Pe copertă: Caravaggio (1571-1610), *Sfântul Matei şi îngerul* (1602)

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506 Bucureşti, Splaiul Unirii
nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

VOSGANIAN, VARUJAN

Copiii războiului / Varujan Vosganian. - Iaşi: Polirom, 2016

ISBN print: 978-973-46-6368-2 ISBN ePub: 978-973-46-6456-6 ISBN PDF: 978-973-46-6457-3

821.135.1-31

Printed in ROMANIA

Lector: Magdalena Popescu Bedrosian

Varujan VOSGANIÂN

------- ç*sfictiônJ2td ------------

Copiii războiului

roman

POLIROM
2016

VARUJAN VOSGANIAN s-a născut la 25 iulie 1958, în Craiova. Copilăria şi adolescenţa şi le-a petrecut la Focşani. A absolvit Liceul „Alexandru loan Cuza“ din Focşani, apoi Facultatea de Comerţ a Academiei de Studii Economice şi Facultatea de Matematică a Universităţii din Bucureşti. Este preşedintele Uniunii Armenilor din România şi prim-vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Este senator de Iaşi, între decembrie 2006 şi decembrie 2008 a fost ministru al Economiei şi al Finanţelor şi între decembrie 2012 şi octombrie 2013 ministru al Economiei şi Comerţului. Lucrările sale includ patru volume de poezie - *Şamanul albastru*(1994), *Ochiul cel alb al reginei*(2001), *Iisus cu o mie de braţe*(2005), pentru care a primit premiul „Nichita Stănescu“ la Chişinău, şi *Cartea poemelor mele nescrise*(2015) -, precum şi volumul de nuvele *Statuia comandorului*(1994), pentru care a primit Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti.
La Editura Polirom a mai publicat volumul *Jocul celor o sută de frunze şi alte povestiri*(2013), apărut deja în germană şi bulgară, şi romanul *Cartea şoaptelor*(2009; ediţia a II-a, 2012), care a fost distins cu Premiul „Ion Creangă“ al Academiei Române (2009), Premiul „Cartea anului 2009“ acordat de revista *România literară*, Premiul revistei *Convorbiri literare*, secţiunea proză (2009), Marele Premiu pentru Proză - Trofeul „Mihail Sebastian“ (NIRAM ART, Spania), Premiul revistei *Observator cultural*, secţiunea proză (2009), Premiul Generaţiei ’80, „Gheorghe Crăciun“ (2010), Marele Premiu ANGELUS, Premiul Cititorilor „Natalia Gorbanevskaia“ şi Premiul pentru cea mai bună traducere în cadrul Galei Premiului Literar al Europei Centrale „Angelus“, ediţia 2016. Romanul a fost tradus în spaniolă, italiană, armeană, ebraică, franceză, germană, suedeză, neerlandeză, cehă, poloneză, portugheză, maghiară, bulgară, persană şi urmează să apară în norvegiană, engleză, ucraineană, croată şi sârbă. Romanul *Cartea şoaptelor*a fost desemnat în anul 2015, prin proiectul *Worldwide Reading*, cartea-simbol pentru condamnarea crimei de genocid.

Dacă femeia nu s-ar fi pieptănat alene, Marie ar fi crezut, privindu-i chipul încadrat în rama întunecată, că are în faţa ei un tablou. Faţa îi era visătoare, iar capul uşor aplecat şi mişcările largi cu care îşi trecea peria prin păr sugerau înstrăinarea de lume. Pielea obrazului era uscată, atârnând de pomeţi, ca a unui bătrân, dar fruntea era netedă, lipsită de amintiri, ca a unui copil. Şi la fel ochii albaştri, nedumeriţi. Părul alb îi cădea luminos pe umeri. Se pieptănase îndelung, căci peria nu mai întâmpina, printre şuviţele netezite, nicio împotrivire.

Femeia din oglindă avea un aer familiar şi Marie începuse s-o îndrăgească. În această reciprocitate tăcută nu ştia cum să-şi exprime altfel afecţiunea decât imi- tându-i mişcările. Iată pe cineva cu care se înţelege de minune, care nu îi pune întrebări la care să nu ştie să răspundă şi nu o sileşte să înghită pastile colorate, cu gust amărui.

Stătură mult timp, faţă în faţă, într-o iniţiere de care Marie asculta bucuroasă. Era pe drumul cel bun. O fermecase, în penumbra camerei, părul alb care făcea ca până şi chipul bărbatului ce se apropiase din spate să se lumineze, ca al unui înger bătrân.

Marie îi privi pe amândoi. Cum femeia din oglindă nu părea câtuşi de puţin tulburată, ridică ochii spre bărbatul dinapoia ei. Zâmbi şi el, cel

puțin cu jumătatea luminată de șuvițele albe. Bărbatul părea s-o recunoască, ridică mâna și i-o puse pe umăr. O clipă se lăsă amăgită de zâmbetul lui, dar, simțindu-i atingerea, tresări, trăgându-se îndărăt. Cum bărbatul nu mai încercă să se apropie, se rezemă de măsuța pe care stăteau împrăștiate tot felul de cutii și flacoane și strânse peria la piept, ferind-o cu amândouă mâinile.

— De ce stai pe întuneric? întrebă cu glas moale bărbatul. Știi că nu-ți face bine...

Ea își miji ochii, pentru a-i desluși trăsăturile. Dar ele nu se recompuneau într-un chip pe care să-l recunoască. În fața privirilor ei descumpănite, a umerilor strânși și a palmelor încleștate de perie, zâmbetul bărbatului se șterse.

— Cine ești? întrebă ea, fără curiozitate, mai degrabă ca o constatare.

Bărbatul ridică palma cu degetele desfăcute, sugerându-i să nu-i fie teamă, și se apropie de fereastră. Întredeschise draperiile, privi câteva clipe spre stradă, apoi le dădu deoparte. Lumina năvăli în odaie, peste neorânduiala cutiuțelor deschise, a pudrelor risipite, a parfumurilor răsturnate. Ea se ghemui și mai tare, de parcă se rușina. Odată cu lumina, părul ei alb, strălucitor în penumbră, căpătase o culoare mat-albăstruie.

— Cine ești? repetă, căutând în jur ceva cu care să-și învelească umerii ascuțiți.

O acoperi cu un șal aruncat pe spetează. Apoi îi prinse umerii, s-o liniștească. Își trase un scaun în fața ei.

— Uită-te la mine, o îndemnă.

Ea stărui să-și țină privirea plecată, ca și cum el ar fi putut să dispară dacă nu-l mai vedea. Dar, cum mâinile lui îi scuturară ușor umerii, repetându-și îndemnul, ea ridică încet ochii. Văzu iar chipul de adineaori, ochii sidefii, pielea trasă a obrajilor, buzele subțiate de vârstă, bărbia tăiată bărbătește, părul des, de culoarea funinginii presărate pe zăpadă, tuns soldățește. Era, într-ade- văr, chipul pe care îl văzuse în oglindă, dar asta nu o ajuta cu nimic.

— Sunt Matei, spuse bărbatul, iar noi nu avem niciun motiv să-l contrazicem, astfel încât așa o să-i zicem de aici înainte.

Femeia încuviință, deși neconvinsă.

— Matei... repetă ea, rătăcind prin cotloanele minții.

— Sunt bărbatul tău, Maria...

 Altădată ar fi reacționat la acest nume care era tot al ei, totuși diferit

de celălalt, franțuzit. Fusese un capriciu al mătuşii care o botezase aşa, în vremuri ce-i tăia- seră elanul de a vizita Parisul. „Măcar tu, Marie, să ai, după ce or să se termine toate astea, bucuria să-l vezi“, profețise naşa, înfăşând prunca după botez. Nu fusese o ursitoare cu har. Nici generația ei, nici a Mariei nu avuseseră prilejul să vadă Parisul.

Dar pe Marie o preocupa acum altceva. Nu era dispusă să se lase convinsă cu una, cu două:

— Dacă eşti bărbatul meu, zise, spune-mi cu ce eram îmbrăcată la nuntă...

Era atât de preocupată să-şi primească răspunsul, încât nu băgă de seamă că el îi descleştase degetele şi îi luase peria, ca s-o aşeze pe măsuță.

— Purtai o rochie roşie, până la genunchi, spuse el, oftând. Îți lăsa umerii goi, se petrecea peste sâni. Era strânsă la mijloc şi pe urmă se lărgea, plisată.

— Şi poşeta? continuă Marie, neînduplecată.

— Era mică, neagră, abia ți-a încăput buletinul înăuntru, pentru primărie. Avea aceeaşi culoare cu pantofii şi mănuşile. Nu ştiu de ce ai vrut neapărat să-ți pui mănuşi, abia ai reuşit să ții stiloul ca să semnezi în registru, ți-a şi scăpat din mână.

Marie privea acum în gol:

— Aşa se purtau mănuşile la Paris... Eram frumoasă, nu-i aşa?

— Erai cea mai frumoasă, când am ieşit de la primărie, toți întorceau capul să te vadă. Uite ce mireasă frumoasă, spuneau, o să ne poarte noroc c-am văzut-o... Eu aş fi vrut să te îmbraci în alb, dar ştii cum era pe vremea aia, ăştia în uniformă n-aveam voie să facem nuntă la biserică.

Marie nu-l mai asculta. Continua să privească în gol, mângâindu-şi mâinile, ca şi cum ar fi vrut să-şi întindă mănuşile.

— Deci aşa, păru ea să revină. Ai fost şi tu invitat la nuntă...

Dintr-odată însă, îşi întoarse privirile, fixându-l.

— Mă gândeam eu că nu poți să fii poştaşul...

— De ce să fiu poştaşul?

Ea îi întinse un plic:

— Tocmai a fost aici. A lăsat asta...

— De la cine e? întrebă Matei, uitându-se la plicul acoperit de ştampile.

Marie îl privi, încurcată. El se aplecă şi o sărută pe frunte.

— Iartă-mă, n-am vrut.

Ea nu ştiu de ce o spune, dar păru să-l ierte. Matei întoarse plicul pe ambele fețe. Destul ca femeia, desprinsă din mâinile şi de sub privirile lui, să se răsucească spre măsuță, să ia peria şi să reînnoade dialogul mut cu femeia din oglindă.

Există pentru fiecare o oglindă pe care doar el o vede şi care are memorie. În ea nu te priveşti, ci te confrunți, iar confruntarea te ia, cel mai adesea, pe nepregătite.

Ne putem imagina, de aceea, că această oglindă nu se supune nici legilor luminii, nici celor ale gravitației. Ba s-ar spune că, dimpotrivă, lumina şi gravitația se supun memoriei. În lumea aceea nu există înapoi şi înainte, nu ştii încotro s-o iei ca să te îndepărtezi.

Matei privi plicul lunguieț, îngălbenit pe margini ca de sudoare, de parcă ar fi fost ținut, în timpul unor marşuri lungi, sub veston. Se uită peste umăr, să vadă dacă a închis bine uşa, dar nu era nevoie. Marie nu l-ar fi pândit. Toți ceilalți i se păreau la fel şi ar fi făcut mai bine s-o lase în pace. Cu excepția, fireşte, a femeii din oglindă, cu care se înțelegea de minune.

Primul impuls al lui Matei fu să arunce plicul nedesfăcut în sertar. Poate altădată, poate niciodată. Numai că, odată sertarul deschis, Matei văzu celelalte cinci plicuri şi înțelese că, dacă ar fi vrut să le ignore, trebuia s-o fi făcut mai demult, acum era prea bătrân pentru asemenea îndărătnicii.

Îşi trecu mâna peste plicuri, cu senzația că i se mişcă sub degete. Îşi

cereau, într-un fel, dreptul la viaţă. Nu mai deschisese sertarul de multă vreme. Acest nou plic schimba însă lucrurile. Le luă unul câte unul şi le împrăştie pe masă. Apoi le aşeză în ordinea numărului ştampilelor. Primele două plicuri aveau câte două ştampile, următoarele două câte trei, iar ultimele, printre care şi cel nedesfăcut, câte patru. Ce simplu se poate descrie viaţa unui om prin intermediul ştampilelor, cum s-ar zice, prin intermediul popasurilor sale! Ştampilele îl urmează tăcute precum cămilele beduinul, prin deşert.

Matei îşi privi biografia ştampilată: cât de împuţinată părea viaţa lui! Plicurile îl găseau mereu. Era suficient ca acela care ştia asta să trimită o epistolă spre locul naşterii lui. Ea îi intra, apoi, ca pe o şină, pe făgaşul vieţii. Un funcţionar conştiincios de la Poştă trimitea scrisoarea spre adresa următoare. Ştampilele veneau din urmă, nu i-o luau înainte, oricât de încet ar fi mers.

Încercă să-şi imagineze cum ar fi arătat cea de-a cincea ştampilă, dacă plicurile, sfidând orice logică, ar fi continuat să sosească, iar el s-ar fi hotărât s-o ia iarăşi din loc. Dar n-avea să fie aşa, cea de-a patra ştampilă fusese o graniţă pe care n-avea s-o treacă.

Poate că mai nimerit ar fi fost să recunoască: fiecare nouă ştampilă fusese o încercare de a fugi de cele vechi. Fiecare nouă ştampilă e semnul că această fugă a fost zadarnică.

Adresa de pe primul plic arăta drumul dintre primele două ştampile. De fiecare dată, era menţionată doar adresa destinatarului. În locul expeditorului, o mână îndemânatică lipea o etichetă cu adresa unui oficiu poştal. Cineva nu voia să fie nici găsit, nici uitat. De aceea, şi adresa destinatarului trebuia să păstreze aceeaşi intenţie. Literele mari, scrise de mână, încercau, pe cât posibil, să imite tiparul, ca nu cumva vreo emoţie să se lase trădată. Chiar precaut, se vedea că scrisul este al aceleiaşi persoane. Literele mari de pe plic aveau totuşi ceva neliniştitor, căci în acest fel se scriu mai ales mesajele de ameninţare, care vor să rămână anonime.

Un drum căruia nu i se întrezărea niciunul din cele două capete. Un drum alcătuit doar din popasuri. Altădată ar fi trecut grăbit peste toate astea, acum însă avea timp. Fusese luat pe nepregătite, ca atunci când crezi că ai ajuns la capătul drumului şi acolo, în loc să găseşti o buturugă pe care să te aşezi, drumul o coteşte iarăşi.

Luă cel de-al şaselea plic, ultimul, care putea povesti cel mai mult, şi îşi scrise pe el numele, cu litere de mână, rotunjite: Matei Visarion. Chiar sub numele lui scris cu muchii ascuţite, de parcă ar fi vrut să-l elibereze. Apoi începu să aştearnă povestea vieţii lui. Pe primul plic scrise: Matei

copil. Pe următorul, Matei băiețandru. Şi, mai departe, Matei tânăr, Matei încă tânăr, Matei bărbat în toată firea. Zăbovi o clipă în fața celui de-al şaselea plic, după ce scrisese doar Matei. Apoi adăugă, fără a ridica vârful creionului de pe hârtie: bătrân. Matei bătrân. Era prima oară când accepta asta şi era bine că şi-o spusese el însuşi.

Se decise, apoi, să dea viață ştampilelor. Sub prima, a destinatarului, cea care se găsea pe toate plicurile, scrise: Berlin, 1942. Sub a doua ştampilă scrise: Craiova, 1943. Apoi, pe rând: Braşov, 1963. Bucureşti, 1988.

Dar ştia toate astea. Nu există pe lume niciun cuvânt pe care tu să-l fi rostit cel dintâi. Până acum plicurile fuseseră deschise de o mână de femeie, cu foarfeca, tăind doar puțin din marginea plicului, ca să nu fie afectat conținutul. Pentru ultimul plic, inutil să caute prin sertare, nu avea nici foarfecă, nici cuțit de birou.

Se ridică de pe scaun, se apropie de fereastră şi privi iarăşi spre stradă, dintr-un colț, ca să nu fie văzut. Pe trotuarul de vizavi nu era nimeni şi nici în lungul străzii. Poate i se păruse.

Înfipse vârful creionului, apoi băgă degetul, rupând cu neîndemânare. Foaia dinăuntru se despături aproape singură. Matei citi primele rânduri, sărind cuvintele, ca şi cum era pentru el o corvoadă. Dar se opri şi o luă de la început, recitind cu băgare de seamă. Şi din nou, de parcă ar fi vrut să le învețe pe de rost, ca să nu mai fie nevoit să înțeleagă. Acoperi hârtia cu palmele, apoi o luă de la capăt, dar sub căuşul palmelor nu se schimbase nimic. Împături hârtia cu grijă şi o puse în plic. Aşeză celelalte plicuri, unul câte unul, în sertar, ca şi cum ar fi pus nişte chei pe panou. Cel de-al şaselea plic nu-l aşeză însă lângă celelalte. Rămaseră să se privească, Matei şi Matei bătrân. Se întrebă ce-ar trebui să scrie pe cel de-al şaptelea plic, dacă ar mai veni unul vreodată. Ştampilele fremătară, dacă nu cumva hohotiră de-a dreptul. Există totuşi cuvinte care nu au ucis încă pe nimeni.

Apoi se strădui să uite.

Marie fusese întotdeauna iscusită în stăruința de a uita. Altminteri, ai fi spus că nu există nimic mai sănătos decât să uiți, aşa cum deschizi larg ferestrele, să aeriseşti o cameră stătută. A uita nu-ți stă chiar la îndemână, e un adevărat meşteşug care trebuie deprins pe îndelete. Aşa cum ai o zi pe săptămână pentru spălat, alta pentru călcat ori pentru făcut curățenie, tot aşa îți alegi o zi pentru uitat. Cea mai bună zi pentru uitat, zicea Marie, e duminica. Neavând altceva de făcut, atunci puteai uita în tihnă. Numai că nici asta nu se face de la sine. Nu poți uita aşa, pur şi simplu, la întâmplare, trebuie să ştii exact ce să uiți, altfel se întoarce. Şi duminica dimineața Marie îşi făcea o listă, ca să nu uite nimic din ceea ce trebuia să uite. Apoi se punea pe treabă.

Şi uite că acum, în capul listei lucrurilor care trebuie uitate,

Dumnezeu a pus-o chiar pe ea.

Matei se străduia să uite, dar nu ştia cum. Poţi uita că eşti doar fiul mamei tale, dar la fiecare zece ani soseşte câte un plic, marcând unul dintre popasurile vieţii tale, unde te aşteaptă merindea nemâncată până atunci. De parcă într-o zi va trebui să iei popasurile în sens invers. Să trăieşti de la dreapta la stânga.

Ei, de pildă, veniseră acum pentru el. Cu toate astea, vorbeau de-ale lor. Matei zâmbea, fără să-i asculte. Lucian, căpitanul, îi spusese că băieţii voiau să-l sărbătorească şi asta nu se poate refuza. E în ordinea lucrurilor, despărţirile sunt uneori prilej de sărbătoare. Când se mai îndepărtau câte puţin unii de alţii, închinau pentru asta. Şi, la fel ca şi alţii, după o astfel de sărbătoare, se simţeau ceva mai străini.

„Eu zic să mergem la noi, la Interne, propusese Lucian. Pe Ştirbei Vodă. Luăm un separeu, mai ştii, se îmbată vreunul şi ne facem de poveste...“ „Ce poveste, îl contrazisese Matei, nu-i obligatoriu să veniţi în uni- formă“. „Ei, şefu', nu mai e ca înainte, e destul să te cunoască unul şi să te pozeze. De când cu telefoanele astea mobile, toţi sunt fotografi... Şi pe urmă uită-te la noi, mai e nevoie de uniformă? Se vede cât colo că suntem miliţieni!“

— Poliţişti! îl corectă solemn Prodan, trântind pe masă paharul golit. Noi suntem poliţişti.

Privi în jur, aşteptând aplauze, şi chiar primi câteva, mai degrabă ca la o glumă bună. Totuşi, păreau toţi de acord că da, erau poliţişti.

— Ştii, veni şi Haralambie, unul dintre cei care aplaudaseră, ce diferenţă e între un miliţian şi un poliţist?

— E bun bancul şi dacă îl laşi numai atât, râse Lucian.

Haralambie îşi ridică arătătorul, înţelept.

— Diferenţa dintre un miliţian şi un poliţist este că noi am fost şi una, şi alta...

— Şi diferenţa care era? îndrăzni Calimente.

Haralambie vru să-i tragă una după ceafă. Calimente
îşi vârî capul între umeri.

— Diferenţa e, îl iertă Haralambie, că tu nu înţelegeai nimic nici atunci şi nu înţelegi nici acum.

Calimente se arătă dumirit sau, în orice caz, nu îndrăzni să pară altfel. Zgabercea zâmbi fermecător, aşa cum ştia el. Mai rămăsese Tofan, mezinul, care îşi făcea de lucru plimbând în farfurie o măslină.

Era echipa lui - sau ce mai rămăsese din ea. Lucian, pe care chiar el îl

alesese pentru şcoala de ofiţeri. Copil sărac, crescut de mic la trupă, intrat în miliţie ca într-un fel de călugărie. Scund şi, în acelaşi timp, adus de spate, ca o povară în plus. Ochi negri şi piele tăbăcită de tutun. Bărbătos, dintre cei care, ca să corespundă regulamentului, ar trebui să se bărbierească de două ori pe zi. Credincios şi tenace, fiul pe care i-ar fi plăcut să-l aibă. Prodan, cu ochi piezişi şi căutătură vicleană. Norocul lui că a ajuns poliţist înainte de a ajunge pungaş. Şi, de aceea, spaima pungaşilor, care se temeau de el ca de unul de-al lor. Nu putea fi altfel decât cu fruntea îngustă, ceafa groasă şi buzele răsfrânte. Ar fi putut avea şi unghiile bombate, ca o încununare a tipului lombrozian, dar unghiile şi le rodea, cu neliniştea celui care, oriunde s-ar afla, cineva alesese greşit pentru el. Fuma mult, ca să-şi acopere cu gălbeneala tutunului buricele înroşite ale degetelor. Haralambie, în schimb, era poliţistul filosof. Definiţia poliţistului filosof, specimen pe care ceilalţi l-ar socoti absurd, este că vrea să ştie de ce face ceea ce face. Caznă fără sfârşit, ştiut fiind că toate întrebările care încep cu „de ce" sunt în afara regulamentului. Şi greu de lămurit, câtă vreme nu răspunsese încă la prima dintre întrebări, şi anume ce l-a apucat de s-a făcut poliţist. Calimente, în schimb, era prostul echipei. Nu pentru că ar fi fost mai prost decât ceilalţi, căci nu era, ci pentru că fusese crescut de mătuşi, iar asta îl făcea să se poarte cuviincios, ceea ce într-o lume ca a lor putea trece cu uşurinţă drept prostie. Când voiau să obţină o nouă dovadă a neputinţelor lui, Calimente era silit să recite o poezie pe franţuzeşte şi asta le era destul. Dar altceva îi agrava şi mai mult situaţia: scria poezii pe ascuns. Era scund, cu un cap mic precum ţestele fierte şi împuţinate ale mumiilor incaşe, având, ca şi ele, aceeaşi culoare verzuie, nesănătoasă, de mătasea-broaştei în obraji. Doar urechile clăpăuge îl salvau de ruşinea ca, în toiul misiunilor, chipiul să-i cadă până pe ochi. Zgabercea, din contră, era chipeş. Confirmarea o primea de la toate vitrinele, oglinzile şi ochiurile de geam care îi ieşeau în cale şi în care, privindu-se drăgăstos, îşi netezea părul blond cu degetele muiate în gură. Dacă ar fi fost actor, niciun regizor nu i-ar fi încredinţat un rol de poliţist, poate doar unul de agent secret. Sau pe acela de ofiţer din vremea saloanelor. Ca orice bărbat frumos, Zgabercea ştia că e frumos, dar cuvintele nestându-i la îndemână, alesese să exprime asta tăcând şi rotindu-şi privirile catifelate. Tofan trecea neobservat. Mezinul bun la toate aducea scaune când lipseau, le ducea când prisoseau, căra genţile şi păstra socoteala ţigărilor, să nu rămână careva fără, ţinea de şase când

se cinsteau în birou. Avea aşadar perspective promiţătoare, pe care nu voia să şi le periclitezе, dimpotrivă, sărea, prompt, să le deschidă celorlalţi uşa, trăgându-se deoparte, le ţinea paltoanele la plecare, copia cu îndemânare pentru ei tabelele la computer şi, mai ales, ştia să tacă. Buzele lui subţiri erau ca şi cusute şi rămâneau aşa, cu îndârjire. Singurul organ al vorbirii era capul, cu care încuviinţa - cel mai adesea - ori nega, dar asta numai cu băgare de seamă.

— Oros şi Vasilache unde sunt? întrebă Matei, după ce întârziase cu privirea asupra fiecăruia.

— Nu ştiţi? îi răspunse Lucian, care, fiind cel mai mare în grad, socotea că întrebările i se adresau lui.

Şi tot el era singurul care se încumeta să-i răspundă lui Matei cu o întrebare la altă întrebare.

Era limpede că Matei nu ştia.

— Io-s de vină, căută s-o dreagă Lucian, trebuia să vă zic. Vasilache a tăiat-o în Germania. S-a angajat la o fabrică de avioane. Câştigă într-o lună cât noi toţi la un loc şi-i mai şi rămâne de-o bere. Iar Oros s-a dus la Odorhei, la ai lui. S-a angajat la o firmă de pază.

— Asta nu-i bine, spuse Prodan, turnându-şi din cana de la mijlocul mesei. Eu n-aş lăsa ungurii să poarte arme.

— Până acum nu purta? întrebă Calimente.

— Asta-i altceva. Era aici, sub ochii noştri. Dar acolo, în Ardeal, printre secuii lui... Eu nu i-aş lăsa nici mort.

— Adevărul e, veni Calimente la ideea dintâi, că Vasilache era un meseriaş a-ntâia. Adică vreau să spun că avea o meserie, nu era doar poliţist... Mă uitam la el cum umblă la motor, îi mergeau degetele ca o vârtelniţă.

Chiar şi aşa, rămăsese una dintre cele mai bune echipe antifraudă.

— Să bem pentru asta, hotărî Lucian.

O vreme nu se auziră decât cuţitele şi furculiţele cu care trebăluiau în farfurii. Prodan râgâi, ceea ce nu surprinse pe nimeni.

— Înfulecaţi, băieţi, înfulecaţi, îi îndemnă Haralambie, după ce înghiţise pe nemestecate, cu opinteli. E bine când poliţiştii sunt sătui. Arată-mi mie poliţiştii dintr-o ţară care vrei tu şi eu îţi spun cum merg treburile în ţara aia.

— Să mori tu, se arătă Prodan neconvins.

— Uite cum e, continuă Haralambie, cu gura plină, socotind că asta dă mai multă greutate cuvintelor lui. Cu cât poliţiştii sunt mai sătui, cu

atât restul lumii e mai flămândă. Şi, cu cât lumea e mai flămândă, cu atât e mai cinstită. Nu neapărat c-ar vrea să fie cinstită, dar n-are de ales. Cu cât poliţiştii sunt mai hămesiţi, cu atât lumea e mai sătulă şi deci mai plină de pungaşi. Aşa a fost în toate timpurile şi în toate locurile unde există poliţişti. Noi şi ceilalţi nu putem fi sătui în acelaşi timp.

— Şi cine zice că suntem sătui? nu se lăsă Calimente.

— Bagă mare! îl îndemnă Haralambie, socotindu-l pe Calimente suficient de prost ca să înţeleagă un asemenea îndemn.

Dar Calimente rămase pe gânduri, cu furculiţa în mână:

— Stomacul, oricât îl umpli, tot se dezumflă. Eu ziceam că eşti sătul când umpli ceva care nu se goleşte tot pe-atâta. Cum ar fi, de pildă, buzunarele. Şi atunci, dacă te iei după buzunarele noastre, cum e?

— E că să taci dracului din gură, şuieră Prodan, băgându-şi telefonul mobil în buzunar.

— Trebuia să vă închideţi telefoanele, observă Zgabercea.

— Oricum se aude... se resemnă Haralambie.

— Şi dacă îi scoţi bateria? îndrăzni micul Tofan.

— Chiar şi dacă ţi-l bagi în cur, hotărî Prodan.

— Ca să vezi unde duce progresul, filosofă Haralambie.

Dar Zgabercea şi le ştia pe ale lui şi simţi nevoia să-şi reabiliteze telefonul:

— S-a făcut un studiu şi s-a ajuns la concluzia că nouăzeci la sută din mesajele de pe mobil au conţinut erotic.

— Să te ţii distracţie pe ăia de la servicii care sunt puşi să le citească, râse Haralambie. Dostoievski cu nopţile lui albe era nimica.

Ceilalţi se priviră în tăcere şi nu spuseră nimic. Bănuiau, oricum, că Haralambie nu e singurul cu minţile sucite de pe lumea asta. Iar când mai mulţi bărbaţi stau la un loc şi tac, nu au altceva de făcut decât să bea.

De Matei uitaseră. Cinci ani de când se pensionase n-ar fi trebuit să fie atât de mult pentru ei într-un mediu unde nu se petrec prea multe lucruri surprinzătoare. În rest, vorba lui Haralambie: decât colonel în retragere, mai bine plutonier activ. Iar el era Matei Visarion, colonel în retragere. Dar nu pentru multă vreme. Lucian bătu cu furculiţa în pahar şi ceilalţi făcură linişte. Calimente ţâşni în poziţie de drepţi, dar Lucian îl domoli, cu o fluturare de mână.

— De ce ne-am întâlnit noi aici şi cui trebuie să-i mulţumim?

Se dovedi că totuşi Calimente anticipase corect. Se ridicară cu toţii, urmându-i pilda. Matei zâmbi emoţionat. Se opri, în cele din urmă, cu

privirea asupra mezinului Tofan. Îşi aminti de o seară asemănătoare când era chiar mai tânăr decât flăcăul cu ochii plecaţi din faţa lui. Cincizeci de ani bătuţi pe toate muchiile. Bucatele de pe masă arătau la fel, carne, sub toate înfăţişările, la grătar, tocată, răsucită pe oase, degajând din farfuriile ticsite miros de usturoi, platouri cu brânzeturi albe, galbene ori verzui şi garnituri care să cronţăne şi să facă mestecatul mai plin de vioiciune: ceapă roşie şi castraveţi muraţi. La fel cănile cu vin vărsat, din butoaie anume păstrate. La fel ţoiurile de ţuică şi mărgelele încercuindu-le gura îngustă. Ceea ce era cu desăvârşire schimbat era sifonul; sticlele groase, hexagonale, cu o capsulă de alamă la capăt, din care apa gazoasă ţâşnea zgomotos, se transformaseră în recipiente de plastic, taciturne şi inofensive. În plus, cei de pe vremuri vorbeau tare, chiar le plăcea asta, nu tăceau precauţi la apropierea ospătarilor şi nu se temeau de niscaiva urechi lipite de tocurile ferestrelor. Ba, dimpotrivă, n-aveau decât să audă, asta avea să bage şi mai tare spaima-n ei.

Cam mică diferenţa după cincizeci de ani, numai şoaptele şi borvizul. Dar mai era ceva despre care Lucian începu să vorbească.

— Cui trebuie să-i mulţumim noi că suntem singura echipă antifraudă care a dat Poliţiei Române un general? Gândiţi-vă numai, chipiu cu lauri aurii pe cozoroc şi vipuşcă lată de două degete la pantaloni! Şi o stea, uite-atâta, pe umăr... Cât Steaua Polară...

— Să ne trăiţi, dom' general! răcniră ceilalţi, din rărunchi, fără să ştie totuşi ce trebuie făcut când te afli atât de aproape de un general.

Lucian apăsă, cu fereală, un buton de sub tăblia mesei. De afară izbucniră trombonii, trompeţii şi tuba cea mare a fanfarei apărute în geam. Tofan sări şi deschise larg ferestrele. Şeful fanfarei înţepeni cu o mână la cozoroc şi cu cealaltă îndreptându-şi bagheta spre cer.

Matei se înduioşă, stânjenit.

— Măi băieţi, găsi doar să spună, de ce nu sunteţi voi cuminţi...

Şi, ca şi cum n-ar fi fost destul, la un semn, Prodan se apropie cu un pachet frumos legat. Pe când fanfara ridica în slăvi batalioanele române care treceau Carpaţii, Matei se încurca în panglici, deschizând cutiile, pe rând. Dintr-una scoase o pereche de mănuşi albe, iar din cealaltă un monoclu cu ramă aurită. După mai multe codeli, se lăsă înduplecat să-şi pună monoclul în găvanul ochiului drept. Aplaudară cu entuziasm, în timp ce sub fereastră feldmareşalul Radetzky îşi făcea intrarea triumfală în Piemont.

— Straşnic, exclamă Prodan, dându-se un pas îndărăt şi minunându-se. După cât era de mulţumit, dădea de înţeles că el fusese cu ideea. Straşnic de straşnic! repetă. Exact ca Mackensen. Treabă nemţească!

Fanfara se răsuci ca într-un vârtej, auzindu-se de tot mai departe. Matei îi privea cum aplaudă şi se bucură, dar nu mai auzea ce spun. Brusc i se făcu sete. Luă paharul şi-l duse la gură, ca să nu mai trebuiască să spună ceva. Vinul avea un gust de arşiţă stătută, ca pe vremea foametei.

„Treabă nemţească", şopti pentru sine, înainte de a aşeza în sertar, lângă plicuri, mănuşile şi monoclul. Şi nici nu-şi dădeau seama câtă dreptate aveau. Privi din nou dindărătul perdelei, spre stradă, unde nu văzu nici ţipenie. Apoi intră în vârful picioarelor în camera Mariei. Dormea cu părul răsfirat pe pernă, ca o maramă, ţinând în mână o carte deschisă. Ştia că celor din jur le face plăcere s-o vadă citind. Dar asta era tot ce-şi putea aminti în privinţa asta. Căci cartea pe care Matei i-o desprinse dintre degete era ţinută de-a-ndoaselea.

POVESTEA CELUI DE-AL CINCILEA ANOTIMP. Venea primăvara, deşi se apropia sfârşitul lui iunie. Soldatului i se părea ciudat că o lasă în urmă, cu tufele de liliac şi cu florile deschise ale castanilor, în cazarmamentul de la marginea Varşoviei, şi totuşi primăvara îl aştepta din nou, după câteva săptămâni. Atâta doar că aici nu mai erau copaci înfloriţi, primăvara se simţea doar în aer.

I se părea fascinant să trăiască o primăvară atât de lungă. Tot mergând spre răsărit, ritualul primăverii o lua iarăşi şi iarăşi de la capăt. Privea, dând la o parte postavul gros al prelatei, şirul lung care venea din urmă şi, cu siguranţă, unul la fel de nesfârşit mergea înainte. Toate camioanele păreau la fel, nişte cărăbuşi cafenii cărora mersul în coloană le dădea un aer absent. Soldatul trase adânc aer în piept, simţindu-se totuşi mândru, şirul acela fără sfârşit avea în el ceva măreţ, căci din mersul lui lent şi apăsat nimic nu putea să-l oprească. Mergând aşa, înşiruirea de turele, afeturi, şenile ar fi putut părea o expediţie pornită în căutarea primăverii veşnice.

Doar câteva zile le trebuiseră pentru a trece peste teritoriul polonez

ocupat de ruşi. Fusese la fel de uşor ca atunci când ocupaseră Belgia şi nordul Franței, ăsta nici nu era război, ci o lege a firii. Aşa trebuia să se întâmple. Pământul şi aşezările şi cerul îi aşteptau şi totul se deschidea în fața lor. Era atât de simplu, încât războiul părea doar o formă uşor modificată a păcii. Chiar mai stabilă, perioada de pace de dinainte fusese neliniştită, căci din clipă în clipă se aşteptau să se întâmple ceva.

Două şiruri trecură, apoi, unul prin altul ca firele urzelii, unul mergând spre răsărit, perfect ordonat, celălalt, spre apus, şovăielnic. De-o parte, armata germană, purtându-şi carcasele de oțel, de alta, în drum spre spatele frontului, prizonierii ruşi, tot mai mulți şi mai împăcați cu moartea într-un fel pe care soldatul german nu reuşea să-l înțeleagă. Cele două şiruri, nesfârşite, o țesătură care se împletea şi acoperea deja cea mai mare parte a Europei.

Când oraşele, predându-se aproape fără luptă şi ascun- zându-şi populația pe după uşile zăvorâte, de unde privea înspăimântată la această armată ce năvălise fulgerător, lăsară loc satelor răzlețe, soldatul răsuflă uşurat. Pericolul unor atacuri surprinzătoare de pe acoperişuri sau al unor tiruri de artilerie venind dinspre liziere trecuse. Când şi satele, cu casele lor pipernicite şi ulițele strâmte, rămaseră în urmă, în fața armatei germane se deschise, în toată grandoarea ei, stepa rusească.

În primele zile, soldatul a fost fascinat de întinderile nesfârşite. Pajiştile, cu pământul lor mai primitor ca oriunde, se vălureau până în zare. Dacă n-ar fi fost drumurile drepte ca ața, ai fi putut crede că pe acolo n-a călcat vreodată picior de om. Până la orizont, oriunde ai fi privit, nimic nu se opunea vederii. Oricât de repede ai fi mers, nu era nimic de care să te depărtezi, nimic de care să te apropii. Nu sufla nicio adiere de vânt, norii, când se adunau în zare, nu reuşeau să strângă destulă umezeală ca să învioreze văzduhul. Atâta limpezime era în aer, încât cerul pornea chiar de la vârful ierbii. Pământul, după deszăpezirea timpurie şi bogată a iernii, era moale, de dâmburile care răsăreau printre ierburi ca nişte muşuroaie puteai să-ți rezemi capul ca de o pernă în scurtele răgazuri când şenilele se opreau şi soldații se risipeau, în repaos. În limpezimea nopții era atâta puzderie de stele, încât, dacă priveai neclintit un loc de pe cer, în locul acela, până la urmă, se năştea o stea.

Totul era atât de neschimbător şi de nesfârşit, încât, încetul cu încetul, elanul de început al soldatului lăsă loc unui sentiment de zădărnicie. Mergeai şi era zadarnic, nu ajungeai nicăieri, locul spre care

te îndreptai era la fel cu cel din care plecaseşi. În fiecare dimineață o luau de la capăt, ca şi cum ar fi mers pe dinăuntrul unei roți care se învârtea, suspendată de un cer neschimbător şi el, alburiu ca o zăpadă care stă să se topească. Nici măcar nu te puteai odihni, căci aici nu exista duminică. Toate zilele erau la fel. Putea fi duminică în orice zi sau niciodată. Când intraseră în Belgia, simțiseră biruința. Oamenii locului treceau pe lângă ei cu privirile în pământ, cele mai multe ferestre se închideau în calea lor. Inspirau teamă şi asta îi făcea să se simtă învingători. În prima zi de permisie, au intrat într-o berărie. Celelalte mese s-au golit, clienții s-au strecurat afară ca nişte umbre. Doar cârciumarul a rămas la tejghea, ascultând, fără să clipească, cântece germane de război şi de beție, amestecate în cele din urmă, în beția războiului. La sfârşit n-a vrut să le ia niciun ban, lucru pe care soldații germani, întărâtați de berea belgiană, l-au socotit o insultă. Au aruncat monedele pe jos şi au refuzat să părăsească localul până când omul nu a cules, pe brânci, monedele, una câte una.

Aici, în stepa rusească, nu existau învinşi care să-i ajute să se simtă învingători. Şi zile libere la ce bun, căci nu aveau unde să meargă. Păşeau pe un tărâm al nimănui, prea mare ca să poată fi ocupat. Prea nefolositor ca să merite să fie cucerit.

Drumul nesfârşit, ca în deşert, cu răsărituri şi apusuri la fel de lungi, dar incapabile, din cauza orizontului alburiu, să lase umbră, le crea o stare de permanentă depresie. Din elanul învingătorilor care străbătuseră nestingheriți Europa rămăsese un mers monoton, despre care nu ştiau încotro se îndreaptă. Dar nici nu se puteau întoarce, căci urmele zilei de ieri nu mai erau de găsit. Faptul că erau doar un detaliu într-un spațiu fără sfârşit, că nu întâlneau pe nimeni care să tragă în ei sau măcar să arunce cu pietre le dădea sentimentul că se confruntă cu o forță supraomenească pentru care războiul e o caznă ridicolă.

Încă puțin, îşi tot spunea soldatul, ghemuit în mantaua lui subțire, sub cerul nopților care, limpezit dintr-odată, îşi răscolea jăraticul de stele. Încă puțin şi-o să vină vara. Vânturile ei or să învie aerul stătut, cu miros de zăpadă. Vânturile care vin de altundeva or să arate că acest altundeva există şi că, tot astfel, există o ieşire din această capcană ce pare infinită şi, de aceea, fără ieşire.

Într-adevăr, după câteva zile aerul a început să se încălzească şi ultimele rămăşițe ale zăpezii s-au topit. Văzduhul s-a înviorat, gâzele s-au ridicat dintre ierburi şi pajiştile şi-au deschis florile mici, albe şi galbene. Curând, arşița care începea de cum se ridica soarele pe cer de

trei sulițe a chemat, şuierând ca printr-un jgheab, vânturile. Cum până în stepă vânturile se încălzeau, arşița devenea şi mai tăioasă. Căpăta solzi şi gheare, scorojea pielea obrajilor şi usca albul ochilor. Iar din izvoarele lor boreale, vânturile continuau să vină, ca un mănunchi de şerpi, zvârcolindu-şi capetele deznodate.

În scurt timp, arşița şi vânturile sleiră pământul de ultimele mustiri ale iernii. Şi atunci, ca o vifornită neîndurătoare ce nu cobora din cer, ci irupea din pământ, se iscară colburile.

La început, vânturile coborâseră dinspre răsărit şi miazănoapte. Dacă mergeai piezis, cu boneta trasă până peste urechi şi gulerul mantalei ridicat, te puteai apăra de tăişul lor. Dar pe întinderile acelea până şi vânturile se rătăceau. După o zi, două se întoarseră, cu aceeaşi neistovită tărie cu care veniseră. Nu existau niciunde ziduri în spatele cărora să te adăposteşti. Vânturile îi şuierau pe la urechi, atât de asurzitor, încât soldatul nu ar fi auzit nici măcar propriul strigăt dacă, rătăcit, ar fi strigat după ajutor. Rădăcinile uscate de arşiță se fărâmițau şi se ridicau în vârtejuri. Când vârtejurile se destrămau, zgrunțurii muşcau obrajii ca nişte lame de oțel şi scormoneau cu lăcomie după albul ochilor printre pleoapele îngustate. Răbufnirea lor fierbinte şi tăioasă sfâşia nările şi arunca săgeți spre plămâni. Soldatul urmă pilda altora şi îşi acoperi fața cu batista înnodată la ceafă, dar firele de praf îşi făceau loc pe sub marginea țesăturii. Atunci umeziră batistele, aşa era mai bine, căci pânza stătea lipită de obraz. Numai că asta îngreuna respirația, cât despre ochi, ei nu puteau fi apărați de orbire decât printr-o altă orbire. Mergeau cu ochii închişi, primul ținându-se de afetul de tun, iar ceilalți, în urma lui, fiecare cu mâna pe umărul celui din față. Noaptea se îngrămădeau între şenilele tancurilor, ghemuindu-se cu fețele între revere, ca nişte sturzi cu ciocul înfipt în piept.

De unde atâta praf pe o întindere care până mai ieri păruse o păşune tihnită? Bulboanele de colb erau înălțate printr-un fel de vrajă, ei înaintau împotriva unor duhuri care coborau din cer şi urcau din pământ, deopotrivă. Orbi erau şi caii, căci şi capetele lor trebuiau învelite cu săculeții goliți de ovăz. Un şir fără scăpare, ținându-se de osiile carelor războiului, un fel de parabolă a orbilor fără izbăvirea odihnitoare a gropii.

De-ar veni odată toamna, îşi repeta soldatul, cu pleoapele umflate de muşcătura nisipului şi cu plămânii ciuruiți de săgeți arzătoare, precum

pieptul Sfântului Sebastian. De-ar veni toamna, cu răcoarea şi ploile ei...

Şi, într-adevăr, toamna veni. Vânturile care trecuseră nu se mai întoarseră, iar altele nu mai năvăliră. Vârtejurile se rotiră în spirale tot mai largi şi mai domoale, până când se făcură una cu orizontul. Aerul se limpezi doar atât cât să se vadă spre miazănoapte pântecul plin, vineţiu al cerului.

Ploile nu se vestiră prin tunete şi fulgere. Nimic nu părea a se război în ceruri. Ele ştiau că e vremea când trebuie să coboare pe pământ şi aşa erau deprinse să facă.

La început fu o burniţă, ca şi cum aerul se prefăcea în broboane, şi pe asta soldaţii o primiră cu bucurie. Apoi broboanele se contopiră într-o perdea translucidă. Era o ploaie egală cu ea însăşi, la fel de neschimbătoare cum fuseseră şi priveliştile. Nu din cer ploua, ci de peste tot. Dacă nu ar fi simţit pământul sub picioare, ar fi putut crede că o luaseră razna prin nori.

Soarele nu mai răsări. Jăraticul de stele sfârâi şi se stinse. Între noapte şi zi nu era altă deosebire decât că uneori pâcla se făcea mai deasă. Zgomotul ploii era surd şi egal, venind de peste tot, ca al unei cascade îndepărtate sau al unui râu ce se îngustează printre pietre.

Cum nu aveau niciun răgaz să-şi usuce hainele, se zgribuleau în postavurile umede. Păturile se îmbibaseră şi ele, iar dacă le despătureau, n-o făceau decât ca să le ajute să nu mucegăiască de tot. Cei care purtau ochelari renunţaseră la ei, căci lentilele aburite erau o piedică pentru privire. Rănile nu se închideau, buricele degetelor se zbârceau, ca ţinute în leşie, simţeau cum carnea li se moaie şi curge de pe oase.

Cel mai rău lucru nu era însă ploaia, ci noroiul. Praful se prefăcuse într-o magmă păstoasă, un aluat lipicios şi fără saţiu. Fiecare pas era urmat de cazna de a-ţi trage piciorul din noroiul lacom. Uneori îţi smulgeai doar laba piciorului, învelită în obiele, cizma rămânând ţintuită în smârc. Tălpile se dublau cu lutul lipicios, îngreunând mersul până la epuizare. Caii se opinteau să urnească afeturile, căutând cu copitele înfipte în nămol un colţ de pământ uscat în care să se proptească. Şenilele tancurilor se învârteau în gol, afundându-se ca în nisipuri mişcătoare.

Niciun loc în care să te ascunzi. Se adăposteau pe rând în interiorul tancurilor, dar curând renunţară, căci în spaţiul neîncăpător riscau să se sufoce. Aşa cum, în vârtejul colbului, ceva îi trăgea în sus, către cer, acum ceva îi sorbea în pământ, ca o lavă. Aproape că nu mai avansau, lupta împotriva lăcomiei nesfârşite a pământului îi istovise.

De-ar veni iarna, se ruga soldatul, învelit, ca într-un teasc, cu hainele umede şi trăgând cu amândouă mâinile de glezne, să le smulgă din nămol. De-ar veni anotimpul zăpezilor, să înghețe noroaiele şi să zvânte umezeala asta care îi înghițea, cu lăcomia unei caracatițe!

Şi iarna veni. Cel de-al patrulea anotimp căzu cu un ger năprasnic care îngheță totul, ca într-o clipă suspendată. Înghețară mirosurile, înghețară adierile, îngheță roua amestecată cu broboanele ploii, îngheță zborul păsării în văzduh, înghețară soarele şi luna şi stelele. Tot lucrul încremeni în locul în care îl prinsese gerul şi nu se mai clinti. Soarele şi luna rămaseră împreună pe cer şi peste cele trei dimensiuni ale lumii căzu cea de-a patra, a frigului, ca un tăiş de cleştar ascuțit. Era un timp de început sau de sfârşit de lume, totuna, căci parcă nimic nu fusese înainte şi nimic nu avea să urmeze.

Încât nu mai simțiră ninsoarea care cădea dintr-un cer pe care se vede că ploile nu-l sleiseră. Zăpada se aşeză pe pământul negru şi sticlos ca ebonita, care, lovit cu baioneta, sărea în aşchii. Şi poate că în frigul acela priveliştea zăpezii acoperind totul ar fi părut odihnitoare, dacă după scurtă vreme nu s-ar fi prăvălit, dinspre zăpezile veşnice, crivățul.

Frigul se înăspri într-atât, încât deveni fierbinte. Mâinile se fereau să atingă țeava puştii sau baioneta, căci oțelul, acum lipicios, îți smulgea pielea de pe degete. Nările se lipeau, încercând, prin îngustare, să încălzească aerul. Bărbile nerase se albăstriseră ca bruma, fălcile se încleştară, iar buzele, tremurând, refuzară să mai asculte. Caii se prăbuşeau, cu gleznele spărgându-li-se ca sticla. Motoarele încremeniseră, roțile carelor nu se mai urneau, totul tăcu ca într-un clopot fără limbă.

Soldatul se strângea în mantaua subțire. Bucăți din obraji, din umeri, din coapse i se albeau, inerte, înde- părtându-i-se parcă de trup. Pe măsură ce frigul se făcea tot mai tăios şi crivățul amesteca zăpezile, soldatul se depărta de sine şi, în acelaşi timp, se strângea în sine.
Ceea ce încă simțea, gândurile buimace, privirile încețoşate, tremurul pieptului care sufla peste sângele tot mai îngroşat, se legăna într-o stare vecină cu sminteala. Ceea ce nu mai simțea, obrajii degerați, mâinile şi tălpile înghețate, îi dădea o stare de plutire, de parcă, murind, fusese lăsat pradă păsărilor, într-un turn al liniştii.

La un moment dat, şi gândurile încremeniră. Mâinile nu se mai puteau strânge, să-l apere. Când căzu într-o rână, încetă să mai tremure. Pojghița de gheață se frânse, ca un os de pasăre, şi zăpada îl primi cu

bunătate. Ceea ce rămăsese viu în el se tot împuţină, iar bucăţile de trup degerate se înveliră una pe alta. Rămase doar câte un ghem, în jurul inimii şi în jurul ochilor. În cele din urmă, inima se opri şi ea. Muri mai întâi el, apoi muriră şi privirile lui, aţintite în aşteptarea celui de-al cincilea anotimp.

Închise apoi ochii şi încercă să-şi închipuie camera, ca şi când n-ar fi fost acolo. Îi deschise, după câteva clipe: uitase de fotoliul de lângă fereastră. Cât despre culori, nu se potrivea niciuna. La drept vorbind, cel mai bine îşi amintea de pomii din curtea copilăriei. De cireşul din fundul curţii, cu fructele lui purtând după ploaie gustul metalic al picăturilor. De merii cărora le culegea roadele cu codiţă, ca să se păstreze peste iarnă, de caisul căruia îi mânca fructele încă verzi, strepezindu-i gura, şi de nucul cel mare, din fundul curţii, aşa cum îi stă bine unui nuc. Trăise atât de mult printre oameni de tot felul şi totuşi cele mai bogate amintiri le avea despre pomii copilăriei. Cu care nu putea comunica, dacă a comunica înseamnă ca unul să întrebe şi celălalt să răspundă. Dar viaţa, precum vezi, poliţistule, nu e mereu un interogatoriu. Matei Visarion zâmbi către copilul care fusese şi îi făcu semn să-l aştepte.

Se întoarse la joaca lui de om mare. Întinse mâna dreaptă, încercând s-o stăpânească, dar vârfurile degetelor îi tremurau. Vru să le dirijeze cu puterea minţii, dar marginile trupului se depărtară. Schimbă mâna, la stânga tremurul era şi mai vizibil. Îşi strânse mâinile la piept şi-şi petrecu degetele unele peste altele. De data asta fu ceva mai bine, mâinile se ajutară una pe alta. Apoi luă de pe masă creionul şi-l ridică deasupra capului, ţinându-l între degetul mare şi arătătorul mâinii stângi. Îi dădu drumul şi, la nivelul curelei, îl prinse cu dreapta. Repetă mişcarea de două ori şi rezultatul fu satisfăcător. Ar fi putut să se oprească, dar se încăpăţână să continue. Lăsă creionul şi apucă pixul, ceva mai greu. Dar obiectul metalic o luă înaintea mâinii care se avânta să-l prindă. Ar fi vrut să se supere, dar n-avea pe cine. Se aşeză în fotoliu privind în gol, spre pomii copilăriei. Apoi lumile se desfăcură, copilul fu, ca de obicei, primul care se îndepărtă. Monica stătea în faţa lui, zâmbind încurcată. După ce se gândise la viaţa lui, frumuseţea ei îi apărea ca un gest de revoltă. Chipul îi fusese desenat parcă în atelierul unui gravor japonez, liniile fine ale nasului şi buzelor, ochii verzi

alungiți, cu gene lungi, pielea albă a frunții, încadrată de părul negru, căzând greu peste umeri. Matei căutase adesea o cât de mică asemănare cu el, măcar printre trăsăturile deprinse, dacă nu printre cele înnăscute, o privire, un zâmbet, o intonație a vocii ori adaosurile pe care le aduceau mişcările trupului. Nu reuşise să găsească niciuna şi se întreba dacă aceste căutări zadarnice erau doar ale lui.

Ea avea însă altceva, important, de spus:

— Mama zice că ai murit.

Matei nu ştiu dacă să zâmbească sau să se încrunte. Cum ezitarea nu-l ducea spre vreo concluzie, nu-i rămase decât să întrebe:

— Şi tu ce crezi?

Monica nu voia să intre în jocul lui. De aceea insistă:

— Zice aşa: bărbatul meu e mort. Şi mai spune că ea e de vină, că nu trebuia să-l lase să plece. Unde voiai să pleci?

Matei o chemă să i se aşeze pe genunchi, aşa cum făceau când era mică. Încă se mai putea. Ea se aşeză oftând, dar nu se lăsă legănată.

— Unde să plec? întrebă Matei, neştiind exact ce răspuns căuta fata. Aşa cum zice maică-ta, dacă aş fi plecat, aş fi fost mort de mult.

Ea se întoarse spre el şi-i încolăci gâtul cu brațele. O simți că plânge şi o lăsă, mângâindu-i părul. Îi plăcea s-o țină aşa, nu mai trebuia s-o privească, încercând să găsească asemănări iluzorii.

— Ce ne facem, tati? o auzi, dinspre umărul lui.

— Nu ştiu, şopti. E ceva care ni se scurge printre degete, nu ştiu cum să opresc lucrurile astea...

— În fiecare zi e mai rău, continuă fata, cu obrazul ascuns în umărul lui, ca şi cum, spunând asta, n-ar fi avut curaj să-l privească. Când uit câte ceva, mi se face ciudă, dar pe urmă mă gândesc la mama... Cum o fi când ți se întâmplă tot timpul...

Lui Matei i se umeziră ochii. Îşi spuse că, pentru un om care nu mai plânsese din copilărie, e prea mult.

— Problema nu e a ei, medită, consolator. Ea uită, dar nu ştie că uită. Într-un fel lumea ei se îngustează, în alt fel se lărgeşte. Vede şi gândeşte lucruri de care noi nu ştim.

Ea îşi trase brațele şi se depărtă, ştergându-şi lacrimile.

— Deci n-ai murit? încercă să zâmbească.

— După cum vezi, spuse el, săltând-o pe genunchi.

Ea sări în picioare, era uşoară şi făcu asta cu iuțeală.

— Atunci vino să-ți arăt ceva, îi spuse.

Deschise larg uşile şifonierului şi scoase un umeraş

pe care-l agăță de colțul dulapului.

— Am scos-o din pachet azi-noapte şi am călcat-o, se lăudă fata. Uite ce frumoasă e! O îmbraci, să vedem cum îți vine? Poate că o să se bucure şi mama, precis o să-şi aducă aminte...

Monica mângâia reverul vestonului, fireturile aurii de pe piept.

— Sper că le-am aranjat bine, râse. E prima oară când fac asta.

Se întoarse spre Matei:

— Ce faci, tati, ce-ai rămas aşa? E doar o uniformă, chiar dacă una de general! Şi, ca să vezi, e chiar uniforma ta...

Îl împunse cu degetul în piept:

— Ai uitat? Eşti general! Dacă nu mă crezi, uite!

Se înălță şi luă de pe raftul de deasupra chipiul pe al cărui cozoroc sclipeau laurii. Şi-l puse pe cap, cam pe-o parte, şi săltă în jurul lui. Matei o opri cu un gest şi aşeză chipiul la loc.

— Cu aşa ceva nu se glumeşte.

Monica luă un aer vinovat, apoi pufni iarăşi în râs.

— Eşti la pensie, îi spuse, cu reproş. Poți să mai şi glumeşti din când în când. Hai, îmbracă-te, să-i facem o surpriză mamei...

— N-o să folosească la nimic. Uniforma asta de ceremonie e neagră, nu e culoarea cu care era obişnuită. Ca să nu mai vorbim de vipuşca lată şi epoleții cât toate zilele. Mai degrabă o să se sperie.

Se aşeză la birou şi-şi ascunse fața în mâini. Monica veni în spatele lui şi-l îmbrățişă, lipindu-şi obrazul de al lui.

— N-ai s-o îmbraci niciodată?

— Ba da. Ca să fiu sincer, abia aştept. Un plutonier bătrân m-a învățat, când eram cadet, ce trebuie să fac când o să ajung general, cum trebuie să mă port. Găsise în depozit nişte mănuşi vechi, de la un ofițer al Gărzii Regale. Nici nu ştii câte lucruri poți face cu mănuşile...

Atâta doar că au venit cam târziu. Ca general în retragere, nu pot să port uniforma decât la ceremonii. Şi nici măcar la toate. De Ziua națională, de exemplu. Să mă vezi atunci, la paradă, în uniformă de general, cu mănuşi albe.

— O să fiu acolo, să-ți fac poze...

— Să vii neapărat...

Fata îl sărută zgomotos, ca în glumă.

— Of, suspină, tăticul meu... Tăticul meu trist şi general...

Dar nu se desprinse încă:

— La ce te gândeai când am intrat? Te uitai la mine nu ştiu cum.

— Mi-am adus aminte de curtea copilăriei. Stăteam pe o stradă plină de grădini, strada Brânduşa, ducea spre catedrală... Mi-a trecut prin minte că toți pomii din curtea noastră, născuți odată cu mine, au murit...

Îi desfăcu încet mâinile şi se ridică. Mai ales că nu voia ca Monica să observe plicul uitat pe masă.

— Tu nu ştii ce înseamnă să te cațeri într-un pom, zâmbi.

— Am fost o fetiță cuminte, îşi şterse ea ochii umezi.

— Dacă vrei să fii într-adevăr o fetiță cuminte, du-te acum în camera ta. Lasă-mă să vorbesc eu cu mama.

Ieşi, lăsând uşa întredeschisă. El se apropie de fereastră şi privi din nou în lungul străzii. Apoi luă plicul, fu tentat să-l desfacă iar, de parcă spera să găsească altceva înăuntru. Şovăi, îl puse în sertar, chiar dacă avea impresia că locul lui nu e acolo.

Ar fi trebuit să bată la uşă, ca să fie sigur că nu o găseşte căznindu-se să se încheie la bluză, fără să înțeleagă cum de nasturii intră în butonierele lor. Dar precauția era inutilă, de vreme ce Marie nu răspundea bătăilor în uşă, oricât de insistente. Singura precauție pe care Matei şi-o luase fusese să scoată cheia din broască, nu cumva din greşeală sau din vreo pornire nesăbuită femeia să se încuie pe dinăuntru.

O găsi aplecată deasupra albumului cu poze. Cât mai multe mărturii ale trecutului, spusese doctorul, lăsate la întâmplare în jurul ei. Cât mai multe obiecte care să-i amintească de ceva sau de cineva. Cât mai multe semne.

Îşi trase un scaun în fața ei. Marie fusese totdeauna o ființă temătoare. Nu putea sta singură noaptea, pe întuneric, orice zgomot

neobişnuit o făcea să tresară, rămânea minute în şir încremenită în vârful patului, cu perna în brațe, privind speriată în jur. De la o vreme însă n-au mai existat pentru ea lucruri surprinzătoare. Incapacitatea de a-şi explica lucrurile care se întâmplau sub privirile ei îi dădea acum o stare de curiozitate copilărească. Nu uita, ci descoperea. Iar dacă era ceva ce uitase cu adevărat, atunci acel lucru era teama.

O privi, încercând să n-o tulbure. Ea fixa fiecare poză, întorcea filele cu încetineală, uneori zăbovea asupra câte uneia. Şi, terminând, o lua de la capăt, răsfoind de astă dată paginile la repezeală, vădit iritată. Când îi fu limpede că, dacă va continua aşa, foile se vor ferfeniți, Matei îi închise albumul. Ea îl privi, fără să protesteze, ajunsese deja la o concluzie.

— Nu e aici, spuse.

— Cine, Maria? o întrebă, deşi ştia răspunsul.

— Bărbatul meu. Nu e aici. Toți cei de aici sunt vii?

— Sunt pozele de când era Monica la şcoală. Vacanțele noastre la mare. Suntem noi trei acolo.

— Vezi, întări femeia. De-aia. Bărbatul meu e mort, de-aia. Pe el nu l-a fotografiat nimeni. În pozele astea toți zâmbesc. Morții nu pot să zâmbească...

Matei puse albumul deoparte. Apoi îi prinse mâinile într-ale lui.

— Ce s-a întâmplat, Maria? o întrebă, ca pe un copil. Povesteşte-mi...

Femeia îşi lăsă privirea să alunece dintr-o parte în alta, de parcă ar fi căutat ceva.

— L-ai cunoscut şi tu?

— Povesteşte-mi, repetă el.

Marie îşi potrivi, parcă, mai întâi în gând cuvintele.

— Era într-o miercuri. Ştiu, pentru că eu miercurea găteam tocăniță de cartofi. Miercurea nu mâncam carne. Tocăniță de cartofi cu murături. Dacă îi pui ceapă prăjită, capătă gust de carne. Era într-o miercuri, dimineața. Ziceau că o să ningă. I-am zis să nu plece. În munți era şi mai rău. Începuse deja.

— Unde să plece, Maria?

Ea zâmbi, nedumerită că el nu înțelesese.

— În munți... Căutau pe cineva, cred, care fugise. Nu ştiu de ce fugea săracul, le avea şi el pe ale lui, ca orice om.

Se opri o clipă:

— L-au prins?

Matei ridică din umeri. Marie făcu un gest de neputință.

— Cred că nu l-au prins. Nu mai avea cine să-l prindă. Dacă ei au căzut... Eu nu sunt supărată pe el că fugea, sunt supărată pe ăla care i-a trimis. Nu trebuia să-i trimită. Ningea şi era periculos să zbori cu asta, cum îi zice, care arată ca o lăcustă.

— Elicopter?

— Aşa, da, elicopter. Tu de unde ştii?

— Nu ştiu, se grăbi Matei. Doar e povestea ta...

Ea încuviinţă şi întinse iar mâna după album. Matei îl trase deoparte şi Marie se întoarse la povestea ei.

— El era, cum să spun... făcea ce trebuie. Adică, dacă era ordin, trebuia. „Să vii până diseară", i-am zis. „Te aşteptăm cu masa." A râs. Ştii, credea că glumesc. „Să mă aştepţi", a zis. „Să nu mănânci fără mine."

Dintr-odată, faţa ei se schimonosi. Începu să plângă şi, astfel, redeveni bătrână. Matei o lăsă să plângă. Îi întinse un şerveţel, aşteptând până îşi şterse obrajii şi-şi suflă nasul.

— L-am aşteptat, continuă Marie, suspinând după câte un rest de plâns, zău că l-am aşteptat. Şi-n seara aia, şi a doua zi, o săptămână la rând. Şi n-am vrut să mănânc fără el, dar mi-au dat să mănânc cu forţa. M-au legat şi la tuburi... Ce zi e azi?

— Marţi...

— Când e miercuri?

— Mâine...

— Dacă e miercuri, să facem tocăniţă de cartofi şi să-l aşteptăm, poate vine. Tu l-ai cunoscut? Adică, vreau să spun, dacă vine, ştii cine e?

Matei luă din nou albumul şi-l deschise la întâmplare.

— Vezi, spuse, aici suntem noi, familia ta. Lucrurile astea pe care le vezi numai tu să nu le mai povesteşti la nimeni. Nu vrei să ne superi, nu-i aşa? Şi nici pe domnul doctor. Nu vrei să-ţi dea şi mai multe pastile...

Marie îşi puse mâinile în poală şi încuviinţă, fără să-l vadă.

— I-am dat un batic roşu, să şi-l lege la gât. Dacă vezi un bărbat cu un batic roşu la gât, să-i dai drumul să intre...

— O să-l poftesc înăuntru, sigur, promise Matei. Acum hai să ne culcăm, să-l primim cum trebuie. Dormi, te trezesc eu când vine...

Marie îl lăsă să-i scoată capotul. Se întinse în pat şi se întoarse cu faţa la perete, unde începu să deseneze cu degetul pe tencuială ceva ce numai ea vedea. Când braţul i se muie, Matei îi ridică pătura până la

umeri şi ieşi în vârful picioarelor.

— Nu vă mai chinuiţi, domnu', auzi din bucătărie glasul doamnei Matilda. Sigur n-a adormit, se preface.
Nici nu ştiţi de ce şmecherii sunt în stare bolnavii. Bag mâna-n foc că, dacă o să căutăm pe sub pat şi prin şifonier, o să găsim o grămadă de pastile neînghiţite.

Monica îşi bea cafeaua la masă. Din grabă, nu stinsese cum trebuie ţigara, care continua să fumege. Nu fuma niciodată de faţă cu tatăl ei şi, chiar dacă dovezile erau evidente, se legănau amândoi în iluzia că el nu ştie că fumează. Un poliţist trebuie să ţină la aparenţe, ar fi explicat Matei. La urma urmelor, ordinea lumii e tot o aparenţă şi noi, poliţiştii, suntem păzitorii ei. De aceea se aşeză, prefăcându-se a nu observa în scrumieră ultimele pâlpâiri ale mucului. Puteau să creadă că era ţigara doamnei Matilda, fumătoare atât de înrăită şi de îndemânatecă, încât era în stare şi să spele vasele cu ţigara în gură. Doamna Matilda îşi făcuse apariţia în casa lor cu doi ani mai înainte. Poate că Matei ar fi trebuit să se gândească mai demult la o astfel de soluţie. Se tot codea, crezând că Marie ar putea să se supere. Însă, când a turnat uleiul direct peste flacăra aragazului, uitând să mai pună tigaia deasupra arzătorului, Matei hotărî că nu se mai poate aştepta. „Matilda", se amuzase Monica, „ăsta e nume de salon, nu de bucătărie". „Nu Matilda", o corectase Matei. „Doamna Matilda... Aşa o să-i spunem..." Monica ricanase. „O să-i ţinem şi paltonul, la plecare?" „Cam aşa ceva", răspunsese Matei, netulburat. „A fost şefă de laborator la o uzină mare, cred că la «Republica». Face asta că n-are încotro..."

Monica ţinuse minte. De altfel, nici nu era greu în faţa acestei femei.

— Doamna Matilda, spuse ea, îmi mai pui nişte cafea?

— Nu merge cafea peste cafea, obiectă doamna Matilda.

Avea o voce ciudată, dogită şi în acelaşi timp ascuţită, de parcă ar fi spart un geam cu fiecare cuvânt.

— N-o s-o mai poţi întoarce pentru ghicit. La înnă- deli se amestecă sorţii, nu mai ştii să deosebeşti ce-a fost de ce-o să fie.

Monica nu se răzgândi, rămânând cu ceaşca întinsă.

— Nu mai trebuie să-mi ghiceşti. Dacă o să te rog din nou înseamnă că e belea. Acum îmi place cum e.

— Cum doreşti, hârâi doamna Matilda. Baba e-aici.

Baba nu era chiar babă, avea puţin peste cincizeci.
Se mişca agilă printre cratiţe, în ciuda trupului greoi, legănat de pe un picior pe altul.

— Eu n-aş crede, spuse Matei, nedezlipit de tocul uşii. I le dau eu, una câte una.

— Ce anume? întrebă doamna Matilda, fără să-şi ia ochii de la tigaie.

— Pastilele. Le ia în fața mea.

Femeia dădu tigaia deoparte, să nu se ardă, şi se întoarse, agitându-şi sfătoasă arătătorul:

— Ascultați ce vă spun. Eu le-am îngrijit şi pe maică-mea, şi pe soacră-mea. Toți bolnavii sunt la fel. Dacă nu mă credeți, după ce îi ziceți să ia pastilele, puneți-o să recite cu voce tare am-dam-dez-dizi-mani-frez. O să vedeți că nu poate, din cauza a ceea ce ascunde sub limbă.

— Eu zic s-o lăsăm în pace, interveni Monica.

— Doar că veni vorba, renunță doamna Matilda, întorcându-se la tigaia ei.

Abia atunci observă Matei că fiica lui se îmbrăcase de oraş. Şi, în plus, îşi privea ceasul cu oarece nerăbdare.

— Pleci undeva?

Ea aprobă şi atunci Matei văzu poşeta de pe canapea. Totul era asortat cu grijă, iar țigara din scrumieră avea urme de ruj cărămiziu.

— Nu e cam târziu? E noapte de-a binelea.

— Merg la club, tati. Se deschide la unşpe. De fapt, muzica începe după miezul nopții.

— Ce zici, doamna Matilda? pufni Matei. Pe vremea noastră, la miezul nopții se termina.

— Lăsați-o, domnu'! Iese şi ea cu un băiat.

Matei privi întrebător şi Monica zâmbi, încurcată.

— Să chem un taxi, spuse, ca să-şi facă drum pe lângă taică-său, pe hol.

— De ce să chemi un taxi? Nu vine el să te ia?

— Nu poate, pregăteşte instalațiile, cu formația. El cântă la saxofon.

— Muzicant ne mai lipsea, bombăni Matei.

— Nu e muzicant. E arhitect. Face asta aşa, de plăcere. De fapt, astă-seară cântă pentru mine.

Doamna Matilda se apropie, ca să-i netezească gulerul de la bluză.

— Nu chemi niciun taxi. Te duce bărbatu-meu cu taxiul lui. Şi, dacă îi zici o oră, aşa, aproximativ, te şi aduce. E în tura de noapte.

— Nu e inginer? întrebă Monica, bucuroasă de ajutorul neaşteptat.

— E inginer cum e arhitect ăsta al tău. Ingineria nu mai e o meserie din care să trăieşti. Cu ingineria lui şi cu laboratorul meu ajungeam la Sfântul Mina, la cantina săracilor. Nu ştii cum e să te trezeşti după douăzeci de ani de muncă şomer, să vezi că lumea nu mai are nevoie de tine. Se uită la diploma ta cum se uită la mizeriile scrise cu creta pe garduri.

— Ce să zic, doamna Matilda, o compătimi Matei. Îmi pare rău.

Femeia îşi puse arătătorul pe buze în timp ce îşi transmitea indicațiile prin telefon.

— Vine imediat, spuse.

Şi apoi către Matei:

— Ce vremuri, eram tineri, el abia ieşise din facultate, eu lucram deja de un an, făcusem numai trei la şcoala tehnică. L-au repartizat la noi, la „Republica“, aşa era pe vremea aia, te trimiteau după nevastă, familia era familie. Ne-au dat şi casă, una la marginea oraşului, dar aproape de uzină. În bloc toți erau tineri ca noi. Cu două lefuri mergea, dacă nu vroiai blugi americani şi parfumuri franțuzeşti şi te duceai vara în concediu prin sindicat. Luam parfum de la drogherie, îl turnau cu o pâlnie subțire în sticluță. Era puțin dulceag, dar mergea. Oricum, miroseam frumos, eram tânără.

În stradă se auzi claxonul.

— Ia-ți pardesiul! strigă doamna Matilda după fata care se grăbea spre uşă. Şi să nu dai niciun ban la taxi, chiar dacă-ți cere. Zici că mi-ai dat mie...

Zâmbi spre Matei care, ca să-i facă loc, rămăsese lipit de perete.

— Păi, domnu', noi cam asta o să facem de aici înainte. Ne dăm deoparte, să le facem loc...

Îi puse pe masă, fără să-l întrebe, o farfurie de orez cu lapte şi borcanul cu dulceață.

— Câți ani ziceați că are Monica?

— Treizeci. Dar nu pare. Zici că are două'ş'cinci.

— Treizeci, repetă doamna Matilda, neglijând celălalt argument. Eu, în locul dumneavoastră, mi-aş face griji dacă stă acasă, nu dacă pleacă...

Matei împinse dulceața spre mijlocul mesei şi luă o linguriță de orez, plimbând-o dintr-o parte în alta a gurii. Femeia, mulțumită, îşi şterse palmele de şorț.

— Şi, în plus, dumneavoastră n-aveți de ce să vă faceți griji. Uniforma e uniformă şi vă apără, oricum s-ar schimba vremurile.

Oraşul primise binecuvântarea deasupra acoperişurilor sale în perioada dintre cele două războaie. Pe vremea aceea străzile pe care le numim „ale vechilor cartiere“ erau noi, casele, ascunse acum în spatele gardurilor căzute şi scoţând dintre plantele agăţătoare calcane coşcovite, aveau tencuiala de culoarea untului şi acoperişuri sclipitoare.

Bucureştiul nu este un oraş vechi decât în poveşti, nici ele mai vechi de o sută cincizeci - două sute de ani. Cea mai bătrână casă din oraş, rămasă încă întreagă între zidurile ei, a aparţinut unei familii de armeni şi se numeşte, după proprietarii ei, Casa Melik. A fost construită pe la jumătatea secolului al optsprezecelea. În cartierul acela s-au aşezat de atunci încoace negustori armeni şi evrei. Cartierul s-a întins până la Târgul de margine, Oborul de mai târziu. Cu străzi înguste, pavate cu piatră, copaci umbroşi şi case cel mai adesea cu un cat, trecând puţin de înălţimea gardurilor. Calea pe care s-au construit prăvăliile şi care mărginea spre răsărit încrucişarea aceea de străzi cu nume pitoreşti s-a tot lungit, dughenele s-au îndesit de o parte şi de alta, puzderia de muşterii a atras după ea şi liniile de tramvai. În amiezile de vară, aerul se umplea de mirosul alunelor prăjite, al uleiurilor sfârâind sub aluatul gogoşilor şi al cafelei măcinate. În zilele de iarnă, când frigul împiedica mirosurile să se ridice, adierile din vălătucii hornurilor coborau spre pământ, dând mărturie despre cărbunele ce ardea în măruntaiele sobelor. Şi, când calea s-a lungit până în locul unde a început să forfotească bâlciul Moşilor, i s-a spus Calea Moşilor. Cum însă sufletul străzii era negustoria, odată cu prigoana de după al Doilea Război împotriva cafegiilor, plăcintarilor, băcanilor, meşteşugarilor şi tarabagiilor de tot felul, Calea Moşilor s-a dărăpănat şi s-a întristat. Casele coşcovite s-au strâns unele în altele, caturile de sus, şubrezite sau chiar prăbuşite la cutremurul din ’40, n-au mai fost reparate, şinele de tramvai nu s-au mai aşezat cum trebuie pe drumul pietruit, astfel încât tramvaiul, trecând, făcea ferestrele să zăngăne, pereţii să tremure şi băutura să sară din pahare, vătămând şi mai tare temeliile. Astfel încât cutremurul cel mare, din ’77, n-a făcut decât să pecetluiască destinul acelor dughene prin vitrinele cărora nimeni nu mai privea curios înăuntru şi unde nu mai aştepta nimeni clienţii în spatele tejghelei. Buldozerele au desăvârşit ruinarea începută de cutremur, singurele care le-au mai dat ceva de furcă fiind trunchiurile groase ale copacilor de prin fostele curţi. Mirosul cărbunelui ars a mai dăinuit o vreme, ca bântuiala unui duh, apoi a dispărut şi el în zidurile uriaşelor blocuri

crescute hrăpăreț, cu lipsa de farmec a lumii celei noi. Din fericire, cel puțin în cartierul precupeților din spatele Căii Moşilor, lăcomia vremurilor noi s-a mai potolit. Şi aşa se face că străzile acelea, de-o parte şi de alta a celei care chiar aşa se numea, Precupeții Vechi, supraviețuiră, deşi cei mai mulți dintre proprietarii lor, precupeții de altădată, fuseseră înghițiți de timpurile potrivnice.

Casele se asemănau unele cu altele, erau plăcute la vedere, chiar şi aşa, rebegite de războaiele, cutremurele şi revoluțiile ultimului secol.

— Cred că aşa ceva trebuie să căutăm, spuse Matei, privind în lungul Precupeților Vechi, din intersecția cu strada Ardeleni. O casă ca astea de pe-aici.

Lucian tocmai se dădea jos din maşină. Nu era mulțumit de cum parcase, lipise roata de bordură, aşa că nu prinsese vorbele lui Matei.

— Care-i treaba, şefu'? întrebă, preocupat de ale lui.

— Lasă telefonul în maşină şi hai să facem câțiva paşi, îl îndemnă celălalt.

— Frumoase vremuri trăim, bombăni Lucian, trebăluind sub scaunul şoferului.

Porni în urma lui Matei, înfundându-şi mâinile în buzunare. Se făcuse seară, dar nu se întunecase încă şi teii de vară abia înfloreau.

— Suntem la jumătatea anului, medită el, mirosind florile de mâna-Maicii-Domnului, cățărate pe ziduri. Timpul trece tot mai repede, acuşi vine Anul Nou.

— Să vezi ce repede o să treacă atunci când o s-ajungi la vârsta mea.

— Viața e un derdeluş, râse Lucian. Cu cât porneşti mai de sus, cu atât aluneci mai repede...

— Tot e bine dacă aluneci. Dar, ia spune-mi, ce-i cu băieții? Alaltăieri, la şpriț, nu mi s-au părut prea veseli...

— Fac şi ei haz de necaz. Acuma, pe bune, de ce se face un polițist polițist?

— Ăsta-i banc?

— Hai, şefu', nu mai râdeți şi matale. Cum să fie banc? Unul se face pianist că are ureche muzicală. Altul arhitect, că-i plac casele. De ce se face polițistul polițist? Că are leafă mare, slujbă sigură, uniformă şi, când intră undeva, se lasă liniştea în jurul lui. Pe vremuri, aşa şi era. Numai că vremurile alea s-au cam dus şi băieții au dreptate să fie amărâți. Asta avem, o țară veselă cu polițişti trişti. Băieții se întreabă dacă se merită. Numai eu m-am făcut polițist de dragul matale. Când mă întristez prea tare, trag câteva bastoane la întâmplare şi mă răcoresc.

Matei îl bătu pe umăr şi-i făcu semn să se aşeze pe bancă.

— Înseamnă că vremurile nu s-au schimbat aşa de mult.

Lucian îşi trecu mâna prin păr, răvăşindu-l. Matei observă că îl avea nițel cam lung, dar se abținu să-i facă observație. Îşi frământa degetele, dar, cum asta nu-i fu de ajuns, scoase din buzunar o pereche de cătuşe pe care începu să le cântărească în palmă.

— Parcă ați fi paznicul nostru de la orfelinat, remarcă Lucian. Aşa stătea şi el, cu capul plecat şi umerii strânşi. Atâta că el învârtea mătănii, nu cătuşe. O fi vreo diferență, ce ziceți? Sau te pomeneşti că ați început şi matale să vă rugați? Zice că trebuie să spui rugăciunea de treizeci şi trei de ori.

Matei separă cătuşele şi le lăsă să atârne în lănțug.

— Ce rugăciune?

— O rugăciune, habar n-am. Nu ştiu rugăciuni. Atâta ne-ar mai trebui, să spunem şi rugăciuni...

Matei scoase plicul de la piept şi puse cătuşele în locul lui.

— Ce zici de asta? întrebă.

— Te pomeneşti c-a înviat tăticu'...

Matei păru că citeşte adresa de pe plic pentru prima oară.

— Cine-a zis c-ar fi murit?

— Mă gândeam şi eu, şefu', se scuză Lucian. La noi, la români, aşa e obiceiul, oamenii trăiesc cât trăiesc şi la urmă mor. Mai ales când, să mă

scuzați, copiii lor ajung la aproape şaptezeci de ani. La nemți o fi altfel?

— Era soldat, căpitane, soldații sunt, de obicei, foarte tineri. Şi, după ce au văzut moartea cu ochii, trăiesc mult.

— Dacă era unul dintr-ăştia, cum le zicea, Hitlerjugend, acum e chiar un puştiulică...

— Cam aiurea, nu-i aşa, să vorbeşti de taică-tău de parcă ba e, ba nu e.

— C-a fost, asta-i sigur, dovadă matale. N-am înțeles joaca asta de-a scrisorile. Numai îndrăgostiții se joacă aşa. Să-şi poată cere iertare.

Tăcură până să treacă un bătrân cu câinele lui. Perechea zăbovi câteva clipe lângă soclul statuii, apoi câinele, ceva mai vioi după popas, trase de lesă înainte. Pe soclu străjuia Tudor Vladimirescu, cu sabia avântată spre cer. La picioarele lui şedea un leu a cărui atitudine placidă contrasta cu elanul războinic al pandurului.

— N-a fost în Hitlerjugend, spuse Matei. Ăia au fost înrolați la sfârşitul războiului. Ăştia, ca taică-meu, au făcut campania în Rusia. Şi, dacă socoteşti că era, să zicem, de-o seamă cu maică-mea, ar putea să aibă acum vreo nouăzeci de ani.

— La ei n-o fi aşa mult. Mănâncă bine. Într-o țară ca aia, e şi păcat să mori...

— Şi, de trăit, unde e păcat să trăieşti?

— Nu ştiu, şefu'. Eu sunt polițist, nu fac politică. Şi nici nu am prea citit cărți. Zic să-l întrebăm pe Haralambie, el ştie să răspundă la întrebări d-astea grele. Mai discută şi cu prietenul lui, Dostoievski.

Se îndreptă din şale şi, cu un aer meditativ, privi spre cerul care începea să se întunece:

— Dar, când stați aşa şi vă gândiți, simțiți vreo supărarefață de el?

Matei se căută în buzunarele de la pantaloni după cătuşe, dar îşi aminti că le pusese în buzunarul de la piept şi renunță. Lovi cu plicul peste dosul celeilalte mâini.

— Cum să te superi pe un soldat? spuse. Când eram copil şi mă gândeam ca la taică-meu, aş fi aruncat după el cu toate pietrele care-mi cădeau în mână. Când am mai crescut, m-am gândit la el ca la un frate, întâi mai mare, pe urmă mai mic. Ar fi putut să-l cheme Beniamin, ca pe unchiul. Atunci eram doar supărat pe el, dar tot i-aş fi tras o mamă de bătaie. Cu pumnii, nu cu pietre, adică să simt şi eu că-l doare. Nu să-l omor, doar să-l fac să sufere, să mă răzbun. Acuma, ce să mai zic? Ar putea să-mi fie nepot. Nici nu mai ştiu... Poate că mi-ar plăcea să stăm de

vorbă. Dacă mă gândesc, am vorbit tot timpul cu el. Viața mea a fost un dialog cu un tată care nu e. Dar odată cu plicul ăsta s-a dus dracului tot. Eu şaptezeci, el nouăzeci. Începem să fim de-o vârstă, bătrâni amândoi.

— Nu prea merge, şefu'. Matale general, el soldat sau ce-o fi fost, caporal... Despre ce-o să vorbiți?

— Tocmai! Ce-au în comun un general şi un soldat...?

— Uniforma...

Lucian se scărpină iarăşi, acum cu amândouă mâinile.

— După ce mă scarpin, am impresia că sunt mai deştept...

Şi, ca prim rezultat al deşteptăciunii abia dobândite, adăugă:

— Nemții nu prea făceau de-astea cu româncele...

— Ce anume?

— Să le violeze, scuzați. Cel puțin la început. După aia nu mai ştiu, i-a smintit şi pe ei campania din Rusia...

— N-am zis c-a violat-o.

Se întunecase de-a binelea. Lucian şi-l aduse aminte pe Matei, în uniforma albastră, tot căpitan, ca şi el acum, însoțit de alți doi ofițeri, intrând în sala de mese a orfelinatului. Țâşniseră toți în picioare, ca la comandă, aşa cum erau obişnuiți să facă în orice moment al zilei: la deşteptare, la masă, la ieşirea în curte, la culcare. O adolescență trăită frânt, între dezmorțire şi poziția de drepți. Lucian îşi vârâse tot coltucul în gură de teamă că masa se terminase mai repede ca de obicei. Se străduia să înghită cu opinteli, roşu în obraji, când Matei se oprise în fața lui. „Cum te cheamă?“, îl întrebase şi el, cu ochii cât cepele şi cu limba încleiată în miezul de pâine, nu reuşise să îngaime decât două vocale desperecheate. Matei ascultase răbdător explicațiile supraveghetorului şi la sfârşit îi ceruse să-i pună numele pe listă. „Ce s-ar fi ales de viața mea, şefu', fără matale?, spunea adesea Lucian, în clipele lui de emoție. Mă dădeau afară de la orfelinat la opşpe ani, nu cunoşteam pe nimeni, nu ştiam nicio meserie, mă apucam de furtişaguri, ca alții. Te pomeneşti că oricum vă întâlneam, dar vă priveam feliat, de după gratii...“

— Cum ați ştiut matale să mă alegeți tocmai pe mine din atâția băieți câți eram acolo? întrebă, melancolic.

— Erai zdravăn, nu te-ai uitat în jos, ca ăilalți. Şi-ți plăcea să mănânci pâine.

— E aşa important?

— Dacă-ți place să mănânci pâine, pe celelalte le suporți mai uşor.

— Când colo, mie îmi place acuma mai mult să trag din țigară...

Întinse pachetul spre Matei, dar îşi retrase mâna.

— Uitasem, bâigui, că v-aţi lăsat.

— Nu m-am lăsat. Dar am uitat să mai fumez. Când mi-am dat seama era deja prea târziu.

— Unde nu dă şi peste mine uituceala asta, spuse Lucian din colţul rămas liber al gurii. Eu, din contră, fumez întruna, uit că tocmai am stins ţigara.

Aprinse bricheta şi, în lumina flăcăruii, văzu din nou plicul din mâna bătrânului.

— Vreţi să spuneţi că s-au iubit?

Matei ridică din umeri, putea să nu mai răspundă. Dar simţi nevoia să adauge:

— Nu poţi şti ce simt oamenii în vreme de război... Fratele mai mic al mamei, Beniamin, era bolnav de tuberculoză. Nemţii aveau tot felul de medicamente. Pe vremea aia penicilina nu se găsea. Mama s-a gândit că face rost de ea mai uşor dacă dă ceva în schimb. Altceva de dat n-avea. A fost degeaba. După un an unchiul a murit. Au făcut botezul meu şi înmormântarea lui în aceeaşi zi, să nu plătească popa de două ori. Între timp, nemţii au plecat, au lăsat doar o garnizoană, să păzească ceva prizonieri care munceau în fabrici. Poate că unul dintre ei să-i fi povestit...

— Ei, lasă, n-a fost chiar degeaba, că uite, v-aţi născut matale...

— A fost degeaba, întări Matei.

Lucian terminase ţigara şi vru să-şi aprindă alta, dar se răzgândi.

— Puteau să vă zică tot Beniamin, observă. E un nume frumos.

— Oftica e o boală care se ia. Pe atunci era fără leac. S-au gândit, poate, că se ia şi prin nume. Matei a fost numele lui bunicu-meu din Romanaţi. Aşa se dădea numele la ţară, din doi în doi, ca la împletitură.

Lucian se zgribuli. Îşi lăsase vestonul şi chipiul în maşină.

— Şi ce scrie acolo? întrebă.

Matei se uită la plic, parcă abia atunci îl vedea. Îl puse la loc în buzunar.

— Lasă, s-a făcut întuneric. Îţi spun altădată. Oricum, nu e nicio grabă.

Se ridicară. Pornise vântul, câţiva câini lătrară prin curţi, îndemnându-se unii pe alţii. Maşinile luminau strada Eminescu, dar spre Precupeţii Vechi era pustiu, puteau merge nestingheriţi pe mijlocul străzii. Când ajunseră, Matei privi în urmă, apoi îi făcu semn să coboare geamul portierei.

— Tu mai stai o vreme cu farurile stinse, spuse. Vezi dacă dă cineva târcoale după ce intru în casă.

— Şi ce fac atunci?

— Nimic, numai să vezi...

— Lasă, să înghită pe îndelete, se auzi un glas ciudat, ca din fundul unei gropi. Aici nu se grăbeşte nimeni...

Cel care vorbise stătea în fața lui, ieşind pe jumătate dinapoia unei cruci. Era mai scund decât vârful crucii. Când ieşi cu totul la iveală, văzu că nu măsura mai mult de doi coți. Avea fața zbârcită, părul rărit şi cenuşiu, adunat în smocuri, ca mâncat de molii. Purta haine de copil parcă, numai în picioare târşâia nişte pantofi care se vedea că nu erau pe măsura lui, dar îi plăcea să lase urme cât mai mari. Astfel nu-şi dezlipea tălpile de pământ şi mişcările lui păreau şi mai încete.

În cimitir, nici țipenie. O zi obişnuită, când oamenii uită că trăim laolaltă cu morții. În anii de când nu mai fusese aici, drumul nu se schimbase. O stradă lungă şi dreaptă pornind din fața catedralei Madona Dudu şi a Muzeului Olteniei. De o parte şi de alta, case şi curți pe care gardurile din uluci scorojite ori din prefabricate căzute într-o rână le făceau asemănătoare. Din loc în loc se înălța câte un palat țigănesc, cu acoperişuri din tablă curbată şi lucitoare, ceva ce sporea mohoreala drumului. Probabil că aşa sunt mai toate străzile care duc spre cimitire, nimic de care să-ți aduci aminte în afara amintirilor pentru care ai venit.

Cimitirul respecta rânduiala lumii care îi îndesea şirurile. La intrare vegheau mormintele falnice, marmuri negre cu litere aurite, busturi cu aerul nefericit şi neputincios al oricărei făpturi fără brațe, însoțite, pe postamente, de femei durdulii întinzând brațe mângâioase, cavouri mirosind a flori veştede, monumente înşirate de o parte şi de alta a unei alei largi, vădind vanitatea consolatoare a urmaşilor care, după atâtea războaie şi revoluții, nu se mai puteau lăuda decât cu morții lor. Când monumentele răposaților, sub formă de obeliscuri negre şi chepenguri din alamă coclită, cu belciuge ruginite, se împuținau, apăreau cavourile, ca nişte buncăre, ale noilor răposați. Aceştia vruseseră, pesemne, încă din timpul vieții să-şi pecetluiască izbânda asupra vremurilor, arătând

că, în fața îmbogățirii peste noapte şi a lipsei de gust, nici moartea nu are putere. Ceea ce lipsea acestei alcătuiri de betoane, ferestre zăbrelite şi acoperişuri din tablă inoxidabilă erau brazdele, care arătau rodnicia unui mormânt tăcut, cu florile lor, aceleaşi pentru orice anotimp. Ele începeau din spatele cavourilor planturoase: cruci de piatră, la căpătâiul unor dreptunghiuri de pământ marcate de borduri sau de gărdulețe scunde, pe care puteai să le treci cu pasul. Iar către margine, morminte atât de sfioase, încât, adesea, chiar şi numele de pe crucile de lemn înnegrit fuseseră spălate de ploi. Matei îşi fixa repere pentru ca, atunci când se va reîntoarce, să găsească drumul cu uşurință. Dar de fiecare dată se rătăcea, mormintele în chip de cazemată se înmulțeau, în timp ce brazdele purtând la căpătâi cruci de lemn se retrăgeau spre poalele zidurilor de cărămidă care înconjurau cimitirul.

— Mie, dacă mă întrebi, cel mai mult îmi place aici, vorbi iarăşi piticania, cu voce joasă şi hârâită, ca dintr-o văgăună. Partea asta e cu adevărat casa morții. Aici, unde se uneşte carnea cu lemnul.

Matei îşi aminti de dorința mamei lui de a-i pune lui Beniamin, în locul crucii de lemn, una de piatră. Tot ce putuse să facă fusese să întărească numele, când şi când, cu vopsea neagră. Din literele colțuroase şi inegale, ca ale unuia nedeprins cu scrisul, rămăseseră doar numele mic, Beniamin, şi, dedesubt, nişte litere disparate din care se putea ghici vârsta la care murise. Nu erau scrişi anul naşterii şi nici cel al morții, ci doar „mort la paisprezece ani”, ca şi cum, atunci când trăieşti doar atât, nu mai contează când te-ai născut şi când ai murit.

Mărunțelul se apropie agale. Trupul de copil îl făcea să pară nefiresc de bătrân.

— Pe cine ai aici? vibră vocea lui.

— Pe mama, răspunse Matei. Şi pe fratele ei mai mic.

Se sfii să spună „unchiul”, ar fi sunat ciudat pentru un copil de paisprezece ani. Şi pentru care fuseseră luate toate precauțiile ca trecerea lui pe pământ să rămână nebăgată în seamă. Nu aveau nicio fotografie cu el. După înmormântare, mama lui arsese toate hainele, aşternu- turile şi cărțile. Dăduse patul de pomană şi făcuse două zugrăveli una peste alta, după ce râcâise până la tencuială pereții camerei în care zăcuse. Toate astea pentru a ține boala departe de fiul ei, care abia se născuse.

— Ce puțin au trăit! spuse mărunțelul, aplecându-se să smulgă o rădăcină de troscot. Nu fac, împreună, nici cât o viață întreagă de om.

Spre deosebire de Beniamin, la care era trecut doar numele de copil,

nu şi cel de om mare, al mamei era scris în întregime. Margareta Visarion. Şi dedesubt: 1923-1961.

— Pare că a trăit treizeci şi opt de ani, spuse Matei, dar nu-i adevărat. N-a apucat să-i împlinească. S-a îmbolnăvit de diabet.

— De-asta...? măruntelul arătă spre borcanul cu dulceaţă.

Matei zâmbi aprobator şi mai vârî o dată lingura în borcan, presărând boabele roşii pe pământ.

— Dulceaţă de fructe de pădure, spuse, aplecând gura borcanului spre mărunţel. N-avea voie. La noi în casă nu mai găseai dulciuri. Când îmi cumpăram câte un pumn de bomboane de la băcănie, nu mă întorceam acasă până nu le terminam pe toate. Acum e altfel, nu mai contează.

Umplu din nou linguriţa.

— Nu te grăbi, îl îndemnă mărunţelul. Las-o să înghită pe îndelete. Pune şi mai încoace, nu numai spre rădăcina crucii. Morţii n-au gură, ca noi. Şi nici ochi sau urechi. Ei simt la fel cu tot corpul.

Matei ezită o clipă, apoi presără boabele de-a lungul mormântului.

— Să fie primit, spuse, privind borcanul gol, şi îşi făcu o cruce.

— Nu eşti catolic, observă mărunţelul.

— De ce? întrebă Matei, cu aerul că nu-şi pusese niciodată problema asta.

— Catolicii îşi fac cruce uite-aşa, cu degetele împreunate la inimă pentru Sfântul Duh. Noi îi zicem Sfântul Spirit, mai pe latineşte. Dumneata îţi faci crucea de la dreapta spre stânga, ca ortodocşii.

Îl privi bănuitor:

— Eşti cumva ortodox?

Matei îl privi încurcat.

— Nu c-ar fi ceva rău, încercă s-o dreagă mărunţelul.

— Sunt ortodox, răspunse Matei, şovăind. Aşa cred.

— Aşa crezi? Cine-a mai pomenit... Unde-ai fost botezat? La ce popă?

— Tot popa care a slujit la înmormântare. Am fost botezat în aceeaşi zi cu înmormântarea.

— Şi, de cununat, unde te-ai cununat?

— Nu m-am cununat. M-am căsătorit doar la Sfat. Aşa erau vremurile pe atunci...

— Fugi de-aci, omule, se burzului micuţul. Vremurile sunt toate la fel. Uită-te aici, în cimitirul ăsta. Zi-mi un an, la întâmplare. Crezi că e

vreunul în care nu s-a murit?

Aştepă răspunsul, dar fără mari speranțe că ar putea fi altul decât cel pe care-l ştia.

— Atunci de ce l-ați îngropat pe băiatul ăsta aici?

— Stăteam lângă Madona Dudu. Cred că cimitirul ăsta era mai aproape...

Mărunțelul păru să chibzuiască.

— Mda... spuse. E adevărat că în timpul războiului era altfel. Nu se țineau de rânduieli, că nu prea erau muşterii. Se murea mult, dar se murea departe. Ai copii?

— O fată...

— Şi pe ea unde-ai botezat-o?

Matei ar fi vrut să-l lămurească, dar nu prea reuşea.

— Într-un fel, spuse, a fost botezată gata...

— E vreun loc pe lumea asta unde copiii se nasc gata botezați?

Matei înşurubă capacul borcanului şi şterse lingura în iarbă.

— E mai complicat.

— Măi să fie, se burzului mărunțelul. Auzi, omule, eşti cam ciudat dumneata. Cum te cheamă?

— Matei.

— Matei zici... Atunci poți să fii şi de una, şi de alta.

Se apleca din nou, cu o iuțeală surprinzătoare, ca să deretice mormântul.

— Nu te-am mai văzut pe-aici, spuse, ca în numele morților.

Vru să-i răspundă că nici el nu-l văzuse, dar tăcu, dându-şi seama că dojana celuilalt, ținând partea morților, avea temei. Nu venise decât o singură dată la mormântul lui Beniamin pe vremea când mama lui mai trăia. Mersese cu capul în jos, în urma ei, cărând cutia de vopsea şi pensulele şi împiedicându-se, cu ochii plecați spre morminte, căci îi era teamă de ele. Moartea lui Beniamin, de care nu-i vorbea nimeni, făcea din fratele mai mic al mamei o prezență permanentă. Poate că morții îşi găsesc odihna cu cât se vorbeşte mai mult despre ei. Din acest motiv, Beniamin nu avea cum să-şi găsească liniştea, hălăduia pe pământ şi îl alesese tocmai pe Matei ca tovarăş de joacă. Lui însă îi era frică, stătea noaptea până târziu, cu privirile holbate în întuneric, privirile treze erau singurele care îl apărau.

— Când a murit mama, spuse Matei, eram elev la şcoala de ofițeri din Sibiu, mă trimiseseră într-o misiune în Munții Făgăraşului. Până să mă anunțe, până să ajung...

— Ai fost securist? La Sibiu era o şcoală de securişti.

— De unde ştii?

— Habar n-ai câte poveşti ne spunem pe-aici. Câte poveşti se aud în ajun de sâmbăta morților, când fiecare aşteaptă. Hai, zi, ai fost securist?

Matei clătină din cap.

— Am fost ofițer de miliție, spuse, mai degrabă cu ciudă.

Mărunțelul râse iar, ca frângând crengi uscate.

— Pe vremea aia toți milițienii erau securişti. Nu se făcea pe-aici o înmormântare mai de soi să nu vezi câte unul ascuns în mulțime. Mai ales când era îngropat câte un fost puşcăriaş din ăia, ştii dumneata... Ăia politici numai aşa se mai întâlneau ca să nu dea de bănuit, la înmormântări şi pomeni. Carevasăzică, de-aia n-ai venit...

Ba venise. Ştia precis de câte ori. De fiecare dată când vreun plic cu mai multe ştampile îl ajungea din urmă. Plicul prilejuia o nouă reuniune de familie.

— Atunci, de-aia nu te-am văzut, trase concluzia mărunțelul. Dacă erai cine erai, noi doi nu puteam fi, în acelaşi timp, în acelaşi loc.

Şi apoi continuă:

— Să-ți spun eu, ca să ştii. M-am născut în casa de colo, de la intrare. Pe atunci nu erau decât câteva morminte, unde e acuma poarta. Îi ştiu pe

toți, fiecare cu povestea lui, pentru că ei nu uită nimic. Unchiul dumitale, Beniamin, era atât de sfrijit, încât nici n-a fost îngropat într-un sicriu, l-au pus într-un fel de lădiță. Dacă n-ai fi ştiut ce e înăuntru, credeai că e un sertar din alea în care se țin pantofii. Mama dumitale, în schimb, era frumoasă. Avea obrajii roşii, parcă o fardaseră, dar pe vremea aia nu erau firme ca acuma, să-i aranjeze ca s-arate mai vii decât au fost înainte. Era frumoasă, parcă dormea, păcat că n-a fost nimeni la înmormântare, s-o vadă. Dar acuma, dacă te-am văzut şi ştiu că vii de departe, o să am eu grijă de mormintele astea două. O să pun nişte portolaci, că țin mai mult şi troscotul nu-i suferă.

Matei se căută în buzunar şi îi întinse o bancnotă. Măruntelul se feri.

— E o cutie la intrare, spuse, pune-i acolo. Aici aşa se plăteşte. Avem două cheițe, una eu, una părintele. Ar mai fi o parte şi pentru morți, împărțim totul la trei... Aşa e rânduiala. Dar văd că o să-ți cam fie dor de mama dumitale...

— A fost o femeie nefericită. Dar de ce crezi că o să-mi fie dor de ea?

— Păi, nu vezi? Nu mai e loc nici la stânga, nici la dreapta. O să te îngroape cine ştie unde în altă parte...

Matei ridică din umeri.

— La Bucureşti, spuse, deşi se miră singur de seninătatea cu care vorbise.

— Nu-mi place la Bucureşti. Acolo se moare prea mult, nici n-ai timp să înțelegi. Şi mormintele n-au nici pic de viață în ele.

Piticul îşi terminase treaba. O luă printre morminte, clătinând din cap din când în când, ca şi cum ar fi salutat nu se ştie pe cine. Matei puse cu grijă borcanul şi lingurița în geantă. Urma să se ducă direct la gară, nu avea rost să se mai întoarcă pe strada Brânduşa. Casa lor nu mai exista. Cei care o moşteniseră de la cumpărătorii lor îşi făcuseră alta, din panouri mari de sticlă şi betoane, după noile gusturi. Matei îşi aminti de ziua reîntoarcerii lui: uşile descuiate, ferestrele date de perete, aşternuturile pe care nu le netezise nimeni şi, mai ales, borcanele de dulceață în care zumzăiau viespile şi fojgăiau viermii. Înțelesese atunci ce vrusese mama lui să arate murind, iar el fusese singurul care să înțeleagă. Mai privi o dată la morminte şi îşi promise ca data viitoare să aducă vopsea şi pensule, pentru a completa numele şi vârsta împuținată ale lui Beniamin. Renunță la ideea de a schimba crucile de lemn cu unele de piatră, câtă vreme primise din partea măruntelului încredințarea că lemnul e cel care poartă însemnele morții de-adevăratelea.

Puse bancnota împăturită în cutia de la intrare, închisă cu două

lăcățele. Din urmă îl ajunse vocea mărunțelului:

— Zici că te-a botezat același preot care l-a îngropat pe unchiu-tău?

Matei încuviință. „Încă avea pe mâini urmele bulgărilor aruncați peste coșciug", își aminti spusele îmbufnate ale bunicii din Romanați despre preot și despre botezul lui.

— Am verificat în catastif, adăugă mărunțelul, să nu greșesc. A fost părintele Adalbert. Te-a botezat părintele Adalbert. Deci ești catolic toată ziua. Așa că învață să-ți faci crucea ca lumea!

*

Se privi pe îndelete în oglindă. Chipul i se schimbase mai repede decât s-ar fi putut obișnui cu el, dar pesemne că asta li se întâmplă tuturor. Atâta că noile trăsături, începând să fie asimetrice între un obraz și altul, ca și albul ochilor care nu se mai limpezea, ca și părul care căpătase culoarea cenușii, lui i se păreau doar noi, nu și cunoscute. Nu se gândise că absența tatălui poate avea și acest efect, te împiedică să te împrietenești cu trăsăturile în schimbare ale chipului tău. Căută soluția de după ras. Pe etajeră rămăseseră câteva sticluțe ale Mariei, din vremea când împărțeau aceeași cameră de baie. Lui Matei îi era dor de jumătatea ei de etajeră, plină de flacoane și creme, aici simțea cu-adevărat că îl părăsise, ba mai rău de-atât, n-avea să se mai întoarcă niciodată. Dintre toate simțurile, cel mai puternic, în ce privește aducerile aminte, e mirosul. Își propuse să-l întrebe pe medic dacă mirosurile n-ar putea s-o ajute, dacă nu cumva există o terapie prin mirosuri împotriva uitării.

Se încumetă, apoi, iar la proba cu creionul. Reuși patru din cinci, ceea ce nu era rău. Își frecă degetele ale căror vârfuri amorțiseră. Socoti că e bine să se oprească la rezultatul mulțumitor obținut cu creionul și să nu se încumete la proba cu pixul, ale cărei rezultate fuseseră descurajante în ultima vreme.

Împinse ușa mereu întredeschisă de la camera Mariei. Ea se căznea să-și încheie nasturii de la pardesiu. Se privea în oglindă și încerca să-și potrivească mișcările după imaginea de acolo. Dar degetele i se încurcau. Chiar și atunci când nasturele intra în butonieră, mișcarea reflectată a celeilalte mâini îl făcea să iasă. Nu renunța însă, continua cu

tenacitate. Matei veni în spatele ei şi-i prinse umerii cu brațele.

— Aceea pe care o vezi tu în oglindă e mâna dreaptă, spuse, rostind rar cuvintele. Dar tu îți foloseşti stânga şi n-o să reuşeşti.

Ea se privi în oglindă, cu capul aplecat într-o parte. Pe el nu-l vedea, acceptând că vocea lui putea veni de oriunde.

— Încearcă şi cu dreapta, îi şopti bărbatul la ureche. Care e mâna dreaptă?

Ea îşi ridică mâna stângă, cu ochii țintă în oglindă, apoi ezită, o lăsă în jos şi-şi ridică dreapta. Dar o aduse şi pe cealaltă lângă ea, mâna dreaptă putea fi oricare dintre ele.

— Bine şi aşa, îngădui Matei. Acum hai să încercăm din nou.

Îşi puse mâinile peste ale ei. Se miră cât se făcuseră de mici. Îi îndrumă degetele peste nasturi.

— Bun, zise. Şi acum să strângem cordonul...

Era prea mult pentru ea. Privi descumpănită, duse mâna la guler şi rămase aşa câtva timp. Matei îi potrivi cordonul în talie.

— E destul? întrebă. Sau te strânge prea tare?

— Eşti un om bun, spuse Marie, privindu-l cu ochi limpezi.

O sărută pe obraz, apoi îşi lipi, la schimb, obrazul de buzele ei, care rămaseră nemişcate. Mai întârzie o clipă, dar ea era supusă şi străină.

— Unde voiai să te duci? o întrebă cu blândețe.

— Să mă plimb, răspunse, bătându-şi degetul mare peste celelalte degete.

— Singură? Ştii că nu se poate...

— Doar să mă plimb, repetă ea.

Matei îi prinse obrajii în palme şi o privi drept în ochi.

— Bine, hotărî. Atunci hai să ne plimbăm.

Ieşiră pe hol. În bucătărie se auzeau farfuriile cioc- nindu-se în chiuvetă.

— Să vă fie de bine, se auzi vocea dogită a doamnei Matilda.

După cum suna, vorbea cu jumătate de gură, în cealaltă mestecând chiştocul dintre buze.

— Să luați şi nişte detergent pentru vase!

Matei fu de acord pentru sine şi descuie uşa. Apoi, poarta dinspre stradă. Toate erau, pentru orice eventualitate, încuiate, deşi Marie nu s-ar fi descurcat să le deschidă singură.

Trotuarul străzii Ardeleni era destul de larg ca să poată merge alături, la oarece depărtare de garduri. Matei o luă de mână şi o lăsă pe partea dinspre stradă, căci lătrăturile câinilor din curți o făceau să

tresară. Marie o porni spre Calea Moşilor şi Matei se lăsă în voia ei.

— Monica are un prieten, spuse şi îşi dădu seama că vorbeşte mai mult pentru sine. Să-l chemăm pe la noi, să-l cunoaştem, ce zici?

Marie încuviinţă mecanic, părând preocupată să nu se abată din drum.

— Pe vremuri, continuă Matei, fetele de vârsta ei erau de mult măritate. Acuma nu se mai grăbesc, au serviciu, au viaţa lor...

Ea se opri nehotărâtă în colţul străzii, privind spre Calea Moşilor, lărgită dintr-odată, ticsită de maşini şi de uruitul tramvaielor. Vru să coboare de pe bordură, dar Matei o strânse de braţ.

— Nu pe aici. Uite, pe acolo, pe la semafor. Aşteaptă să se facă verde şi traversăm. Trebuie să fim cuminţi.

Marie îl urmă, supusă.

— Monica e cuminte, spuse.

— Cam prea cuminte, zâmbi Matei. Dar nici să vină dimineaţa acasă. Am tot aşteptat-o ieri-noapte, abia dacă am închis un ochi. Şi dimineaţă m-am sculat devreme, să plec la Craiova. Am adormit în tren, cât pe ce să uit să cobor...

— O să aibă copii? întrebă Marie, cu ochii la semafor, dar fără să pară interesată de culorile lui.

— Îţi imaginezi, zâmbi Matei, luând-o de-a curmezişul străzii şi privind în toate părţile. Ai să fii cea mai frumoasă bunică...

— Bunica ne făcea şerbet de trandafiri, spuse Marie. Îl punea cu linguriţa în paharul cu apă rece. Când terminam de lins şerbetul, beam apa. Avea gust de sirop, de la şerbet. Odată mi-am băgat degetul în borcan. M-am suit pe un taburet, să ajung la dulap. Era duminică, eram îmbrăcată cu o rochiţă roşie, cu dantelă. Când m-am îmbrăcat cu ea, mama mi-a zis...

— Ai căzut de pe taburet, o întrerupse Matei, cu ochii la maşini.

— Şi s-a rupt dantela... De unde ştii?

Matei nu răspunse. Ştia povestea pe dinafară. Ca şi pe altele asemănătoare, din vremea copilăriei, pe care Marie le povestea în amănunt şi de fiecare dată la fel, de parcă le-ar fi citit dintr-o carte. Nu i le spusese niciodată înainte, ieşeau la iveală una după alta, ca scoase dintr-un cufăr vechi. Matei pricepea că, în faţa unei realităţi derutante, pe care o înţelegea tot mai puţin, Marie se retrăgea spre teritoriile unde terenul era sigur şi n-o contrazicea nimeni. Şi, mai ales, refuza orice ademenire din partea prezentului, adaosuri şi interpretări. Toţi cei pe

care îi vedea în amintire, cu mintea ei de copil, muriseră. Şi, cu cât muriseră mai demult, cu atât i se mişcau mai vii în preajmă. Ruga uneori să se pună la masă o farfurie în plus pentru că era joi - nu totdeauna era joi, dar Marie nu mai ţinea socoteala zilelor - şi s-ar putea ca bunica să vină la masă. Altădată au căutat o carte de rugăciuni, pe care, fireşte, n-au găsit-o, până când Matei îi ceru una preotului militar al garnizoanei, căci unchiul Teodor o pusese adesea să citească acelaşi text din Acatistul Acoperământului Maicii Domnului. De altfel, nici n-a fost nevoie de cartea de rugăciuni, căci se dovedi că Marie ştia pe dinafară con- dacul al treisprezecelea şi cele trei rugăciuni.

La început, Matei ascultase răbdător aceste poveşti. Văzând însă că Marie se refugia insistent între ele, ca pe o insulă înconjurată de ape tulburi, n-a mai putut s-o vadă cum se depărtează, căutând prietenia morţilor, tocmai pentru că din partea lor nu mai puteau veni gesturi neaşteptate.

Marie nu-şi repetă întrebarea. De fapt, întrebările ei nu conţineau niciun dram de curiozitate. Repeta, vag nedumerită, cuvinte care îi păreau familiare. Acum interesul i se mutase în altă parte. Se opri în faţa magazinului cu autoservire.

— N-avem cine ştie ce de cumpărat aici, spuse Matei. Doar nişte detergent pentru doamna Matilda. E un magazin cu chimicale ceva mai încolo, cumpărăm mai repede.

Dar Marie nu se lăsă convinsă. Trecu pe lângă el şi, în cele din urmă, rămase neputincioasă în faţa uşilor ce refuzau să se deschidă.

— Ne dăm un pas înapoi, spuse Matei, luând-o de braţ. Sunt uşi automate, se deschid singure.

Dar Marie îşi cucerise teritoriul, la un pas de uşă, şi nu era dispusă să-l cedeze. Nici uşile nu se lăsară însă mai prejos.

— Hai, spuse Matei, prinzând-o de încheietură şi făcând un salt înapoi, ca la horă. Un pas înapoi, fii fetiţă cuminte.

Îndemnul avu asupra ei un efect miraculos. Fetiţa era învelită în corpul palid al femeii ca într-un cocon de mătase. Trebuia să i te adresezi ei, dar fără prosteli, cum fac oamenii mari în faţa copiilor, ci serios, ca unui copil care înţelege. Marie săltă şi ea înapoi, înveselindu-se, pe aceeaşi linie cu vârfurile pantofilor lui Matei.

— Încă o dată, spuse el şi lucrurile se dovediră mai simple. Să nu te depărtezi de mine, îi şopti apoi.

Zăbovi o clipă ca să dibuie raionul de chimicale. Marie dispăruse. O căută prin sala înţesată de rafturi,

0 zări la capătul intervalului, în raionul articolelor de cosmetică. Lucrurile se petreceau de fiecare dată la fel şi totuşi de fiecare dată Matei se neliniştea. Maniera în care ea se refugia în gesturi şi cuvinte care se tot repetau

1 se părea dovada cea mai întristătoare a rupturii dintre ei, tot mai adâncă. Şi, fireşte, graba spre acelaşi raion de cosmetice, aceleaşi priviri furişate, într-o parte şi alta, când îşi îndesa obiectele în buzunare. Matei merse la casierie şi puse detergentul în fața femeii de la ghişeu.

— Vedeți ce mai e de plătit şi mă întorc numaidecât, spuse, tot ca de obicei.

Marie se strecurase în urma lui, zorindu-se să iasă din magazin. Matei o duse până la ieşire, dinapoia uşilor de sticlă.

— Aşteaptă o clipă, spuse. Am uitat să iau restul. Să nu te mişti de-aici...

Marie încuviință. Matei se întoarse tot privind în urmă. Femeia încerca să deschidă uşile de sticlă, săltând pe loc şi întinzându-şi mâinile. Se întoarse la ea, scuturând-o de braț.

— Ți-am zis să stai aici! se răsti. Stai potolită şi aşteaptă-mă! Uite, prinde-te cu mâinile de bara asta...

Ea încuviință iarăşi, cu un licăr de disperare în priviri. Matei îi făcu semn să aştepte. Se dădu la o parte din fața unei femei care îşi împingea cărucul, răgaz suficient ca Marie să gesticuleze pe limba uşilor şi să iasă pe trotuar. Alergă după ea şi o prinse când voia să traverseze. O zgâlțâi furios şi o trase înapoi.

— Uite, dacă nu te înveți minte! şuieră. Scoase din buzunar cătuşele, fixă una de bară, iar pe cealaltă i-o puse în jurul încheieturii. Acum o să stai liniştită şi o să mă aştepți!

Se uită cum încearcă să se elibereze, privind surprinsă cătuşele. Matei îi urmări strădaniile, apoi, fără să-i mai spună o vorbă, se întoarse în magazin. Aşteptă până când unul dintre supraveghetorii dintre gondole îi întinse casieriței o bucată de hârtie.

— Ca de obicei, spuse ea, bătând bonul în casă.

— Un pieptene şi o perie de păr, repetă Matei. Mulțumesc de înțelegere. Ea crede că n-o vede nimeni, e mai bine aşa...

— Nici nu ne trece prin cap că ar fi hoață, spuse femeia. O cunoaştem pe doamna de când...

Îşi înghiți vorbele, apoi reluă, jenată:

— De când era bine şi stătea la rând ca toți clienții. Să nu uitați să vorbiți la firma de pază să şteargă înregistrarea. Mai dă cineva de ea şi o vede cum ascunde marfa în buzunar.

Marie stătea ghemuită, cu capul rezemat de mâna încătuşată. Matei desfăcu încuietoarea şi o ajută să se ridice. Trecătorii, care se strânseseră în jurul femeii prinse în cătuşe, se depărtară nedumeriți. Matei îi ignoră, o luă de braț şi o conduse spre casă. Descuie poarta, intrară în hol, vru să-i scoată pardesiul, dar ea se opuse cu înverşunare şi el înțelese. Se aşeză aşa, îmbrăcată, în fața oglinzii. Îi simți nerăbdarea de a rămâne singură şi de a se înfrupta din roadele incursiunii prin raionul de cosmetice, aşa că ieşi, închizând uşa în urma lui.

Doamna Matilda se uită la el întrebătoare şi, drept răspuns, îşi primi cutia cu detergent.

— Cum a fost plimbarea? întrebă.

Matei se aşeză, rupse o coajă de pâine şi o mestecă pe îndelete.

— Nu vă săturați cu pâine, îl dojeni doamna Matilda. Avem mâncare bună.

— Dacă ştii cum s-o mesteci, simți toate gusturile. E drept că pâinea singură nu te satură. Dar nici nu te lasă să mori de foame.

Mai luă o coajă peste care presără sare. Apoi se lăsă pe spate.

— Să-i coşi buzunarele de la pardesiu, spuse.

— Iarăşi a furat de pe rafturi...

— N-a furat. Ea nu ştie ce-i aia. Dacă îi dăm nişte bani, nici nu-şi mai aduce aminte cum să-i numere. Dar o mai vede careva şi până apucăm să explicăm...

— Îi cos eu buzunarele, dar o să găsească altceva. O să le bage-n sân. Ar fi bine să nu mai mergeți acolo, plimbați-vă prin parc... Lacul de la Circuli e plin de nuferi, acum, în iunie, încep să înflorească. Fac nişte flori cât verzele...

— Mă ia prin surprindere de fiecare dată. Uneori mi se pare că e ca înainte, uit şi eu. Ce fel de boală o mai fi şi asta...

— Nu e boală, zise doamna Matilda, punându-i în față farfuria plină. Te naşti copil şi la urmă mori tot copil. Boala e a noastră, care nu o înțelegem...

— N-o chemăm şi pe ea la masă?

— Noi două o să mâncăm separat. Dumneata, domnu' ofițer, mănâncă liniştit..

Nu se învățase să mănânce sub privirea unei femei. Sau, mai degrabă, se dezvățase. Aşa îl privea mama lui, stând cu mâinile în poală, până golea farfuria şi ştergea sosul, la sfârşit, cu miez de pâine. La început mânca hăpăind, cu o foame care nu-l părăsise niciodată. Pe urmă, pe măsură ce a crescut, a încercat să se stăpânească, prelungind astfel plăcerea mamei, pentru care imaginea fiului ei mâncând era cea

mai mare bucurie. Apoi chipul mamei a dispărut. Matei s-a învățat să mănânce singur, la întâmplare ori cu tovarăşi de ocazie. Când doamna Matilda i-a pus prima dată în față farfuria cu mâncare făcută de ea şi a aprins lumina, Matei s-a mirat. Încă nu se înserase. „Şi ce dacă?“, hârâise doamna Matilda, cu vocea aceea care singură putea să grăbească apusul. „La masă trebuie să aprindem toate luminile.“

— Se simte gustul de tarhon? se interesă ea, văzându-l că pune lingura jos.

Aştepta o concluzie ceva mai elaborată, după terminarea ciorbei, dar aceasta nu veni decât ca o încuviințare mută.

— Ieri am fost la Craiova, la mama, o informă Matei, pe post de elogiu adus tarhonului.

— Ce face?

Matei rămase cu paharul de apă în mână.

— Nu mai face nimic. A murit acum aproape cincizeci de ani.

Doamna Matilda primi vestea fără să se tulbure, desenând pe masă rotocoale cu cârpa umedă, în căutare de firimituri.

— Ştiu că e moartă, domnu' ofițer. Eu v-am întrebat ce face.

Matei nu se gândise la o asemenea eventualitate. Bău pe îndelete şi, ca să câştige timp, îşi mai turnă un pahar.

— Ce-ar putea să facă? răspunse. E acolo, stă cu fratele ei mai mic...

— Nu v-a zis nimic?

— Nu ştiu. Putea să-mi zică?

— Ce-o oprea? ridică din umeri doamna Matilda. Doar e mama dumitale. Cine te-a născut nu moare cu totul decât odată cu tine. I-ați pus o lumânare la piciorul crucii?

Matei îşi primi foaia de aluat din tigaia pentru clătite şi borcanul de dulceață. Umplu lingura, dar, înainte de a presăra boabele, se opri.

— I-am dus nişte dulceață de fructe de pădure.

Doamna Matilda se aplecă spre el.

— Dulceață de fructe de pădure? De ce tocmai fructe de pădure?

— Îi plăcea ei dulceața asta. De fapt, îi plăcea orice fel de dulceață, dar mai ales aia de fructe de pădure puțin zaharisită, rămasă peste an. Era bolnavă de diabet, cred că tuturor le place dulcele. Fiecare cu ce n-are voie.

— Degeaba îi duceți dulceață de fructe de pădure. A fost bolnavă cât a fost vie. Acuma nu mai are diabet. Morții nu sunt bolnavi de nimic, pentru că atunci ar trebui să mai moară o dată. Moartea e leac pentru

toate; morții sunt sănătoşi tun. Tot ce poți să faci e să le dai puțină lumină de-asta caldă, de-a noastră.

Îşi aminti şi se căută în buzunarul şorțului.

— Duminică e Înălțarea, spuse.

Matei încuviință.

— Aşa-i, e Ziua Eroilor.

— E Înălțarea, repetă doamna Matilda. Mâine, cum ar veni, e sâmbăta morților. Pun eu o lumânare pentru părinții dumitale şi îl rog pe părintele să le citească.

Despături o hârtie pe masă.

— Dacă-mi spuneți numele lor, o să le trec aici, pe acatist.

Scoase un pix pe care îl încercă pe dosul palmei.

— Margareta, spuse Matei. Pe mama o chema Margareta.

Doamna Matilda scrise încet, silabisind.

— Aşa, bun... Margareta, repetă. Şi pe tatăl dumitale?

Matei zâmbi încurcat. Trase o linie cu degetul pe fața de masă, îndepărtând nişte firimituri imaginare. O linie, asta apărea pe certificatul lui de botez în dreptul tatălui. Nu avea nimic să adauge. Matilda aştepta, cu pixul deasupra hârtiei.

— Beniamin, spuse dintr-odată, ca să scape.

— Se scrie într-un cuvânt? ezită doamna Matilda.

— Dă-mi mie, trase Matei în dreptul lui hârtia cu pomelnicul morților. Scrise cu litere mari, ca şi numele dinainte.

— Ca să se citească mai uşor, îl lămuri doamna Matilda.

Matei parcurse dintr-o privire lista şi o reciti, uluit.

— Ăsta e pomelnicul morților dumitale?

— Părinții mei şi ai lui bărbatu-meu. Şi Neluțu, primul nostru copil, care a murit la naştere. N-au vrut să-l boteze aşa, mort, dar noi îi puseserăm numele dinainte de a se naşte. Se zice că nu e bine să-i pui numele dinainte, dar noi n-am ştiut. Eram tineri şi ne bucuram, puneam nume la orice.

— Şi... astea? Matei citi, oprindu-se în dreptul fiecăruia: „Republica“, „Vulcan“, „Semănătoarea“, „23 August“, „Camioane Braşov“, „Aro Câmpulung“, „Tractoare Braşov“, „Țevi Sudate Colentina“...?

— Astea sunt fabricile care-au murit, explică doamna Matilda. „Republica“, unde-am lucrat noi, şi celelalte unde trimiteam laminate şi

țevi de tot felul.

— Şi popa le citeşte pe toate?

Doamna Matilda aprobă cu multă convingere.

— Mai pune şi de la el. E om în etate, a prins şi el vremurile alea normale. Au avut şi fabricile un suflet, domnu' ofițer. Să le fi văzut cum respirau aburii pe coşuri, cum sclipeau în soare, cum ne țineau la sân ca nişte mame. S-au dus toate... La oameni tot mai rămâne cineva să-i pomenească, să le pună o lumânare la mormânt. La fabrici nu se mai gândeşte nimeni, darămite să le pomenească.

— La Craiova, mama a lucrat, după război, la „Electroputere", îşi aminti Matei. Pe vremea aia erau doar ateliere de reparații, mai târziu au început să facă şi locomotive.

— Vedeți morții, de orice fel ar fi, cum cer ei pomenire? spuse triumfătoare doamna Matilda.

Lovi cu degetul bucata de hârtie.

— Scrieți aici: „Electroputere Craiova"...

Treptele care duceau la mormântul soldatului necunoscut din Parcul Carol se umpluseră de lume. Şedeau unii lângă alţii, fără să se înghesuie; după felul în care îşi făceau loc, se vedea că cei mai mulţi erau veterani de război ori ofiţeri de toate gradele. Mai erau şi gură-cască ce se nimeriseră la ora aceea, în zi de duminică, la plimbare pe alei, ca şi cerşetorime aşteptând un prinos de la atâta mulţime predispusă la pioşenie. Hoţii de buzunare se retrăseseră, capetele tunse corect ale participanţilor, precum şi uniformele pestriţe, dintre care unele aparţineau lucrătorilor din Ministerul de Interne, nu erau dătătoare de speranţă şi preferau ca mulţimea să se risipească pentru a-şi alege interlocutorii.

— E un domn general, şoptea Lucian, ca pe o mare taină, pe care ceilalţi o împărtăşeau făcându-i loc, cum se cuvine, domnului general spre rândurile din faţă.

Fanfara începuse să intoneze ***Presăraţi pe-a lor morminte.*** Uniformele cu fireturi se aranjaseră unele în spatele altora, lăsând loc coroanelor şi jerbelor de flori.

— Pe mine mă ia cu fiori când aud muzica asta, şopti Lucian.

Matei privi în jur. Capetele se aplecau unele spre altele, sporovăind. Mai ales cei adunaţi în spatele coroanelor de flori păreau că nu se mai văzuseră de mult şi ţineau neapărat să şi-o spună.

— Nu ai prea mulţi adepţi, căpitane, se aplecă Matei la urechea lui.

— Ţineţi minte cum arătau depunerile astea de coroane pe vremuri? nu se lăsă Lucian. Era puzderie de lume, până şi aleile de dincolo de scări erau pline. Veneau şi copii, cu şcoala.

Se înălţă pe vârfuri, iţindu-se pe după umerii celuilalt. Soldaţii de gardă împietriseră. Flacăra se înălţa,

împinsă de gazul de dedesubt. Tunurile aşezate de o parte şi de alta aveau un aer paşnic, chiar melancolic. De altfel, nici generalii strânşi în spatele jerbelor nu erau purtați de elanuri, aşteptau acum comanda venită prin megafon, care dicta ordinea depunerilor.

— Unde-s ai noştri? profită Lucian de momentul de aşteptare.

Matei îi arătă spre marginea platformei.

— După Marele Stat-Major. Acolo sunt aşezate Internele.

— De ce aşa în spate? se cocoță iarăşi pe vârfuri căpitanul, încercând să găsească din priviri răspunsul. Cine sunt toți civilii ăia care se bulucesc în față?

— Păi, Preşedinția, Senatul, Camera Deputaților, Curtea Constituțională, Avocatul Poporului, mai ştiu eu...

— Ce s-au mai înmulțit, dom'le! se bosumflă Lucian. Da, matale, şefu', de ce nu v-ați pus uniforma de general, să le luați maul la toți ăştia?

— De Ziua națională, căpitane, atunci se îmbracă uniforma de gală.

Vocea de la difuzor începu să anunțe solemn instituțiile. Câte doi soldați bătând pas de defilare purtau coroana de care atârnau, de o parte şi de alta, panglici tricolore. În spatele lor, cu un aer care se voia solemn, dar care era mai degrabă rebegit, veneau pe două-trei rânduri respectivii reprezentanți, înghesuindu-se să fie cât mai mulți în şirul din spatele coroanei. După care, odată florile depuse lângă celelalte, unul dintre ei, socotit şeful, făcea un pas înainte, aplecându-se să netezească panglicile care oricum nu aveau nevoie de asta. Ceilalți schițau iute câteva cruci şi, abandonând ținuta solemnă, cu umerii lăsați şi pântecele înainte, se pierdeau în mulțime. Când veni rândul generalilor de la Ministerul Apărării Naționale, Lucian îşi umflă pieptul.

— N-aveți ce zice, şefu', uniforma e uniformă...!

Matei păru de acord, căci rămase tăcut până la sfârşitul ceremoniei, urmărind uniformele care treceau prin fața lui şi făcând un semn discret de salut câte unuia care îl privea familiar. Când vocea crainicului se stinse, Matei îi şopti căpitanului:

— Hai şi noi...

Lucian îi înmână buchetul de garoafe albe pe care îl ținuse până atunci şi porni cu pas săltat în spatele generalului, mai înalt cu un cap decât el. Oamenii începuseră să se risipească, fanfara continua să cânte într-un colț al parcului. Se opriră în fața mormântului eroului

necunoscut. Cum nu avea cozoroc, Matei salută cu degetul la frunte sentinelele, care îi răspunseră înlemnind. Căută un loc liber printre atâtea coroane şi, negăsind unul, se aplecă peste parapet, desfăcu buchetul şi împrăştie florile pe placa de marmură.

— Daţi-mi şi mie o garoafă, ceru Lucian şi o puse lângă celelalte. Eu, adăugă, dacă am crescut la casa de copii, pot să cred că oricare dintre bărbaţii din neamul meu, că oricum nu-i cunosc, a murit în război... Pentru fiecare din ei se putea găsi un război în care să moară. Numai lui taică-meu nu i-am găsit un război pe măsură. Moartea lui mi se pare de neexplicat.

Matei rămăsese cu fruntea plecată. Apoi, auzindu-l parcă din urmă, se întoarse spre căpitan:

— Ce ziceai de taică-tău? întrebă, ca să fie limpede că nu ascultase.

Lucian ridică din umeri în semn că vorbele pe care le spusese erau dintre cele care nu se spun de două ori. Coborâră spre lac.

— Ia un covrig, să dăm la păsări, îi sugeră Matei.

Căpitanul îl ajunse din urmă, mestecând. Văzând privirile dojenitoare ale lui Matei, se ruşină.

— Mi-era poftă. E proaspăt.

— Trebuia să mai iei unul pentru tine.

— Am colesterol, tânji căpitanul. Nu prea mai am voie să mănânc pâine.

— Ce lume o mai fi şi asta în care n-ai voie să mănânci pâine? se întrebă Matei, cu toate gândurile copilăriei.

Urcară pe pod. Matei fărâmiţă o bucată de covrig şi o zvârli în apă. Cercurile care se lărgiră dădură de veste şi păsările se apropiară, alunecând.

— Vezi, le place şi lor pâinea, se bucură Matei.

Priviră lebedele alungindu-şi gâturile şi raţele forfotind pe lângă ele. Când termină, Matei îşi scutură palmele de firimituri şi continuă să le privească cu coatele rezemate de parapetul de piatră. Spuse într-un târziu:

— Sunt catolic...

— Ce mai e şi asta? întrebă Lucian, luat pe neaşteptate.

— Habar n-am. Am aflat că sunt catolic.

— Şi asta e rău?

— Cred că nu... adică nu ştiu...

— Cine v-a spus?

— Paznicul de la cimitirul catolic din Craiova, unde e îngropată mama.

— Şi el de unde ştie?

— El ştie tot. Stă de vorbă cu morții. Cred că are vreo sută de ani. Trebuia să-l fi văzut. E mai bătrân decât toți morții de-acolo.

Lucian păru să nu priceapă.

— Şi asta i-au spus lui morții? O să ne ia dracu', scuzați, şefu', dacă morții încep să vorbească...

— A căutat şi în catastif... El crede că am luat sufletul lui unchiu-meu, Beniamin. Adică m-am înmormântat şi pe urmă în aceeaşi zi m-am botezat. Şi ăla care a făcut slujbele astea, una după alta, era un popă catolic.

Lucian îşi scoase chipiul şi se scărpină îndelung, ceea ce nu păru să-l ajute.

— Şefu', întrebă, stânjenit, matale ați pățit ceva şi nu ziceți?

Era o întrebare la care, oricum ar fi răspuns, ieşea prost.

— Tu când ai fost ultima oară la cimitir?

— N-am fost, şefu'... Dacă am crescut la casa de copii, n-am avut pe cine să-ngrop. Dar acuma, cu colesterolul ăsta, cine ştie...

— Ar trebui să te duci. Nici nu ştii câte lucruri poți să afli acolo...

Pe Lucian începu iarăşi să-l mănânce creştetul, dar renunță să-şi scoată chipiul.

— Auziți, şefu', încercă el să iasă din confuzie, dacă eşti catolic, asta te ajută să speri? Adică, vreau să spun, mai mult decât ortodoxia? Că ortodocşii sunt oameni cam trişti...

— De când am aflat că sunt catolic, n-am simțit nicio schimbare.

— Păi, dacă şi catolicismul e la fel de lipsit de speranță, n-am făcut nicio brânză. Faceți-vă că n-ați auzit şi gata.

Matei îl bătu pe umăr.

— Hai mai bine să bem o bere.

Găsiră o masă mai retrasă într-una dintre grădinile laterale ale parcului. Pe alei mulțimea sporise, ca şi numărul vânzătorilor ambulanți care te ispiteau cu toate fleacurile şi saltimbancii care țopăiau în fața copiilor. Vânzătorul de floricele arunca, din când în când, câte un pumn de boabe porumbeilor şi, pentru a atrage şi mai mult atenția trecătorilor, ținea boabele în palmă, lăsând păsările să-i coboare pe umeri şi brațe. Vânzătorul de vată de zahăr înfăşura mătasea pufoasă pe băț, făcând-o să sclipească precum borangicul în soare. Matei se gândi că nu mâncase

niciodată vată de zahăr şi că ar trebui să încerce într-o zi.

— Poate când o să fiu bunic, spuse, ca pentru sine.

— Mă tot gândesc, zise Lucian, făcând rotocoale cu arătătorul pe buza halbei de bere.

— Ce-ți veni? îl întrebă, amuzat, Matei.

— Mă gândeam, repetă Lucian, fără să-l fi auzit, că berea asta te ajută să înţelegi tot ce s-a întâmplat cu revoluţia noastră. Înainte nu găseai bere nici să tragi cu tunul. Umblai cu limba scoasă de la o terasă la alta. Când găseai într-un loc, ziceai bogdaproste, nici nu mai întrebai dacă-i rece. Cam o dată la zece halbe, cârciu- marul îţi mai turna şi spuma topită şi adunată în tavă, dar parcă aveai curajul să zici ceva? Că odată îţi făcea semn să te cari de la tejghea şi ăia din spate te îmbrânceau, ca să nu-l superi şi mai tare. Numai la noi, la bufetul de la Interne, era bere tot timpul. Dar pe-aia o beam între noi sau acasă, pe ascuns. Nu puteai să vii cu sacoşa de bere la crâşmă şi să zici: „Na-vă şi vouă din berea noastră de la Interne". Acuma, unde te uiţi, bere pe toate drumurile. De toate felurile şi culorile, bani să ai. Au murit ăia la revoluţie ca să avem noi ce bea. Eu, dac-ar fi să-i dau un nume, că încă n-are, îi zic unii şi alţii în toate felurile, i-aş zice revoluţia berii. Ce dacă a fost în decembrie? Cu atât mai mult! În plus, asta dă încredere, că dacă a fost revoluţia berii înseamnă că a fost una reuşită. Tranziţia s-a încheiat încă de a doua zi.

Îşi scoase ţigările, lovi cu degetul fundul pachetului şi-şi trase una cu buzele ţuguiate.

— Nici cu ţigările nu stăteam rău la bufet. Dacă te întreba cineva de ce te-ai făcut miliţian, ştiai ce să răspunzi. Acuma, dacă te întreabă, trebuie să te gândeşti ce spui. Te bucuri că ai serviciu. Dar şi cu ţigările astea... Acum se găsesc, dar nu ai voie, nici colo, nici colo, să fumezi. Nu ştii cum e mai bine. Când poţi, n-ai, când ai, nu poţi.

Îşi scoase chipiul şi îl puse pe masă, ducând maşinal mâna la creştet, centrul gândirii, acolo unde, pe măsură ce gândurile îi erau tot mai adânci, părul începuse să i se rărească. Adulmecă împrejur:

— Iar au turnat ulei pe grătarul de mici, ca să ademenească lumea.

Râse:

— Ca-n politică.

Matei avea însă altceva de spus. Scoase din buzunarul de la piept plicul şi-l aşeză pe masă.

— Vedeţi, şefu', îşi duse Lucian degetul la nas, ca şi cum ar fi vrut să şteargă urmele mirosului de grătar. Noi doi avem ceva în comun. Mergem la eroul necunoscut ca şi cum ne-am ruga la mormântul lui tata...

Matei împinse plicul spre mijlocul mesei.

— Taică-meu, cel puţin, trăieşte. E necunoscut, dar nu e erou. Şi nu

cred că e singura diferență dintre ei.

— Ce scrie? întrebă Lucian, neîndrăznind să ia plicul.

— Nu scrie, îi făcu Matei semn să deschidă.

Lucian scoase hârtia şi o despături, netezind-o pe
fața de masă.

— Cum nu scrie? arătă el liniile ordonate pe foaia îngălbenită.

— Scrie şi nu scrie, insistă Matei. Citeşte şi-o să vezi.

— Nu luăm nişte mici? întrebă Lucian, jinduind către colțul năpădit de fum.

— Întâi citeşte şi după aia.

Lucian înghiți în sec şi se aplecă silitor asupra foii de hârtie.

— „Dragul meu“, citi.

Îl privi pe Matei, care încuviință, şi-şi coborî iarăşi privirea pe foaie:

— „Ce ciudat că, deşi avem atâtea în comun, nu avem aceleaşi amintiri. Decât, poate, casa voastră, de pe strada cu castani, de lângă gară. Îmi amintesc de îngerul de pe fronton şi de podeaua care scârțâia, ca la vechile case cu pivniță dedesubt. Tu încă nu erai născut pe atunci. Nu ştiu dacă bombardamentele care au urmat au atins-o cumva. Ar fi fost păcat.“

Lucian îşi muie buzele în halba de bere, ținând degetul în locul unde rămăsese.

— „Îmi pare rău că n-ai urmat sfatul meu. Ar fi trebuit să faci ce ai învățat, să construieşti case. Nu merită să faci puşcărie pentru nimeni, nici pentru cei dinainte, nici pentru cei de acum. Din păcate, n-ai învățat nimic din ce i s-a întâmplat mamei tale.“

Lucian ridică privirile, întrebător.

— Şefu', ce zice ăsta? Aici totul e, scuzați, cu curul în sus. Matale nu sunteți de-ăia care stă la puşcărie, sunteți de-ăia care-i bagă. Şi încă vârtos.

— Citeşte! îi ceru Matei cu un soi de curiozitate, deşi se vedea că o ştia pe de rost. Mai sunt câteva rânduri.

Lucian simți că îl mănâncă iar creştetul capului.

— „Mi-ar fi plăcut să te aud cântând la violoncel. Piesa aceea, ***Moartea lebedei,*** s-o cânți pentru mine. Deşi s-ar putea ca strigătul lebedei să mă ajungă înaintea violoncelului tău.“

Lucian se opri, încurcat. Mai citi o dată, în gând, ca să se convingă că a înțeles.

— Scrisoarea asta e pe bune? E pentru matale? Cântați la violoncel

Dansul lebedei sau cum s-o fi chemând?

— ***Moartea lebedei,*** îl corectă Matei. Trebuie să fie o melodie tristă.

— Şi ce-are a face asta cu...?

— Nu ştiu. Spune-mi tu.

— Ce ştiu eu? Ziceţi că v-a mai scris şi alte scrisori...

— Încă cinci...

— Şi zice şi acolo de... lebede? Şi că nu e bine să staţi la puşcărie? În principiu, asta e adevărat...

Matei negă. Lucian era descumpănit.

— Nu ziceaţi că-i neamţ?

— Fără nicio îndoială. Soldat în armata germană.

— Şi atunci cum se face că ştie aşa bine româneşte?

Matei întoarse plicul spre căpitan.

— Uită-te la scris. Doar ăsta de pe plic e scrisul lui, mereu la fel. Scrisorile nu au de fiecare dată acelaşi scris, nu le scrie el. Primele aveau greşeli, probabil că i le traduceau nemţi fugiţi din România. Asta e scrisă de cineva plecat mai de curând, s-ar putea să fie la muncă în Germania, e plin de doctori şi de alţi români pe-acolo. A scris-o cineva care ştie carte.

— E cam tristă, observă Lucian. Toate erau aşa?

— Prima scrisoare a fost pentru mama. Un fel de explicaţie între oameni mari. Simţea că n-o să rămână nimic în urma lui. Ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată. Eu m-am născut din frica lui de moarte.

— Vorbeşte cam mult despre moarte...

— Cred că aşa păţesc toţi cei care au trecut prin război.

— Da' matale, şefu', nu cântaţi la violoncel.

— Şi nici n-am stat într-o casă lângă gară, cu îngeraşi pe fronton...

— Atunci ce-i de făcut?

Matei se lăsă pe spate şi privi spre alee. Tineri ţinându-se de mână, copii care se zbenguiau. Viaţa merge înainte.

— Cred că bătrânul a încurcat scrisorile, spuse. Altcineva de pe lumea asta citeşte scrisoarea scrisă pentru mine. Şi bănuiesc că ajunge la aceeaşi concluzie.

— Care?

— Că suntem doi. Şi că bătrânul neamţ ne-a scris la amândoi, numai că amintirile i s-au amestecat. Ori poate chiar a făcut o greşeală.

Lucian îi făcu semn ospătarului de două ori cu degetele mâinii drepte desfăcute, ceea ce însemna cinci mici pentru fiecare. Apoi desenă un cerc cu arătătorul peste masă, ceea ce însemna încă un rând de bere.

— Deci nu ştim cine e destinatarul scrisorii...?

Îl privi pe Matei, care îi întoarse o privire țintită:

— Asta e o concluzie sau o întrebare?

— Spuneți-mi matale, şefu'...

— Poate fi o concluzie. Nu ştim cine e destinatarul.

Lucian scoase un carnet şi un pix din buzunarul de la piept.

— Să vedem ce-avem.

— N-ai găsit altceva pe ce să scrii decât pe caietul de amenzi?

— N-am altă hârtie la îndemână. Dar e bună şi asta, îți ajută imaginația. E momentul nostru de glorie.

Îşi primi berea proaspătă, o împinse spre marginea mesei şi se aplecă asupra peticului de hârtie.

— Să vedem ce ştim, repetă el. Sexul bărbătesc.

Privi cu îndoială spre Matei:

— Vârsta?

— Bănuiesc că între şaizeci şi cinci şi şaptezeci de ani.

— Cred că intervalul e mai mic, socoti Lucian. Nemții n-au stat chiar cinci ani la noi în țară.

— Mă rog, taie marginile.

— Bu-u-un, cumpăni Lucian. Suntem cu marginile tăiate. Deja e ceva...

— Zău?

— Păi, şefu', pufni Lucian, ca ăsta, adică bărbat pensionar între vârstele astea, nu e aşa de mult de căutat, dacă socoteşti că el nici nu se-ascunde.

— Nici n-are de ce să se ascundă, ignoră Matei tonul ironic al celuilalt.

— Asta încă nu ştim. Nimeni nu e căutat degeaba. Apropo, noi chiar îl căutăm? Adică, vreau să zic, vrem cu adevărat să-l găsim?

Matei întoarse plicul pe dos.

— Nu ştiu dacă vreau să-l găsesc. Dar nici nu vreau să-mi pierd mințile repetând pe de rost scrisoarea asta.

— Noi ziceam că nu-l căutam pe el, dacă nu sunteți aşa de convins că e bine să-l şi găsim. Noi ziceam că încercăm să găsim scrisoarea matale, care spuneți că trebuie precis să fi fost şi ea trimisă. Şi, cum scrisoarea e la el, îl căutăm pe el. Aşa pare mai simplu.

Sosiră şi mititeii. Primiră, din partea unui ospătar asudat, cu burta sugrumată de şorțul legat cu fundă la spate, încredințarea că sunt cei

mai buni din oraş. Lucian confirmă, adăugând că micii cei mai buni din oraş sunt cei pe care îi ai în farfurie. Ospătarul nu insistă, socotind că şi aşa îşi merita bacşişul. Mai aşteptă câteva clipe şi, cum nimic nu se adăugă elogiului pe care şi-l făcuse singur, şterse protocolar cu cârpa umedă muchiile mesei. Matei îl privi cum se îndepărtează, legănându-se ca un pinguin.

— Sunt poliţist, spuse. Am scormonit mereu în vieţile altora. Nu sunt obişnuit să fiu poliţist şi acasă la mine.

— Dacă nu sunteţi învăţat să căutaţi pentru matale, încuviinţă Lucian, atunci faceţi ce trebuie în ocazii de-astea: chemaţi poliţia! Adică pe mine!

Îşi şterse degetele de grăsime, îşi supse măselele şi-şi clăti gura cu bere.

— Aşadar, ce mai avem?

— O stradă cu castani, lângă gară...

— O stradă cu castani, silabisi Lucian, scriind. Lângă gară. Dar care gară? Adică, vreau să spun, care oraş? Cea mai cunoscută gară e Ciulniţa, dar nu are străzi cu castani.

— Un oraş prin care au trecut trupele germane la dus în Rusia sau la întors, câte mai erau pe picioare, tot din Rusia.

Lucian nu păru mulţumit.

— Dar de unde ştiţi că era printre cei care s-au dus în Rusia? Putea să fie foarte bine printre cei care se aciuiseră la vreo garnizoană, în timpul ocupaţiei...

— Nu făcea parte dintre soldaţii care să stea mai multă vreme într-un singur loc.

Dacă ar fi fost aşa, poate că Beniamin s-ar fi făcut bine.

Îi părea ciudat să-i spună altfel decât Beniamin acelui copil plăpând, uşor ca o pasăre, pentru care orice sicriu ar fi fost prea larg. Vru să adauge „fratele cel mic al mamei", dar îşi aminti că mai spusese asta o dată.

— Bine, Rusia, admise Lucian. Dar e bine totuşi de ştiut: la dus sau la întors?

Matei clătină din cap.

— Zic mai degrabă că la întors. Bombardamentele au început după ce nemţii s-au întors din Rusia.

— Păi, atunci şi chestia cu vârsta se simplifică. Se mai reduce intervalul.

— Ar fi cu vreo doi ani mai mic decât mine...

— Puteaţi să fiţi chiar şi colegi de şcoală, încercă Lucian să glumească. Dacă rămâneaţi un an, doi repetent, puteaţi fi chiar în aceeaşi clasă.

Matei nu gustă gluma. Căpitanul se pocăi:

— Cu gara ne-am lămurit, adică habar n-avem care e, o să cercetăm. Acum să vedem ce e cu casa.

— O casă veche.

— Toate casele rămase de-atunci sunt acuma vechi.

— Casa asta era deja veche.

— Deci, scrise Lucian, o casă foarte veche.

— Cu pivniţă şi cu un îngeraş sculptat la intrare.

— Cu pivniţa e mai complicat. Ca să ştii ce casă are pivniţă, trebuie să intri în ea. Nu poţi să le iei la rând pe toate, nici dacă eşti cititor de contoare. Cu îngeraşii e mai simplu. Trebuie să fi fost o casă boierească. Cine avea pe vremea aia casă boierească, cu îngeraşi pe fronton?

— Cineva care avea moşii.

— Nu e obligatoriu. Putea să fie un om cu carte, pe vremea aia oamenii cu carte erau înstăriţi. Putea să fi cumpărat casa de la vreun moşier scăpătat după reforma agrară.

— Bine, las-o pe asta cu moşierii.

— Şi totuşi, maică-sa a făcut puşcărie. Ceva nu le-a plăcut comuniştilor, după război, în privinţa ei.

Lui Matei i-ar fi venit greu să vorbească despre asta. Totuşi:

— Multe nu le-au plăcut comuniştilor după război. Nu poţi trage nicio concluzie de aici.

— Să ţinem totuşi minte chestia cu puşcăria, nu e de colea. Nu ştim când o să ne folosească. Din câte văd eu, a trecut şi el pe-acolo. În privinţa puşcăriei, au fost o dinastie. Pe de-alde ăştia nu-i căuta miliţia. Altcineva se ocupa de ei. Şi, aşa cum ne scrie neamţul, nici după aia nu pare să se fi potolit.

— Vorbeşti ca şi cum l-ai cunoaşte.

— Păi, şefu', cum zice nebunul de Haralambie: dă-mi un arc de cerc cât de mic şi îţi desenez tot cercul. Fă doi-trei paşi şi am să-ţi vorbesc despre lumea ta.

— Şi care e lumea lui?

— Şefu', ştiţi ce cred eu? Că înainte de revoluţie oamenii ziceau că e din cauza regimului, dar de fapt era din cauza lor. Cine a fost serios

înainte, şi-a văzut de treabă, a fost serios şi după aia. Cui nu i-a plăcut înainte nu i-a plăcut nici după. Aşa sunt unii oameni, nu le tihneşte nimic. Omul ăsta de care vorbim cred că e sucit din naştere. Şi nici nu mă mir...

Matei îi aruncă o privire necruţătoare. Lucian îşi duse mâna la gură.

— Iertaţi-mă, şefu', n-am vrut... El, săracu', n-are nicio vină dacă s-o fi născut cu picioarele înainte...

— Las-o baltă.

— Ar mai fi asta cu violoncelul, nu se lăsă Lucian. Omul ăsta al matale a învăţat să facă locuinţe. Trebuie să fie constructor sau arhitect. Nu văd eu un zugrav sau un zidar să le cânte lebedelor la violoncel. Şi, dacă ştie să cânte la violoncel, e mai degrabă arhitect decât inginer. Arhitecţii sunt mai artişti. Şi, ca să fiu sincer, chestia asta cu violoncelul mi se pare cea mai interesantă. Adică ne mai ajută să strângem lucrurile.

— De ce crezi?

— Păi, uitaţi cum. Câţi oameni ştiţi matale care să cânte la violoncel?

Matei căută în gând.

— Niciunul... Ştiu, mai nou, pe unul care cântă la saxofon.

— Cine-i ăla?

— N-are importanţă. Un împuşcă-francul...

— Vedeţi? exclamă Lucian triumfător. Nici eu nu ştiu vreunul. La mine, la Balş, unde am făcut stagiul de sergent până m-aţi luat matale la Bucureşti, nu cânta nimeni la violoncel. Şi, dacă nu era nimeni în '80 şi ceva, nu cred că era vreunul nici în '50 şi ceva. Violoncelul nu e ca pianul sau ca vioara, te mai învaţă câte un unchi sau o mătuşă, mai găseşti un pian în casă şi mai zdrăngăni. Pentru violoncel trebuie şcoală. Ia spuneţi-mi, câte oraşe bombardate în timpul războiului au străzi cu castani lângă gară şi aveau şcoală de muzică în anii '50?

— Habar n-am. Or fi fost câteva.

— Vedeţi, şefu'? Ne mai gândim puţin şi adăugăm la scrisoarea asta ceva ce nu scrie neamţul. Cum se spune, îi facem un dosar.

Luă, satisfăcut, ultima înghiţitură şi trânti halba pe masă.

— Acuma, dacă tot facem un dosar, ce nume îi punem? Orice dosar are un nume, aşa, de uz intern.

Matei ezită o clipă, apoi spuse, zâmbind:

— Beniamin.

— De ce tocmai Beniamin? Ce vrea să însemne asta?

Matei se aplecă peste masă şi îl bătu pe umăr.

— Cum îți spuneam. Beniamin înseamnă fratele mai mic.

PRIMA SCRISOARE CĂTRE TATAL MEU. Sunt un om care n-a scris în viața lui o scrisoare. Nu a existat nimic din ce-am gândit care să nu fi stat în preajma mea. Am vrut să-i scriu o scrisoare mamei, cred că am şi început-o, dar vestea morții ei m-a ajuns înainte s-o termin. Am purtat o vreme cu mine capătul acela de scrisoare pe care o credeam neterminată. „Dragă mamă, am ajuns cu bine, să nu te temi. Am primit o uniformă, nu e nouă, dar e mai bine aşa, cusăturile sunt şubrede şi se pot lărgi. N-ai să crezi, dar mi-au găsit şi bocanci care nu mă rod. Primul lucru pe care l-am învățat a fost să nu întreb «de ce». Abia aştept să te revăd, să dansăm iarăşi."

Mi se părea că nu e destul, mai voiam să adaug ceva, abia când am ştiut că nu mai aveam cui s-o trimit, mi-am dat seama că nu era nimic de adăugat.

Scrisoarea asta ar putea începe cu „Dragă tată"? Dacă mă gândesc la cealaltă, pentru mama, cred că ea merita mai mult decât tine şi atunci ar trebui să încep simplu „Tată"! Asta ar putea să pară o chemare, ceea ce acum, cel puțin, ar fi ciudat. La vârsta mea e nepotrivit să simți nevoia să te adresezi părintelui tău ca şi cum i-ai cere sprijin. Mai ales că, pentru mine, te-ai oprit la o vârstă la care aş putea să-ți fiu bunic.

Nu suntem pe poziții egale. Între noi stă o punte care se înclină nedrept în favoarea ta. Un bărbat poate să nu aibă copii şi, dacă îi are, poate să facă abstracție de ei. Un copil are însă în mod obligatoriu un tată. Faptul că este necunoscut nu-l face mai puțin prezent, dimpotrivă. Cu un tată pe care-l cunoşti te poți certa, te poate dezamăgi, poți să-i trânteşti uşa în nas, dacă ai poftă, poți să-l umileşti cu disprețul tău. Un tată

necunoscut este de neînfrânt. El e fără greşeală, singura lui greşeală eşti tu. Nu are înfăţişare, de aceea poate lua orice înfăţişare îţi închipui despre el. Nu te poate răni, căci e tăcut. Chiar şi atunci când îl auzi vorbind e o iluzie, căci prin el nu vorbesc decât propriile tale gânduri.

Nu ştiu cum ai aflat de existenţa mea. Dacă ai vrut cu tot dinadinsul sau a fost o întâmplare. Primele scrisori erau lipsite de amintiri, scrisori care îi puteau fi trimise de orice părinte fiului său. La şcoala de ofiţeri era un civil, un bătrân bibliotecar a cărui adevărată meserie, pe care o practicase cu folos înainte de război, fusese cea de scriitor de scrisori. Îl chema Enoaie, ceea ce nu avea nicio importanţă, pentru că nu el semna scrisorile pe care le compunea. Le întocmea anume ca să le fie vândute soldaţilor. Fiecare avea povestea lui. Unul iubea o fată, ea ştia şi-l aştepta. Altul iubea în tăcere. Bătrânul Enoaie avea scrisori tip pentru orice situaţie. Nu trebuia decât să i te confesezi şi la sfârşit să te iscăleşti. Tot aşa cum, vârându-ţi capul în cercul decupat de pe panourile fotografilor de la bâlci, te puteai preschimba, cât ai clipi, într-un samurai ori într-un vânător de elefanţi. Bătrânul bibliotecar transformase viaţa în scrisori, nu exista întâmplare pentru care să nu aibă deja scris mesajul potrivit. Pentru el totul devenise simplu când înţelesese că oamenilor aflaţi în situaţii similare le place să spună ori să audă aceleaşi lucruri. Am avut impresia că ţi-ai cumpărat şi tu scrisorile de la bătrânul bibliotecar. O iubeşti? te-ar fi întrebat bătrânul, aşa cum întreba pe orice soldat care îi istorisea o poveste în care era vorba de o fată. Când? ai fi întrebat. Atunci sau acum? Atunci ori acum, ar fi răspuns el, întrebarea rămâne aceeaşi. Atunci era război, ai fi spus. Eram tânăr, iubeam viaţa. Când să iubeşti viaţa mai mult, dacă nu în timp de război? Femeia înseamnă viaţă. Poate că asta înseamnă c-o iubeam. Şi acum? Acum e departe, războiul s-a terminat. Aşadar, ar fi socotit bătrânul, atunci iubeai toate femeile, după aceea n-ai mai iubit niciuna. Punem atunci între voi un copil, ca lucrurile să aibă miez. Şi aşa am apărut eu, din imaginaţia unui bibliotecar ce voia ca lucrurile să capete neapărat sens, căci numai astfel putem fi repetabili.

Abia după ce mama a murit, am primit o scrisoare pentru mine. Nu mai eram copilul scrisorilor compuse la întâmplare. Devenisem fiul tău. Dar tu nu erai încă tatăl meu.

Ai dreptate. Nu avem aceleaşi amintiri. Prima amintire pe care o am despre lume e foamea. Oamenii păstrează cutii ori albume cu amintiri. Foamea nu e o amintire de colecţie. Şi nici nu există artefacte care s-o

sugereze. Foamea nu există decât atunci când ţi-e foame. Amintirea despre foame nu e foamea însăşi, ca senzaţie, ci teama de foame. Pentru cel care a trăit foametea, cel mai important lucru în viaţă este să nu-i mai fie foame niciodată.

O să spui că nu există om căruia să nu-i fie foame, măcar din când în când. Numai că una e să-ţi fie foame, gândindu-te cu nerăbdare la ce-o să mănânci, şi alta să trăieşti sentimentul de foame ca stare compactă. Cu foamea nu te poţi obişnui, e nouă mereu. Când eşti flămând, nu eşti singur. În tine trăieşte o altă fiinţă, care te devorează. Eşti hăituit, dar n-ai unde fugi, căci e ca umbra, nu te poţi depărta de ea. Eşti prada ei lipsită de scăpare. N-ai cum să te ascunzi, căci fiara te va găsi întotdeauna. Nici nu trebuie să te caute, căci e în tine. Când ţi-e foame, devii tu însuţi fiara de care fugi.

Nu ştiu dacă moartea are copii. Nu ştiu să fi vorbit cineva despre o moarte-copil. În schimb, despre foame se poate spune cu siguranţă că ia chipul copilăriei. Noi, copiii născuţi în război, am fost mai degrabă copiii foamei decât ai mamelor noastre.

Purtam chipul ei. Aveam creştetele alungite şi împuţinate, iar ochii noştri erau neobişnuit de mari pe feţele micşorate. Spre deosebire de carnea şi oasele trupului, ochii se hrănesc cu lumină şi, în arşiţa secetei din 1946, lumină era destulă. Mâinile ne erau subţiri şi vlăguite, degetele ne tremurau, cu unghii transparente. Coastele se închideau ca nişte arcuri de oţel peste burţile scobite. Genunchii ne erau ascuţiţi, dar moi, picioarele strâmbe. Călcam şovăielnici, de parcă mergeam numai pe întuneric.

Eram aşadar mai degrabă copiii foamei decât ai mamelor noastre. De aceea mergeam încotro ne călăuzea foamea şi ea nu ne îndemna către casă. Ne adunam câte patru- cinci şi o porneam prin spatele bisericii Sfântul Nicolae către catedrala Madona Dudu. Dacă era o slujbă de înmormântare, ne strecuram prin mulţime şi aşteptam până la sfârşit, pentru pomană. Nu primeam mai nimic, tot ce se dădea - şi asta dacă aveai noroc - era un pumn de seminţe de dovleac ori de floarea-soarelui. Copacii se umpleau de ciori, aşteptau ca şi noi, dar pentru ele nu rămânea mare lucru, căci mâncam seminţele cu coajă cu tot, iar pe cele căzute ne buluceam să le căutăm.

De la Madona Dudu o luam spre biserica Sfântul Dumitru şi de acolo în sus, spre piaţa care, pe atunci, nu se numea încă Piaţa Veche. În drum, ne opream la Fântâna Purcarului. În ciuda secetei, izvorul continua să

curgă, ne umpleam burțile cu apă. Plăcere înşelătoare, căci, deşi ne umpleam burțile până să crape, senzația de foame nu trecea. Foamea nu se îneca, dimpotrivă, zburda în apă ca o vidră, apoi îşi înfigea mai adânc dinții ascuțiți. Oricum, foamea se întindea dincolo de stomac, ne era foame cu pieptul, cu umerii, cu obrajii. Şi, mai ales, ne era foame cu degetele şi cu buzele. Țăranii din jurul Craiovei care veneau cu marfă la piață erau tot mai rari şi vindeau lucruri care nu lăsau în urmă boabe sau firimituri: bostani, ridichi negre, sfeclă roşie sau țelină. Dintre roadele pământului care, nefierte sau neprăjite în ulei, erau îndeobşte acre sau iuți, cei mai vânați erau cartofii. Noi, cei mici, trebuia să fim şi cei mai ageri, căci altminteri cei mari ne smulgeau tuberculii găsiți sub tarabe, între sacii lăsați să putrezească sau în țarcurile unde, când şi când, se mai aduceau la vânzare animale costelive. Atunci intrau în funcțiune degetele, buzele, dinții. Hăpăiam pe ascuns, cu bărbia în piept, fără să ne sinchisim de crusta de pământ sau de coaja moale şi mucegăită a cartofilor, a inelelor de praz sau a dovlecilor. Făcuserăm găşti care se încăierau între ele. Cei mari dădeau cu pumnii, noi, țâncii, aruncam cu tot ce ne cădea în mână. Şi armele ne prisoseau, căci, după război, pietre, cărămizi şi molozuri găseai peste tot.

Nu câştigam mereu. Cei care pierdeau îşi adunau de pe jos căciulile şi fularele, când nu erau luate ca trofee de învingători, şi îşi târau bocancii, adesea moşteniți de la frații mai mari - eu îi moştenisem pe ai mei de la un băiat din vecini -, traversând oraşul până la gară. Cine nu a văzut gara din Craiova în iarna dintre 1946 şi 1947 nu ştie ce înseamnă foametea.

Noi şi păsările ne încumetam să ne apropiem, după ce reuşea să plece vreun tren, ducând cu el trupuri agățate de scări ori cocoțate pe vagoane. Altminteri, priveam dintr-un colț, cu ochii mari, sălbăticia oamenilor care se războiau pe peroane. Trenurile care soseau erau blocate de soldați. Se zvonea că mecanicii au ordin să le ducă în triaj şi acolo să schimbe locomotivele, ca să-i pornească pe drumul de întoarcere, spre Moldova, fără să-i lase să coboare. Cum trenul încetinea, pufăind la intrarea în gară, oamenii începeau să sară din vagoane, pe uşi, pe ferestre, rămânând să şontâcăie printre linii. Dar toți erau bucuroşi că au scăpat de soldații care îi legitimau pe cei care nu erau de prin părțile Olteniei sau nu dovedeau cu ce treburi au venit, împingându-i cu patul puştilor înapoi în vagoane. Ordinul era să fie oprit exodul moldovenilor în căutare de hrană într-o Oltenie la rândul ei

secătuită, dar despre care minţile rătăcite de foame năşteau tot felul de legende.

Pe noi nu ne ispiteau trenurile care soseau. Acelea nu făceau decât să îngroaşe pâclele foamei cu respiraţia celor veniţi de departe în căutare de făină şi mălai, cu saci făcuţi sul, ca o bandulieră pusă de-a curmezişul pieptului. Uneori soldaţii se sfiau, când zăreau la capătul peronului fugari din vagoane îmbrăcaţi cu vestoanele ponosite ale celor întorşi de pe front şi, din când în când, printre ei, bocănind cu cârjele, câte un invalid de război. De cele mai multe ori totuşi, la îndemnurile severe ale sergenţilor, încercau să-i adune, dar fără sorţi de izbândă, căci nimeni nu a reuşit până acum să găsească o armă cu care să lupte împotriva foamei şi s-o învingă altfel decât potolind-o.

Pe noi ne ispiteau trenurile care plecau. Priveam nerăbdători îmbulzeala de la uşile vagoanelor, încercând să zărim vreun sac care se rupea în asaltul acelor fiinţe hăituite pentru care vagoanele erau tărâmul izbăvirii. La început soldaţii încercaseră să-i oprească să urce în tren pe cei care duceau saci în spinare. Dar apoi s-au lăsat păgubaşi, mai ales de când se zvonise că cei rămaşi pe peron aprindeau dincolo de lizieră focuri mari pe calea ferată, pe care mecanicii să le vadă de departe şi astfel să fie siliţi să oprească în câmp. După ce trenurile plecau, ducând cu ele ciorchinii de trupuri contorsionate, ne năpusteam bâjbâind printre linii, noi şi păsările. Tot un fel de păsări şi noi, cu degete subţiate şi unghii negre ca nişte gheare. Păsările se adunau cârduri-cârduri deasupra pulberilor de mălai ori de făină, noi căutam mai ales cartofi şi boabe de porumb. Fiecare pentru sine, nicio împărţeală, asta era rânduiala de neocolit a foamei.

Seara, când mă întorceam acasă sleit, mama nu mă întreba de unde vin. Mă ştergea pe faţă şi pe mâini cu o cârpă udă, să nu prăpădească prea multă apă, apoi mă aşeza la masă. Aveam fiecare scaunul lui. Noi nu aveam morţi în războaie, iar despre tine nu vorbeam niciodată. Probabil că mama se gândea pe atunci că, până la urmă, ar fi acelaşi lucru.

Mâncam în fiecare seară o fiertură făcută din buruieni, în care pluteau două-trei bucăţi de slănină gălbuie. Şi, lângă farfurie, câteva bucăţi de mămăligă, pe care o făcea o dată pe săptămână. Noi încă aveam noroc de niscaiva legume pe care ni le aducea bunica de la Romanaţi. Făină nu aveau nici ei, dăduseră tot grâul şi porumbul, de frică să nu păţească la fel ca alţii care îşi dosiseră grânele şi, înainte de a

fi trimişi la puşcărie, erau duşi, cu țeava puştii în coaste, în centrul oraşului, unde erau ținuți o zi întreagă, cică să vadă lumea din cauza cui era foamete. Apoi, când foamea socotea că e destul pentru un copil, îi adormeam, în cele din urmă, în brațe. Iar într-o seară când, cu obloanele trase, mama a copt din făină o pâine, am ştiut că a venit Crăciunul.

Mi-a fost atât de foame în anii aceia, încât am uitat să fac bolile copilăriei. Poate că, în felul ei, foamea ne-a iubit pe noi, copiii care împărțeau fructele pământului cu păsările cerului. Despre mine trebuie să ştii că nu m-am îmbolnăvit niciodată şi nici nu m-am molipsit de bolile altora. În vreme de ciumă aş fi fost cât se poate de potrivit să culeg morții şi să dau foc la casele însemnate de molimă.

Când am împlinit vârsta să merg la şcoală, foametea a început să se istovească. În trenuri călătorii îşi cumpărau iarăşi bilete şi soldații nu mai trebuiau să-i păzească pe oameni unii de alții. În piață şi pe străzi au reapărut haitele de câini care adulmecau în locul nostru rămăşițele zilei de ieri. Înmormântările se terminau frumos, cu o lingură de colivă primită în căuşul palmei. Războiul se sfârşise de câțiva ani, nimeni nu mai murea de obuz şi de schijă, morții mureau din nou la ei acasă.

Faptul că nu am vorbit între noi despre Beniamin, fratele mai mic al mamei, mort de tuberculoză, ne-a făcut să-l uităm. Dar asta şi pentru că fusese un copil bun, murise sfios şi repede, ca să nu-i facă pe cei din jur să sufere.

În schimb, faptul că n-am vorbit despre tine nu ne-a ajutat la nimic. Tu nu erai ca Beniamin. Dacă ai fi fost generos ca el, ai fi murit sau ai fi dispărut, pur şi simplu. Dar ai fost egoist, te-ai încăpățânat să supraviețuieşti în război şi să ne şi încredințezi despre asta. Mai întâi te-ai folosit de alții ca să-ți alungi teama de moarte. N-ai reuşit, pesemne, pentru fiecare moartea are altă culoare. Tu ai ținut neapărat să ne aduci aminte că exişti, fără să te gândeşti ce-o să însemne asta. Să nu-mi spui că ai făcut-o pentru că-ți era dor de noi sau pentru că, brusc, ai început să-ți iubeşti fiul. Nu există justificare mai des invocată şi mai înşelătoare pentru egoism decât iubirea.

Cred că nu ştiai mai nimic despre noi, căci, dacă ai fi avut vreo idee despre ce se întâmpla în România, n-ai fi trimis prima scrisoare. Ai întrebat de Beniamin şi eu îți răspund acum că Beniamin a murit în locul tău. A făcut asta pentru tine, atât era de bun.

Mama începuse să lucreze la Atelierele CFR de la marginea oraşului. Pleca dimineața devreme şi se întorcea seara, cu părul şi mâinile

mirosind a vaselină. Era tânără, dar căpătase aerul cenuşiu şi mersul şleampăt ale femeilor îmbătrânite înainte de vreme. Duminica doar, din când în când, mergeam la Luncă şi ne aventuram până la Jiu. Atunci îşi punea rochii strânse în talie şi îşi lăsa părul slobod pe umeri, amintind de frumusețea de odinioară. Numai glasul îi era la fel de fermecător, mă gândesc ce frumoasă ar fi fost copilăria mea dacă aş fi putut adormi în timp ce ea mi-ar fi citit poveşti.

La noi nu venea nimeni, în afara bunicii, care ne mai aducea câte ceva de mâncare. Dar niciodată seara şi, mai ales, nu bătând cu pumnii în uşă. Când s-a întâmplat asta, mama mi-a făcut semn să mă ascund şi a întredeschis uşa. Care s-a dat de perete, împinsă cu o lovitură de picior. Am auzit cum mama cade, icnind, peste un scaun, apoi a răcnit ceva o voce căreia glasul ei frumos i-a răspuns gâtuit a încuviințare. Şi pe urmă linişte.

Am aşteptat-o ceasuri în şir. Nici măcar n-am ridicat scaunul căzut şi n-am închis uşa în urma ei. M-am încăpățânat s-o aştept până se întoarce, dar am adormit cu capul pe masă. Aşa m-a găsit dimineața, când s-a întors, cu ochii vineți. M-a dus în pat, adormind cu mine în brațe. Când m-am trezit, n-am avut curajul să mă mişc până când ea n-a terminat de plâns încet, ca să n-aud.

Culmea e că, după ce o interogaseră toată noaptea, îi dăduseră şi scrisoarea, ca să nu uite ce nu are voie să facă şi ce-ar putea păți dacă... Îți imaginezi că primul lucru pe care l-a făcut a fost s-o ascundă, fără să ştie că de un copil nu poți ascunde nimic, orice copil are nuiaua lui de alun. La început n-am înțeles mare lucru, dar, recitind-o, am priceput că naşterea mea fusese o greşeală pe care, deşi au trecut aproape şaptezeci de ani de atunci, n-am avut curajul s-o îndrept.

O întâmplare ca aceea nu putea rămâne ascunsă celorlalți, mai ales în astfel de vremuri. Mama a muncit toată viața la bancul ei de lemn unde lustruia piesele şi le ungea cu vaselină. Nimeni nu i-a întins vreodată o mână de ajutor şi nici ea n-a cerut decât să fie lăsată în pace. Numai că, în locul tuberculozei lui Beniamin, care dispăruse odată cu hainele şi aşternuturile lui arse, a apărut, din noaptea aceea, diabetul ei. O boală care nu era a sărăciei, ci a fricii.

Creşteam cu neînduplecare. Eram cel mai înalt din clasă şi încă nici nu mă născusem pe de-a-ntregul, căci părul mi se tot deschidea la culoare, până ce s-a făcut blond, mătăsos. Iar ochii nu-şi schimbaseră culoarea albastră pe care o au cei ai oricărui prunc la naştere, atât că

deveniseră sticloşi, ca de felină. Probabil că teama ta de moarte a fost atât de puternică, încât, pentru orice eventualitate, destinul te pusese la păstrare, creându-ți o dublură. Aşa că n-am luat nimic din înfățişarea negricioasă şi încrețită a neamului oltenesc al mamei mele.

Băteam străzile până seara, când mama se întorcea cu rația de pâine pe cartelă. Aveam fiecare dreptul la un sfert de pâine neagră. Sâmbătă seara aducea, pentru două zile, o pâine întreagă, rotundă. Îi dădeam ocol, neştiind din ce parte s-o rupem. Pâinea avea miezul cleios şi coaja fărâmicioasă. Când se usca, ceea ce se întâmpla destul de rar, îți scrâşnea în dinți ca nisipul. Dar era pâine. După ce o țineai o vreme pe limbă, mutând-o dintr-o parte în alta a gurii, nu mai conta. În copilăria mea, apusul lua forma acelui coltuc de pâine neagră pe care trebuia să-l drămuiesc de la o înserare la alta.

Pe străzile ce urcau şi coborau ale mahalalei noastre pline de maidane şi de ascunzişuri, încropeam tot felul de jocuri pentru care nu aveam nevoie decât de închipuire ori de lucruri la îndemână, cum ar fi crengi, pietricele, nucile sau castanele din copacii bătrâni ai parcului de la biserica Sfântul Dumitru. Ne jucam de-a v-ați ascun- selea, hoții şi vardiştii, țurca, lapte gros, cal-de-prinț-cal- de-mpărat ori urmărita pe luate şi mă întorceam acasă cu buzunarele pline de nuci şi castane. Când ne certam, înjuram, ca oamenii mari, îngroşându-ne vocile:

— Pe-a mă-tii! striga unul, vărsându-şi năduful.

— Ba pe-a mă-tii! i-o întorcea altul.

— Ba pe-a mă-tii, că-i lată!

— Ba pe-a mă-tii, că-i creață!

Şi tot aşa, până într-o zi, când unul mai de pe margine a strigat la mine:

— Ba pe-a mă-tii, că-i fututã de nemți!

Lumea s-a prăbuşit peste mine, iar eu m-am năpustit asupra lumii. Eram puternic şi am început să dau în cel ce strigase. Dar ei erau mai mulți şi s-au pornit să urle la mine, ca şi cum toți ştiuseră şi tăcuseră până atunci:

— Nemțălăul! Nemțălăul!

M-am întors în loc şi am început să lovesc la întâmplare, în dreapta şi-n stânga, dar din toate părțile au venit alte lovituri peste mine. S-au depărtat hlizindu-se şi strigân- du-mi în urmă acelaşi cuvânt. Am rămas ghemuit, plin de sânge. Abia m-am târât până acasă, câteva zile nici n-am putut să mănânc din cauza buzelor sparte şi a fălcilor umflate. Mă loviseră cu o ură care nu era a lor şi aş fi putut să-i iert. După atâția ani, războiul nu se încheiase, iar cifrele despre morții din război erau greşite.

Atunci te-am omorât prima oară. Am aruncat în tine cu pietre până n-am mai putut. Stâlpii de telegraf aveau chipul tău, la fel şi tablele din ferestrele caselor părăsite, sticlele ori cutiile de conserve puse pe prichici. Te-am omorât cu începuturile mele de ură şi-mi închipuiam că, dacă mai învii, te omor iar.

De atunci te-am omorât de multe ori. Numai că, încetul cu încetul, în locul stâlpilor şi trunchiurilor, al geamurilor şi al cutiilor ruginite, chipul tău a început să fie luat de alți oameni.

— Şi totuşi, cred că vi se pare, îi spusese Lucian în fața casei. Cine să fie atât de nebun încât să urmărească un polițist?

— Un nebun...

— Păi, de ce?

— De ce face un nebun ce face?

Lucian îi dădu sacoşele şi se mai opri o dată înainte de a urca în maşină.

— Şefu', eu zic să vă mai gândiți... Ăia care urmăreau înainte acum nu mai pândesc la colț de stradă. Şi alții nu văd de unde.

Matei nu insistă. Mai privi o dată în lungul străzii. Îi răspunse pustietatea molatecă a serii de iunie. Mirosul teilor biruia aerul stătut care băltea pe Calea Moşilor.

Nu se simțea urmărit, ci privit. Şi, oriunde ar fi stat, privirile acelea îi veneau din spate. Se răsucea brusc, ca şi cum ar fi căutat ceva, şi atunci simțea că privirile veneau din partea opusă. „La urma urmei, încheiase Lucian, asta e meseria noastră, tot urmărindu-i pe alții, ajungem să ne urmărim singuri." „Cu alte cuvinte, pufnise Matei, privirile alea sunt tot ale mele. Calc pe propriile urme." „Luați-vă o oglindă retrovizoare", sugerase, şăgalnic, Lucian.

— O să înnebunim cu toții, îi spusese doamnei Matilda, punând sacoşele pe masă.

— Fiecare luat în parte zice că e sănătos, păru să nu-l contrazică femeia, răscolind prin sacoşe. Doar cei din jurul nostru sunt nebuni. Aşa e lumea, când o priveşti dinăuntru în afară. Lămâi ați luat, domnu'?

— Am uitat, se dezumflă Matei.

— Nu-i nimic, o să pun câteva linguri de oțet ca să acresc salata. Şi la supă merge şi sare de lămâie. Dar mă gândeam că e băiat subțire şi oțetul s-ar putea să nu-i priască.

— Saxofonistul, spuse în pleasnă Matei. Ți-ai găsit, băiat subțire. Cum ziceai că-l cheamă?

— Paltin.

— Nu, nu ăsta... Numele mic.

— Paltin e numele mic.

— Ce nume e ăsta?

Doamna Matilda nu catadicsi să-i răspundă. Înşiră târguielile pe masă şi le evaluă. Apoi îşi aprinse o ţigară, semn că recepţia a fost acceptabilă.

— Ăsta e nume de copac, nu de om, îşi răspunse singur Matei. O fi vreun sfânt cu numele ăsta în calendar?

— O fi în lumea copacilor, spuse doamna Matilda, trebăluind deasupra chiuvetei.

— Asta ce mai înseamnă? întrebă Matei, frecându-şi ceafa acolo unde continua să-l furnice privirea care-l urmărea.

Doamna Matilda se întoarse să-şi pună ţigara în scrumieră.

— Uite cum e, domnu'... Când te uiţi pe Golgota din partea asta, îl vezi pe Isus răstignit pe crucea de lemn. Şi toţi sfinţii au nume de oameni. Când te uiţi din partea ailaltă, dinspre copaci spre noi, îl vezi pe Mântuitorul copacilor răstignit pe o cruce de carne. În lumea lor, sfinţii poartă nume de copaci. Fiecare lume cu sinaxarul ei. Atâta că lucrurile se cam încurcă uneori. De asta pe băiatul ăsta săracul îl cheamă Paltin, aşa cum pe alţii îi cheamă Ulm, Mugurel, Stejărel sau Brăduţ. Şi acum lăsaţi-mă cu sinaxarele în pace, trebuie să pun masa... Şi să ştiţi că popa a citit la acatistele mele numele părinţilor dumitale. Şi a zis că tatăl dumitale avea un nume frumos, Beniamin, şi trebuie că a fost un om tare bun.

— Beniamin a fost, într-adevăr, un om bun, spuse Matei din prag şi porni spre camera Mariei.

Ea voia să-i arate neapărat o fotografie din album.

— Nu prea se făceau poze color pe atunci, îi explică ea. Rochia asta era albastră. Avea la spate nişte nastu- raşi albi, ca nişte perle, în fotografie nu se vede.

— Ce altceva îţi mai aduci aminte? o întrebă Matei, trăgându-şi un scaun mai aproape.

Ea se întoarse la album, fără să-i răspundă. Acţiunea de a-şi aminti, verbul care o numea i se păreau necunoscute.

Firele trebuie reînnodate ori de câte ori aveţi ocazia. Repetaţi acelaşi nume, îndemnaţi-o să dea ea însăşi nume chipurilor, nu obosiţi să-i repetaţi întruna aceleaşi lucruri. E ca şi cum aţi trage cu funia pe cineva în sus. Dacă obosiţi, dacă vă plictisiţi e ca şi cum i-aţi da drumul înapoi în prăpastie.

— Aici cine e? întrebă Matei, apăsând degetul pe fotografie.

Marie ridică privirile, comparând figurile.

— Tu...

Matei se bucură pentru atât.

— Şi Monica, spuse mai departe Marie. Merge la şcoală.

— Nu mai merge la şcoală. Monica a crescut, e profesoară. Îi învață pe copii geografie. E timpul să se mărite, ce zici?

— Ce frumos... zâmbi ea, cu ochii în gol. Aveam rochie albă...

— Era roşie, Maria. O rochie roşie, strânsă în talie.

— Era albă, continuă ea, fără să-şi ia ochii de la punctul de pe perete. Şi lungă, până în pământ. Mă încurcam în ea cu tocurile alea înalte, ca la dans...

— Monica vine azi la masă cu un băiat, o întrerupse Matei. Îl aduce să-l cunoaştem. Spune că e ceva serios. E arhitect.

Vru să spună ceva despre asta, dar se abținu.

— O să fim cuminți la masă, nu-i aşa? întrebă, apro- piindu-şi fruntea de a ei. O să tăcem şi o să ne bucurăm...

Pe ea o instalară prima. Doamna Matilda îi desfăcu şervetul în poală şi îi şopti câteva cuvinte duioase, ca la copii. Matei înregistră, cu oarecare satisfacție, privind pe geam cum coboară din maşină, că e înalt, chiar dacă nu-şi ținea spatele drept. Avea părul zburlit şi haine pe care se vede că nu le căutase înadins pentru vizită. Matei îşi strânse nodul la cravată, îşi aranjă haina şi deschise. Pământul nu se zvântase încă după ploaia nopții, asta se vedea şi după urmele pe care pantofii băiatului le lăsară pe mocheta din hol. Aruncă o privire, cu coada ochiului, spre doamna Matilda, care însă se dovedi îngăduitoare. În urma tânărului apăru o prezență feminină despre care nu fuseseră preveniți. Ea întârzie câteva clipe pe ştergătorul de la intrare.

— Nu trebuie, lăsați, spuse Matei, destul de tare, ca să se audă şi înăuntru.

— Ea e Sânziana, sora lui Tinu, sări Monica.

Matei nu înțelese pe loc cine e Tinu şi continuă s-o privească pe fata zveltă, cu ochi luminoşi şi părul împletit în cunună pe frunte.

— Sigur, spuse el, ca şi cum mai rămăsese ceva care trebuia decis.

O luă de braț şi o ajută să intre. Fata sări peste prag, ca peste un obstacol.

Matei îi invită cu un gest larg în sufragerie. Doamna Matilda rearanjase deja farfuriile, adăugând încă una, astfel încât nimic nu păru neaşteptat. La mijlocul mesei aşezase platoul cu salată de boeuf, pe care

Matei observă amuzat că, din măsline, albuşuri fierte şi felii de ardei, era închipuit, peste maioneză, un copac. Aşezându-se, rândui păhărelele de votcă şi întrebă din priviri. Fetele negară din cap şi atunci Monica îşi aminti ceva, dispăru pentru o clipă şi se întoarse cu o sticlă de un litru, din plastic, cu bere. Paltin o deschise şi îşi turnă singur, apoi vărsă deasupra păhărelul de votcă.

— E bună berea asta din sticle de plastic? întrebă Matei, făcându-se că nu observă adăugirea.

Umplu la loc păhărelul de votcă şi acesta împărtăşi numaidecât soarta celuilalt.

În loc de răspuns, musafirul dusese deja paharul la gură. Matei îşi înălţă paharul, dar nu mai avea cu cine să ciocnească.

— Hai, noroc! spuse. Să fie într-un ceas bun!

În faţa acestei urări cu anticipaţie, Monica se îmbu- joră. Sânziana nu părea atentă la nimic. Între ele, tânărul era preocupat să dea paharul pe gât. Marie se amuza, rostogolind cu arătătorul o măslină în farfurie.

— Paltin, începu Matei. Pot să-ţi spun aşa... Paltin? Acasă cum îţi zic?

— Tinu, răspunse repede Monica în locul lui. Aşa îi spun toţi.

„Ceva mai normal", gândi Matei, privind la degetele lungi ale Sânzianei, care îşi făceau de lucru cu furculiţa şi cuţitul.

— Am înţeles că eşti arhitect, continuă, fără a uza de proaspăta informaţie legată de nume. E o meserie frumoasă.

Băiatul lăsă furculiţa în farfurie. Cuţitul nu-l folosise.

— Ar fi putut fi, spuse.

Avea o voce calmă, de om care nu se grăbeşte nicăieri.

— A mers ce-a mers, continuă el, când şi construcţiile mergeau bine. Acum e cam naşpa. Nu se vinde nici măcar ce s-a construit. De vreo doi ani nu prea mai e de lucru.

Marie mai culese o măslină şi jocul din farfurie continuă.

— Uite, Maria, îi spuse Matei, ca să-i abată atenţia de la jocul cu măslinele. El e Tinu, prietenul Monicăi, despre care ţi-am vorbit.

Probabil că şi fata îi vorbise despre el, dar Marie nu dădu vreun semn că-şi aminteşte.

— O să ne căsătorim, spuse şi Monica, privind către Tinu.

Acesta arboră o atitudine mai degrabă neutră. Marie îi privi cu duioşie.

— Şi aveţi copii? se interesă ea.

Monica percepu nedumerirea din privirile lui Tinu. Simți nevoia să nu lase întrebarea în aer.

— Tinu are o fetiță din prima căsnicie, dar stă la Timişoara. E măricică, are paişpe ani. Abia aştept s-o cunosc, sper să fim prietene.

Matei schimbă o privire cu doamna Matilda care aştepta într-un colț, pregătită să strângă farfuriile mici, de aperitiv.

— Şi, dacă arhitectura nu merge, se întoarse Matei la şirul întrebărilor lui, din ce-o să trăieşti?

Tinu se rezemă de spătar, pentru a o lăsa pe doamna Matilda să-i ia farfurioara din față. Avea aerul că acum se gândea prima oară la subiectul ăsta.

— Am nişte cântări la un club, răspunse, cu vocea lui tărăgănată. E o formație de jazz, dar mai cântăm şi de-alelalte, specialmente, pe la nunți. Ne încropim.

— Tinu are şi un fel de pensie, încercă Monica să ajute conversația să iasă la liman.

— Pensie? repetă Matei, fără să înțeleagă, privindu-l tocmai de aceea cu mai multă băgare de seamă.

Nu părea să fi împlinit patruzeci de ani.

— Eşti bolnav?

— A fost revoluționar, preciză Monica, cu o anumită mândrie.

— Cred că o să-mi pun nişte vin, declară Matei, ca să-şi ia timp de gândire. Cine mai vrea?

Sânziana întinse, zâmbind, şi paharul ei. Turnă încet, privindu-i brațul alb care ieşea din mâneca largă a bluzei. Tinu voia să-şi repete combinația de bere cu votcă. Matei nu mai avea de gând să-i numere paharele, aşa că îi întinse sticla peste masă. Şi totuşi, ceva rămăsese nelămurit.

— Pensie... repetă el.

— E o lege, explică Tinu. Chiar aşa îi zice, Legea recunoştinței. Dă pensie celor care au fost răniți şi arestați în revoluție.

— Şi dumneata...?

— Eu am fost şi una, şi alta.

— Iei de două ori pensie?

— Ar fi fost haios, zâmbi Tinu. Dar nu se dă după numărul de bastoane pe care le-ai încasat. Oricum, nimeni n-a stat să le numere, nici măcar ăia care ne-au caftit. Ei n-or să zică nimic, nu-s proşti să se dea singuri în vileag. Securiştii şi milițienii.

Se vede că friptura îi plăcea lui Tinu. Cum nu avea uzul cuţitului, luă carnea cu mâna stângă şi-şi înfipse dinţii în ea.

— Culmea e, continuă, împingând farfuria pe jumătate plină spre mijlocul mesei, că unii şi-au scos şi ei brevete de revoluţionari. În loc să fie demascaţi, nenorociţii, că fuseseră, de fapt, infiltraţi printre noi.

— De unde ştii? se interesă Matei, adunând, grijuliu, ultimele bucăţele din farfurie.

— De unde ştiu? pufni Tinu. La securişti şi miliţieni e destul să te uiţi. Ăştia put de departe.

Matei privi la mâncarea neterminată, împinsă spre mijlocul mesei, friptură şi cartofi, peste care zăcea o coajă de pâine. Ocoli privirile fetei lui, o iubea prea mult şi ea ştia asta. Se întoarse spre Sânziana, care avea ochii la fel de albaştri ca ai Mariei, numai că primeau altfel lumina.

— Şi tu? o întrebă.

— Eu n-am fost la revoluţie, răspunse fata, deşi nu asta vrusese s-o întrebe. Eram prea mică. Dar am fost de câteva ori cu Tinu în Piaţa Universităţii. Erau oameni buni acolo şi cântau frumos.

— Cântau... repetă Matei, continuând s-o privească.

Şi apoi, din nou către Tinu:

— Se dă şi de acolo pensie?

— Nu, râse acesta, fără să simtă că e luat peste picior.

Matei trebui să accepte faptul că bărbatul din faţa lui, cu părul în neorânduială, cu privirile evazive şi gulerul înalt al cămăşii răsfrânt peste puloverul scămo- şat, avea un anumit farmec.

— Nu, apăsă el, de-acolo n-avea cine să ne dea pensie, n-am învins pe nimeni şi n-a câştigat nimeni de pe urma noastră. Acolo, mai ales noi, studenţii de la Arhitectură, am luat bastoane pe gratis. Şi, dacă te gândeşti la ce-a fost de-atunci şi până acum, le-am luat şi degeaba.

— Lasă, dragă, interveni, împăciuitoare, Marie. Lasă să-l ia, dacă-i băiat bun...

— V-aţi ales totuşi cu ceva democraţie, spuse Matei.

Şi adăugă, pentru sine:

— Şi cu pensia.

— Democraţie, pufni Tinu, sugerând că, oricum ar fi mers conversaţia, tot aici s-ar fi ajuns. Când te gândeşti că am fost gata să murim pentru ea! Eram o mână de zăbăuci care văzuserăm prea multe

filme pe casete, stăteam la doi metri de scutierii înarmaţi până-n dinţi şi răcneam cât ne ţineau puterile tot ce tăcuseră părinţii noştri. Cu asta am şi rămas. Diferenţa dintre democraţie şi dictatură, cât o înţeleg eu acum, e că în dictatură gândeşti şi nu vorbeşti, în timp ce în democraţie vorbeşti şi nu gândeşti. Vorbeşti al dracului de mult şi gândeşti al dracului de puţin. Nu prea merită să mori pentru atâta lucru.

Văzându-l cum îşi toarnă încă un pahar din sticla care stătea să se golească, înnădindu-l cu un deget de votcă, Matei îşi aminti de cealaltă diferenţă dintre dictatură şi democraţie, care este berea pe toate drumurile. Iar votca turnată peste bere, în continuarea acestei idei, nu făcea decât să consolideze democraţia. Marie îi privea cu duioşie, rămânând la îndemnul ei de adineaori. Apoi începu să fărâmiţeze pâinea, până ce făcu o grămăjoară de firimituri în farfurie. Matei îi trase, discret, farfuria din faţă şi-i desfăcu degetele care strângeau felia de pâine.

— E destul, Maria, spuse. O să-ţi mulţumească păsările, dar e destul şi pentru ele.

Tinu îşi mai domolise elanul. Pe obraji îi apăruseră două pete roşii care îi dădeau, în ciuda sprâncenelor împreunate ca să adune privirile într-un singur punct, un aer şăgalnic.

— Peste câteva zile plecăm în Grecia, anunţă Monica. La Santorini...

— Sună italieneşte, observă Matei.

— E o insulă grecească, interveni Sânziana. N-aţi fost acolo?

— N-am fost în Grecia, spuse Matei, continuând să-i privească linia arcuită a gâtului.

— Păcat. Ar trebui să mergeţi. E mai frumos decât în Italia. Şi decât în Spania, asta dacă nu iei în calcul Tenerifele.

Periplul acesta îl pierduse pe drum pe Matei, care se întoarse la paharul lui de vin. Vru să întrebe pe când nunta, dar, văzând aerul confuz al lui Tinu, îşi dădu seama că întârziase cu întrebarea. Şi doamna Matilda întârziase cu desertul, căci după atâta bere cu votcă parcă nu mai mergea.

Plecară numai ei doi, fratele şi sora. Sânziana se înălţase pe vârfuri şi îi atinsese amândoi obrajii cu buzele, el o luase de umeri şi o ţinuse astfel, prelungind apăsarea buzelor ei.

Se întoarse la masă şi îşi mai puse un pahar de vin. Doamna Matilda o dusese pe Marie în camera ei, să-i dea, în linişte, desertul cu linguriţa. Monica se aşeză lângă el. Tăcură o vreme. Ăsta era răspunsul lui la

obişnuita întrebare în astfel de situații: „Cum ți-a plăcut de el?”.

— Nu e băiat rău, spuse Monica, într-un târziu, oarecum în locul lui.

— De ce-aş crede că e un băiat rău? se prefăcu mirat Matei, deşi avea câteva răspunsuri la întrebarea asta.

Avea şi Monica.

— Aşa, că uneori îl ia gura pe dinainte.

Matei o mângâie, dându-i deoparte părul de pe frunte. Era un fel de a sugera că îi admite explicațiile, oricare ar fi fost ele. Ceea ce Monica se şi grăbi să exploateze:

— Trebuie să-l înțelegi. O duce cam greu în ultima vreme.

— Eu nu cred că o duce chiar aşa de greu, îi zâmbi el.

— De ce spui asta? Nu-l cunoşti...

— Dacă ar duce-o greu, n-ar lăsa mâncarea în farfurie.

— Eu aşa zic, opină Prodan, răscolind cu privirea prin tufişuri, că într-o bună zi n-o să se mai socotească era nouă şi cea veche după naşterea lui Cristos, ci după apariția telefoanelor mobile. Chestia aia? A fost demult, înainte de telefoanele mobile. Astălaltă e mai de curând, din era noastră, de când s-au inventat. Noi vorbim la capătul ăsta, dar nu ştim la capătul ălălalt cine ascultă.

— De ce le mai purtăm, dacă nu-i bine să vorbim cu ele? zise Calimente, care uitase să-şi lase telefonul în maşină şi acum se întorcea gâfâind. Doar aşa, ca să fim în rând cu lumea?

— Nu fi prost, i-o reteză Prodan, îndemn care pentru Calimente, prin îndoiala pe care o sugera, părea de-a dreptul un compliment. Dacă n-ai mobil, devii suspect. Uită-te la ăla fără telefon, are ceva de ascuns. Pândă pe el!

Matei rămăsese în picioare, privindu-i de la înălțimea staturii lui. Tofan aşezase deja scaunele pliante şi măsuța, punând şi cutia frigorifică într-o poziție potrivită. Poienița era înconjurată de tufişuri pe care Prodan le verificase cu de-amănuntul.

— De ce am venit aici? întrebă Matei. S-a terminat şprițul la restaurantul Internelor de pe Ştirbei Vodă?

— Lăsați că e bun şi vinul ăsta de la supermarket, interveni Haralambie, care destupase o sticlă şi îi mirosea dopul.

— La restaurantul de pe Ştirbei au fost acum trei zile nişte băieţi de la gaze să verifice instalaţiile, lămuri Lucian.

— Şi n-au terminat până acum?

— Tocmai aici e problema, că au terminat. Numai că nişte băieţi de la gaze mai fuseseră şi luna trecută. Ăştia de-acum aveau salopete noi şi vorbeau între ei în şoaptă. Aşa că, până or trage gaze şi în pădure, eu zic că e mai sănătos să ne întâlnim aici. Nu sunt emanaţii de gaze.

— Dacă o ţinem tot aşa, o să ne ţăcănim de-a bine- lea, adăugă şi Haralambie, mirosind aroma vinului pe care tocmai şi-l turnase în pahar.

— Care pe care! trase concluzia Prodan, ca o urare, şi dădu şpriţul pe gât.

Vinul era rece, Tofan îşi făcuse bine treaba. Şi-o făcu în continuare, umplând din nou paharele şi adăugând cantitatea potrivită de borviz.

— Ce zice Dostoievski la chestia asta? întrebă Prodan.

— La ce chestie?

— La asta cu care pe care...

Haralambie răspunse fără să ezite:

— Nu-mi trebuie dragostea ta, pentru că nici eu nu te iubesc.

Prodan rămase nedumerit, era clar că răspunsul prompt îl luase pe nepregătite. Drept care pufni în râs.

— Chiar aşa zice? întrebă.

Haralambie încuviinţă, făcând semn că vrea mai multă apă peste vin.

— Auzi, interveni Zgabercea, dar Dostoievski ăsta le ştie chiar pe toate?

— Numai să ai răbdare să cauţi, îl linişti Haralambie, după ce băuse cu înghiţituri mici.

— Fugi d-aci. Că doar Dostoievski n-o fi Dumnezeu...

— Dumnezeu habar n-are ce înseamnă să suferi.

Era totuşi prea mult pentru ei. Mai ales pentru
Calimente.

— Uite ce e, se ofensă el, întorcându-se spre Haralambie. Eu cred că le cam inventezi.

Haralambie îi răspunse cu o privire dispreţuitoare.

— Bă pulică, ia spune, care e ultima carte pe care-ai citit-o?

Calimente căută cu ochii minţii.

— Ultima oară n-am citit nimic, mărturisi.

— Hai, noroc! încercă să-i împace Prodan.

Şi totuşi, pentru că rămăsese ceva nelămurit:

— Haralambie, auzi, de ce te-ai făcut tu polițist?

— Ca să facă mişto de noi, spuse, amărât, Calimente.

Haralambie se lăsă pe spate, atât cât îi permitea scaunul pliant.

— Taică-meu ştie cel mai bine răspunsul la întrebarea asta. E om serios, toată viața a bătut fierul încins cu ciocanul pe nicovală. Când să termin liceul, m-a întrebat: „Mă băiatule, ce vrei tu să te faci?". Eu zic: „Filosof". El: „Ce e ăla filosof?". Zic: „Filosof e care citeşte şi scrie cărți. Şi de la un moment încolo mai mult scrie decât citeşte". „Cărți?", întreabă el, să vadă dacă a priceput bine. Ca să înțelegeți, a trăit toată viața lângă foc, chiar şi când nu era fierar, a lucrat la oțelărie, la cuptoare. Focul i-a fost şi mamă, şi tată. Are o colecție întreagă de poze cu incendii, cu explozii, cu erupții, se uită la ele cum ne uităm noi la revistele cu femei goale. Şi scoate din maldăr o poză. „Ce vezi?", zice. „Tot felul de oameni care aruncă în foc cărți", răspund eu. „Aşa, zice el, bucuros. Acuma caută şi o poză în care oamenii aruncă pulane şi chipie în foc. N-ai să găseşti." „Şi ce-i cu asta?", întreb eu. „Păi, tocmai, zice el. Pulanul n-are moarte. Fă-te polițist." Şi iacătă-mă-s.

— Deştept taică-tău, aprecie Prodan. Oricum ar fi lumea, moartea şi bătaia n-or să lipsească niciodată. Mă rog, nu neapărat în ordinea asta.

— Scoate zacuştele, ordonă Lucian.

Şi, în timp ce Tofan desfăcea gustările pe masă, el se aplecă spre Matei:

— Băieții mai glumesc, şefu', dar nu e râsul lor. Purcica e moartă în coteț. Am fost ieri cu Zgabercea la sindicat.

— La care sindicat?

— La al nostru, al polițiştilor.

— De ce vă trebuie aşa ceva? Nu mi-au plăcut niciodată sindicatele. Te învață numai la prostii.

— Nu v-or fi plăcând matale, şefu'. La drept vorbind, generalii şi coloneii nu prea sunt în sindicat. Doar noi, ăştilalți.

Matei se aplecă spre el, încruntându-se:

— Voi ăştilalți, ce?

Zgabercea îşi lăsă felia pe masă, înghițind ce mai plimba prin gură.

— Chestia e, spuse, că, de când ne-au tăiat salariile, băieții sunt nemulțumiți. Nu mai punem la socoteală orele peste program. Pe ăia de la rutieră îi uită prin intersecții, li se fac plămânii de la atâtea inhalări ca

tabelul lui Mendeleev şi nici nu le socoteşte nimic în plus la salariu. Ni se lustruiesc vestoanele în coate. Or să ni se rupă şi pantalonii în cur. În timp ce pungaşii ne râd în nas, cu haine de firmă şi cu ceasuri mai scumpe decât maşinile cu care îi urmărim. Mă rog, dacă avem benzină în rezervor.

— Fiecare societate are poliţiştii pe care îi merită, observă Haralambie, dar Zgabercea îl ignoră.

— Băieţii sunt neliniştiţi pe bune. Umblă zvonul că vor să mai dea afară. S-au dus la conducere şi ministrul a ridicat din umeri. Lui ce-i pasă, e senator, oricum nu rămâne şomer.

Matei ascultă în tăcere, apoi se întoarse spre Lucian.

— E adevărat, căpitane?

— Şefu', eu v-am mai spus, dar nu m-aţi crezut. Aveţi impresia că e ca pe vremuri.

— Şi ce-aveţi de gând să faceţi? li se adresă Matei tuturor.

Îşi lăsaseră mâncarea pe masă şi îl priveau pe Lucian, care ridică din umeri, în numele lor:

— Ce face un sindicat? Grevă...

— Grevă a poliţiştilor? nu-i veni lui Matei să-şi creadă urechilor. V-aţi pierdut minţile?

— E adevărat, recunoscu Lucian. Sună ca dracu'.

— Am vorbit şi cu ceilalţi, interveni Zgabercea. Vin cu noi şi vameşii, şi cei de la rutieră, de la economic, de la penitenciare.

Prodan aruncă o privire primprejur, spre tufişuri. Matei mai ceru nişte vin.

— Voi chiar vorbiţi serios, spuse. Şi cum o să faceţi? Vă îmbrăcaţi uniforma şi, în loc să păziţi ţara de tâlhari, ieşiţi pe stradă şi strigaţi lozinci, ca precupeţii? Nu se fac chestii de-astea. Şi vedeţi că v-aţi trântit chipiele în iarbă, or să se murdărească.

Lucian făcu un gest scurt. Tofan adună chipiele şi le duse la maşină.

— Suntem şi noi oameni, spuse moale Haralambie. Nu doar nişte uniforme. Întâi a fost omul şi după aia uniforma. Chiar dacă se zice că uniforma îl face pe om.

Prodan îl privi admirativ.

— Asta n-a zis-o Dostoievski, preciză Haralambie. Altfel o să ni se lipească uniforma de piele ca solzii pe şopârle. Dacă n-o să ne crească direct pe sub piele.

— Gândiţi-vă numai, contribui şi Prodan la argumentaţie. Tu eşti flămând, hoţul e sătul. E bine hrănit, aleargă mai bine.

— Ba din contră, spuse Calimente, care tot nu înțelegea încotro bate discuția. Dacă are burta plină, aleargă mai greu. Tu, cu burta lipită de spinare, eşti mai sprinten. Îl prinzi una-două.

— Poți să-l prinzi, sigur că poți, nu se lăsă Zgabercea, dar te întrebi de ce.

— Şi uite aşa devenim cu toții filosofi, conchise Haralambie.

— Tofan se însoară, anunță Prodan, în prelungirea spuselor lui Haralambie.

Aplaudară zgomotos. Tofan lăsă privirile în jos, îmbu- jorându-se.

— E-adevărat, Mutulică? îl întrebă Zgabercea.

Îmbujorarea lui Tofan nu lăsa nicio îndoială.

— Cum ai cerut-o de nevastă? se interesă Haralambie. Prin semne? Şi cam ce fel de semne?

— Nu râdeți, interveni Lucian. Orice polițist e bine să fie om la casa lui. Nici n-ar trebui să fie lăsați să se facă polițişti până nu se-nsoară. Ca popii.

— Adică să ne hirotonisim? râse Prodan. Doamne, ce meserie mi-am ales şi eu!

Se încălziseră. Zgabercea considera că, pentru un holtei convins ca el, discuția o lua într-o direcție periculoasă. Astfel încât se hotărî să iasă din tranşee.

— Cea mai mişto gagică pe care am avut-o, spuse, privind prin pahar, a fost una care sughița. Cum începea regulatul, o apuca sughițul.

Îşi ridică mâna dreaptă cu degetul mare şi arătătorul făcute cerc. Le arătă tuturor cerculețul, ca un magician în fața audienței nedumerite, apoi îşi pulsă de câteva ori degetele, strângând şi lărgind cercul.

— Uite-aşa făcea de fiecare dată. Nici nu trebuia să mă îndes, era destul cum îşi țuguia păsărica la fiecare sughiț.

— Şi nu exista niciun leac pentru săraca fată? întrebă Calimente.

— Cine era prost să caute leacuri? se hlizi Zgabercea.

— Poate o făcea dinadins... sugeră Prodan.

— Cinste ei, conchise Zgabercea. Oricum, femeile au purtări ciudate când le vine. Am avut pe alta care rămânea un sfert de oră saşie.

— Un sfert de oră? se minună Calimente.

— Un sfert de oră! întări Zgabercea, dându-şi părul de pe frunte cu o smucitură a capului.

— Şi după aia? fu curios Calimente.

— Şi după aia, dădu Zgabercea un fel de răspuns.

Calimente rămase descumpănit, căutând să înțeleagă.

Dar nu era el omul care să se împiedice de atâta lucru.

— Ce tare! se ului.

Se întoarseră la Tofan.

— Cine-i fata? întrebă Lucian.

Tofan privi speriat. Acum chiar că trebuia să vorbească.

— Din sat de la noi, îngăimă.

— Foarte bine, încuviință Prodan. E ştiut că în staulele mici cresc cele mai bune vaci.

Lucian îi trase o scatoalcă, dar nu-l potoli, căci Prodan continuă să râdă. Începuse să bată vântul.

— Gata, hotărî Lucian. Hai, la treabă.

— Altfel şi-o ia lumea-n cap! râse Haralambie.

Tofan se apucă să strângă de pe masă.

— Nu arunca firimiturile, îi spuse Matei. Dă-le încoace să le arunc la păsări.

Privi cerul, norii se dădeau după vânt, spre apus. Lumina cerului se frângea, licărind după cum soarele se acoperea şi se descoperea printre nori. Păsările care-i însoţiseră de pe crengi se azvârliră pe firimituri. Matei le privi cu răbdare şi continuă să prefire, puţin câte puţin, să nu le sperie.

Lucian privi lung spre stejarii din marginea luminişului.

— Copacii ăştia de o sută de ani te pomeneşti că se uită la noi ca la nişte păsări, spuse.

Şi apoi:

— Băieţilor le-am zis să se întoarcă la treabă.

Matei îşi scutură palmele.

— Şi noi unde zici că mergem?

Se aşeză pe bancheta din faţă şi-şi trecu peste piept centura de siguranţă.

— Nu-i nevoie, şefu', spuse Lucian, privind peste umăr la manevra de întoarcere. Pe noi nu ne opreşte nimeni.

— Aşa zici tu? Şi atunci de ce ne întâlnim în pădure?

— Facem şi noi un picnic.

— Picnic în mijlocul săptămânii, cu vestoanele pe voi, în timp ce oamenii serioşi sunt la muncă............ Nu e bine, căpitane.

— Bine că aţi ajuns şi matale la concluzia asta...

— Fă-mă şi pe mine să înţeleg, reluă Matei. Când faci grevă,

protestezi pentru ceva. Să zicem că asta pot să înțeleg. Dar împotriva cui?

— Păi, cu salariile, cu sporurile, cu orele neplătite, cu celelalte drepturi...

— Şi cine trebuie să vă mărească salariile şi să vă dea sporuri?

— Cum cine? Statul!

— Aşa deci. Noi, polițiştii, ne ridicăm împotriva statului. Ia spune-mi, căpitane, dacă noi luptăm contra lui, pe stat cine-l mai apără?

— Mereu se găseşte cineva să-l apere. Şi pe urmă noi nu luptăm împotriva statului, n-are decât să stea acolo unde e. Noi cerem de la stat, ca de la tatăl nostru. El ne cere nouă, noi îi cerem lui. Trebuie să fim chit, nu?

Cineva claxonă dintr-o parte. Lucian frână sfâşietor.

— Tâmpitul dracului! strigă furios şi se aplecă după girofar, să-l lipească pe capota maşinii.

— Şezi potolit, îi spuse Matei. Lasă-l în plata lui. Ai şi băut, te mai miroase careva şi dai de bucluc. Plus că în ziua de azi nu mai ştii pe cine opreşti.

Lucian bodogăni, dar se supuse şi porni iarăşi. Intraseră pe marile bulevarde. Matei privea trecătorii adunați la semafoare, zidurile cenuşii, vitrinele muiate de căldură.

— Mereu numai statul, bodogăni Lucian. Când eram copil, statul a avut grijă de mine. M-a cules de pe drumuri, mi-a şters mucii de la nas şi m-a ținut la orfelinat, m-a hrănit şi m-a îmbrăcat. Pe urmă tot statul m-a trimis la şcoală şi mi-a dat de lucru. Statul mi-a fost şi mamă, şi tată, şi patron. Şi eu ce să fac? Să zic mulțumesc, să trăiți, la orice mi se întâmplă. N-am şi eu dreptul la fericire, ceva care să fie numai al meu, să nu aştept pomană de la nimeni?

— Cine zice că n-ai dreptul la fericire?

— Păi, scrie în Constituție aşa ceva? Statul îmi dă dreptul să votez, să vorbesc, să muncesc, dar unde scrie că îmi garantează dreptul la fericire? Bun, hai să zicem ca matale. Dar eu vin şi te întreb: dacă am dreptul să fiu fericit, atunci n-am dreptul şi să fiu nefericit? Una fără alta nu se poate. Ce fel de fericire e aia, la ordin?

— Şi te mai întrebi, dacă gândeşti aşa, de ce vin ăia să repare gazele în fiecare săptămână?

— Vin să repare gazele şi le cad microfoanele din buzunare. Se cred deştepții pământului.

— Şi cine-i contrazice?

Lucian tăcu, subţiindu-şi buzele. Blocurile începeau să se rărească. Printre ele se zăreau lanurile galbene de rapiţă, încă sclipind în lumina care se îngroşa spre apus.

— Şi totuşi, reluă Matei, unde ziceai că mergem?

— La vânătoare de îngeri, râse Lucian, profitând de faptul că la drum neted nu mai trebuia să schimbe vitezele şi dându-şi, astfel, răgaz să se scarpine în creştet.

La marginea drumului se ridicau nişte case înalte, cu câte două etaje, netencuite, dar cu acoperişuri impunătoare de tablă lucioasă, arcuite ca nişte gondole. Lucian claxonă lung până ce porţile mari se dădură în lături şi curtea se umplu de femei şi copii în haine pestriţe, care nu îndrăzneau să se apropie. Feţele le erau tuciurii, şuviţele de păr unsuroase le curgeau împletite peste ochi. Când mai prinseră curaj, se apropiară parcă alunecând pe tălpile desculţe. La un semn, ţopăind mărunt, se despărţiră. Printre ei păşi un bărbat cu mers apăsat şi totodată rostogolit, căci ţinea neapărat să-şi întârzie fiecare pas în timp ce burta revărsată peste chimir îl împingea înainte. Avea o pălărie cu boruri late, răsucite americăneşte, un costum negru, lucios şi, în picioare, o pereche de adidaşi albi de care părea foarte mândru, căci îşi ridica tălpile cât putea de sus. Ochii îi pluteau într-o mâzgă gălbuie. Mustăţile însă îi erau băţoase, cu vârfurile răsucite, vibrând în ritmul nărilor mari, ca nişte foale. Când se apropie şi-şi dădu seama după numărul maşinii cine erau ocupanţii ei, paşii îşi pierdură seme- ţia, umerii îi căzură şi începură să joace nervos sub costumul lucios, ca de nuntă. Îşi scoase pălăria şi-şi mută părul, dintr-o parte în alta, peste chelie.

— Praleo, ce faci, frate-miu? exclamă, cu o veselie prefăcută.

Dar, văzând că faţa ce apăruse pe geamul maşinii nu-i împărtăşeşte bucuria, se opri, bătând pe loc din încălţările albe peste care se lăsaseră marginile unor ciorapi verzi, flauşaţi. Aşa că schimbă tonul:

— Trăiţi, dom’ căpitan!

Lucian îi făcu un semn discret cu capul că nu pe el trebuie să-l salute mai întâi. Omul căută cu privirile, aplecându-se, şi atunci părul i se desprinse de pe ţeastă şi-i căzu peste tâmpla dreaptă, ca o ureche de câine.

— Domnul general a vrut să te vadă, Francezule, îi susură Lucian, încercând să-l facă să priceapă.

Ceea ce şi reuşi, căci celălalt înlemni, cu călcâiele lipite, încercând să-şi lipească şi picioarele crăcănate sub greutatea burţii. Făcu un semn şi arătările celelalte se ascunseră după poartă, dar curând îşi întinseră din nou gâturile.

— Dom′ general, să moară mama... şopti, pierdut.

— Cum o duci, Francezule? întrebă Lucian, trecându-i în revistă costumaţia bizară.

Parcă ghicindu-i gândurile, Francezul scoase o basma roşie din buzunar şi-şi şterse fruntea asudată. Dibui cele câteva fire sleite de pe ţeastă şi le întinse cu mâna, după ce îşi scuipase pe vârfurile degetelor.

— Ce să fac, frate-miu, spuse, aplecându-se către portiera maşinii. Mai nasoale, mai bengoase, cum vin şi ele.

Lucian arătă spre poarta dindărătul căreia se iţeau feţele curioase.

— Frumoasă casă ai...

Francezul privi îndărăt, surprins, de parcă o vedea prima oară.

— E şi ea o casă... spuse, în loc de altceva. Să aibă şi puradeii, când o fi, să nu zică de tat-so...

— Da′ acoperişurile alea ca nişte bărci la ce-ţi trebuie?

— Aşa-i la noi, frate-miu, câte un ţugui pentru fiecare copchil. P-ormă, când s-au înmulţit puradeii, am mai pus câte unul deasupra, mai mic. Acu′ trebuie şi turlă, că piranda iarăşi...

— Al câtelea e, Francezule?

Întrebarea îl luase pe nepregătite. Se îndreptă din şale şi începu să numere turnuleţele de tablă. Cum unele erau mai în spate, ascunse vederii, răspunse şovăitor:

— Aşa ne place nouă, să fie casa plină...

— Şi cu impozitele cum stai?

— Bine, răspunse pe nerăsuflate.

Simţi însă din aşteptarea poliţistului că nu era de ajuns.

— Am fost, să mor io... era închis la ăia de la fisc. O fi fost inventar. Da′, dacă zici mata, frate-miu, mă mai duc... Poate o fi terminat cu inventaru′...

— Dar nu mai bine să-i trimit pe cei de la fisc aici, ca să fim siguri? Uite şi ce maşină mare ai...

— Nu e mare, praleo... Aşa se vede de-aicea, da′ e mică pe dinăuntru...

— Cum ziceam, reluă Lucian, să-i trimit pe ei aici. Mai ales că, aşa cum văd, e mereu cineva acasă...

Francezul îi privea descumpănit. Se aplecă spre Matei, dar nu găsi niciun ajutor. Privi înapoi spre ţânci şi spre muierile care se îngrămădeau iarăşi în poartă, ca spre un ţărm ce se îndepărtează. Imaginea lor îl înduioşă până la lacrimi.

— Mai bine zi, frate-miu, ce ţi-am făcut eu de vrei să-mi trimiţi poteraşii pe cap? Că, dacă vrei să vărs ceva, îţi zic de pe-acuma că nu ştiu, abia m-am întors de-afară. M-am întors io, m-au mai trimis şi ei. Ştii cum e, dom′ căpitan, o mână spală pe alta... Aşa suntem noi, ăştia, de când ne-am slobozit, păsări călătoare, când încoace, când încolo... Ne zice ciori de-al dracu′, tocmai că nu suntem ciori, suntem de-alea călătoare.

— Cum ar fi ciocârliile...

— Ciocârliile, corcodelul... continuă Francezul enumerarea, bucuros că a fost înţeles.

Dintr-odată, se întrerupse, îngustându-şi ochii şi pleoş- tindu-şi vârfurile mustăţii:

— Dar, ca să le zic pe bune, mi se făcuse şi dor de tine, frate-miu. Cum mă duceai la secţie şi puneai să mă radă-n cap. Dacă mă luai mai des, aveam şi io mai mult păr acuma... Ca un tată mi-ai fost...

— Aşa mă gândeam şi eu...

Lucian ieşi din maşină.

— Gata, spuse, nu mai plânge.

Încurajat, Francezul îşi scoase iarăşi basmaua şi-şi şterse ochii înlăcrimaţi şi colţurile gurii. Apoi îşi suflă zgomotos nasul. Nu mai băgă basmaua în buzunar, ci o netezi şi şi-o legă în jurul gâtului, împărţindu-şi guşa în doi colaci suprapuşi. Lucian îl luă de braţ ca să facă împreună câţiva paşi, îndepărtându-se de maşină.

— Uite cum stăm, Francezule, spuse, cu aerul că-i împărtăşeşte o mare taină. Acuma se modifică Codul Penal. Te ia şi dacă tragi un pârţ sub apă. Iar pe ăştia chelioşi ca tine nu-i mai rade-n cap, îi trimite direct la puşcărie. Şi-ţi şi adună pedepsele. Te-ai prins?

— Păi, aşa mă ştii, frate-miu?

Lucian făcu un gest scurt, din cap, spre maşină.

— Dom′ general, pricepu imediat Francezul.

— Domnul general caută un înger, adăugă Lucian, mai degrabă din mişcarea buzelor.

— Un înger... repetă Francezul, încercând să-şi ascundă mirarea. Da′ e de-ăia de-ai voştri, mai albi la faţă, sau de-ai noştri, mai...

— Nu ştiu, spuse Lucian. E dat cu tencuială. Ia spune-mi, pe unde ai oameni?

— Unde n-am? răspunse Francezul şi socoti că pentru aşa o mărturisire merită să-şi pună pălăria pe cap.

— Iei la rând toate gările din oraşe...

— Avem de-ai noştri care lucrează, zi şi noapte, în toate gările.

Lucian râse.

— Ce sunt, impiegați, acari, scriitori de vagoane?

— Devla, frate-miu, răspunse sfios Francezul, lasă că ştii matale mai bine ca mine nomenclatoru'. Ăia ce zici mata cu acarii e treabă de gagii, ai mei sunt serioşi.

— Tocmai, continuă Lucian. Când iau pauză de masă la serviciul ăsta al lor, îi pui să cerceteze străzile din jurul gării. Vreau să-mi găseşti o casă veche, adică dinainte de război, pe o stradă cu castani. Deasupra uşii de la intrare e un înger sculptat. Te-ai prins?

Francezul privi spre generalul din maşină şi apoi încuviință, plin de importanță.

— Repetă, să văd dacă n-ai uitat.

— Benga, frate-miu, se arătă Francezul indignat. Se poate? Noi nu recunoaştem nici cu şuieru-n gât. Nu recunoaştem nimic, pentru că nu uităm nimic.

— E urgentă treaba, mai spuse Lucian, înainte de a se întoarce la maşină.

— Nu intrați, să vedeți casa? întrebă Francezul, ceva mai liniştit în privința intențiilor căpitanului. Avem şi salon, cu mobilă italienească.

Lucian clătină din cap.

— Poate o toaletă pentru domnul general, spuse.

Francezul încuviință bucuros.

— Avem toată curtea din spate, spuse, cu un gest larg. Îl lăsăm singur, să se bucure. Dom general poa' să facă şi direct la peretele casei. Acolo e locul de privilegiu pentru musafiri.

Lucian refuză în numele generalului onoarea de a urina pe peretele casei, apoi urcă în maşină. Francezul îşi scoase pălăria şi făcu o temenea, cu ochii la general, fără să-i mai pese că pe tâmpla dreaptă avea două urechi, una peste alta. Țâncii prinseră curaj şi, țopăind mărunt pe tălpile desculțe, se apropiară de maşină.

— Dă şi mata ceva la copilaşii ăştia, o lungi Francezul, reîntors în matca lui. Să aibă şi ei de-un coltuc de pâine....

Lucian privi spre casa cu două etaje şi cu turle suprapuse, apoi spre maşina neagră din faţa ei.

— Un coltuc de pâine, zici...

Francezul aprobă, înduioşat.

— Sau măcar de-o bomboană, că pofteşte şi ei...

— De ce-i înveţi de mici să cerşească, Francezule? Aşa zici tu că e frumos?

— Se poate, frate-miu? se arătă jignit Francezul. Cine cerşeşte? Ziceam că-s obiceiuri de-ale noastre, româneşti... Cum ar fi cu uratul...

Colindătorii rămaseră bosumflaţi, cu nasurile umede şi ciuful lipit de frunte. Francezul îi însoţi cu privirea până când maşina se pierdu în praful drumului, apoi se întoarse să-şi numere ţâncii, privind comparativ la turlele casei.

— Ăsta nu era spaima Pieţei Chibrit? întrebă Matei. Care ataca noaptea cu cheia franceză?

— De-acolo i se şi zice Francezul. După revoluţie s-a rebrenduit. Şi-a făcut o şatră pe undeva, prin Franţa, să se creadă că de-acolo i se trage numele. Dar a îmbătrânit şi el, de-acuma se ocupă de găinării. Francezii îl trimit din când în când acasă, stă ce stă şi pleacă din nou. Are o armată întreagă de cerşetori şi hoţi de buzunare.

— Ai încredere în el?

— Am putea să-l săltăm, dar cu el ne-am obişnuit. Mai ştii cine vine în loc, altul care o ia de la început cu cheia franceză... Nu eu trebuie să am încredere în el, are el încredere în mine. Ştie că mă ţin de cuvânt. Credeţi-mă, şefu', dacă nu ne găseşte el îngerul, atunci nu-l găseşte nimeni.

— Ar fi trebuit mai întâi să căutăm locurile unde au fost bombardamente, să nu piardă vremea.

— Şefu', eu îi cunosc bine pe ăştia. Nu-i vezi, nu-i auzi. Dar e destul o vorbă, că fac toţi la fel şi-n acelaşi timp. Cât îi vezi de şleampeţi, nu găseşti o armată mai disciplinată. E în pielea lor, se nasc îmbrăcaţi cu ea. Dar mai bine povestiţi-mi de ginerică. Ce meserie are?

Matei pufni. Chiar simţea nevoia să se descarce:

— Cred că de meserie e beţiv.

— Grea meserie! Brăţară de aur.

— Şi nu-i plac poliţiştii.

— Cui îi plac?

— Zice că put...

— A ce?

— A poliţist.

— Şi matale ce-aţi zis?

Matei se foi pe scaun.

— Câţi ani are fiică-ta, căpitane?

— Cinşpe. Face în septembrie.

— Să te văd ce-o să mai zici când o să aibă treizeci şi face sărbătorile acasă, cu părinţii...

— Te pomeneşti că i-aţi şi turnat în pahar, de câte ori l-a golit!

— Nici chiar aşa... La început doar, pe urmă m-am lăsat păgubaş. I-am dat sticla, să-şi toarne singur. Doar suntem în familie.

Îi făcu semn.

— Opreşte aici! spuse. Stinge farurile şi mergi încet.

Lucian se arcui deasupra volanului, privind în dreapta şi-n stânga.

— Eu nu văd pe nimeni, şefu', spuse. Cred că iar vi s-a părut. O fi vreunul care a încurcat străzile.

— Poate ai dreptate, spuse Matei, coborând. Când te uiţi înapoi, peste umăr, îţi închipui tot felul de lucruri.

— Şi să nu uitaţi să ne invitaţi la nuntă! mai auzi, din maşină, vocea lui Lucian.

Reuşi patru din cinci, de două ori, la prinderea creionului din zbor şi o dată trei din cinci. Nu mai întinse mâna să observe tremurul degetelor. Dimineaţa, mâna stângă era uşor amorţită. Strângea degetele de mai multe ori, dar mâna se dezmeticea greu.

Nimeni nu observase, în şcoala primară, că e stângaci. Învăţase să scrie şi să citească de unul singur. Copil al străzii, obişnuit să pândească uşile întredeschise ale depozitelor şi vitrinele posace ale magazinelor, primele lui buchiseli fuseseră literele de tipar ale firmelor. La ieşirea din piaţă, dincolo de restaurantul Minerva, erau încă vitrine frumoase, cu firme colorate. Înainte de a învăţa să citească fiecare literă, desluşise cuvinte întregi. Apoi începuse să le deseneze pe hârtie de ambalaj cu tăciuni strânşi din sobă sau cu bucăţi de cărămidă pe cartoanele negre rămase de la camuflaj. Niciun dascăl nu a trebuit apoi să-i potrivească

tocul în mână şi de aceea faptul că era stângaci a trecut neobservat. Rămăsese însă cu scrisul colţuros al celui pentru care literele au fost multă vreme făcute din linii drepte, de tipar. Nu avusese prea multe prilejuri să-l îndrepte. Scrisese puţin şi, mai ales, la maşină. Învăţase să bată cu două degete, maşina de scris netezea diferenţele dintre oameni, nu mai era nici stângaci, nici dreptaci. Literele erau toate la fel, pe hârtie nu se vedea dacă e grăbit sau furios. Acolo era vorba de vieţile altora, el nu-şi făcea decât datoria.

Cum nu trimisese scrisori, nu scrisese niciodată ceva despre sine. Cei care ar fi vrut să citească despre Matei Visarion ar fi trebuit să caute prin alte foi dactilografiate, pe care le scriseseră alţii care, la rândul lor, îşi făcuseră datoria. Trăind printre atâţia oameni care nu-şi făceau decât datoria, Matei observa acum, când dădea deoparte hârtiile dactilografiate, ca pe o cortină însăilată, că scena e pustie.

„Să nu uitaţi să ne invitaţi la nuntă!", spusese Lucian. Era o glumă, desigur, voia să-l tachineze, după portretul lipsit de tandreţe pe care i-l făcuse tânărului cu nume de copac. În timp ce se bărbierea, Matei încercă să-şi imagineze mesele lungi la care oaspeţii veniţi la nunta Monicăi petreceau. Totul fusese frumos aranjat, doamna Matilda supraveghease aşezarea tacâmurilor, scaunele erau îmbrăcate în alb şi legate la spate cu panglici violet, în mijlocul meselor se înălţau aranjamente florale, mireasa îmbrăcase o rochie strălucitoare, având aceeaşi croială cu rochia roşie, de nuntă, a Mariei, dar albă şi lungă până în pământ. Şi, desigur, mănuşile până la coate, alb-argintii. Se auzeau râsete şi clinchete de pahare. Nuntaşii nu zâmbeau însă, căci nu aveau chip. Dacă ar fi trebuit să le reconstituie trăsăturile, n-ar fi putut. Matei n-ar fi ştiut pe cine să invite la nuntă. Prieteni, desigur, dar care ar fi fost aceia? Dintre feţele pe care le putea identifica în amintirile sale, niciuna nu îi era cât de cât familiară. Nuntaşii din închipuirea lui nu-şi făceau decât datoria.

Se privi în oglindă cu o curiozitate care-l încerca de ceva vreme. Nici nu-şi dăduse seama când încărunţise. La început firele albe nu se deosebiseră în părul blond. Cum se tundea scurt, nici nu observase că părul de la tâmple era primul care albise. Din blond se făcuse cenuşiu, de parcă firele albe aparţineau altui creştet, cu un păr care altădată fusese negru. Sângele oltenesc biruia originea germană a tatălui său: înalt, cu părul blond şi mătăsos, cu ochii albaştri şi translucizi. Pe măsură ce îmbătrânea, semăna tot mai mult cu un lupul zăpezilor.

Fusese mereu o umbră a tatălui său. Pentru că nu-l cunoscuse, îl căutase. Şi, ca să nu uite ce caută, trupul lui purtase semnele pe care le căuta. Iar dacă nu le găsise, motivul era că nu ştiuse că trebuie să caute atât de aproape.

Îşi întinse pe faţă spuma de ras. Cât de răbdător era chipul din oglindă, cel cu care îşi împărţea imaginea despre lume. Se priviră nemişcaţi. Cel din oglindă nu va fi primul care să se mişte: era tăcut şi răbdător. Făcea totul ca el, fără să pară resemnat. Dacă mişcarea lamei ar fi fost prea grăbită, s-ar fi tăiat şi el. Dacă şi-ar fi tăiat venele, cel din oglindă ar fi făcut, probabil, la fel. Era însă o curiozitate care îl depăşea. Se întrebă, pri- vindu-se în oglindă, care era lucrul miraculos pe care ei doi, Matei şi chipul din oglindă, cu care împărţea imaginea despre lume, l-ar fi putut face totuşi pe rând. Matei se mai privi o dată, apoi îi întoarse spatele. La revedere, tată!

Marie era pregătită. Doamna Matilda o ajutase să-şi încheie nasturii, explicându-i cu răbdare care e mâna stângă cu care lărgeşti butoniera şi care e dreapta cu care ajuţi nasturele să intre în ea. Îi pusese în poşetă tot ce credea că are nevoie, batista, flaconul de parfum tare pentru a-şi înviora respiraţia, peria pe care o va căuta, cu siguranţă, în clipele de panică. Marie nu întrebă unde mergeau, îi era egal. Privi cu tristeţe către oglinda de unde femeia aceea cu care se împrietenise îi întorcea şi ea spatele, uitându-se la ea peste umăr. „Lapte, lapte, lapte", o pusese doamna Matilda să repete ca să fie convinsă că îşi înghiţise pastilele. Şi mai înainte îl dăscălise pe Matei despre cum trebuie să se poarte în faţa medicului.

— Şi, mai ales, domnu', să aveţi răbdare. Medicii de boli nervoase nu sunt ca ăilalţi. Doctorul de oase te pune să-ţi îndoi genunchiul, ăla de plămâni să respiri adânc şi să zici treizeci şi trei, ca să nu uiţi câţi ani avea Isus când a murit pe cruce, cu plămânii sufocaţi. Psihiatrul nu te întreabă ca să-ţi afle gândurile, ci ca să capete răspuns la ale lui. Ca să nu înnebunească şi el de-a binelea. Nu vi se întâmplă?

Marie se mişca încet. Se gândea înaintea fiecărei mişcări, cu solemnitatea lucrurilor definitive.

— Ce să mi se întâmple? îşi aminti Matei.

— Să vorbiţi cu altcineva, explică doamna Matilda, ca şi cum aţi vorbi singur.

„Ne facem doar datoria", îi veni să spună, cu gândul la nuntaşii fără trăsături, care se vor veseli de mama focului.

Matei îi trecu Mariei centura de siguranţă peste piept. Conduse încet,

evitând să frâneze şi lăsând-o să privească pe geam. Când văzu o femeie ducând de lesă un câine, ea arătă cu degetul şi râse. Îi luă mâna şi râse şi el, ca să-i țină isonul. Când îşi trase mâna, pentru a schimba vitezele, mâna Mariei rămase inertă pe banchetă. Privea cu atenție, uneori întorcea capul să mai vadă o dată. Se făcuse amiază şi era încă liniştită. Spre seară se neliniştea, privea în lături şi îşi frângea mâinile în poală. Apoi întorcea filele cu fotografii, căutând ceva ce nu reuşea să găsească.

— Mergem la morgă? întrebă brusc.

— De ce tocmai la morgă? încercă el să nu pară surprins.

— Aşa ziceam şi eu, spuse ea, alegându-şi cuvintele, de ce să mergem la morgă? N-are rost.

Deodată se încruntă, muşcându-şi arătătorul:

— Ce-i aia morgă?

— Un loc unde oamenii se odihnesc, răspunse Matei.

N-o întrebă de unde îi venise ideea cu morga. Ar fi preferat să nu continue discuția aşa. „Trebuie să-i vorbiți despre lucruri care să nu fie uitate", spusese doctorul. Or, ăsta nu se număra printre ele. Mai ales la ora asta de amiază când Marie începea să se tulbure. Dimineața avea o înfățişare visătoare. Îşi privea degetele, aprindea veioza şi descoperea umbra lor pe perete. Apoi, după ce se spăla mult pe față, de parcă ar fi vrut să scape de ceva, să-şi netezească trăsăturile, se aşeza în fața oglinzii, acolo unde o aştepta femeia cealaltă. Avea fața îmbujorată, fruntea netezită şi ochii limpezi. Pe măsură ce se apropia seara, pielea obrajilor i se subția, pomeții se ascuțeau, privirile i se tulburau şi fruntea i se încrețea. Pe parcursul unei zile, Marie îşi retrăia copilăria şi îşi depăna viața până la bătrânețe. Se culca apoi nemişcată, cu ochii în tavan şi mâinile încrucişate pe piept, surprinsă că fiecare respirație nu fusese şi ultima. Marie se năştea şi murea în fiecare zi. Totul se întâmpla zilnic, dar, luând zilele împreună, în viața ei nu se mai întâmpla nimic.

— Ce bine! spuse ea, adunându-şi degetele. Se odihneşte şi el. N-avea timp niciodată.

— Cu toții ne odihnim din când în când, spuse moale Matei. Ce-ai mai făcut azi?

Marie păru să stea pe gânduri.

— Când eram mică, spuse, mă pieptăna bunica. Avea un... cum îi spune...

— Un pieptene, o ajută Matei.

Marie încuviință, silabisind, să se obişnuiască.

— Un pieptene alb, din os. Aşa de mult îmi plăcea! Odată, într-o joi...

În cabinet, Marie era în largul ei. Avea dinainte un om care tăcea, dispus s-o asculte. Amintirile ei nu mai păreau vinovate.

— Odată, continuă, după ce m-a pieptănat, bunica mi-a împletit codițele şi mi le-a pus coroniță în jurul capului. Nici n-am vrut să mă culc, să nu le stric. Am vrut să dorm pe scaun, dar n-am putut. Nu mai ştiu cum să-mi fac coronița. Acum aş putea să dorm pe scaun...

Doctorul o privi, zâmbind. Marie nu ştia cum îl cheamă. Oricum, nu se mai adresa nimănui folosindu-i numele. Cât despre doctor, simțea doar că nu trebuie să se teamă de el.

— Câți ani avea bunica? o întrebă el, cu aparent interes.

Marie ridică din umeri, fără să se gândească.

— Avea părul alb, spuse. Femeile nu se vopseau, nu le era frică să îmbătrânească.

— Dă-mi mâna dreaptă, îi spuse doctorul, şi hai să numărăm.

Marie ezită, apoi întinse amândouă mâinile, lăsându-l pe el să aleagă.

— Aici avem cinci degete de la mâna stângă, spuse el. Şi dincoace, cinci la mâna dreaptă. Câte avem de toate?

— Nici nu e aşa de mult, răspunse Marie, după câteva clipe de gândire.

Îşi puse mâinile una peste alta şi îi zâmbi.

Doctorul privi spre Matei. Apoi o luă pe Marie pe după umeri şi i-o încredință asistentei. Ea se uita neliniştită în urmă, dar se supuse.

— Stă prea mult singură, spuse doctorul. Trebuie forțată să vorbească, să-şi aducă aminte. Cât mai multe nume, cât mai multe întâmplări, mai ales din ultimii ani.

— Doar atât... să vorbim? Chiar dacă nu ascultă?

— Din păcate, putem doar să încetinim lucrurile. Ea stinge, una câte una, luminile din jur. Nimic nu poate s-o oprească. Doar să-i distragem atenția. Şi, aşa cum se întâmplă, ea suflă mai ales în flăcăruile care ard mai aproape.

Apoi, schimbând tonul:

— Mă iertați, dormiți împreună?

— E important?

— Orice e important. Fiecare fir ține în viață ceva.

— Nu, răspunse Matei. Nu, de ceva vreme. Se trezeşte noaptea şi se

sperie dacă mă vede alături, în pat. Are atunci o privire, n-aş putea să vă explic, nu mă recunoaşte şi începe să strige. Aşa că am renunţat. Dorm foarte uşor, e un obicei vechi. Îi las uşa întredeschisă. Când o aud gemând, mă duc la ea şi o liniştesc.

— Oricât de ciudat s-ar purta, oricât de străin v-aţi simţi, nu trebuie să uitaţi nicio clipă că e soţia dumneavoastră. Doar aşa o puteţi ajuta şi pe ea.

— Înţeleg că trebuie s-o ajutăm să nu uite lucrurile de care ar fi bine să-şi aducă aminte. Cum am putea s-o ajutăm să uite lucrurile de care n-ar trebui să-şi aducă aminte?

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, domnule...

Probabil căuta în minte gradul, să nu-l încurce în vreun fel. Dacă nu-l ştii, era sfatul lui Prodan, bate în sus, n-o să greşeşti. Dacă bănuieşti că e căpitan, zi-i dom' maior. Dacă e locotenent-colonel, dom' colonel.
Pune-i câte o stea în plus sau, dacă e mică, fă-o mai mare. Nu strică niciodată. Dacă e adjunct, fă-l plin. O să se bucure. Dar, atenţie, nu sări niciodată mai mult de două trepte. Dacă e căpitan, nu poţi să-i zici colonel, o să creadă că-ţi baţi joc de el, că-l iei peste picior sau îl crezi mai bătrân decât e. Ori că vrei să-i ceri bani cu împrumut. Iar când zici dom' general, atunci omul ăla, chiar şi îmbrăcat în pijama, trebuie să aibă faţă de general. Nu stă la îndemâna oricui să zică cuiva că e general doar pe dibuite.

— N-are nicio importanţă, zâmbi Matei, peste ezitările celuilalt. Sunt lucruri pe care oamenii vor să le uite. Apoi dă dintr-odată peste tine o boală ca asta. Începi să-ţi aduci aminte la întâmplare, nu ştii cum să te aperi. Ce-i de făcut?

— Adică vreţi ca, în loc s-o ajutăm să-şi amintească de unele, s-o ajutăm să uite altele?

— Nu vreau să fiu greşit înţeles. Sunt unele amintiri care o înduioşează şi îi fac bine, pe când altele pur şi simplu o îngrozesc. Îi fac rău ei sau celor din jur.

— Dar ea nu mai ştie să deosebească între bine şi rău. Cine altcineva are dreptul să hotărască în numele ei?

— Să zicem că, dacă ar şti să facă deosebirea asta, ar vrea chiar ea să nu-şi amintească.

— Domnule... medicul se poticni iarăşi, dar alese formula cea mai sigură. Domnule Visarion, cei atinşi de boala asta au un comportament

greu de înțeles pentru noi. Îi spunem boala demenței senile. Nu mai putem comunica cu ei, dar incapacitatea e a noastră, nu a lor. Noi vedem mai bine întâmplările aflate în apropiere, ei le văd mai bine pe cele îndepărtate. Îi ajutăm să nu uite, hrănindu-le celula nervoasă cu tot felul de stabilizatori şi repetându-le până la obsesie nume şi întâmplări. Ce-ar trebui să facem ca să-i ajutăm să uite? Nu există tratament pentru amnezie selectivă. Nu ştim unde e localizată fiecare amintire, ca să acționăm fix asupra ei, cu precizie de laser. Şi, la urma urmei, la ce bun? Dacă îi vreți binele, lăsați-o să-şi amintească după cum are chef.

— Nu se poate ca unele lucruri pe care crede că şi le aminteşte să fie doar rodul unor halucinații?

— Domnule Visarion, nu complicați şi mai mult lucrurile. Pentru soția dumneavoastră nu există lucruri neclare, spuse pe jumătate. Ceea ce a uitat e bun uitat. Iar ceea ce îşi aminteşte e clar că s-a întâmplat. În ungherele creierului ei nu există clarobscur, e ca într-o casă unde unele camere sunt luminate, iar altele nu. Deşi nu vă vine să credeți, e o boală a lucidității, fără ambiguități, fără îndoieli.

Şi totuşi, după ce o privi pe Marie pieptănându-se în fața oglinzii şi nu ştiu ce să-i spună, Matei o luă deoparte pe Monica şi o avertiză:

— Doctorul spune că mama ta începe să aibă halucinații. Trebuie să avem grijă să nu se rătăcească în lumea asta a închipuirilor.

— Închipuiri... Până acum nu a avut aşa ceva.

— Doar ai văzut, crede că am murit. Vorbeşte tot mai mult despre moarte. Şi ceea ce mă sperie e seninătatea cu care o face. Doctorul spunea că nu face deosebirea între bine şi rău. Se vede că nu mai face nici deosebirea dintre vii şi morți.

Matei întinse brațele spre ea. Monica se aşeză, ca în copilărie, pe marginea fotoliului şi îşi puse capul pe umărul lui.

— Şi atunci, întrebă, cine este tatăl meu mort care se întâlneşte cu tatăl meu viu?

— Ştii că acum câteva zile mama ta m-a întrebat cine sunt? îi răspunse Matei cu o altă întrebare.

— Şi tu ce i-ai spus?

Matei zâmbi, ridicând din umeri:

— Ce se răspunde la o întrebare ca asta? Dacă te întreabă un polițist, spui cum te cheamă. Dacă te întreabă nevasta, spui că eşti bărbatul ei.

— Şi te-a crezut? îl tachină Monica.

— M-a întrebat cum era îmbrăcată la nuntă.

— Bună întrebare. O recunosc pe mama... Voi nu aveți nicio fotografie de la nuntă. Vreau să spun, cu mama îmbrăcată în rochie de mireasă.

Matei regretă că deschisese discuția.

— Erau alte vremuri... spuse. Cei ca mine nu prea intrau în biserică.

— Cei ca tine. Erați altfel de oameni?

— Eram... uniforme.

— Şi era bine aşa?

— Sunt multe întrebări despre vremurile alea la care acum e greu să răspunzi sau răspunsurile ți se par cam aiurea. Sunt întrebări pe care e mai bine să nu ți le pui.

Drept care schimbă vorba.

— Şi zici că prietenul ăsta al tău, copăcelul, nu ştia că am fost polițist...

— Îi spusesem că eşti pensionar... ridică din umeri Monica. E şi asta o ocupație, nu?

Matei râse.

— Există pensionari şi pensionari. De-aia se spune general în retragere, dar nu se spune economist sau arhitect în retragere.

— Atunci poți fi liniştit în ce-l priveşte pe Tinu. La început, când te-a văzut, i s-a părut ceva suspect, dar până la urmă a priceput. Zice că din felul în care te uitai la paharul lui.

— Şi el se uita puțin ciudat la pahar. Mai ales la ultimele.

Şi adăugă:

— Nu i-am puțit a polițist?

— Din contră. A zis că eşti simpatic. I-a părut rău, să ştii... de ce-a zis de polițişti. Dar îi e şi lui greu să uite. Când i-au dat drumul de la Jilava, era mai mult mort decât viu. L-au lovit cu vergele de metal, i se umflaseră şi i se întăriseră gleznele ca nişte butuci. Şi, când n-a mai putut să se țină pe picioare, l-au lovit cu bocancii. Îl dor rinichii şi-acuma.

— De unde ştii tu că l-au bătut aşa de rău?

— Mi-a arătat foaia de la spital. Scrie că avea răni pe tot corpul.

— Atunci s-au făcut multe exagerări. Adu-ți aminte ce ziceau, că sunt şaizeci de mii de morți, şi n-au fost decât o mie.

— Doar o mie? Ți se pare puțin?

— Mult mai puțin, în orice caz. Iar Tinu, poate că nici el n-a stat la

locul lui. Cine ştie ce-a spus, ce-o fi făcut de i-a provocat...

— Să-i provoace? Cum putea el să-i provoace cu mâinile goale? A făcut şi el ce-au făcut atâţia alţii...

— Tocmai... Am avut şi noi câteva zeci de răniţi. Lucian era cât pe ce să-şi piardă un ochi. Aşa că nu erau nici ei chiar cu mâinile goale.

— Tată?

Monica îi prinse obrajii între palme şi-l privi în ochi.

— Compari câţiva răniţi cu o mie de morţi?!

— Printre morţi erau şi dintr-ai noştri.

— Da, dar ai voştri s-au omorât între ei... Când nu-i omorau pe ceilalţi.

— Băiatul ăsta ţi-a băgat în cap toate prostiile astea?

— Mai vorbim şi noi. Ştiai că a fost şi în hangarul de la Măgurele cu arestaţii din Piaţa Universităţii?

— Acolo ce-a mai căutat?

— Au arestat mulţi studenţi de la Arhitectură. De unii dintre ei cică n-au mai ştiut niciodată nimic.

— Şi-or fi luat lumea în cap, o contrazise Matei. S-au mai văzut de-astea. Or să apară ei într-o zi.

— Tinu crede că i-au îngropat pe ascuns în cimitirul Străuleşti. În partea săracilor, acolo unde pe cruci nu scrie nimic.

Matei vru s-o întrebe dacă Tinu îi povestea toate astea când era treaz ori ba, dar se abţinu. Fu o idee înţeleaptă, căci Monica se învioră pe loc.

— Mâine plecăm, spuse.

Şi în faţa privirilor lui întrebătoare:

— În Grecia, doar ţi-am spus. Am rugat-o pe doamna Matilda să stea mai mult la noi, s-o ajute pe mama. O să lipsesc două săptămâni.

— Nu mi-ai spus că pleci aşa repede. Să schimbăm nişte bani.

— Nu trebuie. Ne-a invitat un prieten al lui, care se ocupă cu tot felul de chestii şi se descurcă cu banii. Nu mai mergem la Santorini, ne duce el cu maşina până la Salonic, a închiriat acolo o vilă pe plajă.

— Cu tot felul de chestii... Ce chestii?

— Habar n-am, vinde, cumpără. Eu nu mă pricep la afaceri. Sunt prieteni din copilărie.

— Merge şi Sânziana? se interesă Matei, într-o doară.

— Ar fi mers, dar n-are loc. Suntem deja patru, îşi aduce şi el prietena. Sânziana a fost impresionată când i-am povestit de uniforma ta nouă, de general. Nu te superi dacă o să treacă într-o zi pe la noi, s-o vadă... Aşa, cu vipuşcă şi cu fireturi, n-a văzut decât în filme.

— Trebuie să mă şi îmbrac cu ea? zâmbi Matei.

— Sânziana e copilăroasă şi răsfăţată. E de-nţeles, are cu cinşpe ani mai puţin decât Tinu. Ştii cum se întâmplă când părinţii au aproape vârstă de bunici. Dar capriciile ei sunt nevinovate. Şi nu trebuie să îmbraci uniforma. I-am explicat că ai s-o porţi la parada de 1 Decembrie. A promis c-o să vină să te vadă, s-o cauţi în mulţime şi să-i faci semn cu mâna.

— Neapărat, spuse Matei, ridicându-se.

Monica se opri în uşă.

— Pot să te întreb ceva?

— Am de ales?

— De ce spui mereu „mama ta" când vorbeşti despre ea?

— Mama ta... ce e rău în asta?

— Nu e rău, numai că e aşa, nu ştiu cum. Parcă relaţia asta dintre copil şi părinte e una care ne priveşte numai pe noi două, nu şi pe tine.

— Şi cum ar fi trebuit să spun?

— Păi, cred că, pur şi simplu, „mama". O să ştim amândoi despre ce e vorba.

A DOUA SCRISOARE CĂTRE TATAL MEU. Mai ştii unde rămăsesem? La pâinea pe cartelă.

Odată cu foametea, au început să dispară din oraş şi vestoanele militare. O vreme, soldaţii lăsaţi la vatră şi-au mai purtat uniformele cu care se întorseseră. Lumea îi trata cu respect, femeile se afişau cu mândrie la braţul lor, la cârciumă îşi povesteau isprăvile pe care ceilalţi, care nu fuseseră pe front, le ascultau, ruşinaţi şi invidioşi. Erau şi dintre aceia care, legănându-se ca într-un scrânciob şi cu subsuorile sprijinind în cârje trupul lipsit de picioare, cerşeau pe peronul gării sau la intrarea în English Park, de unde redingotele bărbaţilor şi rochiile plisate ori umbreluţele femeilor dispăruseră, lăsând loc salopetelor şi fustelor simple, din postav, până peste genunchi. Pentru cei ca mine, născuţi în timpul războiului ori puţin după aceea, nu s-a întâmplat nimic ce nu ştiam. Pentru mulţi din jurul nostru lumea se schimba, tot aşa cum locul vestoanelor din ce în ce mai uzate l-au luat, la un moment dat, hainele de piele.

La uşa noastră n-a mai bătut multă vreme nimeni. Mai târziu am aflat că pe mama o luau direct de la atelier. Îi puneau câteva întrebări scurte, întotdeauna aceleaşi, ea nega din cap de fiecare dată, iar la sfârşit primea două perechi de palme, ca un soi de bătaie prietenească pe umăr, semn că totul e în ordine. Ea primea palmele cu uşurare, ca de rămas-bun. Apoi se grăbea către casă, pentru ca fiul ei să nu simtă în ce fel suplineau vremurile noi lipsa tatălui.

Mă întreb dacă ai simţit vreodată toate astea. Bănuiesc că nu. În lumea voastră, unde cei vinovaţi erau mai mulţi decât cei nevinovaţi, urmele s-au şters mult mai repede. Am ieşit din război în acelaşi timp, dar nu în acelaşi fel.

Ar fi fost mai simplu dacă aş fi moştenit, aşa cum se întâmplă îndeobşte cu băieţii, trăsăturile mamei. Numai că eu eram blond, înalt şi cu ochii albaştri, nu aveam nimic din călcătura apăsată şi trupul scund al strămoşilor mei olteni. Eram, oricum aş fi încercat să mă port, nemţălăul. Stăteam serile la masă, mama îmi tăia parizerul felii şi îmi dădea din raţia ei de pâine. Şedea cu mâinile în poală şi mă privea cum mănânc. În sinea ei, cred că era mândră de mine, văzând cum mă lungesc, deşi felul în care o făceam îi striga întruna păcatul. Şedeam tăcuţi, dar amândoi ne gândeam la tine.

A fost o vreme când te-am căutat. Neştiind cum s-o fac altfel, te-am căutat printre cărţi. Citeam mai ales poveşti despre război. Asta m-a ajutat să nu fiu, o vreme, prea rău cu tine. În poveştile de război care se scriau pe atunci nemţii erau mereu învinşi. Erau răi şi cam proşti, deşi nu prea se potrivea una cu alta. Auzisem că n-a fost chiar aşa. Unii vecini povesteau că în casa lor fuseseră repartizate două surori de caritate pentru spitalele nemţeşti de campanie şi, după plecarea lor, un ofiţer german le-a plătit şederea cu bani buni. Mă gândesc că, într-un fel, şi tu ţi-ai plătit şederea. O ţară sub ocupaţie, o populaţie paşnică şi temătoare erau pentru trupele care o ocupau un spectacol. Ai venit la noi în casă şi ai plătit ca la spectacol. Numai că ai plecat cu mult înainte de încheierea reprezentaţiei.

În cărţile şi filmele de după război, lucrurile nu arătau neapărat aşa cum fuseseră, ci cum le-ar fi plăcut unora să fie. Nemţii mureau pe capete, se înfigeau ca nişte tălâmbi în baionete, se aruncau înaintea rafalelor şi se pulverizau pe câmpurile minate, punând piciorul exact unde trebuie. Căutau partizani pe care nu-i găseau, nici măcar când erau ascunşi după uşă, atacau redute pe care nu reuşeau să le cucerească,

mergeau pe motociclete cu ataş care săreau în aer la timp ca să stârnească panică. În războiul ăsta care se desfăşura în cărți şi în filmele la care mergeam cu şcoala şi care începeau, invariabil, cu un jurnal de ştiri imprimat pe o peliculă tocită şi cu voci hârâite, în ruseşte, au murit mai mulți soldați nemți decât fuseseră în toată armata germană sau poate chiar mai mulți decât toată populația Germaniei. În imaginile în care apăreau laolaltă armata eliberatoare şi cea învinsă, soldații ruşi erau țanțoşi, ținându-şi puştile la piept cu amândouă mâinile, iar nemții, mânați de la spate, cu privirile în pământ şi mâinile la ceafă, alcătuiau coloanele prăpădite ale învinşilor. Mă gândeam că eşti printre ei şi încercam să desluşesc trăsăturile chipurilor mici cât unghia. Parcă ruşilor le-ar fi părut rău că războiul se terminase prea repede, îi stabileau alte reguli în care învinşii să fie învinşi din nou, la nesfârşit.

Până într-o zi când bibliotecarul, după ce pusesem cartea în raft, m-a chemat la el. Avea în față fişa mea de bibliotecă. „Citeşti mult, fiule“, mi-a spus. Era chiar aşa cum îmi imaginasem că trebuie să fie un om trăit între cărți. Uscățiv, cât să încapă între două coperți, adus de spate, cu părul de culoarea foilor învechite, cu lentile groase îndărătul cărora pupilele se vedeau mărite şi iuți, ca nişte peşti în acvariu. Purta întotdeauna acelaşi surtuc, decolorat şi subțiat în coate, cu reverul ridicat, de parcă s-ar fi apărat de un frig care nu venea de nicăieri. Cum nu m-a mai întrebat nimic, remarca lui fiind, de fapt, o concluzie, nici eu n-am răspuns nimic. Dar mă înşelam, concluzia lui abia de-acum urma: „Citeşti mult şi prost. Cine te pune să citeşti cărțile astea?“. „Nimeni, i-am răspuns. Le aleg singur.“ „Dacă ții neapărat să-i citeşti pe ruşi, nu ăştia sunt ruşii care-ți trebuie. Şi, dacă vrei să înțelegi ce înseamnă războiul, trebuie să-l înțelegi mai întâi pe primul. Pe cel de-al doilea nu l-au înțeles nici măcar cei care l-au trăit.“

El era nenea Grămescu. Numele mic nu i l-am ştiut niciodată, nimeni în bibliotecă nu-şi îngăduia să-l strige pe numele mic. Ceilalți îi spuneau „dom′ profesor“, eu eram singurul care îi spuneam „nenea“, dar pentru un copil în asta încap şi afecțiunea, şi respectul. A murit de mult nenea Grămescu. Dacă ar fi trăit, ar fi trebuit să-i mulțumeşti pentru felul cum ți-a ținut locul, cel puțin în ce priveşte povețele privind mersul lumii. Mi-a spus „fiule“ de la început şi aşa am rămas până la moartea lui şi chiar şi după aceea, când mi-a încredințat câteva dintre cărțile lui.

Povestea lui era simplă, deşi de neînțeles pentru alte vremuri decât acelea. Fusese profesor de germană la Universitate. Până la război,

germana era o materie ca oricare alta. În timpul războiului însă, cunoscătorii de germană au devenit extrem de prețioşi, erau folosiți ca translatori pe lângă comenduirea germană. Pentru profesorul Grămescu asta a fost o îndatorire de care s-a achitat cu aceeaşi corectitudine cu care se achita de cea de profesor sau, mai târziu, de cea de bibliotecar. Numai că, pentru cei care au judecat după război, în goana după criminali şi după colaboraționişti, n-a fost deloc acelaşi lucru. Pe Grămescu nu-l interesa ce traducea, era preocupat ca traducerea să respecte îndeaproape originalul. Or, ei, dimpotrivă, nu dădeau două parale pe cunoştințele lui de germană, pe ei îi interesa doar că ajutase armata de ocupație. Ba unii mai zănateci căutară să-l facă vinovat nu doar că tradusese, ci şi de ceea ce tradusese. Când se dovedi că era ridicol ca profesorul Grămescu să fie făcut complice la deportarea țiganilor în Transnistria era deja târziu. A fost dat afară din facultate, iar el a zis bogdaproste că scăpase de puşcărie într-o vreme când anii de puşcărie se împărțeau precum sferturile de pâine pe cartelă. Cum unul dintre foştii lui studenți s-a nimerit să fie directorul bibliotecii orăşeneşti, Grămescu a primit, ca să nu moară de foame, slujba de bibliotecar, pe care, în vremurile alea, a socotit-o un dar al cerului.

Asta era povestea lui nenea Grămescu. I-am spus-o şi eu pe-a mea. El m-a întrebat una-alta, voia să ştie mai multe despre tine, se gândea că poate în timpul slujbei lui pe lângă comenduirea germană te întâlnise. I-am zis că mama nu vrea să vorbească despre asta şi atunci s-a lăsat păgubaş. Era totuşi de părere că ar fi bine să te caut. I-am zis că nu vreau. A râs şi mi-a zis că, şi dacă nu vreau, tot o să te caut. Mă întreb dacă nu cumva a avut dreptate.

Indiferent dacă te caut sau nu, trebuie să fiu pregătit pentru întâlnirea cu tine. „Cum asta?", l-am întrebat. „Foarte simplu, mi-a răspuns. Am să te învăț limba germană." Mi-am dat seama că era o îndeletnicire ce îi folosea mai mult lui decât mie, aşa că am acceptat. De două ori pe săptămână urcam, cu cărțile sub braț, în mansarda pe care i-o lăsaseră autoritățile, după ce-i naționalizaseră casa. Tanti Nadia, nevasta lui, ne dădea dulceață de trandafiri şi pe urmă se retrăgea într-un colț, croşetând. Nu pot să spun că mi-a plăcut, mi se părea ciudat să învăț limba în care probabil că tu îi vorbeai mamei şi din care probabil că ea nu înțelegea mare lucru. Cred că te-ai înțeles cel mai bine cu Beniamin, el era atât de subțiat de boală, încât simțea orice adiere şi înțelegea gândurile înainte să devină cuvinte. Mă gândeam cum o să fie

când o să mă arăt pe neaşteptate înaintea mamei şi o să încep să vorbesc nemţeşte. Numai că acea clipă n-a mai venit şi n-a fost vina mea, eu m-am căznit cât am putut. Şi nici a lui nenea Grămescu, care încercase să toarne în mine tot harul lui de dascăl.

Vina că n-am ajuns să învăţ ca lumea germana e a lui Lucian Blaga, un poet de care probabil că n-ai auzit. Nenea Grămescu a început să-mi dea să citesc cărţi care nu se găseau în rafturile bibliotecii. El spunea că un om cu sânge german, moştenitor al unei culturi atât de impunătoare, trebuie să fie, la rândul lui, un om de cultură şi că tu o să fii mândru de mine când o să mă cunoşti. Numai că eu nu i-am spus de câte ori te omorâsem până atunci şi, dacă o vreme am încetat să te urăsc, asta nu ţi s-a datorat ţie, ci lui nenea Grămescu, profesorul meu de germană.

Motivul pentru care am devenit nepăsător faţă de chicotelile băieţilor de la şcoală care, văzându-mă mai vânjos decât ei, se fereau să-mi trântească de la obraz „Nemţălăule!" erau cărţile. Felul în care nenea Grămescu încerca să biruie dispreţul vremurilor noi era ***Faust-ul*** lui Goethe, pe care începuse să-l traducă. Migălea fiecare frază, se întorcea la paginile pe care le tradusese deja, mă punea să-l ascult când declama, alteori mă punea pe mine să citesc şi să tot repet, până ce am ajuns să ştiu unele pasaje pe de rost. Cred că trecuse deja de jumătatea cărţii când s-a întâmplat nenorocirea. M-am dus la bibliotecă, ţinând sub braţ cartea citită, învelită în ziar, cum mă povăţuise. L-am găsit cu privirile pierdute.

Pe masă erau câteva volume pe care tocmai le primise la bibliotecă. Printre ele, traducerea lui ***Faust*** de Lucian Blaga, pe care o ţinea strâns în mână. I-am descleştat degetele de pe carte şi i-am vorbit. Nu mă asculta. S-a ridicat şi a plecat. Nu s-a mai întors niciodată la bibliotecă. De vreo două ori l-am găsit beat mort prin cârciumi şi l-am dus acasă, ajutându-l să urce de-a buşilea treptele strâmte ale mansardei. Paginile traduse zăceau risipite într-un colţ. Câteva erau făcute ghemotoc, probabil că nu avusese puterea să facă la fel cu toate celelalte. La înmormântarea lui n-am fost decât eu şi tanti Nadia. Când am primit, la şcoala din Sibiu, prima permisie după moartea mamei, m-am dus la Cluj să-l caut pe Lucian Blaga, să-i povestesc despre nenea Grămescu şi să-i înmânez foile pe care tanti Nadia mi le dăduse mie. Mă gândeam să-l rog să rostească odată câteva cuvinte despre profesorul meu de germană cu care se însoţise, fără s-o ştie, pe calea spre ***Faust.*** Dar n-a fost să fie. Lucian Blaga tocmai murise, tot bibliotecar, ca şi nenea Grămescu. Şi, tot ca el, fusese înmormântat într-un surtuc subţiat la coate. Probabil că în vremurile acelea era o condiţie obligatorie pentru a înţelege ***Faust*** şi a te încumeta să-l traduci. Astfel încât am rămas singurul cititor - mai degrabă ascultător - al unei traduceri neterminate din ***Faust***. De la o mutare la alta, foile s-au pierdut.

Mama era mulţumită văzându-mă cu o carte în mână. Din când în când îi povesteam ce citeam, ea asculta, probabil cu gândurile la grijile zilnice, la viaţa ei nici măcar începută. Dar îmi punea mereu întrebări, ca să-mi stimuleze însufleţirea. Cărţile date de nenea Grămescu nu aveau totdeauna, spre deosebire de cele pe care le citisem până atunci, acelaşi învingător.

Astea erau printre puţinele noastre bucurii. Copilăria mea încape în câteva cuvinte. Îmi amintesc de cărţile pe care mi le-a împrumutat nenea Grămescu şi de sacul plin de cărţi pe care mi l-a dat tanti Nadia după moartea lui. N-ai putea crede că amintirile cele mai preţioase din copilăria unui viitor miliţian sunt cărţile, dar sunt convins că multe alte lucruri, citindu-mi scrisorile, nu le-ai crede. Îmi amintesc apoi de serile noastre. Eu, hăpăind tot, ştergând cu miez de pâine ultimele urme din farfurie, fixând cu speranţă cratiţa rămasă pe maşina de gătit. Mama, privindu-mă cu puţina bucurie a femeii sărmane care îşi face datoria de a-şi hrăni copilul. Scaunul al treilea, gol, pe care stăteaţi, pe rând, tu şi Beniamin. Şi din nou mâinile mamei, cu palmele înnegrite de vaselina care nu se ştergea de la o zi la alta, ochii ei pe care nu-i vedeam

dimineaţa devreme, când pleca la atelierele de reparat locomotive, tocmai în partea cealaltă a oraşului, dar care seara, când se întorcea, mi se păreau tot mai roşii şi mai apoşi, umerii ei tot mai adunaţi peste pieptul secătuit. Nu am fost niciodată în ceea ce se cheamă vacanţă. Mama nu şi-a luat nicio zi de concediu, partea ei de zile libere o „vindea" altora. Nu am văzut marea în copilărie. Abia mai târziu, în timpul unor manevre, ca elev la şcoala militară. Când am intrat prima oară în valuri, eram bărbat în toată firea, marea avea tot dreptul să se mire de mine. Copiii din ziua de azi n-ar putea înţelege aşa ceva, dar te asigur că se poate trăi şi astfel. Înainte de a intra în şcoala militară, am călătorit o singură dată ceva mai departe, când atelierele au organizat o excursie cu autobuzul la Bucureşti pentru copiii angajaţilor. Venise Circul Mare din Moscova, o lume ireală pentru mine, cu luminile, paietele şi muzicile lui. Cred că aşa a şi fost, pentru că mai târziu, când am dus-o pe Monica la circ, luminile mi s-au părut obişnuite, iar paietele şi zâmbetele de sub farduri un pic triste. Nu e bine să încerci să-ţi retrăieşti copilăria.

În schimb, amintirile despre Parcul Romanescu au rămas intacte, căci de atunci n-am mai fost niciodată acolo. Era un parc uriaş, aşa mi se părea, o adevărată pădure. În mijloc se întindea un lac, iar pe mal erau un debarcader şi o terasă unde se vindeau mititei şi bere. Acela a fost singurul loc unde am văzut-o pe mama râzând. Duminica, dacă era frumos, îşi punea rochia nouă - ce ciudat, rochia aceea a rămas nouă toată copilăria mea -, o rochie cu flori verzi şi roşii, strânsă pe talie şi cu mâneci scurte. Dar de ce ţi-o descriu? Probabil că ţi-o aminteşti şi tu, dacă socotim luna în care m-am născut, trebuie că v-aţi cunoscut primăvara şi e posibil ca ea să fi îmbrăcat tocmai rochia aceea, ca să-ţi facă plăcere, sau te pomeneşti că i-ai cumpărat-o chiar tu! Ea nu ştia că plăcerile tale de soldat care porneşte într-un război de care se teme erau mult mai simple şi că prea puţin conta pentru tine cât de frumos era îmbrăcată femeia cu care te întâlneşti, de vreme ce principalul ei rol era acela de a te face să-ţi uiţi teama de moarte. Rochia a rămas nouă şi pentru că mama a avut prea puţine prilejuri s-o poarte. A fost, de altfel, singura rochie nouă cu care am văzut-o vreodată. Deşi palmele i s-au îngroşat, talia i-a rămas subţire, strânsă în cingătoarea diabetului.

Să-ţi povestesc cum era, pentru că la mesele terasei nu mai exista al treilea scaun. Întâi aşteptam răbdători până se elibera o masă. Apoi comandam întotdeauna la fel, cinci mititei şi o bere. Mama spunea:

„Nu-i frigeți prea tare“ şi pe urmă întreba: „Sunt proaspeți?“. Ospătarul confirma cu un gest mecanic, probabil că întrebarea i se punea de o sută de ori pe zi. De altfel, ea îi voia mai puțin fripți nu pentru că ar fi avut vreo preferință specială, ci pentru că friptul îi împuțina. Împărțeam mititeii mereu la fel, eu mâncam trei şi ea doi, dar din bere ea lua mai multe înghițituri. Aşa, îmbujorată, luându-mă de mână, ne apropiam de pavilionul unde cânta fanfara militară. Când începeau valsurile, ***Valurile Amurului*** şi ***Valurile Dunării,*** bărbații invitau femeile la dans şi noi, copiii, rămâneam pe margine să privim. Mereu se găsea câte cineva s-o invite pe mama, iar eu mă uitam mândru nevoie mare în jur, acolo e mama mea, ce frumos dansează şi bărbaților le place de ea. Alți copii veneau cu ambii părinți, eu n-am ştiut ce înseamnă să-ți vezi tatăl şi mama dansând împreună. Bănuiesc că valsai bine, la urma urmei e ceva obişnuit pentru nemți, numai că între voi se lăsaseră războiul şi pe urmă pacea, o frontieră şi mai greu de trecut.

Anii au trecut şi, într-o duminică, niciun bărbat nu a mai invitat-o pe mama la dans. Acum se cânta valsul lui Şostakovici, care începuse să se audă peste tot. Între timp crescusem. Deşi n-aveam decât cincisprezece ani, eram cu un cap mai înalt decât mama. Am făcut ceea ce ar fi trebuit să faci tu, m-am înclinat în fața ei şi am invitat-o la dans. Ce dacă nu mai dansasem niciodată? Mă uitasem de atâtea ori, încât ştiam mişcările pe dinafară. De câte ori am crezut că sunt fericit, m-am gândit la primul meu dans cu mama şi de fiecare dată am înțeles că nu m-am simțit niciodată mai fericit. Şi-a lăsat capul pe umărul meu, poate că se gândea la tine. Cred că mama te-a iubit, oricum nu meriți să-ți spun asta, dar fii convins că n-a iubit niciun bărbat după aceea şi nici nu ştiu să fi ieşit cu cineva. Îți spun asta ca nu cumva să-ți treacă prin minte să te simți mai puțin vinovat. De atunci n-am mai aşteptat, cum începea valsul, o invitam la dans, „Niciun bărbat nu-i mai frumos ca tine“, îmi spunea, eu ştiam că aşa zice orice mamă despre fiul ei.

Trecusem de vârsta pe care o avea Beniamin când a murit. Atunci el s-a întors, brusc, printre noi. Mă simțeam vinovat pentru fiecare zi pe care o trăiesc mai mult decât el. Îmi venea să-i povestesc ce mi se întâmplă, ca şi cum am fi putut trăi împreună viața lui netrăită. Cred că eşti familiarizat cu o astfel de imagine a războiului, dacă nu cumva chiar ai făcut parte din ea. Un soldat a căzut, celălalt vine din spate, îl saltă, întinzându-i brațul peste umăr. Şi astfel merg amândoi mai departe, cel care vine din urmă trăgând rănitul cu el. Aşa am venit eu în urma lui

Beniamin şi, din clipa în care am împlinit paisprezece ani, l-am luat cu mine. Îl îndemnam mereu să se ţină tare, să respire adânc. „Mai e puţin”, îi spuneam, el se lăsa amăgit şi se împleticea după mine. La urma urmei, n-a fost chiar o amăgire. Chiar mai e puţin până vom ajunge.

În rest, cum spuneam, ne petreceam serile împreună. Mama trebăluia prin bucătărie, ascultam difuzorul din perete, televizoare nu existau încă. Eu citeam în patul din camera mică, la lumina veiozei atârnate pe perete. Mama avea un somn liniştit, adormea întotdeauna înaintea mea sau poate se prefăcea doar, ca să mă silească să sting veioza. Într-o noapte am auzit zgomote în bucătărie, am aprins lumina, mama nu era în patul ei. M-am oprit în uşă, a întors faţa spre mine cu o căutătură speriată. Nu avea voie să mănânce dulciuri, diabetul îi pândea dinăuntru orice rană, întârziind s-o închidă. I-am văzut borcanul de dulceaţă din mână. Rămăsese cu degetele vârâte în el, nu mai avusese răbdare să caute linguriţa în sertar. Buzele îi erau mânjite de dulceaţă, parcă roşii de sânge. Arăta ca o jivină răscolind cu botul în pântecul spintecat al prăzii. M-am apropiat şi i-am luat borcanul din mână. Am şters-o la gură cu un prosop umed şi am dus-o la patul ei, s-a supus de parcă era în transă. Mi-am dat seama că lupta tot mai greu cu boala, se lăsa copleşită de pofta ei sinucigaşă, negăsind în jur nimic de care să se sprijine. Mi-a fost ruşine că am văzut-o aşa şi n-am vorbit niciodată despre asta. Se abţinea, dar o făcea tot mai greu. Mă trezeam uneori noaptea şi o auzeam bâjbâind prin bucătărie.

Nu mai trebuia să mă reped acolo ca să ştiu ce face. Imaginea ei, cu gura ca însângerată şi mâinile vârâte în borcanul de dulceaţă ca într-o pradă zbătându-se încă vie, mă pironea locului. Trebuia s-o apăr de o nouă confruntare. Îmi dădeam seama că nu avea niciun alt argument ca să reziste, afară de existenţa mea. Trebuia să mă facă mare şi să-mi dea drumul în lume, după aceea chiar nimic n-o mai lega de viaţa asta. Şi atunci trebuia măcar s-o apăr de mine, de ruşinea de a da cu ochii de fiul ei în astfel de situaţii. Eu nu aşa trebuia să mi-o amintesc, ci îmbrăcată cu rochia nouă, desfă- cându-şi baticul şi împăturindu-l în palmă, înainte de a-mi accepta invitaţia la vals.

Şi, într-adevăr, mă făcusem mare. Eram, de departe, cel mai înalt din clasă, în mine creştea o forţă care-mi lăţea umerii, îmi bomba pieptul şi făcea ca sângele să-mi umfle venele braţelor. Nu mai trebuia să te caut, era destul să mă uit în oglindă şi să strig către faţa bălaie şi privirile

sidefii: „Nemțălăule!".

Atunci a sosit a doua scrisoare şi, fireşte, nici pentru ea n-am fost noi primii cititori. Dintre rânduri rezulta clar că nu luaseşi între timp legătura nici cu mine, nici cu mama. Probabil cei care cenzurau scrisorile s-au gândit că eşti unul dintre numeroşii combatanți pe care războiul i-a țicnit şi atunci ne-au lăsat în pace, sub straşnică poruncă să nu cumva să-ți răspundem. Iată că au trecut de atunci mai bine de cincizeci de ani şi mi-am ținut promisiunea. Dar am făcut-o nu atât pentru că n-am fi avut ce să-ți spunem, ci pentru că pur şi simplu nu ştiam unde să-ți scriem. De altfel nici nu ştiu de ce ne scriai, nu ne întrebai nimic, dacă nu cumva era un fel de scuză că n-ai murit.

Nu a fost singura oară când m-am întâlnit cu tine în anii aceia. Bântuiai printre noi, ca şi alții aidoma ție, de o parte şi de cealaltă a liniilor, pentru că războiul nu se încheiase încă. Pe vremea aia, pacea era un fel de război, chiar mai greu de dus, căci nimic nu mai era de aşteptat dincolo de ea. Nu eram singurul care, privindu-mă, te vedea pe tine. Mai era cineva, profesorul meu de limba rusă. Pe atunci toți învățam ruseşte la şcoală. Cei ca nenea Grămescu, dacă nu avuseseră norocul să moară la timp, erau exilați prin şcolile săteşti şi puşi să predea te miri ce. Iar profesorii de rusă, chiar dacă nu făcuseră vreo şcoală care să le certifice abilitățile necesare şi nu ştiau ruseşte decât atât cât să numească obiectele pe care le vedeau în clasă sau, cel mult, pe fereastra clasei, erau adevărații stăpâni ai cancelariei, alături de profesorii de socialism, atunci când nu erau şi una, şi alta. Profesorul meu de rusă fusese ceferist. Pe vremea aia a fi fost ceferist era un titlu de noblețe, dacă putem spune aşa, lor li se permitea orice. Era destul să spui că ai lucrat pe vremea grevelor din '33 la căile ferate ca să fii socotit ilegalist, erou al unui război care nu avusese loc niciodată şi, tocmai de aceea, nefiind nicio victimă, eroii supraviețuiseră nestingheriți şi se găseau pe toate drumurile. În plus, profesorul meu de rusă, tocmai pentru că nu avusese prilejul, ca alții, să lupte împotriva nemților când se aflau aici, se înverşuna să-i urască acum, când erau departe, ceea ce nu-l mai costa decât vorbe aruncate în fața unei audiențe înmărmurite. Ura lui, pe care nu şi-o ascundea în vreun fel, se manifesta ca un fel de gimnastică de înviorare.

Nu ştiu dacă mi-a plăcut limba rusă. Ar fi trebuit să-mi placă, dacă ținem seama că citisem, la îndemnul lui nenea Grămescu, destule cărți din literatura rusă. Dar profesorul nostru era atât de slab, încât nu

aveam nicio şansă să înjgheb vreo propoziţie. Pe el nu asta îl interesa, să ne înveţe ruseşte. El nu voia decât să se răzbune pe toate vlăstarele unei lumi care nu dăduse nici două parale pe el. Iar unul dintre cei împotriva cărora îşi revărsa ura eram eu, nemţălăul, care purta pe chip, într-un mod pe care-l socotea sfidător, stigmatul obraznic al unei moşteniri nelegiuite. Aşa că nu rata niciun prilej să mă facă de râs în faţa clasei. Îmi dădea să fac traduceri imposibile, îmi punea întrebări al căror răspuns, fireşte, nu-l ştia nici el şi atunci orice aş fi răspuns era greşit. Mă obliga să scriu de câte o sută de ori vreo tâmpenie, cum ar fi că vacile fac ouă şi găinile dau lapte, apoi mă punea să citesc ce-am scris, prăpădindu-se de râs. Mama mă implora să rabd - „Noi suntem dintre cei care trebuie să tacă“, îmi spunea -, iar eu, după ce o auzeam noaptea orbecăind prin bucătărie după dul- ceţurile pe care i le ascundeam pe după dulapuri, îmi promiteam s-o ascult. Dacă lucrurile ar fi continuat aşa, cu un atât de măiestru exerciţiu al urii şi neavând habar de limbă, aş fi putut să ajung şi eu un minunat profesor de rusă. Îi uram pe toţi cei care, de la ofensa adusă mamei în jocurile mele de copil şi până la orele de rusă, îşi bătuseră joc de fantoma care se ivea în spatele meu, a bărbatului unei femei nemăritate şi a tatălui unui copil crescut fără tată. Eram cel ce voia să-şi împartă răzbunarea tuturor celor care, batjocorindu-i pe copiii războiului, nu lăsau războiul să se termine.

Ura îmi înăsprea trăsăturile. Îmi făcusem rost de un sac îndesat cu câlţi, agăţat de o grindă în spatele casei, şi loveam în el până îmi amorţeau pumnii. Călcam ceva mai apăsat şi lumea din jurul meu începuse să capete contur, căci mă simţeam în centrul ei.

Până într-o zi. Eram deja în ultima clasă de liceu. Mama aranjase cu un meşter de la ateliere să mă înveţe lăcătuşerie. Îmi plăcea atingerea fierului, mă fascina puterea pe care puteam s-o dobândesc modelându-l, probabil că aş fi fost un bun lăcătuş. Şi poate că într-o zi, când atelierele au ajuns să se numească „Electro- putere“, aş fi fost un mecanic de locomotivă care ar fi pornit cu trenul lui să te caute. N-a fost să fie. Pe vremea aceea, mai important decât că m-am născut era cum m-am născut. Iar lucrul ăsta nu putea fi uitat în ziua de 9 mai, ziua victoriei împotriva Germaniei. Şi mai ales de către profesorul meu de limba rusă, care s-a gândit să sărbătorească acea zi punându-mă să repet de mai multe ori în faţa clasei ***Ia durak,*** adică „Sunt un prost“. M-am ridicat şi l-am privit cu fălcile încleştate. El s-a întors spre clasă şi a luat tăcerea care se lăsase ca pe o încurajare. Şi de parcă n-ar fi fost de ajuns, m-a

îndemnat, hohotind: „Hai, nemţălăule, zi cât eşti de prost, să-ţi auzim accentul ăla porcesc cu care te-a fătat mă-ta!”. Poate că aş fi îndurat-o şi pe-asta, dar cuvintele alea au răscolit în mine toată umilinţa adunată în copilărie. Nu ştiu dacă ura e o boală, dacă se moare din ură sau dacă există medicamente care să te lecuiască de ea ori măcar să ţi-o potolească, aşa cum era insulina pe care mama şi-o injecta. Ştiu doar că în pieptul meu ea se înfipsese, aşa cum bacilul rosese pieptul îngust al lui Beniamin. Am ieşit din bancă şi m-am apropiat de profesorul de rusă, care a dat înapoi şi tot ce a putut să strige, mânat de sminteală, a fost „Ieşi afară, ***Schwein***!”. Pe la subţioara mea s-a ivit nenea Grămescu, îmbrăcat cu surtucul lui subţiat în coate. Apoi Beniamin, cu trupul uşor ca de pasăre, ridicându-se din sicriul cât o cutie, mama cu buzele însângerate, ciorile dintre linii, foamea, hlizindu-se cu gingiile dezgolite, şi iarăşi mama cu obrajii arzând de palmele încasate şi chipul tău privindu-mă din oglindă. Cu toate plăsmuirile astea în jurul meu, m-am proţăpit în faţa lui. S-a lipit de perete şi s-a muiat, cu decoraţiile lui cu tot, puse dinadins într-o zi ca asta. Văzându-l aşa, una cu tencuiala, cu ochii holbaţi şi genunchii moi, aş fi putut să mă opresc şi viaţa mea ar fi fost altfel. Aş fi devenit un foarte bun lăcătuş, aş fi rotunjit chei care să deschidă tot felul de uşi spre nicăieri, ştampilele nu s-ar fi înmulţit pe plicurile tale. Dar te-am văzut rânjindu-mi din oglindă, am vrut să sparg oglinda şi să-ţi risipesc mutra în cioburi, de aceea am ales să-i trag un pumn zdravăn, cu dreapta, să-i pun fălcile la încercare, şi apoi, văzându-l că se îndoaie, un altul, cu stânga, să nu cadă, ci să se proptească în pumnii mei. Şi, ca să priceapă bine ce-am vrut să-i spun, i-am mai tras una în plină figură şi l-am privit, cu răbdare, cum se moaie până la podea, pe urmele picăturilor de sânge care i se scurgeau din nas şi din buzele sparte. Probabil că arătam fioros, aplecat aşa asupra profesorului de rusă care gemea, acoperindu-şi faţa cu palmele, fără a şti dacă nasul şi gura mai stau la locul lor. Am deschis fereastra şi am sărit în stradă. Aceea a fost ultima mea zi de şcoală.

M-am gândit să mă prefac bolnav, ca să am motiv să nu mă duc a doua zi la şcoală. Dar cred că mama ghicise ceva, din felul în care rupeam pâinea şi mi-o îndesam în gură la masa de seară, după care m-am ghemuit în pat, cu genunchii la piept şi faţa la perete. N-a fost, până la urmă, nevoie de nicio prefăcătorie. În zori, nişte lovituri de bocanc în uşă, urmate de îmbrân- cirea mamei care înmărmurise în prag, au dovedit că oricum n-aveam să mai merg la şcoală. Trei bărbaţi

vânjoşi, în haine de piele, după moda vremii, m-au smuls din aşternut, mi-au sucit mâinile la spate şi mi-au pus cătuşele. Abia când m-au văzut îngenuncheat, cu mâinile legate şi cu capul bălăngănindu-mi-se buimac, s-au liniştit. Fuseseră preveniți, probabil, că nu e de glumit cu mine. I-au şuierat mamei să nu spună la nimeni, apoi m-au săltat de subțiori şi m-au aruncat într-o dubă. Niciunul nu s-a încumetat să urce în cuşca metalică împreună cu mine.

M-au dus într-o curte mare, închisă cu ziduri de beton, care se prelungeau cu nişte suluri de sârmă ghimpată. Mai multe dube, cu uşile deschise, aşteptau, nu ştiu dacă îi aduseseră şi pe alții ca mine sau se pregăteau să-i aducă. Nu-mi păsa, făcusem ce trebuia şi aş fi făcut-o din nou, dacă era nevoie. Chipul tău încă zăcea printre cioburi la picioarele mele, dar nu pentru multă vreme. Am fost îmbrâncit într-o cameră întunecoasă, lipsită de ferestre, ca un mormânt. În spatele meu s-a trântit o uşă metalică şi s-a auzit un zăvor închizându-se. Nu ştiu cât am stat aşa, căzut pe o parte, cu mâinile prinse în cătuşe. Pardoseala era rece, ar fi trebuit să-mi fie frig, dar trupul îmi amorțise. Era un procedeu obişnuit pentru ei, aveam să învăț mai târziu, să te lase singur, să te confrunți cu propriile spaime care, în beznă şi singurătate, nu făceau decât să sporească.

Întâi a țăcănit un vizor, câteva clipe au cercetat cu privirea celula, nu ştiu ce puteau zări în bezna aia, apoi au deschis uşa. Erau tot trei, m-au apucat cu băgare de seamă, de parcă le-ar fi fost teamă de mine, ca de un pacient violent într-un spital de nebuni. De data asta m-au legat la ochi, cred că am străbătut mai multe coridoare, de câteva ori mi-au aplecat capul în dreptul uşilor. Ne-am oprit într-o cameră cu miros de igrasie. „Dezleagă-l!“, a poruncit o voce şi cineva m-a dezlegat la ochi. În fața mea erau un bărbat în uniformă şi un altul, mărunțel, în civil. „De tot!“, a ordonat ofițerul. După o scurtă ezitare, unul dintre cei din spate mi-a scos şi cătuşele. Mi-am frecat încheieturile şi apoi m-am frecat la ochi, dezobişnuit cu lumina. „Apropie-te!“, a spus din nou vocea. Nu se răstea dând ordine, era vocea cuiva obişnuit să fie ascultat. Am făcut un pas şi aş mai fi putut face unul, dar în clipa aceea am primit pe neaşteptate un pumn în stomac. M-am încovoiat, icnind cu răsuflarea tăiată, numai că n-aveam ce să vărs, nu mâncasem nimic, doar am simțit în gură gustul verzui al măruntaielor strivite. M-au privit cum mă chircesc, m-au lăsat să horcăi, mi-am revenit greu şi am rămas cu mâinile peste stomac, pândind cu coada ochiului un moment prielnic.

Şi, când am socotit că momentul a venit, m-am repezit asupra ofiţerului, cu pumnul stâng ridicat. Mi-a prins pumnul cum prinzi o minge de tenis şi mi l-a strâns ca într-o menghină, silindu-mă să îngenunchez. Când am atins pământul cu amândoi genunchii, mi-a dat drumul şi m-a bătut pe umăr, aproape prieteneşte. „Nu-i rău, puştiule“, mi-a zis. Şi apoi: „Aşază-te!“.

N-ai căzut prizonier, bănuiesc, de vreme ce te-ai întors aşa de repede din Rusia. Imaginează-ţi cum ar fi fost. Şi atunci ai să înţelegi cum mă simţeam şi cum trebuie să fi arătat căutătura mea sticloasă. Nu mai avea niciun rost să mă năpustesc iar asupra vreunuia dintre ei, puterea şi îndemânarea ofiţerului mă descumpăniseră. Dar se pare că lui îi plăcea aerul meu sălbatic, cu cât mă încordam mai tare şi îl priveam pe sub sprâncenele încruntate, cu atât se uita la mine cu mai multă încântare. „Mă urăşti?“, m-a întrebat cu voce domoală. Acum nu dăduse un ordin, dar pusese o întrebare, ceea ce era cam acelaşi lucru. Avea un fel de căldură în glas, de parcă m-ar fi întrebat „Mă iubeşti?“. Ura mea parcă l-ar fi hrănit. Da, îl uram. Odată cu el, cioburile oglinzii se lipiseră la loc, ca ridicate de o mână nevăzută. „Şi pe ăştilalţi?“, a întrebat din nou. Da, şi pe ei. Şi pe mai cine? Nu răspundeam decât dând din cap, de aceea la întrebarea asta n-am răspuns. El a înţeles şi a întrebat: „Urăşti pe toată lumea?“. Am încuviinţat din nou. Rămâneau, în afara încuviinţării mele, mama şi Beniamin, care mi-era acum frate mai mic, dar asta nu-i privea pe ei. Ofiţerul a părut mulţumit de răspunsurile mele mute.
„Duceţi-l la cantină!“, le-a spus celor trei din spatele meu. Ei pregătiseră, pentru orice eventualitate, cătuşele. „Daţi-i să mănânce cât vrea şi pe urmă lăsaţi-l să doarmă. Şi nu-i mai puneţi cătuşe.“ Ştia că n-o să mai încerc, nu mai avea niciun rost. L-am auzit din uşă, spunându-le celorlalţi: „Nu e rău puştiul.“ „Dar, tovarăşu' maior, s-a auzit o voce, e neamţ dintr-ăia...“. „Şi ce dacă?, a replicat vocea domoală. Ţi se pare că nemţii n-au ştiut să facă lucrurile astea la fel de bine?“

De data asta reuşi să prindă creionul doar de trei ori din cinci încercări. Dormise prost şi poate că din cauza asta. Discuţiile cu doctorul îl indispuneau întotdeauna. Copilăria lui trecuse fără doctori, cel care îl îngrijise pe Beniamin era un medic evreu care dispăruse în timpul

războiului, se zvonea că fugise pe mare spre pământul făgăduinței. Mama lui își potolea cu insulină crizele, o auzea clănțănind din dinți sub pătură. Dar nu-l luase niciodată la doctor cu ea. Și el nu fusese niciodată la medic, dacă nu punem la socoteală dentistul. Foametea făcuse o treabă bună, vindecându-l de bolile lumii din afară. Acum însă era ceva nou. Simțea cum uneori trupul i se depărtează, mâinile îi devin dintr-odată prea lungi, iar degetele moi îi atârnă ca dintr-o mănușă scoasă pe jumătate.

Joaca asta se născuse din plictiseala plantoanelor din trecut. Ridici o mână deasupra capului și dai drumul unui obiect. Cu cât e mai greu și mai subțire, cu atât trebuie să fii mai iute și mai dibaci. Îi reușiseră mereu cinci din tot atâtea încercări. E drept că, încetul cu încetul, alesese obiecte tot mai ușoare. La început pistolul, apoi o sticlă plină, apoi una pe jumătate plină și în cele din urmă una goală, iar acum un creion pe care nu reușea să-l prindă din toate încercările. Ceva mai ușor decât un creion nu putea fi decât un obiect plutitor, dar să prindă fulgi n-ar fi avut niciun rost. Probabil că venise vremea, își spuse Matei.

— Ați zis ceva, șefu'? se întoarse spre el Lucian, auzindu-l cum bodogăne.

— Ziceam că nu vin mâine la trageri, răspunse Matei. Trebuie să stau cu Maria. Monica a plecat în Grecia împreună cu copacul ei și doamna Matilda vine abia la prânz.

— Facem altădată o ședință de tragere special pentru matale.

„N-o să mai fie nicio ședință de tragere", vru să răspundă Matei, dar se abținu. Să-și vadă degetele tremurând, treacă-meargă, dar să privească neputincios cum tremurul trece prin mânerul pistolului spre țeava ațintită către miezul cercurilor concentrice pe care n-o să-l mai poată nimeri decât din greșeală, asta ar fi fost prea mult. Și greu de îndurat, după aceea, privirile nedumerite ale băieților, pe care chiar și acest căznit trei din cinci i-ar fi surprins peste poate. Își încleștă mâinile una în alta, ca și cum ar fi vrut să ascundă motivul real al refuzului. Și reuși, căci Lucian trecu la subiectul care îl preocupa:

— Vă mai amintiți, șefu', de plutonierul ăla bătrân, Ghervasie? Ăla cu mâinile mereu umede, de la arhivă?

De pe străzile lăturalnice, teii de iunie trimiteau miresme pătrunzătoare. Nu mai plouase de mult, vântul nu agita nicio frunză, vremea părea statornică. Urmau același ritual cu telefoanele lăsate în mașină, plimbarea pe jos până la băncuța de lemn din dreptul statuii

unde leul dormita la picioarele lui Tudor Vladimirescu. Nu trebuia să te oboseşti privind după maşini încoace şi încolo, pe strada Eminescu maşinile circulau într-o singură direcție şi nici nu aveau loc să staționeze. Cel puțin în privința asta, nicio grijă.

— Ghervasie, şefu', repetă Lucian, luând tăcerea generalului drept ezitare. Nu vă aduceți aminte, îi ziceam: „Ia-ți, bre, o batistă şi mai şterge-ți mâinile, nu vezi cum transpiri, laşi dâre pe masă?". Dar el nu şi nu, cică ăia care umblă cu bani şi dosare trebuie să aibă mâinile umede, să nu sară peste nimic când numără sau răsfoiesc.

Matei încetă să-şi mai privească degetele. Ale lui erau uscate, cu noduri şi pielea întinsă pe oase.

— Bătrânul Ghervasie, zici? ca şi cum da, îşi amintea. Era mult mai tânăr decât sunt eu acum.

— Ce să-i faci, şefu', aşa ni se părea nouă atunci. Acuma, ca să fiu sincer, când mă uit la matale, nu-mi păreți bătrân. De unde m-am obişnuit să vă văd mereu. Sau de unde nici eu nu mai sunt aşa de tânăr şi, cu cât te apropii de bătrânețe, vezi lucrurile mai altfel. Da' Ghervasie a rămas în mintea mea tot aşa cum îl vedeam atunci, nici mai înainte, nici după, adică bătrân. Nici nu ştiu dac-o mai trăi. Transpirația aia de pe degete nu era de bine, degeaba zicea el. Bătrânețea începe cu mâinile şi picioarele.

Matei tresări.

— Ce-ți veni cu Ghervasie? i-o tăie, fără ca celălalt să priceapă de unde i se trăgea supărarea.

— Bătrânul a lucrat pe vremuri la investigații. Era plutonier-adjutant. Da' avea două defecte pentru un milițian de teren: era gras şi deştept. La arhivă se simțea straşnic, mergeau şi una, şi alta. Aia era lumea lui. Oriunde puneai degetul pe lumea asta, el îți găsea, în lumea lui, hârtia care îi corespundea. La fel şi cu oamenii. „Nu există nimeni pe care să nu-l poți găsi", zicea. „Iar n-o scot la capăt, nea Ghervasie", mă plângeam. Din câteva întrebări bine țintite mă descurca. Sau, dacă n-o făcea el, atunci nimeni altcineva nu putea să mă descurce. Avea o metodă, decalogul celor cin- şpe întrebări.

— Nu sunt cam multe pentru un decalog?

— Nu ştiu, dar aşa îi zicea el, decalogul celor cinşpe întrebări. Lua o bucată de hârtie şi începea să scrie pe prima coloană unu, doi, trei... până la cinşpe. După aia îți punea pentru fiecare număr câte o întrebare şi număra răspunsurile. Dacă îi ieşea că ai ştiut să răspunzi la cel puțin

zece întrebări, oricare ar fi fost alea, ți-l găbjea. Uneori mergea şi cu mai puține. Dar dacă nimereai zece răspunsuri, atunci neapărat ți-l găsea.

Aşteptară până când perechea de îndrăgostiți care intrase pe alee trecu prin fața lor. Lucian le zâmbi în urmă şi îi făcu cu ochiul.

— Arată-mi cum vine asta, îl grăbi Matei.

Lucian scoase din buzunar pachetul de țigări, pe care îl puse alături, pe bancă. Şi pe urmă o bucată de hârtie pe care o despături.

— Ăsta-i decalogul... L-am învățat pe dinafară, întrebările sunt mereu la fel. Dați-mi o masă şi un scaun şi vă arăt.

Îl lăsă să fumeze în tihnă. La sfârşit, Lucian zvârli mucul cu un bobârnac, privindu-i scânteierea în aer.

— La fiecare țigară, oftă, zic că-i ultima.

— Şi la ce-ți foloseşte, dacă tot nu eşti în stare să te laşi?

— O fumez mai cu plăcere. Ştiți, disperarea ultimei țigări. Hai, că şi matale le trăgeați...

— Mă ajuta să înțeleg.

— Şi acum nu...?

— Acum mă întreb la ce bun să tot înțelegi.

Lucian mai vru să-şi aprindă una, dar se răzgândi.
Îşi puse chipiul şi se bătu cu palma peste buzunarul în care pusese hârtia la loc. Matei se ridică şi Lucian îl urmă, îndesându-şi mâinile în buzunare. Se şterse îndelung pe picioare la intrarea în hol, sub privirile nemiloase ale doamnei Matilda. Şi, cum ea continua să-l fixeze, Lucian încercă, stânjenit:

— Să-mi scot, mai bine, pantofii?

— Eu zic să-ți scoți chipiul, răspunse ea, tăios. Aşa se cuvine, când intri într-o casă de oameni cumsecade.

— Scuzați, îngăimă Lucian, cu ochii la Marie, care stătea în capătul holului, îmbrăcată cu pardesiul, dar desculță.

— Sărut mâna, spuse căpitanul, scoțându-şi chipiul şi ținându-l regulamentar, cu insigna spre înainte. Ieşiți la plimbare?

Marie îl privi încurcată, de parcă abia atunci şi-ar fi dat seama că-şi pusese pardesiul pe umeri.

— Mai târziu, spuse. Ies mai pe seară.

Lucian vru să-i spună că s-a înserat de-a binelea, dar se răzgândi. Se strecură pe lângă doamna Matilda şi dispăru în camera din capătul holului.

— Nu-i totul pierdut, bombăni doamna Matilda, îndemnând-o pe

Marie să intre înapoi în camera ei şi să-şi scoată pardesiul pe care şi-l pusese peste cămaşa de noapte. Măcar milițianul a rămas tot milițian.

Şi-i aruncă peste umăr lui Matei:

— Spuneți-i ăstuia să nu fumeze în casă. De-aia nici n-o să-i dau cafea.

— Ai feştelit-o, zâmbi Matei către Lucian, care nu prinsese ultimele cuvinte.

— De unde ați găsit-o pe terorista asta, şefu'? întrebă Lucian, aruncând o privire neliniştită prin deschizătura uşii.

— De la privatizări.

— Mai bine luați de la privatizări nişte fier vechi.

— Nu vrei s-o chem, să-i spui tu asta?

Lucian îşi privi chipiul, înghițind în sec, apoi îl puse pe masă.

— Mie mi-e destul, spuse. Nu ştiu de ce lumea e aşa de nervoasă în ultima vreme.

Şi fără să-şi ia gândul de la doamna Matilda:

— M-a pus să mă şterg pe pantofi, nici măcar nu e noroi afară, n-a mai plouat de-o săptămână.

Matei luă de pe masă creionul cu care îşi măsura diminețile distanța de la creier până la buricele degetelor şi-şi trase un scaun în fața lui. Scoase din sertar plicul cu colțurile îngălbenite.

— Dă-i drumul, spuse.

Lucian despături din nou foaia şi o netezi cu dosul palmei.

— Decalogul plutonierului Ghervasie nu e o treabă simplă, spuse. Adică nu e că pun întrebarea şi matale răspundeți mereu cu da şi nu. Adică uneori răspunzi aşa, dar alteori nu. Şi, chiar şi atunci când răspunzi altfel, nu e sigur că se consideră. Uite, să vedeți.

Matei aşeză scrisoarea alături şi o mai citi o dată, deşi o ştia pe dinafară. Lucian aşteptă în tăcere, apoi, când celălalt ridică privirile, întrebă:

— Sunteți pregătit?

— Cum ar trebui ca să fiu pregătit?

— Adică să fiți relaxat şi concentrat, în acelaşi timp. Ca şi cum ați medita la nemurirea sufletului.

Matei încuviință.

— Acuma vine prima întrebare: viu sau mort?

— Are vreo importanță? Adică, vreau să spun, îl cauți altfel dacă e mort?

— Pentru morți sunt alte întrebări. Morții, chiar dacă sunt, ca să zic

aşa, ascunşi, nu se mai ascund. Aici nu vorbim de moroi, pe ei nu-i căutăm, ne caută ei. Decalogul morților e altul. Nu poți să cauți pe unul care a murit mai demult cu întrebări de-acum. Trebuie să-i pui întrebările de-atunci.

— Eu cred că dacă cineva primeşte o scrisoare înseamnă că nu e mort, socoti Matei.

— Asta e valabil pentru matale, dar nu şi pentru ălălalt. E ca şi cum ai zice că, dacă suni pe cineva la telefon, neapărat e viu. Eu cred că, pentru a fi sigur de asta, ăla mai trebuie să şi răspundă.

— Poate că el a primit scrisoarea care era a mea. Se poate ca bătrânul să se fi ramolit şi să fi încurcat scrisorile şi plicurile.

— Păi, dacă a încurcat scrisorile, se poate să fi încurcat şi lumile...

— Până acum bătrânul a ştiut foarte bine ce face şi, mai ales, ce fac eu. Şi dacă ne trimitea la amândoi scrisori în acelaşi timp înseamnă că, măcar până acum câțiva ani, eram vii cu toții.

— Înseamnă că, dacă-i mort, e, ca să zic aşa, un mort recent. S-ar putea ca un mort recent să fie mai proaspăt decât un viu ramolit. Aşa că, la întrebarea dacă omul nostru e viu sau mort, noi răspundem că ne e contemporan, ceea ce înseamnă că, ori viu, ori mort, noi mergem mai departe cu chestionarul pentru cei vii. Şi cu asta zicem că am răspuns cu bine la prima întrebare.

Lucian încercui cifra unu pe hârtie.

— Acum vine a doua întrebare: tânăr sau bătrân?

— De la ce vârstă începe bătrânețea? întrebă Matei, ascunzându-şi fără să vrea mâinile sub masă.

— Cred că de când începi să te întrebi chestia asta.

Matei rămăsese totuşi pe gânduri:

— Când, adică, treci dintr-una într-alta?

— Nu cred că într-o zi anume te culci seara tânăr şi te scoli dimineața bătrân. Ține şi de cum e făcut omul. Hai să zicem mai degrabă tânăr şi mai degrabă bătrân. Ca să lăsăm loc şi de nuanțe. Tov. adjutant Ghervasie era un artist al nuanțelor. Zicea că, dacă le pui unde trebuie, două aproximări pot să-ți dea cea mai corectă imagine. Păi, hai să vedem, câți ani să aibă omul nostru?

— Dacă socotim cât le-a luat nemților să plece din România în Rusia ca să-şi lase oasele pe-acolo şi să se întoarcă cu ce le-a mai rămas, ar fi vreo trei ani.

— Şefu', mă băgați în bucluc...

— De ce, căpitane? Socoteala e clară. Nemții au invadat Rusia şi pe maică-mea în 1941. În urma invaziei, în '43 a avut loc Stalingradul. În '44

nemții s-au întors vai de capul lor. Dar nu vai de toate capetele, ca dovadă că în ’45 s-a născut omul nostru. Şi atunci, unde e buclucul?

— Buclucul e aşa, îşi luă Lucian inima în dinți. El e mai mic decât matale cu trei ani. Înseamnă că are acum şai’ş’cinci sau, mă rog, poate că nu-i mai are, dar, în orice caz, atâția au trecut de la naşterea lui. Păi, dacă el e mai degrabă bătrân înseamnă că matale sunteți bătrân de-a binelea. Şi eu n-aş zice chiar asta, după cum vă țineți.

— Nu despre mine e vorba aici.

— Dacă nu e vorba de matale, noi de ce ne omorâm aşa? Uite cum propun să facem, ca să nu fie cu supărare. Scriem aici la tânăr ori bătrân „domn în etate“ şi cu asta am rezolvat problema. Deci, până acum, avem două răspunsuri din două. Domn contemporan, în etate. Acum vine a treia întrebare: bărbat sau femeie? Eu cred că deja am răspuns la chestia asta. Ia să vedem, scrisoarea ce zice?

— „Dragul meu“, citi Matei cuvintele de adresare.

— E clar. Trei din trei. Merge ca-n brânză. Uite-o pe-a patra. Asta nu mai e cu ori-ori, e cu cine ştie cunoaşte. Care e țara de rezidență?

— Bănuiesc că România...

— De ce bănuiți, şefu’, dacă-mi permiteți să vă întreb?

— În ce altă țară prin care au trecut nemții se vorbea româneşte?

— În Basarabia, de pildă. Altă țară, s-ar putea spune. Limba e aceeaşi, doar accentul diferă. Dar în scris accentul nu se vede. Putea să-i scrie moldoveneşte.

— În Basarabia nemții nu au prea avut timp să zăbovească. Îi mânau ruşii din urmă.

— Şi cât timp îţi trebuie ca să te dezlegi la nădragi?

Matei se gândi o clipă, apoi negă cu hotărâre.

— În scrisoare zice negru pe alb despre casă: „Nu ştiu dacă bombardamentele, care au urmat au atins-o cumva”. Nemţii nu prea aveau ce să bombardeze în Basarabia. Americanii n-aveau de ce să bombardeze teritoriile ocupate de ruşi. Şi aviaţia rusă, oricât ar fi fost de nătângă, nu s-ar fi bombardat singură.

— Aşadar, putem să răspundem, fără să greşim, că omul nostru e rezident român. Şi, după portretul pe care i-l face scrisoarea asta, nu pare că-i şade bine cu drumul. La urma urmei, ştiţi ce, şefu′? Ghervasie era basarabean, lui nu i-ar fi plăcut discuţia asta. Pământul, oricum îl porecleşti, tot românesc rămâne.

Scrise apăsat şi reluă:

— Şefu′, până acum stăm bine. Căutăm în România un domn în etate, contemporan cu noi.

Râse:

— Se strânge funia. Nu avem decât vreun milion de suspecţi. Ba pardon, un milion minus unu, că matale corespundeţi, dar nu sunteţi suspect.

Matei îl simţi foindu-se pe scaun.

— Dacă vrei să fumezi, deschide fereastra şi cocoaţă-te pe pervaz.

— Asta e vrăjeală, şefu′, cu fumatul la fereastră, care crezi că nu te simte nimeni. Dacă în casă e mai cald decât afară, tot fumul intră înapoi. Câtă bătaie am mâncat eu la orfelinat până m-am prins cu chestia asta... Odată ne trezim cu madama asta a matale cu vocea ca pilitura de fier că dă peste noi! Măcar dac-aş avea un mentosan, să ţină loc de ţigară.

— N-am mentosane.

— Ar trebui să vă luaţi. După o vreme, viaţa cam devine o înşiruire de mentosane.

Se aplecă, resemnat, asupra bucăţii de hârtie.

— Uite, spuse, şi întrebarea a cincea e destul de uşoară. Nici nu merită să fumăm pentru atâta lucru.

— Ce zice? se aplecă şi Matei peste masă.

— Ghervasie ne întreabă ce etnie are individul. Adică o fi el din România, da′ ce fel de român, că românii sunt de mai mult feluri, parc-au dat dracii-n noi. Aşa că ziceţi, şefu′, ce neam e omul nostru?

— Nemţălău, spuse Matei, fără să clipească.

— N-am auzit până acum de neamul ăsta.

— Eşti tânăr, n-ai prins vremurile de după război.
— Ce-are una cu alta?

Matei se lăsă pe spate şi privi spre tavan. Lustra, cum stăteau chiar sub ea, nu lăsa cine ştie ce umbră, ca în timpul amiezii.

— Fiecare război, îl lămuri Matei, lasă în urmă nemță- lăii lui. Cu nume de un fel şi sânge de alt fel. Partea proastă e că de obicei sângele nu se prea potriveşte cu numele.
— Şi atunci, eu ce scriu aici?
— Chiar aşa scrii, „nemțălău“. Din tată neamț şi mamă... localnică.
— Şefu', gemu Lucian.
— Ce nu-ți convine?
— Ziceți că sângele e al tatălui şi numele e al mamei. Numai că noi avem un tată necunoscut şi o mamă şi mai necunoscută. Dacă insistați, scriu aici „nemțălău“, dar vă previn că Ghervasie n-o să ia asta în considerare. Nu are nemțălăul în nomenclator.
— Şi totuşi, ăsta-i adevărul...
— Matale spuneți că pe dinăuntru sunteți nemțălău. Mama ce era?
— Olteancă.
— Şi de-aia vă cheamă pe olteneşte. Că doar nu era nebună să vă dea nume de neamț, oricine nu era neamț ştia că războiul n-o să dureze o veşnicie. Dacă mama ar fi fost unguroaică, v-ar fi chemat pe ungureşte. Deci, la ce căutăm noi, adică numele omului căruia îi e adresată scrisoarea, etnia care se vede e cea a mamei. Ce e pe dinăuntru, sângele adică, rămâne ascuns. Prin Europa, voi, nemțălăii, sunteți un fel de sectă. Aşa că, şefu', îmi pare rău, s-a întrerupt şirul biruințelor. Să trecem la întrebarea a şasea, poate ne mai însuflețim.

Se aplecă peste foaie.

— Hait! spuse. Asta e şi mai belalie. Întreabă de religie.
— Ce legătură are religia cu chestia asta?
— O legătură trebuie să fie, medită Lucian. Ghervasie a pus în chestionar numai întrebări ale căror răspunsuri strâng, unul câte unul, lațul în jurul făptaşului. Probabil că fiecare religie are preferințele ei. Musulmanii omoară de preferință creştini şi evrei. Catolicii măcelăresc, de preferință, protestanți. Pe evrei îi măcelăresc toți.
— În ultima vreme au mai omorât şi evreii ceva musulmani.
— Atunci cercul se închide.
— Bine, dar omul nostru n-a omorât pe nimeni.

— Asta n-avem de unde şti. Plutonierul Ghervasie ne întreabă aici

la ce dumnezei se închină omul pe care-l căutăm. Ce rost ar avea să te rogi, dacă nu eşti în stare să omori?

— N-o scoatem la capăt, spuse Matei, resemnat. Dacă nemţălău nu e bun, cu atât mai puţin ştiu ce religie are. Ori poate că n-are niciuna, e ateu.

— E şi asta un fel de religie, socoti Lucian. Tot ce ţii cu tot dinadinsul să faci, fără să ai o explicaţie, e religie. Ţii cu tot dinadinsul să te închini? E religie. Ţii cu tot dinadinsul să nu te închini? E altă religie. De pildă, matale ziceţi că sunteţi catolic.

— Dar n-am simţit nevoia să omor protestanţi.

— V-am întrebat eu pe cine aţi omorât? Şi pe urmă abia aţi aflat. Sunteţi un nemţălău catolic. Se potriveşte. Dacă eraţi ortodox, se potrivea şi asta. Nemţălăul se potriveşte cu orice religie creştină. Nu m-ar mira să fie şi nemţă- lăi de-ai lui Moise.

Pufni:

— Altul cu decalog. Era şi Ghervasie al nostru un fel de Moise. Dar sigur nu era evreu. Când o făceai gogonată, trăgea o cruce mare şi zicea: „Doamne, Maica Domnului, că tâmpit mai eşti!“. Ce s-o mai dăm după cireş, nici p-asta n-o ştim.

Se gândi puţin.

— Dar, dacă sar în curte şi las fereastra întredeschisă, poate nu se simte fumul de ţigară...

Matei se încruntă la el. Lucian oftă.

— Ce bune ar fi fost mentosanele alea! O să ajung să trag din deget, ca sugarii. Mai ales când citesc întrebarea a şaptea.

— Ce zice?

— Care sunt persoanele de la care se pot lua referinţe? Tată necunoscut, mamă şi mai necunoscută. Stăm straşnic. Poate vreun frate.

— Căpitane, am impresia că-ţi baţi joc de mine.

— N-am vrut, şefu', da' gândiţi-vă şi mata, în ultima vreme aflu tot felul de lucruri, că sunteţi catolic, că aveţi fraţi. Încă nu le-am asimilat, ca să zic aşa...

Matei roti creionul pe masă. „Poate că e prea scurt“, gândi. Cu un creion mai lung, neînceput, şansele sunt mai mari şi s-ar putea reîntoarce la patru din cinci.

— Oricum am suci-o, spuse, nu avem pe nimeni care să dea referinţe despre el. Cât despre fraţi...

Pentru o clipă îi veni în minte imaginea mamei lui cu degetele vârâte

în borcanul de dulceață.

— Mamele de nemțălăi nu se căsătoresc, spuse. N-are rost să căutăm frați sau surori după mamă. Iar ăia după tată nu ne folosesc la nimic.

— Atunci asta e. Cu persoanele care pot da referințe ne-am lămurit. Vine a opta întrebare: locurile care pot da referințe despre el. Adică unde stă, pe unde umblă, îi place la mare, la munte, se ascunde prin văgăuni...

Matei căută printre rânduri.

— N-avem decât casa de pe strada cu castani, cu îngerul de deasupra intrării.

— Atunci luați un plic şi scrieți adresa asta pe el, spuse Lucian, după ce îşi țuguiase buzele după conturul țigării interzise. Ia vedeți, ajunge la destinație? Eu zic că n-ajunge nici până-n colț.

— Francezul n-a dat niciun semn?

— Încă nu... Trebuie să-i trimit pe băieți să se uite puțin la casa lui, să se minuneze şi ei. Poate asta o să-i dea ghes.

— Putem presupune că omul nostru stă la oraş, sugeră Matei. La țară nu prea sunt gări, mai ales înconjurate de străzi cu castani.

— Asta în ipoteza că mai stă acolo. Nici matale nu mai stați la Craiova.

Matei zâmbi, amintindu-şi de strada Brânduşa şi de maidanul din jurul catedralei Madona Dudu. Într-un fel, nu plecase niciodată de acolo.

— Adevărat, nu mai stau la Craiova, dar e destul să găseşti locul ăla din viața mea, că celelalte se înşiruie. Fiecare om are un loc din care vin toate celelalte.

— E frumos ce spuneți, dar plutonierul Ghervasie nu era aşa de poetic ca matale. Mai ziceți-mi ceva...

— Bănuiesc că locul ăsta nu e în Ardeal. Acolo nu prea au fost bombardamente. Pesemne că e un oraş din partea de est sau de sud a Carpaților. Trebuie să facem lista oraşelor bombardate în timpul războiului.

— Poate că nici nu mai există casa aia. Din îngerii şi castanii dinainte de război n-a mai rămas mare lucru. Mai rău ca oamenii.

Întoarse scrisoarea spre el şi mai citi o dată, cu băgare de seamă.

— E o scrisoare foarte scurtă, spuse.

— Nu chiar aşa de scurtă, dacă te gândeşti că e dictată de un bătrân de nouăzeci de ani.

— Nu asta am vrut să spun. În scrisoarea asta nimic nu pare pus la întâmplare. Bătrânul vrea să transmită ceva. Ce rost avea să pomenească de pivniță şi de scârțâitul podelei?

— O fi vreun secret, ceva ascuns, ce altceva poate să fie într-o pivniță? Mai ales într-o casă veche, unde scârțâie podelele...

— Până una-alta, socoti Lucian, secretul e aşa de bine ascuns, că n-am putut răspunde nici la întrebarea asta. Dacă o ținem tot aşa, parcă îl văd pe plutonierul Ghervasie că-şi face o cruce mare şi zice: „Doamne, Maica Domnului...”. Că uitați ce vine, întrebarea a noua: ce ştim despre trecutul lui?

— Ştim câte ceva, îl încurajă Matei

— O fi destul? Ia să vedem. Ştim precis că s-a născut, ceea ce nu-i puțin. Ştim şi când s-a întâmplat asta. Ştim că e nemțălău. Adică un fel de altoi, cum e nectarina din piersică şi prună. Parcă zice ceva şi de puşcărie...

— E o chestie de familie puşcăria, confirmă Matei. Aici ar putea să fie ceva de scos la iveală. E mai degrabă o chestie politică. Şi motivul pentru care mamă şi fiu au făcut puşcărie pare cam de acelaşi fel. Omul e arhitect sau aşa ceva, cântă la violoncel, nu sunt cele mai potrivite năravuri pentru un pungaş. Aş zice că dimpotrivă.

— Adică ce e dimpotrivă la un pungaş?

— Adică pare cumsecade.

— Pe pungaşi îi găbjeşti pentru că fac pungăşii, nu se lăsă Lucian. Pe oamenii cumsecade după ce îi dibui? Nu vedeți că lucrurile bune nu sar în ochi? Şi pe urmă s-ar putea să nu meargă nici aşa. Mama şi fiul n-au făcut, mai mult ca sigur, puşcărie în acelaşi timp. Eu aşa înțeleg din scrisoarea asta. Au fost neascultători pe rând.

— Zici că nu merge... se reîntoarse Matei la problemă.

— Ar merge dacă am pune tot departamentul să răscolească arhivele puşcăriilor, dar ştiți că aşa ceva e imposibil. Măcar dac-ar fi existat computere pe vremea aia... Vă dați seama că pe urmă n-a mai avut nimeni interes să treacă în arhivele electronice numele alea. Aşa că, îmi pare rău, şefu', dar nici la întrebarea asta nu putem să dăm de-un fir. Şi, dacă n-avem veşti despre trecut, unde se presupune că lucrurile sunt mai simple, pentru că ce e făcut rămâne bun făcut, atunci n-avem nici despre viitor.

— De ce-ți trebuie viitorul?

— Mie nu, dar plutonierului Ghervasie îi trebuie. Pentru că, dacă

întrebarea a noua cerea referințe despre trecut, a zecea cere referințe despre viitor. Adică să vedem cam ce-are de gând să facă şi să-l prindem asupra faptului.

— Habar n-am ce-are de gând să facă. E foarte posibil ca nici măcar el să nu ştie.

— Depinde. De exemplu, dacă vreunul are răul în el, e obsedat de ceva, lucrurile astea nu se lecuiesc de la o zi la alta şi răul o să-l mâne mai departe.

— Vorbim despre el de parcă ar fi un ucigaş în serie.

— Vorbim despre el în toate felurile, şefu'. Poate că din întâmplare iese ceva. Dar numai din întâmplare, pentru că, dacă trecutul unui om nu ți-e clar, n-o să fie nici viitorul. E ca un ulcior. De unde ştii ce-o să curgă, dacă nu ştii ce e în el? Te pomeneşti că omul ăsta nici nu există şi scrisoarea a fost trimisă doar aşa. Oricum, neamțului ăstuia care zice că vă e tată îi cam place să-şi bată joc de noi. Te pomeneşti că ştie şi de decalogul celor cinşpe întrebări şi a făcut scrisoarea dinadins ca să nu-i dăm de capăt. S-o fi crezând Dumnezeu neamțul ăsta.

— Ceva adevăr e în chestia asta. M-a creat fără ca eu să-l cunosc.

Matei ridică din umeri.

— Ştii ce, m-am mai gândit la ce m-ai întrebat deunăzi. Cred că mama l-a iubit. Habar n-ai cum se uita la mine, dar cred că nu eram eu cel pe care-l vedea. De unde o fi venind puterea asta, să iubeşti aşa, fără noimă?

— Eu nu mai zic nimic, şefu', dar cred că, dacă spui povestea oricăruia dintre noi, niciuna nu prea are noimă. Uite, de pildă, întrebarea asta, a unşpea: pentru ce e cercetat? Adică noi de ce-l căutăm? Pentru care fapte?

— Eu zic că aşa e cuviincios, să-l găsim, să-i dăm scrisoarea care e pentru el.

— Şi să o luăm de la el pe a noastră, care, probabil, e în plicul cu adresa lui. Chiar vă interesează aşa de mult scrisoarea aia, şefu'?

— Nu ştiu. Dar te gândeşti: el, celălalt, cum o fi? E clar că nu prea semănăm, cel puțin din punctul de vedere al gratiilor. Ce anume ar fi trebuit să fac şi n-am făcut? Ce anume a înțeles el din ceea ce eu n-am înțeles?

— Cu alte cuvinte, nu-l căutăm pe el. Vă căutăm tot pe matale. Doar că intrăm pe altă uşă. Păi, atunci e simplu. Luăm decalogul de la început şi vă găsim.

— Lasă prostiile, căpitane.

— Bun, şi dacă treaba noastră e să-l căutăm pe el, de ce-l căutăm? De ce anume se face vinovat?

Matei ridică din umeri.

— Se face vinovat de faptul că s-a născut.

Lucian privi câteva secunde hârtia cu un aer nătâng.

— Uite că la ultimele întrebări am cam dat rasol. Acum merg pe mâna matale. Zicem aici: „cercetat pentru că s-a născut“, dar cam aşa, cu jumătate de gură. Şi, ca să fiu sincer, nu prea se leagă cu întrebarea următoare. Şefu', râde Ghervasie de noi şi nu prea se face, că matale sunteți general şi el plutonier.

— De ce să râdă?

— Păi, uite întrebarea: indicii de la locul faptei. Noi ce indicii să găsim, scutece?

— Indiciul e că s-a născut nemțălău. Şi că a fost condamnat să trăiască aşa, ca un nemțălău. Mai devreme sau mai târziu, sângele de nemțălău iese la iveală. Dacă nu-l scoți singur la iveală, ți-l scot alții.

— Ghervasie ne face pe toți mai deştepți. Eu vorbesc în imagini, matale vorbiți ca din cărți.

— Mă mai apucă şi pe mine uneori... Ai auzit de Lucian Blaga?

— Ei, şefu', mai citim şi noi! Dar, de întâlnit, nu cred că l-am întâlnit. De ce mă întrebați?

— Când eram puşti, îmi plăcea mult să citesc. Dar, până la urmă, din cauza lui am ajuns milițian.

— Cum am ajuns eu datorită matale. Sunteți ca Lucian Blaga pentru mine.

— Nu e chiar acelaşi lucru. Eu pe Lucian Blaga nu l-am cunoscut. Citeam, mă gândeam c-o să-l întâlnesc într-o zi şi-o să mă întrebe. N-a fost să fie. Cum spuneam, nu e aşa simplu.

— Ba eu zic că e. Punem aici, la indicii de la locul faptei: „probe de sânge“ şi socotim că am răspuns la întrebarea asta. Şefu', s-a făcut noapte de-a binelea, eu n-am fumat de două ore nicio țigară şi vorbim prea mult despre sânge. Zău, aveați dreptate, parcă l-am căuta pe Jack Spintecătorul. Hai, că mai avem puțin şi vin întrebări mai simple. Atâta că la astea nu merge cu şmecherii. Spuneți-mi, ce semne particulare o fi având?

— Semne particulare? De unde să ştiu?

— Ziceați că poate nu se potriveşte cu ăilalți. Îi lipseşte ceva, vreun

ochi, vreun dinte din față? Sau are cumva şase degete la o mână, de pildă? După război se nasc tot felul...

— Eu ce semne particulare am?

— Nu ştiu ce să zic, m-am obişnuit cu matale de două'ş'cinci de ani, de când vă ştiu. Îmi păreți un om normal. Fără semne de-alea, fără negi păroşi pe față, nu vă uitați şpanchiu. Cam înalt, ce-i drept, blond şi cu ochi albaştri. Mă rog, ați fost blond, acuma nu ştiu cum să zic.

— Înalt, blond şi cu ochi albaştri, se amuză Matei. Îți par cam tălâmb, să înțeleg.

— Vai, şefu', dar cine să aibă curajul să spună una ca asta__?

— Şi dacă ar avea?

— Dacă ar avea, eu cred că ar trebui să-i zică pe şleau tovarăşului adjutant Ghervasie că habar n-avem ce semne particulare are.

— Vezi tu, noi, nemțălăii, suntem nepotriviți cu ceilalți, dar ne potrivim între noi. Deci înalt, blond, cu ochi albaştri. Poate ceva mai adus de spate şi crăcănat, din cauza violoncelului.

— Crăcănat?

— Nu ştii cum se cântă la violoncel?

— Ba da, dar nu cred că se cântă la violoncel mergând... La întrebarea asta, între noi fie vorba, am răspuns aşa şi-aşa. Sau, ca să fiu sincer, mai mult aşa decât aşa. Şi tare mi-e teamă că şi la următoarea o să fie la fel. Uite: ce semne comportamentale are? Adică: ce năravuri?

— Cântă la violoncel.

— Da, asta nu e rău. Nu suntem chiar un popor de violoncelişti. Altceva?

— Se luptă cu guvernele.

— Mai bine rămâneam la aia cu violoncelul. Ăştia care nu pot să sufere guvernele sunt mai mulți. Deci e un violoncelist antiguvernamental. Ăştia au vreun imn, ceva ce le place? Poate îl auzim din întâmplare cântând de la vreo fereastră deschisă.

— Moartea lebedei, ***spuse Matei.***

— Are şi cuvinte cântecul ăsta, poate ne dă vreo idee?

— Ai auzit vreun violoncel vorbind? Sau vreo lebădă?

— N-am auzit, dar la alte instrumente te mai opreşti, mai tragi câte o cimilitură. Şi, dacă n-are cuvinte, ce are aşa special cântecul ăsta?

— După ce îl cânți, mori...

— E un fel de prohod?

— Nu e prohod. Nu-l cântă alții pentru tine.

— Brrr, se scutură Lucian.

Apoi se învioră:

— Şi uite aşa am ajuns la ultima întrebare, despre boli. Ce boli are?

Matei ridică din umeri.

— Alta decât că e nemțălău nu ştiu.

— Şi asta ce fel de boală e? De trup, de suflet? Se ia de la unul la altul?

— De la tată la fiu...

Lucian oftă dezamăgit. Numără de vreo câteva ori.

— Stăm prost, şefu', spuse. Abia am răspuns la vreo şapte întrebări, şi alea căznite, aşa, cu îngăduință... Trec totul pe curat şi pe urmă facem şi planul... Ne grăbim?

Matei roti iar cu arătătorul creionul pe masă.

— Tot timpul ne grăbim, nu-i aşa? Câtă vreme nu le ştim pe toate...

Se ridică. Lucian nu pierdu prilejul, repezindu-se spre hol. Uşa de la dormitorul Mariei era deschisă. Ea stătea în mijlocul camerei, aşezată pe scaun şi tot îmbrăcată în pardesiu.

— Gata plimbarea? întrebă Lucian, salutând din cap.

Ea schiță un zâmbet.

— Nu încă... răspunse, coborându-şi apoi privirea spre vârful papucilor.

Lucian ieşi, lipindu-se de pereți şi încercând să se țină departe de ochii doamnei Matilda. Când se văzu afară, îşi pipăi iute buzunarul de la piept şi-şi scoase țigările. Trase adânc cam un sfert de țigară, apoi scoase fumul încet, privind rotocoalele cum se ridică.

— M-aş lăsa, spuse mai potolit, după două-trei fumuri care aproape că îi consumaseră toată țigara. Dar țigării i se face aşa dor de mine, că mi se rupe inima.

— Când o să simți că ți se rupe inima pe bune, să vezi cum o să te laşi...

Lucian îşi îndesă chipiul pe cap şi se apropie de Matei, după ce privi de-a lungul străzii.

— Umblă vorba c-or să ne taie un sfert din leafă. Dacă fac şi asta, după toate celelalte, o să-mi fie greu să-i mai țin. Sindicatul ne presează şi are dreptate. Băieții întreabă dacă sunteți de partea noastră.

— Adică?

— Păi, la o adică... Ştiţi că băieţii vă respectă şi ar fi important pentru ei să ştie că...

— La asta cu sindicatul, mă faci să râd. Eu n-am fost niciodată membru de sindicat. Uniforma e uniformă şi noi reprezentăm statul. Cu cine se luptă sindicatul ăsta al poliţiştilor? Sindicatele se luptă cu patronii.

— Dacă se poartă ca nişte patroni...

— Nu cumva eşti şi tu în sindicat!

Lucian înghiţi un nod.

— Toţi suntem în sindicat. Adică de la maior în jos. Haralambie e chiar vicepreşedinte.

Apoi oftă, ca şi cum ar fi expirat fumul dintr-o ţigară imaginară:

— Dacă nu sunteţi cu noi...

— Dar, căpitane, eu sunt deja în retragere.

— Generalul e general până moare. Ba chiar şi câteva zile după aia, pentru că la înmormântare se trag două- şpe rafale spre cer.

Matei rămase câteva clipe în poartă. Privi spre Calea Moşilor, unde vânzoleala nu se încheiase, apoi spre Precupeţii Vechi, învăluiţi în linişte. Disperarea cu care Lucian îşi strânsese buzele în jurul ţigării îi făcu dintr-odată poftă să tragă un fum. Zâmbi. Semn de tinereţe.

Doamna Matilda trebăluia prin bucătărie.

— De ce nu l-ai lăsat să fumeze?

— În casă nu se fumează, spuse doamna Matilda, răspicat. Numai în bucătărie. Du-te la tine acasă şi fumează cât vrei, până se îngălbeneşte tencuiala. Ce crede el, că, dacă iese lipit de pereţi, nu-l văd?

— Nu-ţi place căpitanul...

— Are aer de slugă. N-ajunge că e cu un cap mai scund ca dumneata, se mai şi apleacă atunci când îţi vorbeşte.

— Poate că din cauza uniformei. Toată viaţa a primit ordine de la mine.

— Şi uniforma te face să te simţi slugă? Nu te revolţi niciodată?

— Dacă nu te revolţi înseamnă că eşti slugă?

— Când îţi vine şi, în loc s-o spui, iei poziţia ghiocelului, da. Eu, dacă aş mai avea vreo sută ca mine, ce m-aş mai lua cu ei de gât...

Hârâi, semn că trebuie să-şi ungă gâtlejul cu o ţigară.

— De ce? mai întrebă ea, proţăpindu-se în faţa lui.

— De ce... ce? întrebă Matei, primindu-şi ceaiul.

— N-are importanţă. Trebuie să ştii să întrebi. Atunci nu mai eşti slugă. Nu e destul să spui nu. Trebuie să ştii de ce spui nu. Altfel e

prosteală.

Matei luă o gură, încercând să soarbă fără zgomot. Doamna Matilda se aşeză în faţa lui cu cafeaua şi ţigara. Era semn că se pregătea de plecare.

— Cum trebuie să fii, întrebă Matei, ca să te trimită la închisoare şi înainte de revoluţie, şi după?

— Eu, domnu', v-am spus ce părere am şi nu mi-e frică s-o repet în faţa oricui. Oamenii n-au devenit dintr-odată mai buni după revoluţie. Au făcut revoluţie ca să scape de cartelă. Înainte se dădeau pe cartelă zahărul şi uleiul, acuma te abonezi la cablu, la internet, la telefonul mobil şi îţi primeşti, în schimb, cota de libertate. Dacă nu e la tejghea, nu ştii cine ţi-o dă. Şi de aia nu ştii nici cine ţi-o ia.

Doamna Matilda îşi bău ultima înghiţitură, răsuci ceaşca într-o parte şi în alta şi o răsturnă în farfurie. Făcu o cruce pe fundul ceştii şi o împinse într-o parte.

— Asta ca să vedem cum se simte domnişoara Monica în vacanţă, explică.

Şi apoi, strivind ţigara în scrumieră:

— Aşa cum au rămas cartelele la fel, aşa au rămas şi oamenii. Eu aşa zic: cine era om la locul lui şi-şi vedea de treabă înainte de '89, ăla şi-a văzut de treabă şi după. Care a fost hahaleră hahaleră a rămas. Aşa că, dacă cineva a făcut puşcărie înainte, nu văd de ce n-ar fi bun de puşcărie şi după. Mai ales că prilejurile s-au înmulţit de numa'.

— Dar dacă a făcut, să zicem, puşcărie că nu i-a plăcut de comunişti? După aia, ce motiv ar fi avut să nu-i placă?

— Poate că nu i-a plăcut de comunişti din cauza lui, nu din a comuniştilor. Poate că era din ăia cărora, oricum ar fi fost, nu le tihnea nimica. N-aţi văzut că mai toţi care au fost împotrivă înainte şi scriau pe la Europa Liberă au fost împotrivă şi după?

Matei dădu din cap, îngândurat. Poate că n-ar fi fost rău să-i arate şi doamnei Matilda chestionarul plutonierului Ghervasie. Îi veni să râdă. Ce mutră ar fi făcut căpitanul Lucian...

— Deci ai venit, o întâmpină în chip de salut. Sânziana se prinse de poala rochiei şi făcu o reverenţă, ca la primirea aplauzelor.

— Mi-am amintit de dimineaţă că n-aveţi telefonul meu în agendă şi

n-o să ştiţi cine v-a trimis mesajul. Aşa sunt eu, cred că toată lumea trebuie să mă cunoască.
Ce afli mai întâi despre cineva, dacă nu mobilul şi e-mailul?

Matei se dădu deoparte din pragul uşii şi rămaseră astfel câteva clipe unul în faţa celuilalt. Părul ei mirosea frumos, emana o aromă de proaspăt, nu un parfum anume.

— Ştiam oricum de la Monica, spuse Matei, fermecat de această apropiere pe care fata o provocase ştrengăreşte.

Ea pufni în râs. În copilăria lui, femeile, când râdeau aşa, îşi puneau palma la gură. Sânziana îşi lăsă capul pe spate, arătându-şi dinţii albi, luminoşi. Trecu pe lângă el fără grabă, cu mersul săltat, privind curioasă fiecare tablou de pe perete. Uşa bucătăriei era întredeschisă. Doamna Matilda o privi, străfulgerând-o. Înainte de a o saluta, Sânziana se uită nedumerită la Matei. El îi arătă uşa din capătul holului şi ea ţopăi mai departe. În dreptul dormitorului Mariei nu se mai opri, uşa aceea Matei o închisese cu grijă. Sânziana intră în birou şi se trânti pe canapea. Îşi făcu ochii roată, dar nu erau prea multe de văzut.

— Aici scrieţi? întrebă, arătând masa.

— Aici, da, spuse el. Mi se mai întâmplă să scriu şi să citesc, uneori...

— La masa asta? Şi unde e computerul? Sau aveţi tabletă şi o purtaţi peste tot?

— Nu scriu la computer, spuse moale Matei.

— Cum asta? Şi atunci cum scrieţi?

— Cu creionul şi pixul.

— Nu, adică, vreau să spun, cum răspundeţi la e-mai- luri şi pe Facebook?

Matei se întoarse spre ea. Se aşezase picior peste picior, fără grijă că rochia i se ridicase până la coapse.

— Nu folosesc internetul, spuse el. Scriam pe vremuri la maşină, cu două degete, doar atât.

— Dar e aşa de simplu! exclamă Sânziana. E ca şi cum ai sta de vorbă cu cineva. Tu îl întrebi şi el îţi răspunde. Altădată te întreabă el. Vă învăţ...

Şi, ca şi cum acceptarea era de la sine înţeleasă, sări în picioare şi, cu aceiaşi paşi de dans, se apropie de fereastră.

— Să dăm perdelele la o parte, spuse, să intre lumina.

Ferestrele nu i se părură totuşi destul de primitoare.
Căută mânerele şi le deschise.

— Aşa, se bucură ea. Şi noi am stat într-o casă veche, când eram copii. Avea şi pod, şi pivniță, era foarte haios să te joci prin toate. Ce de lucruri erau în lăzile alea, nu vrei să ştii!

— De ce? se miră Matei, doar pentru a o îndemna să vorbească mai departe.

— Nu vrei să ştii, aşa vine vorba. Adică e mult de povestit.

— Şi în pivniță...? Ce țineați în pivniță?

Fata râse:

— Murături. Şi vin. În pivniță era aşa: vara mai răcoare decât afară şi iarna mai cald. Numai bine să te ascunzi. Dacă voiam, nu ne găseau cu ceasurile. Dar mi-era frică să intru singură. Mi-era frică şi să dorm singură. Tot timpul mi-era frică, aşa e când ai frați mai mari. Gândeşte-te că pe Tinu n-am putut să-l ajung niciodată din urmă. Când eu intram la şcoală, el terminase deja liceul. Când intram în liceu, el era deja om mare, absolvise. Ştii, Arhitectura e de şase ani. Şi cu doi ani, cât a stat pe tuşă înainte, cam atâta face. Am socotit că, atunci când o să am şaizeci de ani, o să fim de aceeaşi vârstă.

Râse, dându-şi ochii peste cap:

— Bătrâni amândoi. Dar eu nu vreau să îmbătrânesc, să ajung la vârsta aia. Mai bine mor...

Trecuse, dintr-odată, la o anumită familiaritate, fără să observe nepotrivirea dintre vorbele ei şi cel căruia îi vorbea. Într-un fel, Matei îi fu recunoscător că trecuse asta cu vederea.

— Moartea nu vine când o chemi, spuse.

Ea luă scaunul şi se aşeză în fața lui. Matei îi fixă fruntea, de unde pornea rădăcina părului castaniu, legat la spate.

— Poți să chemi moartea? întrebă ea. Pe bune? Şi cum o strigi?

— Depinde. Pentru fiecare om moartea are alt nume... Dar de ce vorbim despre moarte?

Ea dădu din umeri, râzând.

— Aşa, ca să vorbim despre ceva, spuse firesc. Ca despre orice. Mie nu mi-e frică de moarte. De pivniță mi-era frică pentru că era aproape. Dar moartea e aşa de departe...

Matei ar fi vrut să-i spună că nu s-a inventat încă o unitate de măsură pentru distanțele față de moarte, dar se răzgândi.

— Până când o să fiu eu bătrână, continuă Sânziana, o să se inventeze tot felul de lucruri. Aşa că n-are niciun rost să mă gândesc de pe acum. Am zis doar aşa, că m-am săturat să fiu sora cea mică. Ei cred că mă răsfață, dar nu există pacoste mai mare decât să fii răsfățată. Şi zic

că-mi fac toate voile, dar habar n-au ce-mi place. Fac aşa pentru plăcerea lor, nici măcar nu poţi să dai reject.

Matei o privi întrebător. Ea izbucni iarăşi în râs, lovindu-l cu palma peste genunchi.

— Doamne, spuse, n-am mai vorbit de mult cu cineva care nu ştie să lucreze pe computer. Ţi se pare că spun o grămadă de prostii, nu-i aşa?

Îi făcu semn cu arătătorul să se apropie mai mult şi se aplecă la urechea lui:

— Mergem în oraş şi cumpărăm un laptop. Trecem peste prima lecţie, aia cu scrisul, dacă zici că scrii la maşină. Trecem direct la fişiere. O să fie foarte haios. Pot să scriu asta pe Facebook?

Matei dădu din cap a îndoială. Căută să-şi imagineze cam ce ar putea fi asta.

— Sigur că poţi, spuse. Dacă nu vede nimeni... Sânziana se înveseli iarăşi, dar nu mai explică motivul. Îi făcu ştrengăreşte cu ochiul şi arătă spre dulap.

— Acolo e...? întrebă, conspirativ.

— Cine?

— Ei, haide, domnule general... Uniforma...!

Uitase. Se lăsase furat de profilul ei, cu linia fină a nărilor deasupra buzelor frumos conturate. Mâna ei îi rămăsese uitată pe genunchi.

— Da, uniforma, spuse. Pentru ea ai venit...

Ea îşi împreună mâinile la piept, ca pentru rugăciune.

— ***Please,*** lungi, cu o mimică răsfăţată. Am văzut la cinematecă un film cam ciudăţel, ***Noaptea generalilor.*** Un film despre război, cu nemţi. L-ai văzut?

— Am văzut multe filme cu nemţi, spuse Matei cu aerul că da, îl văzuse şi pe acela.

— Tare, nu? se bucură Sânziana că, în sfârşit, aveau ceva comun. Tipul arăta marfă în uniforma de general. N-am înţeles de ce au pus un irlandez să joace rolul generalului neamţ. Poate că niciun neamţ n-a vrut să joace rolul ăla... nemţii ieşeau cam nasol din chestie. Dar îi stătea bine în uniformă, aşa, blond şi cu ochi albaştri.

— Aşa-s nemţii, zâmbi Matei.

Sânziana îl privi cu băgare de seamă.

— Blond, cu ochi albaştri, bătu ea din palme, apoi îşi îndreptă degetele spre ochii lui. Leit domnul general. Ţi-ar fi plăcut să fii neamţ?

— Nu ştiu dacă mi-ar fi plăcut sau nu. Nu m-a întrebat nimeni. Arăt a neamț?

— Cam arăți.

Apoi se lăsă neglijentă pe scaun:

— Mie nu-mi place că sunt româncă. Adică îmi place, că se zice că româncele-s frumoase. Dar aş fi vrut să mă nasc în altă parte. Aici e prea cenuşiu şi oamenii sunt mereu supărați. Şi bărbații, în loc să se uite la tine, se uită după tine, dacă înțelegi ce vreau să spun...

Sări din nou în picioare. Îşi aminti, căută în poşetă după telefonul mobil şi acționă cu iuțeală, folosindu-şi degetele mari de la ambele mâini, preț de-un minut. Puse telefonul la loc şi zâmbi, pe post de scuză. Apoi se apropie de dulap şi lărgi, cu unghia ei vopsită în două culori, deschizătura dintre uşi.

— Pot să deschid?

Îl privi prin oglinda de pe uşa dulapului ca să vadă dacă e de acord. Dar, imediat, se întoarse, lipindu-şi spatele de oglindă.

— Nu ştiu cum să-ți spun, se alintă, cu buzele țuguiate. Domnule general e ca la toată lumea, nici nu ştii că te strig. Generale e prea aşa, trebuie să fie alt general ca să te strige aşa. General, căută ea, din priviri. Genu. Eugen. Spui că nu te cheamă aşa...

— Nu, zâmbi el. Mă cheamă Matei.

— Gata cu gluma! Te cheamă Eugen, de la general. Genu...

— Numele e pe grade?

— Nu se poate să te cheme Eugen şi să fii... căută câteva clipe - plutonier. Am zis bine?

— Da, plutonier. Şi, când eşti plutonier, cum te cheamă?

— Pluto, spuse ea, fără să clipească.

Şi râzând:

— Ca pe cățelul din desenele animate.

Pe urmă, serioasă:

— Dar noi nu suntem nici cățel, nici plutonieri, suntem generali şi ne cheamă Genu. Şi avem uniformă gen.

Apoi, ca şi cum ar fi rotit cu băgare de seamă rotița unui seif, crăpă uşa dulapului. Ar fi trebuit să se ridice, s-o ajute, dar se mulțumi s-o privească. Ea începu să dea deoparte, unul câte unul, umeraşele cu costume. Nu erau prea multe, găsi repede.

— Ce culoare are? întârzie totuşi cu mâna pe cârlig.

— Neagră, confirmă Matei.

Ea ezita încă:

— N-am mai văzut uniforme negre...

— Asta e de ceremonie.

— Uau! se bucură Sânziana.

Scoase cu îndemânare din dulap umeraşul. Atinse cu degetul epoleții, fireturile, nasturii incrustați.

— Marfă! decretă.

Apoi întinse uniforma pe canapea.

— Trebuie să cântărească vreo cinci kile. Dacă mai pui şi decorațiile. Ai multe?

Matei încuviință. La început se mândrise cu ele, apoi înmulțirea lor reprezentase, mai degrabă, un semn al trecerii timpului.

— Ce fel de medalii? se interesă ea. Ai Purple Heart, ca americanii? Ai fost în război?

— Într-un fel, da...

— Să-mi povesteşti odată...

Matei îşi sprijini capul în palmă şi din acel unghi negă din cap.

— De ce? păru ea necăjită. N-ai voie să povesteşti?

— Ba da. Dar dacă le povesteşti altora lucruri din astea înseamnă că n-ai înțeles nimic.

Ea ridică din umeri, fără să insiste. Apoi scoase vestonul de pe umeraş şi şi-l puse pe umeri. Cum era lung şi aluneca pe umerii ei slăbuți, ridică brațul arătându-şi vârfurile degetelor care abia îi ieşeau de sub căptuşeală.

— Maxim! exclamă. E cât o cortină! Parcă sunt un pui de bogdaproste.

Se învârti pe călcâie, admirându-se în oglindă. Se cam- bră, balansând umerii, apoi întorcându-se, când la stânga, când la dreapta. Făcu un cerc, ridicând genunchii cât mai sus, ca fiica regimentului. Îşi aminti ceva şi se întoarse la dulap. Se înălță pe vârfuri, căutând pe raftul de deasupra.

— Ta-na-na! intonă, arătând spre chipiul înzorzonat. Mi-am strâns părul special pentru el!

Şi-l puse pe cap, dar nu era cum crezuse. E drept că părul strâns o avantaja, căci chipiul se opri în urechi, dar cozorocul îi acoperea de tot ochii şi sprâncenele. Se prefăcu, râzând, că bâjbâie până când îi atinse fața. El nu se clinti, închise ochii ca să-i simtă atingerea degetelor.

— Să fie bunicuța de la țară? făcu ea, imitându-l pe mieluşelul cel cuminte. Nț! Să fie mătuşica de la munte? Nț!...

Îi puse mâna pe creştet şi ţopăi în jurul lui:

— E lupul, e lupul! Ba e Genu-generalul!

El îi prinse mâna cu blândeţe şi o ţinu câteva clipe într-a lui, înainte de a-i da drumul. Ea îşi scoase chipiul şi chibzui cu seriozitate:

— Cred că e mai bine să-mi las părul liber. N-ai zice, dar am părul ondulat, e mai plin. Ştii cum e, fetele care au părul lins dau bani la coafor să-l onduleze şi alea care îl au ondulat, ca mine, pierd vremea să şi-l întindă. Ia să vedem.

Îşi desfăcu părul şi-şi smuci capul într-o parte şi într-alta, lăsând şuviţele să se desfacă. Chipiul nu-i mai căzu, într-adevăr, atât de jos. Dacă-şi lăsa puţin capul pe spate, chiar putea să vadă pe sub el. Se duse din nou în faţa oglinzii şi se maimuţări preţ de câteva clipe.

— Cum e? întrebă, privindu-l în oglindă.

Privirile lor se întâlniră, încrucişate astfel.

— Cade perfect, glumi el.

— Chiar aşa, râse ea. De căzut, cade la fix. Altfel, stofa e bună, aş putea să-mi fac din haina asta o rochie de seară gen. Îţi dai seama, rochie cu epoleţi. Ce tare!

Îşi aminti.

— Ştiu! spuse. Parcă mai era ceva acolo.

Se înălţă pe vârfuri şi pipăi. Era tocul pistolului. Îl puse pe masă şi, ca să-l cerceteze cu de-amănuntul, puse chipiul alături.

— Cum se deschide? întrebă.

Matei îşi puse palmele peste ale ei şi o ajută să găsească încuietoarea.

— E o capsă aici.

Ea căută pe sub mâinile lui, lăsându-i degetele să se strecoare printre ale ei. Când încuietoarea se deschise, privi înăuntru dezamăgită:

— Pistolul unde e?

— Nu mai e, zâmbi Matei. L-am predat când am trecut în retragere.

Sânziana îşi îndreptă arătătorul spre el, ca pe un pistol.

— Pac! făcu. Eşti mort.

Apoi, văzând că o priveşte amuzat, adăugă:

— Tu acuma trebuia să mori.

Matei ridică din umeri.

— Nu ştiu să mor.

— Credeam că ştii, spuse ea, dezamăgită. Dacă zici că ai fost în război.

Îi zâmbi.

— Eu în război am învăţat să mă nasc, nu să mor...

Sânziana îl privi nedumerită.

— Spui uneori nişte chestii... se minună.

Apoi, din nou veselă, privindu-l prin cătarea degetului arătător:

— Şi ai omorât pe cineva?

Matei îşi ridică mâna în dreptul degetului ei şi i-l îndoi cu blândeţe.

— Nu li se pun asemenea întrebări oamenilor care poartă uniformă.

— De ce? Poţi să întrebi ce vrei, treaba lui dacă vrea să răspundă. De ce să nu întreb?

— Pentru că, în general, a omorî e un lucru rău.

— Nu e rău tot timpul?

— Nu şi pentru oamenii în uniformă.

— De ce? se încruntă ea, acum serioasă.

— Pentru că mai rău decât să mori e să fii omorât. Oamenilor în uniformă li se întâmplă uneori să fie obligaţi să aleagă. Şi atunci mai bine nu-i întrebi.

Ea îşi suflă în deget, ca într-o ţeavă de pistol fume- gândă, apoi îl înfipse în şold, într-un toc imaginar. Se întoarse spre canapea, unde rămăsese pantalonul.

— Mişto dunga asta, spuse. Cum se numeşte?

— Vipuşcă.

— E aşa lată pentru că eşti general? Vipuşca, vreau să spun.

Matei încuviinţă, dar ea nu se mai uită, în oglindă, să-l vadă:

— Aşa era şi în filmul ăla, după dunga asta l-au descoperit că e general.

Îşi scoase haina şi o puse la loc pe umeraş. Aşezată pe canapea, cu mânecile întinse, uniforma părea un om care doarme.

— E prea neagră, remarcă Sânziana. Pare tristă. Dacă e pentru ceremonie, ar trebui să fie mai veselă. Sau aşa sunt ceremoniile voastre, triste...

— Sunt serioase.

— Nu poţi fi serios şi vesel în acelaşi timp? Cum ar veni, un fel de teatru de comedie.

— Dacă ceilalţi râd de ce faci nu înseamnă neapărat că eşti vesel.

— Exact cum ţi-am zis, repetă Sânziana. E prea tristă uniforma asta. Şi tu te îmbraci în culori triste. Fii atent, uite cum facem. Mergem duminică la mall, să-ţi iei nişte haine mai haioase. Ţi le aleg eu, ce zici?

Îl măsură din ochi.

— Cămăşi. Începem cu cămăşile. Şi, poate, o pereche de blugi

strâmţi jos, aşa cum se poartă acuma. Ştii, cămăşi colorate, cu guler răsfrânt şi descheiate la gât, care se poartă peste pantaloni. Aşa, facem economie la curele şi cravate.

Matei se privi.

— E aşa de rău?

— Nu e rău. Nu e nicicum. Hainele nu sunt făcute doar să ţină de cald. Ce-mi spun mie pantalonii ăştia cenuşii şi cămaşa încheiată până în gât, nu vrei să ştii.

— Bănuiesc că nu, spuse, învins, Matei.

— Mai bine. Şi, pentru că ai fost de gaşcă şi mi-ai arătat uniforma şi m-ai lăsat să mă joc cu pistolul pe care nu-l ai, îţi împrumut şi tableta mea. Oricum, mi-am luat alta, mai gen.

Cotrobăi în poşetă. Găsi întâi încărcătorul, apoi tableta.

— Uite, se apasă aici ca s-o deschizi. Tot de aici se şi închide. Pe căsuţa asta unde scrie „Word" apeşi şi îţi apare pe ecran tot alfabetul. Până duminică înveţi să scrii ca lumea. Vezi că nu e ca la maşina de scris, nu se apasă prea tare. Duminică să iei tableta cu tine, să te învăţ să deschizi cont de e-mail. Eu mă gândesc la adresă şi tu la parolă. Poţi să pui „Genu", că ştim numai noi doi, e secretul nostru. Ce cont vrei să deschidem, pe yahoo sau pe gmail?

— Habar n-am. Care e diferenţa?

— Lasă că mă gândesc eu. Să-l ţii în priză numai până se-ncarcă. E ca oamenii. Dacă îi dai să mănânce prea mult, se lenevește.

Sânziana ridică umeraşul şi privi uniforma rămasă nemişcată, de parcă ar fi aşteptat o reverenţă. Pe care fata i-o făcu, apoi apropie vestonul şi îşi înfundă obrajii între reverele lui.

— Îmi place uniforma asta, aşa neagră cum e. Când te îmbraci cu ea, parcă joci într-un spectacol. Şi, dacă mă gândesc bine, eu n-am purtat niciodată uniformă. Nici măcar la şcoală, se scosese. Numai la balul de la banchet ne-am îmbrăcat toate fetele la fel. Asta e tot uniformă?

— Nu există uniformă de-o zi.

Sânziana aşeză umeraşul în dulap, în rând cu celelalte. Văzând că zăboveşte, Matei aşteptă o nouă observaţie în legătură cu hainele lui, dar observaţia nu veni. Fata se întoarse, luă chipiul, şi-l mai puse o dată pe cap, de data asta pe-o parte, ştrengăreşte, apoi, împreună cu tocul gol, le aşeză pe raftul de sus.

— Gata, Genule, spuse. M-am îndrăgostit de uniforma asta, să ştii. Să nu profiţi, să vii îmbrăcat cu ea la mall. Ce tare ar fi...

— De Ziua naţională, spuse Matei, neînţelegând dacă fata vorbeşte serios. O s-o îmbrac de Ziua naţională.

— La mall? încercă ea, sugerând că la mall orice e posibil.

— La parada militară, lângă Arcul de Triumf. E un sector special, pentru oficialităţi. Acolo stau şi generalii.

— O-ho! se mândri Sânziana. Domnul e un oficial.

Îl bătu pe umăr:

— Trebuie neapărat să-ţi iau nişte cămăşi colorate.

Matei deschise uşa şi privi în lungul holului. Celelalte uşi erau întredeschise. Dar Marie nu se uita niciodată la uşă, iar doamna Matilda se auzea trebăluind în chiuvetă.

— Să te conduc până acasă? întrebă Matei din poartă.

— Nu trebuie, şi aşa te-am certat destul. Fac nişte shopping aici, pe Calea Moşilor, şi pe urmă iau un taxi. Pe tine te cheamă Genu, dar nici nu te-am întrebat dacă tu ţii minte cum mă cheamă...

— O să te ţin minte oricum...

Ea nu păru deloc intrigată că nu-i rostise numele. Matei o privi cum se îndepărtează cu mersul ei săltat, fluturând din mână, fără să se uite înapoi, cum se opreşte să miroasă o tufă de mâna Maicii Domnului şi apoi vorbeşte peste gard cu un căţeluş.

— I-a plăcut uniforma, domnu'? îl lipi de perete glasul dogit al doamnei Matilda, de cum intră în hol.

— Ai ascultat la uşă!

— Nu era nevoie să ascult pe la uşi! se burzului femeia. Ştim şi noi de ce a venit domnişoara.

— Nu-ţi place nici de ea...

— Eu, la vârsta ei, la ora asta eram la serviciu. Atunci când nu eram în tura de noapte. Nu cred că e cazul, domnişoara părea odihnită.

— Altă generaţie, doamna Matilda, sugeră Matei, neîndrăznind s-o înfrunte. Alte posibilităţi.

— Da, posibilităţi. Banii lui tac-su! Lumea s-a întors cu fundu-n sus. Acolo unde erau fabrici, vin străinii şi fac magazine mari în care ne iau banii pe marfă de import. Mă întreb de unde au oamenii atâţia bani să le cumpere. Pe de o parte, se vaită, pe de alta, se îmbulzesc.

— Aşa era şi înainte, spuse Matei. Aşa o să fie şi de acum încolo.

— Adevărul e, conveni doamna Matilda, că te văicăreşti mai tare cu burta plină. Ai mai multă vlagă. Aşa-i la noi, românul n-are destul, dar nici nu moare de foame. Poate doar de grija altuia. Şi ziceţi aşa, domnu',

i-a plăcut uniforma.

— Păi, văd că ştii...

— Ăştia tineri n-au văzut uniforme decât în filme. Nici armată nu mai fac. Acuma să fii soldat nu mai e educație, e meserie. Unii se fac ospătari, alții ingineri, alții soldați. Te duci la cazarmă ca la serviciu. Este sau nu este?

— Era bună armata. Te ajuta să devii bărbat.

— Pe vremea aia, bodogăni doamna Matilda, bărbații făceau armata. Acuma se-nsoară între ei.

Se aşeză, luând farfuria cu gălbenuşuri şi furculița de frecat maioneza.

— E un fel de-a spune. Mai bine turnați-mi uleiul. Câte puțin.

— Ştii să lucrezi pe computer? o întrebă Matei, con- centrându-se la firicelul care curgea din sticlă.

— Ştiu să fac multe lucruri, spuse doamna Matilda, fără să-şi ia ochii din farfurie. Mi-ar plăcea să am ocazia să le fac tot pe-alea. Ce-mi plăcea mie a rămas în urmă. Amintiri am, nu trebuie să mai inventez. Cât despre ce-o să fie, nu-mi trebuie să mă păcălesc singură.

— Mai afli una-alta, cu internetul.

— Da?

Doamna Matilda lăsă furculița în farfurie.

— Spuneți-mi una, să mă bucur.

Şi apoi:

— Mai bine turnați, că se taie maioneza. Şi după aia o să mâncați salată de boeuf de pe internet.

POVESTEA CELUI DE-AL TREILEA SOLDAT. Putea fi oricare ceas al zilei. Fiecare dintre cei trei se uita la ceilalți doi. Fiecare se gândea că, deşi erau împreună de atâta vreme, nu-şi putea aminti trăsăturile celorlalți. Se priveau rar şi cu oarecare reținere, dacă nu chiar cu amărăciune. Câtă vreme erau trei, oricare dintre ei putea fi acela.

Altminteri nu stăteau laolaltă. Făceau pe rând de gardă la parapet, câte opt ore. Compania se împărțise în echipe de câte trei. Fiecare echipă furniza câte un soldat plutonului care făcea de gardă. Ceilalți doi fie dormeau, fie stăteau într-o stare de veghe amorțită, fumând cu țigara

ascunsă în căuşul palmei. De aceea, nu se puteau întâlni decât rareori şi numai atunci când unul dintre ei, care mai avea de aşteptat, îl întovărăşea pe cel care era de rând, până la locul schimbului. Dar asta se întâmpla numai atunci când cel de-al treilea simțea nevoia să se dezmorțească ori să privească stelele de mai aproape.

Ceea ce era, de fapt, o iluzie. Stelele nu se apropiau niciodată, oricât suiai către ele. Nici măcar atunci când le priveai cu binoclul, stelele nu se osteneau să coboare. Doar, poate, pentru cel care stătea ore în şir privindu-le noaptea, ele începeau să pâlpâie într-un fel anume, mai prietenos.

Parapetul se deschidea spre o perspectivă largă. Alți munți îşi încovoiau spinările dedesubt, ca valurile unei mări înghețate. Când luna plină sclipea deasupra crestelor golaşe, ele păreau acoperite de zăpadă. Pe unul dintre versanți, acolo unde suflau vânturile, pantele se măcinau în grohotişuri. Pe cealaltă parte se cățărau jnepeni şi pini, aşa cum cresc pe multe coaste din Italia, chiar şi pe acelea care se prăvălesc, prin stânci abrupte, în mare. Peisajul ar fi părut nemişcat dacă, din când în când, pe povârnişuri, n-ar fi licărit unda unui râu care mişca priveliştea în ritmul norilor.

Se retrăseseră până aici, unde hotărâseră să aşeze linia frontului. Lunetiştii puteau desluşi orice mişcare printre trunchiurile pinilor, astfel că în timpul zilei vânătorii de munte ai duşmanului nu se puteau aventura. Iar carele de război, oricare ar fi fost ele, nu încăpeau pe cărările înguste. Noaptea nu deosebeai cu ochiul liber marginile cărărilor, ceea ce făcea urcuşul şi mai anevoios. Tot locul, cu excepția cerurilor răsturnate în cuibarele de apă, era nemişcat ca o stampă japoneză. Unii priveau în jos neclintiți, scrutând întinderile prin binoclu ori prin lunetele puştilor, ceilalți priveau în sus, ascunşi în spatele trunchiurilor, spre urcuşurile care zădărniceau orice imbold. Ai fi putut spune că măcar vântul agita frunzele, dar nici asta nu se întâmpla, căci arbuştii, în loc de frunze, aveau ace care spintecau aerul şi-l prefirau, ca pe franjuri.

Nu veneau întăriri, căci nu aveau ce face cu ele. Oricât de mulți ar fi fost cei de jos, nu puteau urca pe cărările înguste decât în şir, unul câte unul. Oricât de puțini ar fi fost cei de sus, erau atâția lunetişti câte cărări, ca să zădărnicească orice asalt. Priveau unii spre alții, ghicindu-se, căci nu se puteau vedea, într-un soi de aşteptare încordată. Ştiau, şi unii, şi alții, că nu vor putea rămâne aşa până la sfârşitul lumii, dar şi că nici

unii, nici ceilalți nu ştiau ce s-ar putea face ca situația să se schimbe.

Nu trăim totuşi timpul lucrurilor definitive. Câtă vreme stăteau astfel, italienii care priveau de jos erau cei învinşi, iar nemții care priveau de sus erau învingătorii. Italienii aveau ordin să înainteze, până îi vor împinge pe invadatori dincolo de munți, iar nemții aveau ordin să reziste oricât, pentru a stăvili elanul aliaților care debarcaseră pe coastele sudice. Şi, aşa cum se întâmplă în astfel de situații, cei care căutau o soluție erau învinşii.

Orice tentativă la vedere era zadarnică. Orice încercare de încercuire, iluzorie. Muntele stătea semeț şi dispreţuitor, iar cei care îl apărau au profitat de seme- ţia lui pentru a-i umili pe atacatori.

În restul continentului, trupele germane se retrăgeau. Iarna rusească lăsase, de la Stalingrad înspre apus, cadavre degerate care, prin felul în care moartea le surprinsese, semănau cu siluetele de lut ce vor umple, mai târziu, spațiile lăsate de trupuri în lava de la Pompei. Aliații debarcaseră în Italia şi Grecia. Anglia rezistase, chiar dacă distrugerile făcute de avioanele germane erau apocaliptice. Germanii pierduseră războiul submarinelor, iar tancurile americane uruiau la frontierele Europei. În bătălia pentru bomba atomică, istoria realiză imposibilul: dorința de a învinge fu atât de mare, încât compromise pentru totdeauna o pace adevărată.

În centrul ochiului de laț care se strângea, stânca aceea era locul unde armata germană rămăsese nebiruită. Oricât îi dăduseră italienii târcoale, muntele rămânea inexpugnabil. Iar cei trei soldați se roteau, unul dintre ei rămânând totdeauna de pază față în față cu pădurea care, în ciuda legendei, stătea nemişcată.

La început au crezut că li se pare. Fiecare a încercat senzația nouă, dar nu le-a spus celorlalți, gândindu-se că e o amețeală venind din asemănarea zilelor, un fruct amar al aşteptării. Începură să păşească mai cu băgare de seamă, ca şi cum ar fi călcat pe o pojghiță închegată la suprafața apei. Când ştiau că nu-i vede nimeni, se sprijineau cu palma de pereții de stâncă. Într-un mod ciudat, asta nu le diminua sentimentul de nesiguranță, dimpotrivă. Până într-o zi, când cel care stătea de veghe îşi aşeză ceaşca de cafea pe lespedea stâncii şi-i chemă şi pe ceilalți să privească. Rămaseră tăcuți, urmărind cercurile care se formau la suprafața lichidului din ceaşcă. Căutară în sus, dar din streşinile de piatră nu picura. De altfel, privind minute în şir, înțeleseseră că cercurile

nu se formau, aşa cum ar fi trebuit, din mijloc spre margini, absorbind căderea unei picături sau a unei pietricele. Cercurile porneau dinspre margini spre mijloc, ca şi cum cineva arunca pietricele de jos în sus. În toată această lume răsturnată, în care sunetele erau absorbite în loc să se difuzeze, soldații înțeleseră, deşi niciunul nu avea curajul s-o spună: cel care tremura era muntele. Nu era un cutremur, pentru că dura deja de o zi şi o noapte. Nu era vorba de o despicare a pietrei obosite, căci nu avea nimic din bruschețea unei desprinderi. Iar locul continua să rămână neted ca în palmă. Atâta că niciun ochi de apă, fie că era vorba de o baltă încropită de ploaie, de ceaiul din cană sau de apa pentru bărbierit din gamelă, nu mai rămânea neted. Apele tremurau. Iar sângele, care urmează cele mai multe dintre legile apei, tremura şi el, inelele lui adunându-se către inimă şi făcând ca în piepturi să încolțească teama.

Cei trei soldați nu-şi vorbeau. Dacă ar fi vorbit, ar fi trebuit să recunoască, pe limba apei, ce se întâmplă. Ceva săpa în măruntaiele muntelui. Ceva pe care nu puteau să-l vadă nici binoclurile, nici lunetele se mişca în adâncuri. Părea încă departe, dar nu putea fi oprit. Priveliştile erau tot nemişcate, cărările tot pustii, dar soldații simțeau inamicul apropiindu-se. Din când în când, tremurul pietrei se oprea. Apele se netezeau, stelele se oglindeau liniştite în chiupurile de piatră. Apoi, dintr-odată, apele se încrețeau, iar stelele porneau să tremure ca nişte coji scânteietoare. Poate că, dacă n-ar fi existat aceste răgazuri, tremurul pietrei ar fi fost mai uşor de îndurat. S-ar fi obişnuit cu el, aşa cum se obişnuiseră înainte cu încremenirea pietrei. Ar fi crezut că e un alt fel de a vorbi al pământului, o altă stare a pietrei, care din când în când îşi descarcă energiile.

Unul dintre cei trei soldați avu ideea nefericită să urmărească pe ceas. Şi constată, cu nelinişte, că tremurul se oprea la intervale regulate, din patru în patru ore. Şi atunci înțelese - şi odată cu el şi ceilalți doi, căci, de atâta vreme, simțurile şi gândurile le erau aceleaşi - că cineva săpa în adâncul pământului un tunel. Aşa cum ei se roteau pe deasupra, se roteau şi ceilalți în vizuina de dedesubt. Dar, pentru că în adâncul pământului absența stelelor face ca timpul să curgă mai gros, ceilalți nu se roteau câte trei pe zi, la fiecare opt ore, ci câte şase la fiecare patru ore. Iar faptul că piatra, pe limba ei, nu icnea, ci tremura arăta că cei dinăuntru nu loveau cu târnăcopul, ci foloseau o maşină care sfredelea măruntaiele muntelui. Scrutau zadarnic depărtările, căci intrarea în vizuina care tot creştea către ei era hăt departe, dincolo de pădurea de

pini.

Într-o dimineaţă, piatra nu se mai mărgini să tremure, ci începu să vorbească. Zadarnic îşi astupau urechile, auzeau ca liliecii, prin cutele obrazului, prin porii pielii. Înţeleseră că ceea ce se petrecea în rărunchii muntelui era dincolo de puterile omeneşti. Că oamenii roiau în jurul acelei maşinării ca artileriştii în jurul afetului. Şi că ea îşi urma mersul implacabil, cu singura diferenţă că, pentru fiecare pas înainte, piatra trebuia să lase loc şi asta cerea ceva timp, căci piatra nu e o cortină pe care s-o dai deoparte.

Plantoanele de sus se succedau în acelaşi ritm, nici nu mai era nevoie să se uite la ceas. Fiecărui soldat îi venea rândul tot la a doua liniştire a apelor. Cât despre tremurul pietrei, el nu se mai oprea, devenise un ison. Vizuina se făcuse îndeajuns de mare ca să aibă ecou şi ecoul persista în răstimpul în care sfredelul maşinii se oprea. În adâncul muntelui era ceva ce nu obosea niciodată.

Apoi, soldaţii nu doar simţiră şi auziră tremurul pietrei, ci îl şi văzură. Crezură la început că este praful pe care îl aduce vântul dinspre mare. Apoi crezură că nemişcarea a făcut obiectele să capete o tentă cenu- şiu-sclipitoare, aşa cum ar arăta făina pietrei, dacă piatra s-ar măcina. În cele din urmă înţeleseră că pulberea aceea este urmarea tremurului care făcea piatra să vibreze. Cum pietrele nu erau toate la fel şi nu vibrau în acelaşi ritm, stânca năştea o pulbere de cristale minuscule, sclipitoare.

Soldaţii înţeleseră că totul e pierdut. Maşinăria ajunsese atât de aproape, încât simţeau cum sfredelul străpunge, cum cleştii apucă şi cum benzile rulante cară bucăţile de stâncă spre ieşire. Acum tremurul pietrei nu mai era o ameninţare, ci o binecuvântare. Câtă vreme piatra vibra însemna că mai au timp, că drumul prin măruntaiele muntelui nu ajunsese încă la capăt.

Soldatul îi privea pe ceilalţi doi. Toţi trei îşi jucau în mod egal soarta, oricăruia dintre ei i se putea întâmpla. Cel care ieşea din planton ştia că ceilalţi doi nu-l priveau cu bucurie. Acum, unul dintre ceilalţi doi urma să-i ia locul şi să privească stelele pâlpâind, dar cu gândul la adâncurile pământului, al căror tremur făcea deja ca urmele paşilor să rămână, ca în brumele primei zăpezi, întipărite în pulberea lăsată de măcinarea bolţilor. Tremurul le aducea o oarecare linişte, mai era timp până ce maşinăria avea să fie scoasă şi piroteh- niştii aveau să aducă dinamita pentru a face să sară în aer bucata de munte pe care se află parapetul,

singurul loc de unde lunetiştii puteau ținti orice punct din vale. Nu te opri, şoptea soldatul, ca o rugăciune, către vibrația pietrei care intrase deja în firea lucrurilor. Nu te netezi, şoptea, privindu-se în ochiurile de apă care îi transformau chipul într-un vârtej de unde concentrice, ca un trunchi retezat. Îşi întindea mâna cu palma în sus, bucurându-se de pulberea care cădea dintre crăpăturile bolților ca de întâia zăpadă. Îşi lipea obrazul de stâncă, primind vibrația pietrei ca pe o mângâiere. Când, pentru scurtă vreme, tremurul se oprea, soldatul aştepta, cu simțurile încordate. Nu trebuia să-şi țină răsuflarea ca să audă mai bine, căci, cum spuneam, sunetul continua să se audă, ca un ison, ca un fel de clănțănit imperceptibil din dinți. Trebuia doar să privească neclintit orice ochi de apă sau orice cană de tablă plină cu ceai pe care o luase cu el tocmai în acest scop. Cercurile de apă se ştergeau la scurtă vreme după ce înceta sfredelirea pietrei. Apa nu păstrează ecoul, aşa cum face piatra.

Soldatul trecea prin aceste stări ca printr-un ritual. Nu mai privea către vale, să urmărească orice mişcare şi s-o curme. Privea doar spre cer, atunci când nu stătea cu ochii închişi, dizolvându-se în ritmul mărunt al pietrei prin care moartea dănțuia în jurul lui. Perioadele scurte de netezire a apelor ar fi putut fi un mod de a se obişnui cu moartea. Dar soldatul era prea tânăr, pentru el moartea, ca deprindere, era încă departe şi singura boală aducătoare de moarte era jertfa. Şi atunci privea cerul şi stelele cu lăcomie, ca pentru ultima oară.

Într-o dimineață, aerul se limpezi. Inelele apei nu se mai desprinseră de maluri şi suprafața ei înghiți ultimul inel cu un oftat, ca şi cum ar fi fost ultima suflare. Fălcile bucăților de stâncă nu se mai frecară una de alta şi pulberile nu se mai prefirară. În cele din urmă, zgomotele dispărură prin unghere şi ecoul nu se mai întoarse.

La început, soldatul crezu că i se pare. Agită apa cu degetul, dar după ce se supuse, desprinzându-se în inele, apa se răzvrăti şi rămase netedă. Apoi soldatul îşi lipi urechea de stâncă, dar ea nu răspunse decât cu obişnuitul vuiet surd, ca atunci când pui o scoică la ureche, ceea ce era mai înspăimântător decât liniştea.

Pesemne că maşinăria ajunsese sub ei. Grupul celor şase soldați de dedesubt care se schimbaseră la fiecare patru ore se rostogolise spre ieşire. Locul lor îl luaseră pirotehniştii care aşezau în crăpăturile stâncii explozibilul, suficient cât să rupă din stâncă toată bucata pe care se sprijinea parapetul.

Cei trei soldaţi ajunseseră să se urască între ei. Cel care se întorcea ar fi trebuit să se simtă vinovat pentru că un altul pleca să moară în locul lui. El ştia că ceilalţi doi îl urăsc că s-a întors. Dar asta nu-i stârnea nicio stânjeneală, era tânăr, nu dorea nimănui moartea, dacă trebuia neapărat ca unul dintre ei trei să moară, se ruga să nu fie el acela. Se bucura când se întorcea, fără să se gândească prea mult că un altul trecea pe lângă el, cu umerii plecaţi, la întâlnirea cu sorocul.

Moartea era invizibilă, nu te puteai ascunde. Şi, când s-a întâmplat, din măruntaiele muntelui a izbucnit o lumină pe care chiar şi locuitorii de dincolo de munţi spun că au văzut-o. Moartea s-a năpustit cu o mie de chipuri, ca şi cum se priveau într-o oglindă uriaşă şi ea se spărsese într-o mie de cioburi. Versantul sudic al muntelui erupse, ca un vulcan. Nu ştim dacă era zi sau noapte, dar putem spune că, indiferent la ce oră a avut loc explozia, la început s-a făcut lumină, din toţi sorii ascunşi în dinamită, care se eliberaseră dintr-odată, şi apoi s-a făcut noapte, când cerul s-a acoperit cu bucăţi de stâncă. Toată noaptea a plouat cu aşchii de piatră. Abia când s-a făcut dimineaţă şi lucrurile s-au reaşezat, adică soarele s-a suit pe cer şi nu a ieşit din măruntaiele pământului, iar piatra nu a mai căzut din cer, ci şi-a făcut loc ca un grohotiş pe pământ, aşadar abia când s-a făcut dimineaţă, s-a lăsat iarăşi liniştea. Dar era o linişte ostenită, sub un cer îngălbenit din cauza sufletelor care, desprinse dintr-odată de trupurile făcute fărâme, rătăceau, neştiind încă dacă trebuie să plece sau să bântuie.

Trupurile pulverizate urmaseră în cer drumul pietrelor şi apoi, mai uşoare ca piatra, căzuseră, pentru că în cer nu ai unde să te ascunzi. Care dintre cei trei soldaţi fusese de rând la planton noi nu putem şti. Şi, oricum, nu mai avem dreptul să hotărâm căruia dintre ei i-a venit sorocul, pentru că e ceva ce depăşeşte puterile noastre. Al treilea soldat putea fi oricare. Numai că, cel puţin deocamdată, moartea nu i-a iubit la fel pe toţi.

El spusese „Mă cheamă Matei", dar zadarnic. Nimeni nu-l chema aşa. Când nu mai fu nemţălăul, fu Visarion.

Matei era un nume pe care-l ocoliseră toţi. Corect ar fi fost să nu spună „Mă cheamă Matei", căci asta îi implica şi pe cei care trebuiau să-l

numească astfel, ci „Sunt Matei", ceea ce îl implica doar pe el.

Sunt Matei şi nu mai reuşesc să prind creionul din zbor decât de trei ori din cinci încercări. Sunt Matei şi nu mai reuşesc să ajung totdeauna la marginile trupului meu. Sunt Matei şi am uniformă de general, ceea ce nu e puţin lucru, iar când port uniformă, mă cheamă Eugen.

Zâmbi, privind tableta. O întoarse pe toate părţile, căutând să-şi amintească în ce fel se deschide. Încuie uşa, apoi se aşeză la masă, uitându-se la ecranul luminos,cu pătrăţele colorate, sub care erau denumiri care nu-i spuneau nimic. Apăsă la întâmplare una dintre căsuţe, ecranul se albi, dar nu mai ştiu ce trebuie să facă. Apăsă iarăşi, de undeva se ridică pe jumătate de ecran un fel de tastatură. Găsi la întâmplare două-trei litere şi bâjbâi cu degetul. Un text în limba engleză, urmat de semnul întrebării, îi sugera să răspundă la o întrebare pe care n-o înţelegea. Scrise câteva cuvinte, dar nu ştiu ce să facă mai departe, aşa că închise tableta şi o puse pe raftul de sus al şifonierului, sub chipiul înzorzonat.

Marie părea liniştită. Asta i se întâmpla des dimineaţa. Putea chiar să-şi amintească o seamă de lucruri, din zilele trecute, vreo frântură de luciditate o ajuta să rostească numele celor din jur, dar pe urmă îi privea nedumerită, ca şi cum numele le-ar fi fost scrise pe nisip şi o mână străină ar fi trecut peste el, netezindu-l.

— Cum e posibil aşa ceva? îl întrebase Matei pe doctor. De ce uneori îşi aminteşte şi alteori nu?

— Boala asta numită Alzheimer nu şterge din mintea noastră lucrurile care s-au întâmplat. Pur şi simplu diminuează capacitatea noastră de a ajunge la ele.

— Şi totuşi, de ce ziua de ieri este, dintr-odată, mai departe decât ziua de acum treizeci de ani?

Doctorul luă o foaie de hârtie, făcu un punct în mijloc şi apoi trasă cercuri concentrice, cu centrul în punctul acela.

— Vedeţi, spuse, noi suntem aici. Şi tot de aici începe şi vătămarea. Ea afectează întâi cercurile mai apropiate. Cu cât amintirile au fost mai statornic întipărite, când celulele nervoase erau mai tinere, cu atât drumul către ele este mai puţin obturat. Şi apoi, ar trebui să priviţi într-un spaţiu cu mai mult de trei dimensiuni. Pentru a ajunge într-un oraş mai îndepărtat trebuie să străbaţi mai întâi oraşul mai apropiat. La amintiri nu e la fel. Nu trebuie să treci prin ziua de ieri pentru a retrăi o zi de acum patruzeci-cincizeci de ani.

Matei se aşeză în faţa Mariei, încercând să-i atragă atenţia. Când ea

se uită în direcţia lui, îşi dădu seama că e zadarnic. O ajută să se ridice din pat şi să se aşeze în faţa oglinzii. Din clipa aceea, îl ignoră cu totul. El ieşi, închizând uşa încet. Trecu pe lângă bucătărie fără să se oprească. Nu simţea nevoia să continue cu doamna Matilda discuţia din ziua precedentă şi nici ea nu dădu vreun semn că ar dori s-o facă.

— Să încuiaţi bine uşa, domnu', o auzi din urmă, sugerând că pentru ea era totuna dacă rămâne sau pleacă.

Era o vară uscată şi verdele obosit al frunzelor o dovedea. Privi în lungul străzii Ardeleni. Când se mutase, înainte de revoluţie, strada era aproape pustie, casele îmbătrâneau pe tăcute, proprietarii nu se mai îngrijeau să repare streşinile ori să tencuiască faţadele, căci demolările se apropiau de cartier. După revoluţie, când deveni limpede că programul demolărilor se oprise, casele se îndreptaseră din calcane şi începură să-şi primească, una câte una, răsplata pentru puterea de a fi supravieţuit celor două războaie mondiale şi comunismului. Ba între ele începură să apară şi altele, după gustul schimbat al vremurilor, căci nu mai aveau distincţia vechilor case, ci semănau mai degrabă cu nişte insecte uriaşe. Strânse odinioară unele în altele de teama demolărilor, acum casele se înghesuiau pentru a face loc acestor construcţii de gust îndoielnic, care aveau un singur scop, să arate că aceia care locuiesc în ele trăiesc pe potriva vremurilor noi. Adevăraţii biruitori ai revoluţiei începuseră să se arate.

Matei se opri în dreptul desişului de mâna-Maicii- Domnului, căţărat la câteva garduri mai încolo. Îi adulmecă florile parfumate, aşa cum făcuse şi Sânziana. O luă pe urmele pasului ei săltat şi căută, un gard mai încolo, câinele. Gâfâia, prea puţin dispus să latre, cu limba bălăngănindu-i-se printre dinţi, de căldură. Prezenţa lui Matei nu-l stimula în niciun fel. Îl privi într-o doară, de parcă în spatele lui mai era cineva pe care numai el, câinele, îl vedea.

Matei lăsă în urmă ultimele case şi o coti pe Calea Moşilor, gândindu-se că tot timpul, cu excepţia perioadei petrecute la şcoala de ofiţeri, a stat numai în case cu curte. Fusese norocos, numai că nu-şi dăduse niciodată seama de asta, nu-şi oferise prilejul de a se bucura de curte şi niciun animal, câine ori pisică, nu se aciuise pe lângă casa lui. Cine ştie, poate chiar puţea a miliţian şi animalele simţeau asta mai bine ca oamenii.

Nu se bucurase de curtea lui, nu sădise niciun pom şi nu plantase nicio floare. Lăsase copacii aşa cum îi găsise şi florile răsăriseră la întâmplare. Ce alte lucruri nu mai făcuse în viaţa lui? De pildă, nu se

plimbase cu vreun alt scop decât să piardă vremea şi să caşte ochii la vitrine. Nu-i plăcea să colinde prin magazine, singurele locuri unde mergea la cumpărături erau autoservirea, pentru alimente, şi uneori piața, pentru verdețuri. Se opri în fața unei vitrine. Era sclipitoare, proaspăt spălată şi în lumina amiezii se văzu mai degrabă pe sine decât manechinele îmbrăcate în haine fistichii. Ar fi trebuit să fie mândru, se ținea bine pentru vârsta lui, nu-i căzuseră umerii. Fața îi rămăsese conturată, cu trăsături regulate, iar părul, e drept, albit, nu-i fugise de pe frunte şi nici nu i se rărise în creştet. Totuşi, când se uita în oglindă, nu se recunoştea din prima clipă şi nici nu simțea vreo satisfacție. Nu dăduse dovadă în viață de prea multă cochetărie, uniforma simplificase lucrurile. Îi regla relațiile cu ceilalți într-un mod care lăsa puțin loc de surprize, cel puțin în ce îl privea pe el. Nu e adevărat că trebuie să te supui, uniforma nu înseamnă supunere decât dacă nu te împrieteneşti cu ea. Nu te constrânge, dimpotrivă, te ajută, multe lucruri sunt deja spuse, nu mai pierzi vremea să le repeți de fiecare dată. „La urma urmei", observase Haralambie, căruia uniforma i s-ar fi potrivit cel mai puțin, „oamenii nu-şi dau seama că poartă uniformă. Ei cred că uniforma e doar aia pe care o îmbraci pe deasupra".

Haralambie devenise polițist cu de-a sila şi nu se sfia să arate întruna lucrul ăsta. Pe Matei însă absența uniformei îl stânjenea. Avea ticurile lui, îşi sălta din când în când şapca spre creştet, îşi băga degetul mare în buzunarul de la piept, îşi lovea vârfurile bocancilor pe sub masă, când îl apuca plictiseala. Predase uniforma cu tristețe, parcă ar fi fost degradat. Avea dreptate Sânziana, hainele lui civile erau triste, negre ori cenuşii, dar nu se gândise niciodată la ele ca la exprimarea vreunei stări sufleteşti. Era ofițer, purta uniformă şi asta înlătura orice impostură, orice îndoială, iar dacă ar mai fi fost ceva de adăugat trebuia să fie ceva neîndoielnic.

Ar fi trebuit să-l bucure primirea gradului de general, care îi dădea dreptul, la marile ceremonii, să poarte uniforma de gală. De fapt, prezența atât de aproape de el a unei uniforme pe care n-o putea îmbrăca îi dădea o stare de neputință în plus. Sânziana privise uniforma ca pe o fantezie, ar fi trebuit să-l măgulească interesul ei, dar, când îi spusese că trebuie să-i cumpere haine colorate, înțelesese că fata nu vedea o legătură între el şi uniforma plină de fireturi. Atunci îşi dăduse seama cât era de bătrân.

Ajunsese la intersecția cu Bulevardul Carol. Aşa cum făcea de obicei, vru s-o ia la dreapta, spre Biserica Armenească, drumul lui obişnuit la

sediul poliției. Dar își luă seama și zâmbi trist, aproape rușinat. Traversă intersecția și coborî pe Moșilor Vechi, printre blocurile ponosite. Ajunse în scuarul bisericii Sfinți. Se gândi că ar fi bine, poate, s-o aducă din când în când pe Marie la biserică. „Ești catolic", îi spusese bătrânul paznic al morților. Asta nu schimbase prea multe, căci nu știa ce fusese înainte.

Biserica era închisă. Nu avea, oricum, de gând să intre. De ce nu, la urma urmelor? Și preoții au uniforma lor. „Ofițerul nu are voie să se îmbete, le spusese, la absolvire, comandantul școlii. După un ofițer ori un popă beat se uită toată lumea." Și, dacă aveau ceva în comun când erau beți, de ce n-ar fi avut popa și ofițerul ceva în comun și când erau treji? Cel puțin el, Matei, nu se îmbătase niciodată. Acest „niciodată" era un cuvânt des folosit atunci când vorbea despre viața lui. Mai exact, nu reușise să se îmbete, căci de la un moment dat corpul lui refuza băutura, simțea că stomacul i se va întoarce pe dos. „Nimic nu e mai frumos decât să te îmbeți, spusese același Haralambie, într-un moment adecvat. Bețivii plâng unul pe umărul celuilalt, sunt egali între ei. Beția e adevăratul comunism. Așa că, dacă vrei să te simți ca-n comunism, te îmbeți! Normal, completase tot el, după aia urmează mahmureala."

Haralambie era tânăr, putea să glumească pe orice subiect. Matei nu dobândise această deprindere. Se gândi la Sânziana mărșăluind ca fiica regimentului, îmbrăcată în vestonul de general. Acum purta haine civile, putea să încerce tot ce nu făcuse până atunci.

Pe lângă scuarul bisericii se înălțau blocuri șubrezite de cutremure și părăsite de proprietari. Dar nu și nelocuite. La intrare, pe trotuar, ședeau bătrâne îmbrăcate în fuste lungi, țipătoare, indiferente la zbenguiala țâncilor nespălați, pe jumătate goi. Strigau la ei, din când în când, dacă se apropia vreun tramvai. Atunci țâncii se retrăgeau, țopăind, și așteptau să treacă tramvaiul, pentru a lua din nou în stăpânire carosabilul și rigolele. Altădată, văzându-l în uniformă, bătrânele și-ar fi strâns ciurda și s-ar fi ascuns în scara blocului, pândindu-l prin geamurile sparte. Îi plăcuse să inspire teamă. Frica celorlalți era o invitație la a căuta, a răscoli, dar și o promisiune de a găsi. Acum însă îl priveau toți nepăsători. Un trecător ca oricare altul, un bătrân de la care poți căpăta ceva, invocând mila lui Dumnezeu, căci - nu-i așa? - bătrânii au nevoie mai mult decât ceilalți de o asemenea milostenie.

Matei îi îndepărtă pe țângăii care îl înconjurară, trimiși, firește, de bătrânele care spărgeau semințe pe taburetele lor, urmărind cu atenție

tentativele puradeilor. Insistară cât insistară cu mâinile întinse, dar în cele din urmă se retraseră, fugărindu-se, în aşteptarea altui trecător. Matei auzi din urmă un glas de femeie bleste- mându-l în numele bisericii de uşa căreia se apropiase şi atunci înţelese că tocmai de aceea contaseră pe generozitatea lui şi fuseseră dezamăgite.

Nu era obişnuit ca oamenii să-l îndrăgească. Putea înţelege că uniforma lui nu stârnea sentimente duioase, dar nu credea să ajungă până acolo încât cineva să strige după el, blestemându-l. Îşi aminti însă că nu mai era ce fusese, nu întoarse capul şi merse mai departe.

Moşilor Vechi cobora, printre blocurile jupuite, până la Bulevardul 1848, în stânga bisericii Sfântul Gheorghe Nou. Se apropie de părculeţul în mijlocul căruia se afla statuia lui Constantin Brâncoveanu. Cele două băncuţe de lemn, de o parte şi de alta, erau ocupate. Văzându-l că pregetă, o fată se ridică, poftindu-l să se aşeze. Privi încurcat în spate, crezând că gestul fetei se adresa altcuiva, apoi îi făcu semn că nu e nevoie. Observă, în treacăt, că era cam de vârsta Sânzianei.

Merse o vreme pe marginea trotuarului, pentru a se ţine departe de vitrine. Nu avusese prilejul să observe trecătorii fără un scop anume. Câte lucruri făcuse fără să caute ceva, să urmărească ceva, câţi oameni privise doar pentru a-i vedea cum sunt, fără să caute în spatele trăsăturilor lor semnele fricii sau ale îndoielii? Oamenii nu se comportau firesc în faţa uniformei, nici situaţiile în care erau puşi nu erau dintre cele fireşti. Şi, mai ales, simţeau nevoia să se ferească, un om sincer în faţa uniformei este, adesea, un om învins. Sigur că o puteau respecta, fie şi din teamă, dar nu puteau s-o respecte şi s-o îndrăgească în acelaşi timp. De aceea, deşi prin faţa ochilor îi trecuseră mulţi oameni, Matei nu avusese prilejul să vadă oameni indiferenţi. Dacă totuşi încercau să mimeze nepăsarea, aceasta era la fel de sugestivă, indiferenţa în faţa uniformei e tot din teamă, dublată de iluzia că teama poate fi ascunsă.

Matei adulmeca frica, aşa cum jivinele simt mirosul apei. Frica nu are, aparent, miros, aşa cum nici apa nu are. Dar pentru însetat apropierea apei se simte în boarea pe care o răspândeşte. El simţea frica celorlalţi, o percepea ca pe o aură gălbuie în jurul creştetelor plecate, o intuia în dilatarea pupilelor, în bătaia pleoapelor, în uscăciunea buzelor, în umezeala frunţii. O ajuta de fapt să iasă la iveală prin timbrul vocii lui, care putea fi moale sau tăios. Frica ar fi trebuit să-l ajute să cunoască oamenii, dar de fapt i-i înstrăina. Căutând în ceilalţi semnele fricii, Matei

nu-i făcea să-l îndrăgească. Dar nu avea nevoie de asta, nu în simpatie se măsoară felul în care îţi faci datoria. Nici jurământul lui Hipocrat nu spune că trebuie să-ţi iubeşti pacienţii. Dimpotrivă, asta te împiedică să-ţi faci datoria faţă de ei. Cât despre pacienţi, treaba lor, însă nu din iubire pentru doctor trebuie să-şi înghită pastilele. Un om care te îndrăgeşte nu-ţi va fi niciodată supus cu adevărat, căci dragostea are exigenţele ei, cere ceva în schimb, are chiar cruzimile ei. Or, frica şi iubirea nu merg împreună, trebuie să fii disperat ca să ajungi să iubeşti ceea ce te înspăimântă.

La semaforul de la spitalul Colţea se opri, fără intenţia de a traversa, ci doar ca să se uite la cei care treceau, grăbiţi sau agale, cumpănindu-se între sacoşe, ducându-şi singurătăţile cu ochii plecaţi. Văzuse multe feţe de la Calea Moşilor până la Biserica Colţei, nu recunoscuse niciuna. Cei pe care îi cunoştea nu aveau nici ei obiceiul să umble haihui, cu atât mai mult ziua în amiaza mare. Ceilalţi, pe care îi întâlnise, chiar dacă îl recunoscuseră, nu dăduseră niciun semn că ar fi dorit s-o arate. „E un oraş mare", îşi spuse Matei. Doi oameni pot să se cunoască fără a se întâlni vreodată pe stradă. Se gândi cum ar fi arătat plimbarea asta dacă ar fi purtat uniforma. Un fel de răspuns veni de la telefonul mobil care îi vibra în buzunarul de la piept.

— Hei, şefu', se auzi vocea lui Lucian, ce faceţi?

— Caut un mall, răspunse, în lipsă de altceva.

— Ce vă veni? Unde sunteţi?

— În Piaţa Universităţii.

— Nu există malluri în Piaţa Universităţii.

— Şi eu de unde să ştiu?

— Dar despre decalogul plutonierului Ghervasie mai vreţi să vorbim?

Matei nu răspunse pe loc, dar Lucian continuă, ca şi cum i-ar fi răspuns la întrebare:

— Cred că am găsit al optulea răspuns.

Matei opri maşina în dreptul fetei, dar Sânziana continua să privească în jur, fără să dea semn că îl recunoscuse. Era îmbrăcată cu o rochie înflorată ce voia să anticipeze, probabil, incursiunea pe care i-o propusese printre umeraşele cu cămăşi colorate. Îşi ţinea ambele mâini peste cureaua poşetei de umăr. Femeile vieţii lui. Ce-ar fi de povestit despre asta? Altădată ar fi gândit şi despre Sânziana în acelaşi fel. Dar există oare un altădată când vorbeşti despre femeile vieţii tale? Este reciprocitatea o condiţie obligatorie pentru a evoca numele unei femei ca făcând parte din viaţa ta?

Ea îşi trecu şuviţele pe după urechi, să poată privi în voie. Avusese dreptate, părul ei ondulat, lăsat liber, se înfoiase, căzându-i pe frunte. Era neîntrerupt de zveltă, linia pieptului, a coapselor se punea în slujba acestei ţinute pe care subţirimea mijlocului o ducea până la o limită a privirii de-a dreptul dureroasă. Nimic de prisos, nimic de adăugat, o perfecţiune trigonometrică. Iar chipul alungit, buzele pline confereau acestei fragilităţi o voluptate nedisimulată. Era atât de frumoasă, încât Matei se simţea nepregătit s-o privească.

Se sfii să claxoneze, făcu doar semn cu farurile şi atunci ea se uită mai cu băgare de seamă. Matei ar fi vrut ca Sânziana să zâmbească, zărindu-l, dar ea râdea de-a binelea. Zăbovi în faţa portierei, neştiind cum s-o deschidă, apoi se strecură pe bancheta din faţă, chicotind.

— Să plecăm repede de aici, spuse el, n-avem voie să oprim lângă semafor.

— De ce? întoarse spre el acelaşi zâmbet larg. Ne amendează poliţia? Hai s-o vedem şi pe asta! Apropo, ai plătit vreodată amendă de circulaţie? Sau măcar, aşa, vreo amendă?

— Şi generalii plătesc amenzi, spuse Matei, căutând să-şi amintească vreuna pe care s-o fi plătit.

— Eu am plătit o grămadă pentru viteză gen, continuă ea, râzând. O dată mi-au luat şi carnetul. „Îi iei carnetul unei fete frumoase?“, i-am zis poliţistului, cât am putut de drăgăstos. Şi auzi la el: „Tocmai de-aia ţi-l iau, că e păcat de frumuseţea ta, s-o strici...“. Dar, dacă mă mai opreşte vreunul, pot să zic că te cunosc? Ce tare, am pile la poliţie!

— O să neg că te cunosc, zise Matei, cu prefăcută seriozitate.

Ea căută în poşetă, scoase telefonul mobil şi îi făcu repede o poză.

— Degeaba, spuse. Am dovada. Genu la volanul maşinii lui. Poză făcută de aproape, adică de pe scaunul de alături. Prietenii ştiu de ce...

Bătu din palme, bucuroasă.

— Că veni vorba, întrebă, explicând de ce nu-l văzuse la semafor, ce maşină e asta? Cum îi zice?

— Lada.

— Hai, Genule, se bosumflă ea, eu te întreb serios şi tu faci mişto de mine. Cum să se numească o maşină ladă...

— Zău, chiar aşa îi spune.

— Şi cine face lăzi în loc de maşini?

— E o maşină rusească...

— Trebuia să-mi închipui.

Începu să fredoneze un cântec care aducea a cazacioc, bătând ritmul cu palmele. El se concentră asupra benzii de circulaţie, ca să se încadreze cum trebuie la semafor.

— Nu râde, chiar e o maşină bună.

— Te cred, continuă ea să bată din palme şi să-şi legene capul în ritm. Dacă mai merge, după atâta vreme... De când o ai?

— Din '85. Atunci era ultimul răcnet...

— Şi-acum e tot ultimul, râse ea. Aşa se răcnea pe-atunci? Şi unde e aerul condiţionat?

— N-are. Deschide geamul şi-o să ai. Pe gratis...

Ea chicoti ca de-o jucărie nouă, dibui mânerul şi-şi scoase braţul pe fereastră.

— Ştii unde mergem? întrebă. La mallul din Militari.

— Era o fabrică de lapte acolo, se miră Matei că fabrica aceea lipseşte din acatistul doamnei Matilda.

— N-am ştiut, spuse fata cu părere de rău, ca şi cum auzise de cineva care a murit. De ce-au dărâmat-o?

— Nu vindea cămăşi colorate pentru bărbați, glumi el.

— Să ştii că de-aia, încuviință ea, ca şi cum ar fi fost un motiv plauzibil.

Apoi inspectă cu privirea bordul maşinii.

— Pune nişte muzică, îi sugeră.

— Caută în torpedou, spuse el, fără să-şi ia ochii de la drum.

Ea cotrobăi, ba chiar se aplecă să caute cu privirea.

— Nu sunt CD-uri aici.

— Sunt casete, uite-le.

Sânziana luă vreo trei-patru şi le răvăşi ca pe nişte cărți de joc.

— Ce tare! N-am mai ascultat muzică la aşa ceva. N-ai şi picup?

— Am acasă, trecu el peste ironia ei.

— Şi ai şi discuri din alea care se sparg?

Matei încuviință, privind înainte.

— Ce tare! repetă ea. Şi aici, pe casetele astea, ce fel de muzică e?

Matei îşi întoarse o clipă privirea, să fie sigur că fata o să înțeleagă.

— Romanțe!

— Romanțe, repetă ea, căutând în gând, fără a reuşi să facă vreo conexiune. Şi cine cântă?

— Ioana Radu, Mia Braia, Luigi Ionescu...

Ea căută iarăşi în memorie, apoi puse o întrebare ajutătoare:

— Mai trăiesc?

Matei făcu semn că nu.

— Da' melodii cântate de unii care mai trăiesc n-ai?

Matei îi luă casetele, continuând să țină volanul cu mâna stângă.

— Pune-o pe asta.

Sânziana potrivi caseta şi o împinse în aparat. Apoi începu să fredoneze anticipat, dansând din umeri.

— Când începe? întrebă, continuând să se legene.

— A început, răspunse el.

— Aha, făcu ea, fără să insiste.

Intrară pe Bulevardul Timişoara. Statuia Leu rămăsese în urmă, păzind zidurile Palatului Cotroceni. Matei îşi aminti de leul lui, de la picioarele statuii lui Tudor Vladimirescu, de pe strada Eminescu, şi de întâlnirile cu căpitanul.

— Ai adus tableta? întrebă ea.

Matei încuviință, făcând semn cu capul spre bancheta din spate.

— Te-ai jucat cu ea?

— E mult spus. Să zicem că am învăţat s-o deschid şi s-o închid.

— Bine şi atât pentru început. O să-ţi deschidem un cont de e-mail, ce zici?

— Trebuie să depun bani?

Ea se aplecă şi-l luă pe după gât, pupându-l zgomotos pe obraz. El redresă maşina, cât fata îşi ţinea încă buzele lipite de obrazul lui.

— Ce dulce eşti, gânguri ea. Mai ales când pui bani în contul de e-mail...

— Stai cuminte, spuse el, nu foarte convins.

Totuşi, ea îşi desfăcu braţele şi trecu la locul ei.

— Îmi place cel mai mult mallul ăsta, spuse. Ţie care îţi place?

— Nu ştiu. N-am fost niciodată la mall. Nu-mi plac magazinele mari.

— Păi, nici nu e un magazin mare. Sunt tot felul de magazine mici, puse grămadă. E haios, să ştii. Găseşti de toate, numai să ai bani şi timp să cauţi. Nici nu e prea scump, preţurile sunt aşa şi-aşa, dacă nu intri în magazinele de fiţe. Doar intri şi te uiţi. Sunt şi cinematografe, ne uităm la film şi mâncăm floricele şi nachos cu salsa. Mă duci?

— Mergem, spuse el, fără să întrebe ce înseamnă nachos.

— Când se întoarce Monica din Grecia, promise ea. Ştii ceva de ei?

— Au ajuns cu bine. A dat telefon. Mai mult nu ştiu.

— Noi vorbim în fiecare seară pe Skype! exclamă Sânziana. Să vezi cum s-au bronzat, parcă sunt daţi cu fond de ten. E şi Bengy cu ei.

Şi, cu toate că Matei nu întrebă nimic, ea îl lămuri:

— Bengy e prietenul lui Tinu. E mişto tipul, s-a dus cu o urâtă după el, da′ ştii cum, urâtă cu spume! El are şi o maşină trăsnet, din alea decapotabile, cu două uşi. Zici că eşti în filmele americane. Mi-a promis că mă plimbă şi pe mine cu ea. Cred că urâta aia nu face mulţi purici pe lângă el.

Sânziana se schimonosi ca să-i sugereze cum arată urâta. A fost pentru satisfacţia ei, căci Matei era ocupat să găsească un loc de parcare.

— Ăsta e mallul meu preferat, repetă. Tu ai vreun loc unde te simţi cel mai bine şi mai bine?

— Mai merg uneori în Parcul Eroilor.

— Ce-i acolo?

— Un parc. Are o fântână arteziană la intrare. Duminica vine fanfara şi cântă.

Ea bătu din palme.

— Azi e duminică. Mergem şi noi s-o auzim, da? ***Please!*** Îmi plac fanfarele, n-am mai ascultat una de când eram mică.

Îşi umflă obrajii şi începu să imite sunetul tubei. Apoi îşi pocni palmele, imitând talgerele. Continuă să cânte încă un minut cu diferite timbre ale fanfarei, acompa- niindu-se cu gesturi care sugerau mişcările ample ale tamburului major. Se opri, redevenind brusc serioasă:

— Intrăm pe aici, spuse. Mai sunt două intrări, dar noi o folosim pe asta. Într-un mall e foarte important pe unde intri, altfel te rătăceşti, nu găseşti ce cauți şi te laşi păgubaş. La sfârşit eşti făcut varză şi nu ştii de ce. Totul e să ştii ce vrei. Altfel te pierzi şi nu mai ieşi niciodată din mall. Dar noi ştim ce vrem, nu-i aşa? Zi tu întâi.

Matei nu găsi cuvântul potrivit. Aşa că se hotărî să glumească:

— Cămăşi colorate?

— Bun! zise ea. Atâta că trebuie să fii convins. Dar puteai să zici orice altceva, să ştii. La mall ți se poate îndeplini orice dorință, dacă ştii pe unde s-o iei. Pentru cămăşi colorate, noi o să intrăm pe aici şi pe urmă o să urcăm la etajul al doilea. Acolo se îndeplinesc dorințele bărbaților.

Urcară pe scara rulantă. Pe lângă ei trecură în fugă doi tineri grăbiți.

— Vezi pe unde mergi, tataie! strigă unul în urmă, însoțit de râsul celuilalt.

Sânziana îl luă de braț, lipindu-se de el.

— Îmi place pe scara rulantă, îi spuse, consolator. Şi, dacă-mi place, de ce să mă grăbesc? Mai ales în mall, n-ai de ce să te grăbeşti. Lucrurile te aşteaptă. Mallul are timpul lui, nici nu-ți dai seama că afară s-a făcut noapte. Dacă nu eşti atent ori te grăbeşti, poți să ieşi bătrân din mall. Ori poate să treacă mai mult şi să ieşi mai tânăr decât afară. Ca şi cum ai zbura printre stele. Uite, să-ți spun ce-mi doresc eu. Bine?

Era o întrebare pe care i-o puse doar ca să fie sigură că e atent.

— Vreau să scriu o poveste despre mall. Şi despre bărbatul pe care aş vrea să-l întâlnesc aici. Un bărbat care să nu aibă amintiri.

— Cum vine asta? Cine n-are amintiri?

Ea i se propti în față şi-l împunse cu degetul în piept.

— Uite, să nu mă crezi proastă că zic aşa nişte chestii. Dar vreau pe cineva care să-şi aducă aminte numai de lucrurile de care vrea să-şi aducă aminte, înțelegi? Adică să nu fie lucruri de care să-i pară rău că le-a făcut, să vrea să le ascundă şi ele să vină peste noi tocmai când ne e lumea mai dragă. Te-ai prins?

Matei îi îndepărtă o şuviţă de pe frunte.

— Eşti prea tânără ca să te gândeşti la lucruri de-astea.

— Asta e! Dacă aşa simt, aşa zic. Îmi place să vorbesc cu tine, mi se pare că mă înţelegi.

Se strânse lângă braţul lui.

— Chiar dacă eu nu te înţeleg totdeauna, chicoti. De pildă, de ce pui morţii să-ţi cânte? E cam horror.

Se opri în faţa unei vitrine. Trecu în revistă manechinele, nu fu prea încântată, îl luă de mână şi trecură mai departe.

— Anul ăsta se poartă cămăşi cu gulerul îngust, decretă.

— Şi la anul?

— Nu ştiu, nimeni nu ştie. Dar de ce întrebi?

— Nu putem să luăm cămăşi numai pentru anul ăsta.

Ea pufni în râs, privindu-l.

— Dar câţi ani crezi tu că se poartă o cămaşă?

— E păcat s-o arunci.

Sânziana se oprise la altă vitrină.

— Am văzut că porţi şi pulovere ***en cœur.*** Aşa că o să luăm de două feluri, una aşa şi una aşa. Una cu guler răsfrânt în dungi subţiri, să meargă la blugi. Cealaltă, în pătrăţele.

Intrară. El rămase şovăitor, între şirurile de umeraşe. Ea se înălţă pe vârfuri, să vadă până în capăt. Se întoarse şi-l privi estimativ.

— Întoarce-te, spuse.

Îl măsură cu palma desfăcută de la ceafă până la curea. Apoi scoase din poşetă un metru de croitorie. Se înălţă iarăşi, dar nu fu de ajuns.

— Apleacă-te! îi comandă.

Măsură iar, apoi îi înconjură gâtul cu metrul, pentru guler.

— 46, spuse. Să vedem ce găsim la mărimea asta.

Îl trase după ea, căutând printre rafturi.

— Aşa-i că porţi patru'j'şase? îl întrebă, ca să fie sigură.

Nu ştia. Nu-şi cumpărase niciodată singur cămăşile. Le alesese pe cele care i se potriviseră dintre cadourile de ziua lui. Ea pufni în râs.

— Ăia care ţi le aduceau erau tot poliţişti? Nu trebuie să-mi răspunzi.

Îi făcu semn să aştepte şi căută o vânzătoare. Vorbi cu ea mult, explicându-i şi arătându-i-l pe Matei care rămăsese derutat între umeraşe. Se întoarse, mulţumită.

— Acolo e colţul pentru namile, îi spuse. Mai caută şi vânzătoarea în

depozit. Au şi blugi din ăia înguşti jos. Se strâng pe pulpe, or să-ți placă.

Matei se gândi că încă avea timp să se oprească şi să plece, dar ea era atât de pătrunsă, încât renunță. De fapt, Sânziana îi pusese o cămaşă în brațe şi îl împingea spre cabina de probă.

— După ce te îmbraci, înainte de a trage de tot draperia, să mă chemi.

Căută ceva de care să atârne cămaşa nouă, apoi se descheie cu mişcări nesigure. Cea veche era o cămaşă gri, cu mâneci scurte, potrivită pentru el. O avea de ceva vreme, îi plăceau hainele pe care le mai purtase, cădeau pe corp cu blândețe. Nu moştenise nimic de la Beniamin, toate hainele băiatului fuseseră arse, iar cenuşa fusese împrăştiată pe maidane. Şi mama lui, venită la oraş să-şi îngrijească fratele cât mai aproape de doctori şi de spitale, nu luase din zestrea de fată decât plăpu- mile şi pernele, căci hainele moştenite de la familia din Romanați nu se potriveau la oraş. Nu trăise printre haine mirosind a naftalină, de aceea se despărțea greu de hainele lui. Puse cămaşa veche lângă cealaltă, în pătrățele roşii şi albastre. Putea s-o îmbrace la loc pe cea gri şi să spună că cealaltă nu i se potriveşte. Dar vocea vânzătoarei, din spatele draperiei, îi reteză orice tentativă de revoltă. Văzu cum pe lângă marginea draperiei apare o mână, ținând împăturită o altă cămaşă.

— Vă roagă fata dumneavoastră s-o încercați şi pe asta.

Sânziana se dovedea descurcăreață. Rezolvase cu promptitudine chestiunea aparențelor. Şi dilema lui în legătură cu cele două cămăşi. Tată şi fiică, o pereche care stârnea simpatie, orice familiaritate era permisă. Să ne privim în oglindă, tati! Matei avea încă un trup musculos, chiar dacă muşchii lui începuseră să pară pe alocuri mai degrabă agățați decât înfăşurați pe oase. Dar de sub maieu părul cărunt ieşea la iveală, ar fi trebuit să îmbrace iute cămaşa cea nouă, să nu se trezească în fața unei Sânziene curioase, trăgând cu ochiul prin crăpătura draperiei.

Oglinda, alcătuită ca un triptic, era făcută să reflecte corpul şi din alte unghiuri. Astfel avea în jurul lui trei reprezentări. În față una care semăna tot mai tare cu părintele lui, iar pe margini cei doi fii, fără ca privirile să li se întâlnească. Cum ar fi fost o astfel de întâlnire, se gândi Matei, ce ar fi avut să-şi spună tatăl şi cei doi fii, unul altuia? Probabil cele mai multe cuvinte aparțin de regulă unor conversații care n-au avut loc, în care oamenii doar îşi închipuie ce-ar spune dacă s-ar întâlni. Dar el nu reuşea să-şi imagineze o astfel de întâlnire. Tot ce îi spusese tatălui

său se baza pe condiția prealabilă ca el să nu fie de față. Dialogul lor sporadic fusese rodul absenței unuia dintre ei.

— Hei, ginerică, se auzi glasul vesel al Sânzienei de după perdea, te mai găteşti mult? Ieşi, să te vedem.

Întoarseră toți trei capul, tatăl şi fiii, ceea ce în realitate nu era cu putință. Matei le zâmbi, ar fi fost un eventual subiect de discuție, dacă nu ar fi fost incomod pentru tustrei. Şi atunci trase draperia. Sânziana îi aranjă gulerul şi se dădu un pas înapoi, fluierând admirativ.

— Ce gagic, fată! Ai pus-o şi pe cealaltă?

— Da, minți Matei.

— Vine bine şi aia, au aceeaşi mărime, conchise Sânziana. Las-o pe dinafară, n-o băga în pantaloni, aşa se poartă. Mai ales că o să-ți cumpărăm şi blugi.

De data asta a fost mai greu. Trebui să probeze mai multe perechi până să găsească unii suficient de lungi. Şi strânşi pe fund, adăugase Sânziana, punându-l să-şi ridice poalele cămăşii şi să se rotească. E mai mare ruşinea să ai tur la blugi. Nu trebuie să rămână loc nici să bagi degetul.

Ceea ce se dovedi adevărat. Matei încercă să facă doi-trei paşi, se simțea ca fixat între nişte atele. Îi aruncă o privire nefericită, dar Sânziana avea soluții pentru orice.

— Îşi dau drumul, îl linişti.

Matei clătină din cap neconvins şi vru să intre la loc în cabină.

— Hei, strigă Sânziana, ce crezi că faci? Doar nu vrei să te îmbraci iar cu hainele alea?

Fusese prins asupra faptului.

— Poți să le laşi aici sau le dăm la săraci, la o biserică, sugeră fata.

— Mi-e bine cu ele, încercă Matei, dându-i de înțeles că nu se simte grozav în hainele noi.

— Fie, se înduplecă Sânziana. Le zic să ți le împacheteze pentru acasă. Dar nu cumva să te mai văd îmbrăcat cu ele. Aşa negre şi cenuşii, o să te întreb cine-a murit. Acum du-te şi plăteşte, până nu mă enervez.

Râse şi-l îmbrânci spre casă. Vânzătoarea îl privi, zâmbind:

— Fata dumneavoastră are gust.

— Vezi, tati, se răsfăță Sânziana. Doamna îmi dă dreptate şi dânsa se pricepe, să ştii...

Făcură drumul înapoi, pe scările rulante.

— N-am urcat pe aici, privi Matei în jur.

— Sigur că nu. Dacă încerci să cobori pe acelaşi drum pe care ai urcat, nu mai găseşti ieşirea. În mall nu ai voie să mergi de două ori pe acelaşi drum. Drumul te duce singur, numai că trebuie să te laşi dus. În mall nu trebuie să fii prea deştept. Ştii, e ca la hipnoză. Dacă te gândeşti prea mult, nu poți fi hipnotizat.

— I-ai spus vânzătoarei că sunt tatăl tău?

— Tati, râse ea. Nu, n-am zis, aşa le-a potrivit ea. Ce nu-ți place la aşa o fată ca mine?

— Îmi place, zâmbi el, dar... altfel.

— Ia uite, îl luă ea de braț, de când s-a îmbrăcat în blugi, s-a şmecherit tipul. Se dă la gagici...

— N-o lua chiar aşa, se apără cu jumătate de gură Matei.

— În fond, ce pierzi? chicoti ea. Cel mult o înghețată, uite, de-aia pe băț, cu ciocolată şi migdale.

Se scotoci prin buzunare după măruntiş, dar uitase că între timp îşi schimbase pantalonii. Ea râse, desfăcu pachetul şi îi scotoci prin buzunare, fără să ceară voie. Găsi o batistă şi câteva bancnote

— Batista o lăsăm aici, spuse, se zice că dacă dai batiste înseamnă despărțire. Tu nu vrei înghețată?

— O să beau o bere în parc...

— În parc, îşi aminti Sânziana. Ne duce tati în parc. Pot să te iau de mână?

Îşi strecură degetele subțiri în mâna lui şi început să o legene. Ceva din el îl îndemna să se poarte firesc, un bărbat de mână cu o femeie la ieşirea din mall. O clipă chiar aşa şi crezu, îi strânse degetele, ea întoarse capul spre el şi zâmbi. Apoi, văzând maşina, o pufni râsul de-a binelea.

— Lada în care cântă stafiile.

Acum nu mai zăbovi, învățase cum să deschidă portiera. Învârti maneta pentru geam şi dădu drumul la muzică.

— Maşinile îmbătrânesc mai repede decât oamenii? întrebă ea, legănându-se într-un ritm care nu avea, fireşte, nimic de-a face cu ce se auzea la casetofon.

— De ce întrebi?

— Maşina asta e cam de vârsta mea. Nu e frumos să râd de ea, nu-i aşa?

— Nu e deloc frumos. Mai ales că se ține foarte bine pentru vârsta ei.

— Şi tu arăți bine.

— Spune până la capăt...

Sânziana aruncă bățul de la înghețată pe fereastră şi-şi linse degetele.

— Am spus, gata.

— Adică pentru vârsta mea, aşa ai vrut să spui. Dacă n-am murit încă înseamnă că arăt încă bine.

Ea dădu din mână ca şi cum ar fi vrut să zică „N-are importanță“, apoi se întoarse brusc spre el:

— Eu cum arăt?

— Eşti foarte frumoasă, spuse, pe nerăsuflate.

— Nu se pune. Nici nu te-ai uitat la mine.

— Conduc maşina, mă uit la drum.

Sânziana, fără să se sinchisească, îl apucă de bărbie şi îi întoarse capul spre ea.

— Eşti foarte frumoasă, repetă el, trăgând cu coada ochiului la drum.

— Vezi? Eu nu mă supăr. Până la urmă, pricea s-a ales.

Coborâră. Sânziana îşi făcu loc printre gură-cască şi se apropie de fântână. Apele pulverizau în jur picături. Întinse mâinile şi-şi ridică faţa, încreţindu-şi nasul sub stropii răcoroşi. Fântâna era înconjurată de semnele zodiacului.

— În ce zodie eşti? îl întrebă.

Matei încercă să-şi bage mâinile în buzunare, dar nu reuşi. Sânziana avusese dreptate, nu încăpea niciun deget.

— Nu-mi vine să cred că până acum n-ai purtat niciodată blugi, râse ea. Şi nu ştii nici măcar în ce zodie te-ai născut. Nu te-a întrebat nimeni? Nicio femeie?

Matei privi perdeaua de stropi în care se aprindea, când şi când, răsfrângerea unei frânturi de curcubeu. Sânziana îl împunse iar cu degetul în piept.

— Hai, zi-mi de femeile care te-au iubit. Cum de nu te-au întrebat de zodie? E primul lucru de care întreabă o femeie. Şi tu le-ai iubit fără să le ştii zodia? Ce fel de iubire a fost aia?

— M-am născut în februarie, spuse el, pentru a opri încă o convorbire pe care o începuse cu tatăl lui.

— La început sau la sfârşit?

— La sfârşit.

— Deci eşti Peşte. Trebuia să mă gândesc, eu sunt Leoaică, apă cu foc, să vedem care pe care.

Şi adăugă, privind copacii înalţi ce străjuiau aleea principală:

— N-am mai fost în parcul ăsta. Cred că, atunci când nu e lume, se merge la fix cu rotilele. Ce-i acolo sus?

— Mormântul eroului necunoscut.

— Nimeni nu ştie cum îl cheamă?

— E un soldat mort în Primul Război Mondial. În războaie mor mulţi oameni. Trebuie să-i îngropi, nu poţi să aştepţi până îi recunoaşte cineva. Au dezgropat câţiva soldaţi neidentificaţi şi au pus un orfan de război să aleagă pe unul dintre ei. Şi el a fost pus în mormântul eroului necunoscut.

— Mormântul generalului necunoscut nu există?

— Nu cred să existe. Pe generali moartea îi ştie pe nume.

— Ce trist! exclamă ea, privind flacăra dintre afeturi. Hai mai bine la fanfară.

Exact ca atunci, valsul lui Şostakovici, numai că nu dansa nimeni.

— Şi ce dacă? hotărî ea. Noi o să dansăm. Ai mai dansat vals?

Mama lui era mândră de el. „Eşti cel mai frumos dintre toți cei de aici“, spunea, dându-i şuvițele de pe frunte. „Numai dintre cei de aici?“, râdea el. „Eşti cel mai frumos din lume!“, spunea ea, lăsându-şi capul pe umărul lui. Se învârteau întruna, fără să amețească. „Uită-te în ochii mei, spunea el, şi atunci o să ne învârtim de câte ori o să vrem.“ Lumea din jur îşi pierdea contururile, se transforma într-un şir de cercuri multicolore, care se roteau invers. Erau numai ei doi pe lume şi nimeni să le facă vreun rău, ea micuță, plăpândă, el înalt, blond, cu ochi luminoşi, încât te întrebai ce sământă răsucită se strecurase în pântecul ei de puteau să fie atât de diferiți, mamă şi fiu. Şi, tocmai pentru că abia ajungea cu mâna pe umărul lui, când ritmul se rărea şi acordurile se lungeau, dând semn că valsul se apropie de sfârşit, Matei o ridica de mijloc şi o învârtea; ea îşi sălta călcâiele şi chiuia. Apoi, fără să-i dea drumul, lăsând-o să atârne în brațele lui la două palme de pământ, Matei se oprea nemişcat, dovedind că rotirile rapide ale valsului nu-l ameţiseră.

Sânziana rămase agățată de umerii lui, cu genunchii îndoiți şi călcâiele ridicate. Respirația ei sacadată o simțea adiindu-i în ureche. O lăsă moale, ea bătu entuziasmată din palme. Şi nu fu singura care aplaudă. Fata făcu o reverență spre public, apoi îl luă de braț.

— Dacă îți puneai şi uniforma, era chiar ca în filmele vechi! se entuziasmă ea. Valsul ăsta o să fie melodia noastră. De câte ori o să-l auzim, o să ne amintim de ziua de azi. Îl ştiai?

— Era la modă în copilăria mea. Abia apăruse, se dansa peste tot.

— Acum o să-l dansăm numai noi doi, şopti, strân- gându-se lângă el. Ştii ce...? Voiai să bei o bere. O dau eu, în cinstea hainelor noi.

— Nu trebuie.

— O, ba da, ba da! De câte ori am eu ocazia să-i fac cinste unui general?

Terasele se înşirau de o parte şi de alta a aleii. Căutară o masă mai aproape de grătar.

— Ai uitat tableta în maşină, remarcă ea. Ai uitat-o special, hai, recunoaşte. Ca să nu-ți deschizi contul de e-mail. Tu pierzi.

Îi făcu semn să se aplece spre ea, cu aerul că îi încredințează un mare

secret:

— Pe e-mail poţi să stai de vorbă şi cu morţii.

— Cum vine asta?

— Uite-aşa. Poţi să inventezi oameni, poţi să ţii în viaţă oameni care au murit. Mai ceva ca la cinema. Nu există nici maternităţi, nici cimitire. Toţi suntem apariţii, ne atingem fără să ne pipăim.

Râse, privindu-şi degetele:

— Acolo nu trebuie să pierd vremea la manichiură.

— Şi cum faci să vorbeşti cu morţii?

— E foarte simplu. Tu ai adresa ta de e-mail. Să zicem genu a rond nu ştiu cum. Cu cine vrei să vorbeşti?

— Nu ştiu...

— Cu cine te trezeşti uneori vorbind fără să-ţi dai seama, dintre morţi?

— Mă gândesc la mama. Şi la unchiu-meu, fratele ei mai mic. Îl chema Beniamin.

— Bun. Beniamin a rond nu ştiu cum. Gata, Beniamin e la fel de viu ca şi tine. N-ai decât să-i scrii.

— Şi o să-mi răspundă?

Sânziana chibzui, cu o mutră serioasă.

— Dacă nu e supărat pe tine, o să-ţi răspundă.

— N-are de ce să fie supărat.

— Asta zici tu... Ai dat de pomană pentru el, i-ai pus lumânări, l-ai trecut în pomelnic?

Matei se agăţă de ultimele cuvinte.

— L-am trecut.

— Atunci o să-ţi răspundă. Hai să bem. Pentru Beniamin, că l-am înviat.

Matei zâmbi şi-şi muie buzele în spumă. Ea îl privea, cu mâinile în poală.

— De ce te uiţi aşa? întrebă Matei, mai ales că valsul se terminase şi crezuse că s-a îndepărtat de mama lui.

— Mă gândeam că abia ne cunoaştem şi am vorbit deja o grămadă de lucruri.

— Nu e adevărat, o dojeni cu arătătorul. Mă păcăleşti. Tu ai întrebat şi eu am răspuns. Am vorbit mai mult despre mine.

— OK, îşi prinse ea capul în palme, cu coatele pe masă. Întreabă-mă tu ce vrei. Mie nu mi-e frică, nu e nimic ce mi s-a întâmplat să nu ştie şi

alții. N-am secrete.

— Ce vrei să te faci când o să fii mare? zâmbi Matei.

— Sunt mare.

— Şi?

Ea se bosumflă.

— Tocmai aia e, că nu m-am făcut încă nimic. Am terminat Facultatea de Relații Publice la stat. Cum zice
Tinu, am făcut o facultate, dar n-am nicio meserie. Acuma, ce să zic, taman el vorbeşte, care a făcut ditamai Arhitectura şi cântă pe unde apucă.

Bău o înghițitură din limonadă şi continuă, serioasă:

— Acum fac şi masterat, de parcă nu mi-ar fi ajuns. Mă gândesc să mai fac ceva, dar nu ştiu ce. Să mai intru la o facultate, să mă mărit, ceva ***funny.*** Era mai vesel când te întrebam eu.

Străbătură aleea în tăcere. După ce urcară în maşină, Sânziana se înveseli iarăşi. Dădu drumul la casetofon, parcă se mai obişnuise cu romanțele.

— Uite, spuse, că ziceam cum să vorbeşti cu morții. Intri pe YouTube. Îți arăt eu cum să-i asculți pe cântăreții ăştia ai tăi morți. Te simți ca la cârciumă, tu le zici şi ei îți cântă la ureche tot ce-ți vrea inima. Şi nici nu trebuie să le laşi bacşiş.

Îi indică o intersecție, înainte de Piața Universității, unde ar fi vrut să coboare. Dar mai întâi:

— Pot să te întreb ceva?

El încuviință. Sânziana se întoarse spre el, ca să-i urmărească atent expresia feței.

— Ai secrete?

Matei o mângâie pe păr, ea se alintă, ca o pisică scărpinată după ureche.

— Diferența dintre noi doi, spuse el, e că majoritatea oamenilor pe care i-am cunoscut au murit.

Ea se gândi o clipă.

— Înseamnă că ai secrete. Poți să-mi zici şi mie unul? Unul mare...?

— Pot.

— Care e?

— Tu...

Ea zâmbi şi îi dădu un sărut care-i prinse şi colțul buzelor. O privi cum se depărtează pe o străduță a oraşului vechi. Sânziana se întoarse

să-i facă semn cu mâna. Nu apucă să-i răspundă, cei din spate arătau că deveniseră nervoşi. Întoarse maşina spre strada Vasile Lascăr şi intră pe Ardeleni. După ce opri, răscoli în pachetul frumos ambalat, scoase cămaşa gri, o netezi, se dezbrăcă de cămaşa în pătrățele colorate şi se îmbrăcă la loc cum plecase. Se dovedi însă că omisese ceva.

— Ce-i cu nădragii ăştia de grăjdar? îl întâmpină doamna Matilda când îl văzu în hol.

Matei nu găsi nimic de spus, explicațiile ar fi fost complicate.

— Nu arăt bine? zâmbi în schimb.

Doamna Matilda nu avea chef de cochetării.

— Bărbații, spuse, privindu-l neînduplecată, sunt de trei feluri: foarte tineri, tineri şi ce bine arăți. Chiar vreți, domnu', să vă spun ce bine arătați?

A TREIA SCRISOARE CĂTRE TATĂL MEU. Din ultima ta scrisoare am înțeles că ai fost un soldat norocos. N-ai căzut prizonier în încercuirea de la Stalingrad. Şi, socotind după performanțele de care te-ai dovedit în stare la trecerea îndărăt prin România, ai scăpat destul de teafăr. Te-ai multiplicat în urmaşi din frica de moarte, iar moartea, nemaiştiind pe care dintre noi să-l aleagă, ne-a lăsat pe toți trei în pace.

Nu ştiu ce s-a ales de tine. Nu cred că te-a pedepsit cineva când ai rămas la vatră. În Germania, vina a fost împărțită între atâția, încât nimeni nu s-a simțit cu adevărat vinovat. Am rămas noi, cei din afara granițelor voastre, să pătimim şi pentru voi.

De-aia nu ştii ce înseamnă să suferi pentru ceea ce eşti fără voia ta. Se spune că pruncii sunt cei care îşi aleg părinții. Eu depun mărturie că nu e aşa. N-aş fi îngăduit ca mamei mele să i se întâmple una ca asta. Şi n-aş fi ales să mă nasc în felul şi în timpul în care m-am născut, luând asupra mea păcatele războiului. N-a existat niciun armistițiu care să împace cele două jumătăți ale trupului meu.

Se spune că, unde e multă iubire, este şi ură. Se poate, dar reciproca nu e neapărat adevărată. Iubirea se naşte din potrivire. În schimb, nepotrivirile stârnesc ură. La început viața mea a fost nepotrivire şi împotrivire. După ce te-am omorât ultima oară, n-a mai fost decât nepotrivire. Ei au avut grijă să se întâmple aşa.

Diferența dintre cutia întunecată în care mă aruncaseră prima oară şi

celulă a fost că asta de acum avea ferestre. Mare diferență! Geamurile erau groase şi zăbrelite, încât nu puteai să deosebeşti nimic în afară. Dar măcar puteai număra zilele, ceea ce nu era puțin. Întâlnirea cu lumina, chiar aşa, bolnăvicioasă, lipsită de vlagă, îți dă nădejdea că nu eşti cu totul pierdut.

După două zile în care am primit mâncare prin ferestruica din uşă, s-au întors după mine. Probabil că arătam de tot sălbăticit, pentru că mi-au pus din nou cătuşele şi au păstrat o distanță de doi paşi. Aceeaşi cameră, luminată de un bec chior, acelaşi individ care mă aştepta, acelaşi ordin scurt să mi se descuie cătuşele. Şi apoi, acelaşi pumn în stomac. Numai că de data asta, când mi-am recăpătat suflul, nu m-am mai năpustit asupra lui, acum ştiam că nu ar avea rost. M-am uitat la el cum te-aş fi privit pe tine, dacă n-aş mai fi putut să te ucid. L-a satisfăcut privirea mea. „Mă urăşti, nu-i aşa?", m-a întrebat iarăşi, ca şi cum ar fi vrut să ştie dacă voiam un pahar de apă. Dar asta nu schimba cu nimic răspunsul la întrebare. Urăsc pe toată lumea, a înțeles omul. N-are importanță cum îl chema, căci nu vorbea în numele lui.

L-a mulțumit într-atât atitudinea mea, încât mi-a făcut semn să mă ridic şi a împins un scaun spre mine. Şi-a luat şi el unul şi s-a aşezat în fața mea. Am observat că n-avea pistol, dar cei doi din spate stăteau pregătiți, aşa că m-am stăpânit. Am făcut bine, el a înțeles şi mi-a zâmbit. Zâmbea urii din mine şi, de fapt, tot timpul numai cu ea a vorbit. Şi-a întors dosul palmei şi mi l-a apropiat de față. Credeam că vrea să-mi tragă o palmă, am închis ochii, dar nu m-am ferit. „Uită-te!", mi-a spus. Nu avea de gând să dea în mine, de atunci nu m-a mai lovit niciodată. Eram deja de aceeaşi parte. Avea degete ciudate, noduroase, parcă retezate la vârf. Atunci am observat că în loc de unghii avea un fel de bucăți vineții de carne cicatrizată. „Omul e făcut din unghii, mi-a spus. Când îi smulgi o unghie, parcă îi smulgi inima din piept." Apoi m-a bătut pe umăr. „Nu-ți fie teamă, ție n-o să-ți smulgem unghiile. Am aflat tot ce era nevoie." Şi apoi, cu zâmbetul şters de pe față: „Ştiu că vrei să te răzbuni. Dar nu ştii cum şi nu ştii pe cine. Asta o să te învățăm noi".

Nu m-am mai întors acasă. Mi-au dictat o scrisoare către mama, alta decât cea pe care i-o scriam eu în gând. O anunțam că am fost admis la şcoala de ofițeri, fără să spun care e. Îi scriam să nu-şi facă nicio grijă, am să vin cât o să pot de repede acasă. Aici e bine, mi-am luat bacalaureatul, am primit haine, cămin şi masă. Mă aflu printre oameni cumsecade.

În rest, nicio adresă, nimic. Se pare că mama n-a crezut nicio iotă din ce i-am scris. La mult timp după aceea, cel care i-a dat scrisoarea mi-a

povestit cum a fost. Era bătrân, mi-a spus că nu mai are mult de trăit şi vrea să se descarce. Ar fi bine să ştii şi tu, altuia n-am cum să-i spun. Şi nu-mi pasă dacă asta o să-ţi împovăreze sufletul, dacă mai ai loc pentru aşa ceva. După ce a primit scrisoarea, mama a izbucnit în plâns. A întrebat unde sunt, ca să vină să mă vadă. Aşa cum fusese învăţat, curierul i-a spus că nu pot fi vizitat, dar că o să vin acasă când o să primesc prima permisie. Atunci l-a întrebat dacă poate să-mi scrie o scrisoare şi l-a rugat frumos să mi-o dea. Sigur, numai să fie scurtă. I-a dat şi banii pe care-i avea, i-a primit ticălosul. Nu mi-a dat nimeni scrisoarea ei, care ar fi putut să aşeze altfel potrivelile şi nepotrivelile mele cu lumea. Era, într-adevăr, foarte scurtă, avea doar câteva cuvinte: „Ce ţi-au făcut, băiatul meu?". Cei care ştiau răspunsul la întrebarea asta au socotit că e mai bine s-o rupă. Iar mie, tot anul care a urmat, nu mi-au dat voie să merg acasă, socotind că nu sunt încă pregătit pentru întâlnirea cu mama, pentru că nu am încă răspunsul meu.

Tu ai răspunsul tău? Tu, care, din scrisorile astea ce au venit o dată la zece ani, m-ai lăsat să cred că ştii câte ceva despre mine, te-ai gândit cum a fost, după atâta vreme, întâlnirea mea cu mama? Cum m-a aşteptat ea să mă întorc, cum se ducea uneori la gară aşteptând trenurile, cum o îmbrânceau afară din secţia de miliţie când întreba iar şi iar cum poate să-şi găsească fiul?

În privinţa asta, se pare că semănăm. Nici eu n-am ştiut toate astea. Nu aveam nici măcar douăzeci de ani, credeam că e mândră de mine şi abia aşteptam să vină vara, să mă arăt dinaintea ei în uniformă de cadet şi apoi să dansăm împreună valsul nostru în Parcul Romanescu.

Şi acum, despre întâlnirea cu mama. Ea n-a mai avut loc. Mama n-a primit niciodată răspuns la întrebarea ei. În lumea cea nouă în care trăiam, nu era loc de duioşie. Existau reprezentanţi ai poporului, care eram noi, şi duşmani ai poporului, pe care-i hăituiam. Poporul însuşi, cu oameni obişnuiţi, care nu se ascundeau şi nici nu hăituiau pe cineva, ci doar se temeau omeneşte, era o noţiune abstractă. De aceea, tot ce avea legătură cu asta ne interesa prea puţin. Nici măcar nu s-au grăbit, au aşteptat să mă întorc din misiune, de undeva din Munţii Făgăraşului, şi abia atunci comandantul şcolii mi-a comunicat că mama a murit. Avea în voce un fel de uşurare, ca şi cum moartea mamei ar fi simplificat lucrurile.

Cum nu exista nimeni altcineva ca să-mi pună în locul ei întrebarea, am primit permisiunea să plec acasă. Trenurile nu mai semănau cu cele

din copilăria mea. Nu mai erau oameni cocoțați pe scări sau atârnați de ferestre. Şi nici bărbați îmbrăcați în vestoane vechi ori invalizi de război, cerşind pe peroane. Iar noi, copiii foametei, ne făcuserăm mari, eu aveam deja peste un metru nouăzeci, mama ar fi avut de ce să se mândrească cu mine pe ringul de dans din jurul fanfarei militare.

Beniamin mă aştepta, ca de obicei, risipit în pulberea din jurul catedralei Madona Dudu. În casa noastră de pe strada Brânduşa nu mă aştepta însă nimeni. Dacă n-aş fi ştiut că mama murise, aş fi putut crede că e plecată la serviciu. Papucii rămaşi lângă pat, capotul atârnat în cuier. Am deschis dulapul de haine, rochia înflorată era tot acolo, nu luase cu ea amintirile despre lume, aşa cum i-ar fi plăcut. Abia în uşa bucătăriei am înțeles grozăvia. Câteva clipe am stat înlemnit. Nici n-am putut să vărs, deşi greața îmi răscolise stomacul. Scaunul meu era întors cu spatele spre masă, de parcă n-ar fi vrut să văd ce se petrece. Al ei era căzut. Probabil că aici o găsiseră, prăbuşită. Primul meu imbold a fost să mă duc la fereastră, s-o deschid. Am tras de câteva ori adânc aer în piept şi abia pe urmă am avut curajul să privesc pe îndelete. Uşile dulapului erau date de perete, câteva farfurii zăceau sparte pe jos. Răsturnate pe policioara dulapului, pe podele, pe masă, vedeam borcanele de dulceață, unele pe jumătate pline, de parcă vrusese să înfulece cât mai repede. Deasupra zumzăiau, cu ison de contrabas dezacordat, roiuri de muşte şi albine. Nu se sinchiseau că dulceața prinsese o crustă de mucegai albăstrui, în care fojgăia ceva alb. În borcanele negolite colcăiau viermi. Imaginea asta ar fi trebuit s-o vezi, tată, pentru că altfel ți-ar fi greu să înțelegi tot ce-o să-ți povestesc mai departe. Am avut-o dintr-odată în fața ochilor pe mama, cu privirile speriate, cu degetele vârâte în dulceață şi buzele mânjite. Cu paloarea aceea pe care i-o dădea diabetul, cu atracția nebună spre dulcele cleios care însemna pentru ea plăcere şi suferință, deci moarte.

Numai eu ştiam adevărul. Mama nu murise cum credeau ei. O găsiseră, probabil, după câteva zile, ghemuită în şocul căderii, rigidă şi cu gângănii roind în jurul buzelor mânjite de dulceață. Îi puseseră, probabil, prosoape cu apă fierbinte la încheieturi să i le moaie şi să-i poată dezdoi genunchii şi brațele, s-o spele, s-o îmbrace şi s-o aşeze în sicriu. Cineva, poate preotul sau paznicul cimitirului, care trebuie să fi fost bătrân încă de atunci, şi-a adus aminte de Beniamin şi au înmormântat-o lângă el. Dar mama mea nu murise de boală, diabetul era doar fiara dinlăuntrul ei pe care o asmuțise. Mama mea s-a sinucis. Ştia că

dulceaţa îi face rău. Aşa cum un altul ar fi înghiţit un pumn de somnifere, ea a hăpăit în neştire dulceaţă până când zahărul i-a supt şi subţiat sângele, făcându-i inima să explodeze.

Tinereţea are toată viaţa înainte pentru a repara o parte dintre greşeli, de aceea nu este o vârstă a remuş- cărilor. Nu m-am gândit nicio clipă că ar fi murit din cauza mea. Am dat, cum e uşor să-ţi închipui, vina pe tine. Dar, mai ales de când am ajuns amândoi cam de-o seamă, am acceptat să împart vina asta cu tine. Moartea mamei e o vină pe care trebuie s-o împărţim şi care, într-un fel, ne uneşte. Faptul că, atunci când merg la cimitir, presar pe mormântul ei fructe de pădure îndulcite nu mă dezvinovăţeşte cu nimic.

Am adunat toate cioburile şi borcanele golite pe jumătate. Roiurile s-au destrămat, ca şi cum corzile contrabasului ar fi plesnit una câte una. Am spălat pe jos, am pus farfuriile care rămăseseră întregi la locul lor, am aşezat scaunele aşa cum fuseseră dintotdeauna, unul pentru ea, unul pentru mine şi cel de-al treilea, mereu gol, al lui Beniamin, am făcut curat cu o minuţiozitate altminteri inutilă, căci multă vreme în casa aceea n-avea să mai locuiască nimeni, iar eu cu atât mai puţin. Am şters toate petele de pe duşumea şi de pe masă, am pipăit fiecare scândură, ca nu cumva în lemn să se fi impregnat urme de dulceaţă, am întors fiecare farfurie pe faţă şi pe dos. Am făcut toate astea cu sminteala criminalului care vrea să şteargă urmele de la locul faptei. Nimeni nu trebuia să bănuiască ce se întâmplase, crima pe care o comisese mama, ucigându-se pe sine.

Nu m-am dus la cimitir. Îmi fusese de ajuns mormântul ei din casa noastră. Am privegheat patul, aşternutul şi perna în care rămăsese urma trupului ei firav. Apoi am netezit cearşaful, am scos din şifonier rochia înflorată şi am întins-o pe pat. Am adus lângă pat scaunul lui Beniamin, m-am aşezat la căpătâi şi am plâns pentru amândoi.

În şcoală au crezut că ieşirea în lume mă tulburase şi că trebuie s-o ia cu mine de la început. Cum se mai înşelau! Se întâmplase exact pe dos. Moartea mamei mi-a anulat orice potrivire cu lumea. Ura îmi rodea acum nestingherită pieptul. Nu aveam de cine să mă mai ruşinez. Într-un fel, mama greşise. Ei nu mi-au făcut nimic. Pur şi simplu, au simţit că eram ca şi ei, nu trebuise să-mi smulgă cineva unghiile, pentru că mă născusem cu ele gata smulse. Pentru că nici eu nu mărturisisem. Decât ţie, dar tu nu eşti anchetatorul meu. Pe tine mărturisirile mele nu ar trebui să te bucure, ci să te umilească. Te dispreţuiesc atât de tare,

încât pot ajunge chiar să simt milă față de tine.

Acolo nu era propriu-zis o şcoală, deşi la sfârşit am primit gradul de sublocotenent. Sau, dacă totuşi şcoala înseamnă un loc unde înveți ceva, atunci aceea a fost o şcoală de vânat oameni. De aceea fusese amplasată la Sibiu, în Munții Făgăraşului era destul vânat. Şi sezonul de vânătoare era deschis tot anul. Între timp, numărul celor care se refugiaseră în munți şi despre care nouă ni se spunea că sunt bandiți şi duşmani ai poporului, dar pe care, în ciuda duşmăniei pe care le-o purta, poporul continua să-i ajute se micşorase. Osteniseră şi-ai noştri de atâta căutat, osteniseră şi ei de atâta ascuns.

Era după cum ni se năzărea şi după cum se nimerea, după furia ori plictiseala noastră. Când încercuiam pe câte unul şi eram plictisiți, îl împuşcam chiar acolo, pe loc, ca să terminăm mai repede. Când ne obligau să rătăcim mai multe zile prin munți, să scotocim văgăunile, să înaintăm tupilați, trunchi după trunchi, să ne ferim de gloanțele care şuierau prin frunzişuri, ne înfuriam şi îi aduceam în arest, să ne bucurăm pe îndelete de moartea lor.

Îți imaginezi, tată, că nimeni nu mi-a predat în clasă lucrurile astea. Plictiseala şi furia nu erau obiecte de studiu. Nu se învățau aşa cum se învață matematicile sau limba română la şcoală. Ele veneau de la sine. Depindea numai de locul unde te afli.

Priveam munții şi încercam să-mi imaginez ce gândesc fugarii despre noi, din locul unde se aflau. Probabil că pentru ei noi eram bandiții şi duşmanii poporului. Unii îi apărau, le duceau mâncare şi haine. Alții ne ajutau pe noi sau erau siliți să ne ajute, deconspirând rețelele care îi adăposteau. Faptul că îşi spuneau partizani nu-i ajuta cu nimic. Ei îşi spuneau anticomunişti, noi le spuneam legionari. Fiecare avea motivațiile lui, numai că pe ale lor nu le auzea nimeni.

Ai să mă întrebi de ce îi uram. Pentru asta trebuie să-ți spun cum i-am cunoscut. N-ai auzit, cu siguranță, de Ion Gavrilă Ogoranu. Pe vremea aceea, cu excepția locuitorilor de la poalele Munților Făgăraşului, nimeni nu auzise de el. Trei fotografii, a lui şi a doi dintre oamenii lui, stăteau lipite pe peretele de la intrare. O față de licean cam de vârsta mea, negricios şi cu ochii umbroşi. Mi s-a spus că poza fusese făcută cu vreo cincisprezece ani înainte, alta mai nouă n-aveau, nu reuşise nimeni să-l vadă, darămite să-l fotografieze. Cu zece ani în urmă erau mai multe fotografii pe perete, care, una câte una sau mai multe dintr-odată, fuseseră îndepărtate, pe măsură ce furia sau plictiseala alor

noştri le transformau în portrete de cadavre. Cei ucişi din plictiseală erau mai frumoşi, atunci când nu erau împuşcaţi în cap. Ceilalţi, cei ucişi din furie, erau mutilaţi, moartea se juca o vreme cu ei până să-i treacă dincolo, aşa cum pisica se joacă cu un şoarece ameţit.

Pentru cei care rămăseseră pe perete, urmărindu-ne cu priviri care ni se păreau sfidătoare, nu mai aveam decât furie. Eram încă novice, nici măcar nu mi se dăduse o armă. Cursurile mele se rezumau la întâlnirile cu omul cu unghiile smulse şi la paza celulelor cu deţinuţi - şi asta doar ca ajutor al paznicilor adevăraţi, purtători de armă.

Întrebările lui nu aveau nimic de-a face cu ceea ce aş fi putut să-i răspund. Viaţa mea fusese aşa de simplă până atunci! Cred că nimic nu e mai simplu de explicat decât naşterea urii. Ţi-a fost frică vreodată?, mă întreba. Nu, răspundeam. Ştii că numai cel căruia i-e frică poate să ierte? Nu ştiu. Ştii că, dacă ierţi pe cineva, o să trebuiască să stai tot timpul cu ochii pe el? N-am trecut prin aşa ceva. E periculos să te întorci fie şi o clipă cu spatele la cel căruia i-ai făcut un bine, nu uiţi? Dădeam din cap că am înţeles. Te-ai gândit vreodată să omori pe cineva? Da, numai că nu i-am spus că de tine era vorba şi că de fiecare dată când mă năpusteam asupra cuiva să-l stâlcesc în bătaie era pentru că te aveam în faţa ochilor. Ţi-e frică de moarte? Nu m-am gândit încă. Ţi-e frică de moartea altora? Cred că nu.

Credeam că nu. De fapt, nu văzusem încă pe nimeni murind. Pentru mine, moartea luase până atunci înfăţişarea scaunului gol de la masă pe care ar fi trebuit să stea Beniamin. Mă îmbulzisem, în vremea foametei, pe la pomeni, să adun câteva boabe de grâu sau seminţe de floarea-soarelui în căuşul palmei. Mortul nu era decât un fel de gazdă în numele căreia alţii făceau împărţeala. Pentru mine moartea însemna un miros dulceag de tămâie amestecat cu cel de flori veştejite. Faptul că te ucideam pe tine nu avea legătură cu moartea. Ba chiar deloc, căci n-aş fi câştigat nimic dacă mureai de-a bine- lea. Tu erai mortul perfect. Te omoram de câte ori mi se năzărea şi înviai de fiecare dată, fără să laşi nici măcar o ultimă răsuflare pe oglindă. Nu vreau să te văd murind cu adevărat, aş fi prea dezamăgit.

Întâlnirea cu moartea altuia a venit foarte repede şi, odată cu ea, răspunsul la întrebare. Răspuns care poate fi interpretat în mai mult feluri. Într-o dimineaţă, din cele trei fotografii rămăseseră doar două. Eram de rând la plantonul de noapte. Ei erau furioşi, pentru că într-una dintre celule era chiar omul din poză, dar care mai semăna foarte puţin

cu fotografia. Mi-a spus-o temnicerul, altminteri nu mi-aş fi putut da seama. Omul nu numai că nu mai semăna cu fotografia, ci greu s-ar mai fi putut spune că semăna a om. Buzele îi tremurau, însângerate, ochii îi erau atât de umflați de lovituri încât nu-i mai putea deschide, iar o ureche îi atârna ruptă. Se târa şi în urma lui, atunci când reuşea să înainteze câțiva centimetri, rămânea o dâră de sânge. Temnicerul stătea în colțul lui, pe întuneric. Deasupra, un reflector lumina holul, mărginit într-o parte şi alta de gratii. Deținutul întorcea capul în dreapta şi-n stânga, dând singurului ochi pe care cu oarece caznă putea să-l deschidă prilejul de a vedea. Apoi îşi proptea degetele în pardoseală, târându-se iarăşi. Urmăream fascinat strădania lui inutilă de a continua o fugă iluzorie. Mă gândeam că vor trebui să treacă vreo câteva ceasuri până să facă cei doi metri care îl despărțeau de piciorul gratiilor. Dâra de sânge lăsată în urmă era mărturia strădaniei lui de la apusul soarelui până la miezul nopții.

S-a oprit deodată şi m-a privit. Am crezut că mă nimerise cu privirea din întâmplare, că nici nu-şi mai dădea seama ce vede cu ochiul împăienjenit. Dar el continua să mă privească, de parcă ar fi vrut să mă apropii de el. Temnicerul moțăia cu capul în piept. Celelalte celule erau goale, eram numai noi doi. N-ar fi trebuit să-mi facă asta. N-ar fi trebuit să mă privească şi, mai ales, n-ar fi trebuit să geamă.

Nu ştiam care dintre ei este, în poze semănau unul cu altul. Fotografii măriseră nişte poze mici, studențeşti, trăsăturile deveniseră neclare. Un lucru era limpede şi asta se vedea din furia nepotolită a camarazilor mei: omul nu era Gavrilă Ogoranu. Probabil că de-asta îl chinuiseră atât, tocmai pentru că îşi bătuse joc de ei şi se dovedise a nu fi Gavrilă Ogoranu.

Pentru mine, nu era pe atunci nicio diferență între Ogoranu şi ceilalți. Poate că asta mi se citea pe față şi tocmai de aceea omul care se târa ca un şarpe strivit cu pietre mă privea. Geamătul lui se articula în două silabe năclăite în sânge. M-am apropiat, ceea ce pentru el a fost încurajator, şi atunci am înțeles ce zicea: „A-pă". Îi era sete, sângele începuse să i se închege pe față şi nu avea putere să-şi umezească buzele cu limba umflată. „A-pă...", îmi cerea, simțea că încă nu sunt cu totul de-al lor şi îmi încredința această ultimă dorință pe care n-ar fi mărturisit-o celor care îl chinuiseră. Am găsit o cană de tablă, am umplut-o şi am reuşit s-o strecor printre gratii. Nu avea putere să se întindă după ea. S-a înfipt cu unghiile în pardoseala de beton şi a mai

reuşit să înainteze câţiva centimetri. Mi-am întins mâna printre gratii şi am împins cana spre el cât am putut. Îi mai trebuia cam jumătate de metru. Mi-am scos bastonul de la brâu, dar în clipa aceea am simţit o lovitură puternică peste ceafă. „Ce mama dracului faci?!“, l-am auzit pe temnicer răcnindu-mi în ureche. Şi apoi o împuşcătură care a făcut ca apa să se împroaşte în jur şi cana să sară, rotindu-se în aer. Şi către mine: „Dacă te mai prind că te apropii de gratii, te împuşc!“. Am simţit ţeava pistolului, caldă încă, împungându-mă în tâmplă. „Ţi-e milă? Zi, mă, ţi-e milă?“ Am dat din cap că nu. „De cine ţi-e milă, mă, de tine sau de el?“, repeta întruna, înde- sându-mi ţeava pistolului în gură, printre dinţi. M-a împins cât colo, pe urmă s-a întors la locul lui. Am auzit cum trânteşte pistolul pe masă, să-l aibă la îndemână. Pe faţa deţinutului ajunseseră câţiva stropi de apă. I se prelingeau pe obraji şi bărbie, muind sângele închegat.

Împuşcătura care răsucise cana în aer deschisese între noi un spaţiu prin care am încercat să ne privim, fără a ne mişca, niciunul. Probabil că, acolo unde era el memoria se dizolvase, căci după un timp a început iar să geamă. De ce nu mă lăsa în pace? De ce se agăţa de mine aşa? Apă... apă... M-am întors cu spatele şi mi-am astupat urechile. Ştiam că se uită la mine şi geme. De ce nu-şi vedea în tăcere de suferinţă?

Am rămas ghemuit, cu spatele rezemat de zid şi cu ochii închişi. Am încercat să nu-l aud şi de la un moment dat nu l-am mai auzit. Probabil că, tânăr cum eram, m-a furat somnul. Temnicerul m-a trezit cu o lovitură de picior. Am sărit, nedezmeticit. Mi-a făcut semn spre celulă. Cel dinăuntru rămăsese cu degetele înfipte în pardoseala de beton şi cu privirea sticloasă spre mine. Tăcuse şi murise, poate nu neapărat în ordinea asta. Au venit alţi doi, l-a apucat fiecare de o mână şi l-au târât afară. Sângele l-a mai urmat o vreme, până a obosit. Înainte de a ieşi, temnicerul mi-a spus, ară- tându-mi găleata cu apă: „Spală toată mizeria asta!“. Mirosea a urină amestecată cu sânge. Nu semăna cu mirosul de flori ostenite cu care în copilărie mă obişnuise moartea.

Am turnat găleata cu apă pe ciment şi am frecat îndârjit. Geamătul nu înceta. Ochiul însângerat nu se albea, continua să mă privească. M-a găsit tocmai pe mine să se răzbune. De ce trebuia să moară cerându-mi apă? De ce trebuia să-şi împartă moartea cu mine?

Îl uram că mă silise să-mi fie milă de el. Hai, îmi spuneam, întreabă-mă acum dacă mi-e milă de moartea altora. Nu! Fiecare moare doar pentru sine, iar eu nu vreau să mor. Eşti mândru de mine, tată?

Prodan rămase în uşă, neştiind ce altceva să facă decât să-şi scoată chipiul şi să privească încurcat.

— Dom' căpitan nu s-a întors încă de pe teren, vine direct acolo. Am trecut eu să vă iau, vă aştept în curte...

Matei îi făcu semn să intre. Prodan începu să-şi şteargă tălpile pantofilor, îndeletnicire căreia preț de un minut îi acordă toată atenția.

— Plouă? se interesă Matei, privindu-i strădania şi pricepând că renumele doamnei Matilda ajunsese departe.

Prodan înțelese că e luat peste picior, îşi mai şterse o dată tălpile de un noroi imaginar şi intră în hol, privind curios în jur.

— Aşteaptă aici, în bucătărie, spuse Matei. Să-i spun câteva vorbe nevesti-mii.

Prodan făcu la stânga prin uşa deschisă, dând cu surprindere de doamna Matilda, care îl prețălui dintr-o privire.

— Ce grad ai? îl întrebă, scuturându-şi țigara în chiuvetă.

— Locotenent-major, răspunse Prodan, neştiind dacă să se aşeze sau măcar să-şi pună chipiul pe canapea.

— Nu mai eşti chiar aşa de tânăr, socoti doamna Matilda, aşteptând probabil o explicație care să potrivească părul cărunt al lui Prodan şi gradele de pe umeri.

— Aşa arăt eu, ridică el din umeri. Am început să-mi cumpăr singur țigări de la şaişpe ani, nu mă-ntreba nimeni nimica.

— Şi te-ai gândit să te faci milițian.

— Ei, nu m-am gândit eu prea mult, spuse el, hotă- rându-se totuşi să se aşeze.

— Nu mă descurc deloc cu tresele astea ale voastre de polițişti. Când erați milițieni, era mai simplu cu stelele. În general, cu stelele era mai simplu.

— Acuma gradele se dau mai greu, continuă Prodan răspunsul neterminat. E chestie de bani, n-au la buget şi nu mai dau grade, să nu se mărească lefurile. Mai dau grade la ăia care luptă prin Irak şi Afganistan. Merită, săracii, nici nu ştii, prin deşert, când pui piciorul pe-o bombă şi te saltă cu liftul zece-douăzeci de etaje de nici nu te vezi. Sau te vezi pe bucăți.

— Vrei nişte apă? îl întrerupse doamna Matilda, dându-i de înțeles că problema teatrelor de război nu i se părea de interes.

— Nu, sărut mâna.

— Vrei nişte suc de portocale?

— Nu, sărut mâna.

— Țuică n-am, dacă vrei...

— Nu, sărut mâna.

— Da’ ce vrei?

— Să-l iau pe şefu’. Mergem la unul din băieți, e ziua nevesti-sii.

— De când sărbătoriți voi zilele nevestelor?

— Uite, de-acuma, răspunse repede Prodan. Nu mai avem timp să stăm cu ele şi-am zis că...

— Şi nevasta dumitale unde e? Cheam-o înăuntru, n-o lăsa să te aştepte în maşină.

— E la țară, la socri. De-asta am venit eu să-l iau pe şefu’, că sunt singur.

— Mda, spuse doamna Matilda, neconvinsă.

Îşi mai aprinse o țigară şi trecu pragul uşii, trăgând cu urechea. După mimica ei, conversația dintre Matei şi Marie nu era interesantă - şi totuşi.

— Mâine se întoarce fata noastră, spunea Matei. Abia aşteptăm să ne povestească cum a fost, nu-i aşa?

Apoi, după câteva clipe de tăcere, veni glasul stins al Mariei:

— A fost plecată? N-am ştiut, nu mi-a spus.

— În Grecia...

— Grecia... repetă ea, ca şi cum ar fi căutat pe hartă.

— Noi n-am fost niciodată acolo. Dar dacă a fost ea e ca şi cum... Să te culci devreme, să fii odihnită mâine. O să aibă grijă doamna Matilda. Eu plec cu băieții, să nu mă aştepți.

Tăcerea care urmă arăta că Marie oricum nu-şi propusese să-l aştepte, îndemnul era inutil. Matei închise uşa, apoi se răzgândi şi o lăsă întredeschisă. Doamna Matilda îl cercetă din cap până-n picioare.

— O să dorm în camera de oaspeți! îi strigă ea din urmă.

Abia după ce se depărtară binişor, se întoarse spre Prodan:

— Zice aşa ca să-mi arate că ştie la ce oră mă întorc. Ce ți-a spus?

— Mai corect ar fi: ce m-a întrebat? răspunse Prodan. Sau mai degrabă ce nu m-a întrebat.

— De când m-a văzut îmbrăcat în blugi, e cu ochii pe mine, zâmbi Matei.

— Din partea mea, şefu’, nicio grijă. Ce i-am zis eu putea să afle şi de la ştiri. Şi totuşi, nu-i cam tânără să vă fie soacră?

— Are şi ea necazurile ei, spuse Matei, cu ochii pe fereastra maşinii. A nimerit într-o lume pe care n-o înțelege.

— Nu-i uşor să găseşti pe cineva care să te lămurească.

— Şi, în plus, are grijă de Maria. E din ce în ce mai greu cu ea. Trebuie s-o ajute să se îmbrace, să facă baie. Lucruri la care numai o femeie poate să ajute o altă femeie. Aşa că trebuie să ne purtăm frumos cu ea şi să-i răspundem la toate întrebările. Chiar dacă noi suntem mai obişnuiţi să punem întrebări decât să răspundem la ale altora.

— Sunteţi cam vesel azi. Să nu fie de la blugi.

— Unde mergem? întrebă Matei, retezându-i cheful de comentarii.

— La Haralambie. Are un fel de bucătărie de vară în fundul curţii, o foloseau ai lui pe vremuri la făcut marmeladă şi ţuică. Acolo nu ne vede nimeni. Ziceam că sărbătorim ziua de naştere a nevesti-sii.

— Cui ziceam?

— Cui ne-ntreba.

Tăcură. Era un subiect pe care niciunul dintre ei nu voia să-l ducă mai departe.

— E atât de serios? întrebă, într-un târziu, Matei.

— Eu nu zic nimica, răspunse Prodan, claxonând o maşină din faţă. Poate nu mă credeţi, să zică băieţii.

— Dar nevasta lui Haralambie?

— E pe bune, chiar e ziua ei. Nu că am avea noi vreo treabă cu chestia asta.

— Totuşi, n-ar trebui să-i luăm vreo atenţie, un buchet de flori, o cutie de bomboane? S-ar bucura femeia, poate că s-a şi pregătit.

— Cât să fie ceasul? întrebă Prodan, pe post de răspuns.

— Opt şi ceva.

Locotenentul opri brusc maşina şi întoarse.

— Am întârziat? întrebă Matei, surprins de această schimbare de direcţie. Ori ai greşit drumul?

— Trebuie să ne grăbim, se schimbă tura.

Şi, simţind nedumerirea celuilalt, explică:

— La nouă se schimbă tura.

— Ce tură? Şi ce treabă avem noi cu asta?

Prodan zâmbi conspirativ.

— Ei, şefu', nu trebuie să le ştiţi dumneavoastră chiar pe toate... Mai trebuie să trăim şi noi. Cea mai bună e tura de după-masă, lumea e încă vioaie şi, când se termină, e deja întuneric, numai bine.

Intrară pe şoseaua Colentina, apoi se pierdură pe nişte străduţe lăturalnice. Opriră pe un maidan. În jur, pustiu cât vedeai cu ochii, doar pe o latură, un zid cam de doi metri înălţime, mascat ici-colo de puieţi

sălbatici. Prodan lăsă geamul în jos şi stinse farurile. Încă nu se lăsase întunericul, zidul se întindea cât vedeai cu ochii. Prodan îşi aprinse o ţigară, fără a-şi lua privirea de la zid, mai ales acolo unde puieţii erau mai deşi.

— Şi acum ce facem? întrebă Matei.

— Aşteptăm. Nu mai e mult, doar câteva minute.

Matei privi câmpul presărat ici-colo cu buruieni. În jur, nici ţipenie, doar ceva mai încolo o vacă păştea, uitată.

— Aici e locul cel mai bun, remarcă Prodan, arătând arboretul mai înalt decât zidul. Dacă e deştept, alege locul ăsta unde aştept eu, care sunt mai deştept decât el. Cum ar veni, dacă eşti deştept, te prind, dacă eşti prost, scapi.

— Pare logic, zâmbi Matei.

— În lumea de azi nu prea e bine să fii deştept, încuviinţă Prodan. Deşteptăciunea e logică, deci previzibilă, numai prostia are o infinitate de soluţii. Cu cât gândeşti mai mult, cu atât ochiurile plasei te leagă fedeleş.

— Cine ţi-a dat toate ideile astea, Haralambie?

— V-aţi găsit, se mândri Prodan. Haralambie o fi el deştept, dar ţine cu deştepţii. Or, un deştept care ţine cu deştepţii, în vremurile astea, e cam prost. Pe vremea comuniştilor, când se zicea că toţi sunt egali, era o treabă să ţii cu ăia deştepţi. În capitalism, unde e care pe care, e bine să ţii cu proştii, ca să le-o iei înainte.

Dintr-odată, Prodan se încordă. Aruncă ţigara şi îi făcu semn lui Matei să tacă şi să se lase în jos. Apoi arătă spre vârfurile copăceilor care începuseră să se mişte.

— De obicei sunt doi, şopti. Unul sare primul şi prinde sacul pe care i-l aruncă celălalt.

Numără pe degetele de la mâna stângă până la cinci, ca şi cum ar fi dat startul.

— Dumneavoastră, şefu', rămâneţi în maşină. Mă descurc singur.

Deschise portiera şi înaintă, fără să se grăbească. Destul ca din lăstăriş să apară două siluete încovoiate, fiecare sub povara ei.

— Stai! strigă Prodan. Poliţia! Cine mişcă nu mai mişcă!

Aprinse lanterna spre cei doi care încremeniseră, cu sacii pe umăr. Unul mai înalt, altul pirpiriu, fiecare cu încărcătura după mărimea lui pe umăr şi ţinând strâns cu amândouă mâinile gura sacului.

 Sacii jos! ordonă Prodan. Şi încet, să nu se spargă, că vă ia mama

dracului!

Cei doi se conformară, zăpăciți. Când sacii atinseră pământul, pirpiriul o zbughi pe lângă polițist. Prodan anticipase tentativa. Îi puse piedică fugarului, care se rostogoli, icnind.

— Unde te grăbeşti aşa? îl întrebă Prodan, cu prefăcută blândețe. Ți-am dat eu pe loc repaos? Treci înapoi, avem de vorbit!

Îndreptă lanterna spre captură. Pistolul stătea liniştit în tocul de piele.

— Ia uite ce am eu aici! păru să se minuneze Prodan, arătând tocul pistolului. Dar noi nu vrem să-l scoatem, nu-i aşa, băieți?

Băieții încuviințară. Totuşi, Prodan îşi scoase bastonul, lovindu-şi prevestitor căuşul palmei.

— Şi ce ziceați, că s-a terminat tura?

Băieții nu ziseseră nimic şi nici nu păreau să aibă de gând să zică. Erau de acord că tura se terminase. Dar nu oricum, socoti Prodan, care dădu roată sacilor, apoi îi lovi uşor cu vârful pantofului. Dinăuntru îi răspunse un clinchet voios.

— Ați avut o zi grea?

Pipernicitul şi lunganul se priviră unul pe altul, era clar că fiecare aştepta să răspundă celălalt, aşa că tăcură amândoi.

Prodan le arătă zidul, iar cei doi întoarseră capetele de parcă abia atunci aflau de existența peretelui de prefabricate.

— Era încuiată ieşirea? întrebă iarăşi Prodan, împungând cu bastonul în pieptul lunganului. Sau e mai scurt drumul pe aici?

Lunganul privi către pirpiriu, care nu păru că ar vrea să-i sară în ajutor, preferând să înghită în sec. Lunganul îşi şterse palmele umede de poalele slinoase.

— Aicişa e stația de autobuz, spuse, arătând spre tăpşan.

Avea o voce neobişnuit de pițigăiată pentru înălțimea lui. În direcția pe care o arătase nu se zărea decât vaca ce păştea liniştită, bălăngănindu-şi coada ca să gonească muştele. Şi totuşi, Prodan înclină să-i dea dreptate.

— Autobuzul de nouă l-aţi scăpat, spuse, arătând în direcţia vacii care părea şi ea să aştepte autobuzul. Ce să facem noi ca să nu ne plictisim până la cursa următoare?

Lunganul şi pirpiriul nu aveau nicio idee, nu păreau să se plictisească. Din contră, aşteptau, cu teamă, să vadă încotro bate poliţistul.

— Nu înţelegeţi unde bat? întrebă, oarecum retoric, Prodan.

Cei doi priviră bastonul care apăsa ritmic palma stângă a poliţistului şi, cel puţin într-o anumită privinţă, aveau idee despre răspuns.

— Uite cum stă treaba, continuă Prodan, sfătos şi uşor plictisit. Pe mine mama m-a făcut băiat de comitet. Eu, şi când te bat, te bat ca pe copilul meu, înţelegi?

— Da, dom' colonel, răspunse repede pirpiriul, ascun- zându-se după celălalt.

Îşi ştia bine lecţia. Când te adresezi unui poliţist, numeri corect stelele de pe umăr, dar le vezi mai mari decât sunt.

— Bun, trase Prodan concluzia. Dar problema e că în maşină e şi şeful meu. El n-are mamă, n-are tată când e la o adică. Aşa că mai bine să ne înţelegem între noi.

Discuţia devenea tot mai armonioasă, cei doi păreau întru totul de acord.

— Atunci hai să vedem ce aveţi voi aici. Întâi tu, chiştocule.

Pirpiriul încuviinţă prompt şi desfăcu sacul. Din el ieşiră la iveală câteva farfurii.

— Mai scobeşte-te! ordonă Prodan.

Pirpiriul trebălui cu braţele lui mici. Mai apărură o supieră, o solniţă şi alte câteva farfurii. Cu totul, părea un serviciu de masă complet.

— Nu prea ai gust, comentă, dezamăgit, Prodan.

— E porţelan, obiectă indignat piticul. Export Germania.

Prodan se întoarse către lungan. Acesta înţelese şi-şi deschise sacul. Sufrageria se completă cu câteva bibelouri. La un moment dat ieşi la iveală o vază de toată frumuseţea.

— Stai aşa! spuse Prodan, arătând cu bastonul. Ce-i asta?

— O imitaţie Gallé, răspunse mândru lunganul. Export Suedia.

— Cum export? Nu vezi că are defect?

— N-are, dom' colonel, se piţigăi lunganul. Am verificat.

— Ba are, insistă Prodan. Asta e refuzată la export.

Lunganul încercă să protesteze. Piticul, care între ei părea şeful, îi trase un ghiont între coaste. Atunci lunganul pricepu şi întinse vaza.

— E cam ciobită, spuse, cu melancolie.

Poliţistul luă vaza şi şi-o puse la subsuoara stângă, astfel încât braţul drept, cu baston cu tot, să fie la îndemână.

— Gata, spuse. Strângeţi-vă cioburile şi căraţi-vă. Să nu vă mai prind altădată pe-aici!

Cei doi îşi strânseră agoniseala cât ai zice peşte şi rămaseră cu sacii la picior, neîndrăznind să şi-i arunce în spinare.

— Mergeţi în oraş? întrebă Prodan.

Cei doi încuviinţară.

— Până la Doamna Ghica vă duc eu, spuse poliţistul, arătând spre maşină.

— Nu, dom' colonel, să trăiţi, se grăbi lunganul, indicând altă direcţie, la întâmplare. Noi o luăm p-aicişa. Aşteptăm autobuzul, nu vrem să facem deranj la şeful matale.

— Asta poţi s-o mai zici o dată, îl aprobă Prodan, îndepărtându-se.

Piticul şi lunganul rămaseră locului, neîndrăznind să se urnească.

Prodan urcă în maşină, neînvrednicindu-i cu vreo privire. Îi arătă, satisfăcut, lui Matei vaza, apoi o puse cu băgare de seamă în spatele scaunului şoferului.

— Ce-a fost asta, locotenente?

— Control de calitate, şefu'.

— Aşa numeşti tu chestia dinainte?

Prodan porni maşina, mergând încet, cu luminile tot stinse.

— De fapt, adăugă, e o aplicare a optimului economic. Teoria asta zice că trebuie să faci în aşa fel încât să iasă pe plus, cât mai multă lume să fie mulţumită.

— Şi statul? Nu trebuie să fie şi el mulţumit?

Prodan ridică din umeri.

— N-am întâlnit nicio persoană care să poarte numele ăsta.

Matei se concentră la drum, ca să înţeleagă pe unde se aflau. Trecuseră de Palatul Ghica, intraseră pe şoseaua Pipera, în stânga rămăsese lacul Colentina, în dreapta începeau casele, mărginind străzi întunecate, pline de hârtoape.

— Locotenente? spuse Matei, fără să pună, de fapt, o întrebare.

— Ordonaţi! răspunse prompt Prodan, luând piciorul de pe acceleraţie şi lovind călcâiul de podeaua maşinii.

— Câţi ani sunt de când am trecut în retragere?

— Cred că cinci, socoti Prodan. La toamnă, în noiembrie, de Sfinţii Arhangheli, se fac cinci ani.

— Aşa multe lucruri s-au schimbat între timp?

— Făbricuța asta de porțelanuri era și atunci, dacă asta vreți să spuneți...

— Înțelegi foarte bine ce vreau să spun. Chestia asta cu... optimul economic.

— Asta cu optimul economic e de când cu economia funcțională de piață. Înainte îi spunea altfel.

— Cum îi spunea?

Prodan se concentră asupra drumului, se prefăcu derutat, nemaiștiind pe care stradă s-o ia. Din tăcerea celuilalt, înțelese totuși că trebuie să răspundă ceva.

— Îi spunea legea lui Ohm. Adică dacă ești om cu mine, sunt om cu tine. Lumea nu se schimbă de la o zi la alta. Am învățat și eu de la alții.

— Eu nu te-am învățat așa ceva.

— Fac și ce m-ați învățat dumneavoastră. Și d-alea, și d-alea. Nu poți să te duci la biserică în fiecare zi, nu ține popa slujbă.

— O să ajungi departe, locotenente.

— Să dea Dumnezeu, șefu',

— Ce treabă are Dumnezeu cu chestia asta?

— Șefu', eu cred că fiecare lucru are Dumnezeul lui. Ce ziceți, Dumnezeul polițiștilor nu poartă și el bulan?

Întrebarea rămase fără răspuns, căci îl zăriră pe Haralambie la una dintre porți, făcându-le semn. Prodan răsuflă ușurat.

— Am ajuns la dracu-n praznic, spuse. Credeam că nu mai nimerim.

Haralambie deschise portiera și luă poziție de drepți în fața generalului. Matei îl bătu pe umăr, ceea ce însemna pe loc repaos.

— Nu se ia poziție de drepți când ești îmbrăcat în trening, locotenente, îl admonestă.

— Acuma au ajuns și ceilalți, spuse Haralambie, neștiind cât de serios fusese generalul. Vă așteaptă, să ne dați lumină. Uite-o și pe nevastă-mea.

O femeie măruntă, cu părul strâns la spate și îmbrăcată într-o rochie de casă, se înclină de câteva ori, făcând pași mici pe loc și ștergându-și palmele de șorț.

— Ne scuzați, tot bolborosea, fără să găsească alte cuvinte, de parcă ar fi fost de vină că o găsiseră acasă.

Tot privea către bărbatul ei, căutând ajutor în fața atâtor necunoscuți îmbrăcați în uniformă și a acestui bătrân înalt ale cărui priviri îngăduitoare nu aveau totuși darul s-o liniștească. După ce-și mai frecă palmele de câteva ori, se încumetă să întindă mâna și să primească,

fâstâcindu-se, felicitările pentru ziua ei.

— Uite, îi spuse Haralambie, îmbărbătând-o, băieții ți-au adus un cadou...

Matei trebui să recunoască, în sinea lui, că vaza era grozavă. Iar zâmbetul luminos şi fâstâcit al femeii era o confirmare a teoriei optimului economic.

— Vai, se entuziasmă ea, continuând să se minuneze. Trebuie să fi costat o groază de bani.

Se schimbară câteva priviri rapide, ceea ce sugera că Prodan nu era singurul promotor al optimului economic. Femeia îşi mai şterse o dată palmele de şorț înainte de a primi vaza, pe care o luă în brațe ca pe un odor de preț, apoi dispăru în bucătărie.

Lucian îşi puse chipiul între ei, ca un fel de cutie a milelor, şi făcu semn. Fiecare îşi puse telefonul mobil înăuntru. În dreptul lui Prodan, căpitanul zăbovi, scuturând chipiul.

— Tableta! ceru.

— Doar nu te ascultă şi cu tableta?! se împotrivi Prodan. Uite, o închid.

— Cu ăştia nu poți să ştii niciodată, ceru Lucian iarăşi.

Se întoarse spre Haralambie:

— Unde le pui?

Haralambie arătă spre o uşă care, după desenul lipit pe ea, părea a fi baia.

— În coşul de rufe.

— În coşul de rufe? se strâmbă Calimente.

— Sunt rufele pentru călcat, preciză Haralambie.

Dispăru câteva clipe, apoi le făcu semn spre capătul holului, de unde o potecă slab luminată ducea spre fundul curții.

— Chestia asta cu tableta m-a dat gata, bombăni Prodan, strecurându-se printre tufe, să țină cărăruia. Ce-o să mai urmeze?

— Am auzit că pot lipi un fel de plasture pe fereastră, te ascultă prin vibrațiile geamului, spuse Calimente.

— Am obloane la ferestre, contră Haralambie.

— Pot să te asculte şi din stradă, perseveră Calimente. Stau într-o maşină parcată şi te pun pe CD direct. Îi zice înregistrare ambientală.

Haralambie dădu drumul la aparat, cu aerul că se gândise la toate.

— Avem şi noi CD-urile noastre. Frații Petreuş. Muzica din Oaş e

cea mai bună să interfereze cu undele electromagnetice. E verificat.

— Dă mai încet. Nu aud nimic de chiuituri.

— Foarte bine dacă n-auzi. Asta înseamnă că n-aud nici ei. Şi tu, spre deosebire de ei, chiar dacă auzi, oricum nu pricepi.

Calimente se îmbujoră. Tofan, în schimb, era vesel, pocnea din degete în ritmul melodiei. Haralambie turnă fiecăruia câte un păhărel de țuică. Îl dădură pe gât şi se strâmbară.

— Pe căldura asta, spuse Prodan, mergea mai bine un şpriț rece.

— Uite şi şprițul, sări Haralambie. Țuica era doar aşa, să ne sclipească ochii.

Matei privi pe deasupra capetelor lor.

— Ce se întâmplă, băieți? Ce-i toată comedia asta? Mai e puțin şi ne adunăm în pivniță.

— Nu ziceți de două ori, şefu', se amărî Lucian.

Țuica nu-i folosise la nimic, avea un aer necăjit, doar vârfurile urechilor i se înroşiseră un pic.

— De la întâi ne taie salariile cu două'ş'cinci la sută. Vă dați seama ce înseamnă asta? E ca-n bancul ăla cu Radio Erevan, noi ceream să ne crească salariile cu două'ş'cinci la sută şi ei, de acord, numai că nu vi le dăm, vi le luăm. Başca, a crescut teveaul, or să crească şi prețurile.

— Asta cu teveaul deja se vede, se amestecă şi Calimente. Lumea o duce mai greu. A crescut numărul curvelor de pe Aleea Privighetorilor.

— Şi ce-i cu asta? întrebă Zgabercea, totuşi interesat.

— Numărul curvelor e invers proporțional cu nivelul de trai, continuă Calimente. Cu cât se înmulțesc fetele care ies la produs, cu atât sărăcia e mai mare. Ştii, acolo de unde ieşi de la Grădina Zoologică. Lângă Academia de Poliție.

— Bun loc şi-au găsit, pufni Prodan.

— Ba bine că nu! E păzit.

Mai băură un rând, în cinstea nivelului de trai care scoate fetele din casă.

— Şi, cum ziceam, adăugă Lucian, care le ştia pe ale lui, sindicatul zice să facem grevă.

— Şi voi ce ziceți?

Matei îi privi pe rând. Haralambie scosese vinul dintr-un frigider care uruia într-un colț, dar rămăsese cu sticla în mână. Unul dintre cei doi frați Petreuş continua să zdrăngăne singur la chitară. Se uitau unii la alții, codindu-se. Odată cu intrarea celuilalt frate Petreuş intră şi

doamna Haralambie cu două farfurii întinse, pline cu mezeluri, şi cu acelaşi zâmbet fâstâcit pe față. Se scuză iarăşi, ieşind de-a-ndărătelea. Ca să-şi facă de lucru şi să nu răspundă întrebării, îşi scoaseră vestoanele şi începură să mestece cârnații, întinzându-i îndelung în muştar.

— Care dintre voi e cu sindicatul? întrebă din nou Matei.

Nu se dădură în vileag. Lucian arătă cu cârnatul gălbejit la un capăt.

— Haralambie, spuse. E vicepreşedinte.

— Asta mi-ai mai spus. Şi tu, căpitane?

Lucian îşi înghiți dumicatul cu opinteli.

— Plătesc cotizație. Toți de-aicea plătim. Mai puțin ăsta micu', el e doar simpatizant. Abia a depus cerere.

Matei continua să-i privească pe rând. Ceilalți îşi găseau de lucru prin farfurii, lingându-şi din când în când degetele unsuroase.

— Lefurile s-au tăiat la toată lumea, spuse Zgabercea. Şi la profesori, şi la medici, şi la administrație.

— Sindicatele lor ce zic?

Haralambie ridică din umeri.

— Câştigători la Turul Franței.

— Ce mai înseamnă şi asta?

— Nu ştiți ce fac câştigătorii la Turul Franței? Îmbracă tricoul galben. Cum s-ar zice, sindicate galbene, dacă ştiți ce-i aia. I-au încălecat. Nici nu era greu. Ştiți cum sunt medicii şi profesorii. La ei acolo, între patru pereți, sunt lei-paralei, când îi scoți din şcoli şi din spitale, sunt ca melcul căruia i-ai luat casa din spinare.

— Şi v-ați gândit tocmai voi la grevă...

Frații Petreuş nu erau de aceeaşi părere. Se arătau din cale-afară de voioşi.

— Ia vezi, puştiule, spuse Haralambie către Tofan, dă o tură şi uită-te peste gard. Şi care vrei să fumezi ia-te după el. Aici abia e aer cât să respirăm noi.

Lucian îşi scoase o țigară, o molfăi neaprinsă între buze, dar nu se ridică.

— Păi, şefu', e normal să se întâmple aşa. Pe medici şi pe profesori îi apără poliția. Pe poliție cine altcineva s-o apere? Noi nu ne putem apăra decât singuri.

Matei se lovi cu palmele peste genunchi.

— Şi, în timp ce voi o să faceți grevă, pe ceilalți cine o să-i apere?

Cine o să păzească puşcăriile, cine o să dirijeze intersecțiile? O să fie țara nimănui.

— Nu ştiu a cui e țara asta, se burzului Zgabercea, dar a noastră în niciun caz. Că, dacă era a noastră, nu puneam telefoanele printre chiloții nevestei lui Haralambie.

Pe masa încropită din patru lăzi lipite una de alta şi acoperită cu muşama apărură alte farfurii. Îşi făcură iar de lucru, ca şi cum tot ce era de spus fusese spus. Dar nu era aşa. Matei nu se atinsese de mâncare. Aştepta în continuare.

— N-o luați chiar aşa, şefu', vru să-l îmbuneze Lucian. Întâi că nu facem chiar grevă, facem manifestație. Mărşă- luim ce mărşăluim şi gata, câteva ore. Pe ăia care sunt în tură îi lăsăm la treabă. Nu rămâne țara nepăzită.

Matei încuviință, privindu-l, dar Lucian simți că n-o să scape aşa uşor.

— Şi cum mărşăluiți, încolonați şi cu stângul pe tobă, cei mai înalți în față, bărbia sus şi privirile pentru onor spre dreapta?

— Hai, şefu', se bosumflă Lucian, nu vă mai bateți joc de noi.

— Dă careva tonul la cântec? Strigați şi lozinci?

— La lozinci încă nu ne-am gândit, răspunse Haralambie serios. Se ocupă la sindicat. Am vorbit cu un redactor de la ***Tribuna militară,*** e şi poet.

— E mai bine când sunt cu rime, se țin minte mai uşor şi sunt mai simplu de scandat, adăugă Calimente, cu autoritatea celui care compune, în timpul liber, poezii.

— Şi o să mărşăluiți în uniformă?

— Cum altfel? Să se ştie al cui miting e. Dacă venim în blugi şi cămăşi cadrilate, ne trezim cu câte unii strecurați dinadins, să facă dezordine. Atâta ne trebuie, să spargă vreunul o vitrină.

Matei se gândi că ar fi fost pregătit şi pentru ținuta colorată. Văzându-i zâmbetul fugar, Lucian îndrăzni:

— Mai e ceva ce nu v-am spus...

— Mai e ceva? Cam ce-ar mai fi de spus?

— Spune tu, se întoarse Lucian către Haralambie.

— Nici băieții nu ştiu încă, dar noi am aflat, ne-a spus careva de la comandament. Vor să dea afară o parte dintre noi.

— Astea sunt prostii sindicaliste, ripostă Matei. Încercați să suciți mințile oamenilor cu aiureli, să-i scoateți cu tot dinadinsul în stradă.

Unde s-a mai pomenit să treci poliţişti în şomaj?

Ceilalţi tăcură. Lor ipoteza li se părea destul de plauzibilă.

— Nimeni nu-şi poate bate joc în felul ăsta de uniformă, spuse Matei. Să transformi un poliţist în şomer e ca şi cum l-ai degrada în piaţa publică.

Apoi către Lucian:

— Cu comandantul de garnizoană aţi vorbit?

— Zice că n-are ce să facă. E ordin de sus. Şi, dacă e ordin de sus, tot acolo o să trebuiască să protestăm şi noi.

— Cât de sus?

Ceilalţi se uitară iarăşi unii la alţii.

— Comandantul poliţiei? întrebă Matei.

Lucian ridică ochii în tavan, semn că mai sus.

— Ministrul?

Lucian ridică din nou ochii în tavan, cu un aer suferind. Privea şi mai sus, cât mai spre cer.

— Şi voi ce vreţi să faceţi?

— Ce să facem? Îl chemăm să vorbească cu noi. O să-l obligăm să ne asculte. Măcar să ştim că am făcut tot ce se poate. Ministrul e cu noi, dar merge pe burtă. Dacă vrem să ne ducem, el nu ne opreşte, numai să avem mare grijă.

— Grijă cu cine?

— Cu preşedintele. Zice că, după aia, n-o să ne mai poată ajuta. Rămâne numai între noi şi preşedinte.

— La urma urmei, interveni şi Haralambie, aşa să fie. Scriem frumos pe hârtie tot ce ne doare, cerem o întâlnire cu preşedintele. Om el, oameni noi, discutăm ca oamenii.

— Vezi să nu, mormăi Zgabercea.

— Şi de ce n-aţi cerut asta până acum? întrebă Matei, fără a lua în seamă remarca celuilalt.

— Am cerut, şefu'. A fost ca şi cum strigam la lună şi aşteptam să ne răspundă. Dar cu câteva mii de poliţişti în stradă n-o să fie acelaşi lucru, nu credeţi? Care vrei o cafea? Dau liber la fumat.

Toţi voiau. Mai puţin Matei, care nu se atinsese de nimic.

— N-aş fi crezut c-o să trăiesc ziua asta. Să mă uit la uniformele care mărşăluiesc împotriva statului.

— Există o posibilitate să nu ne vedeţi cum mărşă- luim, ezită Lucian. Să veniţi cu noi.

— Eu nu mai port uniformă, sunt în retragere. N-am voie decât cu uniformă de ceremonie. Doar n-o să mă gătesc pentru manifestaţie.

— Pentru băieţi ar fi important, insistă aproape rugător Lucian.

— În retragere? interveni şi Haralambie. Ce dacă? O să ne daţi curaj, precum Cidul.

Comparaţia, dacă mergeai cu gândul până la ultimele ei consecinţe, era nefericită, dar, cum nimeni nu-şi dădu seama de asta, nici Haralambie nu continuă.

— Aveţi inima asta, să staţi pe trotuar şi să vă uitaţi la noi? Ori să vă închideţi în casă? Şi a doua zi cum o să fie? O să aflaţi povestea, ca şi cum li s-ar fi întâmplat unor străini? Aveţi dreptate, de o parte suntem noi, de ailaltă statul. Noi avem nume, fiecare cu mica lui poveste. Nevasta lui Haralambie e însărcinată, nu se vede încă, o să aibă griji noi. Tofan vrea să se însoare, n-are loc să stea cu părinţii, îi trebuie bani de chirie, că de avans pentru casă nici vorbă. Calimente, prost cum e, visează să aibă o barcă cu motor. Zgabercea stă mai mult pe la gagici, ele îl hrănesc, ele îl îmbracă, dar poate vrea omul să se mai şi odihnească. Prodan...

— Asta ştiu, îl opri Matei, sugerând că în legătură cu opţiunile lui Prodan avea anumite idei.

— De partea ailaltă, continuă Lucian, fără să înţeleagă prea bine ce-a vrut să spună generalul, e statul. O tencuială albă, pe care fiecare pictează ce-i place. Statul poate să-ţi dea cel mult o medalie, când nu pune la cale vreun război, să-ţi dea prilejul să mori pentru el. Ia de aici, noi cică te iubim.

— Ziceai ceva şi de sentimentul datoriei, căpitane? nu se lăsă Matei, în faţa acestei efuziuni.

— Ce sentiment al datoriei, şefu', când până şi hoţii ne tratează ca pe nişte milogi?

Trase adânc aer în piept. Dar pieptul lui nu se mulţumi doar cu atât. Îşi aprinse ţigara şi inhală cu nesaţ câteva fumuri.

— Bună cafeaua, spuse, arătând spre Haralambie. Abia aştept să beau şi la botez.

— Te gândeşti, începu, cu ochii în gol, Calimente, că pruncul ăsta al lui Haralambie ar putea să apuce şi secolul două'j'doi...

— Ai devenit vizionar, Calimente, se minună Prodan. Dar noi nu ne temem, nu-i aşa, că prostia n-are moarte!

— Asta e drept, răspunse Calimente autocritic, dar nu-i nicio consolare în asta. Prostia n-are moarte, da' nu înseamnă că proştii sunt

mereu aceiaşi.

Haralambie îl bătu pe umăr, încercând să-i ofere consolarea pe care n-o găsea.

— Oricum, spuse, n-are de ce să ne pară rău. Ce-am văzut noi n-a mai văzut nimeni. O generație crăcănată, cu un picior în socialism şi cu altul în capitalism.

Matei îşi muie buzele în cafea. Pentru el nu era chiar aşa de simplu. Poate că ar fi trebuit să se întoarcă într-una din zile la Craiova. Paznicul cimitirului catolic, cel care ştia să vorbească cu morții, i-ar fi putut spune mai multe despre numărătoarea timpului, care putea fi şi de-a-ndoaselea. Simți că nu-şi mai percepe marginile corpului şi lăsă cât putu de repede ceaşca, dar nu îndeajuns. Ceaşca alunecă peste marginea farfuriei şi cafeaua se vărsă, lățindu-se pe muşama. Privi jenat spre ceilalți, dar acestora, care între timp amestecaseră țuica şi vinul, nu li se păru nimic neobişnuit. Haralambie luă o cârpă şi o aşeză peste pata de cafea.

— Să fie şi pentru morți, îndrăzni Tofan, din colțul lui.

Matei îl privi pentru prima oară cu atenție.

— Ce ştii tu despre morți, sergent?

Tofan roşi, privind alarmat în jur. Se ridică descumpănit.

— Stai jos. Nu trebuie să te ridici neapărat când pomeneşti pe cei morți.

— Tata a murit la revoluție, spuse repede Tofan.

— Cum asta, sergent?

— Era paraşutist, să trăiți. A sărit cu paraşuta la Otopeni, l-au împuşcat când cădea. Au tras cu mitraliera, l-au golit de tot. Când a căzut, n-a lăsat nicio urmă de sânge pe pământ. Zicea mama că povesteau unii, eu nu ştiu, aveam doi ani. L-au luat drept altul. Dar, de murit, a murit el în locul ăluia, cine ştie cine-o fi fost. Măcar atâta, zicea mama, c-a murit în cer...

Tofan, de ruşine că vorbise atâta, nici nu mai îndrăzni să ridice ochii.

— Terorişti, îşi aminti Lucian. Toată lumea vedea în jur numai terorişti. Dracu' i-a văzut. Până şi din dinozauri a mai rămas câte-o măsea, ceva. Din ăştia n-a mai rămas nimic.

— Să-l pomeneşti mereu pe taică-tu, sergent, spuse Matei.

— Am înțeles!

— Ăsta nu e un ordin, sergent. Nu e obligatoriu, e doar ca un sfat.

— Am...!

Matei îl bătu pe umăr, oprindu-l.

— Bine, spuse, uite că m-a convins ăsta micu'. Vin cu voi. Am o condiție, să fie clar de pe acum. Fără arme. Lăsați toate pistoalele la rastel şi chemați pe cineva de la comandament să pună sigiliu. Dacă văd măcar o singură armă, plec. Am mai trecut prin de-astea, aşa că ştiu ce spun.

— O să transmitem la sindicat, sări Lucian.

— Şi mai lăsați-mă-n pace cu sindicatul vostru! N-au şi tâlharii un sindicat, să faceți o confederație sindicală? Dați şi ajutoare de înmormântare?

— Dăm, spuse Haralambie, serios. Coşciugul şi taxa de cimitir pe factură. Pentru parastas şi colivă, forfetar, funcție de grad şi la cererea familiei.

— Atunci ar putea să fie interesant pentru de-alde mine, ricană Matei.

Chiar dacă nu era o glumă prea veselă, ceilalți, văzându-l că zâmbeşte, râseră şi ei, uşurați. Matei îi opri cu un semn.

— Aprobare de la primărie aveți?

— Încă n-am cerut, spuse Lucian.

— Bine că avem aprobare de la poliție, chicoti Prodan.

— Nu-i de glumă, spuse Matei, pe care amintirile nu-l lăsau pace. Să nu aducă polițişti din altă parte şi să-i pună să vă păzească. Sau să asmută jandarmeria pe voi.

Matei îl privi cu înțeles pe Lucian. Acesta lăsă ochii în jos. Faptul că azi eşti de o parte a frontierei, iar mâine de cealaltă nu schimbă cu nimic regulile.

— Şefu' are dreptate, confirmă Lucian. Trebuie să fim atenți la toate. Şi, mai ales, la ai noştri.

— Şi nu uitați de sigiliu, repetă Matei. Nimic nu este sigur, dacă deasupra nu e pus un sigiliu.

Îşi recuperară telefoanele şi plecară cu farurile stinse. Abia când ajunse la şosea, Lucian şi le aprinse pe ale lui, întorcându-se pe jumătate spre Matei.

— Aveți dreptate, şefu'. Ne purtăm ca şi cum am fi ceilalți.

Un cuvânt acoperitor. „Ceilalți" puteau fi oricine, luați fiecare în parte sau mai mulți împreună. Cei care se fereau şi de aceea trebuiau descoperiți. Cei care tăceau şi de aceea trebuiau făcuți să vorbească. Cei care plă- nuiau şi de aceea planurile lor trebuiau zădărnicite.

— Ce bine ştim să pândim! îşi aruncă Lucian telefonul pe bancheta din spate. Şi ce neîndemânatici suntem când ne ferim de pânda altora!

— Regulile erau mai simple înainte.

Matei simţi nevoia să-i vorbească tatălui său despre asta, dar el nu se ivea niciodată în prezenţa altei persoane. Între tată şi fiu nu încăpea decât o foaie de hârtie sau ceea ce îşi închipuiau ei că ar fi aşa ceva.

— Mă simt nu ştiu cum, continuă Lucian, privind în lungul şoselei Colentina. Imaginaţi-vă că ne pândim, noi şi ei, pe un întuneric ca ăsta. Noi bâjbâim, facem câte un pas pe dibuite, ca şi cum am umbla pe un câmp minat. Ei, în schimb, poartă ochelari cu infraroşu, văd totul ca-n palmă, ar putea să ne numere aluniţele de pe obraz. Ei ştiu ce nu vedem noi, iar noi nu ştim ce văd ei. În fiecare clipă am impresia că ne văd, ne ascultă şi râd de noi cât suntem de fraieri.

— Asta pentru că-ţi dai seama că nu e-n regulă ce faci. Ai ceva de ascuns şi de-aia ai sentimentul că nu ai ascuns cum trebuie.

— Niciodată nu e în regulă tot ce faci, insistă Lucian. Vreţi să vă dau o listă cu ce făceam pe vremuri? Sau mai încoace? Ştiţi bine că nu se putea trăi altfel. Noi vă iubim, chiar dacă n-aţi fost prea îngăduitor cu noi. Vă iubeşte şi puştiul Tofan, care nu vă ştie de şef decât din auzite. Şi, de când sunteţi general, vă iubim şi mai mult.

— Chestor, îl corectă Matei. Acum se zice chestor.

— Asta e ca leii noi pe care nu reuşesc deloc să-i socotesc. Eu număr tot în milioane, am salariu în milioane, deşi nu sunt ceea ce se cheamă un milionar. Când zic chestor, parcă văd filmele lui Sergiu Nicolaescu. General e altceva şi matale vi se potriveşte mai bine.

Se opriră iarăşi la statuie. Tudor Vladimirescu îi aştepta, neobosit, cu sabia ridicată şi cu leul moţăindu-i la picioare.

— Ce ciudat! se adânci în meditaţie Lucian. Mă uit la statuia asta. Te gândeşti că pe vremea aia la noi nu exista nici armată, nici ofiţerime? De la voievozi şi până la Cuza n-am avut o armată de-adevăratelea. Greu să lupţi cu o oaste de strânsură, fiecare cu ce avea prin casă, de săpat, de cosit, de spart pietre, fără artilerie, fără cavalerie, te pomeneşti că şi fără popotă. Să faci toată gloata aia ca plecată la praşilă să te-asculte. Cât de dur trebuie să fii să faci din nădragi şi opinci o cadenţă în pas de defilare?

— Suntem în NATO, căpitane, i-o tăie Matei. Liniş- teşte-te.

— Mă gândeam şi eu aşa. Ordinea se învaţă în generaţii, nu e aşa, ca ciorba, o lipăi una-două şi te-ai săturat.

— Şi unde vrei să ajungi cu toate astea?

— La nemți. Am găsit la Muzeul Militar Central arhivele, ce n-au putut nemții să ia cu ei, după două'ş'trei august, de prin birourile de la ambasadă şi comenduire, când şi-a tras ambasadorul lor un glonț în cap şi ăilalți au fugit. Ba aveau şi opisuri la arhive, parcă special să le cerceteze ruşii mai uşor când le-or lua.

— Şi ce-ai găsit?

— Unde să afli date despre bombardamente dacă nu la nemți? Mai ales că, măcar în privința asta, nemții nu prea aveau ce-ascunde, dimpotrivă. Le au şi nemții pe-ale lor, dar, de bombardat, n-au bombardat decât aliații, americanii, pe de-o parte, ruşii, pe de alta. Bombardamentele ruseşti nu se pun, erau mai degrabă prilej de distracție, ca o paradă de acrobații aeriene. Ruşii nu nimereau în oraşe şi, dacă nimereau din greşeală, bombele nu explodau. Unele dintre ele au explodat mai târziu, pe vreme de pace, când vreun nefericit le-a lovit cu hârlețul.

— Dacă aviația germană n-a bombardat cine ştie ce, asta simplifică lucrurile, nu-i aşa? Cel puțin casa a rămas în picioare până la sfârşitul războiului.

— Asta-i sigur, şefu'. Numai că după război au început demolările. Mai ales după cutremurul ăl mare, din şapte'ş'şapte. Spre deosebire de avioane, buldozerele nimereau totdeauna. Şi, dacă mă uit pe lista oraşelor bombardate, demolările au fost cu nemiluita.

Seninul făcea ca deasupra oraşului să se reverse o adevărată puzderie de stele. Nu se mişca o frunză. Matei zâmbi către cer, închizând ochii. Nu aştepta vreun răspuns.

— Uneori mă simt foarte bătrân.

— Ce vă veni, şefu'? întrebă Lucian, căutându-se, la această întorsătură a discuției, după pachetul de țigări.

— Mă gândesc că aceia cărora trebuie să le cerem iertare nu mai sunt.

— Acuma, ce să zic, şefu'... În meseria asta a noastră cel mai greu e să-l găseşti pe ăla căruia trebuie să-i ceri iertare...

— Asta nu ține de meserie.

— Haide, şefu', că n-aveți chiar o sută de ani. Şi pe urmă gata, secolul ăla a fost şi s-a terminat.

— Şi, dacă secolul ăla s-a terminat, noi de ce mai trăim?

— Din obişnuință, ce să zic?

— Ei, vezi, tocmai obişnuința asta nu-i bună.

Lucian îşi aprinse țigară de la țigară.

— Eu cred că n-ați făcut bine că v-ați lăsat de fumat. Parcă erați mai vesel înainte. Luați o țigară, măcar s-o mirosiți, dacă n-o aprindeți.

Matei dădu din mână a lehamite. Lucian îşi scoase hârtiile din buzunarul de la piept şi le despături pe genunchi.

— România bombardată e mult mai mică decât România Mare. Scoatem dintr-odată teritoriile ocupate de ruşi. După invadarea Ureseseului de către nemți, americanii au avut altă treabă decât să bombardeze Basarabia ori Bucovina de Nord. Aşa că n-are rost să ne batem capul dincolo de frontierele de azi ale României.
Cu asta limpezim şi răspunsul la întrebarea numărul patru, privind țara de rezidență. Omul nostru e român de dincoace de Prut.

— Mare scofală, spuse Matei, dezamăgit.

— Stați, că n-am terminat. Americanii n-au bombardat decât obiective militare nemțeşti şi zone petrolifere. Aşa că scoatem din calcul partea ocupată de Horthy în Ardealul de Nord. Tot ce ni s-a luat prin Diktatul de la Viena şi prin Pactul Ribbentrop-Molotov iese din discuție.

— Nu sună prea patriotic ce spui, căpitane...

— Lăsați, şefu', cum s-au unificat Germania şi Vietnamul, vine şi rândul nostru.

— Vorbiți şi despre asta la sindicat?

— Bine-ar fi. Cum vedeți, despre asta nu prea vorbeşte nimeni.

Căută în pachetul de țigări, o scoase pe ultima, apoi făcu pachetul ghemotoc şi îl aruncă pe alee. Se gândi câteva clipe, se ridică şi dibui ghemotocul, căută cu privirea un coş de gunoi şi, negăsindu-l, îndesă ghe- motocul în buzunar.

— E şi asta un fel de politică, zâmbi Matei.

Lucian se aşeză, indispus. În jur, nici țipenie. Din
când în când, farurile unei maşini treceau în viteză. Câte un lătrat însoțea trecătorii întârziați.

— Aşa-i la noi, la români, se dezvinovăți Lucian. Cum te uiți pe hartă, cum faci politică. Să facem şi puțină geografie. În război, avioanele nu prea au trecut peste Carpați. Aşa că scoatem din calcul toată zona muntoasă şi tot ce ne mai rămăsese din Ardeal. Rămânem cu Vechiul Regat, iar numărul oraşelor bombardate nu e prea mare. Chestiunea e că mai pe nicăieri gările sau zonele învecinate n-au fost bombardate. Americanii loveau cazărmile nemțeşti. Ar fi doar bombardamentul din Bucureşti, din aprilie patru'ş'patru. Şi, dacă vreți să ştiți, în Bucureşti au bombardat şi nemții, după arestarea mareşalului,

dar n-a fost cine ştie ce. Mai rămâne Ploieştiul. În jurul gării erau mai multe străzi cu castani, Bulevardul Gării e şi acum plin. Numai că acolo americanii au bombardat rafinăriile, nu oraşul.

Matei luă hârtia şi o privi, fără să vadă pe întuneric mare lucru.

— Şi care ar fi concluzia, căpitane?

— Concluzia e că nu ne mai rămân de cercetat decât câteva oraşe. Dar nouă ne trebuie un singur oraş, nu şapte. Ştiţi ce-ar fi zis plutonierul-adjutant Ghervasie la chestia asta? Că uneori întrebările îşi răspund una alteia. Cum ar fi întrebarea a şaptea şi întrebarea a opta.

— M-ai zăpăcit, căpitane. De unde să ştiu eu care sunt astea?

— Ar trebui să vedem cum s-au deplasat armatele germane în retragere. Cum a venit frontul peste ele. Din câte înţeleg, nemţii s-au oprit o vreme în oraşul ăla pe care îl căutăm, la întoarcerea din Rusia. Aşa că, dacă încrucişăm răspunsurile la cele două întrebări, poate găsim unul singur.

— Francezul ce zice?

— I-am trimis vorbă să se prezinte la raport, altfel îl trecem la marii contribuabili.

— Grea ameninţare, zâmbi Matei.

— Ţiganii se tem de impozite mai tare ca de foc.

— N-au de ce să se plângă. De-aia îi apărăm şi de foc, şi de impozite...

— Îi apărăm şi pe ei, ne apărăm şi pe noi. Cine credeţi că se încumetă să se ducă peste ei, să le numere hornurile? Numai că asta cu îngerul e o îndeletnicire nouă. Dacă-i ziceam Francezului să deşurubeze şi să scoată nişte şine de cale ferată, să vedeţi cum ni le aducea... Dar am zis că n-are rost să stăm şi s-aşteptăm. Dacă lupta Francezului cu îngerul se termină cu bine e başca...

Matei îşi frecă obrazul. Încă nu se îndura să plece. Lucian aştepta, cu coatele pe genunchi şi faţa rezemată în palme.

— Căpitane?

— Ordonaţi!

— Ar fi prea simplu. Dacă ţi-aş ordona, ar trebui doar să te supui. Eu îţi cer să gândeşti.

— Gândesc, dacă e ordin!

— Ştii ce-am făcut eu zilele trecute?

Lucian ezită câteva clipe.

— V-aţi cumpărat blugi...

— Ştie deja toată lumea?

— Nu încă, dar o să afle. Eu zic să veniți cu ei la manifestație, o să faceți senzație.

— Nu e asta. Am ieşit la plimbare. Aşa, de unul singur, fără să ştiu încotro.

— Zău? îl privi neîncrezător Lucian.

Chestia cu blugii mai mergea, dar cu plimbarea chiar că nu era de glumit.

— Uite-aşa, pur şi simplu, repetă Matei. Dacă mă întrebai pe unde o s-o iau la următoarea intersecție, nu ştiam. Mergeam după cum mi se năzărea.

— Şi cam cât a durat asta?

— Vreo două ore.

— Ce vă veni?

Matei îl privi țintă.

— Trebuia să-l iau prin surprindere.

Lucian se întoarse, scrutând întunericul. Nici țipenie.

— Prin surprindere, repetă, descumpănit. Şefu', mă speriați. Pe cine?

— E tânăr, continuă Matei, de parcă nici nu l-ar fi auzit. Nu cred să aibă mai mult de treizeci de ani. Arată de parcă ar fi trecut prin viață degeaba. Are părul lung, netuns şi nepieptănat, şi-l dă tot timpul cu mâna de pe ochi. Nu înțeleg, dacă tot îl deranjează, de ce nu se

duce la frizer. Se uită în toate părțile de parcă l-aş urmări eu pe el, şi nu el pe mine. Poartă nişte haine, merita să-l vezi, parcă-i nebunul satului. Un fel de tunică încheiată până în gât şi lungă până la genunchi.

Se întoarse spre Lucian şi dădu din cap ca după o întrebare pe care nu i-o pusese nimeni.

— Până acum, căpitane, fără să mi-o spui pe şleau, credeai că am vedenii. A meritat o plimbare la întâmplare. Acum poți fi sigur că mă urmăreşte cineva. Şi începe să gândeşti...

— Mă gândesc la ce ne-ați învățat matale, şefu'. Că, atunci când urmăreşti pe cineva, nu trebuie să bați la ochi. Fără lațe, fără extravaganțe, fără şmecherii.

— Bun aşa. Spune mai departe.

— Din ce-mi povestiți, omul ăsta se poartă exact pe dos. Poate că s-a nimerit să aveți acelaşi drum.

— Nu, îl contrazise Matei. Când stai, ca mine, în munți, înveți să vezi şi cu spatele. O privire insistentă în ceafă ajunge să te zgârie de parcă te-ar râcâi cu unghia.

— Nu pare prea priceput, constată Lucian.

— Priceput? Mă faci să râd. Era atât de uşor să-l observi, parcă ar fi avut un girofar pe scăfârlie.

— De ce n-ați pus mâna pe el?

— Nu se apropia niciodată la mai puțin de cincizeci de metri. Cum m-aş fi întors spre el, ar fi luat-o la fugă. Ce-ai fi zis de o goană pe străzile Bucureştiului, în care chestorul-şef Visarion aleargă după un trecător oarecare?

— Mă sunați pe mobil. Una-două ți-l găbjeam.

— Nu ştiu ce să zic, căpitane. La urma urmei, flăcăul nu mi-a făcut niciun rău. Atâta că se ținea scai.

— E cam ciudat. Aşa cum spuneți, pare că matale îl urmăreați, nu el.

— Tocmai asta e. Ia gândeşte-te, ce interes ar avea cineva să te urmărească fără să ascundă asta? De parcă ar vrea să ştii cu tot dinadinsul c-o face.

— Ați împrumutat bani de la cineva şi nu i-ați mai dat înapoi?

Matei negă din cap.

— Ați luat gagica cuiva?

— Termină cu prostiile.

— Aveți altfel de datorii de plătit? Ceva ce trebuie să dați înapoi?

Matei ridică din umeri.

— Poți să știi ce-și închipuie unii?

— Sunt mulți nebuni pe lumea asta, conchise Lucian. Nu trebuie să vă puneți mintea cu ei. Mai bine să ne vedem de ale noastre. E greu să fie bine pentru toți și toată lumea să fie mulțumită. Asta e doar în teorie.

— Știu. Teoria optimului economic. Mi-a explicat-o aseară cu de-amănuntul locotenentul Prodan. A făcut și o aplicație practică.

Adăugă, amuzat:

— Destul de convingătoare.

— Merge pe spații mici, conveni Lucian. Dar, dacă te gândești la lumea întreagă, e ca la babaroase. Ce câștigă unul pierde celălalt.

Nu era loc pentru nicio concluzie. Lucrurile nu stăteau așa cum s-ar fi părut. Monica era mică de statură și sugera o anumită fragilitate. În privința asta nu semăna cu Marie, care era ceva mai înaltă și, chiar dacă mijlocul îi rămăsese subțire, avusese mereu forme care stăteau gata, la cea mai mică nebăgare de seamă, să devină excesive. Linia moale a profilului îi venea de la mama ei, într-adevăr, dar felul în care părul îi încadra fața era iarăși numai al ei. Matei căuta asemănări mai ales în expresiile dobândite, în felul de a vorbi, de a privi, de a zâmbi. Se întreba cât anume din toate astea o preocupa și pe Monica ori dacă, privindu-se în oglindă, căuta asemănarea cu el așa cum el, fără să-l cunoască, își imagina chipul tatălui său, tot mai persistent, în propria imagine din oglindă. Monica era încă destul de tânără ca să n-o mire absența la ea a părului blond și a ochilor albaștri, sticloși.

În dimineața aceea nu izbutise să prindă creionul decât de două ori din cinci. Distanța dintre cele două jumătăți de trup nu înceta să crească.

Când se trezise, îl încercase un sentiment ciudat. Marginile trupului i se destrămaseră. Mâna dreaptă, pe care o iubise mai puțin, îi era acum mai aproape. Simțea, probabil, că i se face loc și de aceea se purta cu mai multă destoinicie, era mai lucidă, mai prezentă. Mâna dreaptă îl ajutase să-și dibuie sub pernă mâna stângă, amorțită. Îi trebuiră câteva minute pentru a reuși, strângând și întinzând degetele mâinii stângi, s-o readucă în trup. Mâna dreaptă își lua astfel o revanșă pe care o așteptase o viață întreagă. Sistemul nervos nu mai reușea să-i țină ambele mâini bine înfipte în umeri, corpul era o barcă ce lovea cu o singură vâslă.

Nu mai exista nimic care să-l ajute, niciun truc care să îmbunătăţească scorul dintre mâna dreaptă şi cea stângă. Avea în faţa ochilor imaginea petei de cafea care se lăţea pe muşama şi care, oricât ar fi şters-o mâinile îndemânatice ale femeii lui Haralambie, lăsase o urmă neagră, ca sângele închegat. Se gândi cu teamă că de aici înainte, când va apuca toarta, va trebui să se ajute cu mâna cealaltă, aşezată căuş, sub fundul ceştii. O singură mână nu-i va mai fi de ajuns.

Se simţea tot mai străin faţă de sângele lui. Poate că tot aşa simt cei cărora, în urma unor pierderi masive de sânge, li se administrează transfuzii. El însă nu-şi simţea sângele străin în felul ăsta, ci înstrăinat. Sângele nu poate fi

dezmoştenit. Tot aşa cum nu există niciun miracol care să realizeze o legătură de sânge acolo unde ea nu există.

Legăturile lui Matei cu sângele fuseseră croite pe dos faţă de cum şi le-ar fi dorit. Prima imagine era cea a buzelor însângerate ale mamei lui, privindu-l dintr-un coşmar din care încă nu se trezise. Deşi acela nu era sânge adevărat, rămăsese cea mai crudă şi mai vie imagine a sângelui de care-şi aducea aminte. O sânge- rare fără sânge, aşadar, o rană imposibil de lecuit.

Cea de-a două imagine era a sângelui fără sângerare. Omul ceruse întruna apă până când Matei crezuse că se liniştise. Sau poate ceruse mai departe, dar Matei adormise deja. Oricum, murise pe neştiute. E posibil să fi murit mai demult, iar lui Matei să-i mai fi sunat în urechi gemetele lui, aşa cum i s-a întâmplat adesea de atunci. Şi tot de atunci a rămas cu obiceiul de a-şi pune pe noptieră o cană cu apă, pe care s-o bea când gemetele devin de nesuportat. Omul murise, dar setea din el trecuse în trupul lui Matei, răbufnind noaptea, atunci când trupul îi rămânea lipsit de apărare.

Nu ştia să spună dacă omul şi sângele mor în acelaşi timp. Probabil că pentru cei care mor de moarte bună, cu sângele îngroşat de bătrâneţe şi împăcat, inima se opreşte după ce sângele se va fi oprit deja, iar ultima suflare este a sufletului care s-a depărtat de trup. Pentru o moarte pregătită, sângele e cel care moare primul.

Pentru cei pe care Matei îi văzuse murind, sângele murise ultimul. Probabil că, într-un trup hăituit, sângele goneşte prin toate ungherele, ca o fiară urmărită cu şomoiogul aprins. Iar când găseşte o ieşire, se năpusteşte bezmetic, fără să privească înapoi către inima care caută, cu disperare, să-l soarbă. Sângele iese năvalnic, fără a şti că asta e spre

pieirea lui.

Apoi, în tinerețe, avusese de mai multe ori prilejul să se întâlnească cu sângele. Uneori încă viu, lățindu-se în țărână, ca pata întunecată de pe muşama. Dar nu avusese niciodată prilejul să-şi întâlnească propriul sânge.

Ceea ce se întâmpla tot mai des în ultima vreme. Probabil că bătrânețea începe când ți se schimbă percepția asupra sângelui.

Deschise sertarul şi privi cele şase plicuri netede, galben-cenuşii, ca nişte pietre de râu. Le împrăştie cu mâna dreaptă, stânga rămăsese desfăcută pe masă, încă amorțită. Pe de o parte, tatăl lui, pe de altă parte, fiica lui. Tu eşti tatăl meu? Răspunsul nu era simplu. Ea era fiica lui? Nici acest răspuns nu era simplu. Ar fi vrut să rupă legăturile, aşa cum erau ele, cu tatăl lui, pe de o parte, şi cu fiica lui, pe de alta, şi să le înnoade altfel. Dar moştenirile nu pot fi desfăcute şi, tot aşa, moştenirile nu pot fi inventate. Cu atât mai mult cu cât sângele îl asculta tot mai puțin. Când o auzi intrând, închise sertarul, dar nu înainte de a strecura, printre plicuri, şi tableta Sânzianei.

Căută din nou semnele asemănării pe chipul Monicăi. Se amăgea, desigur. Nu le găsi şi atunci îi zâmbi, încercând să-şi mai dea o şansă. Îşi răsfrânse buza de jos, făcu şi ea la fel, era pactul lor secret de alianță când Marie îi certa pentru vreo trăsnaie. Izbucniră în râs. Apoi o luă în brațe şi o ținu strâns, până când îi simți inima bătând. O privi cu tandrețe:

— Te-ai înnegrit de-a binelea!

— Nici nu-ți închipui cum arată soarele acolo şi cât de senin e! strigă ea, extaziată.

Nu, nu-şi închipuia.

— Povesteşte-mi tu.

— Hai mai bine să mergem în bucătărie. A venit şi Tinu.

Nu mai trebuia anunțat dinainte, era de-al casei.

— Pe unde v-ați plimbat? o întrebă el, ca şi cum n-ar fi auzit cuvintele dinainte.

— Am coborât până în sud, începu ea, veselă. Am fost şi în câteva insule. Sunt atât de multe şi de răzlețe, încât nu te mai miri că lui Ulise i-au trebuit atâția ani până să găsească drumul spre casă.

— Uite că tu l-ai găsit...

Monica îl privi serioasă dintr-odată.

— Tati, spuse, aproape dojenitor. Mă mărit, nu glumesc.

— Foarte bine, fata mea.

— Nu te bucuri, aşa-i?

— Mă bucur pentru tine.

Ea se ghemui lângă el, luându-i mâinile.

— Tinu a venit să-ţi ceară scuze.

Matei se uită la ea întrebător.

— Ştii foarte bine de ce. Ţi-am mai spus, nu e băiat rău. Şi nu e vina lui. Pentru el uniformele au avut până acum un alt înţeles.

— Câte înţelesuri pot avea uniformele?

— Poate că o să-ţi explice chiar el. Pentru el uniforma a fost mereu - cum să zic? - ca o ameninţare. Dacă-l auzi povestind prin ce-a trecut, poţi să-l crezi.

— De ce să te simţi ameninţat de uniformă, dacă-ţi vezi de treabă?

— Nu mă întreba pe mine. Eu am crescut cu uniforma în casă. Eşti tăticul meu. Pentru el e altfel. Zice că nu trebuie să te simţi ameninţat de uniformă, când îşi vede şi ea de treabă. Şi mai zice că nu întotdeauna se întâmplă aşa.

— Şi spui că băiatul ăsta e acum în bucătăria noastră...

Monica încuviinţă, ignorând tonul cu care el spusese asta.

— E cu doamna Matilda, sărmanul. Cred că îl descoase pe toate feţele. Hai să mergem, să-l salvăm.

Matei constată că Tinu se găsea într-o situaţie nu tocmai disperată. Cu un pahar de votcă în faţă, fuma cot la cot cu doamna Matilda, care râdea, cu capul pe spate.

— Bună treabă, exclamă ea, hârâind. Mi-ar plăcea şi mie să dau cu farfuriile de pereţi, după fiecare masă. Aş scăpa de spălatul vaselor. Dar tigăile, adăugă, cu tigăile cum fac?

— Tigăile nu se aruncă, preciză Tinu, încercând să-i alimenteze veselia. Nici n-ar avea de ce, tigăile nu se sparg.

— Păcat, hohoti doamna Matilda. Tigăile sunt cel mai greu de spălat.

Matei se aşeză lângă ei, gândindu-se că e cam devreme pentru votcă. Dar probabil că nu aveau aceeaşi imagine asupra timpului sau, în orice caz, asupra utilizării lui. Doamna Matilda socoti de cuviinţă să-l lămurească.

— Băiatul tocmai ne povestea cum sparg farfuriile grecii. Trebuie să fie o nebunie. Eu, dacă aş începe să sparg, nu m-aş mai opri.

Se opri însă din râs.

— Mi s-a întâmplat odată. Am zis: hai, bărbate, să dăm o raită pe la uzina noastră. Eram şi eu cineva, nu cine ştie ce, fără mine s-ar fi putut, dar el ajunsese şef la mecano-energetic, dacă ştiţi cumva ce-i aia. Şi câte nu se puteau strica: lanţuri, poduri rulante, scripeţi. Cred că n-are acum tot Bucureştiul atâtea lanţuri şi roţi dinţate şi maşinării câte aveau Uzinele „Republica" în vremuri normale.

Se opri să-şi aprindă o ţigară. Monica se aşeză lângă Tinu, care o luă pe după umeri, iar ea îşi lăsă capul pe umărul lui. Matei încercă să pară indiferent, dar îl agasa această familiaritate. Se simţi la fel de nemulţumit ca atunci când Monica fumase prima oară în faţa lui.

— Şi ce legătură are asta cu farfuriile pe care le sparg grecii? întrebă, ca să nu fie nevoit să mai ţină seama de acea îmbrăţişare pe care Tinu, ridicându-şi bărbia, o interpreta ca pe o victorie personală.

Doamna Matilda atât aştepta:

— Îi zic: hai să vedem. Eşti nebună, îmi zice el. Îmi zice de multe ori aşa, mai ales în ultima vreme. E aşa, ca un elogiu, când zice că sunt nebună. Eşti nebună, acolo trebuie să fie paznici şi câini, ne pun pe fugă, or să creadă c-am venit la furat. E duminică după-masă, zic, nu cred să mai fie vreun paznic, că nici nu mai are ce să păzească. Şi chiar aşa şi era, totul lăsat de izbelişte, uşile căscate, ferestrele vraişte, motostivuitoarele doar nişte carcase goale, cu cauciucurile sparte, panourile distruse, cu firele electrice revărsate ca nişte maţe, podurile rulante într-o rână, ţevăria mai groasă şi mai greu de furat ruginită şi colcăind de guzgani. Era mai spre înserat, în hala aia mare de ţevi laminate intra o lumină ca de îngropăciune peste toată tinereţea mea pe care o trăisem acolo. Încât am început să urlu. Atât de tare, că m-am speriat şi eu şi mi-am pus mâinile la urechi. Dar nu mi-a fost destul. Aşa că am luat de pe jos tot ce-am găsit prin molozuri, capete de ţeavă, bucăţi de zidărie, şi am început să arunc în geamuri. Erau ele strâmbe şi chioare, dar tot mai rămânea ceva de spart. Am spart la geamuri vreo două ceasuri, până când s-a întunecat de-a binelea şi nu mai nimeream geamurile şi nici nu mai aveam cu ce s-arunc. Bărbatu-meu se uita la mine năuc, dar n-avea curaj să zică nimica. După ce mi-am vărsat tot năduful, aşa cum eram, cu genunchii tremurând şi cu mâinile zdrelite, m-am ghemuit într-un cotlon şi am plâns.

— Nu prea seamănă cele două poveşti, se încumetă Tinu. Grecii

sparg de veselie.

— Aşa crezi tu, băiete, nu se lăsă doamna Matilda. Cine ştie şi veselia aia de unde vine. Tot ce-i peste poate ascunde ceva care nu-i de bine.

— S-a demolat fabrica de lapte din Militari, anunță Matei, nu fără legătură. Pe locul ei s-a făcut un mall.

— Fabrica aia frumoasă, cu ziduri albe? întrebă temătoare doamna Matilda, ca despre o rudă apropiată pe care n-o mai văzuse de mult.

— Aia cu ziduri albe, confirmă Matei. S-o treci în pomelnic.

— Dacă glumeşti, domnu', se îmbufnă doamna Matilda, faci păcat, să ştii.

— Nu glumesc, spuse Matei, privind către Tinu.

El nu ştia nimic de pomelnic şi, sorbind din paharul de votcă, nici nu părea interesat.

— Păi, nici să nu glumeşti, adăugă răspicat doamna Matilda. Când o auzeai cum îi huruie lanțurile, cum păcăne din ciocanele pneumatice, cum dogoresc lami- noarele, nu puteai s-o crezi lipsită de suflet. Dacă o vedeai cum arăta în seara aia când m-am apucat să răcnesc ca o nebună, ai fi înțeles că sufletul ei nu şi-a găsit încă liniştea.

Doamna Matilda se întoarse spre Tinu. Fumaseră împreună, îi dăduse şi votcă, aşadar, putea conta pe el.

— Ia zi, băiete, îți aduci aminte de Uzinele „Republica", în vremurile lor de glorie?

Tinu căută, cu privirile în gol, dar nu prea mult. Nu-şi prea aducea aminte de vremurile de glorie ale uzinelor, era şcolar pe atunci. De fapt, după graba cu care răspunse, părea că nici nu avusese ce uita, căci nu ştiuse mai nimic despre ele.

— Dar de „Vulcan"? nu se lăsă doamna Matilda. De „23 August"?

Tinu ar fi vrut să-i sară în ajutor, dar nu ştia cum. Lucrurile vagi pe care i le sugerau acele denumiri nu se ridicau la nivelul aşteptărilor ei.

— „Semănătoarea"? făcu ea o ultimă încercare.

— Cred că e o stație de metrou, încercă Tinu, întrezărind posibilitatea unei reabilitări.

— Domnul să mă păzească! spuse doamna Matilda, resemnată. De unde ai apărut tu, copile, că nu eşti din lumea asta a noastră?

Matei privi spre Monica, pregătită să vină în ajutorul iubitului ei.

— Copiii ăştia, interveni el, vin din lumea lor, nu din a noastră.

Ar mai fi vrut să adauge ceva legat de tablete şi contul de e-mail, dar acelea n-ar mai fi fost cuvintele lui, ci ale Sânzianei. Găsi altceva, mai la îndemână:

— E o lume în care sirena lui Vasile Roaită nu se mai aude.

Monica şi Tinu îl priviră nedumeriți, ceea ce nu făcu decât să-i confirme spusele. Doamna Matilda vru să protesteze, dar renunță, amintindu-şi să pună în pomelnic şi Uzinele „Grivița Roşie". Monica profită de momentul de tăcere:

— Tinu vrea să zică ceva...

Se strânse la brațul lui, sugerând astfel că va fi de acord cu ce urmează. Numai că Tinu păru luat prin surprindere. Îşi dădu şuvițele de pe frunte, dar, cum ele se întoarseră la loc, şi le trecu după urechi. Ridică spre Matei sticla de votcă:

— Nu beți un păhărel?

Matei clătină din cap cât de politicos se simți în stare.

Tinu păru dezamăgit. Hotărât lucru, discuția nu începea cum trebuie. Prinse curaj, umplându-şi paharul.

„Cum a fost?", avea să-l întrebe mai târziu Lucian, care ştia să întrebe când simțea că Matei are ceva pe suflet. „Cum să fie?", avea să răspundă generalul. „A început bine, mi-a oferit de băut. Din votca mea." „Şi matale ce-ați făcut, şefu'?" „Nu i-am dat cu sticla în cap, dacă asta vrei să ştii..."

Şi pe urmă? Tinu privi şi spre doamna Matilda, în speranța că va restabili înțelegerea cu ea, dar faptul că îşi aprinse o nouă țigară nu-i folosi la nimic. Doamna Matilda o stinse, demonstrativ, pe a ei. Aşa că lui Tinu nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât să vorbească:

— Cred că am spus ceva nepotrivit data trecută.

Ceva nepotrivit, nu neapărat ce anume, toți păreau să ştie.

— N-am vrut să spun chiar ce-am spus, continuă, păstrând o anumită ambiguitate.

Dar, pentru că simți că suna cam neconvingător, adăugă:

— N-am înțeles niciodată înclinația unora către uniforme. Asta nu înseamnă că...

Nu înainta deloc cu lămuririle. Monica nu-i dădu drumul brațului, ceea ce însemna că încă aşteaptă. El voia să se scoată, încercă mai târziu Lucian să explice, aşa cum reieşea din descrierea lui Matei, când colo, nu

făcea decât să-şi agraveze situaţia.

— N-am avut niciodată prilejul să port uniformă, continuă Tinu, şovăielnic. Asta dacă n-o socotim pe aia de pionier. M-au tot amânat la armată până când serviciul militar s-a desfiinţat de tot. Uniforma a fost ceva în afara existenţei mele, ceva ce aparţinea lumii celorlalţi.

— Cine erau ceilalţi? întrebă Matei, care părea plictisit de nişte vorbe care nu sugerau vreo părere de rău.

— Cei care nu gândeau şi nu vorbeau după propria voinţă, ci la ordin. Nu cred că poţi să porţi uniformă şi să fii în acelaşi timp liber. Şi nici să ajuţi libertăţii altora. Uniformele păzesc, nu eliberează. Înţelegeţi ce vreau să spun. Adică la ce fel de libertate mă gândesc.

— Şi la ce fel de libertate te gândeşti? întrebă Matei, ca să nu fie nevoit să comenteze cele dinainte.

— Mă gândesc la o lume care nu trebuie să se încoloneze, nu trebuie să bată cu stângul pe tobă, la nişte creiere care să nu aibă cozoroc. La nişte umeri rotunzi, nu pătrăţoşi din cauza epoleţilor. La nişte oameni pe care îi inspiră forţa interioară, nu o forţă din afara lor. Care sunt la fel pentru că iubesc aceleaşi lucruri, nu pentru că se tem de aceleaşi lucruri. E o iluzie pentru purtătorii de uniformă să creadă că uniforma îi face asemănători. Ca să poţi fi la fel cu altul, trebuie mai întâi să fii tu însuţi. Pentru mine, purtătorul de uniformă rămâne celălalt.

Matei nu ştiu cum să-i explice mai bine lui Lucian ce se întâmplase atunci. „Nu puteam să mă înfurii", căută el să se lămurească mai degrabă pe sine. „Monica nu mi-ar fi iertat-o niciodată. Şi pe cine să mă înfurii? Băiatul părea picat din cer, doamna Matilda avea dreptate. Vorbea cu mine ca şi cum aş fi fost tovarăşul lui de băutură, cu care bârfea despre uniforme. Cred că, dacă îl mai lăsam puţin să trăncănească, ar fi început să-mi spună bancuri cu miliţieni." „Şi matale ce-aţi făcut, şefu'?" Matei ridicase din umeri. „Singurul lucru pe care-l puteam face."

Aşa că Matei se întoarse spre doamna Matilda.

— Dă-mi şi mie un păhărel, îi spuse. Şi tu, băiete, dacă tot te-a adus fata noastră în familie, toarnă-mi şi mie o votcă. Deşi, ca să fiu sincer, mie îmi place mai mult ţuica.

— Cam pute ţuica, observă Tinu, concentrându-se să nu toarne pe de lături.

„Ăstuia nu-i put numai miliţienii", ricană Lucian, care nu-şi ascundea totuşi simpatia pentru felul în care băiatul se întrecea pe sine

în a spune prostii.

— Pute când te îmbeți, îl fulgeră Matei cu privirea.

Monica îi zâmbi fermecător, iar asta îl făcu, pentru o clipă, să se simtă mândru ca tată. Îşi apropie paharul plin, fără să-l ridice de pe masă. Modul în care mâna stângă îmbătrânise îi dădea o stare ciudată, de amețeală, ca un zbor strâmb, cu aripi inegale. Doamna Matilda, al cărei simț femeiesc o făcea prevenitoare, cotrobăi prin frigider şi scoase nişte mezeluri pe masă. Şi puse câte o farfurie în dreptul fiecăruia.

— Să meargă cu votca, preciză, adăugând şi nişte măsline.

Matei împinse cu degetul o măslină pe farfurie. Era uscată şi lucioasă. În copilărie nu avea voie să mănânce măslinele uscate. Mama le punea în borcan şi turna deasupra uleiul de floarea-soarelui, uleiul acela cu miros de lemn stătut sau cu gust sălciu de aluminiu, în funcție de butoiul în care fusese adus la băcănie. După o vreme, uleiul căpăta un gust nou şi o aromă de lemn-dulce venind de la măsline. Măslinele zbârcite, umflate în ulei, se făceau rotunde şi lucioase, ca nişte cărăbuşi. Cu care Matei se juca o vreme în farfurie, din teama ca, mân- cându-le dintr-odată, plăcerea să nu-i fie prea scurtă.

Fiecare cu copilăria lui. „I-a fost şi lui greu", spusese Monica despre Tinu. Privindu-i fruntea asudată şi şuvițele lipite de tâmple, cum stătea aplecat peste păhărelul de votcă, Matei nu era prea convins de asta. De aceea întrebă:

— Când ai fost arestat? Înainte sau după?

— Înainte de ce?

— De fuga lui Ceauşescu.

— Eu nu prea fac diferența între cei dinainte şi cei de după.

— Eu n-aş zice, interveni doamna Matilda, deşi din cu totul alte motive.

— De ce să te aresteze cineva şi înainte, şi după? întrebă Matei, care avea nedumeririle lui.

— De ce? întrebă Tinu, la rândul lui.

Apoi zâmbi:

— Foarte simplu, din acelaşi motiv. Am strigat „Jos comunismul!".

— De ce strigai aşa ceva? interveni doamna Matilda. Nu-ți plăcea cartea?

— Ba îmi plăcea. Tocmai intrasem la Arhitectură.

— Numai bine dacă făceai Arhitectura, continuă doamna Matilda.

Comunismul construia case. Aveai de lucru berechet.

— Comunismul avea nevoie de zidari, nu de arhitecți. Toate apartamentele erau la fel, nişte cutii de beton.

— Aşa o fi, nu se lăsă doamna Matilda, dar fiecare avea casa lui. Nu rămânea nimeni aruncat pe stradă.

— Iar tavanele erau joase, continuă Tinu, de parcă n-ar fi auzit-o. Cel mult doi metri cincizeci înălțime, ca să le cadă oamenilor în cap, să nu meargă cu gândul prea departe.

— Asta ați învățat voi la facultate despre comunism? se arătă neîncrezătoare doamna Matilda.

— Şi asta, încuviință Tinu.

— Eu măcar, când m-au apucat năbădăile, spuse doamna Matilda, în lipsa altui argument, m-am dus la „Republica“ şi am spart geamurile care mai rămăseseră. Să vă vedem pe voi, când v-o apuca disperarea, dacă o să mai aveți ceva de spart.

— Eu nu prea fac diferența între înainte şi după, reluă Tinu. Chiar şi locul în care m-au arestat a fost acelaşi. Fântâna arteziană, nu ştiu dacă v-o amintiți, din Piața Universității, de lângă Facultatea de Arhitectură.

— Povesteşte, ceru Matei altă votcă, ridicând păhărelul.

Şi, cum Tinu dibuia după sticlă cu ceva greutate,
Matei o luă şi-şi turnă singur. Umplu păhărelul doar pe jumătate, ca să fie sigur că nu varsă pe de lături.

— Am crezut că nu vă face plăcere, spuse Tinu.

— Nu e vorba de plăcere. Dar mă interesează.

— De ce? îi privi Tinu, pe rând.

— Povesteşte, şuşoti Monica, la urechea lui, dacă te roagă tata.

— De parcă n-ați şti, ignoră Tinu rugămintea fetei.

— Să zicem că eu ştiu versiunea celorlalți, spuse Matei, a purtătorilor de uniformă.

— Eu n-am nicio vină, ridică Tinu din umeri. Dumneavoastră ați ales primul.

Îşi bău păhărelul. Căută sticla să-şi mai pună, dar n-o găsi prin preajmă şi renunță.

— La urma urmei, noi doi nu eram față în față. Sau poate că eram, dar nu ne cunoşteam şi atunci fiecare putea fi oricare dintre noi. Scutierii cu căşti şi scuturi din plastic, cu bastoane şi furtunuri de apă, noi cu mâinile goale şi cu capetele descoperite. Aveam douăzeci de ani, nu aveam nimic de ascuns. N-am vrut nici să mă ascund, nici să fug. Chiar şi atunci când au tras în noi...

— Erau gloanțe oarbe, spuse Matei calm.
— Cine știa că sunt gloanțe oarbe?
— Tocmai. Ca să vă sperie.
— Ne-au speriat așa de bine, că vreo mie dintre noi au și murit din sperietura aia, spuse, înciudat, Tinu. Pe urmă au încărcat din nou armele. Noi ne aruncaserăm pe jos, parcă ne secerase. Când au țăcănit încărcătoarele, s-a lăsat o liniște teribilă. Cunoașteți senzația asta? Când auzi în spatele tău puștile cum se încarcă?
— Dacă aș fi auzit cum cineva își încarcă pușca în spatele meu, spuse Matei, la fel de calm, n-aș mai fi fost acum aici. Atunci erau alte reguli. Dacă ar fi vrut să vă omoare, le-ar fi fost foarte ușor. Nimeni n-a dat un astfel de ordin.
— Și atunci de unde mia de morți de la revoluție?
— Victime ale spaimei, cum spuneai. Dacă cineva a dat vreun ordin de felul ăsta, a făcut-o de capul lui. Am avut și noi speriații noștri. Dacă ar fi fost o revoluție adevărată, ar fi murit mai puțini. Oricum, moartea lor n-a avut niciun sens.
— Nimic n-a avut sens atunci.
— De unde zici că te-ai întors din vacanță?
— Din Grecia, spuse Tinu, privind nedumerit spre Monica.
— Atunci să nu mai spui că nimic n-a avut sens. Întreabă-i pe cei de vârsta mea de câte ori au fost în vacanță în Grecia. Grea boală asta, să nu știi să te mulțumești cu ce ai.
— Cui să-i mulțumesc?
Matei dădu din mână a lehamite.
— Las-o baltă, spuse. Zi mai departe.
— Noi nu făceam diferența între gloanțele oarbe și cele adevărate. Sună altfel?
Matei încuviință.
— Gloanțele adevărate șuieră. Și, spre deosebire de celelalte, pot să și nimerească. Niciodată forțele de ordine nu riscă să tragă cu gloanțe adevărate în manifestanți care sunt la doar câțiva pași.
„Mai ales că printre ei erau și de-ai noștri”, ar fi chicotit Lucian, dacă ar fi primit și el, la aceeași masă, câteva măsline lucioase.
— Noi n-aveam de unde să știm, continuă Tinu, cu vocea încleiată. Mai ales că încărcaseră puștile din nou. E drept că nu se auzeau vaiete, dar cui îi stătea capul să se gândească la asta? Am rămas lipiți de asfalt, poate spre margini, spre strada Regală, să fi avut vreunul curaj să sară-n

picioare şi s-o tulească. Aşa c-a fost pentru ei floare la ureche să se năpustească asupra noastră şi să ne înşface. Asta era spre seară, pe la şapte. S-ar putea zice că am avut noroc. Spre miezul nopții a fost măcel, i-au spintecat cu baionetele.

— Ştii numele vreunuia care a fost omorât cu baioneta?

— Nu, dar mulți spuneau asta. Dimineața, nici nu se luminase, au spălat sângele cu jeturi de apă caldă.

Matei îl privi lung.

— Oricum, spuse, tu erai arestat la ora aia...

— Ne-au băgat în dube şi ne-au dus într-o clădire care cică era a Securității, pe strada Eforie. O cameră mare şi goală, la etajul unu. Acolo ne-au ținut cu fața la perete, cu mâinile lipite de perete deasupra capului şi cu picioarele desfăcute vreo şase ceasuri. Dacă vreunul cădea, îl ridicau cu lovituri de bocanc ori de baston.

— Eşti sigur că erau milițieni?

— Nu ştiu ce erau. Unii aveau uniforme. Alții n-aveau, dar se purtau de parcă ar fi avut. Ăia erau cei mai răi. Intrau pe rând şi se uitau la noi ca la nişte animale în cuşcă. N-aveam voie să întoarcem capetele. Îmi tremurau genunchii, îmi amorțise gâtul şi brațele mi se goliseră de sânge. Abia mă țineam pe picioare. Bine că ne-au împins pe scări în jos, pe la două noaptea, undeva la subsol. Acolo ne-au dus să ne bată. Trebuia să urcăm în alte dube. Ei erau aşezați pe două rânduri, treceam printre şiruri în timp ce ne loveau cu bastoane şi vergele de metal. Dacă vreunul cădea era jale. Nu înțeleg de ce trebuiau să ne mai bată, abia ne țineam pe picioare.

Tinu căută din priviri sticla şi se aplecă până spre mijlocul mesei s-o apuce.

— Eu zic că e destul, îi spuse Monica, văzând cum se îndepărtează de ea pentru a-şi umple păhărelul. Ne întristăm degeaba.

— Ne-au dus la Jilava, continuă Tinu, fără să ia în seamă vorbele ei. Acolo ne-au făcut fişă la toți şi ne-au îngrămădit în celule, câte doi într-un pat.

— Unde sunt fişele astea? întrebă Matei.

— La asociație. Există o asociație a deținuților de la Jilava. Au vrut să distrugă fişele, dar ai noştri au pus mâna pe ele. Ne-au dat şi nouă câte o copie. Şi câte o diplomă. Ca la „Cântarea României". Aia e diploma mea de idiot.

— Şi a doua oară cum a fost?

— A doua oară a fost când au venit minerii. Cei de la IMGB au intrat peste noi în Arhitectură. Minerii ne-au înşfăcat când încercam să fugim şi ne-au dat pe mâna miliţienilor.

Se opri o clipă:

— De data asta chiar că erau miliţieni. Nu s-au mai străduit să ne bată, avea cine. Şi nici nu erau la fel de bine organizaţi, nu pregătiseră locuri în puşcării. Ne-au dus într-un hangar de avioane, la Măgurele. Învăţaseră lecţia, nu ne-au mai făcut fişe de deţinut. Şi nici n-am mai primit diplome. Era valabilă diploma de idiot pe care o primiserăm deja. Aşa încât nu scrie nicăieri că idiotul de Tinu e recidivist.

— IMGB, spuse doamna Matilda, visătoare. Ce motoare şi turbine se făceau acolo, nu le stătea nimeni dinainte, până şi americanii cumpărau de la ei!

Se întoarse spre Matei, ca şi cum ar fi intuit întrebarea lui:

— Nu e pe acatist, dar e ca şi cum ar fi. S-a vândut, dacă puteţi să credeţi, pe un leu, în aşa hal ajunsese. Pe vremuri avea atâţia salariaţi, că putea să ţină un oraş întreg, acuma mai lucrează acolo o mână de oameni.

— Imeghebe face ordine! recită Tinu, dar de pe celălalt mal. Aşa strigau când ne spărgeau uşile şi geamurile de la Arhitectură. Asta au vrut, asta au avut.

— Şi zici că nu există registre cu cei arestaţi în iunie 1990? spuse Matei, cu gândul lui Lucian. Şi nici asociaţii ale deţinuţilor?

— Dacă nu sunt deţinuţi, nu sunt nici asociaţii. Şi, la urma urmei, pentru ce să fie? Ca să ceară ce? Cu ce sunt mai vinovaţi minerii decât cei care i-au asmuţit, i-au suit în trenuri şi le-au dat cale liberă până la Bucureşti? Sau decât cei care i-au aşteptat cu flori în gară? Sau decât cei care i-au votat iarăşi pe cei care i-au chemat, să câştige din nou în alegeri?

Tinu se înroşise tot şi-şi dădea şuviţele întruna de pe frunte. Vru să-şi toarne iar, dar nu nimeri păhărelul, care se răsturnă, rostogolindu-se de pe masă. Nimeni nu se aplecă să-l ajute.

— Nu v-am spus finalul, bolborosi Tinu. N-ajunge că am fost un idiot să cred că ăia ca mine pot să schimbe ceva. N-am primit doar diplomă, am primit şi pensie. Legea recunoştinţei, v-am zis, îmi dă pensie c-am stat o zi la puşcărie. Comuniştii şi securiştii ne sunt recunoscători că i-am lăsat să-şi vadă mai departe de treabă. Am vrut să refuz. Dar pe urmă m-am gândit că oi fi eu idiot, dar nu sunt chiar

idiotul idioților. Adică mi-am jucat rolul de idiot, dar nu pe gratis. Vrei să vezi comedia ***Mult sânge pentru nimic***? Scoate banii. Iar tu, care ai vrut să faci pe eroul, ia banii şi taci dracului din gură. Şi, tot ca la teatru, restul e tăcere. De vreme ce restaurația a luat-o înaintea revoluției, din revoluție n-am mai rămas decât noi, pensionarii revoluției, rentierii ei. Să ne fie de bine!

„Are dreptate fata, avea să spună apoi Lucian. Nu-i chiar rău băiatul. Are fibră. Uite, de unii ca el am avea nevoie la miting." Matei râsese, pocnind din palme, precum bunicul lui de la Romanați. „Dacă-l convingi pe votcuță ăsta să vină cu polițiştii la manifestație, atunci chiar e sfârşitul revoluției române." „Nu poți să ştii niciodată, ar fi adăugat Haralambie, dacă s-ar fi găsit prin preajmă. Omul are o luciditate perversă, zice singur că e idiot, aşa că te poți aştepta la orice. Nu vă spuneam eu că la Dostoievski găseşti de toate? Şi, în plus, el dă şi nume lucrurilor. Dostoievski e unul din dumnezeii ăia mici care trebăluiesc în ziua a şaptea, când Dumnezeul cel mare zice că se odihneşte."

— Cam miros a votcă, zâmbi, ceva mai târziu, Matei, luându-şi un scaun şi aşezându-se în fața Mariei. Ştii că nu prea beau votcă şi mai ales la ora asta, dar m-am prostit şi eu nițel, cu ginerică. De băut, a băut mai ales el, eu doar aşa, să-i țin companie.

Marie îl privi cu vădită curiozitate, dar nu-l întrebă nimic. În ultima vreme întreba tot mai puțin şi nu asculta răspunsurile. Odată cu amintirile îi dispărea şi curiozitatea. Prefera să vorbească singură, atunci nu mai era nimeni care s-o contrazică.

— Trebuie să ne pregătim de nuntă, adăugă Matei, ca şi cum ăsta era un eveniment pe care nu-l putea ocoli. De data asta facem şi cununie la biserică.

— Ce frumos! zâmbi Marie.

Se privi în oglindă, fiind sigură că interlocutoarea de acolo avea s-o înțeleagă mai bine:

— Şi eu m-am cununat la biserică.

— Nu, noi n-am putut. Erau alte vremuri. Am fost la Sfat şi ne-am căsătorit la Starea Civilă. Eu purtam uniformă de ceremonie, iar tu rochia aia roşie, frumoasă. Cu mănuşi până la cot, aşa cum ai vrut. Eram tineri, ne venea bine la amândoi. Orice ne venea bine.

Marie clătină din cap. Ceva nu se potrivea.

— Era o biserică mică, spuse. Ne-am aplecat să intrăm pe uşă. Cred că era biserica unei mănăstiri, pentru că moțăiau nişte călugări în strană.

Nu s-au trezit tot timpul slujbei. N-au ridicat nici o singură dată capul, de parcă n-am fi existat pentru ei. Ce ştiau ei şi nu ştiam noi?

— Asta a fost altă dată, Maria. Când am fost la mănăstirea Putna.

— Când am fost la mănăstirea Putna?

— Acum câțiva ani. Monica terminase deja facultatea. A plecat la mare, era prima oară când pleca singură. „Las-o, ți-am zis, i-a venit şi ei vremea să mai stea fără noi."

— Noi? repetă Marie, încercând să dea posibilul ei răspuns.

Pe care Matei însă nu-l aşteptă.

— Ne potriveam, continuă el, luându-i mâna într-a lui. Amândoi avem ochii albaştri. Mă gândeam să-ți cumpăr, pentru cununie, o rochie de culoarea ochilor tăi, tu spuneai că ochii albaştri se potrivesc cu orice.

Ochii fetei noastre au început să bată în verde, ai observat, mai ales la lumină. Ştii cum se spune, când amândoi părinții au ochii deschişi la culoare, copiii au şi ei ochii albaştri sau verzi. Aşa şi cu Monica.

— „Unde sunt părinții?“, ne-a întrebat popa, continuă Marie spre interlocutoarea ei din oglindă. „N-avem, ziceam, am fugit de-acasă.“ „Să vă întoarceți, să le cereți iertare. Nu vă fie frică, or să vă ierte“. Nu le-am cerut iertare, am făcut rău. Poate că mă aşteaptă încă, ce zici?

Matei nu ştiu dacă întrebarea era pentru el, dar interlocutoarea aştepta. Luă albumul de poze de pe etajera oglinzii. Dădu câteva file şi se întoarse spre ea.

— Uite, aici suntem noi doi la cununie. Tocmai am semnat în registru. Iar aici, în partea asta, e mama ta. N-ai de ce să-i ceri iertare.

— Mă aşteaptă să-i cer iertare, repetă Marie.

Matei îi dădu albumul, ea îşi întoarse privirile de la oglindă. Strânse din buze, îşi miji ochii cu răutate. Aruncă albumul pe jos, ca şi cum ar fi vrut să scape de ceva vătămător. Apoi sări în picioare şi făcu doi-trei paşi înapoi, lipindu-se de perete.

— Ce vrei de la mine? întrebă, furioasă. Cine te-a trimis? De ce nu mă laşi să mă duc la ai mei?

Matei se ridică şi el, surprins de reacție. Văzând-o cum îşi îngroapă fața în palme, se apropie şi o luă în brațe. Ea îşi lăsă capul pe umărul lui şi începu să plângă încetişor.

— O să mergem într-o zi la biserică, şopti Matei, şi le cerem iertare. Hai să dormim puțin şi după aia facem ce vrei.

O ajută să se aşeze. Ea se întinse singură şi se întoarse cu fața la perete. Matei se aşeză pe marginea patului, îi trase cuvertura până peste umeri şi o mângâie. Marie îi primi mângâierea cu indiferență, continuând să privească peretele, pe care desena cu degetul figuri imaginare.

Când liniile coborâră spre aşternut şi respirația i se linişti, Matei se ridică încet, îi aşeză albumul la îndemână şi ieşi.

— Mama e bine, răspunse privirilor întrebătoare ale Monicăi.

Apoi, uitându-se în jur:

— El unde e, a plecat?

— De ce întrebi? N-ai terminat interogatoriul?

Matei întinse mâna spre creştetul ei, ca pentru a o mângâia. Fata se feri.

— Nu te poți abține nicio clipă să faci pe polițistul. Nu înțeleg de ce

trebuia să-l provoci.

— Mie mi s-a părut că vrea să-şi uşureze sufletul. Aproape că nu l-am întrebat nimic.

— Aşa crezi tu? Că e aşa de simplu? Că e destul să-ți aminteşti ca să te vindeci?

Matei privi prin uşa întredeschisă a bucătăriei.

— A plecat şi doamna Matilda, spuse Monica. I-am spus eu să plece, azi rămân eu acasă cu mama. Oricum, cred că în seara asta e mai bine să-l las pe Tinu singur, n-aş şti să-i explic de ce te interesează atât de mult puşcăriile prin care a trecut.

— Nu e destul să-ți aminteşti ca să te vindeci, repetă Matei. Trebuie să retrăieşti, nu să-ți aminteşti. Nu cred că o rană se poate vindeca fără să fie redeschisă.

— Nu l-ai ajutat să retrăiască nimic. Ce ți-a povestit el puteai să afli şi de la televizor. Oricum, el n-o să-ți spună mai mult. Eu ştiu de la mama lui, dar şi ei i-a povestit o singură dată. Ai fi vrut să-ți spună despre noaptea petrecută în dubă, când i-au oprit pe câmp cu mâinile legate şi timp de câteva ore a fost convins c-o să-i împuşte? Vrei să-ți povestească ce simți când stați față în față, tu şi moartea, convins c-o să mori? Sau în beciurile de la Jilava, cu apa până la glezne, când îi scoteau câte opt şi ei credeau că îi pun la zid? Sau, pe urmă, când a nimerit în acelaşi pat cu un puşti care avea toți dinții din față sparți cu patul puştii? Te-a păcălit, nu ți-a povestit nimic din toate astea, nu are încredere în tine. Şi nu faci nimic ca s-o capeți. Câtă vreme n-ai să uiți că eşti polițist, cei care abia te cunosc n-or să fie sinceri cu tine.

— Îl iubeşti mult, nu-i aşa? zâmbi Matei.

— De ce să nu-l iubesc? E un om bun şi are nevoie de mine. Chiar are nevoie şi asta e foarte important, să ştii.

— Dacă-l iubeşti, trebuie să-l ajuți să se elibereze. Şi nu în felul ăsta, cu cluburile de noapte şi cu băutura. Că a fost de două ori la puşcărie şi că a ieşit de fiecare dată e un fel de-a vorbi. Încă n-a ieşit de-acolo. Vede lumea ca şi cum ar privi-o printre gratii.

— De unde ştii tu asta?

— De unde ştiu? Fiecare cu puşcăriile lui, fetița mea. Şi dacă o păzeşti, tot puşcărie este.

— Şi a ta care e, domnule general? zâmbi Monica, ştergându-şi o lacrimă.

— Nu intra la mama ta, o rugă Matei, ocolind răspunsul. Las-o să

doarmă şi să se limpezească. Iarăşi amestecă lumile între ele.

— Pe mine mă recunoaşte totdeauna. Mă uit la imaginea ei din oglindă şi povestesc. Ea îmi răspunde: „fetița mea". E ceva acolo care o ajută. Poate că ea se uită invers, dinspre oglindă spre noi. Şi atunci, noi suntem imaginea din oglindă. De asta nu ne ia în serios, nu suntem adevărați.

Matei îşi aminti o frântură din imaginea lui din oglindă, prin intermediul căreia comunica cu tatăl lui. La urma urmei, care era acel lucru pe care el şi imaginea lui din oglindă l-ar putea face pe rând? Se întoarse spre ea, amintindu-şi:

— De ce n-a făcut băiatul ăsta armata?

— Tinu, spuse ea.

Nu părea a fi răspunsul pe care îl aştepta.

— Tinu, repetă ea. Îl cheamă Tinu.

— În regulă, Tinu. De ce l-au tot amânat?

— E daltonist. Nu deosebeşte culoarea roşie, vede tot un fel de verde.

— Şi atunci, cu ce drept vorbeşte despre sânge?

Şi vorbind despre sânge, ar fi tras concluzia căpitanul, ne întoarcem de unde am plecat.

Apoi, Lucian îşi aprinse țigara şi se prefăcu atras de rotocoalele fumului.

— Încep să se răcească nopțile, spuse, fără nicio legătură. Se apropie Sântă Mărie. Ultimul cosit, aşa spuneau portarii noştri de la orfelinat. Cositul subțire, al ultimelor ierburi, fânul cel mai dulce. Ați cosit vreodată, şefu'?

— Depinde ce înțelegi prin aşa ceva...

— Sunteți glumeț în dimineața asta! N-aş fi zis.

Îndrăzni:

— Între noi fie vorba, păreți destul de posomorât.

Matei îşi puse mâinile pe masă, de o parte şi de alta a tabletei.

— N-am prea dormit. M-am jucat cu chestia asta.

— Când ați învățat să umblați cu ea?

— N-am învățat. Am tot încercat, la întâmplare. Nici nu mi-am dat seama când a trecut timpul. Nu ştiu s-o folosesc, dar mă ajută să gândesc.

Lucian îl privi neîncrezător.

— Ciudat. Se zice că asta, din contră, ține loc de gândire.

Luă tableta şi o întoarse pe amândouă părțile.

— O deschizi de aici, spuse Matei. Se spune că în aer se petrec tot felul de chestii. Nişte entități. E ca la frecvențele de la radio. Tu vorbeşti cu ele şi îți răspund. Sau cel puțin îți închipui.

— V-am păcălit, râse Lucian. Ştiu să lucrez cu tableta. Nu e vorba de niciun fel de entități. E doar electricitate, ca la fierul de călcat. Şi de sateliți. Nicio filosofie. Avem acum, la poliție, oameni plătiți doar ca să caute pe internet. Ce rost are să redescoperi roata, dacă ea tot se învârte undeva? Uite, de pildă, băiatul ăsta, Paltin, nici n-a mai fost cine ştie ce de căutat pentru că au găsit ai noştri pe internet.

Râse.

— Electronul e cel mai tare detectiv. Dacă ceva a fost descoperit o dată, rămâne descoperit pe vecie. Nu poți să ştergi urmele.

Răscoli prin servietă şi scoase un dosar. Avea înăuntru doar o filă, pe care, înainte de a o citi, o parcurse iarăşi în gând.

— Ce vreți să ştiți? întrebă.

— Ce-i de bine? răspunse, într-un fel, Matei.

— Cu asta terminăm repede. E dintr-o familie cumsecade. Tac-su proiectant, maică-sa asistentă medicală. Prima generație la oraş, ştiți cum era în vremurile alea. Casă de la serviciu, cumpărată pe nimica după revoluție. Maşină câştigată, pe vremuri, la loteria obligațiunilor. Oameni liniştiți, nu supără pe nimeni, buni de cuscri. Au visat să aibă un copil arhitect. În privința asta, lucrurile sunt mai complicate, am o veste bună şi una proastă.

— Pe astea le ştiu, pe amândouă. Mergi mai departe.

— Sunt pensionari. Mai câştigă câte ceva. El face proiecte pentru studenți, iar dumneaei injecții la domiciliu. Bani la negru. Îi scuturăm nițel?

— Nu, lasă-i. Dacă toată lumea e mulțumită...

— Păi, lumea nu prea e mulțumită. Veştile bune se opresc aici. Băiatul e cam teleleu, s-a lăsat de arhitectură, cântă la saxofon prin baruri, împuşcă francul. Cum spuneați, le cam pileşte. N-are burtă de

bețiv de șpriț, e dintre bețivii ăia mai uscățivi care se trotilează cu votcă. Băiatul e nărăvaș, nimic nu-i tihnește. Vecinii zic că una-două îl chemau pe tac-su la școală.

— Spune-mi ceva ce nu știu.

— A mai fost însurat. Asta știați?

Matei încuviință. Lucian continuă.

— Căsătorie de-aia între colegi de facultate, care se iau pentru că altfel n-au unde să se reguleze. De obicei, sortită eșecului. Au divorțat fără tămbălău, din plictiseală. Din plictiseala lui. Dacă s-au căsătorit în studenție, puteți face socoteala că fiică-sa e la liceu. Dacă-i aduni lui ginerică lațele în codițe, sunt leiți. Cu fosta nevastă nu mai aveți nicio grijă, e trecută pe panta ireversibilă, resemnată și grasă. Dar fata e o zgâtie, moartă după tac-su. Vreți să știți de câte ori s-au întâlnit anul ăsta?

— De unde ai aflat și asta?

— De pe Facebook. Unul dintre plutonierii noștri din echipa de cibernauți i-a cerut prietenia. Fata îi povestește vrute și nevrute.

— I se confesează unui plutonier?!

— Păi, nu, pe Facebook nu e plutonier. Pe internet poți să fii ce-ți trăsnește prin cap, cu condiția să ai frustrări sau fantezie. Plutonierul s-a preschimbat într-o puștoaică de vârsta ei, tot așa, crescută fără tată, cu poze de artiști pe pereți. Fata și plutonierul plâng, dacă pot spune așa, una pe umărul celeilalte. Și-au promis să meargă la vară împreună la mare. În două e mai ieftin, iau o singură cameră.

Matei îl privi o clipă, apoi pufniră în râs amândoi.

— În privința ei putem fi liniștiți, o citim ca pe o carte deschisă. Cu tac-su însă nu e prea clar ce vrea de la lume și de la viață. Genul ăsta de filfizon mai și trage pe nas câte-o dungă albă de pe colțul mesei, mai fumează niscaiva iarbă.

— Uită pentru un minut că ești polițist, zâmbi Matei. Așa-mi zice fiică-mea.

Lucian salută cu degetul la frunte, în absența cozorocului, apoi își trase cafeaua mai aproape și-și mai aprinse o țigară.

— Acum, că a trecut minutul de reculegere, spuse, vă întreb serios: ce vreți să facem cu el? A, era să uit, soră-sa. Vreți să știți și despre ea?

— Nu, spuse Matei, după o scurtă ezitare.

— Păcat, v-ar fi înveselit ziua.

Matei îl fulgeră cu privirea.

— Nu întrece măsura, căpitane!

Lucian îl privi întrebător. Îi întinse dosarul, dar Matei îl refuză.

— Oricând cu plăcere, şefu', mai găsi Lucian ceva de spus.

— Nu mi-ai spus nimic de puşcăriile în care a stat, spuse Matei.

— Fleacuri. N-a stat decât o zi de fiecare dată, nici n-a avut timp să se dezmeticească. După cum îl văd eu, le-a meritat cu vârf şi-ndesat. Inclusiv bastoanele. Îl mai ţineţi minte pe Radu Filipescu?

— Ăla cu manifestele?

— Ăla, da, care, prin anii '80, a intrat şi a ieşit din închisoare de atâtea ori încât, dacă-l întrebai, nu mai ştia dacă e înăuntru sau afară. Şi ce credeţi că am găsit prin arhive? Că prin '87 Filipescu ăsta a chemat oamenii la Sala Palatului să ceară referendum dacă vor sau nu comunism. Auzi, să ceri referendum despre comunism pe vremea comunismului! Dacă cereai cotlet de dinozaur, aveai mai multe şanse să capeţi. Şi ce credeţi, vreo câţiva zăbăuci s-au dus! Ginerică nu era decât într-a unşpea de liceu, l-au luat pe sus, i-au dat câteva bastoane şi i-au chemat părinţii să-l ducă acasă. Cu proces-verbal, ca să-l aibă la ochi pe viitor. L-am găsit, vă daţi seama, că are şi-un nume că-l găseşti dintr-o mie. Când a dat la facultate, a trebuit să-şi pună pofta-n cui, a aşteptat cursa următoare. Nu l-au luat în armată că era cam zbanghiu. De intrat, tot a intrat la Arhitectură în '89, erau deja probleme mult mai mari decât un puşti scrântit care vrea referendum împotriva comunismului. A fost anul intrărilor, după facultate a mai intrat şi la Jilava, cu arestaţii de la revoluţie. Nu s-a învăţat minte, după '90 a rămas cu obsesia asta a comunismului. Aşa că la mineriadă i-a mai tras şi capitalismul o chelfăneală. Cam asta e.

— Îţi aduci aminte când ne întrebam cum e posibil ca cineva să facă puşcărie şi înainte, şi după revoluţie? Ce fel de om ar fi ăla căruia să nu-i tihnească nimic? Şi, când colo, uite-l chiar în pragul uşii.

— Dacă vreţi, facem un studiu de caz, se grăbi Lucian. Sau îl umflăm. Fie că are la el ceva iarbă, fie că n-are, facem noi în aşa fel să aibă...

— Pui plutonierul să-i ceară prietenia pe Facebook. Să spună că e Radu Filipescu.

— Copăcelul n-are Facebook, şefu'. Ca să ai aşa ceva, trebuie să fii măcar din când în când mândru de tine, să scrii ce faci, să audă şi alţii. Aşa mi-a explicat plutonierul. Merită să-l cunoşti. I-ar fi plăcut şi lui Ghervasie.

— Nu-i ciudat, căpitane? La noi în poliție plutonierii par să fie cei mai deștepți...

— E normal, șefu'. Ei n-au ambiții, sunt talpa, nu se ridică mai sus de căpută, nu le rămâne decât să-și vadă de treabă. Cum s-ar spune, nodul la ață. Dar tot nu înțeleg, ce găsiți interesant în chestia asta?

— Lumea e mare, băiete. Știi ce mă gândesc?

— Șefu', dacă eu aș ști ce gândiți matale, aș ajunge și eu general.

— Lasă vrăjeala. Mă gândeam la dosarul nostru.

Matei își puse palmele peste tabletă.

— Mă gândeam că poate iubitul ăsta al fiică-mii l-a găsit înaintea noastră.

— Și i-a zis: „Ce mai faci? Vezi c-o să te caute frate-tu mai mare".

Matei nu gustă gluma. Se gândea mai departe.

— Oamenii de felul ăsta nu sunt prea mulți. Iar la români sunt chiar mai puțini decât la alte nații. Probabilitatea ca ei să se fi întâlnit între două bastoane pe spinare sau chiar să se cunoască e foarte mare.

— Dar poți să te duci la ginerică și să-l tragi de limbă? Nici măcar nu știi de cine să întrebi. Iar despre unul care să fi stat în mijlocul Pieței Universității și să fi cântat la violoncel, în timp ce blindatele uruiau pe alături, n-am auzit. Asta ar fi mai degrabă o scenă de film. Deși ar fi fost o chestie mai tare decât florile înfipte în țeava puștii. Să-l supraveghem, atunci. Dacă mergem pe urmele lui, poate dăm de cine trebuie.

— Acum e degeaba, nu mai e revoluționar. S-a pensionat.

— S-a pensionat? Așa tânăr... La ce vârstă te pensionezi din meseria asta de revoluționar?

Matei dădu din mână a lehamite.

— E prea mult de povestit. S-a pensionat și gata. La revoluționari, de obicei, pensionarea e anticipată.

— O fi ca la oțelărie. Iei coeficient pentru grupa de ramură.

— Caută urme mai vechi, spuse Matei. N-ai vreun plutonier specializat în emisiunile Europei Libere?

— Trebuie să fi fost, dar de asta se ocupau alții. Noi nu ne ocupam de cei care ascultau la aparatele de radio, ci de cei care le furau.

— Europa Liberă înștiința prima despre arestările politice, continuă Matei, trecând peste remarca lui Lucian. Uite, de pildă, despre Radu Filipescu a vorbit Europa Liberă. Iar el a dat numele altora pe care i-a întâlnit în închisoare. Oamenii ăștia erau și ei niște neajutorați care se trăgeau de mână, unul pe altul, ca orbii. Prin Filipescu ai dat de Paltin.

— Corduneanu, aşa-l cheamă.

Matei se opri o clipă, mirat că nici măcar nu fusese curios să-i ştie numele de familie. Se gândi o clipă că aşa ar trebui s-o cheme pe Monica după cununie şi i se păru că e prima oară când ia în seamă, în mod serios, eventualitatea asta.

— Şi prin el, continuă, s-ar putea să dăm de alte nume, printre care să fie şi omul nostru. Să nu uit. Cere de la Asociația deținuților de la Jilava listele arestaților. Evidențele astea trebuie să fie la noi, dubele noastre i-au săltat atunci.

— Căutăm acul în carul cu fân, se bosumflă Lucian.

— Nici nu-ți închipui, căpitane, ce puțini sunt cei care s-au împotrivit. Şi ce puțini s-au încăpățânat într-atât încât să se lase arestați. Poporul ăsta e raiul pe pământ pentru Securitățile de orice fel. Pe bune, căpitane. Securitatea aia pe care o ştiam noi, mai ales în anii din urmă, mai mult îşi făcea de lucru decât îi dădeau românii de lucru.

Lucian privi cerul. Pe strada Vasile Lascăr urui tramvaiul.

— Se apropie amiaza, spuse. Acum pică şi Francezul, care face rondul la florărese. La unu e aici, în Piața Gemeni. L-am invitat la o cafea. Mă rog, vorba vine l-am invitat, i-am trimis vorbă că, dacă nu vine, îi pun florăresele pe fugă. Dar nu-mi pun prea mare nădejde. Dacă avea ceva să ne zică, ne căuta el. Uite-l cum vine, parcă merge desculț pe sticlă pisată.

Într-adevăr, Francezul nu se simțea în largul lui. Călca împiedicat, de parcă ar fi căutat ceva ce-i scăpase pe jos. Cămaşa ieşită pe alocuri din pantaloni era descheiată în dreptul burții, a cărei revărsare n-o putea stăvili. Îşi ştergea mâinile transpirate pe vesta neagră şi din când în când, cu mâneca de la cămaşă, îşi ştergea şi fruntea. Urechile îi cădeau pleoştite pe sub borul pălăriei. Rămase în picioare, scoțându-şi pălăria şi întinzând, de la o ureche la alta, firele rărite şi înmuiate de sudoare. Se tot apleca, fără să scoată o vorbă, de parcă fusese învârtit cu cheița. Lucian îi făcu semn să-şi ia un scaun şi să se aşeze. Francezul privi spre Matei, nesigur.

— Aşază-te când îți spun, şuieră Lucian.

Francezul târî un scaun şi se ghemui pe el, cu bărbia în piept şi ochii în jos.

— Cum merge negoțul? îl întrebă Lucian, ca să-i dea timp să-şi mai revină.

— Prost, frate-miu, devla, bolborosi Francezul. Vre- mea-i înnorată,

oamenii țin la preț. Nu mai e nici florăresele ce ierea înainte. Le scria cântece, trecea printre mese cu fuste înflorate. Se dădea flori la gagici, acuma dau semeseuri, dar-ar boala în telefoanele lor!

— Te mai scoți cu cerşetorii, ce zici? îl încurajă Lucian. Şi cu fiarele vechi.

— Nu mai e, frate-miu, ce-a fost, se adânci Francezul în amărăciune. Nu mai e privatizări, nu mai repară la calea ferată. S-au împuținat ruginiturile, s-au înmulțit țiganii. Şi lumea s-a învățat cu cerşetorii, nu mai plânge nimeni de mila lor. Cum să plângi, frate-miu, când vezi la televizor nunțile țigăneşti, cu câte unul care aruncă cu sacii de lovele? Proştii dracu', nu poa' să-şi țină banii sub pernă, să doarmă liniştiți când pune capul pe ea? Îți zic io, nu mai e de stat acilea, în Românica. Valea, frate-miu, în Europa, trai pe vătrai până s-or obişnui şi ăia cu noi. P-ormă, habar n-am, mergem la americani, tot se vaită ăia de mila indienilor, că le-au dispărut. Iacătă indienii înapoi.

După această concisă demonstrație a faptului că Pământul e rotund, Francezul se camuflă în spatele unei tăceri viclene, iscodindu-i cu coada ochiului. Matei se aplecă spre el şi-i puse mâna pe umăr.

— N-ai vrea, mai bine, o cafea?

Acest gest de neaşteptată bunăvoință avu un efect devastator asupra Francezului. Fața i se schimonosi a plâns şi lacrimile i se amestecară cu sudoarea. Uită să-şi mai frământe pălăria, îşi împreună mâinile, îndreptându-le, ca la rugăciune, spre Matei.

— Bate-mă, dom' gheneral, gemu sfâşietor, dar nu mă nenoroci!

— Potoleşte-te, omule, încercă să-l liniştească Lucian, că se uită lumea la noi.

Dar Francezul nu-şi lua ochii îngustați de grăsime de la Matei, căruia îi prinsese mâneca hainei cu vârfurile degetelor.

— Dom' gheneral, continuă el să bolborosească, mata eşti om mare, ce nu s-a mai văzut. Fă cum vrei, scoate-mi măselele cu patentul, pune-mi potcoave pe spinare, direct de pe plită, unge-mă pe boaşe şi dă-mă la cotarle, dar nu mă mai pune să caut înjeri. Îți dau ce vrei, ghiuluri necoclite, cocoşei, leacuri pentru lingoare, tălmaci pentru ce-ai visat în somn sau de-a-mpicioarelea, ce vrei mata, dom' gheneral. Am răscolit toate gările, hogeacurile, am găsit pe văruieli tot ce vrei, ierea şi copaci, şi cerbi, şi urşi, şi păsări de tot felul...

Francezul oftă ca înaintea unei sentințe fără apel:

 Da' înjerii parc-a intrat în pământ... Nicio cotoriță, un ciuf, o

aripioară, un pinten...

— Îngerii n-au picioare, observă Lucian. Şi nici pinteni.

— Ce-au şi ei, acolo, admise Francezul. De unde să ştiu ce au, dacă nu i-am găsit?

— Ai căutat bine? nu se lăsă Lucian.

Acum, că spusese tot, Francezul era mai liniştit. Dădu drumul mânecii lui Matei şi-şi scoase basmaua roşie, cu care se şterse pe îndelete.

— Devla, praleo, i se muie din nou glasul. Ţiganii mei îs angrosişti, ce crezi mata? Nu mă aşteptam la aşa o întrebare...

Ofensa îl readuse în fire. Se îndreptă de spate şi-şi suflă nasul cu zgomot în năframă, apoi, tot cu ea, îşi şterse buzele.

— S-ar putea să fi fost odată înjeri, conchise el. Dar nu mai sunt. Poate c-au zburat în ţările calde. Caută şi ei la mai bine, ca noi. Om fi şi noi, ţiganii, un fel de înjeri...

— Precis, conveni Lucian.

Apoi, brusc, îl smuci de guler şi, trăgându-l mai aproape:

— Roagă-te să nu-l găsesc eu înaintea ta... Ştiu pe câţiva pe care i-ai fraierit, care-s cam dungaţi acuma şi care abia te-aşteaptă, cică tu nu-mparţi decât la unu, că nu dă rest.

Francezul înghiţi în sec, cu bărbia strâmbată de strân- soare. Privi rugător spre Matei, care încuviinţă, şi atunci Lucian îi dădu drumul. Francezul se culese de pe tăblia mesei şi, nemaivăzând la niciunul vreo reacţie, îşi luă pălăria şi se ridică încet:

— Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, dom' gheneral, spuse, se vede că eşti om cu biblie...

Lucian îi făcu scurt semn cu capul. Francezul se întoarse şi se depărtă cât putu de repede, fără să se uite înapoi.

— Uitaţi-vă bine, spuse Lucian. N-o să-l mai vedeţi. Mâine dispare, o să auziţi de el prin şatrele de pe la francezi pe care, când şi când, poliţiştii de pe-acolo le pun pe fugă. Vânătoarea de îngeri s-a cam terminat.

— Fiecare cu îngerul lui, spuse Matei, încercând să-şi îndese tableta în buzunarul de la piept.

— Te pomeneşti. Poate că-şi aleg şi îngerii pe câte unul de-ai noştri, să le poarte noroc. Poate că undeva, sus, e un înger care se uită cu ochii beliţi la mine şi se roagă: „Luci, poliţistul meu, ce mi te-a dat Dumnezeu...".

Se hotărî să vorbească serios.

— Nu v-ați răzgândit, nu-i aşa? Peste trei zile o punem. Toată lumea e pregătită. Ei încă mai cred că e o glumă. Pe de altă parte, dacă ar fi ştiut că nu e de glumit, poate că nu ajungeam aici.

— O să purtați uniforme?

— Cum altfel? Uniformele astea de fiecare zi, cu gulerele roase, cu coatele subțiate şi cu pulpanele lucioase de atâta purtat.

— Uniforma e uniformă. Chiar roasă ori peticită.

— Şi înăuntrul ei ce e? O altă uniformă? Sau un om?

— Uniforma e un fel de a trăi, nu neapărat un fel de a te îmbrăca.

— Nu ştiu cum a fost pentru matale, şefu', dar, dacă aş gândi aşa, când trebuie să îmbrac uniforma, aş ajunge să-mi fie frică de ea...

A PATRA SCRISOARE CĂTRE TATAL MEU. Eu şi cu tine, lumea tăiată în două jumătăți, ca de o lamă de sticlă. Locul tăieturii ar fi trebuit să sângereze. Când rănile păreau că se vindecă, pe locul acela nu prindeau coajă, ci se aşeza o frontieră. Era aşadar o lecuire înşelătoare, cum se întâmplă cu toate rănile care se închid fără să ştii de ce.

După felul în care fuseseră trasate frontierele, s-ar fi putut spune că era vorba de povestea tatălui rătăcitor care nu mai găseşte drumul spre casă. Căci, dacă l-ar fi găsit, la ce bun, nu exista vițelul cel gras pe care fiul să-l jertfească în cinstea lui.

Dar noi doi, bătrâne, ştim că nu e aşa. Absența ta mă hrănea. Lipsa oricărei trăsături, a oricărei amintiri, a oricărui detaliu care să te umanizeze a făcut ca ura mea să fie deplină. Cu cât ştii mai puțin, cu atât urăşti mai mult. Detaliile ar fi fost riscante, ar fi putut să mă facă să şovăi. Neştiind nimic despre tine, îți dăruiam nestingherit toată ura mea, căci ura nu are nevoie de nicio justificare. Ai să-mi spui că nici despre Beniamin nu ştiam nimic şi totuşi pe el nu l-am urât. Nu e acelaşi lucru. Lui îi găseam o justificare. Moartea era justificarea vieții lui. În schimb, pentru tine justificarea a fost nu moartea, ci teama de moarte. Dar teama de moarte nu conferă trăsături. Dimpotrivă, teama de moarte uniformizează.

Nu cred că ai fost fericit. Ai simțit nevoia să-mi scrii, deşi foarte rar şi fără niciun cuvânt despre tine. Scriai pentru că încercai un fel de milă față de noi. Nu poate să-ți fie milă şi să-ți meargă bine în acelaşi timp.

Dacă pot spune aşa, mi-e milă că trebuia să-ţi fie milă de mine.

N-am să-ţi povestesc, aşa cum se întâmplă între doi bărbaţi, tată şi fiu, despre prima fată pe care am sărutat-o. Am să-ţi povestesc despre primul om pe care l-am omorât. Ce rost a avut, te întrebi? Ce rost a avut să bântuim săptămâni în şir prin munţi, căutând urme pe potecile muiate de ploaie, scotocind desişurile şi ţinându-ne după mirosul câinilor, dacă cel hăituit ni s-a oferit concomitent tuturor, împărţind fiecăruia câte o fărâmă din moartea lui? La început ai noştri erau furioşi, mai rămânea o şansă să fie prins viu. Mai atârnau doar două fotografii pe peretele sediului, le învăţaserăm pe dinafară, doi tineri abia ieşiţi din adolescenţă privind peste capetele noastre. Singurii rămaşi din grupul de douăzeci care fugiseră în munţi după abdicarea regelui. Ştiam că nici cel pe care îl încercuiserăm în creierii munţilor nu era Gavrilă Ogoranu. Ne plictisiserăm. Totul se juca de o singură parte. Nu semăna deloc cu războiul tău, tată. Nimeni nu venea în zori să-şi culeagă morţii.

Primisem o uniformă nouă, de elev ofiţer. Mama nu avusese prilejul să mă vadă îmbrăcat aşa. Întrebarea ei, „Ce ţi-au făcut, băiatul meu?", rămăsese fără răspuns. Sunt deja om bătrân, simt nevoia să vorbesc cu morţii mei. Dar încă nu ştiu să răspund la întrebarea asta. Şi mi-e teamă că mama o să mi-o pună din nou. Nu mi-am pus-o multă vreme, pentru că am crezut că am făcut ce-am vrut. Uniforma mă ajuta să mă răzbun. În privinţa asta au fost inventate reguli precise şi protectoare. Câtă vreme porţi uniformă, răzbunarea nu e un păcat. Poţi săvârşi cruzimi, fără să fii acuzat că eşti crud. Poţi ucide, fără să fii ucigaş. Răzbunarea celui care poartă uniformă este neîngrădită şi fără remuşcări. Şi, în plus, îţi pune toate mijloacele la îndemână.

Ai să spui că devenisem un monstru. Hai, spune-o! Din beatitudinea democraţiei în care te-ai refugiat, de partea cealaltă a frontierei. Nu eram nişte monştri, eram supravieţuitori. Supravieţuiam prin răbdare. Aşa m-am apucat de fumat. Pândind ore în şir lăstărişurile, încercând să deosebesc între urma de fiară şi pasul de om. Nu eram un monstru, pentru că purtam uniformă. Şi pentru că respectam regulile. Se poate să fii şi monstru, şi disciplinat, în acelaşi timp? Sau asta te face şi mai monstruos?

Stăteam şi fumam. Moţăiam pe rând, ştiam că cel hăituit nu poate face la fel, căci trupul nu poate dormi doar pe jumătate. Mâncam şi ştiam că el şi-a terminat de mult proviziile. Şi că, dacă în următoarele

zile nu va ploua, o să rămână şi fără apă. Şi atunci o să putem înainta fără grijă, căutând un trup fără suflare. Aşteptarea ne plictisise, ploaia ne udase până la piele şi ţigările erau pe terminate.

Golit cum eram de gânduri, îmbrăcat în uniforma cea nouă şi adăpostit de glugă sub ameninţarea ploii, îl pândeam şi aşteptam să iasă. Ştiam că o să încerce, dacă n-o făcea până la amiază, aveam să strângem cercul. Nu ni se părea riscant, până acum ar fi trebuit să fie din cale-afară de vlăguit ori mort de-a binelea. Şi deodată l-am văzut ieşind în fugă din lăstăriş, luând-o de-a dreptul spre noi, fără să alerge tupilat sau în zigzag, fără nicio fereală, urlând şi agitând braţele, de parcă striga din tot corpul. Prima salvă trasă din patru puşti l-a proptit locului o clipă, apoi el a continuat să alerge şi să urle ca un apucat. La fel s-a întâmplat şi la a doua salvă. Mai avea puţin şi ajungea lângă noi. Dacă murise deja alergând şi răcnea mai departe, nimic nu l-ar fi putut opri să sară la beregata unuia dintre noi. Atunci locotenentul a ordonat foc continuu. A început să se scuture ca prins între fire de înaltă tensiune. Rămăsese în picioare şi ne-am dat seama că nu cădea tocmai pentru că îl ţineau gloanţele noastre. Ne-am oprit, el a mai stat o clipă nemişcat, a căutat orbeşte sprijinul salvelor ce nu mai veneau şi, după ce se împotrivise atâtor gloanţe care îl aruncau în spate, a căzut cu ochii la cer. Am aşteptat câteva secunde şi ne-am apropiat. Locotenentul l-a împuns cu vârful bocancului. Nu s-a mai mişcat. Privea cu ochi goi în sus, deasupra noastră, parcă în batjocură, ceva din el reuşise să scape.

Noi doi, cei mai tineri, elevii, am rămas să-l păzim până când aduceau un cal din sat să care mortul. Eu şi unul sfrijit, fiu de ţărani dintr-o Slobozie din Bărăgan, care se mai veselea cântând la muzicuţă. După ce şi-a scos bocancii, şi-a dezmorţit degetele de la picioare, şi-a strâns obielele în jurul gleznelor slăbănoage, şi-a scos muzicuţa şi, întors cu spatele la mort, a început să cânte. Aerul s-a înviorat, a ieşit şi o geană de soare. Pe urmă sfrijitul şi-a adus aminte, s-a apropiat de mort şi l-a cotrobăit prin buzunare. Doar prin cele de la pantaloni, buzunarele de la piept erau prea năclăite de sânge. O bancnotă mare şi colorată de pe vremea inflaţiei pe care a aruncat-o cu scârbă şi un pachet în care mai erau două ţigări, una el, una eu. Asta poţi să înţelegi şi tu, bătrâne, pradă de război. Cam târziu, a zis slăbănogul înciudat, înainte de a se întoarce la muzicuţa lui. Dacă ieşea mai devreme, am fi avut şi noi mai multe ţigări de fumat. Bine măcar că nu le ţinea în buzunarul de la piept, se alegea praful, păcat de ele. Cânta melodii voioase, se acompania bătând

cu talpa în pământ. Acum nu era cazul, iarba era înaltă, nu s-ar fi auzit, zvâcnea doar din vârful bocancului, scuturând, în acelaşi ritm, din umeri. Sângele dulceag atrăgea viespile. Ce gust să fi avut mierea culeasă dintr-o rană deschisă? Spune-mi tu, mamă, care cunoşti, în ce priveşte dulciurile, gusturile tuturor desfătărilor. Asta o să te ajute să înțelegi şi ce i-au făcut băiatului tău. Cât despre omul acela, m-am aplecat şi i-am închis ochii care țінteau către cer, ca să-l omor cu totul.

Pe peretele cazărmii din Sibiu a rămas doar fotografia cu ochi neguroşi a lui Gavrilă Ogoranu. Până când am plecat, doi ani mai târziu, pe Clisura Dunării, fotografia a rămas acolo. Gavrilă Ogoranu, cel pe care îl căutau de vreo cincisprezece ani, pentru care răscoliseră toți Munții Făgăraşului, schilodiseră în bătaie atâția munteni cu fălcile încleştate, străpunseseră cu furcile clăile şi fânarele, asmuțiseră prin întunecimile pădurilor haite de câini, nu era de găsit. Într-un mod ciudat, poza lui ne devenise familiară tuturor. Cred că, dacă l-am fi întâlnit pe stradă, primul imbold ar fi fost să-l salutăm ca pe unul de-ai noştri. Când m-am întors, după câțiva ani, poza rămăsese tot acolo, decolorată, zdrențuită, până când, într-o zi, dezlipindu-se, a căzut şi nimeni nu s-a ostenit s-o lipească la loc. Am fi putut crede că, în atâția ani de când, de necrezut, nu reuşiserăm să-l găsim, murise deja. Plauzibil, doar că prea simplu.

Puteam fi mândri. Munții Făgăraşului fuseseră curățați de orice rezistență. Din grupul lui Gavrilă Ogoranu, cu cei douăzeci de oameni ai lui, nu mai rămăsese decât porecla Moşu', dată lui dinadins ca să-şi bată joc de trecerea timpului. Împlinisem douăzeci de ani şi mi-am primit gradul de sublocotenent, împreună cu prima medalie. Exişti pentru că iubeşti, spuneau nenorociții ăia. Şi, cu toate astea, ei nu mai existau, iar eu, care uram, am primit o medalie pentru uciderea lor. Cam aşa arătau vremurile, cu mințile sucite, ca după orice război. Iar eu nu eram decât un copil al războiului.

Pentru că fuseserăm atât de valoroşi în distrugerea rezistenței din Munții Făgăraşului, am fost transferați la Turnu Severin. Ar fi trebuit să mă bucur, eram mai aproape de casă, numai că pentru mine acasă era doar o locuință părăsită, două odăi goale şi o bucătărie unde ştersesem podelele cu îndârjire, ca nimeni să nu afle cum a murit mama şi ce gust a avut pentru ea moartea. Când vecinii noştri de pe strada Brânduşa m-au înştiințat că se găsise un cumpărător, am acceptat imediat, fără măcar să întreb de preț. Nu m-am întors să iau nimic de acolo, singurele amintiri

de care mă simţisem legat erau rochia cu flori a mamei, cărţile în limba germană ale profesorului Grămescu şi oglinda în care se privise cândva Beniamin. Ele erau, într-adevăr, ale mele, dar eu nu-mi mai aparţineam, aşa că le-am lăsat acolo unde erau.

Unul dintre călugării pe care-i anchetasem pentru că răspândea biblii şi îndemna ţăranii să nu se supună colectivizării mi-a răspuns, când l-am întrebat dacă are monede de aur, că n-are nimic altceva decât hainele de pe el, căci regulile monahale îi interzic să aibă altceva decât biblia. Am crezut că-şi bate joc de mine, oricum o făcea prin felul în care răspundea, politicos, la orice întrebare, de parcă ar fi fost duhovnicul meu, care căuta să mă aducă pe calea cea bună. „Un om ca mine", mi-a spus, prefirându-şi mătăniile pe care i le-am smuls la sfârşit, pentru că erau destul de lungi să se poată spânzura cu ele, „are credinţă şi nu mai are nevoie de nimic altceva". Ce anume aveam eu? Tot aşa, doar hainele de pe mine, adică uniforma. Ar fi trebuit să-l înţeleg pe călugăr. El avea credinţa lui şi sutana lui. Eu aveam uniforma mea. Nu aveam alte haine, nu aveam alte lucruri, dormeam în aşternuturi care nu păstrau urma trupului meu de la o noapte la alta. Dar aveam oare o credinţă şi care era aceea?

Hai, întreabă-mă. Din întunericul în care te simt respirând, întreabă-mă cu voce răstită, aşa cum făceam noi, punând lumina în ochii celui interogat. De ce ne închipuiam că oamenii spun mai mult când vorbesc în faţa unui bec, nu ştiu. Sau de ce noi, care întrebam, credeam că întrebările noastre, dacă vin din întuneric, sunt mai înfricoşătoare? Hai, mută-mă în partea cealaltă, în partea vinovată, cea luminată. Iar tu, acoperit de o glugă de întuneric, întreabă-mă. Habar n-ai că orice întrebare a ta are partea ei liniştitoare, ca atunci când, pălmuind un obraz, celălalt răsuflă uşurat, pentru că a fost deocamdată ferit de lovitură.

Am trăit pe vremea feluritelor frontiere. Ca un nod de cale ferată care se desface la întâmplare. Eu de o parte, tu de cealaltă. Uniforma mea vie, cu bumbi strălucitori şi cu copca încheiată. Uniforma ta ponosită, rărită de viforniţe, aşa cum poartă învinşii, de cealaltă. Şi totuşi, tu te purtai cu îngăduinţa învingătorului, iar eu cu fanatismul celui învins.

În munţi nu mai exista nicio rezistenţă armată. Ultimul rebel fusese împuşcat în 1962 în Munţii Banatului. Se încheiase colectivizarea, începuseră planurile cincinale, dar pentru tine toate astea nu înseamnă

nimic, nu-i aşa? Voi erați deja aliații foştilor duşmani, în timp ce noi deveniserăm duşmanii foştilor aliați. S-ar putea spune că adevărații învinşi sunt cei ce construiesc ziduri şi întăresc granițe. Războiul nu se încheiase aşa cum trebuie şi de aceea nici noi, copiii războiului, nu crescu- serăm cum trebuie.

Pentru mine, lumea se împărțea în două. Lumea mea, în care, chiar dacă nu făceam eu însumi regulile, eram parte a regulilor. Lumea ta, în care fugiseşi, privind din când în când ipocrit înapoi. Până şi scrisorile tale erau înfumurate şi pline de laşitatea pe care o ascunde înfumurarea. Niciun cuvânt despre tine, căci orice ai fi spus ar fi trebuit să te ruşineze.

Între lumea mea şi a ta lucrurile deveniseră limpezi. Cei care rămâneau în interiorul frontierelor erau martorii pactului meu cu uniforma, cei care voiau să treacă frontiera trădau acest pact. Îmi întorceau spatele, mergând spre tine. Era o ofensă chiar mai mare decât a celor din copilărie, care îmi strigau „Nemțălăule!". Îți răspund acum nedumeririlor din cea de-a patra scrisoare. Am ales uniforma ca să mă pot răzbuna în bună rân- duială, ca să pot crea un canon al răzbunării. Nici măcar nu-mi păsa că nenorociții pe care-i hăituiam nu înțelegeau, îmi păsa la fel de puțin de ei pe cât le-ar fi păsat lor de mine, dacă ar fi reuşit să treacă nevătămați dincolo.

Dunărea era singura frontieră, râul uitării, pe care, traversându-l, cineva să poată spera că ajunge în Vest. Tot mai puțini erau cei care încercau, şi mai puțini cei ce reuşeau. Pentru noi, ceva se schimbase. Nu mai căutam oameni care voiau să reziste, ci care voiau să fugă. De aceea, ei nu mai mureau împuşcați în piept, cu fața la noi, luptând, ci împuşcați în spate, fugind. Nu mai sperau aici nimic, să se unească între ei, să aştepte venirea americanilor sau alte bazaconii din astea care îi însuflețiseră altădată pe luptătorii din munți. Fuga era pentru ei semnul că aici nu mai era nimic de sperat. Nu pentru asta trebuiau pedepsiți, ci pentru că fugeau spre tine, îndreptându-şi într-acolo speranțele.

Câți oameni am omorât? Numără-i tu, sunt morții tăi. Pe unii îi găseam după mai multe zile, umflați de apă şi prinşi în răchitele de pe mal. Pe alții nu-i mai găseam niciodată, boccelele din spinare îi trăgeau în adânc. Alții alergau, împleticindu-se, până la Dunăre şi cădeau cu capul în apă, ca şi cum ar fi vrut să moară cât mai aproape de malul celălalt. Pe aceştia îi găseau câinii, îi lăsam să le lingă sângele năclăit. Ştiam că, atunci când dulăii prind urma şi aleargă fără să latre, vânatul e deja mort. Câinii lătrau numai mişcarea, moartea nu o lătrau niciodată.

Moartea ne-a iubit pe amândoi, în felul ei. Şi tocmai de aceea ne-a făcut daruri.

Dar, încetul cu încetul, a încetat şi vânătoarea asta. Sârbii, ce redeveniseră prietenii noştri, au început să-i trimită pe fugari înapoi, sub escortă. M-am întors la Sibiu. Vânatul nu mai hălăduia prin munţi. Armele rămase din război, ascunse prin hambare, îngropate prin văgăuni, ruginiseră şi altele nu le luaseră locul. Americanii erau prea ocupaţi să lupte în alte colţuri de lume şi nu-i mai aştepta nimeni. Deţinuţii politici fuseseră şi ei eliberaţi, lumea pe care o lăsaseră nu semăna cu cea în care se întorceau. Acum nimeni nu mai avea nevoie de ei, împotrivirea lor din anii de după război devenise stânjenitoare pentru cei din jur şi adesea chiar şi pentru ei înşişi. Vânătorii se întorceau şi ei la casele lor.

Scrisoarea ta, singura care mai păstra amintirea casei noastre din Craiova, a primit o ştampilă, semn că ajunsese acolo, dar nu fusese nimeni s-o întâmpine. Şi atunci a pornit din nou în căutarea mea. M-a găsit la Braşov, unde fusesem trimis după ce vânătoarea încetase şi frontierele se înstăpâniseră cu toată forţa.

Ţi-am povestit despre Craiova, câte ceva trebuie să-ţi aduci aminte şi tu. S-a schimbat mult, magazinele din centru, cu vitrine ovale, au fost demolate, străzile înguste care urcau şi coborau s-au desfăcut în altele largi. Chiar şi cimitirul e altfel, plin şi el cu cavouri din beton, care fac moartea şi mai posacă decât este. Dar fii fără grijă, mormintele alor mei sunt libere de orice oprelişte, nu au lespezi, doar ţărână şi lemn.

Despre Braşov nu ai, probabil, nicio amintire. E oraşul unde am întâlnit singurătatea. Când te întorci mereu în acelaşi loc şi nu e nimeni să-ţi deschidă, aceea e singurătatea. Cum s-ar zice, singurătatea omului singur. Am primit o casă veche, cu ceva curte. Nu ştiu cum e, atunci când vii acasă, să-ţi saluţi vecinii, să joci duminică dimineaţa table pe banca din faţa scării blocului şi să-i auzi, prin pereţii subţiri, pe alţii bocănind, forfotind sau certându-se. Probabil că aşa au socotit cei care s-au îngrijit de viaţa mea mai bine decât aş fi putut-o face eu însumi. Că nu trebuie să se ştie când plec şi când vin acasă şi, cu atât mai puţin, să-mi citească cineva numele pe lista de locatari. Dacă mă gândesc bine, nici nu ştiu dacă, în afara celor care îmi cunoşteau gradul şi funcţia, mai e cineva care să-mi cunoască numele. Pot merge liniştit pe stradă, nu are cine să mă strige. Doar altcineva ca şi mine, dar acela mai degrabă m-ar ocoli.

Numele a fost o adăugire inutilă. Mi-e uneori dor de numele meu. Dacă ar fi să cer de la viaţă ceva ce am dat şi n-am primit înapoi, aş cere să-mi primesc numele înapoi. De aceea trăiesc cu tulburare această poveste a vieţii mele, care, ca orice poveste adevărată, se scrie în sens trigonometric, invers faţă de cum se trăieşte. O trăiesc cu tulburare pentru că îmi pomeneşte atât de des numele. E mai degrabă o poveste a numelui meu decât o poveste a vieţii mele.

Ţi-am vorbit despre ură, despre răzbunare, dar nu ţi-am vorbit despre iubirile mele. De fapt, despre iubirea mea, pentru că a fost o singură poveste de iubire, dar şi ea se pierde printre celelalte pe care ţi le-am spus, pentru că s-a transformat din iubire în răzbunare. Ar fi trebuit să trăiesc povestea asta de dragoste cu puterea iubirii mele, nu cu puterea urii mele. Nu ştiu ce altă diferenţă există, dar una îmi vine în minte. Ura e monolog, iubirea e dialog. Pentru ce să fi purtat vreo discuţie despre sentimentul meu de ură? Nu simţeam nevoia să conving pe nimeni, nu doream să-l împart cu nimeni, nu era nevoie să-mi dea cineva dreptate. Ura care simte nevoia să argumenteze, să se explice devine ezitantă, iar ezitarea ucide ura. De aceea, când ai să mă întrebi dacă aceea a fost cu adevărat o poveste de iubire, o să-ţi răspund că habar n-am.

Viaţa e un fel de a fi pus la încercare. Rezişti sau nu. Dacă poţi, trăieşti mai departe. Te miri, poate, bătrâne, că un poliţist ca mine poate gândi aşa. Te-ar mira să ştii câte cărţi am citit, călăuzit de bătrânul Grămescu. Dacă vrei, îţi pot recita şi în germană. Ha-ha-ha ! Te-am lăsat cu gura căscată. Nu trebuie să te miri prea tare, din clipa în care am fost luat din casă, sub privirile îngrozite ale mamei, n-am mai citit nimic. Cărţile sunt alcătuite din nume date lucrurilor. Dacă n-am avut nevoie de numele meu, de ce să fi avut nevoie de cărţi?

Şi totuşi, cartea a reapărut, ca un reproş, în singura mea poveste sau, mai exact, în singurul meu monolog despre dragoste. Povestea a început, ca oricare alta, din întâmplare. Iubirea te ia, întotdeauna, pe nepregătite. Strada pe care locuiam, destul de aproape de Biserica Neagră, avea case vechi, cu ziduri groase şi ferestre mici, zăbrelite adesea. Faptul că acolo locuiau multe familii de nemţi poate să pară o ironie a sorţii, dar pe mine vecinii mă interesau prea puţin. Cu ea însă a fost altfel. Cred că de vină au fost mersul uşor săltat, ca al mamei, şi talia la fel de subţire. Era brunetă, avea părul scurt, abia îi ieşea de sub boneta albă de lână. Paltonul vechi, cu gulerul de blană şi mânecile garnisite

aşijderea, dădea impresia unei nobleţi pierdute. Mergea pipăind cu vârfurile cizmuliţelor pietrele lucind de gheaţă. Era o iarnă teribilă, tot ce ar fi avut puterea să curgă sub soare îngheţase, până şi zăpada era zgrunţuroasă, ca sticla pisată. Boneta albă nu se potrivea cu paltonul cu guler de blană, dar această nepotrivire pălea în faţa alteia. Făptura graţioasă, care plutea parcă pe gheaţă, se opintea într-un cărut pe care stăteau, una lângă alta, o butelie de aragaz şi o damigeană astupată cu un cocean de porumb şi care, după miros, părea plină cu motorină. Fata se proptea în cărut, iar cizmuliţele cu tocuri subţiri nu-i erau de niciun folos, dimpotrivă, la fiecare pas trebuia să se ţină de ziduri. Nu intram niciodată în vorbă cu cineva, nu aveam de ce, nu aş fi răspuns la întrebările altora, iar dacă voiam să aflu ceva, puteam să aflu fără să trebuiască să întreb. Nici de data asta nu am intrat, propriu-zis, în vorbă, i-am cerut încuviinţarea din priviri şi i-am luat căruţul din mână. Abia atunci am văzut că mănuşile îi erau rupte şi două degete ieşeau prin vârfurile descusute. Ea m-a lăsat fără vorbă, părând mai degrabă stânjenită de situaţie decât bucuroasă c-o ajutam. Şi, pentru că nu putea să-mi mulţumească altfel, m-a luat de braţ, strângându-mă de câte ori tălpile îi alunecau. N-am făcut decât vreo sută de paşi. Mi-ar fi plăcut să hoinărim aşa multă vreme, chiar aşa, înhămaţi la căruţul cu butelia. Îi simţeam respiraţia albăstrită de frig, aruncam din când în când o privire spre linia fină a feţei şi spre obrajii îmbujoraţi. „Aici stau", mi-a spus, oprindu-se în dreptul unei case de la colţul străzii. Era o locuinţă frumoasă, deasupra uşii un blazon privea nedumerit către damigeana de motorină, cu coceanul învelit în cârpă, ca să stea bine înfundat. „Când te mai duci după butelii, să-mi spui, am zis eu, arătând spre căruţul care părea singura mea şansă de a o revedea. Stau chiar acolo unde ne-am întâlnit." Ea a zâmbit, încurcată. „Nu ştiu ce să zic... Mă duc de două ori pe săptămână la butelii, dar nu aduce mereu. Sau nu se-ajung până la mine. Aşa că nu ştiu..." Avea obrajii albi, dar pometii îmbujoraţi sub pielea străvezie arătau că e foarte tânără, poate n-avea nici douăzeci de ani. Îi priveam buzele frumoase ca şi cum mi-ar fi şoptit vorbele cele mai drăgăstoase din lume, deşi continua să vorbească despre butelii şi damigeană. „Nu e pentru mâncare. Ne trebuie să ne-ncălzim, stăm toţi în bucătărie. Ai mei nu prea ies din casă..." Am săltat căruţul peste pragul porţii. „Nu trebuie, a zis ea, mamei nu-i plac necunoscuţii, nu primeşte pe nimeni." Şi aşa am şi rămas pentru ea o vreme, necunoscutul. Am înţeles că ceva din înfăţişarea mea o alarmase,

pe atunci nu purtam decât rar uniforma, dar probabil că mă miş- cam de parcă aş fi purtat-o. Primăvara a venit repede. Am pândit la fereastră, dar n-am mai văzut-o împingând căruţul de butelii. Am înţeles între timp de ce se temeau de necunoscuţi. Tatăl ei fusese un apropiat al lui Iuliu Maniu, împărţiseră anii de puşcărie, abia fusese eliberat. O dată pe lună trebuia să se prezinte la Securitate, unde să dovedească, prin declaraţii, că închisoarea i-a schimbat modul de a vedea lucrurile. Probabil că vedea altfel lucrurile, dacă punem laolaltă paltonul cu guler de blană care amintea de vremurile de odinioară şi arzătorul de butelii în jurul căruia îşi încălzeau toţi mâinile, înghesuiţi în bucătărie. Ar fi fost simplu să-i trimit chiar şi zilnic o butelie, dar n-ar fi folosit la nimic, nici mie, nici lor. Probabil că fata le-a povestit părinţilor despre mine, cum arăta, au întrebat ei, are accent unguresc, e tuns scurt, e îmbrăcat cu scurtă de piele? Au tras concluzia, probabil, că sunt unul dintre cei care le supraveghează casa, astfel că, şi dacă le-aş fi bătut la uşă, ea ar fi rămas pentru mine închisă.

Pe fată o chema Zina, dar pentru mine asta n-avea nicio importanţă. Nu i-am spus niciodată pe nume, nici măcar nu i l-am şoptit, aşa cum fac îndrăgostiţii. Poţi să iubeşti aşa? Eu cred că poţi să iubeşti în orice fel, dacă eşti capabil să ignori orice alt fel de a fi. Mai târziu nu mi-a venit să cred că am simţit aşa ceva, că aş fi fost în stare să fac orice s-o revăd.

Dar despre ce-aş fi putut să-i vorbesc? Mi-o imaginam ţinându-mă de braţ, dansând cu mine, făcând dragoste cu mine altfel decât în felul stângaci în care mă deprinsesem să am, din când în când, câte o femeie, mai degrabă speriată decât dornică şi abia aşteptând să se termine. Cum s-ar fi putut desfăşura o convorbire între noi? Ce i-aş fi putut povesti despre mine? Eram amândoi născuţi în timpul războiului şi, cu toate că acesta nu se încheiase pentru niciunul dintre noi, nu eram amândoi deopotrivă copiii războiului. Ea suferea din cauză că, într-un anumit fel, războiul nu se încheiase, era o victimă a unui război cu epoleţii smulşi, eu tocmai purtam acel război. Nu puteam să-i vorbesc despre morţii mei, pentru că nu eu îi privegheasem, dar nici despre morţii altora, pentru că eu îi ucisesem.

Întâlnirea dintre noi a fost rodul întâmplării, dacă se poate spune că ne-am întâlnit cu adevărat. Privind înapoi, singurele lucruri care mi s-au întâmplat de fapt au fost cele neprevăzute. Cărora li s-a adăugat, uneori, nesăbuinţa mea. Aceste lucruri fie au apărut în mod neaşteptat, fie au dispărut în acelaşi mod. Trebuie totuşi să admit că lucrurile neaşteptate au fost destul de puţine pentru mine. Viaţa a curs în aşa fel încât

lucrurile neaşteptate li s-au întâmplat mai ales celor din jurul meu, de parcă destinul şi-ar fi epuizat, odată cu naşterea mea, o mare parte din inspirație.

Pomeneam despre nesăbuință. Ea m-a ajutat să trec pragul uşii în fața căreia mă opream, golit de gânduri. Într-o dimineață, devreme, o maşină neagră a oprit în dreptul meu. Sau i-am făcut eu semn să oprească, crezând că venise pentru mine. „Hai, urcă!, mi-au spus cei dinăuntru, strângându-se unii în alții. Facem o percheziție în cartier. E bine să avem un ofițer cu noi.“ „Mergeți, le-am spus. Vin pe jos.“ Puteam să refuz, mai ales că înțelesesem despre ce casă e vorba şi, din motive greu de explicat, mă îndreptam şi eu într-acolo. Aş fi putut refuza, pentru că nu în acel mod aş fi vrut să intru. Pe de altă parte, tentația era prea mare ca să mai stau pe gânduri. Mi se părea de nesuportat să ştiu că oamenii năvălesc în casa ei, iar eu rămân nepăsător pe trotuar. Eram convins că va înțelege că voiam să fiu de față doar spre binele ei. Sentimentele mele față de ea păreau neverosimile într-o situație ca aceea. De fapt, ca să protejez puținul pe care-l aveam, adică privilegiul de a fi pentru ea un necunoscut, ar fi trebuit să mă îndepărtez, invocând orice motiv, plauzibil sau nu. Mi-am dat seama de asta când era prea târziu. Loviseră în uşă cu pumnii şi picioarele câteva minute, la ora aceea toți ai casei dormeau şi buimăceala amestecată cu spaima le împleticise paşii până la uşa de la intrare. Când am intrat, stăteau toți trei cu fața la perete, bătrânul îmbrăcat într-o pijama caraghioasă, ai cărei pantaloni cădeau întruna, dând la iveală izmenele cenuşii, nevastă-sa strânsă într-un capot pus în grabă, şi ea, neştiind cum să se supună ordinelor răstite şi ținându-şi mâinile la ceafă cu o grație care îi desăvârşea trupul arcuit. Îmi venea să-i spun: „Nu te nelinişti, pentru mine e o zi de serviciu obişnuită“. Deşi primiseră ordin să stea cu fața la perete, ea s-a întors să se uite la mine. Cred că a fost singura dată când ne-am privit aşa, drept în ochi. Tot ce am putut face a fost să schițez un zâmbet de parcă venisem în vizită şi, ajungând ceva mai devreme, îi deranjasem. Ceilalți s-au împrăştiat prin camere, răscolind, eu am rămas să-i păzesc. Am înțeles ce căutau: scrisori pentru Radio Europa Liberă. Urmau să primească în aceeaşi zi pe cineva care să le preia. Cel puțin aşa credeam noi. S-a dovedit că scrisorile erau în altă parte, dar pe mine asta nu avea să mă mai consoleze. Pentru casa aceea eu nu aveam să rămân decât un necunoscut dubios, care nu le putea da căruțul cu butelii decât până în prag. Şi care nu putea intra decât

atunci când uşa le era deschisă cu pumnii şi cu picioarele. Nu meritam mai mult de-atât.

Poşeta ei rămăsese deschisă pe masă. Ştiam că aveau s-o golească atunci când vor termina de răscolit sertarele, de aruncat pe jos cărțile răsfoite din bibliotecă, de spintecat pernele şi saltelele, de scotocit prin dulapurile de haine, de încercat cu călcâiul scândurile podelelor şi câte şi mai câte. De aceea am preferat s-o fac eu. Volumul lui Blaga, tipărit la Editura Fundațiilor Regale, putea, în vremurile acelea, s-o trimită direct la puşcărie. L-am ascuns repede în haină. Îți imaginezi, eu, care condusesem atâtea percheziții, care privisem cu nepăsare boabele de sudoare strălucind ca sideful pe fețele înfierbântate de spaimă, care trecusem de atâtea ori peste pragul uşilor scoase din țâțâni, care aş fi putut să ghicesc locul oricărei ascunzători doar rotindu-mi privirile prin odaie, ascundeam la piept o carte de două ori periculoasă, o dată prin conținut şi a doua oară prin editorul ei. Dar ea avea să se dovedească periculoasă şi altfel, căci, în clipa în care i-am lăsat să-şi termine treaba şi m-am întors acasă s-o ascund, din carte a căzut fotografia unui bărbat. Nu era Gavrilă Ogoranu, ar fi fost culmea, dar avea aceeaşi privire neguroasă de licean întârziat, şi cu atât mai batjocoritoare pentru mine.

N-am fost anchetatorul lui, dar am putut să-i privesc din întuneric fața răvăşită atunci când se încăpățâna să păstreze tăcerea dinaintea evidenței, căci el strânsese scrisorile care trebuiau duse peste graniță. Era pilduitor să le citeşti, iată, îmi spuneam, aceeaşi realitate văzută din mai multe unghiuri. Din perspectiva ordinii şi din cea a dezordinii, din perspectiva celor care vin către lumea cea nouă şi din cea a celor care sunt nevoiți s-o părăsească, din perspectiva celor care se socotesc îndreptățiți şi din cea a celor care se socotesc nedreptățiți, din perspectiva celor care vor puterea şi din cea a celor care vor explicații. Ce nu înțelegeau ei era că deținuții politici fuseseră eliberați nu din slăbiciune, ci tocmai pentru că ne ştiam mai puternici ca oricând. Nu simțeam nevoia să-i spun lui toate astea, ce bine că era încăpățânat, asta îl supunea la mai multe cazne şi întețea furia anchetatorilor. Îi priveam obrazul tumefiat, cu ochii îngustați din cauza luminii orbitoare, şi mă gândeam că totuşi e o greşeală, poate că fotografia fusese pusă din întâmplare - de ce el, şi nu eu?

Zina a venit câteva zile mai târziu, ca să fiu sigur că nu era nicio întâmplare la mijloc. Stătea în pragul uşii, zgribulită, fără măcar să spună bună seara, ca şi cum orice amabilitate ar fi fost nepotrivită între

noi. M-am dat deoparte şi am lăsat-o să intre. S-a oprit în mijlocul încăperii, n-a vrut să se aşeze, i-am dat un pahar de apă pe care l-a băut fără să-mi mulțumească. Voia să mă roage ceva. Dar tonul nu era al cuiva care cere o favoare, vorbea în silă, de parcă ştia pe dinafară ce avea de spus. „Nu e vorba de mine, e vorba de un prieten de familie.“ Mințea, vocea începuse să-i tremure. „Ştiu despre ce prieten e vorba.“ Ea a dat din cap, de parcă încuviința gândului cu care venise. Nu se mira că ştiu, asta chiar îi producea uşurare. „Ajutați-l să iasă“, mi-a spus tot fără să mă privească, de parcă vorbea peretelui din fața ei. „E suferind, n-o să reziste în închisoare.“ Ce simplu e totul, tată, nu-i aşa? Lumea înjumătățită, ca tăiată cu un ascuțiş de sabie. Nici pic de sânge, doar voluptatea de a şti că eşti în jumătatea cea bună. Care se bucură de toate privilegiile, mai puțin de privilegiul de a suferi ca oamenii. Ar fi trebuit să mă bucur, privind-o cum mă roagă. Ar fi trebuit să-i spun să revină, să văd ce pot face. Dar mi-era imposibil să aprind un licăr de speranță în ochii ei. I-am spus doar: „Nu pot. Ancheta trebuie să meargă înainte şi încăpățânarea lui prostească n-o s-o poată opri. Cere-mi ceva pentru tine“. „Asta e pentru mine“, a şoptit. „Nu pot“, am repetat. N-am spus „nu se poate“, ci „nu pot“, ca să înțeleagă că de fapt asta înseamnă „nu vreau“ şi că sunt de ajuns de puternic ca să pot, dacă vreau. Ea a înțeles. S-a întors spre mine, cu privirea în jos. Apoi a făcut un lucru pe care nu-l exersase înainte, aşa cum făcuse cu vorbele rostite mecanic. De data asta, gesturile erau stângace şi tocmai această inocență m-a scos din sărite. S-a aplecat şi şi-a ridicat poalele rochiei. Cu o încetineală care poate că se voia ademenitoare, dar nu era decât demnă de milă, pentru că degetele scăpau din când în când tivul şi trebui să se aplece să-l apuce iar. Şi-a ridicat rochia până în dreptul coapselor, purta ciorapi fini, de mătase, probabil că pierduse ceva vreme să-i găsească sau poate erau rămăşițe ale tinereții neconsumate a maică-sii. Femeile pe care le cunoscusem până atunci, însoțitoare ale cazărmilor, nu purtau ciorapi sidefii şi nici portjartier. M-am uitat tulburat la pulpele ei subțiri, la genunchii ascuțiți care, lipiți unul de altul, nu păreau deloc convinşi de ceea ce mintea le cerea să facă. Probabil că a luat surpriza mea drept ezitare, pentru că şi-a lăsat poalele în jos şi a început să-şi descheie nasturii de la piept, privind într-o parte, cu scârbă, la ceea ce era nevoită să îndure. „Ce faci?!“, am țipat la ea. S-a oprit o clipă şi, ca să fie sigură că am înțeles bine ce făcea, şi-a mai descheiat un nasture.

Încăperea a început să se învârtă cu mine. N-avea de unde să ştie că

mă fermecase pentru că avea mersul dansat al mamei mele. Până şi asta ai stricat, bătrâne. Până şi în povestea mea de iubire s-a amestecat răzbunarea împotriva ta. Primul gând care mi-a venit în minte a fost la tine. Oare la fel a făcut şi mama ca să te ademenească? Ca să-ți cerşească antibioticul pentru bietul Beniamin? Aşa te-a rugat şi ea, ticălosule, spunându-ți că fratele ei n-o să reziste fără medicamente? De ce trebuia să mi se întâmple una ca asta? Nu mă puteam elibera de povara naşterii mele? Ți-am văzut rânjetul, nu ştiu cum arăți, dar ştiu cum rânjeşti, când înveninezi totul în calea mea. Ba-l mai aduci cu tine şi pe bietul Beniamin, pe care-l pui să depună ofranda bolii lui molipsitoare. Iat-o pe femeia pe care o iubesc, întin- zându-şi ciorapii pe pulpe şi desprinzându-i din elasticele portjartierului. Gândindu-se în acelaşi timp la iubitul ei şi socotind că fiecare clipă de umilință îndurată cu mine este o dovadă în plus de iubire pentru el.

Nu trebuia să existe nimic care să mă prefacă din nou în nemțălăul de odinioară, pe care, iată, până şi suferința îl poate batjocori. Neştiind cum s-o opresc altfel, i-am tras o palmă. Ea a încremenit, surprinsă, n-a avut timp să reacționeze. A doua palmă, trasă de data asta cu stânga, a dezechilibrat-o. A căzut, încercând să-şi ferească fața. Dar eu mă strămutasem deja în lumea mea, mă răzbunam pentru naşterea mea şi am lovit-o cu piciorul în pântec. S-a ghemuit, gemând. „Să nu te mai găsesc aici când mă întorc", i-am şuierat şi am ieşit, trântind uşa.

N-am mai văzut-o niciodată. S-au mutat după puțină vreme pe lângă Timişoara şi de acolo, prin nu ştiu ce rubedenii, au plecat în Germania. Poate că v-ați întâlnit, te pomeneşti că ați şi vorbit despre mine, chiar ea ți-o fi tradus următoarea scrisoare în care îmi spuneai că lumea nu se opreşte la ceea ce văd, la un moment dat, în jurul meu. Voiai să pari un bun sfetnic, dar, de fapt, mă amenințai. Ce frumos şir, pentru ziua mâniei.

Ți-a fost frică de moarte şi eu m-am născut din frica asta. Cu mine însă lucrurile au stat altfel. Mie nu-mi era frică de moarte, o păcălisem deja. Pentru că am iubit-o înainte să mă ajungă.

— Doamna a început să-i vorbească oglinzii, anunță doamna Matilda, oprindu-se o clipă din tăiatul zarzavatului pentru supă.

Era imposibil să treci prin fața uşii de la bucătărie şi doamna Matilda să nu te simtă. Şi avea mereu să-ți spună ceva. Ca, de pildă, acum:

— Ca să vă zic mai clar, nu-i vorbeşte oglinzii, ci vorbeşte cu oglinda. Adică ea spune ceva şi imaginea îi răspunde. Ea crede că ce vede în oglindă e o altă persoană.

— Asta se întâmplă de mai multă vreme, spuse Matei.

— Nu e adevărat, domnu', îl contrazise doamna Matilda. Dumneata n-ai răbdare să stai mai mult cu ea, de-aia crezi asta. Poate că ar trebui s-o duci din nou la doctor, s-o oprească să uite de ea chiar aşa.

Patru la unu. Se hotărâse ca din acea dimineață să nu se mai joace cu gravitația. Lucrurile cădeau prea repede pentru simțurile lui. Mâna stângă îi era atât de amorțită dimineața, încât trebuia s-o caute cu dreapta prin aşternut. Găsise la început ceva moale, sub pernă, îi trebuiseră câteva secunde să înțeleagă că era mâna lui. Când vârfurile degetelor începuseră să-l furnice, intui că sângele ajunsese iarăşi până în toate cotloanele corpului.

Nu fusese niciodată bolnav. Nu ştia ce înseamnă slăbirea simțurilor. Un trup mare şi tăcut. Inima îi bătea în tăcere, sângele îi curgea în tăcere, respira în tăcere. Acum trupul nu mai funcționa în aceeaşi deplină tăcere, îşi simțea uneori inima bătând, iar sângele îl auzea ca pe un sfârâit apăsat în ureche. Era în el ceva care rătăcea, fără să mai găsească la timp drumul spre casă.

— Ce nu observați, spuse doamna Matilda, e că sărmana doamnă începe să trăiască în afara ei.

— Ce ciudat, doamnă Matilda! se miră Matei.

— Putem să-i punem câte întrebări vrem, continuă doamna Matilda, n-o să mai răspundă. Bolnavii sunt şireți, v-am mai spus asta, domnu', învață să-şi apere boala.

Vorbea în ritmul cuțitului cu care mărunțea ardeii, varza şi ceapa. Se oprea din când în când să-şi şteargă lacrimile provocate de mirosul înțepător al foilor de ceapă.

— Ce stați acolo? se răsti la el. Aşezați-vă, luați răză- toarea, aveți în castron morcovii şi păstârnacul.

Matei luă cuminte un morcov şi începu să-l apese pe ochiurile ascuțite.

— Nu pe alea mari! îl admonestă doamna Matilda. Pe ochiurile mici, nu vă leneviți. Pe urmă o să spuneți că legumele sunt nefierte.

N-avea să zică aşa ceva. Pentru el singurul lucru important era pâinea. Dacă ştii cum s-o mesteci, pâinea are ce gust vrei. Dacă o moi în

sare, are gust de brânză. Dacă torni puțin untdelemn deasupra, are gust de prăjeală. Trecută dintr-o parte în cealaltă a gurii, capătă gust de carne. Iar dacă o ții mai mult şi o faci cocoloş cu limba, se îndulceşte. Conta prea puțin dacă morcovii erau raşi pe ochiurile mai mari sau mai mici. Dar doamnei Matilda îi plăcea să se răsfețe.

— Ați observat, domnu', cum ajung oamenii să-şi îndrăgească boala şi s-o apere chiar de cei care vor s-o lecuiască? Nici n-ar mai şti să trăiască fără ea. Îşi duc boala ca pe o datorie, ca şi cum ar trebui să meargă zilnic la treabă. Aşa că eu, dintr-odată, gata, m-am prefăcut că nu ştiu nimica despre boala doamnei Maria. „Ce faceți, doamnă?" „Bine." „Mă bucur că vă e bine." Fără întrebări dintr-alea cu „vă aduceți aminte". Pentru un om anormal, anormalul e normal. De fapt, anormali suntem noi, ăştilalți, care nu înțelegem. Tata a murit uşor, în somn, l-am găsit dimineața zâmbind, cred că visa frumos în clipa aia. Vă imaginați ce priveghi pe cinste am avut. Noi plângeam în jurul sicriului şi el râdea. „Închide capacul la sicriu, a zis popa la slujbă, nu pot să mă concentrez, mortul ăsta parcă îşi bate joc de noi."

Doamna Matilda presără sarea, piperul şi chimenul din borcănelele de pe policioară, amestecă de câteva ori cu lingura de lemn, apoi o puse deoparte şi aşeză capacul peste cratiță. Într-o jumătate de oră supa avea să fie gata.

— Carnea am fiert-o deja. În oală e numai zeama. În schimb, continuă ea, maică-mea a suferit rău de tot. Când o apuca, răcnea aşa de tare, că nu se mai auzea nici ea singură. Îşi smulgea hainele de durere, dar, când se linştea, vorbea despre boala ei cu o dragoste de ziceai că-i soră-sa geamănă. Ai avut şi matale părinți, ştii cum e.

— Eu nu mi-am văzut părinții murind, spuse Matei, ca să evite alte întrebări.

— Asta-i bine, conchise doamna Matilda, trăgând din țigară. Pe cine n-ai văzut murind, poți să zici că trăieşte.

Reîncălzi ibricul de cafea şi puse în fața fiecăruia câte o ceaşcă.

— Păcat că nu mai fumați din când în când, domnu'. Aveam şi eu companie. Şi pe urmă, când tragi din țigară şi te uiți cum iese fumul din tine, gândeşti mai adânc. Eu, de pildă, am înțeles că doamna Maria se uită în oglindă ca şi cum ar vedea o altă persoană. Ba chiar se piaptănă, ca să imite oglinda. Şi începe aşa, uşor, uşor, să iasă din corpuşorul ei.

— Mă gândeam să-i mutăm oglinda din cameră.

— Să nu faceți asta! Ar crede că singura ei prietenă a părăsit-o. Ar

căuta-o până când şi-ar pierde minţile de tot. Pe ea n-o s-o uite. Cred că e bine să povestească cuiva.

— Şi ce povesteşte?

— Tot felul, zâmbi cu tristeţe doamna Matilda. De demult şi amestecate. Eu zic că vede viaţa ei ca pe un şir de poze care îi vin în minte, dar nu mai ştie care e ea. Ba vorbeşte subţiratic, ca un copil, ba vorbeşte sever, de zici că-i maică-sa. De vreo două ori a vorbit că n-o mai înţelegeam, cred că pe franţuzeşte.

— Asta trebuie să fie mătuşa ei.

— Nu ştiu, domnu', ce zicea. Eu nu ştiu limbi străine, n-am fost niciodată pe-acolo. Cel mai departe şi mai departe am fost odată în Maramureş, de-acolo se vedea, peste graniţă, Ureseseul. Tot dealurile alea, nu era nicio diferenţă. Matale ştii vreo limbă străină?

— Puţină germană.

— Germană? se miră doamna Matilda, redevenind brusc politicoasă. Cu cine aţi vorbit dumneavoastră germana?

— Cu nimeni. Mai mult singur. Dar nici cu mine n-am mai vorbit de mult.

— Cred că toate limbile sunt uşoare, conchise doamna Matilda, dacă te naşti cu ele.

— S-ar putea spune şi aşa, conveni Matei, gândindu-se la germana lui.

— Dar asta s-a întâmplat foarte rar, reveni Matilda. În rest, povesteşte din viaţa ei. Despre oameni pe care i-a cunoscut.

— Despre mine nu povesteşte?

— Ba da... păru doamna Matilda încurcată. Numai că zice şi nu zice.

— Cum vine asta?

— Nu ştiu cum vine asta, dar vine... Vă ia de braţ şi-şi pune capul pe umărul dumneavoastră şi vă plimbaţi aşa, prin Grădina Botanică. Numai că, domnu', dumneavoastră sunteţi cu un cap mai înalt decât doamna, dacă nu şi mai bine. Nu prea văd cum putea doamna Maria să se plimbe cu capul pe umărul dumneavoastră decât dacă făceaţi mersul piticului... Şi din când în când, mă iertaţi, vă jeleşte. Şi, din ce spune ea, sunteţi atât de mort, încât nu vă recunoaşte decât după verighetă. Şi aici ar fi două probleme.

Matei rămase pe gânduri. Doamna Matilda îi aştepta întrebarea, care nu veni, aşa că vorbi ea mai departe:

 Prima e că nu sunteţi deloc mort, dacă pot să zic aşa. Iar a doua ar

fi că nu purtați verighetă. Că nici nu v-ați cununat cu popă, mi-ați zis...

— Aşa erau vremurile... repetă Matei singurul răspuns pe care-l avea.

Doamna Matilda nu păru foarte convinsă.

— Toate femeile vor să fie mirese şi asta e valabil în orice vremuri. Să se cunune cu popă.

Şi apoi:

— Eu zic să mai încercați, domnu'. Să vorbiți cu un popă, se poate şi-acuma...

Zâmbi.

— Să mergeți să vorbiți cu ăsta de la noi, de la Precupeții Vechi, e un preot cumsecade, numai el a primit să citească fabricile la pomelnic. Şi, poate că şi doamnei Maria i-ar face bine să vorbească cu el, să se spovedească. Altfel, face conversație doar cu oglinda.

— Asta numeşti dumneata conversație? Adică... oglinda îi răspunde?

— Eu zic că da. Pentru că vedeți, domnu', din când în când doamna Maria se opreşte. Şi, când începe din nou, n-o mai ia tot de-acolo, de parcă oglinda o contrazice. Alteori se bucură, înseamnă că sunt de acord amândouă. Nu zău, domnu', ar trebui să faceți ceva, s-o aduceți înapoi.

Matei simți nevoia să-şi îngroape fața în palme, pentru a încerca astfel să înțeleagă ce se întâmplă cu mâinile lui. Acesta ar fi fost un mod simplu de a le aduce mai aproape.

— E aceeaşi boală sau sunt boli diferite? întrebă Matei, înainte de a povesti despre mâini.

Spre deosebire de doamna Matilda, doctorul nu avea ce spune, el ar fi trebuit să fie cel care ascultă. Acest doctor era un bun ascultător şi păstra totul pentru sine.

— Noi dăm nume bolilor sufletului doar din comoditate, îi spuse. Dacă vreți cu tot dinadinsul să-i dați nume, trebuie să numiți bolnavul, nu boala. Dacă sufletul e unic atunci când omul e sănătos, ce vă face să credeți că îşi pierde unicitatea atunci când se îmbolnăveşte? Psihicul nu poate fi caracterizat printr-un singur adjectiv, el poate fi sănătos şi bolnav în acelaşi timp. Depinde de starea în care se află, de situația în care e pus, de traumele nelecuite pe care le trage după el. Şi mai depinde şi de cel care e pus să judece. Trebuie să ştiți că, altminteri, doamna Maria e perfect sănătoasă, analizele ei sunt excelente.

— Bine, dar atunci boala asta...

— Alzheimer... spuse doctorul. Aşa îi spunem mai mult pentru noi, doctorii, ca să ne înțelegem când mergem la simpozioane. De fapt, ceea ce noi numim senilitate e o boală a lipsei de speranță. Cu cât viitorul e mai puțin atrăgător, cu atât psihicul se refugiază într-un trecut mai îndepărtat. Există în creier o proteină a speranței care, pe măsura acumulării decepțiilor, se degradează.
Şi nu e deloc metaforic să spui că leacul împotriva bătrâneții e speranța.

— E chiar aşa de simplu?

— Ce bine ar fi să fie mai simplu de-atât...

Dar Matei avea de respectat o promisiune făcută doamnei Matilda:

— Şi totuşi, nu există nicio metodă prin care s-o ajutăm pe Maria să revină, măcar din când în când, în prezent?

— Leacul nu se află în prezent, ci în trecut. Dacă o siliți să se întoarcă, o să se plictisească repede şi o s-o pierdeți pentru totdeauna. Ca în povestea lui Orfeu şi a lui Euridice.

— Dar spuneați să vorbim cu ea, s-o îndemnăm să se uite pe albumele de fotografii... Ca să ştie unde suntem...

— Aşa şi trebuie. Numai că nu e nevoie s-o siliți să vă urmeze, ci, dimpotrivă, să acceptați s-o urmați. E prea târziu s-o ademeniți. Va trebui s-o însoțiți în regresiile ei. De altfel, i-am explicat asta şi fetei dumneavoastră.

— Fata mea a fost aici?

— Da, acum câteva zile. Nu v-a spus?

— Nu cine ştie ce... minți Matei. Am fost mai mult plecat.

— Mi-a descris câteva reacții din ultima vreme ale soției dumneavoastră. Crede că ați fi murit... M-a întrebat dacă aşa ceva e posibil. I-am spus că nu. Cineva care se află sub incidența a ceea ce noi numim boala Alzheimer nu minte niciodată.

— Bine, dar eu n-am murit! se indignă Matei.

Apoi, încercând să-şi domolească ieşirea, zâmbi:

— Sau, cel puțin, aşa cred.

Doctorul râse.

— Eu, în locul dumneavoastră, aş fi de-a dreptul convins de asta. Dar, lăsând gluma la o parte, s-ar putea ca bărbatul pe care-l crede mort să nu fiți dumneavoastră.

— Şi cum putem afla?

— V-am spus deja. Prin regresie. Se spune că regre- sia e un fel de incursiune chiar până în viețile anterioare. Eu n-aş merge până acolo, ăsta e un subiect care pe mine, ca medic, mă depăşeşte. Dar, vedeți

dumneavoastră, pentru cei ca doamna Maria, pentru care reîntoarcerea în trecut nu e netedă, propria existenţă nu e decât un şir de vieţi anterioare suprapuse.

— Nu ştiu cum să fac asta. De fapt, nevastă-mea nici nu prea vorbeşte cu mine. Cu nimeni, dacă stau să mă gândesc. Se uită în oglindă şi vorbeşte singură. Sau, mă rog, cu ce vede acolo.

— Din păcate, faza în care soţia dumneavoastră s-ar întinde pe canapea răspunzând întrebărilor psihotera- peutului e depăşită. Calea nu poate fi decât abruptă.

— Abruptă? Ca şi cum am împinge-o în prăpastie?

— Abruptă poate însemna revelaţie, nu neapărat prăbuşire. Calea nu poate fi de durată, ca o stare continuă, ci ca un blitz care luminează totul pentru o clipă.

— Şi cum se poate face asta?

— Prin hipnoză.

Matei se încruntă, căutând să înţeleagă.

— Mă iertaţi, n-am prins ideea...

— Hipnoza este mărturisirea absolută. Din păcate, nimeni nu poate fi ţinut continuu într-o astfel de stare. Şi nici nu ar fi de dorit, căci persoana aflată sub hipnoză are, într-adevăr, acuitate mentală, dar însoţită de o lipsă de acuitate senzorială şi volitivă. Chiar ca un blitz. Cu cât partea care priveşte e mai luminată, cu atât celelalte sunt mai întunecate. Sub hipnoză, soţia dumneavoastră va fi, pentru scurtă vreme, sănătoasă. Din păcate, după aceea va reveni la starea iniţială.

— I-aţi spus fetei mele toate astea?

— N-am folosit chiar aceleaşi cuvinte, dar în mare cred că da, i-am vorbit despre posibilitatea eliberării

prin hipnoză. Însă trebuie să vă fie clar un lucru. În starea soției dumneavoastră, hipnoza nu e un tratament. E tratament mai degrabă pentru dumneavoastră, care căutați nişte răspunsuri, decât pentru ea. Ea cunoaşte răspunsurile astea, nu are de ce să se grăbească. Dumneavoastră decideți. Eu nu lucrez cu hipnoza. Prefer să descopăr lucrurile singur. Cele care pot fi descoperite. Hipnoza mi se pare, dacă pot spune aşa, lipsită de pudoare.

— Aşa cred şi eu, spuse Matei. Ar fi ca şi cum i-aş cotrobăi prin sertare, în absența ei, nu credeți?

— Dacă trebuie să cotrobăiți după medicamente, poate că merită să încercați.

Matei nu-şi dădea seama ce crede doctorul, de fapt, despre asta, dar nu mai insistă.

— Hipnoza, în cazul soției mele, poate fi utilizată fără consimțământul meu?

— Nu ştiu, dar cred că, dacă nu sunt consecințe de natură juridică, se poate. Eu zic să vă mai gândiți. Şi, mai ales, la ce e mai bine pentru ea, nu pentru cei din jurul ei.

— Aşa zic şi eu, conveni Matei.

Se ridică, ezitând:

— Aş fi vrut să vorbim puțin şi despre mine.

— Despre dumneavoastră, domnule general, zâmbi doctorul, o să vorbim abia după ce o să vă hotărâți să vă faceți analizele, ca să vedem cum stăm cu tabelul lui Mendeleev.

— Nu ziceați că bătrânețea e o boală a lipsei de speranță? Ce-are a face tabelul lui Mendeleev cu...?!

Doctorul era înalt, aşa că nu fu o problemă să-l bată pe umăr.

— Pentru psihic, speranța are ceva din incandescența bombei atomice. Fără tabelul lui Mendeleev, nu s-ar fi descoperit niciodată secretul ei.

POVESTEA ULTIMULUI TEMNICER. Soldatul abia coborâse din turn când o voce din spatele parapetului strigă: „Americanii!”. Nu era o exclamaţie care să trădeze surpriza, ci mai degrabă un strigăt resemnat. Niciunul nu se mişcă, rămaseră cu privirile în zare, unde linia orizontului începuse să se îngroaşe. Dinspre hangarele unde erau înghesuiţi deţinuţii veni un vuiet căruia i se adăugă freamătul celor care aşteptau în ţarcul zăbrelit. De două zile, transportarea deţinuţilor încetase, fuseseră lăsaţi cei pe care foamea îi făcea cu totul neputincioşi, bolnavii de tifos şi copiii. Deţinuţii priveau cu lăcomie spre orizont, cei care nu se puteau ţine pe picioare se agăţau de sârma ghimpată, fără să le pese că vârfurile ascuţite le zgâriaseră mâinile. Câţiva, cu priviri smintite, se repeziră spre poarta ţarcului râzând cât îi ţineau puterile, dar, dezvăţaţi de atâta vreme, râsul le suna ca şi cum ar fi hârâit dintr-o îmbâcseală a gâtului. Unii se împleticiră şi căzură, ghemuiţi, la picioarele gardului, alţii urcară pe umerii lor. Cel mai puternic rămânea ultimul, deasupra, era felul în care se rânduiau corpurile în camerele de gazare. De data asta, cel mai puternic se ridică peste trupurile celorlalţi pentru a vedea mai departe. Dar gardienii erau încă în turn, iar deţinutul primi o rafală de gloanţe care îl înfipse în sârma ghimpată, unde rămase pironit, cu ochii căscaţi. Ceilalţi deţinuţi se traseră îndărât, lăsându-i în urmă pe cei care se târau. Dar până şi ei auziră, limpede, prin megafoane, vocea care cerea garnizoanei, într-o germană stricată, să se predea.

Americanii luară poziţie de luptă, aşteptând. Nu se simţea nicio mişcare din turn şi nici din clădirea comandamentului. Deţinuţii aşteptau strânşi unii în alţii. Pe

poarta de răsărit ieşiră în sfârşit trei bărbați, unul purtând însemnele Crucii Roşii elvețiene şi doi în uniforme germane. Ridicaseră un steag alb şi se apropiau de linia pe care se instalaseră americanii. Discuția dintre ei fu scurtă şi, probabil, lipsită de echivoc, căci megafonul se auzi din nou, cerând pazei din turn să se predea, odată cu toți ceilalți.

În tăcerea care se lăsă, țevile blindatelor americane se ridicară, cu o încetineală care făcea de prisos orice ezitare. Un braț se înălță, pregătit să declanşeze focul. Vocea din megafon repetă ordinul, adăugând că era ultimul avertisment. Uşa de la baza turnului se deschise şi gardienii ieşiră, unul câte unul, cu mâinile ridicate. Imediat intrară tancurile, sfărâmând poarta. Gardienii aşteptau în curte, cu mâinile la ceafă. Deținuții se apro- piară de gardul de sârmă ghimpată, iar careva îşi făcu pomană şi desprinse trupul mortului din vârfurile ascuțite. Trupul căzu moale, cu capul întors nefiresc, ca o pasăre cu gâtul sucit.

Americanii mai întârziară o vreme. Avea să se afle că rămăseseră stupefiați în fața gropilor în care fuseseră aruncate, de-a valma, sute de corpuri ale căror vedere şi duhoare erau de nesuportat, chiar şi pentru ei, care lăsaseră deja în urmă câțiva ani de război.

Soldatul-temnicer profită de ezitarea americanilor şi se strecură, prin spatele turnului, în clădirea lungă a magaziilor. Aici nu trebuia să se ferească, încăperile erau pustii, iar coridoarele lungi, lipsite de ferestre, zăceau în întuneric. Magaziile fuseseră abandonate de câteva zile. Încercaseră să distrugă totul, astfel încât cei care urmau să ocupe lagărul să nu-şi poată da seama ce se petrecuse acolo. Apoi realizaseră că, în fața mormanelor de lucruri rămase de la deținuții ucişi, a gropilor comune, a camerelor de gazare, a incineratoarelor şi a laboratoarelor pline cu organe omeneşti muiate în formol, truda ar fi fost zadarnică.

Soldatul cunoştea bine locurile. Fusese aici încă de la început. Iar la Dachau fusese chiar începutul. Nu-şi făcea nicio iluzie. Pentru mulţi dintre ei n-avea să fie nicio judecată, nimeni n-avea să se ostenească să judece. Auzi în spate un foc de armă. Ştia că aşa o să se întâmple. Şocaţi de ceea ce văzuseră, epuizaţi de atâta război, americanii nu-şi puteau stăpâni furia. Nici nu trecuseră bine prin porţile sfărâmate, că unul dintre ei propti ţeava pistolului în ceafa unui gardian şi-l ucise pe loc. Altul strigă: „Împuşcaţi-i pe câinii ăştia!”. Îi împinseră pe cei din turn către un zid din apropiere şi un alt soldat american răpăi cu mitraliera, omorând pe loc vreo cincisprezece. Pentru a menţine ordinea în lagăr şi a-şi ascunde nepriceperea de a administra un loc atât de sinistru, americanii le încredinţară arme unora dintre deţinuţi, iar aceştia socotiră că printre îndeletnicirile lor de căpătâi urmau să fie torturarea şi uciderea gardienilor dezarmaţi. După câteva zile, odată lagărul golit de deţinuţi, soldaţii americani au adus localnicii, obligându-i să vadă cu propriii ochi ororile care se petrecuseră atât de aproape de ei. Filmele epocii păstrează pe peliculă consternarea nedisimulată a germanilor care treceau prin faţa camerelor de gazare şi a gropilor comune, dar despre toate astea soldatul-temnicer n-avea să mai afle niciodată.

Se ghemuise sub un maldăr de haine şi interpretă împuşcăturile ca pe un îndemn. Trebuia să facă orice ca să iasă de acolo. Încăperea mirosea a sudoare, a moarte, acolo se aruncau hainele deţinuţilor care erau dezbrăcaţi înainte de a fi ucişi. Soldatul era slab, în ultimele zile barba nerasă îi alungise şi îi adâncise cutele obrajilor. Iar nopţile nedormite dădeau figurii lui aerul îmbătrânit al celor aflaţi de multă vreme în preajma morţii. Ar fi putut trece drept deţinut, mai ales pentru cei care nu au ochiul deprins să distingă între cel care se fereşte de moarte şi cel resemnat în faţa morţii.

Îşi scoase hainele, îndesă în buzunarul de la piept verigheta şi medalionul, obiecte a căror posesie ar fi fost inexplicabilă în cazul oricărui deţinut, şi ascunse bocceaua cât putu mai bine. Îşi găsi nişte zdrenţe pe măsură, vru să rămână în picioarele goale, dar îşi văzu unghiile îngrijite şi hotărî că e mai bine să ia nişte cârpe şi să le înfăşoare pe picioare ca pe nişte obiele. Alese o bonetă largă, care îi cădea pe urechi, pentru a nu-i lăsa la vedere decât ceafa tunsă ostăşeşte, care nu se deosebea prea mult de ale deţinuţilor. Şi aşa, în mirosul de sudoare al morţii care se ridica din grămezile de haine cărora le corespundeau, împrejur, gropile comune, pline de cadavre despuiate, aşteptă, cu simţurile încordate, câteva ceasuri, până se lăsă seara.

Uşa din spatele magaziei se deschidea spre poarta dinspre apus, pe unde intrau diferite transporturi şi care, de obicei, era straşnic păzită. Acum însă porţile erau deschise, reflectoarele stinse şi, de o parte şi de alta, nici ţipenie. Vocile amestecate ale americanilor şi ale deţinuţilor ajungeau până la el, câte o rafală stingheră, ca un câine care latră la lună, se auzea în depărtare şi duhoarea morţii din gropile descoperite lâncezea deasupra lagărului. Era o noapte întunecată, câte o dâră de lumină brăzda întunericul, iar focurile în jurul cărora deţinuţii se strânseseră aşteptând să primească ceai, biscuiţi şi ciocolată nu se vedeau până la el.

În preajma lagărului nu era nicio aşezare omenească. Tremurând în hainele de deţinut, subţiate şi deşirate, o luă peste câmp. Merse astfel ore în şir, călcând peste mărăcinişul uscat. Se uita din când în când îndărăt, ca şi cum ar fi vrut să fi ajuns dintr-odată departe de tot ce-a fost, dar, oricât se străduia, nu reuşea să se îndepărteze de ajuns. Trăise doisprezece ani în lagăr, văzuse atâta suferinţă care nu-l înduioşase, încât ajunsese să se creadă mai presus de orice ameninţare. Pentru el, durerea fusese multă vreme o curiozitate pe care şi-o satisfăcea din plin, căci lua numeroase chipuri. Apoi se transformase în rutină. Stârnea suferinţa aşa cum, înainte de a se înrola, făcea muncile câmpului, la ferma părintească. Era o lume nouă, triumfătoare, ce, pe lângă roadele pământului, se hrănea din suferinţele altora. Hrană din belşug. Ar fi putut explica de ce durerea şi suferinţa unora trebuie să fie hrană pentru alţii, de ce popoarele slabe trebuie jertfite pentru mântuirea celor puternice. Era o lege a firii, chiar şi moartea i se supunea. În camerele de gazare, când socoteau că a trecut destul timp şi încăperile trebuiau aerisite, morţii puteau fi scoşi uşor, împinşi cu lama stivuitorului. Se adunau singuri în mijlocul camerei într-un fel de piramidă, căţărându-se unii peste alţii, pentru a mai putea respira aerul care, împins de gazul mai greu, se ridica tot mai sus. Până şi moartea le aducea omagiul cuvenit celor mai puternici, care mureau ultimii, cocoţaţi în vârf, pe trupurile celor deja morţi, cu limbile atârnând şi ochii ieşiţi din orbite.

Soldatul alerga aplecat, cu capul între umeri, peste brazdele din care primăvara începuse să scoată aburi albăstrui. Trebuia să traverseze câmpul până în zori şi să ajungă la calea ferată. Pe acolo trec multe trenuri care lângă pod încetinesc, destul cât să se poată agăţa de scara unui vagon. Se opri de câteva ori, cu răsuflarea tăiată şi sângele bătându-i în tâmple. Se lăsa în genunchi, încercând să-şi liniştească

bătăile inimii. Privit de departe, ai fi zis că se roagă, dar îi auzise de prea multe ori pe deţinuţi rugându-se zadarnic, încât era convins de inutilitatea oricărei implorări.

Spre răsărit, încotro trebuia să meargă, cerul era opac, dar, din când în când, se zărea osia Carului Mare. Ieşi la un moment dat şi luna printre nori. Uitase că hainele lui, cu dungi albe, se văd de departe. Alerga spre orizontul de unde urmau să răsară zorii, socotind că nu mai are mult până la linia aceea. Dar orizontul, parcă simţindu-i chemarea, veni brusc mai aproape, cu o lumină orbitoare, care nu era a zorilor. Soldatul îşi duse mâna la ochi şi o luă la goană orbeşte, în direcţia opusă. Farurile maşinii îl aţintiră, căzu, se ridică iarăşi, dar în zadar. Maşina se opri în faţa lui. Ridică mâinile. „E un deţinut”, spuse unul şi atunci îşi aminti, da, el era un deţinut, şi lăsă braţele să-i cadă. Genunchii îi tremurau, căzu în genunchi şi rămase cu fruntea în pământ. „Unde fugi, idiotule?, spuse altul. Puteam să te împuşcăm.“ Coborâră din maşină, privindu-l în lumina farurilor. Cârpele i se deznodaseră de pe picioare şi tălpile îi erau pline de sânge. „Pentru tine războiul s-a terminat”, spuse americanul care părea şeful celorlalţi. „Ce staţi?“, se întoarse către ceilalţi. „Daţi-i nişte apă.“ Îi întinseră un bidon. Crezu că îşi bat joc de el, îşi aminti iarăşi că este un deţinut care merită şi apă, şi biscuiţi, şi ciocolată. Bău pe nerăsuflate, nu-i era deloc foame, dimpotrivă, plămânii strânşi ghem îi provocau greaţă. Luă totuşi doi biscuiţi pe care îi înghiţi cu noduri, muie în gură şi un pătrat de ciocolată. Americanii îl priveau cu compasiune, nu se grăbeau. Soldatul se ridică ajutat şi mulţumi cu o înclinare a capului şi un geamăt care suna la fel în orice limbă, apoi porni la întâmplare de unul singur. „Hei, unde pleci?!, strigă după el americanul care îi dăduse să bea. S-a terminat. Înţelegi ce-ţi spun?“ Clătină din cap, nehotărât, nu ştia cum ar fi trebuit să răspundă ca deţinut la o asemenea întrebare. Înţelegea, în anii de lagăr avusese prilejul să audă atâţia oameni vorbind pe limba lor. Suferinţa şi spaima vorbesc numai în limba maternă. Nimeni nu moare într-o limbă străină. Înţelegea, dar asta nu-i folosea la nimic. Poate că ar fi trebuit să pară bucuros, dar nu avea destulă putere pentru asta. „Vino, îl îmbie americanul. O să te ducem la ceilalţi.“

Soldatul gemu iarăşi şi o luă la goană. „E nebun”, auzi în urmă. „Luaţi-l pe sus.“ Farurile i se proptiră în piept iarăşi, doi soldaţi îl săltară în remorca maşinii. Îi zâmbeau prieteneşte, încurajându-l şi încercând să-l liniştească. Cu cât smuciturile lui erau mai disperate, cu atât ei păreau

mai înţelegători. Dar continuau să-l ţină de braţe, convinşi că-i fac un mare bine.

Camionul făcu drumul înapoi în mai puţin de treizeci de minute. Opriră în faţa lagărului. În turn erau acum soldaţi americani, reflectoarele lagărului brăzdau iarăşi câmpia. Peste gropile încă dezgolite, luminile reflectoarelor, cu umbrele care săltau odată cu ele, făceau ca trupurile să pară că se mişcă, de parcă îşi făceau loc unele în altele, dezmorţindu-se. Soldatul coborî şi fu îndrumat spre intrarea lagărului. Se iveau zorii, hangarele încă întunecate îşi începeau mărturisirile, cei care rămăseseră în ţarcul zăbrelit primiseră pături şi dormeau, strânşi unii în alţii, aşa cum se obişnuiseră. „Aici sunt ai tăi", zise ofiţerul american, arătându-i poarta deschisă a ţarcului. Deţinutul împuşcat la amiază fusese luat de acolo şi îngropat. Probabil că fusese primul, în istoria lagărului, care avusese dreptul la un mormânt numai al lui. Văzându-l pe soldatul îmbrăcat în zdrenţe, dus de subţiori de doi soldaţi americani, ceilalţi se dădură la o parte. Unul dintre americani îi făcu semn către ţarc. „Du-te, spuse. Azi o să plecaţi toţi de aici. Bucură-te."

Soldatul simţi că ceva din el se chirceşte sub zdrenţele care nu-l mai puteau ascunde. Unul dintre deţinuţi, ridicat în capul oaselor, îl strigă pe nume. Nu întoarse capul şi mai făcu doi paşi. Cei care se treziseră deja se ridicau încet, scuturându-i şi pe alţii să se trezească. Se apropiară de el, la început neînţelegând. Cineva îi repetă numele, în mulţime se auzi un murmur. Ar fi trebuit să-i fie recunoscători, la apelul deţinuţilor el îi alegea pe cei care, prea epuizaţi de foame ori de experimente, măcinaţi de tifos ori, pur şi simplu, la întâmplare, urmau să fie trimişi în camerele morţii. Cei de aici rămăseseră vii mulţumită lui, dar în privirile lor nu se simţea nicio brumă de recunoştinţă. Se învârti în loc, privind cercul pe care deţinuţii îl făcuseră împrejurul lui. Când cercul se strânsese la doar câţiva paşi de el, unul, mai înalt, le făcu semn să se oprească. Îşi aminti de el, era un evreu ucrainean. Fusese adus odată cu prizonierii ruşi împuşcaţi în 1941. Rămăsese în viaţă pentru că era un meseriaş bun, putea repara orice, vechimea lui în lagăr îi dădea autoritate asupra celorlalţi. „Tocmai de asta ar fi trebuit să te trimit la gazare", îi trecu prin minte soldatului, privindu-l cu un sentiment amestecat, de spaimă şi silă. Ucraineanul pregetă o clipă în faţa acelui om atât de cunoscut, dar acoperit de zdrenţe ca şi ei. Vru să ştie până unde mergea asemănarea. Arătă spre braţul stâng al neamţului, care nu

înțelese. Ucraineanul îşi ridică mâneca, lăsând să se vadă numărul întipărit pe braț. Soldatul îşi lipi brațul de piept. Numărul lui nu era pe braț, ci pe medalionul pe care îl ascunsese în magazia de haine, dar numărătorile erau diferite. Ucraineanul îşi acoperi brațul. Ca la un semn, cercul se strânse în jurul soldatului, mistuindu-l, se făcu atât de compact, încât oricare dintre ei putea fi centrul lui. Zorii străluceau cu toată puterea, luminile reflectoarelor se stinseseră. În gropile lor, morții nu mai tresăreau. Învierea morților şi veacul ce avea să vie trebuiau să mai aştepte.

— Ce faci, Matei? îl întâmpină Marie, cu un zâmbet prietenos.

Aproape că a fost gata să se uite peste umăr, nu-i venea să creadă că vorbeşte cu el. I se umeziră ochii de bucurie.

— Am vrut să-ţi spun bună dimineaţa, zise, întin- zându-i braţele.

Ea şovăi o clipă, apoi se ghemui la pieptul lui.

— Cum ai dormit? întrebă ea.

— Bine, cred. Dar de ce întrebi?

— Te-am simţit agitat. Te-ai dus azi-noapte de două ori la bucătărie.

— Ştii cât beau noaptea, dacă mă trezesc şi n-am...

Ea încuviinţă, ceea ce era un semn bun. Da, peste noapte ceva din el cerea apă, cu o voce stinsă. Chiar dacă nu îi era sete, trebuia să bea, pentru că aşa îi cerea vocea care, altminteri, nu se oprea. Uneori nici măcar nu-şi aducea aminte, vedea dimineaţa cana golită şi înţelegea că se trezise în timpul nopţii, ca lunaticii, şi băuse. Aceeaşi voce de demult, care-l bântuise fără încetare. În acest fel, întâiul mort pe care-l văzuse îşi câştigase dreptul la viaţă. Venea în timpul somnului. Matei se gândea că îl veghează câteva clipe până să şoptească: „Apă...". Nici măcar nu cerea mult. Preţul erau cele câteva înghiţituri, apoi vocea înceta să se audă. Oare câtă apă trebuie să mai bea pentru a răscumpăra cana pe care nu putuse să i-o întindă printre zăbrele? Noaptea trecută venise de mai multe ori, se întâmplase ceva sau urma să se întâmple.

— Nu te-am mai văzut de mult, spuse Marie, aşe- zându-se lângă el. Ai fost plecat?

— Am fost la Craiova, minţi bărbatul pe jumătate. Am fost s-o văd pe mama.

Marie încuviinţă mecanic. Privirile începeau să i se agaţe de un punct de pe perete.

— Şi ea ce mai face? întrebă, cu aceeaşi intonaţie blândă.

— Bine... şovăi Matei. Se odihneşte. Tot timpul.

— Ce bine! se bucură Marie. Ieşim să ne plimbăm puţin?

— Azi nu. Am treabă cu băieţii. Dar mâine ieşim precis. Facem o plimbare cu maşina, până la Herăstrău, toamna e frumos acolo. Suntem abia în septembrie, copacii încă nu s-au îngălbenit. Mâine, precis...

— Ai să vii şi mâine?

Matei încuviinţă, căutându-i privirile, dar simţi că i le pierde, ţintuite cum erau undeva, în dreapta lui.

— Vin în fiecare zi, Maria.

— Să vii...

Matei se ridică şi o sărută pe frunte.

— Hai în bucătărie, să bem o cafea. Doamna Matilda s-ar bucura să te vadă acolo.

— Du-te, şopti Marie. O să vin şi eu, mai am puţină treabă. Mă aşteaptă cineva.

— Nu e nimeni aici, Maria...

Femeia îşi întoarse privirile spre oglindă.

— Aşteaptă să intre. Tocmai a bătut la uşă.

— Pot să-i deschid eu? o întrebă.

Ea refuză cu hotărâre.

— Nu, nu, spuse, aproape speriată. Îi e teamă de străini, ţie n-o să-ţi spună nimic. Mie îmi spune tot, ştim numai noi două...

— Atunci nici tu să nu spui la nimeni ce-ţi povesteşte ea, se întoarse Matei din prag. Altfel ar putea să se supere şi să nu mai vină...

Doamna Matilda, privind în lumină un pahar, pe care nu-l considera destul de curat, îşi manifestă dezacordul.

— Nu înţeleg de ce o ameninţaţi aşa, spuse, sugerând astfel că pentru ea nicio uşă din casă nu era lipsită de urechi.

— Pur şi simplu, n-am vrut s-o contrazic, se apără Matei.

— S-o contraziceţi? Dar nu v-a povestit nimic. Poate că ar fi mai bine s-o lăsaţi să ne spună...

— Ar fi greu s-o înţelegem, spuse Matei, aşezându-se în faţa farfuriei cu sandviciuri. Trece de la una la alta cu o uşurinţă neobişnuită pentru noi. Pe cei vii îi crede morţi şi invers. M-a întrebat ce mai face mama. Ce puteam să-i spun?

— Că e bine, că a întrebat de ea. Ceea ce ar putea fi adevărat...

Matei o privi surprins.

— Te-ai uitat şi dumneata în oglinda aia?

Doamna Matilda pufni în râs.

— Acuma şi dumneavoastră, mă scoateţi nebună. Scoateţi-mă, că intru înapoi.

Şi fără nicio legătură:

— Azi fac poliţiştii manifestaţie.

— Serios? se prefăcu mirat Matei.

— Nu vă uitaţi la televizor?

Puse pe masă paharul curat, îl umplu cu apă minerală şi i-l împinse în faţă.

— Vă râdeţi de mine, nu-i aşa? Ştiaţi de manifestaţie.

Matei încuviinţă, mestecând.

— Şi o să vă duceţi?

Matei încuviinţă din nou.

— Foarte bine! se bucură doamna Matilda. Să le ziceți câteva şi din partea mea. Aş merge şi eu, dar nimeni nu crede o femeie ca mine, fără serviciu şi care, pe deasupra, mai şi munceşte la negru. Într-o casă de oameni cumsecade, dar tot muncă la negru se cheamă. Când o să-mi pun dosarul la Casa de Pensii, o să-mi dea, în loc de pensie, un cornet de semințe. În vremuri normale, te luau la bastoane dacă n-aveai loc de muncă, ba te mai băgau şi şase luni la puşcărie. Acuma te iau la bastoane dacă ceri de muncă. De-aia vă aşteaptă necăjitul ăla de căpitan cu maşina de juma' de oră? Spuneți-i să intre, să nu aştepte afară.

— Îi e frică de dumneata. Că-l cerți şi nu-i dai voie să fumeze.

— În casă nu se fumează. Doar aicea, în bucătărie, e armistițiu, poți să faci şi să spui ce vrei. Azi, că e mitingist, îl las.

Matei îşi scutură palmele şi mulțumi. Doamna Matilda privi neconsolată la mâncarea rămasă.

— Sunt foarte bune. Dar nu mi-e foame, spuse Matei.

— Bărbatului sănătos trebuie să-i fie întotdeauna foame. Când începi să laşi în farfurie, ori trebuie schimbată bucătăreasa, ori trebuie să te duci la doctor... Aşa că, dacă mă întrebați, vă zic autocritic să vă faceți programare la doctor. Şi să vă luați haina. Aşa cum ziceau ai dumneavoastră la televizor, n-o să se termine prea repede manifestația.

— Tu ce crezi? întrebă Matei, când ieşi pe poartă şi Lucian îi sări înainte.

— E groasă, şefu', răspunse căpitanul, fără a-şi ascunde satisfacția. Când am venit încoace, în Piața Victoriei erau deja vreo trei mii de-ai noştri. Cred că acuma s-au adunat de două ori pe-atât. Nu s-au mai văzut niciodată atâția polițişti la un loc. Deja nu mai încăpeau pe trotuare, au început să blocheze piața, în fața Guvernului.

— Şi circulația?

— Or s-o devieze de la Arcul de Triumf pe celelalte bulevarde.

— Cine?

— Cum... cine?

— Păi, dacă polițiştii sunt la manifestație...

— Nu chiar toți... Adică sunt toți de partea noastră, dar am mai lăsat pe câte unii la posturi, care erau de rând. Mai e şi jandarmeria. Am vorbit cu ei să ne păzească.

— Să vă păzească jandarmeria?!

— Păi, legea spune că poliția trebuie să asigure ordinea la manifestații. Or, noi nu ne puteam păzi singuri. Nu că n-am fi putut, dar

arăta ca dracu', râdea lumea de noi. Aşa că am vorbit cu jandarmii să ne păzească ei, la vrăjeală. La început n-au vrut, dar le-am promis c-o să fim cuminţi, n-o să ne dăm la ei. Avem şi autorizaţie. Putem să stăm două ore în faţa Guvernului şi să răcnim cât ne ţin bojocii.

— Şi după aia?

— Şase mii de poliţişti, gândiţi-vă, şefu'! Şase mii de chipie, unul lângă altul. Asta nu se poate termina aşa, ne răcorim şi plecăm acasă.

Ieşiră pe Calea Dorobanţilor. La intersecţia cu şoseaua Ştefan cel Mare circulaţia începea să se aglomereze. Din când în când, Lucian răspundea la telefon.

— Cum vă spuneam, comentă el spre Matei. Nu mai încap pe trotuare, au dat la o parte gardurile metalice şi au ocupat toată piaţa.

— Şi jandarmii?

— Mă faceţi să râd. Ce să facă jandarmii în faţa poliţiştilor? Doar n-or să se bată în bastoane cu noi, ca pe Dealul Spirii! Aia cu jandarmii e doar de fason. Eu zic s-o luăm prin Piaţa Dorobanţi şi pe urmă la stânga, ne apropiem pe străduţe.

— Le-ai spus să nu-şi ia pistoalele cu ei?

— Ordin. Şi-au golit toţi tocurile şi au lăsat armele în rastel.

— Trebuiau să lase şi tocul odată cu pistolul. De departe nu se vede că nu e pistol înăuntru.

— Şi ce dacă?

— Tot de departe se fac şi fotografiile.

— Să-i ia dracu'! se revoltă Lucian. Cu fotografiile lor cu tot, dacă numai asta ştiu să facă...

— Mai ştiu să facă şi altele. Sunt şi camerele de filmat. Mai sunt şi poziţiile de pe Palatul Victoria, de acolo se poate filma totul cu transfocatorul.

— Chiar credeţi asta?

— Căpitane...?

— Ordonaţi!

— Vrei să te linişteşti puţin şi să-ţi aduni minţile? Ia gândeşte-te, noi cum făceam? E vreun miting în Piaţa Victoriei la care să nu fi făcut lista de prezenţă?

— N-au decât! N-avem nimic de ascuns.

— Asta n-o ştiu decât ăia care te caută, mormăi, ca pentru sine, Matei.

Găsiră, în cele din urmă, un loc unde, cu ceva caznă, parcară maşina.

Lucian îşi îndesă chipiul pe cap, îşi netezi vestonul şi porni pe urmele generalului. Matei se opri o clipă, îmbrăţişând cu privirea piaţa înţesată de uniforme. Cei de la rutieră îşi puseseră pe deasupra vestele fosforescente, galbenul lor dădea culoare. Avusese multe prilejuri să privească mulţimi forfotitoare, uneori hotărâte, gata să se năpustească la cel mai mic îndemn, alteori nehotărâte, privind în jur neliniştite. De fiecare dată însă, nu ei fuseseră cei care trebuiau păziţi. Matei nu se putuse amesteca în mulţime sub niciun pretext, era prea înalt şi înfăţişarea lui neobişnuită ar fi atras atenţia. Ştia însă cum să facă astfel încât mulţimile să poată fi infiltrate cu oamenii lui, să poată fi derutate, împrăştiate sau, dacă nu, măcar să poată fi anticipate mişcările lor şi identificaţi capii răzvrătirii. Mulţimile de acest fel nu au legi de alcătuire. Uneori numărul e o forţă, alteori o slăbiciune. Manifestaţiile de acest fel au însă legi de decompoziţie şi pe acestea Matei le învăţase. Dar priceperea asta nu-i folosea acum, aici erau ai lui. Pe ei nu trebuia să-i deruteze, ci să-i apere. Imaginea era, într-adevăr, impresionantă. Lucian avea dreptate să fie mândru. Matei avea însă felul lui de a număra. Erau, într-adevăr, peste şase mii. Dar asta nu era totul. Un poliţist poate fi mai disciplinat şi mai eficient decât ceilalţi. Dar nu şi când e vorba de şase mii la un loc.

Matei simţi, pentru prima oară în viaţa lui, cum frontierele obişnuite se destramă. Lumea în care trăise era dură. Fusese unul dintre supravieţuitorii acelei lumi tocmai pentru că îi respectase graniţele şi îi pedepsise pe cei care nu le respectau. Frontierele nu-l stânjeneau, dimpotrivă, ele erau justificarea pentru orice oroare s-ar fi întâmplat în jurul lui şi scuza pentru faptul de a fi fost părtaş la ele. Asta în situaţia în care ar fi trebuit să se scuze, ceea ce nu fusese cazul.

Privi cordonul negru de jandarmi. O nouă frontieră. Pe trotuarul din faţa Guvernului, cordonul era mai gros. Fiecare frontieră are ceva de apărat. Cei care apărau se aşezau cu spatele la cetatea pe care o protejau şi cu faţa la agresor. Ceea ce trebuia Matei să apere acum se afla de cealaltă parte. Pentru prima oară în viaţa lui traversa frontiera. Peste câţiva paşi, după ce va trece prin cordonul de jandarmi, clădirea Guvernului va sta în faţa lui. Matei privi înapoi spre Lucian, dar acesta se strecură pe lângă el şi le făcu semn jandarmilor să se dea la o parte. Cum aceştia se întoarseră neconvinşi, Lucian şopti unuia dintre ei ceva la ureche. Acesta înlemni, salutând, iar ceilalţi de lângă el îl imitară, făcând un pas lateral. Frontiera pe care o apărase o jumătate de veac se

destrămă, dându-i, într-un mod pe care Matei îl găsi neverosimil, onorul.

— Trebuie să traversăm piața, spuse Lucian, luându-l de braț. Băieții ne aşteaptă în fața Muzeului „Antipa".

O luă înainte, făcându-le semn polițiştilor să se dea la o parte. Apele se despicau în calea lor. Merse, încercând să-şi ascundă şovăiala şi răspunzând saluturilor, în dreapta şi-n stânga. La un moment dat, în mijlocul pieței, se opri şi privi împrejur. Arătă cu degetul spre clădirea Guvernului.

— Acolo, spuse, în colțul din stânga. Mai e o cameră de luat vederi deasupra peluzei. Cred că mai e una şi deasupra Muzeului „Antipa". E bine să ştim.

Lucian puse mâna streaşină la ochi.

— Nu văd nimic.

— N-are a face, ei te văd. Poți să le faci cu mâna, o să ieşi mai bine în poză.

Uniformele continuau să se dea deoparte. În urma lor, se adunau la loc. Tărâmul, nou pentru el, din cealaltă parte a frontierei îl înghițise deja. Matei privi în dreapta, spre şoseaua Kiseleff. Acolo jandarmii slăbiseră cordonul, oamenii intrau şi ieşeau în voie.

— Spune-le băieților să acopere flancurile, zise Matei, arătând spre şoseaua Kiseleff şi Bulevardul Aviatorilor. Ar trebui să vă faceți propriile cordoane, să nu lăsați pe nimeni să intre neverificat. Poate încă mai e timp.

— Nu sunt decât polițişti în piață. Nu e nimeni fără uniformă. Doar câțiva ofițeri în retragere, dar ei sunt tot de-ai noştri.

— Mă faci să râd. Parcă ai fi prima oară la o manifestație.

— Păi, e prima oară, şefu'.

— Nu face pe prostul! Ai înțeles ce-am vrut să spun...

Mulțimea se îndesea. Drumul se deschidea cu tot mai mare greutate. Pe tribuna ridicată în mijlocul pieței apăruseră câțiva polițişti. Rumoarea se înteți. Mirosul mulțimii. Matei închise ochii şi trase cu nesaț aer în piept. Aerul acela încălzit de mii de respirații, şuşotelile care se amestecau dând o idee asupra stării de spirit, mânie, nelinişte, derută, înghiontelile celor care voiau să-şi facă loc, fără să ştie prea bine încotro, duhul mulțimii ca un abur translucid pe care el putea să-l vadă. Ceilalți, Prodan, Calimente, Zgabercea şi micul Tofan, îi făcură semn. Zgabercea îl anunță cu satisfacție:

— Haralambie e cu şefii de la sindicat, la tribună. Are un discurs

tare de tot, ni l-a citit aseară, nici nu ştii ce să faci mai întâi dacă-l asculţi, să plângi de mila ta sau să-i iei de beregată.

Matei îi făcu semn lui Lucian spre un poliţist care stătea la câţiva metri de ei, meşterind ceva la telefonul mobil. Apoi arătă spre stânga şi din nou spre altul care şedea stingher, pe buza trotuarului.

— Să pun să-i scoată? şopti Lucian.

Matei negă din cap.

— E prea târziu. N-o să-i poţi dibui pe toţi. Şi, la urma urmei, cu ce drept? Oamenii sunt în timpul serviciului şi-şi fac treaba. Numai să fiţi atenţi să nu rupă rândurile şi să zgândăre jandarmii. Şi nu care cumva să aibă vreo armă sau o petardă la ei. Dacă explodează ceva, chiar şi o conservă expirată sau un balon înţepat cu acul, poate să se ducă totul de râpă. Trimite, cum ţi-am spus, oamenii să ţină flancurile. Şi nu lăsaţi pe oricine să se apropie de jandarmi.

Lucian dispăru către latura dinspre şoseaua Kiseleff. Ce ciudat, ar fi spus Matei, dacă ar fi avut răgazul unei scrisori sau măcar al unui post-scriptum către tatăl lui! De oricare parte a frontierei, regulile sunt aceleaşi, numai că semnul diferă. Cei din partea cealaltă trebuie să semene panică, aici trebuie să fie stăpânire de sine. Ceea ce ar trebui să provoace dezordine trebuie, privind către sediul Guvernului, să păstreze ordinea. Marginile trebuie bine conturate, şi nu franjurate. Infiltrările nu trebuie lăsate să se sincronizeze, ci trebuie izolate.

— Şi, mai ales, spuse Matei, când Lucian se întoarse, pe care-l mai prindeţi de acum înainte că vorbeşte prin staţie sau la telefonul mobil, legitimaţi-l. Pe durata mitingului, orice convorbire, indiferent de aparat, trebuie interzisă. Du-te şi spune-le să anunţe asta.

Lucian dădu să plece.

— Stai! îl opri Matei. Cine sunt ăia doi civili de la tribună?

— De la „Cartel Alfa", şefu'. Federaţia de care ţinem noi.

— Să-i dea jos imediat! Şi, dacă nu, măcar să nu le dea cuvântul. Nu amestecaţi civilii în problemele voastre. Nu-i bine. Altfel o să stricaţi tot. Ei or să vrea doar să se folosească de voi.

Lucian oftă din nou şi căută să-şi taie drum prin mulţime. Se întoarse după câteva clipe, îmbufnat.

— Prea târziu, şefu', nu mai pot să trec. Şi nici să dau telefon nu mai merge, e prea mare hărmălaia.

Matei îşi roti din nou privirea asupra mulţimii care începuse să se îmbulzească spre tribună.

— Căpitane, aici trebuia un comandament care să vă conducă, nu

un sindicat.

La tribuna încropită din câteva schele, cineva începuse să vorbească. Megafonul hârâia, cuvintele nu se auzeau prea clar, tot ce reuşeau să transmită era o stare de indignare pe care cei din piață păreau s-o împărtăşească. Aici erau ai lui, îi simți lipsiți de apărare. Privea spre locul din care plecase, în spatele cordonului de jandarmi, şi înțelegea cât de necruțătoare e pânda din preajma frontierei. Îl simți pe tânărul Tofan cum se lipeşte de brațul lui, căutând să se ridice pe vârfuri. Calimente îngâna în extaz cuvintele din care nu înțelegea decât o parte, dar, când cei din față aplaudară, răcni, lovindu-şi palmele deasupra capului. Prodan îşi ştergea năduşeala de pe frunte. Adusese cu el o vuvu- zea în care sufla încântat. Lucian se întorcea din când în când spre ei, radiind. Matei privea peste capetele lor la mişcările din spatele cordoanelor de jandarmi. Regretă că nu venise ceva mai devreme, poate că, dacă ar fi organizat altfel lucrurile, ar fi fost mai liniştit. Încercă să se concentreze asupra tribunei. „Acum vorbeşte Haralambie", îl auzi pe Zgabercea. Cineva reglase, în sfârşit, microfonul, vocea lui Haralambie se auzea clar:

— Facem apel la toți cei care ne privesc, la toate serviciile de informații care s-au strecurat în această piață, să-l informeze pe preşedintele țării că, dacă până în jumătate de oră nu vine aici să discutăm şi să rezolvăm problemele, ne încolonăm pe Calea Victoriei şi mergem la Palatul Cotroceni!

Se ridicară urale de peste tot. Ce era de spus fusese spus, chipiele se mişcară unele spre altele, manifestanții discutau între ei, lansând ipoteze şi însuflețindu-se. În marginea dinspre Calea Victoriei piața se aglomeră. Cordonul de jandarmi făcea față cu dificultate, era evident că în scurt timp le va lăsa manifestanților cale liberă.

— Ştiai de asta, căpitane? şuieră Matei, urmărind mişcările din marginea pieței, acolo unde manifestanții începuseră să se grupeze, agitând steaguri şi ridicând pancarte noi.

— Toți ştiam. Dar la Palatul Cotroceni nu ne autoriza nimeni mitingul. Şi, în plus, aici e loc mai mult, ne-am putut aduna. Oricum, la Guvern pierdem vremea. Prim-ministrul nu merge nici la closet fără să ceară voie de la preşedinte.

— Dacă ştia atâta lume, atunci ştiau şi ei...

„Ei", privi în jur Lucian. „Ei, adică noi, dacă n-am fi fost aici, ci acolo", gândi Matei. „Tot noi, căpitane, sau alții ca noi."

„Cât de uşor ar fi", îi trecu prin minte. O mică busculadă simulată în

partea cealaltă, spre Bulevardul Aviatorilor, care să abată atenția presei. Un pistol aruncat ca din întâmplare pe jos. Nesincronizarea semafoarelor pe Calea Victoriei şi dublarea timpului de schimbare a luminilor de la intersecții. Mai multe maşini, camioane care aduc marfă. Un agent aşezat ca din întâmplare la Athénée Palace şi altul în dreptul Hotelului Bulevard. Câțiva care să îndemne manifestanții din piață spre Bulevardul Magheru, creând confuzie.

— Cât de uşor ar fi! spuse Matei, întorcându-se spre ceilalți. Ceva nu e în regulă. Cineva vrea să ne lase să ne ducem acolo. Sunteți siguri că preşedintele e la Palatul Cotroceni?

— De ce ne-ar lăsa?

— Ca s-o facem lată. Ca să nu mai încercați şi a doua oară. Ca să arătați tot ce puteți.

— Vedeți bine că putem.

Matei îl privi cu ochii îngustați. Lucian nu înțelese sensul acestei căutături.

— Vezi cordoanele alea de jandarmi, căpitane? arătă Matei spre Palatul Victoria.

— Jandarmii sunt de partea noastră, v-am mai spus, se încăpățână Lucian.

— Nici n-au de ce să-şi piardă timpul să nu fie de partea voastră. Nimeni n-o să se lupte cu voi câtă vreme sunteți şase mii la un loc. Cât timp puteți sta aşa? O oră, două, trei. Dar nu de asta te-am întrebat. Zici că poți. Se poate, căpitane. Dar poți mai puțin stând aici, decât puteai altădată, când erai de partea ailaltă a cor- doanelor.

— Vedeți bine că nu poți să stai mereu de o singură parte.

— Oricum, acum e prea târziu. Văd că băieții o iau spre Calea Victoriei. Şi ai dreptate, jandarmii s-au dat la o parte.

— Or să ne însoțească pe buza trotuarelor. Ei ne păzesc pe noi şi noi ne păzim de ei, aşa e înțelegerea. Şeful jandarmeriei o să anunțe că mitingul e ilegal, dar că suntem cuminți.

Ceilalți îl încadrară pe Matei, care rămase astfel în mijlocul coloanei. Prodan sufla conştiincios în vuvuzeaua lui, în timp ce Calimente făcea cu mâna celor care aplaudau din balcoane.

— Şi cu astea ce-i? întrebă Matei, arătând spre o pancartă purtată de doi polițişti la marginea coloanei.

— Reclama e sufletul comerțului...

— Reclamă la ce ? Pe astea scrie „Demisia ! “ şi „Puşcărie“.

— Să ştie că nu glumim.

— Uite ce zic eu, căpitane. Să le spui oamenilor să țină steagurile şi însemnele poliției cât mai sus, altfel parcă suntem o armată care tocmai a capitulat. Cât despre lozincile astea, comerciale, cum le zici, să le lase mai jos.

Matei privi în lungul străzii. Coloana se lungea pe sute de metri, oamenii mergeau cu frunțile plecate, din când în când câte un grup scanda două versuri împerecheate, apoi se potolea. Lucian îi trimise pe Calimente înainte şi pe Tofan înapoi să le spună oamenilor să țină steagurile sus.

— În materie de lozinci, medită Prodan, de la revoluție nu s-a mai inventat nimic de soi. Una-două, „Nu vă fie frică!“. Numai ăla care trebuie să pice se mai schimbă.

— Şi la teatru se joacă de mai multe ori aceeaşi piesă, dar cu alţi actori, medită Zgabercea.

Matei se întoarse spre Lucian:

— Atenţie la intersecţii, să nu grăbească pasul. Ţineţi coloana compactă. Trimite vorbă în faţă să bată pasul pe loc. Nu ne împinge nimeni din spate.

Se întoarse şi aruncă o privire în urmă.

— Nu lăsaţi femeile în margine, spuse. Să n-aud glume proaste de pe trotuare. Să nu iasă nimeni din rând să cumpere apă, covrigi sau alte fleacuri din astea. Privirea înainte, nu mai căscaţi gura la balcoane. Executarea!

— Trăiţi! făcu Lucian, ducând mâna la cozoroc.

— Fără din astea, mai spuse Matei. Sunt civil, nu trebuie să mă saluţi. Hai, valea!

Se întoarse către Prodan:

— Şi zi aşa, suntem revoluţionari...

Prodan trase, în chip de răspuns, câteva ţignale lungi cu vuvuzeaua. O femeie aruncă o floare de la balcon. Matei o prinse peste capetele celorlalţi. Era o garoafă albă.

— Vezi, şefu', se bucură Prodan, chiar ca la revoluţie. Armata e cu noi...

— Câţi ani aveai la revoluţie, locotenente?

— Treişpe, să trăiţi!

— Am înţeles...

Lucian se întoarse gâfâind.

— Cum aţi ordonat, şefu'. I-am oprit, bat oleacă pasul pe loc.

Merseră o vreme în tăcere. Coloana părea uriaşă, capătul ei abia se mai vedea. Matei încercă pentru prima oară un sentiment ciudat de exaltare. Învăţase că mulţimile sunt periculoase şi trebuie risipite. Nu fusese parte a mulţimilor, ci doar împotriva lor. Privi oamenii care mergeau unul lângă altul, unul după altul şi simţi faţă de ei o anumită duioşie. Îşi aminti de dimineaţa în care mama lui fusese ridicată de bărbaţii îmbrăcaţi în haine de piele, care nu-l învredniciseră nici c-o privire pe copilul chircit, cu genunchii la gură, în spaţiul dintre perete şi şifonier. De serile când ea venea acasă târziu, păşind şovăielnic, ascunzându-şi sub gulerul ridicat vână- tăile de pe gât sau de pe obraji. De gemetele care răzbăteau din celule şi care, când arestaţii se înălţeau, se auzeau neîntrerupt. Încercă să-şi imagineze cum ar fi

lumea privită din cealaltă parte a gratiilor. Cum ar arăta el însuşi privit din cealaltă parte a gratiilor. Cum ar arăta viața, dacă n-ar trebui să te răzbuni. I-ar fi putut scrie acum o scrisoare tatălui său, se temea însă ca, recitind-o peste o vreme, să nu-i lase sentimentul amar că toată răzbunarea nu i-a folosit decât ca să aibă, apoi, ce ierta. Adevărata viață e făcută din greşeli. Când înțelegi, când îndrepți, când ierți e ca şi cum te opreşti din drum ca să-ți tragi sufletul.

— Căpitane, spuse Matei, privind în direcția Podului Cotroceni. Trimite câțiva oameni înainte, să inspecteze locul. Cei din față să nu se oprească, să meargă până la zidul dinspre statuia Leul. Să rămână cel puțin o distanță de un braț între oameni. Lăsați intersecția de la Leu liberă, pentru maşinile care vin dinspre Academia Militară. Dispozitivul să se prelungească spre Grădina Botanică. Şi faceți cordon în fața jandarmilor. Nicio provocare, de niciun fel. Dacă sunt civili printre voi, nu-i lăsați în margine, să fie înconjurați de băieții noştri.

Lucian iuți pasul, dădu indicațiile şi se întoarse, gâfâind extaziat:

— Să mor io, şefu', ce-mi place cum vorbiți de dispozitiv. Parcă am lua palatul cu asalt!

— Nu, căpitane, noi facem toate astea ca să apărăm palatul, nu ca să-l asediem. Nimeni n-o să ne ierte dacă uităm măcar o clipă că suntem polițişti.

Ajunşi pe platoul din fața palatului, Matei estimă lungimea cordonului de jandarmi, modul în care polițiştii se rânduiau în fața porții celei noi, apoi urmări neliniştit dezbaterile, pe care nu le putea auzi, ale grupului din față.

— Credeți că preşedintele e înăuntru? întrebă Lucian, înălțându-se pe vârfuri.

— Eu, în locul lui, m-aş purta de parcă n-aş fi.

— De ce, şefu'?

— Pentru că mă faci să râd, de-aia. Încă nu vă are la mână cu nimic. De ce să rişte?

— Puneți problema de parcă ne-am război unii cu alții. Noi am venit aici să ne-nțelegem.

— Cine zice că el nu vrea să vă-nțelegeți? Acuma e pe condițiile voastre. Mâine, cine ştie? Cine sunt ăia care merg la poartă?

— Şefii de la sindicat. E şi Haralambie cu ei.

— Şi ăla înalt, cu barbă, îmbrăcat în civil?

— E şeful de la „Cartel Alfa". Merge cu delegația.

— Nu v-am zis să nu vă încurcați cu civilii? Au gura mare şi nu ştiu

ce-i disciplina.

— N-am putut altfel, şefu'. Suntem în federaţie cu ei. Cartelul a dat anunţurile, a chemat presa, a luat autorizaţiile...

Grupul dispăru dincolo de ziduri.

— Nu există vreun lucru pe care civilii să ştie să-l facă mai bine decât noi, spuse Matei. Ei nu fac decât să strice lucrurile. Uită-te cum arată politica. De câte ori ţara a fost neguvernabilă, oamenii în uniformă au preluat conducerea. Şi nici măcar nu ştiu dac-am făcut bine când le-am dat puterea înapoi.

— Aş bea o bere, spuse Prodan, fără nicio legătură. Mi s-a uscat gura de atâta suflat în vuvuzeaua asta.

— Atunci nu mai sufla, îi sugeră Matei.

— E pentru atmosferă, îl lămuri Prodan. Trebuie să le părem simpatici ălora care se uită la noi la televizor.

— Pune-ţi şi joben în cap, sugeră Lucian.

— Să ştii, întări Prodan. Mai trebuie şi câte-o clovnerie, altfel zice lumea c-am ieşit doar ca să ne aflăm în treabă. Când eşti prea serios, ca să zic aşa, nu te ia nimeni în serios. Nu vezi că şi-aşa preşedintele se dă pierdut...

— A pus un consilier să vorbească cu-ai noştri, îi informă Calimente. L-a ales după nume, ca să-şi bată joc de noi, cică-l cheamă Pistol sau Puşcoci sau aşa ceva. Preşedintele se-ascunde, dacă-l întrebi, zice că nu-i acolo.

Prodan suflă în vuvuzea, cu obrajii umflaţi, până se înroşi de tot. Dar şi vuvuzeaua se dovedi prea puţin expresivă. De aceea, făcu palmele pâlnie la gură:

— Ieşi afară! răcni prelung. Ieşi afară!

— Nu iese, se supără Calimente, nu iese, îşi bate joc de noi, javra ordinară.

— De data asta ai nimerit-o, se bucură Prodan. Vino să te pupe mama de poet!

Şi din nou, cu palmele făcute pâlnie:

— Ieşi afară, javră ordinară!

Apoi, încântat de potriveală, căută cu privirea şi înşfăcă un megafon. Continuă să strige:

— Ieşi a-fa-ră, javră ordina-ră! Ieşi a-fa-ră, javră ordina-ră!

Cei din jur i se alăturară. În scurtă vreme, compoziţia tandemului Prodan-Calimente se auzi scandată din mii de piepturi. Istovit să tot repete, Prodan luă iarăşi vuvuzeaua, marcând prin ţipetele ei prelungi

silabele şi dirijând ritmul cu mâna cealaltă. Manifestanții se veseliră şi continuară să scandeze, spre deliciul presei, care se întrecea să imortalizeze momentul. În ciuda extazului general, zidurile rămaseră mute, javra ordinară nu apăru. Ieşiră, în schimb, cei şase delegați şi, după un schimb de cuvinte între ei şi grupul care îi aştepta în fața porții, bărbosul luă megafonul ca să anunțe:

— Domnul preşedinte nu doreşte să stea de vorbă cu noi. Probabil că va dori atunci când vom fi şi mai mulți aici şi vom bloca administrația prezidențială. Şi o să facem acest lucru!

Declarația fu însoțită de un cor de huiduieli, vociferările amestecară diferitele scandări din care cuvinte disparate dădeau o idee asupra stării de spirit a manifestanților şi despre imboldurile pe care le adresau celor din spatele zidurilor. „Hoții", „demisia", „puşcărie", toate culminând, fireşte, cu javra ordinară ce pândea, cu ochii lucind în întuneric, în loc să iasă afară. Prodan sufla vajnic din vuvuzea, Calimente huiduia, ajutându-se de brațul întins şi pumnul strâns.

— Nu vii tu la noi, spuse înciudat Prodan, sleit de atâta vuvuzea, atunci venim noi la tine.

— Potoleşte-te, îi şuieră Matei.

Şi către Lucian:

— Linişteşte oamenii, fiți atenți să nu facă vreo prostie, mai ales acuma.

Prodan, care auzise doar frânturi, potrivi cuvintele pe care le auzise şi încuviință:

— Aşa e, ne crede proşti. Ieşi afară! zbieră din nou, năpustindu-se spre zid.

Şi, cum zidul nu făcu decât să tacă dispreţuitor, Prodan îşi scoase chipiul şi-l aruncă. Chipiul se lovi de perete şi căzu pe trotuar, ca o pasăre lovită. Era prea puțin pentru supărarea lui Prodan. Îl înşfăcă din nou şi-l aruncă peste zid.

— Na, javră ordinară, strigă, să te saturi!

Lui Calimente îi plăcu, îi făcu semn puştiului Tofan şi ieşi din rând. Îşi scoase chipiul, îi pupă stema, ca un aruncător de rugby care sărută întâi mingea, apoi îl azvârli cât putu de departe peste zid. Dintr-odată, de peste tot, zbură o grindină de chipie care fie izbuteau să treacă dincolo de muchia zidului, fie se izbeau de creneluri şi cădeau la poalele lui.

După ce primele rânduri îşi vărsară năduful, se dădură un pas înapoi, pentru a admira roadele strădaniei. Chipiele care nu izbutiseră să treacă peste zid rămăseseră stinghere, ca nişte răniți abandonați între linii. La un semn, cordoanele de jandarmi se dădură deoparte şi mulțimea începu să se rărească pe margini. Cei care țінuseră pancartele le cărau în spinare, ca pe nişte unelte care îşi făcuseră treaba, nefolositoare acum. Lucian privi descumpănit destrămarea din jur, semănând cu retragerea unei armate istovite.

— Asta a fost tot? întrebă, cu amărăciune.

Matei privi chipiele rătăcite pe trotuar şi pancartele abandonate, călcate de paşii ultimilor polițişti care se depărtau de poarta palatului. Nu fu nevoie de mai mult de un sfert de ceas ca platoul din fața Palatului Cotroceni să se golească. Jandarmii rămaseră pe loc, privind impasibili această armată care se retrăgea în dezordine, fiecare pe drumul său, unii alegând cel mai scurt drum către casă, alții, cei din provincie, cerând lămuriri şi adunându-se-n grupuri după cum veniseră, în zori, cu autobuzele. Câte unii, trecând prin fața jandarmilor, îi salutau, ca după proclamarea armistițiului, iar aceştia le răspundeau, ca unor vechi camarazi. Nimeni nu tulbură împrăştierea tăcută. Doar câțiva polițişti mai întâr- ziau, îngenuncheați lângă zid, alegând şi probând chipiele părăsite, în speranța de a-şi reîntregi uniforma descompletată în clipele de extaz sau de a-şi găsi un chipiu mai nou decât cel pe care îl aveau pe cap.

— Asta a fost tot? repetă Lucian, privind platoul în dezordine, ca peluzele unui stadion după ce meciul se încheiase.

— A fost chiar mai mult decât trebuia, îl puse Matei la punct.

— Uite-l pe Haralambie! arătă Calimente.

Îi făcu semn cu mâna din locul unde se refugiaseră, sub statuia Leului. Haralambie se aşeză pe treptele statuii.

— Suntem o adunături de idioți, bolborosi, abătut.

Matei se aşeză lângă el şi-l luă pe după umeri.

Haralambie se sprijini de general, oftând.

— Nu te mira, spuse Matei. Aşa e orice mulțime. Ştie de ce se adună, dar nu ştie ce-ar trebui s-o țină la un loc.

Haralambie se uită la tovarăşii lui, dintre care numai Lucian mai avea chipiul pe cap.

— Şi-acuma ce urmează? întrebă, abătut.

 Păi, poate chiar ce-ați cerut, îi ironiză Matei cu amărăciune,

arătând spre zidurile tăcute. Nu care cumva ăsta căruia îi ziceți javră ordinară chiar să iasă afară.

Lucian nu mai scoase o vorbă până să-l lase în fața casei.

— Mai aveam ceva să vă spun, şefu', zise, în loc de rămas-bun, dar mai trec eu zilele astea...

Matei privi maşina îndepărtându-se, apoi se uită de-a lungul străzii. Se simți privit din spatele trunchiurilor, ştiu însă că de data asta e doar o părere, el însuşi era cel care se privea ca pe un străin. Fusese, simultan, de ambele părți ale frontierei, ceva în el vorbise cu o gură străină. Pentru băieți fusese mai uşor, deşi poate mai greu de suportat. Pe ei zidurile îi încurcau, credeau că dacă-şi aruncă chipiele pe deasupra e ca şi cum ar trece dincolo de ele. Nu ştiau că un zid, odată crescut, nu mai poate fi dărâmat decât dacă plăteşti cu echivalentul lui în trupuri, unele peste altele. Matei nu-şi făcea iluzii în privința asta. Între el şi zid se petrecuse toată viața lui. Suntem legați prin zid, îl auzi parcă pe tatăl lui. Dărâmă-l şi n-ai să mai fii.

Intră în hol, prea puțin dispus la efuziuni sentimentale. Şi totuşi, nu putu evita brațele lui Tinu, care se năpusti din uşa bucătăriei să-l îmbrățişeze. Mirosea zdravăn a alcool. Matei îl îndepărtă cu dezgust. Tinu nu păru deloc stânjenit.

— Tataie! exclamă emoționat. Nu-mi vine să cred că ai fost la manifestație! Uite, nici acuma, după ce te-am văzut la ştiri, filmat în mulțime. Cum să nu te văd? Îți umbla capul peste toți ăilalți, ca la struț. Nu ştii ce mândru sunt, tataie... Revoluționarule, eşti, în sfârşit, un om liber!

— Mergi de te culcă! i-o tăie Matei.

Se opri în uşa bucătăriei.

— Duceți-l la culcare pe nătărăul ăsta, îi spuse doamnei Matilda. Nu mai ştie ce vorbeşte. Faceți-i patul în sufragerie, abia se ține pe picioare.

Din fundul bucătăriei îl privea cu ochi mari Monica. Ezită o clipă, privi spre uşa de la dormitorul Mariei şi în cele din urmă se hotărî să intre. Tinu se luă după el, continuând să-l privească cu un amestec de extaz şi tandrețe. Îl apucase plânsul, nu ştia exact de unde anume izvorau lacrimile care i se rostogoleau pe obraz, aşa că se şterse cu mâneca peste gură.

— Eşti liber, omule, repetă, privindu-l cu înduioşare. Nu-ți vine să ieşi pe stradă, să-i opreşti pe toți care trec pe lângă tine şi să le strigi: „Fă şi tu ca mine, elibe- rează-te! Fii tu însuți!"?

Matei vru să-i răspundă tăios, dar prezența Monicăi îl opri. Se mulțumi să spună:

— În locul tău, eu aş bea o cafea tare.

Se întoarse spre Monica.

— Ce face mama?

— Doamna Matilda spune că azi-dimineață te-a recunoscut. Şi-a amintit şi numele tău, ți-a vorbit ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Matei privi spre doamna Matilda, care ridică din umeri.

— N-a fost chiar aşa. Şi-a amintit numele meu, dar ca şi cum l-ar fi purtat altcineva.

— Bun şi numele, se vârî Tinu în vorbă. Cearta universaliilor.

— Doctorul spune că în curând n-o să ne mai cunoască deloc, spuse Monica, abătută. Şi că într-o zi n-o să se mai recunoască nici pe ea...

— Deja vorbeşte cu oglinda, interveni doamna Matilda. Şi, dacă mă întrebați pe mine, oglinda îi şi răspunde. Nu i-ai povestit asta doctorului?

— Când ziceai c-ai fost la doctor? o întrebă Matei, ca şi cum n-ar fi ştiut nimic.

— Acum câteva zile, mărturisi Monica. Nu ți-am spus pentru că n-am înțeles prea bine ce mi-a explicat. Mă îngrozeşte gândul că mama vrea să-mi spună ceva şi nu înțeleg ce. E ca şi cum auzi ceva în spatele unei uşi pe care n-o poți deschide.

— Eu, interveni Tinu, prinzând doar frânturi, când beau, nu pot să dorm. Aud cuvinte şi simt nevoia să le răspund. Îmi vine să merg şi să vorbesc întruna. E mai bine decât să dorm. Când pun capul pe pernă, mă ia amețeala.

Monica îl ignoră.

— Ne-am luat în brațe, ca pe vremuri, spuse Matei. A pus capul pe pieptul meu, mi-a căutat inima cu urechea dreaptă, aşa cum făcea în joacă, să audă ce-i

şopteşte. Pe urmă, când am lăsat-o din braţe, s-a aşezat iar în faţa oglinzii. Am încercat s-o ispitesc să revină, dar degeaba.

— Nu se mai poate întoarce în lumea noastră, îşi reluă gândul Monica. Tot ce putem face este să intrăm noi în lumea ei. Poate că nouă ne e mai uşor.

Tinu fu de acord. Pentru el, cu paharul în mână, accesul era simplu spre oricare dintre lumi.

— Vă daţi seama, spuse, privindu-i triumfător. Am urcat până în vârf, de-a buşilea, un secol al revoluţiilor. Secolul ăsta nou nici n-a început bine şi-l coborâm de-a rostogolul.

— Cred că domnu′ are dreptate, constată doamna Matilda. Lasă paharul ăla şi-ţi fac mai bine o cafea.

Se ridică, întinzându-i o mână. Nu se ştie de ce, Tinu se simţi ameninţat, aşa că preferă să dea iute paharul pe gât. Încercă apoi să scoată din pachet o ţigară, dar degetele i se împleticiră, aşa că renunţă.

— Te uiţi la abis, explică el, şi abisul se uită la tine. Cine te pune? Uită-te oriunde în altă parte.

Se întoarse spre Matei şi îl împunse cu degetul în piept.

— În materie de revoluţie, sunt maestru, am gradul treizeci şi trei. Pot să-ţi redau libertatea, ţi-ai câştigat dreptul ăsta pe deplin. Ce-o să faci cu ea nu mai e treaba mea.

— Şi tu ţi-ai câştigat cafeaua, i-o tăie doamna Matilda, întinzându-i ceaşca.

Cum el căuta, cu priviri nesigure, spre toartă, i-o puse în faţă. Apoi se întoarse spre Matei:

— Cum a fost?

— Ca la meci, răspunse el. Oamenii vin, mulţi la un loc, se înfierbântă, chiuie, scandează. Când totul se termină, se uită unii la alţii derutaţi, pe urmă se întorc la casele lor şi găsesc lucrurile exact cum le-au lăsat.

— Adică v-aţi dus degeaba?

Matei privi în gol.

— Ăsta ar fi cel mai bun lucru care s-ar putea întâmpla.

— Şi cel mai rău?

— Cel mai rău nu există.

— Eu n-am trăit degeaba, hotărî Tinu.

Sorbi cu zgomot, apoi le explică, ridicând degetul:

— Am văzut cum se duce dracului comunismul, cum se termină secolul douăzeci şi mileniul. Chestia e că am văzut cum se termină atâtea lucruri, dar n-am văzut că-ncep altele noi.

— Termină-ți cafeaua, îl sfătui doamna Matilda. Te-ai căznit atâta cu puşcăriile tale, dar n-ai înțeles nimic. Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă şi-n traistă.

— Ba nu, se încăpățână Tinu, uitându-se la rafturile dulapului, după sticla de votcă. Ceva tot începe.

Îşi ținu degetul în dreptul ochilor şi-l îndepărtă, căz- nindu-se să-şi focalizeze privirea asupra lui. Începu să se dumirească.

— Totul e cu capu-n jos şi noi ne bălăngănim ca liliecii. Eu, de pildă, nu m-aş mai duce la manifestație nici să mă pici cu ceară. Poa' să-mi dea şi gogoşi cu ciocolată. În schimb, contrarevoluționarul de tataie aleargă la manifestație mai abitir ca golanii din Piața Universității. Ia zi, tataie, câți golani adevărați ai băgat în dubă, aduşi colet, cu fundiță pe creştet, cică de mineri? Fundiță de-aia roşie, care se-ncheagă când curge pe față...

Matei se ridică pe jumătate şi-l smuci de guler. Tinu icni, cu gura strâmbată de strânsoare. Se înroşise la față, apucând neputincios, cu amândouă mâinile, de brațul cu care Matei îl strângea.

— Tacă-ți fleanca, nenorocitule, şuieră generalul. Ai noroc că sunt femeile astea aici, altfel îți ardeam una de-ți plimbai dinții prin gură. N-am mai văzut eu de-ăştia glumeți ca tine, aşa crezi? Ştii ce le făceam? Vrei să ştii?

Tinu privi cu ochii holbați, dar nu era pic de curiozitate în privirea lui, ci teamă, adâncită de apele alcoolului care îi jucau între pleoape şi făceau lucrurile să se legene. Monica sări şi-l prinse de braț pe Matei.

— Lasă-l, tată, lasă-l, o să-i treacă __

Matei se trezi parcă, se întoarse spre ea cu tristețe, apoi îi dădu drumul, împingându-l. Doamna Matilda sări să-l țină, dar în lupta cu gravitația Tinu pierduse orice reflex de a deosebi care e susul şi care e josul. Încât căzu cu picioarele în sus şi tot ce mai putu face fu să înghită ceea ce amenința să fie un început de vomă. Matei trecu peste trunchiul bărbatului lungit pe podea şi ieşi fără să se uite în urmă. Fata alergă după el, rămaseră câteva clipe privindu-se țintă, apoi ea îşi înfundă capul în pieptul lui, plângând.

— Ce ne facem?

Matei o mângâie pe cap. Privi către uşa Mariei şi spre cealaltă, de unde se auzeau îndemnurile doamnei Matilda şi picioarele scaunului lovindu-se iarăşi de podea.

— Cu care din ei doi? întrebă el.

— Mama vrea să-mi spună ceva, şopti mai departe Monica, lăsând să se înțeleagă că întrebarea n-avea sens. Şi suferă că n-o înțeleg. Îmi vine să sparg oglinda aia, să văd ce e înăuntru.

— N-o să găseşti nimic acolo, continuă Matei s-o mângâie.

— Şi atunci unde şi de ce ne cheamă şi noi nu putem să mergem după ea? Nu vreau s-o las singură... Nu pot...

— Poate că nu are de ales...

Singurătatea înseamnă lipsa oricărei alegeri, ar fi spus Beniamin, aplecat asupra violoncelului.

Cum ar fi să povesteşti viaţa unui bărbat pornind de la femeile pe care le-a iubit? Cum ar fi să spui povestea aceluiaşi bărbat pornind de la femeile care l-au iubit? Două poveşti în mare parte diferite. Cum ar fi să aduni ceea ce au cele două poveşti în comun şi să compui o nouă poveste? Care s-ar putea să fie singura adevărată sau să nu fie deloc.

Mâna îi amorţise noaptea trecută mai tare ca de obicei. Îl strânsese pe Tinu de guler cu o furie care îi încordase nervii. Rămăsese cu o durere care îl împiedica să-şi îndoaie degetele ţepene. Mâna gemea pe limba ei, cu degetele răsfirate, arătându-i că furia era deja o încercare peste puteri. Întâi i se interzisese răzbunarea. Acum furia. Ce-i mai rămânea?

Se bărbieri cu mâna dreaptă. Ezită câteva clipe în faţa şifonierului. Hainele stăteau cuminţi, banale, cu un aer de resemnare umilă în faţa uniformei de gală care trona, la distanţă de ele, în capătul şifonierului. Sânziana avusese dreptate, garderoba lui nu lăsa nicio iluzie privind felul în care trăise.

La ce i-ar fi trebuit, de altfel, celelalte culori? Ce altceva ar fi putut ele să sugereze decât o nouă nepo- triveală peste celelalte, dobândite prin naştere? Singura amintire multicoloră din viaţa lui Matei era rochia mamei. Dar, de când plecase din casa de pe strada Brânduşa, culorile dispăruseră din viaţa lui.

Se privi, de aceea, cu surprindere în oglindă. Cămaşa colorată părea o fiinţă vie. Îşi trecu palmele peste ea, de parcă ar fi vrut să se scuture de culori.

Încercă să-şi amintească cum arăta Zina în dimineaţa când o văzuse împingând la căruţul de butelii. Era ciudat că îşi amintea perfect chipul ei, obrajii muşcaţi de

frig, ochii migdalați, dar nu şi culoarea hainelor pe care le purta. Ce bine îşi amintea, în schimb, de rochia pe care încerca să şi-o ridice cât mai ispititor în odaia lui, fără să-şi dea seama că degetele tremurând şi vârfurile pantofilor cu toc lipite unul de altul, ca într-un gest de ultimă apărare, o dădeau de gol...

Pentru o clipă privise cu lăcomie la picioarele ei care se dezveleau. Pulpele erau încă neîmplinite, dar ciorapii de mătase le dădeau rotunjime. Îl fascina mai ales albeața pielii, acolo unde ciorapii se terminau cu o margine mai închisă la culoare. Acea albeață pielii, izbitoare prin contrast, era tot ce nu avusese până atunci şi nu urma să aibă vreodată. Dar dungile negre ale jartierelor, urcând pe coapsele arcuite, îl treziseră la realitate şi contrastul dintre paloarea inocentă a pielii şi fățărnicia acelor cureluşe, menite să întunece candoarea cărnii, îi stârnise furia cu care o lovise.

Fusese singura dată când văzuse o femeie cu port- jartier. Nu putea aşadar să-şi imagineze cum ar fi reacționat dacă o alta l-ar fi ispitit aşa, dacă nu cumva furia lui nepotolită ar fi izbucnit iarăşi. Semn al fățărniciei, al cărnii care se vinde, nu al rafinamentului.

Oricum, erau vremuri prea ieftine şi prea grăbite pentru rafinamente. Femeile cu care se culcase nu aveau nume. Nici nu era nevoie, pentru că, dacă nu se îndemnau singure, era suficient un semn cu degetul. Nu erau femei care să-şi facă din asta o îndeletnicire şi, de-ar fi fost, nu l-ar fi făcut niciodată să înțeleagă asta. După război, bordelurile se închiseseră. Lipsite de adăpost, femeile mai hoinăriseră o vreme pe peroanele gărilor, în aşteptarea soldaților întorşi de pe front, ori în preajma zahanalelor care se închideau mult după miezul nopții. Apoi, lipsite de susținerea unei lumi a flăcăilor de bani gata, a cartoforilor şi misiților, a ofițerimii petrecărețe şi a becherilor mofluzi, cu bordelurile transformate în imobile cu chirie pentru noua muncitorime a oraşelor ori, pur şi simplu, părăsite şi demolate, prostituatele se adaptaseră la rânduielile vremurilor noi, câştigând premii la concursurile de strungărie ori devenind mame eroine. Iar acelea, puține, care mai primeau bărbați în felul acela socoteau venirea lui ca pe o datorie în plus. Nu ştia dacă aceia care-l îndrumau într-acolo plăteau pentru el. Era doar în trecere, nu-i păsa. De cele mai multe ori nu scotea nicio vorbă, nici nu era nevoie, ele ştiau de ce venise acolo, iar el ştia că ele n-au să-l refuze. Adesea nici nu se mai dezbrăca. Doar chipiul şi centura, poalele cămăşii sumese şi pantalonii lăsați în vine. Iar atunci

când, din întâmplare, nu lăsa dinainte la loc sigur pistolul, îi făcea semn femeii să se întoarcă şi să rămână aşa, în coate şi genunchi, ca să fie scutit, când se opintea, să ducă mâna la şold, ca să se încredinţeze că pistolul e tot acolo. Apoi, în timp ce se lăsa deasupra ei, întorcea capul într-o parte, luând din trupul femeii atât cât îi trebuia. Nu ştia cu câte femei se culcase, dar erau, în orice caz, mai multe decât cele pe care le sărutase.

Acelor femei nu le era dor de el. Se temeau de el, simţea asta, dar nu făcea nimic ca să le alunge teama. Poate că exact asta voia, îl excita şi îl făcea să se simtă bărbat, iar ele îi dădeau ceea ce aştepta.

Absenţa lui nu întrista şi nu înduioşa pe nimeni. Nu existau femei ale absenţelor lui. După ce pleca dintre braţele unei femei, nu rămânea acolo nimic care să amintească de el. Cea mai puternică dovadă a iubirii dintre bărbat şi femeie se găseşte în absenţa unuia dintre ei. Această dovadă el nu o avea. Nici măcar în ce priveşte aparenta absenţă pe care o dă somnul. Până la Marie, nu dormise cu alte femei. Şi nici cu ea nu împărţise prea mult acelaşi pat, căci trebuia să ţină tot timpul telefonul pe noptieră. Iar zbârnâitul lui în crucea nopţii redeştepta coşmarurile Mariei, care se trezea ţipând, şi era nevoie de câteva secunde bune să-şi dea seama că telefonul nu pentru ea sunase.

De aceea, pentru Matei adevărata întrupare a iubirii începuse să fie visul. Femeia era întoarsă cu spatele la el, mirosea a levănţică şi a lapte cald, umerii şi braţele goale îi ieşeau din bretelele dantelate ale cămăşii de noapte, care trebuia să fie neapărat albă, de parcă s-ar fi cununat în timpul somnului. Părul ei era răsfirat pe pernă, o mângâia ca şi cum vârfurile părului ei şi ale degetelor lui erau un fel de prelungiri ale sufletului. Ar fi putut fi Zina, dar ea stătuse cu spatele la el şi cu faţa la perete, ridicând braţele deasupra capului şi lipind palmele de zid. Nu el îi poruncise să stea aşa, dar nici nu avusese puterea s-o lase să-şi coboare braţele şi să-şi dezmorţească ceafa. Avusese chiar o plăcere de o clipă gândindu-se că ea simte acum ce puternic e el. Numai că Zina nu se supusese puterii lui, se întorsese şi-l privise cu o căutătură plină de silă. Avea să-i explice apoi că venise numai pentru ea şi ce bine că venise, altminteri cartea lui Lucian Blaga, editată de Fundaţiile Regale, deci o carte interzisă, ar fi putut-o costa hărţuieli istovitoare, dacă nu chiar puşcăria. Prilejul acela însă n-a mai venit, iar ultima imagine a Zinei a fost a femeii cu poalele ridicate, de sub care, pe coapsele dezgolite, rânjeau jartierele negre.

Când o visa, Zina se întorcea încet spre el şi îl privea tot neiertător şi în silă. Atunci se ascundea în somnul lui, frânt şi singuratic, de soldat. Tot ce putea face bun pentru el femeia pe care o iubise era să nu-l privească nici măcar în timpul somnului. Putea atunci să şi-o închipuie, reinventându-i orice parte a trupului, mai puţin privirile, care rămâneau numai ale ei totdeauna.

Deschise sertarul şi scoase cele şase plicuri puse mereu în altă ordine, ceea ce nu era fără sens, căci ele îşi păstrau înţelesul, indiferent în ce ordine ar fi fost citite. Într-un fel sau altul, toate se refereau la naşterea lui. Orice altceva s-ar fi putut schimba în viaţa lui, mai puţin semnul naşterii. Sau, altfel spus, nimic nu s-a putut schimba, tocmai pentru că acela era semnul naşterii lui. Şi tot aşa aveau să se petreacă şi puţinele lui iubiri. Născut din iubirea trecătoare, dacă a fost, a unui soldat, avea şi el, în toată viaţa lui de până acum, să iubească tot ca un soldat.

Adună scrisorile într-un colţ al sertarului. Vârî apoi braţul mai adânc şi scoase cartea lui Blaga. O răsuci pe toate părţile, de parcă făcea asta pentru prima oară. Nu se învrednicise niciodată s-o citească. De fapt, de când deschisese ochii fără să vadă nimic, în celula fără ferestre a unităţii din Sibiu, cu o jumătate de veac în urmă, tot ce citise era strâns în arhive, numerotat şi codificat cu băgare de seamă. I se părea că literatura e o tentativă palidă, neputincioasă de a descrie realitatea. Inventarea unei alte realităţi la ce altceva poate folosi decât la a consola neputinţa de a o înfrunta pe aceasta, singura care există? La ce bun să inventezi alte cruzimi când cei puternici au destulă cruzime? De ce să pui să moară oameni care n-au trăit niciodată, când moartea e din belşug, pregătită ori nepregătită? Singurele pagini pe care le citise fuseseră ale informărilor, ale delaţiunilor şi ale mărturisirilor. Fiecare individ e, într-un fel sau altul, o sursă de inspiraţie, dacă numele lui apare pe coperta unui dosar. Într-un fel, realitatea este, dacă se poate spune aşa, o autobiografie scrisă la persoana a treia. Persoana întâi ca naraţiune, ea singură, nu e convingătoare.

Răsfoi cărţulia. Din ea căzu fotografia, pe care Matei o recunoscu imediat. Uitase că e acolo, se miră cum de nu o aruncase. Un tânăr cu părul atârnând neglijent peste urechi, cu ochi neguroşi, prea puţin dispuşi să privească lucrurile aşa cum sunt, cu buza de jos mai groasă şi gura întredeschisă senzual. Cu braţele încrucişate la piept, pregătit să înfrunte lumea. Matei zâmbi, amintindu-şi de trupul agăţat de bara de metal, legă- nându-se, cu vârfurile picioarelor abia atingând podeaua.

De ochii înroşiţi şi de privirile pierdute, de limba atârnând printre buzele terciuite.

Nu privise până la sfârşit. Se întorsese acasă, ea plecase, fireşte, lăsând uşa întredeschisă. Cercelul pe care-l găsise pe covor avea o piatră preţioasă montată în aur. Nu pricepuse nimic dacă se străduise să pună pe ea lenjeria şi bijuteriile mamei sau ale mătuşilor ca să-i placă lui, iar cu această plăcere să facă un târg. Cumplit era însă că Zina îl iubea pe celălalt bărbat mai mult decât putea să îndure.

Era gelos? Ar fi vrut să fie în locul aceluia? Şi-l aminti, atârnând şi întredeschizând ochii buimaci când simţise apa rece izbindu-l peste faţă. Şi-o aminti pe ea, cu degetele tremurând peste poalele rochiei, ca o fetiţă care spune o poezie, făcând, tocmai de aceea, apariţia portjartierului nu ademenitoare, ci perversă.

Între ură şi iubire există o anumită asemănare. Amândouă îşi au partea lor de cruzime. Diferenţa constă în aceea că iubirea e cruzimea de a lua pentru sine, iar ura e cruzimea de a respinge. De aceea nimeni nu se jertfeşte din ură.

Aruncă fotografia în sertar şi privi iar paginile îngălbenite ale cărţii. Nu ajunsese încă să fie citită de nimeni, majoritatea filelor rămăseseră netăiate. Se născuse în vremuri potrivnice pentru ea, se apărase în felul ei. Luă o foarfecă şi începu să taie marginile, lăsând paginile să respire. Acum nu mai era niciun pericol, lumea nu se mai temea de cărţi. Cititorii de cărţi nu mai erau o ameninţare şi nici nu erau ameninţaţi, fie pentru că erau prea puţini, fie pentru că erau prea slabi. A deschide o carte a devenit un gest de slăbiciune.

Matei rămase cu ochii în gol. Poate ceea ce deosebeşte iubirea de ură nu e totuşi cruzimea, ci tristeţea. Un om care urăşte nu e trist niciodată. Îşi luă haina, cartea era mică, încăpea în buzunar. Apoi îşi ridică reverele pentru ca stridenţa cămăşii să nu se vadă şi ieşi pe hol. În faţa uşii Mariei nu se hotărî să intre.

Îl ajunse din urmă vocea doamnei Matilda:

— Eu zic să vă luaţi pe dedesubt şi un maieu. E deja început de octombrie şi serile sunt răcoroase.

— Nu port maieu, bombăni Matei.

— Foarte rău, hârâi doamna Matilda. Cămaşa aia e foarte subţire.

Se făcu a nu-i auzi ultima remarcă. Se opri câteva clipe pe trotuar. Ar fi putut merge pe jos, strada Povernei era aproape, ceva mai sus de Piaţa

Romană, într-un sfert de oră ar fi ajuns. Socoti totuşi că maşina e mai utilă, fie şi numai pentru că Sânziana o putea recunoaşte de departe şi, apoi, de acolo ar fi putut s-o ducă unde dorea. Vru să dea drumul casetofonului. Dar îşi aminti de întrebarea ei şi de faptul că, într-adevăr, toți cei care cântau pe caseta aia răposaseră şi se răzgândi. Porni maşina. În ce clipă, printre cei pe care îi cunoscuse, numărul morților îl egalase pe al celor vii? Dar cine stătuse să-i numere? Ca să te numere cineva, trebuie să mori în război.

S-ar fi cuvenit, poate, mai întâi să-i telefoneze. Trecuse ceva timp de când se văzuseră. După ce Monica se întorsese din Grecia, aşteptase un prilej s-o revadă, ca din întâmplare. Ea venise să-i admire uniforma, el admisese acest pretext, uniforma făcea parte din el, nu se simțise stânjenit. Spre deosebire de el, pentru Sânziana lumea continua şi dincolo de croiala uniformei lui. Îl îmbrăcase apoi cu pantaloni strâmți şi cămăşi colorate

şi, laolaltă cu veselia şi tinerețea ei, se adăugase pe ea însăşi lumii lui. Altădată n-ar fi lăsat-o să se admire, fâțâindu-se în fața oglinzii, punându-şi ştrengăreşte chipiul de general ori ridicându-şi genunchii ca o majoretă, cu mâinile bălăngănindu-i-se în mânecile prea lungi ale vestonului.

Odată, una dintre puținele femei pe care le adusese acasă se oferise să-i calce cămăşile. Nu mai ținea minte cum o chema, îi ținea minte doar gradul, era o locotenentă care lucra la contabilitate. Îşi pusese peste umerii goi o cămaşă a lui, care îi venea până aproape de genunchi şi din care i se revărsau sânii bogați. O privea fascinat, fără să poată înțelege de ce, îmbrăcată cu o cămaşă bărbătească, căzând lălâie pe trupul subțire, devenise atât de atrăgătoare. Tânăra crezuse o clipă în dragostea lui, atunci când o pătrunsese chiar acolo, de-a-mpicioarelea, ea cu fața înroşită de aburii rufei călcate, cu sudoarea de femeie tânără mirosind sălciu, ca apa de fântână, cu sânii zbătându-se prin deschizătura cămăşii, iar el, mânios de-a dreptul, aşa cum sunt bărbații când dorințele îi copleşesc, icnind ca şi cum nu-şi împingea trupul înainte, ci trăgea, fără speranță, de ceva puternic înrădăcinat. Cu Sânziana însă, lucrurile erau mai complicate. Prin deschizătura vestonului, într-ade- văr, la fiecare arcuire a genunchilor însoțită de legănarea brațelor, sânii săltau, ivindu-se, în parte, prin decolteul rochiei ca o privire furişată printre uluci. Când se săltase să cotrobăie după chipiu, rochia i se cocoțase până aproape de coapse, iar vestonul îmbrăcat pe deasupra amintea de toate nepotrivelile care îl fascinau. Numai că, în cazul ei, dorința era mult mai adâncă, n-ar fi fost suficient doar s-o strângă în brațe. Sau poate că nici măcar n-ar fi fost nevoie de asta.

Ajunsese la timp, strada era încă pustie şi luminată, ca să poată ține sub observație poarta mare. Opri motorul şi-şi lăsă capul pe spate. Între Sânziana şi Tinu era o diferență de cincisprezece ani. Chiar şi aşa, era posibil ca tatăl lor să fie mai tânăr decât el. Matei se întrebă dacă nu voia prea mult de la viață. Nu ceruse nimic pentru sine, ca să ştie dacă e mult sau puțin. Aşa privind lucrurile, orice ar fi avut ar fi fost prea mult. Îşi aminti cum era cu patruzeci de ani în urmă. Cât de mult se schimbase lumea în jurul lui, grăbit, pe nemestecate. Probabil că, dacă s-ar fi întâlnit cu sine însuşi, cel de atunci, n-ar fi găsit prea multe de vorbit. Cum ar fi să mă gândesc la mine, cel care am trăit mai puțin decât mine? Un gând imposibil, să înțelegi lumea situ- ându-te în afara ei. Iar între ei doi, ipostazele lui Faust. Ce anume rămăsese în el până la sfârşit, ce

aveau în comun tânărul Faust şi vârstnicul Faust? Înainte de a-l căuta pe Lucian Blaga, la Cluj, pentru a-i vorbi despre profesorul lui de germană, bibliotecarul Grămescu, Matei citise povestea până la capăt. E drept că stilul nu semăna, traducerea profesorului avea versurile mai egale, mai bine rânduite, sentimentele mai cumpănite. A lui Lucian Blaga era, parcă, mai tăiată, Profesorul Grămescu mergea cumsecade în urma lui Faust, tălmăcindu-i şi domolindu-i gândurile, Lucian Blaga parcă i-o lua mereu înainte. Când, pregătit să meargă la Cluj, Matei află vestea morții poetului, nu se gândi nicio clipă că ar putea să fie din vina traducerii, că nu se poate să fii atât de aproape de Faust şi să rămâi în viață multă vreme după aceea. Se gândi doar că a fost prea târziu şi gata. Aşa îmbrăcat cum era, în hainele lui de la şcoala de ofițeri de securitate, chiar şi cu povestea lui Faust sub braț, n-avea de unde şti că, indiferent dacă poetul ar fi fost în viață sau nu, el, Matei, întârziase oricum la întâlnire.

Poate că totuşi bărbatul şi femeia sunt, într-un anumit fel, de aceeaşi vârstă când au ce să-şi spună unul altuia. Să fi fost o diferență de jumătate de veac între adolescentul care se simțea pentru întâia oară bărbat, dansând cu mama lui, şi bătrânul general care cuprindea mijlocul Sânzianei, câtă vreme ritualul era acelaşi, al dansului, şi fundalul era tot valsul lui Şostakovici? Viața lui nefi- ind a lucrurilor hazardate, nu simțise niciodată că vrea să rămână înapoia vârstei lui. Acum era bărbatul unor stări ambigue, privea tinerii care începuseră să iasă pe poarta facultății, hârjonindu-se şi sporovăind, şi se căuta printre ei, fără să se poată identifica. Îşi aminti de bătrânul profesor Grămescu, ucis de damnațiunea lui Faust. Îşi făcu o scurtă socoteală şi îşi dădu seama că e cu câțiva ani mai mare decât era profesorul său de germană când îl cunoscuse şi i se păruse nemaipomenit de bătrân. Bătrânețea e boala lipsei de speranță, îşi aminti de spusele doctorului şi zâmbi, cu ochii îndreptați spre poarta pe care continuau să iasă tineri, dintre care unii probabil nici nu erau născuți în timpul revoluției. Pentru ei, poate, comunismul era tot atât de îndepărtat şi de neverosimil pe cât fuseseră pentru el dictatura regală sau rebeliunea legionară.

Purta acelaşi pardesiu negru şi aceeaşi căciuliță albă, îi veni în minte, când o văzu ieşind. Luă cartea în mâinile amorțite, era momentul ca, după atâta vreme, să i-o dea înapoi. Nu era ea, fireşte, lipsea căruțul cu butelii ce reprezenta corvoada şi speranțele altor vremuri şi nu mai exista nici ghețuşul pe care în timpurile acelea lucrurile erau lăsate să

alunece şi totuşi era aceeaşi, căci el se simţea la fel de nepregătit la vederea ei.

Îi făcu semn de departe cu farurile. Ea flutură din mână, fără să grăbească pasul. Matei aruncă o privire fugară în oglinda retrovizoare. Ceea ce văzu acolo era mulţumitor, căci nu-şi zări decât ochii limpezi, de lup siberian. Porni motorul şi aşteptă o clipă ca bătrâna maşină să intre în cadenţă. Dădu să pornească, dar, în aceeaşi clipă, din spate veni în viteză, păcănind din cele două ţevi de eşapament, o maşină sport roşie ce îi tăie calea şi frână spectaculos chiar la doi paşi de Sânziana, care aplaudă entuziasmată. Apoi, după ce privi în jur cu mândrie, să fie sigură că scena fusese observată şi că spectacolul fusese dat pentru ea anume, fata se strecură prin portiera întredeschisă. Maşina mai rămase pe loc câteva clipe, atâta cât cel de la volan să se aplece spre ea şi să o sărute, apoi demară în trombă, lăsând în urmă zgomot şi fum.

Matei asistă la scenă cu sentimentul că vede la cinematograf o hologramă în mijlocul căreia el e un simplu spectator. Opri motorul şi rămase o vreme rezemat de speteaza scaunului, cu ochii închişi. Când îi deschise, zări cărţulia pe bancheta din dreapta. O luă şi o răsfoi încet. Scosese fotografia tânărului şi o lăsase în sertar. Degeaba. În cărţulia aceea, printre foi, avea să fie mereu fotografia unui bărbat care nu era el.

În pădurea Băneasa ciripeau păsările.

— S-ar putea să fie ultima oară când ne întâlnim, spuse Haralambie.

— Dostoievski ce spune? întrebă Calimente, părând sincer în curiozitatea lui.

— Dostoievski zice că în lumea asta singura răsplată e pedeapsa.

— Păi, vezi, întări resemnat Prodan.

— Nici prea multă carte nu-i bună, conchise Calimente, după o matură chibzuinţă.

— Ştiam şi noi asta, spuse Prodan, care în ziua aceea părea de acord cu orice. Mai bine zi-i ăstuia.

Ăsta era Haralambie, care se rezemase de un copac, cu mâinile în buzunare.

— Pe noi, spuse el, care am făcut parte din delegaţia de la Palatul Cotroceni, ne-au chemat la anchetă. Au zis că, dacă nu-i dăm în vileag şi

pe ceilalți instigatori, ne dau pe mâna procuraturii militare. Până una-alta, ne-au ars fiecăruia câte o amendă zdravănă. Cică pentru tulburarea ordinii publice.

— N-am spart nimic, obiectă Zgabercea. N-am rupt o floare.

— Mitingul a fost ilegal, aminti Lucian. N-aveam autorizație decât pentru piața din fața Guvernului. Restul a fost doar o înțelegere cu jandarmii.

— Dar ăia aveau autorizație când ne-au tăiat lefurile? se burzului Calimente.

— Lor nu le cere nimeni autorizație.

— Ba uite că le cerem noi.

— Vezi să nu ți-o arate, se hlizi Zgabercea.

— Ce le-ai spus la anchetă, locotentente? interveni Matei, peste vocile celorlalți.

— Nici nu trebuia să le zic, răspunse Haralambie. Ştiau tot. Nu voiau decât să pun pe hârtie tot ce-mi dictau şi să semnez. N-aveau nevoie de declarația mea, pe asta o ştiau în amănunt, aveau nevoie doar de semnătura mea sub ce ar fi vrut ei să declar. N-am semnat nimic, le-am spus că vreau să-mi văd avocatul. Mi-au spus c-o să-l văd pe dracu'. Am început să-l văd deja. La plecare mi-au dat procesul-verbal cu amenda. Ăsta era valabil şi fără semnătura mea. Am numărat zerourile de după prima cifră, erau patru. Cât leafa mea pe şase luni. Aşa că am şi început să-l văd pe dracu'.

— Şi ce le-ai spus? îşi lungi gâtul Calimente.

— Chiar asta. Că e cât leafa mea pe şase luni de aici încolo.

— Şi ei ce-au zis?

— Că poate pe şase luni în urmă. Că, oricum, de azi în şase luni n-o să mai fiu în poliție.

— Da' unde o să fii? nu înțelese Calimente.

— Ori în puşcărie, ori în şomaj. Ajutorul de şomaj durează nouă luni. Puşcăria, nu se ştie.

Calimente chibzui cu seriozitate. La urmă zise:

— Eu zic să alegi şomajul...

— Taci, prostovane! îl repezi Prodan. Dacă era pe alese, te alegeai şi tu cu ceva minte.

Calimente se întoarse gata de harță, dar se împiedică de o rădăcină uscată şi fu cât pe ce să cadă. Nu râse nimeni, nu-l băgară în seamă.

— Ministrul ce spune? întrebă iarăşi Matei.

— Ministrul nu mai spune. Şi-a dat demisia acum două ceasuri. Ştia el ce ştia când mi-a zis că preşedintele ne-a pus gând rău.

— Asta s-a văzut, conveni Matei. Jandarmii s-au dat deoparte ca la un semn şi ne-au lăsat să trecem. N-a fost o înțelegere, cum credeați voi, a fost o capcană. Ca să le dați motive să vă vâneze unul câte unul, ca pe iepuri.

— Asta i-au cerut ministrului, continuă Lucian, dar el a refuzat şi a preferat să plece. Păcat, generalii îl simpatizau. Bea cu ei, nu ținea mereu la băutură, dar asta îl făcea mai simpatic.

— Şi ăla de-a venit în locul lui?

— Şi ăsta e simpatic, dar pentru alții. Întâi a făcut facultatea şi p-ormă şi-a luat bacalaureatul. De-aia, că a dat aşa o pleaşcă peste el şi s-a văzut ministru, face tot ce i se spune.

— O să ieşim din nou în stradă, se grozăvi Calimente, având grijă să nu se mai împiedice în vreascuri. O să le arătăm noi...

— Nu mai iese nimeni, spuse Haralambie. De unde la sindicat veneau în fiecare seară cu zecile şi ne îndemnau să facem ceva, că nu se mai poate, acum s-a făcut gol în jurul nostru. Când trecem pe lângă ei, şterg pereții, abia dacă ne mai dau bună ziua. Ziceau să facem ceva, că nu se mai poate. Acuma se poate orice.

— Jandarmeria a avut camerele ei de filmat, adăugă Lucian. Au avut şi de la televiziuni. O armată întreagă de gură-cască n-are altă treabă decât să deruleze cu încetinitorul peliculele şi să ne identifice.

— Lista de prezență, spuse Matei. Ce te miri aşa, căpitane, nu ți-e cunoscută chestia asta? N-ai fost şi tu altădată gură-cască?

— Atunci era altceva, şefu'. Dar noi între noi să ne facem una ca asta, uniformă la uniformă?

— Uniforma, îl linişti Matei, e uniformă câtă vreme stă de partea asta a cordonului care păzeşte. În clipa în care trece dincolo, printre ăia care trebuie păziți, nu mai e uniformă sau aş zice că e o uniformă îmbrăcată pe dos.

— Şi, în plus, adăugă Haralambie, cei de la serviciile de informații nu poartă uniformă. Pentru ei uniformele noastre nu valorează mai mult ca nişte salopete. Dar adevăratul motiv pentru care băieții ne ocolesc e că au început să facă liste cu cei pe care vor să-i dea afară. Nimeni nu zice nimic. Toată lumea ştie şi toată lumea tace. Fiecare îşi face cruce cu limba în cerul gurii şi se roagă să nu fie tocmai el pe listă.

— Cel mai trist, adăugă Lucian, este că au început să se pârască unii pe alții. Ca să facă liste, nici nu mai trebuie să se uite la filmările de la manifestație, listele vin singure. Pe ăia care aduc listele nu-i întreabă nimeni: „Bă, da' tu, dacă n-ai fost la manifestație, de unde știi de ăștia de care ai scris aici?". Ba cred că le dau și câte o cafea și le și strâng mâna la plecare. Fiecare crede că, dacă duce o listă din alea, o să fie răsplătit, că denunțătorii au imunitate. Nu știe că e pe lista următorului, care așteaptă la ușă.

— E foarte trist, reluă Haralambie. Toată ciuda, toate invidiile și răzbunările ies acuma la iveală. Ai ceva împotriva unuia? Vrei să-i iei locul? Foarte simplu. Îl pui pe listă și-l dai la băieții de la servicii și de la procuratură. Mai ales că listele nu trebuie semnate. Îmi spunea ieri la sindicat unul dintre prizăriții cu care ne mai întâlnim că, dacă numeri oamenii de pe liste, îți ies de două ori mai mulți decât am fost la manifestație.

— Cum e posibil așa ceva? oftă Calimente, pentru care nedumerirea era o formă de înțelepciune.

— Simplu, interveni Prodan. E omenește de simplu. De ce-au ieșit oamenii în stradă? Ca să nu-și piardă slujbele. De ce tac acuma? Tot ca să nu-și piardă slujbele. Au văzut că nu merge într-un fel, încearcă altfel. E și asta un fel de manifestație. Numai că lozincile le fac acum alții. Tu le repeți. De repetat, le-am repetat și noi.

Râse.

— Cel puțin aia cu javra ordinară o să rămână de poveste.

— Și treaba cu armele ce mai e? întrebă Matei, care nu păruse până atunci să se mire de nimic. Cică au zis ceva la televizor. Cinci polițiști aveau armele la ei...

— Numai trei, îl contrazise Haralambie. S-a deschis anchetă.

— Trei, cinci, n-are importanță, insistă Matei. Asta sună foarte prost în urechile românilor. Polițiștii s-au dus înarmați la manifestație, gata să tragă. Numărul nici nu mai contează.

— E o minciună, interveni Lucian. Doar ca să bage spaima-n noi. Am făcut așa cum ne-ați zis, șefu'. Am lăsat toate armele în rastel.

— Și-atunci?

— S-au luat după filmări, acolo unde nu se vede clar dacă e vorba de pistol sau doar de tocurile goale.

— V-am spus să nu vă luați nici tocurile pistoalelor, șuieră Matei.

— Șefu', lungi vorbele Lucian, ne-ați spus, dar știți cum e, matale ați văzut destule și le știți. Pentru mulți de-ai noștri era prima manifestație

şi tocmai la aia s-au nimerit să fie manifestanţi. Ei nu ştiau cum e să spargi un miting şi să-i beleşti pe mitingişti. N-au avut încă vreme să se aşeze şi într-o parte, şi-n ailaltă. S-au apucat de manifestaţii fără să ştie, mai întâi, să facă o contramanifestaţie.

— Vor să asmută lumea împotriva voastră, spuse Matei. Armele sperie întotdeauna. Nu trebuie să mai fiţi cei care o duc prost, ci cei care ies cu armele în stradă, gata să tragă ca smintiţii.

— Dar nu e adevărat, se încăpăţână Lucian. O să dovedim asta.

— Sunt convins, spuse Matei. Doar nu eşti de ieri, de azi, ştii cum se fac astea, căpitane. Ei o zic azi, când lumea e numai ochi şi urechi, o zic cu o mie de guri şi în faţa a o sută de camere de filmat. Când o să ziceţi voi, microfoanele or să fie scoase din priză. Şi, oricum, atunci lumea o să aibă altă treabă.

— Începuse atât de bine... suspină Calimente.

— Dacă ar fi să te iei numai după cum încep lucrurile, lumea ar arăta cu totul altfel.

— Nu pricep, şefu', se întoarse Lucian, zău că nu pricep. Dacă ştiaţi toate astea şi n-aţi crezut o iotă din ce făceam, de ce n-aţi zis? De ce-aţi mai venit cu noi?

Matei privi peste capetele lor.

— Cel mai simplu ar fi să-ţi răspund că am venit cu voi pentru că m-aţi rugat. După atâtea ordine câte v-am dat, fac şi eu ca voi măcar o dată. Mi-aţi cerut să vin cu voi, ca să câştigăm împreună. Ştiam că asta nu se poate. Chiar dacă ai crezut că i-ai învins, vin alţii în locul lor. M-am gândit că am ajuns la o vârstă la care pot să mai şi pierd, ca să văd cum e...

— Deci nu mai e nicio scăpare... conchise Lucian.

— Ba da, nu trebuie să fii necăjit. Depinde de partea cui eşti. Nu-i nicio tragedie că nu poţi să-i învingi. Treci de partea lor şi gata, toate neajunsurile se transformă în avantaje. Aşa cum era până acum. Aşa cum pentru unii dintre voi o să fie şi de aici înainte.

— Şi pentru ceilalţi? De ce să plătească numai unii?

Matei îl bătu pe umăr.

— Dacă ar plăti toţi, n-ar mai avea cine să primească.

Prodan avea opinia lui, pe care de astă dată o exprimă
direct.

— Nu de-asta am ales să îmbrăcăm uniforma, ca să fim de partea păgubaşilor.

— S-ar putea să ai dreptate cu uniforma, spuse Haralambie, dar poate că n-ai îmbrăcat-o pe aia bună.

— Şi cum arată uniforma aia bună de care zici, cu care nu păgubeşti?

— Nu ştiu, spuse Haralambie, că uniforma aia nu prea se poartă...

— Lucrurile nu se opresc aici, continuă Lucian. Voi la sindicat încă nu ştiţi, dar preşedintele o să anunţe în seara asta că renunţă la serviciile noastre. Nu mai vrea escortă din partea poliţiei. Nu mai are încredere în noi.

— Nici noi n-avem încredere în el. Suntem chit.

— Da, om fi noi chit, adăugă Lucian, dar ştii cum e la babaroase, când joci cu Dumnezeu. El dă mereu unu-unu, tu numai din când în când.

— Ca să dai unu-unu, ai nevoie de două zaruri. După tot ce s-a întâmplat în ultimele zile, nu mai găseşti doi poliţişti care să aibă încredere unul în altul.

— Noi suntem şase, socoti, oarecum ezitând, Calimente.

— Noi suntem ca feţele aceluiaşi zar, spuse Haralambie. Nu se pune.

De la grădina zoologică se auziră răgete şi boncăluit de cerbi. Deasupra lor fâlfâiră aripi negre.

— La urma urmelor, se întoarse Prodan la subiect, la ce v-ați fi aşteptat? Atâta am strigat că-i javră ordinară, încât până la urmă l-am convins şi pe el.

— Nu trebuie să te iei după tot ce se strigă la manifestații, interveni Zgabercea. Şi nici după tot ce spun femeile când fac amor.

— Mie mi-a plăcut, suspină Calimente, cu priviri visătoare. Mamă, ce i-am zis-o! Şi aia cu chipiele aruncate peste gard. Ce-o fi făcut cu ele?

— Tu ce-ai fi făcut? îl întrebă Prodan, fără să conteze prea mult pe imaginația lui.

— Eu mi-aş alege unul mai nou pentru mine. Cu celelalte aş deschide o tombolă, să vezi câți muşterii am avea care ar vrea să aibă o şapcă din alea în casă! Ca şi cu steagurile găurite de la revoluție.

— Păi, dacă mă gândesc bine, chipiul ar încăpea numai bine în gaura aia. Tocmai ce ne lipsea ca să fie revoluția întreagă.

— De-aia vă şi spun, reluă Haralambie. Probabil că e ultima oară când ne întâlnim toți. Sigur ne-au filmat şi toate numele noastre sunt pe una din liste. Dacă vreunul din noi scapă nevătămat o să fie doar din pură întâmplare. Sau poate că nu...

— Ce vrei să spui? se rățoi Prodan.

— Exact ce-am spus, zise răspicat Haralambie. Ei ştiu unele lucruri pe care nu le-ar fi putut afla decât de la ai noştri. Altele, e drept, le-au vorbit unii şi alții la telefon, ca proştii.

— Păi, cum să ne asculte la telefon? se miră Calimente. Pentru asta le-ar fi trebuit mandat de la judecător. Ca să ia mandat, trebuiau să dovedească intenția. Ca să aibă dovada intenției, trebuiau să vă asculte telefoanele. Cum ar veni, te învârți în cerc, nu pricep.

— Mandatul se ia cum ai cumpăra o pâine. Ba chiar mai uşor, că e gratis. Pe unii îi ascultă fără mandat. E ca şi cum întâi ai mânca pâinea şi după aia te duci s-o cumperi. Pentru alții, invoci siguranța națională. Când aud de siguranța națională, judecătorii nu mai zic nici pâs.

— Ce siguranță națională? se rătăci Calimente în învârtitul în gol. Doar nu suntem terorişti.

— Vino de vezi, interveni Zgabercea. Dacă te duci cu pistoalele să bagi spaima-n preşedintele țării...

— Măcar, se îmbufnă Calimente.

Micul Tofan îşi scosese briceagul şi cioplea un băț. Matei îl privi cu melancolie, amintindu-şi de lungile lui pânde în Munții Făgăraşului şi de joaca nesfârşită cu baioneta înfiptă de la trei paşi în trunchiurile

brazilor.

— Ne întâlnim câţiva la sindicat şi vorbim în dodii, de frică să n-aibă vreunul din noi aparat de ascultare la el. Vorbim în şoaptă, mai degrabă ne facem că vorbim, strâmbând din buze. Dacă mi-ai fi spus asta acum o săptămână, când eram gata să luăm cu asalt zidurile Cotrocenilor ca Palatul de Iarnă, ţi-aş fi râs în nas.

— Palatul de Iarnă, pufni Prodan. Că veni vorba de ruşi, nu vine şi Dostoievski pe-acolo, la sindicatul poliţiştilor, să vă dea sfaturi?

— Râzi degeaba, i-o întoarse Haralambie. Pe Dostoievski nu poţi să-l îmbraci în uniformă.

Pe drumul de întoarcere tăcură. În ciuda privirii mustrătoare a lui Matei, Lucian lăsă geamul deschis şi fumă două ţigări, una după alta.

— M-aţi necăjit, şefu', cu ce-aţi zis, îndrăzni în cele din urmă, când se aşezară pe bancă, sub îndemnul plin de elan al lui Tudor Vladimirescu. Şi leul ăsta de-aici parcă râde de mine, îmi aminteşte de ăla de la Cotroceni.

— Leul ăla le era dedicat eroilor. Are toate motivele să râdă de tine.

— Ce-i vina mea că-n ziua de azi nu mai avem noroc de gloanţe? M-aş face şi eu erou, dar nu ştiu cum.

— Nimeni nu ştie, spuse Matei, ridicând ochii spre cerul care începea să se întunece. Asta nu se învaţă la şcoală, ca scrisul şi cititul. Şi nu mai fi aşa supărat, am minţit adineaori când am zis c-am ştiut. Şi pentru mine a fost ceva nou. Ceva n-a fost la locul lui de la început.

— Adică?

— Căpitane, uniforma ori te îmbraci cu ea, ori o laşi în cuier. Ea nu-ţi dă voie să faci lucrurile pe jumătate.

— Adică n-am fost destul de hotărâţi?

— Ba tocmai, caraghios de hotărâţi.

— Iar vă râdeţi de mine...

Matei îl privi cum îşi scoate chipiul şi se scarpină înciudat în creştetul capului. Scoase şi el cătuşele şi începu să le bălăngăne pe deget.

— Când eram de partea asta a cordoanelor, ştiam ce am de făcut, aveam de partea mea poliţişti înarmaţi. Când am trecut de partea cealaltă, aveam cu mine şase mii de poliţişti cu mâinile goale. N-am comandat niciodată armate neînarmate. Nici nu cred că i-ar mai spune armată. O armată neînarmată e totuna cu o armată dezarmată.

— N-aţi zis matale să lăsăm armele la rastel? Acuma de ce-o întoarceţi?

— Am zis şi bine am făcut. Şi asta pentru că aţi ţinut cu tot dinadinsul să mergeţi în uniformă la manifestaţie. A fost cum nu se poate mai rău. Ce-aţi fi putut face în uniformă n-aţi putut pentru că eraţi neînarmaţi. Ceea ce puteaţi face ca civili, să răcniţi, să vă îmbrânciţi, să strigaţi toate drăciile care vă vin în minte, iarăşi nu puteaţi face, pentru că eraţi îmbrăcaţi în uniformă. Dacă aţi fi fost în civil, fără tocurile de pistol goale şi fără chipiele cu însemnele naţionale pe care să le aruncaţi peste gard, nimeni nu v-ar fi putut face nimic. Chiar şi scandând îndemnuri pentru javrele ordinare. Te-ai prins?

— Şi atunci ce farmec ar mai fi avut?

— Dacă aţi vrut să faceţi parada modei, atunci e altceva. Cine se răzbună acum pe voi nu e mai ales preşedintele, ci uniforma. Ei nu i-a plăcut deloc.

— Matale ce treabă aveţi? spuse, amărât, Lucian. Pensia nu v-o poate lua nimeni.

— N-am nicio altă treabă decât să îmbătrânesc mai departe. Nimic nu mi-a reuşit aşa bine decât chestia asta. Să îmbătrânesc mai departe şi să mor.

— Ce vă veni?

— Mai nimic... Dacă ar fi după mine...

— N-am vrut să vă supăr, şefu', dar zic şi eu aşa, că mă uit la băieţii ăştia şi nu ştiu cu ce să-i ajut. Ce se hlizea lumea la noi până acum şi din bancuri şi ocări nu ne scotea... Când suferim, tot la bancuri ajungem.

Apoi se întoarse brusc spre Matei:

— Mă întreb ce-ar fi zis plutonierul-adjutant Ghervasie, el, care era aşa de mândru că e poliţist...

— Chiar aşa, dădu Matei din cap, fără să se gândească totuşi la asta.

— Imaginaţi-vă că înfiinţase un cenaclu satiric unde se inventau bancuri despre poliţişti. Zicea că dovada cea mai bună că poliţiştii nu sunt proşti ar fi să râdă la bancurile cu poliţişti. Putea să-ţi spună bancuri o noapte întreagă, te tăvăleai de râs. N-am cunoscut un om aşa de serios ca plutonierul-adjutant Ghervasie.

Matei continua să-l privească pe jumătate amuzat, pe jumătate nedumerit. Lucian persevera să dea curs amintirilor.

— Chiar despre asta voiam să zic, adăugă Lucian, dar ne-am luat cu amărâta asta de manifestaţie. Decalogul plutonierului Ghervasie. Cred că am răspuns şi la întrebarea cu referinţele geografice.

 Ai găsit casa?

— Nu chiar casa... Dar cred că am dibuit oraşul. Uite, orice punct e întretăierea unor linii. Dacă ştii liniile, afli punctul, aşa-i? Prima linie o găsisem deja. Oraşele bombardate în război. E o linie curbă care urmează curbura Carpaţilor. Iaşi, Bacău, Focşani, Buzău, Ploieşti şi Bucureşti. Nu toate oraşele astea au fost bombardate în jurul gării. De pildă, la Focşani a fost bombardată şoseaua spre Bucureşti, la Ploieşti rafinăriile. Dar nu e exclus ca vreo bombă rătăcită să fi căzut şi-n apropierea gării. În timp ce la Bucureşti bombardamentul din jurul Gării de Nord a fost iadul pe pământ. Aşa că putem lua de bun oricare dintre oraşele astea. Acuma vine cealaltă linie. Drumul trupelor germane, în retragerea lor din Rusia. Am cercetat hărţile de la Muzeul Militar Central. Dacă tragi linia, după toate săgeţile care indică direcţia armatelor germane, sunt una care vine din nord, dinspre Ucraina, şi alta dinspre răsărit, din Basarabia. Ele se întâlnesc undeva în nordul Moldovei, coboară un pic şi pe urmă trec munţii, în Ardeal. Trebuie să fie deci undeva în nordul Moldovei, unde frontul s-a oprit o vreme.

Lucian îşi aprinse o ţigară, apoi, cu chibritul stins, făcu două desene imaginare în aer.

— Există o mare probabilitate, continuă, ca omul pe care îl căutăm să locuiască în Iaşi. Se leagă şi cu povestea violoncelului. La Iaşi avea cine să-l înveţe să cânte la violoncel. Din păcate însă, asta nu m-a ajutat cu nimic. Nu există printre arestaţii de la Jilava niciunul născut în Iaşi la sfârşitul războiului. Şi nu l-am găsit nici pe listele arestaţilor din deceniile de dinainte de revoluţie. Cel puţin nu printre arestaţii din motive politice, cărora Europa Liberă să le fi sărit în ajutor. Şi nici printre arestaţii de pe 14 decembrie, de la CUG. Se poate ca în privinţa asta bătrânul să se fi înşelat. Ori poate că n-am înţeles noi exact ce-a vrut să spună.

— Ciudat, în ce mă priveşte, nu s-a înşelat niciodată. Ce-i drept, erau mai ales chestii generale, despre lume şi viaţă. Să mori de râs, nu-i aşa? Un tată despre care nu ştii nimic îţi dă sfaturi prin cutia poştală. Dacă mă întreabă careva cine e tatăl meu, chiar aşa o să-i şi spun: tatăl meu e o cutie poştală. De pildă, într-a patra scrisoare îmi spunea să fiu pregătit. Să nu fac lucruri de care alţii să-şi aducă aminte. Era prin anii '80, cred că bătrânul voia să mă avertizeze că o să vină vremea judecăţilor întâmplătoare.

— Ce nu înţeleg eu, spuse Lucian, care ascultase în tăcere, e chestia cu chepengul. Vine ca nuca-n perete. Pentru ce să spui, după mai bine

de şaizeci de ani, că podeaua scârţâia ca vechile case cu pivniţă? Nu mi se pare un lucru atât de important încât să-l ţii minte o viaţă. Şi cu atât mai puţin să-l aminteşti altuia. Trebuie să fie aici un tâlc pe care nu-l pricep.

— De ce crezi că bătrânul a scris scrisoarea asta taman ca să ne folosească nouă? Ce te face să crezi că el ştia de cele cincisprezece întrebări ale plutonierului Ghervasie?

Se vede că Lucian se gândea la altele.

— Am răspuns la nouă întrebări, dar nu ştiu cum să merg mai departe. Tot ce rămâne de făcut e să răscolesc evidenţele populaţiei din tot Iaşiul. E vorba, în atâta vreme, de multe sute de mii de oameni dintre care câteva mii, dacă reuşesc să-i găsesc, au sau ar fi avut vârsta asta. Aşa o cercetare nu se face oricum, e nevoie de un motiv temeinic, de aprobări şi de o echipă. În situaţia în care suntem acum, m-aş mira s-o putem face...

— Să recapitulăm întrebările la care n-am răspuns...

— Am făcut şi asta. Există numai două persoane pe lumea asta care ne-ar putea ajuta. Din păcate, e vorba tocmai de cel care a scris scrisoarea şi de cel căruia îi e adresată. Mi-ar mai trebui ceva, orice, un amănunt, habar n-am. O aluniţă pe faţă, un tic...

— Caută-mă pe mine, zâmbi Matei.

— Atunci e simplu. Pe matale v-am găsit.

— Nu aşa. Caută-mă pe mine, dar fără să te gândeşti la mine. Caută-mă ca şi cum aş fi altcineva.

— Şefu'... îl privi Lucian încurcat. Cred că manifestaţia asta ne-a tâmpit pe toţi. Cum să vă caut fără să vă caut...?

— E foarte posibil ca el să semene cu mine. Poate că e înalt, blond, cu ochi albaştri...

— La moldoveni e plin de blonzi cu ochii albaştri. Dacă mă trimiteaţi în Gorj sau în Argeş era mai simplu, ăia-s mai ţigănoşi.

Se scărpină lung în creştet, privind către farurile care măturau strada. Era semnul că îi mai venise o idee.

— Am mai avea o şansă. Aşa cum noi îl căutăm pe el, tot aşa poate că ne caută şi el pe noi. Ce-aţi zice de asta? S-ar putea ca ceea ce a primit el să fie mai clar, să nu mai fie nevoie de tot chestionarul plutonierului Ghervasie. Te pomeneşti că într-o zi vă bate la uşă...

Matei clătină din cap.

 Dacă ar fi fost aşa de simplu, s-ar fi întâmplat deja. Nu te baza

prea mult pe asta, n-o să mă caute. Un om care a trecut prin atâtea devine neîncrezător. O fi crezut că e doar o glumă proastă a neamţului de taică-meu.

— Atunci, şefu', nu mai ştiu ce să fac. Daţi-mi lumină.

— Caută-mă pe mine, repetă Matei.

— Mi-e la fel de greu să vă caut eu cum v-ar fi matale să vă căutaţi singur. Măcar ajutaţi-mă. Hai să vă căutăm amândoi.

A CINCEA SCRISOARE CĂTRE TATAL MEU. Iată aşadar, bătrâne, în afara scrisorilor pe care nu ştiu cum să le consider, căci par venite de nicăieri, a doua dovadă că ai existat. Prima fiind că exist eu însumi. Am primit deunăzi câteva hărţi pline cu săgeţi ale căror vârfuri indică drumul tău şi al armatei germane, izgonită de peste tot. Pun degetul pe hartă, în lungul săgeţilor, şi merg pe urmele tale. Ele vin din stepele pe care le-aţi străbătut în glorie spre răsărit şi de unde v-aţi întors umiliţi. În dreptul Iaşilor se opresc, desenează un cerc şi apoi pornesc, prin trecătorile Carpaţilor, spre Ardeal. Acolo te-am pierdut iar, vârfurile săgeţilor de pe hărţile mele dispar. Dacă ar fi să-mi desenez viaţa, ar fi tot un şir de săgeţi ca şi astea, mergând pe urmele tale. N-am vrut să te găsesc, deşi te-am căutat mereu. De câte ori mă rătăceam, mă întorceam în locul de unde plecasem. Naşterea mea s-a petrecut în trepte. Mă uit la scrisorile tale şi îmi dau seama că nici nu sunt pe de-a-ntregul născut.

N-a fost corect din partea ta. Ar fi trebuit să dispari, să mă laşi să cred c-ai murit. În felul ăsta, n-ar mai fi trebuit să demonstrez nimic, n-ar mai fi trebuit să te urăsc, n-ar mai fi trebuit să te ucid şi niciun alt trup n-ar mai fi purtat chipul tău. Ai fost egoist, ca orice om care nu moare la timp.

Cred că o vreme te-am uitat. M-am întors atunci acasă cu teamă, nu ştiam ce-o să fac dacă o găseam pe Zina ghemuită pe covor sau aşezată într-un colţ de odaie, cu genunchii la piept. Mi-era teamă să nu trebuiască să-i cer iertare. Şi atunci s-ar fi petrecut un lucru de neimaginat, ar fi trebuit să te iert şi pe tine. Ceea ce, dacă pot spune aşa, nu mi-aş fi iertat niciodată.

Nu am cerut iertare nimănui. Cum niciodată n-am ştiut dacă nu cumva eşti chiar tu în spatele a ceea ce mi se întâmplă, nu ştiam nici

dacă nu te iert din greşeală pe tine.

Ea însă nu mai era acolo. Plecase în grabă, pierduse un cercel pe care nu se aplecase să-l caute. Ar fi meritat, era din aur şi uşor de găsit. M-am gândit că poate o să se întoarcă să-l ceară, mai degrabă ceva din mine spera să se întâmple aşa, dar n-a fost să fie. Aş fi putut să-i bat la uşă, dar ce să-i spun? Ar fi fost încă o întâlnire nefericită pe lângă celelalte două pe care le avusesem cu ea. Asta în cazul în care uşa s-ar fi deschis pentru mine altfel decât izbind cu bocancii în ea. N-am avut însă prea mult timp să mă hotărăsc, după o vreme la poarta lor a fost pus un lacăt care n-a mai fost descuiat mult timp. Iar cei care, într-un târziu, au scos lacătul nu erau cei care-l puseseră.

Dacă mi-ai fi scris atunci să nu fac lucruri care o să le amintească altora de mine, ţi-aş fi râs în nas. În anii care au urmat amnistiei din ’64, comunismul părea mai victorios ca oricând. Cei care nu ne iubeau se resemnaseră cu ideea că existăm. Cei cărora nu le tihnea nu mai doreau să schimbe lucrurile, ci doar să plece unde or vedea cu ochii. Nici asta nu se putea face oricum, graniţele erau straşnic păzite şi, chiar dacă ai fi reuşit, printr-o minune, să treci graniţa românească, cei de dincolo te expediau numaidecât înapoi.

Te învinsesem. Nu-mi mai ieşeai în cale. Nemţălăul intra în rândul lumii. Oare cum o fi arătând existenţa mea povestită de alţii? Am putea ajunge la o concluzie năstruşnică, aceea că Matei Visarion n-a existat niciodată. Nu am nicio dovadă a ceea ce sunt de fapt. Nu am niciun alt martor decât pe mine însumi, dar viaţa mea, povestită la persoana întâi, riscă să devină patetică. După ce vei fi primit aceste scrisori, ai putea să-mi fii martor tu, dar va fi greu să explici cum de ştii toate astea, nefiind niciodată de faţă. Matei Visarion, aşa cum l-au văzut ceilalţi. Pentru unii, n-a fost decât lumina orbitoare a interogatoriilor, în spatele căreia auzeau o voce ameninţător de liniştită. Pentru alţii, o siluetă de care trebuiau să se ferească, pe potecile munţilor. Între ai lui, o uniformă cu o stea în plus pe epoleţi pentru cei care trebuiau să-l asculte şi cu o stea în minus pentru cei care ştiau că, dându-i ordine lui, treaba e ca şi făcută. Pentru femei, o prezenţă întâmplătoare şi o absenţă lipsită de melancolie. Pentru toţi ceilalţi, o abstracţiune. Cum eşti şi tu, bătrâne. O abstracţiune care naşte o altă abstracţiune.

Nu mi-am dat seama că te învinsesem şi că, devenită obişnuinţă, cruzimea mea se preschimbase în indiferenţă. Ziua în care tinereţea mi s-a încheiat a fost cea în care l-am întâlnit pe Ion Gavrilă Ogoranu.

Nimeni nu se mai străduise să-i pună la loc fotografia pe peretele unităţii de Securitate din Sibiu. Oricum, nu mai avea rost. Nici pentru cei care credeau că murise, undeva în munţi, chircit ca o sălbăticiune în vreo văgăună. Nici pentru cei care încă se încăpăţânau să-l caute, neştiind unde şi pe cine, căci după atâta amar de vreme, în ciuda faptului că i se spunea Moşu', pentru ei rămăsese un student privind lumea cu o curiozitate umbroasă.

Doctorul avea dreptate când spunea că bătrâneţea e boala lipsei de speranţă. Pe Ion Gavrilă Ogoranu, dacă el ar fi crezut că se mai poate face ceva, nu l-am fi găsit probabil niciodată. Când a obosit, resemnarea l-a făcut să semene cu toţi ceilalţi. Iar pe toţi ceilalţi îi găsiserăm unul câte unul. Ai să mă întrebi de ce, dacă eram atât de priceput să-i dibui pe alţii, nu mi-a trecut niciodată prin cap să te caut şi pe tine. Tu nu meritai să te găsesc.

Nu ştiu cum e să te ascunzi. Eu am fost totdeauna cel care bătea în uşă şi ştia exact ce are de făcut după ce uşa se va deschide. Nu ştiu cum e să fii înăuntru şi să auzi dintr-odată bătăile în uşă. Nu am încercat să mă pun în pielea celui care se ascunde. Poate doar ca să-l pot descoperi mai uşor. Pentru mine, a te ascunde era o soluţie trecătoare şi, de aceea, inutilă. Ea nu simplifica

niciodată lucrurile şi făcea ca până la urmă soluția să fie mai complicată şi mai neîndurătoare. De aceea, nu-i înțelegeam pe cei ce se ascundeau. Şi pe cei pe care nu-i înțelegi nici nu-i respecți. Ar fi trebuit să-mi fie milă de ei, dar asta n-ar fi făcut decât să simplifice situația lor şi s-o complice pe-a mea. Mila e un transfer de responsabilitate pe care nu eram dispus să-l accept. Mie mi se părea că rezistența asta, pe care ei o numeau dârzenie, e doar o formă de încăpățânare şi că moartea pe care o socoteau jertfă putea fi socotită şi aşa, de vreme ce orice jertfă este inutilă.

N-am reuşit să înțeleg de ce moartea l-a ocolit pe Gavrilă Ogoranu. Nu l-a iubit îndeajuns? Pentru că, se ştie, cel pe care moartea îl fereşte nu iese teafăr din încercarea asta. N-am fost singurul care m-am dus să-l văd. Mulți dintre cei cu care formaserăm brigăzile din munți au venit să se convingă cu ochii lor că Ogoranu zis Moşu' mai trăia. Ne uitam la omul cu obrajii gălbejiți de atâta stat în ascunzători, cu părul albit şi căutătura stinsă, neputând să ne credem ochilor că reuşise să scape Securității aproape treizeci de ani. Şi poate că ar mai fi rămas ascuns multă vreme, dacă nu s-ar fi decis, ajuns la resemnare, să iasă din cotlonul lui şi să treacă munții, cu dorința nesăbuită de a traversa Dunărea spre Iugoslavia.

Gavrilă Ogoranu rămăsese singurul membru necapturat al vreunui grup înarmat de rezistență. Şi acum, iată-l. M-am dus şi doar am privit. Cei care îl interogau făceau parte dintre cei care îl urmăriseră în munți. El se ținea calm, părând că, orice s-ar întâmpla, nimic rău nu mai putea să i se întâmple. Unuia i-a spus, cu aerul că-i dă o veste bună: „Pe dumneata te-am salvat de la moarte!". „Cum aşa?", s-a mirat ofițerul care pe vremuri îşi dorise, ca nimeni altul, să-l omoare. „Puteam să te împuşc" - şi i-a povestit despre o seară în munți, când ofițerul, pe atunci tânăr elev, păzea tabăra. „Ți-ai dat arma jos, te-ai aşezat la rădăcina unui brad şi ai scos o fotografie la care te tot uitai. Eu stăteam la douăzeci de paşi, în tufiş. În tabăra voastră nu mai era nimeni. Puteam să te împuşc ca-n joacă şi să plec fără să mă urmărească cineva." „Şi de ce n-ai făcut-o?" Ogoranu a ridicat din umeri. „Eu, dacă te-aş fi găsit, te-aş fi împuşcat." „Păi, dumneata aveai de ce. Dacă mă împuşcai pe mine, noi am fi fost cu unul mai puțin. În schimb, eu dacă te împuşcam pe dumneata, ați fi fost tot atâția. În locul dumitale ar fi venit altul. Care s-ar fi putut să nu mai fie atât de nepriceput încât să-şi scoată arma-n post şi să piardă vremea uitându-se la poza vreunei iubite." „Era poza

maică-mii", a spus ofițerul, vexat. „Cu atât mai mult, a răspuns Ogoranu. Nu se merita să-i fac tocmai ei una ca asta."

Ce fel de război o mai fi fost şi ăsta? Nu m-am arătat la lumină, ca nu cumva să-mi zică şi mie ceva de acelaşi fel. Te ştiu, domnule ofițer, dumneata erai lunganul care mergea mereu înaintea celorlalți. Erai cel mai grăbit să mă prinzi. Te-am ținut în cătare ca pe un căprior, puteam să te omor, dar n-am făcut-o. Ce rost avea? Mâine, în locul dumitale ar fi venit altul, dacă nu chiar doi-trei. Şi dumneata erai cel mai bun, aşa lungan, te vedeam de departe. Îți dai seama, tată, să-i fii recunoscător celui pe care îl vânezi, să-ți cruțe viața cel pe care vrei să-l omori ar fi fost de neîndurat pentru mine.

Pe cei care l-au prins nu-i mai încercau nici plictiseala, nici furia, doar surprinderea. Şi pe unii, poate, un sentiment de uşurare că nici imposibilul nu e veşnic. Surprinderea era însă şi a lui Ogoranu, care, urmărit de o condamnare la moarte pronunțată în lipsă, se vedea acum îngrijit îmbrăcat, bine hrănit şi întreținând mai degrabă conversații amicale decât interogat. Se gândea, probabil, că cineva îşi bate joc de el, că, în loc să fie dus în fața plutonului de execuție, aşa cum se întâmplase cu ceilalți camarazi care nu avuseseră şansa unei morți fulgerătoare sau care nu aleseseră să se sinucidă, va fi otrăvit sau iradiat. Aşa că mânca doar uscături şi, atunci când era lăsat singur să-şi scrie declarațiile, stătea cât mai aproape de fereastră. Nu l-a otrăvit şi nu l-a iradiat nimeni. Cum tot nimeni nu şi-a amintit de condamnarea la moarte. L-au ținut aşa, într-un fel de arest, până când au trecut toate termenele de executare a pedepsei. Iar într-o zi i-au dat un pardesiu, ceva bani de buzunar, o adresă unde să doarmă la nevoie şi l-au lăsat în mijlocul Bucureştiului, să se descurce singur. L-au urmărit totuşi, discret, să nu care cumva să facă vreo prostie, să nimerească sub roțile vreunei maşini sau între şinele vreunui tramvai, devenind astfel, când nu mai era cazul, erou fără voie. Nu ştiu câți eroi ai avut în jur, bătrâne, în marşurile tale spre Rusia şi înapoi. Trebuie ca, printre milioanele de morți, să fi fost şi câțiva eroi. Numai că, fiind parte a unei armate hăt-departe învinse, nimeni nu şi-a mai pierdut vremea să-i aleagă dintre ceilalți. Pesemne că nu poți fi erou decât la tine acasă. Spre deosebire de profeți.

Trebuie să recunosc că am greşit. Mi-am dat seama de asta abia după 1990. Credeam că o să fim veşnici şi cine nu credea în veşnicia socialismului trebuia să piară. În anii aceia noi am funcționat ca o adevărată uzină de fabricat eroi. Fiecare om împuşcat în munți ori mort

în închisoare căpăta brevetul de erou. Dacă i-am fi lăsat să moară singuri de foame sau de frig, dacă nu am fi umplut puşcăriile cu ei tot aia ar fi fost. Numai că ar fi fost nişte morți fără umbre. Acum, după revoluție, umbrele lor îi fugăresc pe cei care i-au fugărit. Nu ştiu cine a înțeles primul asta şi a făcut în aşa fel încât Moşu' să nu fie unul dintre eroi. Probabil că dacă, în ciuda sprijinului din străinătate - se zvonea că, Kissinger personal a intervenit -, sentința, încă valabilă în clipa arestării lui, ar fi fost executată, Gavrilă Ogoranu ar fi devenit după moarte unul dintre duşmanii noştri de temut. Aşa însă, frumos îmbrăcat, bine hrănit şi cu bani de tren în buzunar, s-a întors la femeia care-l ascunsese şi n-a mai ştiut nimeni de el. Probabil că nici când a murit nu s-au strâns prea mulți în jurul mormântului. Am greşit, bătrâne, în loc să stârpim eroi, i-am creat. Dar, când l-am arestat noi pe Ogoranu, vremea eroismelor trecuse de mult. Ca să fiu sincer, mă cam lenevisem şi eu, în lipsă de jertfe începusem chiar să mă îngraş. Nemaiavând ținte în care să tragem, începuserăm să inventăm altele. Nimic mai uşor decât să-ți inventezi duşmani. Aşa cum are nevoie de hrană, omul are nevoie şi de duşmani. Fără ei nu are nelinişte, dar nici linişte.

Să-ți spun la ce concluzie am ajuns, după toți anii aceia în care n-am făcut decât să cercetez oamenii şi faptele lor ? Că adevărata istorie nu este a întâmplărilor, ci a ceea ce există înainte de ele, a presimțirilor. Presimțirile fac istoria, nu faptele. Frica este o presimțire, ca şi speranța. E drept că, dintre ele, frica e presimțirea care se adevereşte cel mai des. Ce-ar fi lumea din jur fără frică? Încotro s-ar îndrepta şi ce ar mai fi de îndreptat? Frica de ceea ce s-ar putea întâmpla. Frica de ceea ce s-ar putea să nu se întâmple. Frica de celălalt. Frica de singurătate. Frica de cei din jur. Frica de nimeni. Frica de a nu-ți fi cumva şi mai frică.

Presimțirea e ca un cal sălbatic. Dacă ştii cum s-o struneşti, vine şi-ți mănâncă din palmă. Niciun animal nu muşcă mâna care-l hrăneşte. Noi eram cei care dădeam fricii hrană din belşug. Nu se sătura niciodată, cerea iar şi iar. Şi noi îi aduceam, ca să se îndestuleze, convoaie întregi.

Cu Ogoranu am reuşit destul de bine. Nimeni n-a mai vorbit de el până la revoluție şi nici cine ştie ce după aceea. Nu ştiu când a murit şi probabil că, atunci când am aflat eu, murise deja de ceva vreme. N-am reuşit la fel de bine cu alții care n-au avut sminteala lui Ogoranu de a nu se lăsa prinşi. Probabil că istoria ar fi mers la fel până în 1990 şi dacă nu i-am fi vânat prin munți şi nu i-am fi băgat în puşcării. Ne-ar fi fost însă

mult mai uşor după aceea. Dacă n-ar fi fost deținuții politici din anii '50, n-am mai fi pierdut vremea cu partidele istorice. Iar bandele din munți ar fi obosit să tot hoinărească. Aceia care-şi spuneau luptători nu luptau, de fapt, împotriva nimănui, se ascundeau doar, altfel ar fi coborât în locurile din care plecaseră şi ar fi fost preocupați mai degrabă să-şi câştige traiul decât să stea în creierii munților, cu ochii pierduți spre cer, în aşteptarea avioanelor americane care erau mai interesate de Cuba decât de toată Europa de Est.

În anii când Ogoranu se ascundea într-o moară părăsită, nu ne mai rămăsese nimeni de căutat, pentru că nimeni nu se mai ascundea. Ieşeau singuri la iveală. Scriau scrisori la Radio Europa Liberă ori se adunau în grupuri care țineau cu tot dinadinsul să tipărească manifeste şi să lanseze proclamații pe care nu le citea nimeni. Alții visau cu ochii la cer şi, în locul avioanelor americane, aşteptau heruvimii lui Iehova. Şi, dacă totuşi voiau ceva, voiau din ceea ce n-aveau destul, adică mâncare sau căldură. A fost o perioadă liniştită. Dacă te-aş fi întâlnit atunci, cred că te-aş fi invitat la o bere, să tăifăsuim ca doi vechi camarazi de arme. Nu avem aceleaşi amintiri şi totuşi am dus acelaşi război în care eu am rămas să deretic ceea ce războiul tău a lăsat neterminat.

Nu mai luptam împotriva armelor. Cum ziceam, ultimul purtător de armă fusese împuşcat în 1962. Acum luptam împotriva cărților, în spatele cărora se ascundeau cei care le scriau sau le citeau. Era un război în care nu mai murea nimeni de glonț, ceea ce nu-l făcea mai puțin zgomotos.

Între timp, învățaserăm din lecția anilor '50. Cât s-a mai putut repara din greşeli s-a reparat. Mulți dintre cei care într-o bună zi ar fi putut să devină eroi, dacă ar fi avut destulă răbdare, erau acum informatorii noştri. Alții se ofereau chiar să ne aducă laude şi puțin ne păsa dacă erau sinceri sau nu. Din clipa aceea trebuia să fim cu băgare de seamă ca să nu mai dăm prilej la eroisme. Trebuia să răpim poporului dreptul la legendă. Fără eroi, nemulțumirea e paşnică, doar un fel de rumoare, e destul să închizi fereastra şi nu se mai aude.

Astfel încât, spre deosebire de anii '50, când ne dădeau de furcă exaltații care puneau mâna pe arme, acum aveam de-a face cu cei ce gândeau sau se rugau. Mai erau şi din cei ce protestau, pe ăştia, mai devreme sau mai târziu, îi lăsam să plece în Occident, lipsindu-i astfel de orice şansă de a deveni eroi. Deja nu mai vânam eroi, problema noastră era să preîntâmpinăm crearea de eroi. Nimic nu-ți dă mai multă

bătaie de cap decât un martir.

Cei urmăriți și prinși erau trimiși la muncă în fabrică. Cea mai bună metodă să previi apariția unui erou este să-l trimiți să repare lădițe la aprozar. Nicio urmă de măreție, nicio șansă ca printre reparatorii de lădițe să existe unii dornici să se adune în jurul lui. Pe deasupra, aceștia l-ar fi privit pe intelectualul care își dădea cu ciocanul peste degete mai degrabă cu dezgust decât cu admirație. Am învățat ceva din lecția asta. De ce să-l mai trimiți în pușcărie pe cel care îți creează neplăceri, când e destul să-l lași printre ceilalți, care or să-l izoleze? A trăi printre oameni care te ocolesc ca nu cumva să aibă de-a face cu tine e totuna cu a te afla într-o pușcărie fără gratii și porți, din care nu ai cum să te eliberezi.

De aceea, în lipsa unei ținte reale, trebuia să inventăm ținte de carton. Care arătau de departe precum cele reale, mai ales dacă le garniseai cu ce trebuie. Așa s-a întâmplat cu meditația transcendentală. Incriminații ne priveau nedumeriți, neînțelegând ce li se întâmplă. De ce a repeta la nesfârșit un cuvânt în grup, despre care nici măcar nu știau ce înseamnă, cu singura condiție să nu adormi în timp ce-l repeți, presupune o organizație fascistă care vrea să creeze o rețea de spionaj? Nu înțelegeau că pentru noi n-avea nicio importanță că nu făcuseră nimic. Noi știam însă că a aduna mai multe cărți la un loc e periculos. De fapt, când se adună multe cărți la un loc nu e o problemă, problema e când se adună mulți cititori la un loc. Dacă se adună în bibliotecă e în regulă, acolo oamenii nu vorbesc unii cu alții. Problema e când cititorii își găsesc și alte locuri de adunare decât biblioteca. Ideile nu sunt periculoase când se rostesc, ci când se repetă. Așa că purtătorii de idei trebuiau risipiți, iar ideile lor transformate în bancuri. Lucrurile de care râzi îți devin simpatice. E atât de simplu, mai ales că mulți preferă să râdă de bancuri decât să-și bată capul cu ideile.

Însă, uneori, ai noștri duceau lucrurile prea departe. Se prăpădeau de râs amenințând vreun arestat cu priviri rătăcite, care își spunea martor al lui Iehova, cu o seringă umplută cu cerneală roșie, cum că, dacă nu dă în vileag locurile de adunare, i se va administra o transfuzie de sânge. Sau îl puneau să îngenuncheze și să se închine în fața drapelului ori să-și facă cruce în fața unei puști, pe post de icoană. Se prăpădeau de râs văzându-l cum se trage îngrozit din fața ouălor roșii de Paști care-i erau aduse pe post de mâncare în celulă.

Orice ne era permis, altfel nu s-ar fi temut de noi. Pentru noi nu exista pedeapsă, între noi și ei, vinovații nu eram noi niciodată. Nici nu

cred că poate exista cu adevărat putere care să fie păstrată, dacă nu accepţi că pe lume sunt unii care, orice ar face, nu dau greş.

Aveam spitalele noastre, astfel încât ceilalţi să nu ne vadă vreodată bolnavi. Probabil că am fi ajuns să avem şi cimitirele noastre, ca nimeni să nu vadă că murim. Acest teritoriu al amăgirilor era un soi de spaţiu de siguranţă. Care avea totuşi exagerările şi victimele lui.

Am întrecut măsura când am cerut ca echipa ce trebuia să înăsprească supravegherea la vama Nădlac să plece cu elicopterul în după-amiaza aia, deşi ar fi putut pleca la fel de bine a doua zi dimineaţa. Eram convins că urgenţa, impresia că lucrurile nu mai pot să aştepte vor da echipei mai multă solemnitate şi conştiinţă a importanţei acţiunii proprii. Poate că aşa a şi fost, numai că solemnitatea s-a văzut în altă parte. Nu e uşor să treci munţii cu elicopterul, mai ales primăvara, spre asfinţit, când diferenţele de temperatură dintre cerul însorit şi culmile încă înzăpezite produc ceaţă. Elicopterul s-a lovit de creste şi s-a sfărâmat într-o vale. În ce priveşte oportunitatea misiunii şi cine o ordonase, asta n-a mai cercetat nimeni. Ba cei de la Bucureşti simţeau chiar un fel de mândrie că avem şi noi martirii noştri.

Înmormântarea a avut loc câteva săptămâni mai târziu. A trecut ceva timp până când cele cinci trupuri să fie cât de cât reconstituite. Funeraliile s-au organizat pe cheltuiala noastră şi s-au bucurat de onoruri militare. Au fost prezente atâtea uniforme în ţinută de ceremonie, atâta fanfară şi atâţia trăgători, încât familiile celor morţi abia s-au văzut. Trebuia să fiu acolo, întâi pentru că eram şeful direct al celor care muriseră şi apoi pentru că nu trebuia să dau de bănuit cu nimic. Am primit, la rândul meu, condoleanţe, ca şi cum aş fi fost rudă cu fiecare dintre victime. Peste câteva zile, secţiei noastre i s-a decernat o decoraţie colectivă. Am spus câteva cuvinte în memoria decedaţilor, ca fiind cel mai indicat s-o fac.

În faţa sicrielor închise, cu atâta lume necunoscută în jur, în bubuiturile alămurilor şi percuţiei de fanfară şi tresărind la fiecare salvă a puştilor îndreptate spre cer, rudele nu au înţeles prea bine al cui mort îl îngroapă, pe al lor sau pe al nostru. Maria stătea într-un colţ, ascunsă în spatele a două uniforme. Era atât de micuţă şi de subţire, încât am crezut că e fiica unuia dintre cei cinci. Când însă toate soţiile au făcut un pas înainte şi au primit decoraţiile post-mortem, am înţeles a cui soţie era. Păşea nesigură, tocurile pantofilor prea subţiri pentru vremea aceea tatonau prin iarbă. S-a îndepărtat ca să se sprijine de un copac, fără să se uite la groparii care coborau sicriul cu un meşteşug al indiferenţei ce-i

numai al lor. M-am apropiat şi am luat-o pe după umeri, fără să-i spun ceva. S-a căznit să zâmbească, dar obrajii i s-au lungit în jurul gurii, ca un început de plâns. „Sunteţi un om bun", mi-a spus. Probabil că mama ţi-a spus la fel când ai venit cu flacoanele de penicilină, cu care ea spera să alunge moartea lui Beniamin. M-a rugat s-o iert că e puţin ameţită, am pus asta pe seama înmormântării. I-am promis că o s-o caut, ca s-o întreb dacă are nevoie de ajutor. Nu cred că m-a auzit, pentru că, atunci când am căutat-o, peste câteva zile, a părut surprinsă. Locuia la Făgăraş, casa era pe numele părinţilor lui, care se pare că n-o prea iubiseră. Nu avea serviciu, trebuia să părăsească locuinţa, nu putea primi pensie de urmaş. Am înţeles că ameţeala nu fusese din cauza înmormântării, ci pentru că era însărcinată în trei luni.

Atunci ai reapărut tu, tată, desfăcându-ţi pumnul cu flacoanele de penicilină. Voiam să mă răzbun, ca să arăt că sunt altfel decât tine. Nu cred că am reuşit, pentru că nu ştiam cum sunt de fapt eu. Dar în clipa aceea credeam că singurul mod de a fi altfel decât tine era să completez o linie orizontală în biografia unui copil. Şi, pentru că te uram destul ca să nu-mi pun problema dacă o să pot sau nu să iubesc, i-am propus Mariei să se mute la mine. Mi-a zis că nu se cade, că abia şi-a îngropat bărbatul. Dar am simţit că n-o spune cu prea multă convingere. Era de undeva din Moldova, fugise de acasă şi nu avea cum să se întoarcă, văduvă şi cu burta la gură. I-am spus că n-o chem ca să trăim ca bărbat şi femeie, poate să stea în camera mică de lângă bucătărie şi să aibă grijă de casă. Şi iarăşi s-a întâmplat ca de fiecare dată. Drumul dintre mine şi tine avea ocolişuri, dar nu mă rătăceam niciodată. Dacă aş fi vrut să fiu ca tine, n-aş fi reuşit. Vrând să fiu altfel, reuşeam, cu precizie, să fiu ca tine. N-am insistat, nici nu era nevoie, deoarece ştiam că n-are de ales. Ea credea că fac asta pentru că sunt un om cumsecade. Dar nu era aşa. Nu poţi fi bun faţă de cineva care nu are de ales.

S-a mutat la mine, în Braşov. Părinţii bărbatului ei au răsuflat uşuraţi şi în orăşelul acela n-a mai întrebat nimeni de ea. Şi-a luat în primire odăiţa de lângă bucătărie şi şi-a aşezat pe etajere şi în dulap puţinele lucruri cu care venise. Nu pusese la vedere nicio fotografie cu bărbatul ei, doar o poză a unei mătuşi, cu care semăna foarte bine şi de la care primise numele franţuzesc, ca şi dorinţa iluzorie de a vizita Parisul într-o zi.

Crede-mă, nu m-am atins de ea în tot anul de doliu. Locul în care ne întâlneam - şi asta nici măcar în fiecare zi - era bucătăria. Nu gătea cine ştie ce şi nu prea se pricepea să-mi calce hainele. Pantalonii mei aveau

adesea două dungi, dar n-am dojenit-o niciodată. Mă întrebi dacă am iubit-o? Am fost blând cu ea. Pe termen lung, la întrebarea dacă am iubit-o, asta însemna o afirmaţie. Nu m-a întrebat niciodată când plec sau de unde vin. Când am chemat-o prima oară în patul meu, şi-a lăsat papucii la uşă, de parcă intra într-o odaie străină. De câte ori eram plecat şi lipseam nopţile de acasă, se întorcea în camera de lângă bucătărie şi dormea acolo. Tot acolo a pus şi patul fetiţei.

Am lăsat-o pe ea să-i aleagă numele. A vrut să-i spună Monique, aşa cum îi plăcea mătuşii ei să se recomande. Am convins-o să renunţe la astfel de extravaganţe care ar fi îngreunat trecerea copilului prin lume, mai ales într-una în care cuvintele se scriu aşa cum se pronunţă. Deşi nu mi-a cerut-o, m-am dus la maternitate cu flori, în rând cu ceilalţi taţi emoţionaţi, strădu- indu-mă, în faţa asistentelor, să simulez aceeaşi nerăbdare. Am trecut în certificatul de naştere, în dreptul tatălui, numele meu şi cu asta toate cele cuvenite se îndepliniseră. Ne-am căsătorit puţin după aceea, când Maria era din nou subţirică şi rochia nouă îi venea atât de bine.

N-am vrut să avem alţi copii. Mi-era teamă să nu avem băiat, căci i-aş fi pus numele Beniamin. Prins în strânsoarea dintre cei doi Beniamin, eu n-aş mai fi avut loc să exist.

Privind acum îndărăt, la viaţa mea de copil al războiului, îmi dau seama că am fost totuşi norocos. Zilele au curs una din alta, ca şi cum aş fi citit o carte pagină după pagină. N-am trăit nimic pe sărite, de aceea n-a trebuit să sper. Am considerat speranţele celorlalţi o deprindere neserioasă. Dar am priceput că, dacă vrei să ştii pe cine vânezi sau supraveghezi, trebuie să-i intuieşti speranţele. Când ştii care îi sunt speranţele, este pe jumătate învins. Sunt puternici cei care apără trecutul, cei care apără viitorul sunt cel mai adesea cu mâinile goale. Cei care apără trecutul sunt fanatici, speranţele nu nasc fanatisme.

Motivul mutării mele din Braşov la Bucureşti a fost revolta muncitorilor din noiembrie 1987. Nu aveam aceeaşi părere despre modul în care trebuie să dovedeşti că eşti puternic. Muncitorii puteau fi potoliţi destul de uşor, nimeni nu s-a sinchisit, din păcate, să facă asta. Din contră, au fost trataţi ca nişte pierde-vară cărora nu le stă mintea decât la mâncare şi căldură. Sigur că ai numai mâncare în cap atunci când n-o ai în stomac. Dar ar fi fost destul ca cineva, vreun director de la uzine, să vorbească cu ei în loc să dea fuga la partid sau la noi, unde, mă rog, nu era nevoie, şi să-i pârască. Nu era treaba noastră să le dăm leafa întreagă ori să-i ademenim cu portocale şi ciocolată pentru sărbătorile de iarnă. Măsurile trebuie să fie pe măsura speranţelor celor pe care vrei să-i supui. Nici să pară că-i dispreţuieşti ori îi ignori, dar nici să-i apeşi cu călcâiul pe grumaz, căci atunci şi speranţele se vor amplifica pe măsura suferinţelor. Nimic nu e mai uşor ori mai greu de îmblânzit decât speranţa. E ca un copil. Cu condiţia să n-o ignori, dacă există, ori să n-o provoci, dacă nu a apărut încă.

Din păcate, amândouă s-au întâmplat la Braşov. N-am înțeles de ce, înainte de ziua de vot pentru Marea Adunare Națională, muncitorii de la „Steagul Roşu" şi-au primit lefurile înjumătățite când, de fapt, trebuia să se întâmple invers, chiar să li se dea câte o primă. Tot aşa cum n-am înțeles de ce sediul județean al Partidului trebuia burduşit cu portocale şi mezeluri, de parcă în jurul Braşovului nu erau destui munți şi destule cabane de vânătoare unde puteai încropi chiolhanuri în cinstea victoriei previzibile în alegeri.

Eu am făcut ceea ce ştiam să fac, întotdeauna am făcut asta. Ferice de conducătorii care stau în fruntea unui popor ce nu vrea decât mâncare şi căldură. Nu înțeleg de ce trebuie, uneori chiar împotriva voinței lui, să-l faci să vrea mai mult. Ar fi atât de uşor de mulțumit şi, fiind vorba de lucruri măsurabile, atât de uşor de mințit!

Dacă ar fi fost după mine, ăsta era cel mai mic preț de plătit pentru a conduce un popor pe care nu-l iubeşti. Şi cea mai stabilă formulă din lume, căci speranța în lucruri nemăsurabile poate crea instabilitate. Nu eram eu cel care trebuia să-i mulțumească, totuşi trebuia să asigur liniştea fără a-i mulțumi, deci trebuia să-i împrăştii. În consecință, unii dintre oamenii mei au devenit cei mai înverşunați participanți la manifestație. De pe acoperişuri şi din maşini cu geamuri fumurii, am fotografiat şi am filmat totul. Lista pe care le-am dat-o procurorilor conținea peste trei sute de nume, nu am greşit niciunul. I-am văzut cum intră în sediul Comitetului Județean al Partidului Comunist, nu puteam să-mi pun oamenii să-l apere cu arma-n mână. Noi nu trebuia să învingem lumea, ci s-o stăpânim. Uneori, tocmai faptul că o învingi te împiedică s-o stăpâneşti. Ce să mai vorbim de greşeala pe care o poți face vărsând sânge în dorința de a învinge. O picătură de sânge poate să le dea mai mult curaj decât un arsenal întreg. Lasă-i să vrea mâncare şi căldură. Asta se rezolvă tot cu mâncare şi căldură. Le dai, dar nu destul, căci atunci s-ar putea să mai vrea şi altceva. În clipa în care verşi sânge, vor vrea, în schimb, alt sânge şi atunci totul se complică. De aceea oamenii mei au intrat neînarmați printre ei, cu straşnicul ordin de a nu-i împiedica cu nimic, ba mai mult, de a pune vârtos umărul la dezordine. Cu cât dezordinile provocate vor fi mai mari, cu atât manifestanții vor fi mai uşor de împrăştiat şi nimeni nu ne va întreba de ce-am făcut-o. Când mulțimile se pornesc, trebuie lăsate în voia lor până obosesc de atâta spart, dărâmat şi jefuit. Dacă nu dai frâu liber mulțimii să se epuizeze, dacă taberi pe ea cu tunuri de apă, cu gaze lacrimogene ori cu

bastoane, se va întoarce. Când generalii noştri mi-au cerut socoteală pentru că am lăsat mulţimile să intre în sediul Partidului fără să mă opun, le-am explicat că a fost singurul mod în care am putut să apăr toate celelalte sedii ale Partidului din ţară. N-au înţeles, s-au uitat la mine ciudat. Nu ştiau cât de ciudat s-ar fi uitat restul lumii la mine dacă mi-aş fi pus oamenii să facă curăţenie în piaţă. Nu-mi trebuia decât un sfert de oră s-o golesc, ba chiar să şi pun la loc florile în ghivece. Dar s-ar fi repetat foarte curând şi atunci nu i-ar mai fi putut opri nimeni.

Aşa încât cei care trebuiau să-i ajute la dezordine i-au ajutat, iar cei care trebuiau să-i lase s-o facă i-au lăsat. Nu i-a împiedicat nimeni să răscolească bucătăriile şi magaziile din sediul Partidului, să arunce pe trotuar salamurile, caşcavalurile şi portocalele la care atâta râvniseră şi să le calce în picioare, să spargă mobilele, să golească pereţii de tablouri pe care, împreună cu toate cărţile de propagandă care înţesau rafturile, să le facă morman şi să le ardă chiar acolo, în piaţă. I-am lăsat să joace în jurul focului, să răcnească şi să se bucure, tocmai pentru că nu ştiau nici ce voiau să distrugă şi nici ce să pună în loc. Atunci când am dat ordin să se golească piaţa, n-am mai avut prea mult de lucru. N-a trebuit decât să împingem în lături o mulţime obosită, confuză şi lipsită de apărare, care se dădea îndărăt mai degrabă cu un sentiment de uşurare.

Putea fi o nouă capcană a ta, bătrâne. Te-ai folosit de fiecare dată de astfel de împrejurări ca să-ţi sporeşti puterea asupra mea. Fiecare om pe care îl vânam trecea de partea ta. Cei care voiau cu tot dinadinsul să fie eroi şi pe care eu, în neştiinţa mea, îi ajutam să reuşească luptau mai departe alături de tine şi împotriva mea. Nu voi mai face asta, mi-am spus. Nu voi mai naşte eroi pe care să-i asmuţi apoi împotriva mea, ştiind bine că n-am cum să-i ucid a doua oară.

Cei pe care i-am anchetat eu n-au mai fost torturaţi. Alţii au făcut-o, i-au lovit, i-au înfometat, i-au înspăimântat. Nimic mai greşit decât să-l înfometezi pe cel care cere de mâncare. De ce să-i aduci pe oameni în pragul disperării? Încă nu s-au descoperit armele care să-i învingă pe cei care nu mai au nimic de pierdut.

Nu m-au ascultat, au însăilat pentru revoltaţii de la Braşov un fel de procese în care nişte gură-cască aleşi pe sprânceană asistau în cantine ori în sălile de festivităţi ale fabricilor cum judecătorii citesc nişte sentinţe pe care le primiseră de la Partid, silabisindu-le cu atenţie, ca să nu greşească vreun cuvânt. Sentinţele îi condamnau pe manifestanţii care se dovediseră mai înverşunaţi în strivirea portocalelor şi ţopăiala pe

portretele dictatorului de la şase luni la trei ani de puşcărie, dar numai cu suspendare. Au fost împrăştiați care încotro, în fabrici din toată țara. Societatea românească i-a înghițit cu revolta lor cu tot, de parcă nici n-ar fi fost. Aşa că până la urmă am reuşit, revolta din Braşov n-a lăsat în urmă eroi, mințile traumatizate ale celor care au îndurat excese în timpul interogatoriilor n-au găsit în jur decât tăcere şi indiferență.

N-am revenit la fanteziile mele plicticoase, nu a mai trebuit să lupt cu cărțile, scrisorile, manifestele şi autorii lor, nici cu misticisme de tot felul şi nici să inventez ținte de carton ca să mă mențin în formă. Generalul care m-a chemat la Bucureşti se numea Bengescu. Se trăgea dintr-o familie de țărani nevoiaşi din Suraia, taică-său umblase cu soldații pe ulițe, în timpul revoltei din ′59, arătându-le casele gospodarilor ce refuzau să se înscrie în colectivă. Ca răsplată, fiu-său fusese primit la internatul Liceului „Unirea“ din Focşani şi de acolo intrase în Securitate. În timp ce-mi vorbea, îi priveam, sub birou, picioarele noduroase, scoase din pantofi. Avea nişte ciorapi gri, de bumbac, căzuți pe glezne, labele picioarelor arătau ca nişte rădăcini uscate de răchită. „Ai obosit, colonele“, mi-a spus. Era năduşit şi respira greu, se descheiase la veston şi cămaşa stătea să-i plesnească pe burtă. Mă privea cu ochi injectați şi-mi repeta: „Ai obosit. Te-ai muiat. Când intri aicea, mila şi galoşii se lasă la uşă“. Nu trebuia să-l întreb, ştiam despre ce-i vorba. L-am văzut cum întinde mâna după pachetul de țigări, scoate o țigară, o miroase, apoi o pune cu un icnet de suferință pe masă la loc şi-şi şterge cu mâneca sudoarea de pe frunte. M-am gândit că ar fi inutil să-i explic că e mult mai recomandabil să stăpâneşti decât să învingi. Că învinsul o să caute să se răzvrătească, pe când cel stăpânit o să creadă că a fi sub stăpânire e în firea lucrurilor. Că diferența dintre cel pe care îl stăpâneşti şi cel pe care-l învingi e iluzia pe care o dai celui dintâi că-ți pasă de el. Şi atunci el o să te ajute să-ți faci cât mai bine treaba, ba chiar de la un moment dat cel stăpânit ajunge să facă treaba în locul tău. În sistemul ăsta n-au ce căuta bătaia din puşcării şi demonstrațiile de forță, căci ele nu fac decât să întărâte de pomană un popor de mult domolit. Însă n-ar fi înțeles, asuda tot timpul, un popor liniştit îl speria, căci n-ar fi ştiut de unde să-l apuce. „La Braşov e nevoie de fermitate“, îmi explica Bengescu, deşi eu nu păream deloc nedumerit. „Prea multe fabrici la un loc, prea multă bețivăneală în ziua de leafă. Nici măcar o echipă de fotbal ca lumea n-au, să le mai ocupe timpul...“ Asta am fi putut face, dacă ne înțelegeam cu toții să facem din echipa de

fotbal a Braşovului o campioană. Într-un an treaba ar fi fost rezolvată. Şi argumentul ăsta ar fi fost valabil şi în alte părţi. Şi la Târgu Jiu erau mulţi muncitori - adică, s-o spunem de-a dreptul, mineri - şi la Piteşti, şi la Galaţi, şi la Iaşi, şi la Slatina sau Târgovişte. Nu puteai să faci un campionat numai din campioane. Şi, oricum, existau deja anumite preferinţe pentru echipele din capitală. „Tocmai asta e", a spus, după ce s-a tot codit, generalul Bengescu, „o să te mutăm la Bucureşti. Ai să lucrezi la miliţia economică. E nevoie acolo de cineva care ştie să vâneze bandiţi. Bandiţii sunt toţi la fel. E nevoie de oameni serioşi, de-ai noştri, în miliţie". Nu merita osteneala să-l contrazic. Sigur că nu semănau bandiţii pe care îi dibu- iam după urmele din noroiul rămas după ploaie ori după crengile rupte cu cei pe care îi căutam printre gestionari, şefii de restaurante şi dispeceri de benzină ori de butelii. Nu semănau nici când erau în libertate, nici când erau prinşi. Aşa cum lucrurile se mai domoliseră, tot astfel şi bandiţii se schimbaseră. Şi, cel puţin în ochii generalului Bengescu, şi eu, vânătorul de bandiţi, mă schimbasem.

Nu am protestat în niciun fel. Era mai bine să le duc pe Maria şi pe Monica cât mai departe de locurile acelea. Monica crescuse între timp, mergea la şcoală, era mai bine să ne pierdem într-un oraş mare, unde amintirile să nu ne ajungă din urmă. Peste câţiva ani, avea să primească buletin de identitate, unde numele meu, ca şi în certificatul de naştere, avea să fie scris în dreptul tatălui. Fata mea nu şi-a pus niciodată problema că lucrurile ar fi putut sta altfel, uneori şi eu credeam aşa.

Apoi, reîntâlnirea de fiecare zi cu uniforma. Eu cu uniforma mea de securist şi apoi de miliţian, tu cu a ta, de soldat al unei armate care a năvălit într-un Răsărit unde soarele nu răsărea. Dezbrăcaţi de uniforme, parcă nu am mai fi la fel. Nu mi te pot imagina ca pe un burghez băutor de bere, cu vesta strânsă peste pântecul rotunjit. Cât despre mine, ce altceva aş putea să spun decât că uniforma a fost însoţitoarea mea dintotdeauna? Deşi n-am avut prieteni, uniforma m-a ajutat să nu fiu singur niciodată. Oricum, te aveam pe tine şi, cum nu te găsisem niciodată, n-aveam cum să te pierd. Două uniforme faţă în faţă, un dialog cum nu se poate mai nimerit între un tată şi un fiu puşi alături, la întâmplare, într-un secol al rătăcirilor. Eu am fost cu adevărat copilul acelui secol, nu am jucat niciodată rolul fiului risipitor, uniforma m-a ajutat mereu să găsesc drumul spre casă.

Vrei să ştii cum îmi stătea îmbrăcat în haina de piele? Cred că bine,

câtă vreme ea făcea deseori treaba în locul meu. Haina de piele uşura lucrurile, multe erau deja spuse între mine şi cei pe care îi întâlneam. Pe vremuri, năvălitorii şi stăpânitorii se îmbrăcau în blănuri de animale. Noi ne îmbrăcam în piele de animal. Nu trebuie să fii bun când îmbraci astfel de haine, cel care te priveşte ştie că se poate aştepta la orice, condiția umană nu mai e o condiție.

După venirea la Bucureşti, n-am mai îmbrăcat haina de piele. Indiferent ce s-a întâmplat după aceea, mi-am dat seama că nu mai e nevoie. Inspirasem suficientă teamă până atunci ca să ne putem folosi de ea încă o bună bucată de vreme. Ca şi culoarea ochilor, am observat că şi teama se moşteneşte de la o generație la alta. Am inspirat atâta teamă, încât, cel puțin două generații, puteam sta liniştiți.

— A înflorit planta, anunță triumfătoare doamna Matilda.

Cu țigara aprinsă, aşteptă efectul vorbelor ei. Iar Matei făcu întocmai.

— Ce plantă? întrebă.

— Un fel de cactus, dar cu frunze. Înfloreşte o dată la şapte ani, numai să ai răbdare s-aştepți. Aş fi vrut să pun o plantă şi în camera doamnei Maria. Ceva care înfloreşte tot timpul, cum ar fi o muşcată. Dar ea uită mereu să le ude şi se întristează.

Matei dădu din cap a îndoială. Camera Mariei avea doar o fereastră mică ce dădea către curte. Se întrebă cum ar fi putut sta muşcata în fereastră.

— Pe o măsuță lângă geam e la fel de bine, spuse doamna Matilda. Pentru unele plante nici nu e nevoie de prea multă lumină.

— Şapte ani... Ce fel de anotimp o mai fi şi ăsta?

— Un anotimp mai lung, răspunse serioasă doamna Matilda. Noi măsurăm anotimpurile după soarele nostru. Poate că totul se învârte şi în jurul unui alt soare, mai mare. Şi atunci există şi alte anotimpuri, mai lungi.

— Şi unde e planta asta?

Doamna Matilda privi în lături, de parcă ar fi vrut să fie sigură că n-o aude nimeni. Precauție inutilă, căci în casa lor ea era singura care auzea totul.

— V-am minţit, domnu'. Când v-am povestit despre mine şi bărbatu-meu, cum ne-am dus noi să vedem ce mai e pe la Uzinele „Republica".

O spusese totuşi fără pic de vinovăţie în glas.

— De ce? întrebă Matei, fără prea mare interes. N-aţi mai trecut pe-acolo?

— Ba da. Şi în halele vechi era chiar aşa cum v-am povestit. Cu pereţii înnegriţi, cu bancurile prăfuite, cu podurile rulante atârnând cu firele smulse, parcă erau nişte caracatiţe. Numai că asta nu e totul. Uzina nu e aşa moartă cum pare. Înăuntru a mai rămas ceva viu. Eu am făcut asta...

Matei deveni atent, căutând să nu-i contrazică bucuria.

— Nimeni nu ştie, sunteţi singurul. Atâţia ani a fost numai secretul meu. Dar pe dumneavoastră vă văd om serios, sunteţi general adevărat, nu din ăia făcuţi pe puncte.

Apoi, ca şi cum i-ar fi împărtăşit o mare taină:

— Laboratoarele erau în partea dinspre depozite, acolo se ajungea pe o scăriţă dosnică, pe care o foloseau pompierii la alarmele de incendiu. Când am plecat, ne-au pus să golim tot, flacoane, analize, au rămas numai pupitrele şi rafturile goale. Mi se rupea inima când mă gândeam la tăcerea aia lipsită de viaţă. Şi atunci, ce-am făcut?

Îşi stinse ţigara, întrebarea nu era pentru Matei, era doar o izbândă pentru sine.

— Am intrat într-o seară prin spate, până sus, la laboratoare. Şi pe pupitrul meu, acolo unde mi-am petrecut tinereţile, am pus ghiveciul. E o plantă nepretenţioasă, nu trebuie să-i vorbeşti, cum se face cu altele, trebuie doar să te gândeşti din când în când la ea. Nu-i trebuie decât atâta lumină câtă încape pe fereastră şi apă cam o dată pe lună. În rest, pui un flacon care picură câte o picătură în ghiveci şi e destul. Aşa încât uzina, ca în povestea aia pe care o învăţam la şcoală, e vie, dar altfel. Şi ce să vedeţi, am fost ieri, e a doua oară când a înflorit.

— Cum arată? întrebă Matei, simţind că doamna Matilda mai aşteaptă ceva ca să simtă că el îi însoţeşte bucuria.

— Nu e cine ştie ce, recunoscu ea, dacă o vezi printre alte flori. Arată ca un scaiete mai mare. Dar, când ştii că înfloreşte o dată la câţiva ani şi nu stă deschisă decât două-trei zile, te gândeşti la ea ca la o minune. Când simt că se apropie sorocul, mă duc mai des. Dacă te uiţi atent, vezi cum se îngroaşă bulbul şi stă gata să plesnească. Şi nu face decât o

singură floare, dacă nu eşti acolo s-o vezi în zilele alea, s-a dus, trebuie să mai aştepți şapte ani...

Doamna Matilda desenă cu arătătorul nişte rotocoale pe fața de masă.

— Nu e cel mai frumos lucru din lume? Ei cred că acolo nu sunt decât ziduri cenuşii şi mormane de fiare vechi. Când colo, înăuntru e viață, o floare ce se deschide. Ca şi cum în mijlocul unei piramide egiptene ar fi o femeie care naşte unui copil.

— Şi totuşi, întrebă Matei, la ce foloseşte?

— M-am întrebat şi eu, răspunse calmă doamna Matilda, dacă floarea aia poate să îndrepte în vreun fel lucrurile. Şi pe urmă mi-am zis: de ce trebuie neapărat să folosească la ceva? Ce poate o floare să facă altceva decât să înflorească? Îmi foloseşte mie şi gata. E bucuria mea şi victoria mea. Cu floarea asta i-am învins pe toți neisprăviții ăia care au pus fabricile pe butuci. Ştiam numai eu, acum ştiți şi dumneavoastră. Suntem deja doi...

— Cred că ei sunt mai mulți, observă Matei.

— Or fi mai mulți, spuse, neînduplecată, doamna Matilda. Dar noi suntem doi, ei, chiar dacă sunt mai mulți, sunt singuri. Noi măcar stăm de vorbă aici, ca oamenii. Astăzi, şi doamna Maria a fost mai liniştită. A ieşit puțin dimineața, cu domnişoara Monica, pe urmă, când s-a întors, a dormit întruna. Am intrat de mai multe ori să văd.

— Ciudat, nu? Ea nu doarme niciodată ziua...

— Ei, uite că azi a dormit. Îi face bine să doarmă, în somn cred că e la fel de zdravănă la cap ca noi toți. Mă uitam la ea, aşa frumoasă, îmi venea s-o scutur, mi-era teamă că, de fericită ce părea în somn, n-o să se mai trezească. Dar s-a ridicat în capul oaselor, am auzit-o când s-a sculat, şi s-a uitat vreun sfert de ceas pe fereastră.

— De unde ştii că s-a uitat pe fereastră?

— Nu ştiu, dar zic şi eu aşa. Ce face un om ca să vadă dacă s-a trezit de-a binelea? Se uită în oglindă sau pe fereastră. La oglindă s-a dus după aia...

— Monica n-o prea scoate la plimbare. N-are niciodată atâta răbdare încât să stea cu ea să se uite la fiecare vitrină.

— Vă păcăleşte, râse doamna Matilda. Nu se uită la vitrine. Puțin îi pasă ei de hainele şi de pantofii din vitrină. Ea se uită în oglindă. Vitrinele alea mai închise la culoare sunt cele mai bune oglinzi. Vrea să vadă dacă e şi prietena ei cu voi, dacă nu s-a pierdut cumva sau n-a rămas în urmă. V-am spus eu că bolnavii sunt mai şmecheri decât credeți. Dar, de data asta, domnişoara Monica a luat-o cu maşina. Conducea pletosul ăla cu nume de copac, sper că nu băuse nimic înainte. Eu nici nu l-aş lăsa să urce la volan.

— Şi unde s-au dus? întrebă Matei, cu ochii îngustați.

— N-am întrebat. Dar cred că au mers undeva în parc, poate în Herăstrău. De asta s-a întors aşa de obosită şi a adormit. Vă dați seama, domnu', sărăcuța, cât o fi căutat în parc o oglindă şi n-a găsit...

Râse:

— Decât oglinda lacului, Doamne fereşte.

Matei împinse ceaşca goală spre mijlocul mesei.

— Mie nu mi-a spus nimic, zise, ca pentru sine.

— Păi, nu eraţi acasă... Nu ziceaţi că vă duceţi nu ştiu unde...?!

— La Craiova...

— Aşa, la Craiova. Când am venit de dimineaţă, eraţi deja plecat. Ce-aţi mai făcut pe-acolo, parcă aţi mai fost şi acum două-trei luni...

— Cineva lăsase vorbă că vrea să-mi spună ceva...

— Nu mergea prin telefon? încercă doamna Matilda să-l tragă de limbă. Acuma toată lumea are telefon. Stau la aceeaşi masă şi-şi dau telefon unul altuia.

— Nu cred că se putea la telefon, spuse încet Matei, gândindu-se la tabletă şi la faptul că nici n-ar fi putut să recunoască vocea aceea, pentru că n-o auzise niciodată.

Probabil că din nou totul fusese în închipuirea lui, bătrânul paznic al cimitirului catolic îl întâmpinase de parcă fuseseră înţeleşi:

— Te aşteptam mai demult, spusese, râzând uscat. Ce s-a întâmplat de-ai întârziat atâta?

Sau poate că nu râdea, de vină erau ridurile adânci care dădeau obrajilor lui înfăţişarea mişcătoare a râsului.
Şi buzele subţiri care nu reuşeau să-i acopere dinţii îngălbeniţi.

— Am avut tot felul de treburi, răspunsese Matei. Nici n-am ştiut că am atâtea de rezolvat. Şi tot ar mai fi câte ceva...

Bătrânul o luase înainte. El ştia mereu care e drumul. Mergea greu, îşi trăgea picioarele de parcă pasul i se înfunda adânc în pământ, iar pământul era moale şi-l trăgea, la rândul lui. Nu se uita deloc înapoi, bâiguia ceva pentru sine, dar Matei îl auzea, de parcă i-ar fi vorbit la ureche.

— Se schimbă vremurile, şoptea bătrânul, dând din mână către tot felul de interlocutori care puteau fi mormintele înşirate de o parte şi de alta a aleii principale. Uită-te la ăştia, ei cred că morţii sunt de mai multe feluri. Cu cât ai parte de un mormânt mai grozav, mare cât o casă, cu atât moartea ţi-e mai glorioasă. Prostii. Mormântul e cât ţine de la un umăr la altul şi de la creştet până în tălpi.

Matei nu-şi amintea ca drumul de la poarta cimitirului şi până la morţii lui să fie atât de lung.

— Depinde ce gânduri ai, spusese bătrânul. Dacă vii numai aşa, de

ruşine, să nu te-ntrebe careva dac-ai mai fost pe la ai tăi şi să nu ştii ce să-i spui, atunci ajungi numaidecât. Dar asta nu se cheamă că ai venit într-adevăr la morții tăi. Dacă eşti grăbit, mai bine să nu vii.

— Aşa ți s-a părut? îl întrebă Matei, urmărind fascinat mersul bătrânului şi căutând să i se potrivească.

— Nu mi s-a părut că eşti grăbit. Mi s-a părut că eşti nepregătit. Chiar dacă veniseşi cu un borcan de dulceață. Ai mai adus?

— Nu trebuia?

Îl auzi chicotind.

— Văd oameni care încearcă să le facă pe plac morților. Unii fumează lângă cruce, pentru că mortul fuma. Alții pun câte-o muzică, poate să fie şi mai săltăreață. Aşază tot felul de obiecte, toarnă vin sau chiar îndeasă în crăpăturile pământului pastile. Oamenii înțeleg moartea la fel de puțin cum înțeleg viața. Mama dumitale îți închipui că cere, din cauza diabetului, dulceață. Moartea e leacul care te vindecă de orice boală. Singurul lucru care contează pentru ei sunt amintirile. Şi alea care vin din trecut, şi alea care vin din viitor.

Se opri o clipă în fața unui morman proaspăt, la căpătâiul căruia se înălța o cruce mare, din beton, pe care stăteau alături câteva portrete, pe ceramică. Printre ele, şi portretul unui copil.

— N-are nicio importanță, adăugase el. Printre morți nu există copii şi oameni mari. Morții au toți aceeaşi vârstă. Dacă ar avea vârste diferite înseamnă că ar putea să şi îmbătrânească. Şi, dacă îmbătrânesc, ar putea să şi moară. Îți imaginezi cum ar arăta o înmormântare la care morții să-şi îngroape morții.

Apoi, fără să se întoarcă, îi făcu semn cu tot brațul:

— Hai, vino, nu mai avem mult.

Senzația stranie era că stau pe loc şi mormintele trec pe lângă ei. O pasăre țâşni de pe o creangă. De pe celelalte ramuri se ridicară altele, stolul trecu pe deasupra lor, apoi se întoarse şi dispăru.

— Aşa se întâmplă în fiecare an, hârâi bătrânul, păsările care îşi fac cuib în copacii din cimitir pleacă ultimele în țările calde. Avem o mulțime de cuiburi pe-aici. Vin printre primele şi pleacă mai la urmă. E datorită brazdelor şi aburilor care se ridică din ele. Aici e mai cald ca în restul oraşului. Primăvara vine mai devreme decât în alte părți, iar toamnele sunt mai târzii. Oamenii nu-şi dau seama, dar pământul din cimitir e mai viu decât oriunde altundeva.

Se opri o clipă să adulmece parcă. Îi auzea respirația şuierată prin

nările groase, bătrâne.

— Simți? îl întrebase.

— Nu ştiu. Ce-ar trebui să simt?

Atunci bătrânul se întorsese. Nu mai semăna cu cel de la început, avea chipul ceva mai neted şi buzele pline. Se gândi o clipă că bătrânul poate ia, pe rând, chipul fiecăruia dintre morții pe lângă care trece. El râse, tot fără veselie, ca şi cum ar fi călcat peste vreascuri.

— Dumneata trebuie să ştii mai bine ce simți. De pildă, eu simt că locul din care au plecat păsările nu rămâne gol, a început să-l umple vântul. Când ceva pleacă, altceva îi ia locul. Niciun petic nu rămâne gol pe lumea asta. Gândeşte-te ce anume, dincolo de gardul cimitirului, a înlocuit ceea ce e aici.

Când se opriră, Matei era gata să-i dea răspunsul, dar bătrânul îl opri cu un gest.

— Mereu te grăbeşti. Acum se schimbă vremurile. Nu e vorba numai de păsările călătoare. Ele, de fapt, nu pleacă nicăieri, se ridică în cer şi rămân pe loc, aşteaptă ca pământul de sub ele să se rotească. Dumneata nu te-ai desprins niciodată de pământ şi, mai ales, nu te-ai uitat niciodată înapoi. Te-ai grăbit. Ai deschis mereu câte ceva, acum trebuie să le închizi, una după alta. Hai, scoate dulceața, deşi te previn că pământul n-o să se sature.

Bătrânul se aşeză cu picioarele încrucişate sub el. Matei zâmbi, încurcat, desfăcu borcanul la gură şi scoase o linguriță din buzunar. Lăsă încet căpşunile pline de sirop să cadă în iarbă.

— Dă-mi şi mie puțin, îl rugă bătrânul.

Matei rămase cu lingurița în mână. Celălalt încuviință, arătând lingurița. O luă şi o mirosi, cu ochii închişi.

— Mi-ai făcut poftă, spuse.

Linse cu limba subțire, aproape despicată la vârf, dulceața de pe linguriță.

— Foarte bună. Cine a făcut-o?

— Femeia noastră din casă. A fost multă vreme chi- mistă într-un laborator. Ştie bine să le potrivească.

— Ea simte, spuse bătrânul, țuguindu-şi buzele şi mutând dulceața dintr-o parte în alta a gurii.

Apoi, privindu-l pe Matei:

— De data asta n-ai venit pentru mama ta, aşa-i?

— Şi pentru ea, spuse Matei. Numai că lui Beniamin n-am ştiut ce să-i aduc.

Bătrânul se legăna în şezut, ţinându-şi mâinile pe genunchi.

— În cimitirul ăsta sunt tot felul de cruci, spuse. Îmi plac mai ales astea din lemn negeluit, care se înnegresc ca o carne uscată. Ce zici dumneata, care e menirea crucii alta decât să unească lemnul cu carnea? Şi, mai ales, sunt tot felul de morminte. Astea două sunt din cele la căpătâiul cărora n-a plâns nimeni.

— Când a murit Beniamin, era război, spuse Matei, ca o scuză. Nici nu ştiau pe cine să plângă mai întâi. Mureau atâţia oameni zdraveni, el nu era decât un băieţandru tuberculos.

— Îmi aduc aminte de el. Moartea l-a iubit, lui i-a fost mult mai uşor. Să se desprindă de trup, vreau să spun. Era ca un braţ care mai atârnă de umăr doar într-o pieliţă.

Matei curăţă borcanul şi picură ce mai găsise cu vârful linguriţei în dreptul inimii. Apoi se îndreptă din şale.

— Da' lungan mai eşti! se minună bătrânul. Cred c-ai fi cel mai înalt de pe-aici...

Se ridică, scuturându-şi turul pantalonilor. Zadarnic, căci avea urme de pământ şi pe coate, pe piept, pe umeri.

— Când sufletul se desprinde de trup nu-i deloc uşor. Gândeşte-te ce fel de despărţire e aia, ca o smulgere din rădăcini. Cu cât legătura e mai şubredă, cu atât desprinderea e mai uşoară. Cel mai uşor e pentru cei care aleg să fie incineraţi, desprinderea e mai bruscă, mai dureroasă, dar mai puţin împovărătoare. Ce caznă pentru suflet la vechii egipteni, care lăsau trupurile neîngropate atâta vreme şi le tot goleau, cotrobăind prin ele! Sau mumiile incaşilor, care zac neîngropate prin cotloanele munţilor. Ăia, egiptenii şi incaşii, parcă nici nu erau oameni, erau pietre. Şi uite că numai pietrele au rămas după ei. De-aia zic că pentru Beniamin a fost ceva mai uşor. Pentru el ai venit, nu-i aşa?

Matei încuviinţă. Îşi scoase batista şi se şterse pe mâini. Nu purta încă pardesiu, dar sub sacou avea un pulover pe gât, care îi dădea un aer tineresc, Sânzianei i-ar fi plăcut.

— Te-a chemat el? se întoarse bătrânul iar.

Matei ridică din umeri. Nu era genul de întrebare la care să fie deprins să răspundă.

— El trebuie să te fi chemat, îşi răspunse singur bătrânul, privind

crucea, pe care vopseaua se cojise, lăsând descompletat anul morții. Lui de ce nu i-ai adus nimic?

— Nu ştiam ce să-i aduc, ți-am mai zis. Nu ne-a rămas nimic de la el. Au ars tot, ca să nu mă îmbolnăvesc şi eu. A rămas numai un nuc, bine că nu l-au tăiat.

— Nu există nicio apărătoare mai bună împotriva bolilor decât umbra nucului. Oamenii habar n-au de asta şi-l taie tocmai pentru că le e frică de umbra lui. Oamenii se tem mai tare de lipsa morții decât de moarte. De-aia nucii nu cresc decât în fundul curților, numai acolo îi lasă. Aici sunt şi nuci, şi pruni, cresc pe unde apucă, aici nu moare nimeni. E cel mai liniştit şi mai binecuvântat loc din lume.

Bătrânul se cotrobăi prin buzunare şi scoase două mucuri de lumânare.

— Să le punem nişte lumină, spuse.

Îi dădu lumânările aprinse lui Matei, care le înfipse în pământ, la rădăcina crucii. Iar apoi îl privi, cu mâna streaşină la ochi, de parcă s-ar fi uitat la turla bisericii:

— Te gândeşti ce-o fi fost în sufletul lui Beniamin, ieşit din trupul ăla mic cât o pasăre, când a văzut că tot ce aducea aminte de el e făcut muşuroi şi i să dă foc, ca după molimă?

— Ar fi putut înțelege. Pe vremea aia tuberculoza era pentru foarte mulți o boală fără leac.

— Sărmana dumitale mamă, râse iar bătrânul ca un fel de croncănit, nu avea de ce să se teamă. Ca să te îmbolnăveşti de tuberculoză, trebuie să ai anumite calități, altele decât ale dumitale.

— De unde putea să ştie maică-mea lucrurile astea? Abia mă născusem.

— Parcă ar fi fost singurul lucru pe care nu l-a înțeles în ce te priveşte... Dar nu te amărî în legătură cu Beniamin. Mama dumitale n-a reuşit să distrugă chiar tot ce era al lui. A mai rămas ceva.

— Crezi? Am răscolit toată casa, am răsturnat sertarele, am căutat prin colțurile grădinii şi n-am găsit nimic. Şi atunci mi-am amintit că ne-am uitat în aceeaşi oglindă, am mângâiat acelaşi câine de pripas şi am mâncat fructele aceluiaşi copac.

Bătrânul râse, trecând de pe un picior pe altul şi bătând din palme. Acum părea vesel de-a binelea.

— N-ai căutat unde trebuia.

— Unde să fi căutat atunci?

Bătrânul îl împunse cu arătătorul în piept.

— Aici, spuse. Tu mai rămăseseşi. Dumneata, cum ar fi să-ţi spun acum. Asta era ceea ce Beniamin lăsase în urma lui şi voi nu ştiaţi. Dar acum începi să înţelegi, nu-i aşa? Beniamin te-a lăsat să trăieşti mai departe pentru el. Dar asta nu se poate face oricum.

— L-am iubit mult pe Beniamin, spuse Matei. Cred că, de la un moment dat, eu am mers înainte şi el a rămas în urmă.

— Să nu mai zici una ca asta. Beniamin n-a rămas în urmă, dimpotrivă, ţi-a luat-o înainte. Acum te aşteaptă să-l ajungi. Să zicem că ştii deja asta şi că eşti deja Beniamin. Eşti la căpătâiul mormântului tău şi trebuie să rosteşti necrologul. Ce-ai spune despre viaţa ta, când ştii că nimic nu i se mai adaugă, nimic nu se mai poate îndrepta?

Matei îl privi descumpănit. Bătrânul se înălţă pe vârfuri şi abia îi ajunse până la umăr.

— Nu te speria, nu trebuie să faci chiar acum asta. Nu eşti încă pregătit, mai sunt unele lucruri pe care trebuie să le cunoşti. Ce anume e adevărat şi nu e adevărat din ce ai trăit? Asta eşti în stare să spui?

O nouă scrisoare către tatăl meu.

— Nu sunt prea vorbăreţ, zâmbi Matei.

Soarele se ridicase până spre crugul cerului şi umbrele se micşoraseră. Lumina devenise grea, mierie, cu un gust ca al fructelor coapte. Bătrânul adăposti în căuşul palmelor flăcăruia lumânării de la căpătâiul lui Beniamin, care ameninţa să se stingă, deşi nu se simţea vreo boare de vânt.

— Gândeşte-te, continuă bătrânul, cum ar fi fost dacă ai fi trăit cât Beniamin? Cum ar fi fost dacă ai fi trăit doar până cu câteva clipe înainte de a fi văzut primul mort din viaţa ta? Dar până când ai omorât primul om? Poţi să pui vieţile astea una peste alta? Se păstrează tâlcul a ceea ce a fost până atunci dacă se mai adaugă o zi?

Matei se gândi câteva clipe.

— Prea multe întrebări dintr-odată.

Bătrânul râse, mutându-se iar de pe un picior pe altul, încât îţi dădea impresia că tălpile îi ard, înfierbântate, la atingerea cu pământul.

— Nu-i adevărat, spuse, nu sunt multe întrebări. De fapt, e una singură, spusă în mai multe feluri. Ai căutat în urma lui Beniamin şi n-ai găsit nimic. Ce ar găsi Beniamin dacă ar căuta în urma ta?

Matei tresări auzind râsul uscat al doamnei Matilda. Era deja cu

spatele la ei, trebăluind în chiuvetă.

— Nu, repetă ca pentru sine, nu mergea la telefon. Nu poți să suni şi tot tu să răspunzi de la capătul celălalt al firului.

Observă într-un târziu maşina roşie, decapotabilă, care îl urma cu viteza paşilor lui. Tânărul îşi scoase ochelarii de soare şi-i făcu semn cu mâna.

— Ce mai faceți, domnule general? spuse, dezve- lindu-şi, într-un zâmbet larg, dantura perfectă. Eu sunt Bengy, nu ştiu dacă mă cunoaşteți...

Matei se uită iarăşi în lungul maşinii superbe, gân- dindu-se că e incredibil de curată. Pernele aveau culoarea untului, iar bordul era ca de antracit.

— Trebuia să-mi închipui, spuse. Într-un fel, te cunosc.

— Merg de ceva vreme în urma dumneavoastră, dar n-am vrut să vă claxonez. Unde vă duceți?

— Aici, aproape, spuse Matei, cu un gest care-i scoase la iveală sacoşa de plastic. În Piața Gemeni, la cumpărături.

— Un general îşi face singur piața?

— Mai sunt şi alte lucruri pe care un general le face de unul singur...

— Mă gândeam că aveți o ordonanță... Pentru lucruri din astea mărunte...

— Asta a fost odată. Nu fac de obicei lucruri mai grozave ca ăsta.

Tânărul nu păru să-i ia în seamă tonul tăios.

— Pot să vă duc eu cu maşina.

— Ce marcă e? întrebă Matei, privind-o atent.

— Porsche, spuse tânărul, ca şi cum ar fi zis numele unei paste de dinți.

— Dacă mă văd coborând dintr-o maşină ca asta, țăranii or să țină la preț.

Tânărul râse, binedispus.

— Dacă vreți să faceți economie, vă las la colț, să nu vă vadă. Sau, mai bine, mergem la o terasă, să bem o cafea. Vedeți ce vreme, nici nu zici că e octombrie, de-asta am şi lăsat capota. Fac cinste.

Maşina porni, fără ca motorul să i se audă. Matei se miră de unde poate veni muzica ce se auzea, în ciuda faptului că maşina nu avea plafon, de peste tot.

— Sânziana mi-a vorbit mult de dumneavoastră, spuse tânărul, punându-şi ochelarii la loc. Ați impresionat-o, nu glumă, nu ştiu ce i-ați făcut. Mi-am zis că trebuie neapărat să vă cunosc.

— Vrei s-o impresionezi şi dumneata?

Tânărul zâmbi, cât pe ce să dea un răspuns pe negândite, dar se abținu.

— Eu n-am o asemenea uniformă, se văită sincer. Mi-a descris-o cu atâtea detalii, că o ştiu pe dinafară. Când închid ochii, văd numai fireturi.

— Nici nu e rău pentru un bărbat care n-a făcut armata...

— Ba o să râdeți, am făcut... un fel de armată. Pe vremea mea armata era încă obligatorie. Am fost furier la comandantul regimentului A aranjat tata, stăteam mai mult pe-acasă.

— N-ai o asemenea uniformă, spuse Matei, dar ai o asemenea maşină. Trebuie să fi costat o groază de bani.

— Are deja doi ani, o s-o schimb. E o promoție la ultimul model, îți dă nişte dotări în plus. A ieşit acuma pe piață, mai durează până mi-o aduce. Aşa că merg tot cu asta. Cam nasol, nu?

— Da, conveni Matei. Cam nasol.

Rulau în tăcere. Matei îşi ținea sacoşa între genunchi, ferindu-se să atingă pielea fină a portierei.

— Dumneavoastră aveţi maşină?

— Asta nu ţi-a spus? zâmbi Matei.

— Sunt sigur că nu mi-a spus chiar tot, recunoscu tânărul. Totuşi, ceva trebuie să fi fost, zâmbi el, nu fără o anumită satisfacţie.

Şi apoi:

— Mergem pe Dorobanţi, e o terasă haioasă vizavi de Patinoarul Floreasca. O să vă placă. Au o chelneriţă cu un cur aşa de bombat, că poţi să joci table pe el.

Râse de unul singur şi viră pe Tunari, spre Ştefan cel Mare. Îl privi dintr-o parte.

— Sânziana mi-a spus că dansaţi foarte bine...

Matei nu reacţionă în niciun fel. Îi fu ciudă că fata
vorbise despre lucrurile astea.

— M-a făcut de două parale, pufni tânărul. Am fost sâmbăta trecută la o nuntă. Nuntă cu fiţe, tac-su ceva şef de bancă, pe mireasă o cunosc de când nu era fată mare.

Râse cu înţeles.

— Şi ce să vezi, începe valsul miresei. Hai la dans, fugi de-aici, zic, astea sunt dansuri de maimuţe. Şi când colo, hodoronc-tronc, domnul general m-ar fi dansat minunat, cred că ne-am învârtit de nu ştiu câte ori şi s-a uitat drept în ochii mei, să nu ameţesc. Mă gândeam că trebuie neapărat să vă cunosc.

— Vrei să te învăţ vals?

Bengy râse iar. Aşeză maşina la linia trotuarului. Înainte de a coborî, îşi trecu buricele degetelor peste vârful limbii şi-şi netezi cărarea în oglinda retrovizoare. Se aplecă peste genunchii şi sacoşa lui Matei şi scoase din torpedou un flacon de parfum.

— E Hermès, îl lămuri, se zice că e făcut din mosc, îl secretă cerbii când le vine să reguleze.

Râse iarăşi de unul singur, apoi îşi dădu câte puţin pe sub urechi.

— Nu vreţi? îl întrebă, prieteneşte.

— Nu mă dau cu parfum. Mă mulţumesc cu loţiunea de după ras.

Pe terasă, Bengy se simţea foarte în largul lui. Strânse câteva mâini, le făcu semn unora de la mesele mai îndepărtate.

— Vin des pe aici, explică. Suntem o gaşcă haioasă, gen băieţii din Dorobanţi. Aţi auzit de noi?

Matei privi în jur, încercând să nu pară surprins de ţestele rase la

tâmple şi crestele verzi-portocalii, date cu briantină, ori de inelele agățate de nări.

— Nu prea citiți ziarele, observă Bengy, făcându-i semn chelneriței.

— N-am citit despre aşa ceva în ziare.

— Mă rog, concedă Bengy, în unele ziare.

Apoi îi făcu cu ochiul:

— Asta e gagica de care vă ziceam. Minune a naturii, dacă trage repede uşa după ea, rămâne cu bucile prinse.

Fata ghici ceva după felul în care Bengy îi şoptise lui Matei, dar nu se simți stânjenită, dimpotrivă, îşi cabră şoldurile, ca şi cum ar fi vrut să-i confirme spusele.

— Ce faci, elipsă? râse Bengy, punându-şi palma chiar acolo unde ar fi fost vârful elipsei şi s-ar fi putut deschide, fără grijă, cutia de table.

Fata se trase puțin înapoi, fără să pară supărată.

— Domnul e prietenul meu, o informă Bengy. Dă-mi din cafeaua aia, ştii tu. Presară şi nişte chestie arăbească deasupra..

O urmări cu privirile, până când fata dispăru după tejghea.

— Ştiți ce zice tata? se întoarse către Matei, care, bineînțeles, habar n-avea. „Nu-mi pare rău că-mbătrâ- nesc, dar îmi pare rău că apar mereu altele noi."

Şi, văzând că Matei nu reacționează, adăugă:

— De gagici e vorba, bineînțeles. Taică-meu a fost mare gagicar. Lucra în comerțul exterior, lipsea mult de-acasă. Da' bărbatul e ca şi câinele, cât ar fi lanțul de lung, tot se-ntoarce unde e priponit. Ce ziceți?

— Nu-mi pare rău că-mbătrânesc sau, în orice caz, nu de-aia.

— Păi, dacă ați vrut să fiți general... Ştiți cum e, nu poți să ai în acelaşi timp soldă de general şi sculă de locotenent.

— Ştii o grămadă de lucruri. Cu ce te ocupi, de fapt?

— Adică ce meserie am? Dacă vă spun... Cam niciuna. Am făcut la mişto nişte management, adică o facultate din care ieşi fără vreo meserie. De fapt, meseria mea e să câştig bani. Brățară de aur, cum se zice. Când ai bani, faci orice, inclusiv câştigi alții.

Fata se întoarse cu cafelele. Puse alături paharele cu apă şi o farfurie cu biscuiți traşi în ciocolată. Bengy se aplecă spre ea:

— Vezi maşina aia roşie? Mâine seară, când termini, dacă o iei pe străduța de lângă patinoar, e a ta pentru două ore.

Ea vru să spună ceva, dar Bengy o opri cu un gest. Îi puse, cu tâlc, o bancnotă pe tavă.

— Elipsă, spuse, uitându-se după ea. V-ați prins, nu? E mai bombată decât un cerc.

Apoi închise ochii şi inhală aburul cafelei.

— Ştiți ce cafea e asta?

— Nu mă pricep la cafea, recunoscu Matei. Miroase frumos.

— E-aşa, explică Bengy, dacă eşti turc, e cafea turcească. Dacă eşti armean, e cafea armenească, iar dacă eşti grec, e grecească. Dacă nu eşti de niciun fel, e cafea făcută la ibric. Sunt boabe speciale, columbiene, le vinde într-o dugheană în Piața 1 Mai un armean bătrân.

Sorbi cu zgomot, plescăind.

— N-am răspuns la întrebare, îşi aminti, cu ce mă ocup. Vând şi cumpăr. Când e mai bine să vând şi piața te împinge să ieşi, vând. Când e mai bine să cumpăr, cumpăr. De obicei, fac şi una, şi alta.

— Şi merge? întrebă Matei.

Bengy râse.

— Dumneavoastră ce credeți? spuse, arătându-şi maşina. România e o găină cu ouă de aur. Ştiu că nu pare, dacă te uiți pe stradă, la case şi la fețele oamenilor, dar tocmai de-aia. Şi dacă te caci, faci bani.

— Să înțeleg că faci asta des...

— Pe bune, spuse Bengy, fără să se simtă luat peste picior. Totul e să ai cu ce să începi. Să trăiască bătrânul Bengescu, săracul. Revoluția l-a prins la Metalimport- export, vindea fiare, țevărie, oțel-beton. Şi-a făcut firma lui, făcea tot ce făcuse şi-nainte, numai că banii nu-i mai dădea la stat, îi lua el. Când cu harababura de la revoluție, de trăgeau unii în alții ca orbeții şi se întrebau la televizor, arătându-se cu degetul, ce-au făcut în ultimii cinci ani, el a golit dulapurile de listele de clienți şi de furnizori şi a plecat cu ele. Pe urmă, când uzinele n-au mai făcut fiare, le-a cumpărat pe nimica şi le-a transformat pe ele în fiare. Vechi, fireşte. Frumoasă poveste, nu? Asta ar trebui să se învețe la management, nu toate gogomăniile pe care ni le înşirau nouă, cai verzi pe pereți.

Scoase o cutie de tutun şi aşeză o grămăjoară pe o foiță de hârtie, îi umezi muchia cu vârful limbii şi o lipi.

— E un tutun şmecher. Presari puțină albitură înăuntru şi e mai bun ca iarba. Nici cunoscătorii nu-şi dau seama. E mai practic decât să tragi pe nări dungile de pe masă. Şi efectul e acelaşi.

Matei îl privi cum îşi miroase satisfăcut țigara, apoi o aprinde şi trage fumul, mestecându-l o vreme ca pe un dumicat, înainte de a-l inhala.

— La ce-ți trebuie asta?

— Ați încercat vreodată? îi răspunse Bengy cu o întrebare, întorcând țigara cu partea umezită spre el.

Matei clătină din cap. Tânărul ridică din umeri şi mai trase un fum.

— Îți dai seama mai degrabă decât după miros. Fumul e ceva mai verzui la culoare şi se risipeşte mai greu. Ar trebui să încercați. E o altfel de fericire, ai senzația că n-o să se mai termine niciodată.

Luă un biscuit şi-l muie în cafea. Îl scutură de marginea ceştii şi-l duse cu băgare de seamă la gură, ca să nu-şi păteze cămaşa albă şi sacoul de aceeaşi culoare, observă Matei, cu banchetele maşinii.

— Ce vă ziceam de România noastră? întrebă Bengy, arătând spre o altă masă unde doi bărbați conversau mai degrabă cu sticla de whisky decât între ei. Îi vedeți pe ăia? Sunt pe felie cu fiecare. Cu ăla mare şi gras de parcă mănâncă întruna şi nu se cacă am descoperit o afacere nouă. Merge brici şi-o să mai meargă o vreme. Cumperi, într-un sat de pe malul Prutului, nişte case. Ăia sunt vai de mama lor, dacă le dai zece mii de lei, îți vând casa cu vacă cu tot.

— Ce să faci cu vaca?

— Nimica, râse Bengy. Deşi ar fi şi asta o afacere, o înscrii la recensământ şi după aia iei subvenție de la Uniunea Europeană. Vaca o dai pe urmă de pomană, dar subvenția o păstrezi. E totuşi prea complicat să câştigi bani cu vacile, trebuie să munceşti să le ții socoteala, să le aduci înapoi, dacă-i trece cuiva prin cap să le numere. Cu casa-i mai simplu.

Bengy aştepta o întrebare. Cum ea nu veni, o socoti pusă şi continuă, nu înainte de a împărți nişte bezele către alte mese.

— Banii nu vin de la casă, ca să fiu mai exact, vin de la moldovenii de dincolo de Prut, care au nevoie de o casă. De fapt, doar de o adresă, ca să-şi facă buletin românesc. Cu două sute de euro, devin cetățeni europeni. Fiecare casă ia câte o sută de buletine, vorbeşti cu plasatorii şi ei îți trimit clienți. Am auzit că le cer dublu, dar puțin îmi pasă. Iau casa cu două mii de euro şi într-o lună câştig de pe urma ei de zece ori pe atât. Cu cincizeci de case faci milionul. Pe lângă Iaşi sunt sate cu mii de locuitori în plus față de acum câțiva ani, când am intrat în Uniunea Europeană. Ce dacă satele sunt depopulate, oamenii au plecat să muncească în Italia şi Spania?! Pe hârtie, numărul locuitorilor se dublează. Bună afacere, nu?

— O sută de oameni într-o casă? se miră Matei.

Vorba vine, bate vântul prin ea, nu mai are nici broască la uşă. Ai

putea să pui şi-o mie de oameni pe o singură adresă, da' nu-i bine să te lăcomeşti. De zece ori potul e destul. Ailaltă afacere e şi mai bună. Avem o firmă de construcții cu care nu construim nimic. Astea sunt cele mai bune, construcția ideală e cea pe care n-o construieşti. E perfectă, n-are crăpături, nu cad tencuielile, rezistă la orice cutremur, dacă faci şosele, asfaltul nu se găureşte, nu se plânge nimeni.

— Cum vine asta?

Bengy se dezlănțuise.

— N-ați văzut niciodată aşa ceva? De fapt, ce zic eu? Nici nu puteți să vedeți, dacă nu e. Noi participăm la licitație. Ăia care o organizează ne întreabă ce grupă sanguină avem, cât purtăm la pantofi şi câte fire de păr avem în cap. Şi pe urmă pun condiții exact după noi, să aibă constructorul atâta la pantof şi atâția centimetri înălțime şi să fie născut pe paişpe februarie, la ora patru noaptea, ca mine. Glumesc, dar cam aşa stă treaba. Atunci eu, care îndeplinesc taman condițiile astea, câştig şi, dacă tot am câştigat, n-o să fiu nebun să construiesc. Sunt prea ocupat cu licitația următoare. Necăjiții care stau cu limba scoasă la uşa mea, că nu sunt născuți de ziua îndrăgostiților şi pierd toate licitațiile, sunt ăia care fac treaba. Şi toată lumea-i mulțumită! Ăla care a organizat licitația, că pune la numărul meu de la pantofi încă trei-patru zerouri şi le ia în plic, ăla care e subcontractorul, că altfel nu se nimerea niciodată numărul lui de la pantofi, şi eu, că bag în buzunar două'ş'cinci la sută doar mutând hârtiile de pe un colț al biroului pe celălalt. Supertare, nu?

Atmosfera din jur era tot mai animată. Tinerii îşi vorbeau peste mese, râzând de glume şi de amintiri pe care numai ei le ştiau. Plutea un miros aspru de trabuc. Matei urmări fumul, dar nu reuşi să-şi dea seama dacă rotocoalele erau sau nu verzui, deşi aerul începuse să prindă un miros aproape îmbătător. Elipsa păşea cu băgare de seamă printre clienții tot mai îndrăzneți, dar fără să-i repeadă, acceptând că asta e regula jocului. Matei îşi termină cafeaua, ar fi vrut să mai ceară zahăr, dar renunțase.

— De ce-mi spui toate astea? Doar ştii cu ce m-am ocupat. Oamenii mei lucrează şi acum la antifraudă.

Bengy râse sincer, aproape prieteneşte.

— Dacă ştiu? Şi dacă n-aş şti, tot se vede. Uitați-vă la ăştia din jur, ce priviri ne aruncă, mă lăsați să vă bat pe umăr, să nu-i speriem, să nu creadă cine ştie ce?

— M-ai adus aici ca să te lauzi cu mine?

Bengy deveni deodată serios.

— Nu voiam decât să mă lămuresc de ce îmi vorbeşte Sânziana atât de mult de dumneavoastră. Ce-a fost aşa de, cum să zic, neobişnuit? Şi, ca să vedeți că eu şi vând, şi cumpăr, v-am zis eu primul, ăsta sunt eu. Şi de ce să mă feresc? Tot ce fac e legal. Licitațiile le câştig pentru că am deja cele mai multe licitații câştigate, sunt beton. Cât despre moldoveni, să fim serioşi, n-ați văzut cum se laudă preşedintele cu moldovenii care iau cetățenia română, ca să-l voteze la alegeri? Să fiu sincer, am vrut să mă apuc şi de ceva pe termen lung, o fabrică, de pildă. Dar pe urmă mi-am zis să-i ia dracii, să n-am somn noaptea că trebuie să le plătesc şi lor salariile? Mai vor şi tichete de masă şi tot felul de concedii plătite, n-o să muncesc eu pentru ei. Aşa, n-am decât o secretară luată pe casting, numai bună sub masă pentru răcoreala de dimineață, şi un avocat. El scrie contractele la comenzile pe care le aduc şi eu îmi beau cafeaua cu prietenii. Nu-i bine?

— E foarte bine. Ce nu înțeleg e de ce, dacă vrei să afli câte ceva despre mine, de când stau aici, nu faci decât să-mi vorbeşti despre dumneata...

— Eram curios să văd ce ziceți de toate astea. Ca să ştiți cu cine aveți de-a face.

— Avem de-a face noi doi?

— Eu zic că, într-un fel, da. Sânziana v-a vorbit dumneavoastră de mine, mie, ce să mai zic, de dumneavoastră. Era ca şi cum am fi vorbit fără să ne vedem, de o parte şi de alta a cortinei. M-am gândit să dăm cortina la o parte. Ce ziceți?

Matei ridică din umeri. Situația i se părea ciudată, avea mai mult decât dublul vârstei celui din fața lui.

— Ce să zic? N-am mai intrat niciodată în cafeneaua asta.

Arătă spre chelneriță:

— Nu am înclinații pentru tipul ăsta de geometrie. Şi n-am avut niciodată atâția bani.

Bengy păru înduioşat de această mărturisire.

— Se rezolvă. Dați-mi o copie după actele casei şi v-o umplu cu moldoveni. De ce să stea numai la țară? Să mai dea ceva şi-i facem bucureşteni. Vă bag câți vreți, n-or să vă deranjeze, puteți să-i țineți şi-n sertar. Chiar dacă pontul e-al meu, împărțim pe din două. Sau, uite, că vă place să faceți piața, aducem flori din Olanda. Ținem firma trei luni, îmi dați o adresă la care nu stă nimeni şi după aia o-nchidem. Câştigăm o grămadă de bani numai din taxele neplătite, fără să mai punem şi câştigul ălălalt.

Apoi îl privi lung:

— Nu vreți, nu? Am bănuit eu. Pe de altă parte, dacă toți ar vrea într-adevăr să câştige bani, n-ar mai câştiga nimeni.

Se aplecă spre Matei şi îl bătu pe umăr. N-o făcuse însă doar ca să-i liniştească pe prietenii de la celelalte mese.

— Am vorbit serios. Dacă vă răzgândiți, eu sunt aici. Când nu-i ai, banii nu contează, e doar aşa, o fantezie, ca întrebările alea cu cele trei lucruri pe care le-ai lua cu tine pe o insulă pustie. Dar, când începi să-i ai, să vedeți ce mult contează. Şi bărbații, pe cât trece timpul, pe-atât au nevoie de mai mulți bani, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

Matei nu dădu vreun semn că ar înțelege. Bengy mai vru să-l bată o dată pe umăr, dar nu-l mai atinse decât cu vârful degetelor, căci Matei se feri, îndreptându-se în scaun.

— Dacă nu vă place aici, puteți să mă găsiți prin Tinu.

— El ce spune de toate astea?

— Cu moldovenii? întrebă Bengy, mucalit.

— Cu moldovenii şi cu... celelalte.

— Acu' douăj' de ani era în stare să se ducă desculț pe sticlă pisată până la Chişinău, ca să lupte pentru unire. S-a şi dus de vreo două ori, au stat mână-n mână la podurile de flori. Ştiți cu ce s-a ales din toate visele lui cu „jos comuniştii" şi unirea cu Basarabia? Cu banii moldovenilor pe care n-a reuşit să-i unească, dar cu care l-am dus eu la plimbare în Grecia, împreună cu distinsa domnişoară Visarion. Cum s-ar zice, am transformat înfrângerea în victorie.

— Şi mie mi s-a părut că Tinu e un om din cale-afară de răzbătător, mustăci Matei.

— Bănuiam eu că nu vă place de el. Mă şi gândeam cum o să stea cu un socru polițist la masă. Când, adică, vine momentul să ridicați paharele, mă întrebam pentru ce anume ați putea voi doi să ciocniți. Dar pe urmă mi-am zis că mai uită şi el şi mai îmbătrâneşte, mai beți şi dumneavoastră câte un păhărel în plus şi puteți să vă înțelegeți. Ca să fiu sincer, nici eu nu mă înțeleg întotdeauna cu taică-meu. Să nu credeți, la bani ne-nțe- legem, facem afaceri bune împreună, are încă nişte relații de te sperii, nici nu ştiu de unde le scoate. Dar la chestiile astea, care țin de viață, nu prea bat cu bătrânul. El zice să mă-nsor, să fac copii.

Râse.

— De parcă una fără alta nu se poate... Cred că i-ar face plăcere să vă cunoască.

— Pentru că sunt însurat şi am copii?

Bengy se înveseli din nou.

— Mulți bărbați sunt însurați și au copii. Nu de asta. Sunteți general. Taică-meu e foarte sensibil la chestii de-astea. Când se dau la televizor filme cu război sau cu spioni, stă cu ochii beliți, nu-l muți de-acolo. De fapt, în ultima vreme, cam asta face, v-am spus că nu prea mai iese din casă. N-are nimic pe dinăuntru, dar nu prea-l mai țin picioarele, de la reumatism.

— I se umflă laba piciorului și nu-i mai încape în pantofi, spuse, ca din întâmplare, Matei.

— Exact așa. E o boală frecventă la bătrâni, nu-i așa? Adică, vreau să spun, el e mai bătrân, cred...

— Unii au boala asta mai din tinerețe.

— Se poate, admise Bengy. Eu nu prea le am cu bolile, mai borăsc din când în când de la băutură, dar e boală trecătoare.

— Cu ce ziceai că se ocupa tatăl dumitale?

— Cu lipsitul de acasă, răspunse Bengy, fără să se gândească. Îl lua mașina dimineața și se întorcea seara, dar nu neapărat în seara aceleiași zile. Alteori pleca noaptea, maică-mea îl striga dimineața prin casă să vadă dacă mai e sau nu plecat.

— Dura mult?

— Ce anume?

— Căutatul prin casă.

— Putea să dureze destul, îl lămuri Bengy, serios. Avem o ditamai casa, aproape de-aici, pe strada Londra. Fusese a unuia, nu-i știu numele, ceva ministru pe vremuri. A murit în pușcărie, știți cum era pe-atunci. Mai găseam prin pod, când eram puști, tot felul de albume cu poze și tablouri cu figuri țepene, mă jucam cu ele, îmi plăcea. Le tăiam cu foarfeca și făceam cu ele teatru de păpuși. Ai mei se uitau la reprezentațiile mele, aplaudau și râdeau. Era foarte nostim. Au venit niște neisprăviți acu vreo cinșpe ani, cică să ia casa înapoi că sunt nepoții nu știu cui, poate chiar ai ăluia. Le-a făcut taică-meu vânt pe scări de nu s-au văzut. Ne-au amenințat că se duc la arhive, după acte. Taică-meu i-a trimis la arhive și i-a mai trimis undeva. Auzi, ei credeau că noi suntem proștii lor, să așteptăm până când umblă cineva prin arhive, ca să mai aibă ce găsi.

Matei zâmbi, ca și cum n-ar mai fi fost nimic de adăugat la această atitudine înțeleaptă.

— Am avut o discuție foarte interesantă, spuse Matei. Poate cu vreo douăzeci de ani în urmă ar fi fost și folositoare, cine știe. Acum cred că

cel mai bun lucru ar fi să mă duci la piață, până când nu se strică prețurile.

Bengy îl privi, ca şi cum încerca să-şi aducă aminte dacă mai era ceva de adăugat, apoi fu de acord. Făcu semn, scriind cu degetele împreunate în aer ceva ce-ar fi semănat cu o notă de plată şi apoi cu degetul arătător alt semn cum că să se adauge la contul lui.

— Putem să mergem, spuse. Când mai vreţi, mai venim, nu există cafea mai bună ca aici, ţi-o face cu marfa clientului. O să vă trimit vreo două pachete, s-aveţi şi-acasă.

Matei se gândi la doamna Matilda, la cafelele ei fierte de două ori în acelaşi zaţ şi încercă să-şi închipuie cam ce-ar fi avut ea de adăugat într-o atare conversaţie. Îl surprinse iarăşi că maşina porneşte fără ca motorul să facă vreun zgomot.

— Aşa sunt maşinile astea bengoase, explică Bengy, râzând de asemănarea căutată cu numele lui. Dacă pui un pahar plin ras pe capotă, apa nu se varsă, nu face inele, când porneşti motorul.

Mai voia totuşi să-i spună ceva.

— Povestea dintre Sânziana şi uniforma aia teribilă nu s-a terminat. Sânziana vrea mult de tot să vadă cum arată dacă o îmbrăcaţi. Mi-a zis să mergem să vă vedem, în tribună, de Ziua naţională. Eu n-o să pot, sunt plecat în zilele alea, dar ea precis o să fie acolo. Să-i faceţi semn cu mâna, o să se bucure. Şi să nu vă miraţi dacă o să vă aştepte la sfârşit...

Opri undeva pe Bulevardul Dacia.

— Uite, spuse, aici nu vă vede nimeni din piaţă. O să vă puteţi târgui.

Apoi, zâmbind:

— Bine că nu v-aţi uitat sacoşa la cafenea.

Coborând, Matei se opri lângă portieră, făcându-i semn că ar mai vrea să-i spună ceva. Bengy lăsă geamul şi se aplecă spre el.

— Uite, spuse Matei, aplecându-se la rândul lui, spune-i din partea mea tatălui dumitale că-l compătimesc că de atâta vreme i se tot umflă picioarele. Poate că ar fi mai bine să umble desculţ, ca-n copilărie. Dar nu cred că i-ar face plăcere să mă revadă, chiar dacă ar fi doar o discuţie între doi generali bătrâni. Tatăl dumitale n-a lucrat în comerţul exterior decât în timpul liber. Probabil că în lunile dinainte de revoluţie ştia el ce ştia şi şi-a făcut mai mult timp liber, întreabă-l pe el de ce, poate că acum o să-ţi spună.

Apoi lovi cu palma peste portieră, ca şi cum i-ar fi făcut semn birjarului că poate să pornească.

Doamna Matilda prețăluia fiecare legumă, întorcând-o pe toate părțile.

— Să nu le mai luați așa. Astea care cresc în pământ, morcovii, ridichile, cartofii, țelinele, nu sunt bune prea mari. E drept că-ți iau ochii, dar au miezul uscat şi sunt mai iuți la gust.

Matei se bucură că scăpase mai ieftin ca altădată.

— Ai băut vreodată cafea verde, columbiană? o întrebă.

— Cafeaua e cafea. De ce să fie verde? Decât dacă n-are iarăşi vreascuri în ea, ca amestecurile de pe vremuri.

Matei se miră de dojana pe care doamna Matilda o azvârlea asupra vremurilor dinainte. Dar nu era ea femeia care să se schimbe cu una, cu două.

— Zicem noi aşa, adăugă ea, dar aveau şi amestecurile alea rostul lor, nu erau numai din sărăcie. Uite, cum ar fi soia. Ce mai râdeam de salamul cu soia şi-acuma oamenii dau bani grei să mănânce soia. O fac şnițel, o fac chiftele, o fac brânză. Te şi întrebi dacă a meritat să faci o revoluție doar ca să transformăm salamul cu soia în salam de soia.

Lucrurile reintraseră aşadar în normal. Matei îşi scutură palmele şi traversă holul, spre camera lui. Voia să fie singur, dar se întrebă de ce. Privi pereții goi ai camerei, fără tablouri şi cărți. Pe noptieră nu erau decât vechiul ceas deşteptător şi cana cu apă pe care şi-o umplea ochi înainte de culcare, s-o aibă la îndemână când se trezea brusc, auzind vocea care cerea apă.

Apoi ştiu. Se apropie de dulap, scoase umeraşul şi privi uniforma de parcă ar fi văzut-o pentru prima oară. Era, într-adevăr, frumoasă. N-o îmbrăcase niciodată pe de-a-ntregul. Dar îi venea bine, cu siguranță, cel care o croise era croitorul care îi făcea uniformele de douăzeci de ani încoace. Nu i se potriveau niciodată cele din magazie - „Ce mâini lungi aveți!", se minunau croitorii şi mai adăugau câțiva centimetri şi la glezne, acolo unde manşetele pantalonilor obişnuiți nu reuşeau să ajungă până la căputa bocancilor. Nu i se păruse niciodată ciudat că era atât de înalt. Se bucurase că mama lui era mândră de el şi putea s-o conducă la vals cu mişcări ample. Altminteri, vorbea puțin cu alții şi nu-i plăceau locurile aglomerate. Când eşti foarte înalt, e mai uşor să fii singur.

Puse uniforma la loc şi îşi aminti pentru o clipă de Sânziana învârtindu-se în oglinda de pe cealaltă uşă a şifonierului. Se miră a nu ştiu câta oară de această capacitate a lui de a vedea în oglindă imagini

care-i trecuseră cândva pe dinainte, ca şi cum putea să dea memorie oglinzilor. Dacă ar fi luat cu el ceva din casa din Craiova ar fi fost tocmai oglinda. Acolo era tot ce-ar fi vrut să țină minte, chipul subțiat de boală al lui Beniamin, rochia înflorată a mamei, ei doi umăr la umăr, măsurându-se care e mai înalt, până când el, odată cu primele tuleie, a trebuit să se aplece ca să încapă în rama oglinzii.

Luă tableta de pe masă şi o puse în sertar lângă obiectele celelalte, puține, de altfel, care îi puteau rezuma viața. Apoi se apropie de fereastră. Altădată nu avusese deprinderea de a privi pe geam. Dacă cineva i-ar fi arătat, ca într-o fotografie, imaginile decupate de ferestrele acelea, nu le-ar fi recunoscut. Acum însă devenise atent la orice detaliu. Fixă colțul străzii de la intersecția cu Despot Vodă, numără ulucile gardului, îşi întoarse privirea şi le mai numără de câteva ori. Lăsă încet perdeaua, apoi ieşi pe hol, ca să bage capul prin deschizătura uşii de la bucătărie.

— Să vii, te rog, îi spuse doamnei Matilda, care se căznea să dea pe răzătoare țelina uriaşă. Să vii peste un minut în camera Mariei şi să închizi fereastra.

— E deschisă? Cine a deschis-o?

— Încă nimeni. Dar o s-o deschid eu. Vii şi o închizi după mine.

— O deschideți şi eu vin s-o închid după dumneavoastră, repetă doamna Matilda, mirată. Şi dumneavoastră unde o să fiți?

— Ies prin grădină. Fă doar ce ți-am spus.

— A înnebunit casa asta, se întoarse doamna Matilda la țelina ei transformată pe jumătate în aşchii.

Matei intră încet în camera Mariei. Ea se privea în oglindă dintr-o parte, iar el, nefiind în raza vederii ei, nu exista. Deschise fereastra, mai privi o dată înapoi. Marie se uita cu indiferență la manevrele lui. Încălecă pervazul şi puse un picior în curte. Se înălță peste gard şi privi în lungul străzii. La prima vedere, strada părea liniştită, nici țipenie. Desluşi totuşi în spatele unui trunchi o umbră care cădea îngroşată pe zid, ca şi cum se mişca. Se duse în fundul grădinii, găsi o scăriță şi o propti de gard. Sări pe trotuar şi merse, lipindu-se de uluci, până la colțul străzii. Simțea o durere surdă în genunchi, dar, în acelaşi timp şi o încordare plăcută. Rămase astfel câteva clipe. Nu erau, tăcerea munților şi nici amestecul misterios de limpezimi şi desişuri al

pădurii, dar percepea, prin ecoul îndepărtat al maşinilor de pe străzile largi şi prin zumzetul marelui oraş, respiraţia precipitată a celui pe care îl vâna. Aşteptă până când văzu un camion apropiindu-se dinspre celălalt capăt al străzii. Când maşina ajunse în dreptul lui, avansă pe trotuar, astfel încât, atunci când celălalt îşi va da seama de prezenţa lui, să fie cât mai aproape. Iar când maşina trecu şi celălalt înţelese că nu mai avea rost să se ascundă, rămaseră aşa, faţă în faţă. Cum Matei nu se mişca, nu se mişcă nici celălalt. Nu greşise, chiar el era. O înfăţişare de anahoret, cu părul lung, lipit în şuviţe, căzându-i pe umeri, o barbă la fel de roşcată ca părul, ochi mari, încercănaţi şi cu albul brăzdat de vinişoare roşii. Pe chipul lung, bizantin, buzele erau atât de subţiri, încât tăietura gurii aproape că nu se vedea. Peste tunica albă care îi venea până la genunchi, purta un fel de cojoc negru, miţos, fără mâneci. Ca încălţări, nişte cizme scorojite. Îşi ridică mâinile cu palmele tremurând. Matei privi strada, nu se vedea nimic la ambele capete. Coborî încet de pe trotuar, apropi- indu-se. Celălalt se uită câteva clipe încremenit la mersul lui lent, apoi îşi lăsă în jos braţele şi o rupse la fugă. Matei cel tânăr ţâşni pe urmele lui. Fugarul o coti pe o străduţă la dreapta. Când ajunse în capăt şi văzu că strada se înfundă, se întoarse cu faţa la Matei, îi privi chipul întinerit, lucirea albastră din priviri, pumnii încleştaţi şi căzu în genunchi. Făcu o cruce mare, apoi îşi plecă fruntea şi rămase aşa, cu pletele căzându-i de o parte şi de alta a grumazului, ca în pragul descăpăţânării. Pe Matei această îngenunchere îl irită mai degrabă decât să-l înduplece. Îşi înfipse mâna în părul slinos, iar celălalt fu nevoit să-şi ridice fruntea, cu ochii îngustaţi de durere. Dar nu făcu niciun gest de apărare.

— Cine eşti, mă, scrâşni Matei, care stai la pândă pe lângă casele oamenilor?

Anahoretul deschise ochii. Avea privirile crucişe, de parcă amândoi ochii i se adunaseră într-unul singur. Îşi oferea chipul fără fereală, aşteptând să fie recunoscut. Ăsta chiar cere palme, îi trecu prin gând lui Matei, care-l lovi cu palma desfăcută peste un obraz, apoi cu dosul mâinii peste celălalt.

— Ce te uiţi aşa la mine? se răsti, gâfâind. Ce vrei, mă nenorocitule, să vezi?

Dar omul nu ştia sau nu voia să spună. Din nas i se prelingea un firicel de sânge care se pierdea în ruginiul mustăţii. Încercă să-şi ridice mâna ca să-şi şteargă sângele de pe buze, dar Matei nu-i dădu răgaz. Îl

înşfăcă de gulerul cojocului şi-l săltă până în dreptul ochilor lui, lăsându-l să pipăie trotuarul cu vârfurile cizmelor, ca atârnat în ştreang.

— Zi cine eşti şi ce vrei de la mine sau te bat până crăpi. Şi degeaba strigi, aici nu te aude nimeni.

Dar bărbatul nu striga. Stătea cu gura căscată şi limba atârnând într-o parte, ca un câine în vreme de secetă. Gemea întretăiat. Din când în când, îşi rotunjea buzele, ca şi cum ar fi vrut să-şi articuleze gemetele, dar pumnii strânşi pe guler îl împiedicau. Matei luă aceste sforțări drept o batjocură. Răsucindu-i, meşteşugit, o mână la spate, îl lipi de zid. Omul rămase cu capul întors într-o parte şi continuă să geamă, în ritmul respirației. Matei se aplecă la urechea lui şi-i şopti, răspicându-şi vorbele:

— Dacă te omor aici, n-o să ştie nimeni. Or să te găsească dimineața cu limba scoasă şi cu ochii căscați. Sau mai bine te duc la poliție, ăia ştiu să te bată fără vânătăi, până faci pe tine cu rinichii sparți. Vrei aşa?

Era greu de spus ce voia trupul acela care gemea, lipit de zid. Nu voia nimic sau, mai bine zis, era împăcat cu orice gând, căci se lăsă iarăşi să cadă, cu genunchii muiați. Matei se plictisi să-l susțină. Îi dădu drumul să se prelingă, lăsându-l să-şi freacă obrazul julit de zgrunțurii zidului. Scoase cu iuțeală cătuşele şi-i prinse mâinile la spate. Apoi îl întoarse pe jumătate. Cum celălalt se încăpățâna să tacă sau, mai degrabă, să geamă dezarticulat, îi trase un picior în burtă. Gemetele i se transformară în horcăit şi din colțul buzelor se scurse o zeamă verzuie amestecată cu sânge. Cu vârful bocancului îl întoarse cu fața în sus, fără să-i pese că omul rămăsese într-o poziție chinuită, cu brațele îndoite dedesubt, cu privirile exprimând un amestec neverosimil de spaimă şi împăcare, ca şi cum ceea ce trebuia să se întâmple se întâmplase. Îi cotrobăi prin buzunarele pantalonilor. Găsi nişte petice de hârtie scrise mărunt, dintre acelea care se îndeasă în crăpăturile zidurilor, le aruncă într-o parte şi-i pipăi cojocul la piept. De un şnur legat de gât atârna un săculeț. Înăuntru găsi un carton învelit în plastic. Pe hârtia plastifiată, citi un nume, apoi privi la chipul bărbos care îşi ținea ochii pironiți spre cer şi emitea un fel de ison întrerupt când şi când pentru a respira. Băgă hârtia în buzunar şi se lăsă pe vine, privind pentru ultima oară chipul ce-şi aştepta izbăvirea din ceruri.

— De ce nu stai acasă, mă smintitule? Nu-ți ajunge cum eşti, mai şi dai buzna peste oameni, să-ți cauți beleaua...

Cum celălalt părea pierdut în contemplarea unui fel de răspuns care

nu venea de pe lumea asta, Matei îl apucă de obraji şi-l întoarse cu de-a sila spre el:

— N-ai şi tu pe cineva să te-aştepte acasă, să plângă după tine, dacă păţeşti ceva? Să nu te mai prind pe-aici, a doua oară n-o să-mi mai fac pomană cu tine, atunci n-o să mai fii nebun, o să fii ticălos şi pentru asta n-am milă. Şi-acuma cară-te, să nu te mai văd!

Îl întoarse iarăşi cu faţa în jos, fără să-i pese că îl trânteşte cu gura în spuma verzui-roşiatică ce se lăţise pe asfalt. Îi eliberă încheieturile şi se ridică. Cum celălalt nu dădea semn că a înţeles ce i se întâmplase, îl împunse cu vârful pantofului în şale. Trupul căzut nu reacţionă.

— Faci pe mortul cu mine? se răsti Matei, înşfăcându-l de guler şi trăgându-l în sus. Hai, cară-te!

Anahoretul făcu precipitat doi-trei paşi. Apoi se întoarse şi-l privi cu o mirare ce îl înfurie pe Matei. Îi făcu semn cu dosul palmei să se îndepărteze. Cum celălalt rămăsese proptit, se apropie şi-l împinse din nou, adăugând o lovitură de picior cam pe unde bănuia că ar fi sub tunică turul pantalonilor. Celălalt se întoarse, aruncându-i o privire ce nu mai avea nimic din spaima de la început, părea mai degrabă plină de compasiune. Matei îşi strânse pumnii şi se repezi iarăşi. Dar anahoretul nu mai avea nimic de adăugat şi, cu o iuţeală de care până atunci nu dăduse dovadă, o rupse la fugă, fără să se mai uite înapoi. Matei încercă să-şi desfacă pumnii, dar degetele îi rămăseseră încleştate. O durere cumplită îi străbătu braţele, la care se adăugă alta, surdă, în şolduri şi în genunchi. Îngheţă, surprins de răzvrătirea trupului său. Ar fi vrut s-o înfrunte, dar nu ştia cum, ceva dinăuntrul lui se răsculase, iar împotriva unui astfel de duşman nu se pricepea să lupte. O vietate îşi făcuse culcuş în trupul lui şi-i sugea sângele, din artere. Lumea se îndepărta, tăcută şi ceţoasă.

— Ce înălţime avea mama dumneavoastră? întrebă doctorul, fără să-şi ridice ochii din hârtii.

Matei se simţi şi mai jenat decât atunci când intrase în cabinet. „O să ne întindem pe pat, spusese doctorul, să vă consult. Dar mai întâi să lămurim unele lucruri."

— Mama? întrebă, crezând că n-a auzit bine.

— Da. Cât era de înaltă?

— Mama era micuță şi slabă. Nu mânca mai nimic, n-avea cum să se îngraşe. În ultimii ani, din cauza diabetului, nu mânca nici măcar prăjituri, deşi îi plăceau.

— Nu la greutate mă refer, insistă doctorul, ci la înălțime.

— Era micuță, repetă Matei, nu-mi ajungea nici până la umăr.

Zâmbi acelei amintiri îndepărtate. N-ar fi rămas surprins să-l întrebe şi despre cum dansau împreună. I-ar fi făcut plăcere să povestească. Dar curiozitatea doctorului nu mergea până acolo.

— Şi tatăl dumneavoastră?

— Ce-i cu el? se trezi Matei din reverie.

— El... ce înălțime avea?

— Nu ştiu... nu l-am cunoscut....

— A murit aşa tânăr?

Matei răspunse scurt:

— Nu, deloc.

Şi apoi:

— Am toate motivele să cred că trăieşte. Numai că, pur şi simplu, nu ştiu cum arată. Mama nu mi-a vorbit niciodată de el.

— V-a părăsit când erați foarte mic...

— E mai complicat. De fapt, nu m-a părăsit, eu l-am părăsit. Nu el a plecat fără ştirea mea, eu m-am născut fără ştirea lui. Nu înțelegeți, nu-i aşa?

Doctorul dădu din cap.

— Dacă dumneavoastră înşivă înțelegeți ar putea fi de ajuns. Acum arătați-mi mâinile.

Matei se aplecă peste masă, punându-şi mâinile peste hârtii.

— Cu palmele în jos, îi ceru doctorul. Şi degetele desfăcute.

Iarăşi acea senzație, greu de stăpânit, că brațele îi devin dintr-odată prea lungi şi degetele îi atârnă străine, ca nişte mănuşi trase pe jumătate.

— Vorbiți-mi despre mâinile dumneavoastră, îi ridică doctorul câte un deget, lăsându-l apoi să cadă.

Matei le privi. Pe lângă înfățişarea lor, cu degete lungi şi noduri proeminente, ca la ghearele unei păsări uriaşe, n-ar mai fi fost nimic de spus.

— Dacă amorțesc, dacă tremură, dacă vă dor, îl ajută doctorul. Despre mâini se pot spune multe. Dacă scăpați, din senin, obiecte pe care le țineți în mână. Dacă vă căutați uneori buzunarele de la pantaloni,

fără să le găsiţi...

— De unde ştiţi? întrebă Matei, fiindu-i dintr-odată milă de mâinile lui lipsite de apărare sub privirile doctorului.

— Nu ştiu nimic. Povestiţi-mi dumneavoastră. Nu sunt la fel tot timpul, nu-i aşa? Ziua într-un fel, noaptea altfel, dimineaţa şi seara... Asta vă face să le simţiţi din când în când străine.

Matei îşi adună mâinile în poală, zâmbind încurcat. Nu era obişnuit să vorbească despre el însuşi.

— Noaptea am uneori senzaţia că braţele mi s-au desprins din umeri. Mă simt ca un om fără braţe. Trebuie să mă adun ca să-mi dau seama că au rămas tot acolo. Câte un braţ, de obicei dreptul, se trezeşte mai repede şi mă ajută să-l găsesc pe celălalt. E o senzaţie nedu- reroasă, dar foarte neplăcută. Mă gândesc uneori cum ar fi să rămân aşa, adică să mă uit în oglindă, să-mi văd braţele atârnând, dar să mă simt ca o statuie fără braţe. Să nu mă mai ajute nervii...

— Nu vă fie teamă. Nervii sunt la locul lor şi or să-şi facă datoria câtă vreme o să-i hrănească sângele. Problema e sângele, nu sistemul nervos.

— Şi asta ar trebui să mă liniştească?

— Nu ştiu, povestiţi-mi mai departe.

— Dimineaţa, palmele îmi sunt amorţite. Trebuie să-mi desfac şi să-mi strâng de mai multe ori degetele până să-şi revină. Uneori, când stau prea mult nemişcat, mă trezesc şi în timpul zilei cu mâna amorţită. E aceeaşi senzaţie neplăcută, de parcă trupul se îndepărtează, bucată cu bucată.

— Fiecare mod de a se îndepărta al trupului poartă un nume. De obicei, numele unei boli. Dar nu e bine nici ca trupul să fie prea aproape, doare şi asta. Cel mai bine e ca, atunci când nu te gândeşti la el, să nu-l simţi deloc. Când vine nechemat sau îl chemi şi nu vine nu e în regulă într-un fel sau altul. Acum povestiţi-mi despre tremur. Cum îl simţiţi?

— Culmea e, domnule doctor, că nu-l simt. Asta mi se pare cel mai trist. Mă uit la degetele mele şi văd că tremură, dar nu simt asta. Şi, dacă nu simt, nici nu pot să le astâmpăr. Mă gândesc că uneori tremură şi eu nici măcar nu ştiu, pentru că nu mă uit la ele atunci. Şi, ca să nu vadă şi alţii, îmi ţin mâinile în buzunare. Sau le aşez una peste alta. Aveţi dreptate, uneori bâjbâi până-mi găsesc buzunarele. Mi-e teamă să nu scap ceaşca de cafea sau cuţitul. Noroc că m-am obişnuit de când eram mic să rup pâinea. Parcă aş fi presimţit, nu-i aşa?

— Acum, dacă nu vă supărați, mai puneți o dată mâinile pe masă. E destul o singură mână, care vă convine. Şi întindeți degetele cât puteți de mult.

Zâmbi.

— Mi-am dat seama că sunteți stângaci, încă de când v-ați aşezat.

— Ce-are asta de-a face cu mâinile?

— Nu după mâini, ci după felul cum v-ați pus picioarele unul peste altul. Când eşti stângaci, nu e numai treaba mâinilor. Pariez că sunteți foarte bun la dans.

Trebuia să vină vorba şi despre asta, nu?

— Stângacii valsează mai bine, continuă doctorul. Îşi ajută partenerele să nu amețească, nu se rotesc doar într-un singur sens.

I se făcu dintr-odată foarte dor de mama lui. Nu s-ar fi gândit că un loc ca acesta şi o astfel de discuție i-ar putea stârni o amintire duioasă. N-ar fi trebuit să lase rochia înflorată în dulap, ar fi meritat s-o ia cu el, în dulapul lui plin de haine cenuşii, de uniforme. Doctorul luă o riglă şi i-o aşeză în dreptul mâinii, măsurând-o dintr-un capăt în altul.

— Impresionant. Ați cântat vreodată la pian?

Matei negă.

— Păcat, observă doctorul, ridicând rigla ca pe o dovadă. Acoperiți decima fără probleme. Şi articulațiile au o flexibilitate remarcabilă. Nici Liszt nu cred că ar fi fost capabil de o asemenea performanță. N-ați cântat la niciun instrument? Şi nici altcineva din familie?

— Am avut un unchi, fratele mai mic al mamei, care cânta la violoncel. Nu l-am auzit niciodată cântând, a murit când eu abia mă născusem. Şi tot la violoncel cântă şi fratele meu mai mic.

— Trebuie să cânte foarte bine.

— Aşa este, spuse Matei, după o scurtă ezitare. Cântă ***Moartea lebedei.*** Ştiți piesa?

Doctorul zâmbi.

— Soția mea a fost balerină. Dansa uneori pentru mine ***Moartea lebedei.*** Era felul ei de a face dragoste. Fratele dumneavoastră câți ani are?

— E cu trei ani mai mic decât mine, răspunse Matei, mirându-se cât de firesc le spune pe toate.

— Şi el cum e?

— Cum adică... cum e?

 Vreau să spun, vă seamănă?

Nu mai putea da înapoi. Era prima oară când fratele mai mic îşi făcea loc în felul acesta în viaţa lui.

— Da, îmi seamănă. De ce?

— Dacă vă seamănă, va trebui să aveţi grijă de el.

Şi apoi, înainte ca Matei să ceară vreo lămurire:

— Cum dormiţi noaptea?

— Normal.

— Citiţi înainte de a adormi?

— Nu prea citesc. Stau puţin cu faţa în sus, pe urmă mă întorc pe o parte, iau o pernă în braţe şi adorm.

— Poate că n-aţi fost destul de atent cu femeile din viaţa dumneavoastră, spuse doctorul, uitându-se la el ţintă. Dormiţi singur, să înţeleg.

— Da, de când soţia mea...

— Vi se întâmplă să vă treziţi brusc noaptea? Simţiţi că nu mai aveţi aer?

— Mă trezesc, da. Simt dintr-odată că mi-e sete şi trebuie să beau apă. E o senzaţie foarte puternică.

— Vi se întâmplă de mult?

— Din tinereţe... Am întotdeauna lângă pat o cană plină cu apă. Nu ştiu ce m-aş face dacă n-aş bea în clipa aia câteva înghiţituri. Dar s-ar putea să aveţi dreptate, dacă n-aş avea apa la îndemână, n-aş mai putea să respir, atât de tare simt nevoia asta...

— Aşa este, aveţi doar impresia că vă e sete, apa vă dă curaj să trageţi adânc aer în piept. De fapt, vă treziţi pentru că simţiţi nevoia de aer. Vedeţi bine?

— Văd peste capetele celorlalţi, zâmbi Matei. Uneori am impresia că în depărtare se lasă un fel de pâclă. Dar mă frec la ochi şi-mi trece.

Doctorul luă o lanternă minusculă şi se apropie de el.

— Lăsaţi-mă o clipă să mă uit. Deschideţi ochii mari şi nu clipiţi.

Trecu de la un ochi la altul, examinându-i îndelung.

— Ar fi bine să mergeţi la un oculist. Cred că vă trebuie ochelari.

— Când începi cu doctorii, nu te mai opreşti, glumi Matei.

— Oricum, aţi început cam târziu. Acum am să vă rog să vă scoateţi cămaşa şi să vă întindeţi pe pat.

— Să-mi scot şi pantofii?

— Nu-i nevoie. Având în vedere înălţimea dumneavoastră, picioarele, de la genunchi în jos, or să atârne dincolo de saltea.

Îi apăsă articulația umărului. Apoi îi strânse cotul, ridicându-i brațul.

— Vă doare?

— Acum mai puțin. Dar altădată parcă încerca cineva să-mi smulgă brațul din umăr.

— Arătați-mi unde anume simțiți durerea în piept. Matei îşi pipăi bustul şi trasă o linie dreaptă de la gât spre inimă şi mai jos, până la abdomen.

— Cum vă spuneam, cine zice că sângele nu doare? Îl privi în timp ce se îmbrăca. Îl pofti înapoi pe scaun şi continuă să-l privească.

— Unii spun că bătrânețea e o boală, spuse el. S-ar putea să fie adevărat. Dar uneori lipsa bătrâneții e tot o boală. Ce simțiți atunci când vă uitați în oglindă?

— Îmi puneți nişte întrebări extrem de ciudate...

— Credeți? Nu sunteți obişnuit să vorbiți despre dumneavoastră. Probabil că nu v-a întrebat nimeni aşa ceva. Nu sunt întrebări pe care să-ți permiți să i le pui unui general.

— N-am fost general toată viața.

Doctorul nu părea a fi de acord din acelaşi motiv.

— Adesea uniforma nu e foarte favorabilă comunicării. Probabil că în jurul dumneavoastră au existat multe întrebări care, dintr-un motiv sau altul, nu vi s-au pus. Nu e şi cazul celei de-acum, ea e de cu totul altă natură. Aşadar, ce vedeți când vă uitați în oglindă?

— Tot mai des, pe tatăl meu.

— Pe care nu l-ați cunoscut...

Matei încuviință.

— E ciudat, nu?

— În trupul fiecărui om sunt înscrise şi viața, şi moartea. Subconştientul vă sugerează tot mai mult că explicația pentru ceea ce vi se întâmplă trebuie căutată în asemănarea cu tatăl dumneavoastră. Vi-l imaginați ca pe un bătrân?

— Nu m-am gândit niciodată la el ca la un om bătrân.

— Şi totuşi, pe măsură ce timpul trece, chipul pe care-l vedeți e al lui. Cu alte cuvinte, îmbătrâniți, dar vedeți un chip mai tânăr decât dumneavoastră. Culmea e că-i şi adevărat. Uitați-vă la mine, am o față mai obosită, deşi sunt cu cel puțin zece ani mai tânăr. La dumneavoastră pielea feței e netedă, lipsită de riduri. Cineva ar zice că n-ați râs

niciodată.

Se aşeză la loc şi-şi răsfoi hârtiile.

— Aveţi analize foarte bune. Totul pare să fie la locul lui. Dar - nu-i aşa? - ceva nu e în regulă... Aţi văzut bine în oglindă, aţi intuit corect cauza. Aţi auzit vreodată de sindromul Marfan?

Matei negă, cu convingere, dar şi curiozitate.

— Sunteţi extrem de înalt, dar nu e vorba numai de asta. Aveţi membrele lungi, mâinile mari şi articulaţiile foarte flexibile. Vă găsiţi încălţămintea potrivită?

— N-am cumpărat niciodată pantofi pe măsură, mi se fac de comandă la fabricile care livrează pentru armată. Când am primit prima uniformă, am umblat o lună încălţat cu un fel de sandale cu care venisem de-acasă.

— Viaţa de militar pe care aţi dus-o v-a ajutat să vă păstraţi o musculatură puternică şi ea, la rândul ei, sprijină coloana vertebrală să nu se încovoaie. Vă ţineţi bine în ce priveşte părţile tari ale corpului.

— Cum ar fi putut fi altfel?

— Oasele se deformează, coşul pieptului se scobeşte şi coloana nu mai poate susţine o înălţime atât de neobişnuită. Dar lucrurile astea ar fi trebuit să se petreacă deja. Ceea ce înseamnă că aveţi o formă mult mai uşoară a sindromului. Ar trebui să ne preocupe însă durerea pe care o simţiţi în piept şi amorţeala braţelor. Mi-aţi desenat linia durerii, trebuie să vă spun că aceea este chiar linia aortei. În rest, o scoatem la capăt, dar cu aorta nu e de glumit.

— Aorta, repetă Matei, ducându-şi instinctiv palma la piept. Ce-ar putea să se întâmple?

— Încă nu ştiu cât e de grav. Va trebui să facem câteva investigaţii suplimentare pentru a vedea cât de mare e dilatarea aortei. Vă sfătuiesc să renunţaţi la eforturi intense. Bănuiesc că nu mergeţi la vreo sală de gimnastică, dar, dacă v-ar veni vreo idee năstruşnică de felul ăsta, să n-o faceţi. Iar dacă tramvaiul se urneşte din staţie, lăsaţi-l să plece, nu alergaţi după el. Durerile pe care le simţiţi în piept spun exact asta. Că pereţii aortei se subţiază şi există pericolul să plesnească. O asemenea hemoragie internă nu poate fi oprită.

— Când s-ar putea întâmpla asta?

— Dacă sunteţi cuminte, cât mai târziu. Sau niciodată. Poate aveţi norocul să muriţi de altceva. Am să vă dau o reţetă şi vă rog să vă ţineţi de ea. Sunt nişte medicamente noi şi foarte scumpe, dar la farmaciile

Ministerului de Interne s-ar putea să le aibă şi să vi le dea cu compensaţie. Putem consulta şi un cardiolog, pentru un eventual transplant de aortă, dar nu cred să fie cazul. Ţineţi-vă mâinile aproape, vorbiţi cu ele, dacă trebuie. Nimic din ce simţiţi în corp, chiar dacă nu doare, nu trebuie să vă fie indiferent. Corpul poate să se supere oricând şi să ne trântească uşa-n nas.

— Spuneţi-mi ceva şi de bine.

— Sindromul pielii rigide. Nu aveţi riduri. De-asta chipul vă oferă o imagine mulţumitoare. Şi de aceea vă e mai uşor să-l vedeţi pe tatăl dumneavoastră în oglindă. Feţelor necunoscute e mai greu să le adaugi riduri. Şi al doilea lucru bun, sunteţi într-o companie destul de selectă: violonistul Paganini, Abraham Lincoln, preşedintele Americii. Sau, mai aproape de noi, de Gaulle, care a trăit destul cât să ajungă mareşal.

— Şi ei cum au murit?

— Paganini a murit, cum era de aşteptat, cântând la vioară. Lincoln, cum bănuiesc că ştiţi, a murit destul de sănătos, aşa cum mor toţi cei răpuşi de glonţ. De Gaulle a murit, într-adevăr, din cauza unei rupturi de anevrism, adică aorta de care vorbeam. Dar la vârsta lui acest fel de a muri a fost mai degrabă un cadou al naturii.

Matei rămase pe gânduri. Cel mai bun lucru pe care simţea nevoia să-l facă era să scoată cătuşele şi să se joace cu ele. Înţelese însă că imboldul tot mai puternic, în ultima vreme, de a freca între degete cătuşele una de alta era mai degrabă o tentativă de a-şi ascunde tremurul mâinilor.

— Discuţia asta mă depăşeşte, spuse încet. Nu mă simt pregătit pentru ea. Am avut sentimentul că moartea e ceva care li se poate întâmpla numai altora.

— Câtă vreme eşti viu, mi se pare o prezumţie corectă. Dar, iertaţi-mă că vă întreb, vă surprinde faptul că sunteţi muritor?

— Nu, nu e asta. Ar fi ridicol să spun că ar fi pentru mine o noutate, mai ales că un om în uniformă vede destulă moarte în jurul lui.

Sau o provoacă, ar fi putut să adauge.

— Dar, continuă, câtă vreme e doar o posibilitate, fără să ştii când şi de ce, e ca şi cum nici n-ar fi. Cum să zic, câtă vreme trăieşti, te crezi nemuritor. Dar e altceva când dai morţii un nume, aşa cum faceţi acum.

Doctorul ridică din umeri.

— Nu vă temeţi. De Gaulle a trăit optzeci de ani şi, dacă n-ar fi fost supărările politice, ar fi trăit şi mai mult. Şi nu bate nici pe departe

recordul de longevitate al sindromului. Mi-ați spus că tatăl dumneavoastră trăieşte. Trebuie să aibă vreo nouăzeci de ani.

— Tot aduceți vorba despre tatăl meu... Eu v-am spus într-o doară că îl văd în oglindă, e doar o părere, din moment ce habar n-am cum arată. Când nu regăsesc în oglindă chipul cu care m-am obişnuit, mi se pare că e el. Să presupunem că nu m-aş mai uita niciodată în oglindă. Asta ar însemna că sunt sănătos tun?

— Şi dacă nu v-ați mai uita în oglindă, tot pe el l-ați vedea. Domnule general, sindromul Marfan este o boală genetică, cel puțin în forma pe care o aveți dumneavoastră. Şi, după cum mi-ați descris imaginea mamei, vă pot spune cu certitudine că părintele de la care ați moştenit boala e tatăl. Spuneți că v-a părăsit încă de la naştere. Eu aş spune că, într-un anumit fel, nu v-a părăsit niciodată.

Îl ciocăni cu degetul în piept:

— E aici, n-a plecat nicăieri.

— Ar fi putut să mi-o spună...

— Poate că nu ştie nici el. Cercetările privind sindromul Marfan au evoluat abia în ultimii douăzeci de ani. S-ar putea ca el să-şi pună simptomele pe seama bătrâneții. Cum ar fi putut să v-o spună, dacă nu l-ați cunoscut niciodată?

— Ar fi putut, repetă Matei, neducând răspunsul până la capăt. Cred că n-a murit până acum decât ca să mă amăgească. Care e explicația bolii ăsteia?

— O glicoproteină, fibrilina. Ar trebui să vă explic prea în detaliu şi nu ştiu dacă v-ar fi de folos. Ați primit în gene un mesaj scris incorect de la tatăl dumneavoastră. Se întâmplă adesea în natură. Uneori asta poate duce chiar la progres.

— Dar nu trebuie ca ambii părinți să aibă boala asta?

— La alte boli ereditare, aşa trebuie. În cazul ăsta, transmiterea se face de la un singur părinte. Nu ştiu de

ce boală a murit mama dumneavoastră, dar cu siguranță nu din cauza lipsei fibrilinei.

— A murit de diabet, spuse Matei. S-a îmbolnăvit de supărare şi nu s-a tratat cum trebuie. N-am fost lângă ea când... Am iubit-o mult.

— Nu aveți diabet. De la mama dumneavoastră se pare că ați moştenit doar lucruri bune. A meritat s-o iubiți. Ați putea să-l iubiți din când în când şi pe tatăl dumneavoastră. La urma urmei, nu e vina lui.

Doctorul îl privi cum îşi netezeşte hainele cu oarece stângăcie, de parcă atunci şi-ar fi descoperit mâinile. Îi întinse rețeta.

— Nu v-am pus la diagnostic decât anevrismul, dumneavoastră decideți dacă vreți să continuați investigațiile. Un cardiolog, un chirurg de cardiologie vasculară ar putea să vă fie de folos. Doamna Maria cum se mai simte?

— Se poartă mai ciudat în ultima vreme. Parcă nu ar mai vedea pe nimeni. O mai scoate fiică-mea la plimbare cu maşina. Nu ştiu dacă îi face bine.

— Lăsați-o să mai iasă. Schimbările nu-i pot dăuna.

— Comunicăm tot mai puțin. Nu ştiu ce să-i mai spun.

— Orice, spuneți-i orice. Precis vă aude, chiar dacă nu vă lasă să vedeți asta.

Matei se întoarse din uşă.

— Boala asta de care spuneți, sindromul ăsta, mă rog... Cât de frecvent este? De pildă, într-un oraş de trei sute de mii de locuitori cam câți bolnavi să fie?

— Nu prea mulți. Poate cel mult o sută. Dar cel mai sigur câteva zeci.

Rătăci o vreme pe străzi, găsi treptele unei case care nu mai exista şi se aşeză. Scoase cătuşele şi le cântări câteva clipe în palmă. Simțindu-le apăsarea familiară, mâinile i se linîştiră. Dibui pe butoanele telefonului mobil. Mai aşteptă câteva clipe după ce auzi vocea lui Lucian.

— Căpitane, spuse, într-un sfârşit, cu voce moale. Cred că am găsit răspunsul care ne lipsea la decalogul plutonierului tău...

La picioarele lui Lucian erau deja trei chiştoace strivite sub călcâi. Când îl văzu pe Matei, tocmai îl arunca pe-al patrulea.

— Dar ştiu că nu te joci, căpitane.

— Asta nu-i nimic pe lângă tot ce-am fumat zilele astea.

Matei îşi strânse degetele în buzunare. Asta era partea lui. Nu le ştia pe ale celuilalt, aşa că se abţinu să comenteze. Se aşeză lângă el. Tăcură o vreme, cât Lucian îşi aprinse altă ţigară.

— Fumez ca să nu înjur.

— Cred că ar fi mai sănătos să înjuri.

— Habar n-aveţi matale, spuse abătut Lucian, ce păţeşti acum dacă înjuri şi te aude cine nu trebuie. Adică ce spun eu cine nu trebuie? Nu trebuie să te audă nimeni, nu mai poţi avea încredere în nimeni.

— În mine poţi avea încredere. Înjură liniştit.

— De ce-aş mai înjura, dacă aş fi liniştit?

— Aşa vine vorba. Înjură şi gata!

— Băga-i-aş în aia a mă-sii!

— Vezi că se poate? Te simţi mai bine acum?

Lucian se întoarse cu faţa spre el. Arăta de parcă
fusese fugărit şi acum privea în urmă, ştiind că n-are scăpare.

— Ştiţi câţi de-ai noştri vor să dea afară, şefu'? Zece mii!!! Cam câţi ţărani am învăţat la şcoală că au împuşcat la răscoala din '907. Zece mii de poliţişti! Şi toate astea din ordinul preşedintelui. Aveaţi dreptate, javra ordinară ne dă ea afară pe noi.

— De ce aşa mulţi?

— Mai întâi, de ce aşa? Aţi mai pomenit să dea cineva poliţişti afară din slujbă? Vedeţi matale plutonieri în toată firea, majori şi adjutanţi, să stea la coadă la birourile de şomaj? Să-i întrebe ăia care a fost ultimul loc de muncă şi ei să le spună Poliţia Română! Noi am depus jurământ. Asta nu e pentru un an sau doi, e pe viaţă. V-aţi fi gândit să juraţi doar pentru un an sau doi?

— Nu crezi că e cam târziu să mă întrebi?

— Şi zece sunt mulţi, darmite zece mii! Ştiţi cum au făcut? Au socotit numărul celor care au fost la manifestaţie, în Bucureşti şi prin alte părţi. Pentru fiecare manifestant dau pe câte unul afară. Zic băieţii că preşedintele a turbat de-a dreptul, nu se lasă până nu se răzbună pe toţi. Şi unde mai pui că generalii tac mâlc. Nu mai au curaj, se pleacă în faţa lui de li se vede la spate cureaua de la pantaloni. Au pus serviciile secrete pe ei, le scot tot ce au prin rafturi. Ţâşnesc mizeriile din dosare ca floricelele de porumb în tigaie. Am ajuns ca pe vremuri, suntem buni de încolonat şi de dus la muncile agricole.

— Parcă totuşi înainte era altceva, observă Matei. Nimeni nu te dezbrăca de uniformă.

— Ăştia fac ce vor cu noi, conveni Lucian. Nu se gândesc că poate o să le vină rândul şi lor. Ce dacă au procuratura şi serviciile de partea lor? Şi Ceauşescu le-a avut şi s-au scuturat de el ca de un câine mort.

— Băieții ce zic?

— Mă faceți să râd, şefu'! Nu mă întrebați ce zic, întrebați-mă dacă mai zic ceva. Pe Haralambie l-au dat afară în primul lot. Nu uită că el a fost dintre ăia care au intrat în Palatul Cotroceni să-l caute pe preşedinte. Pe toți din delegație îi cheamă la procuratură. Dacă scapă cu doi ani de puşcărie cu suspendare, să zică bogdaproste. Cică miting neautorizat şi instigare. De parcă nu ştia toată lumea că mitingul era neautorizat şi eram înțeleşi cu jandarmii să ne lase în pace.

— V-am prevenit că e o capcană. Trebuia să vă provoace să vă dați în petic. Dacă nu ați fi fost destul de zurbagii în fața zidurilor, ar fi fost în stare să vă deschidă ei porțile palatului, doar-doar o să spargeți nişte geamuri şi o să luați pe careva la bătaie. Dar n-a mai fost nevoie, ați fost destul de inventivi şi-aşa.

— Nu-i corect, se revoltă Lucian. Ori ne ia pe toți, ori pe niciunul. Haralambie nu era decât unul dintre noi, ba cu el am avut noroc, că era mai cu carte.

— De ce să piardă vremea cu toți? Cheamă doar pe câțiva la procuratură şi ăilalți tremură de frică, să nu le vină şi lor rândul. E mai odihnitor şi mai eficient.

— Mă întreb ce-ar zice Dostoievski de chestia asta cu Haralambie.

— Nimic altceva decât ce-a zis deja.

— La urma urmei, admise Lucian, dând un bobârnac mucului de țigară şi urmărindu-i zborul, ce treabă are Dostoievski cu Poliția Română? Ce treabă mai au unii dintre noi? Şi pe Zgabercea l-au dat afară.

— Pe el de ce?

— Habar n-am, că n-au zis la niciunul motivul. Aşa au vrut ei, ăsta-i motivul. Poate că i-au luat în ordine alfabetică, de sus în jos şi de jos în sus. Păcat, lui Zgabercea îi stătea bine în uniformă, parcă era din filmele alea cu balurile de la Cercul Militar.

— Dar cu Prodan ce s-a întâmplat? Parcă el a început cu javra ordinară...

— Prodan n-a pățit nimic, doar că s-a pricopsit cu încă o stea pe

umăr. El a fost, ca să ştiţi, unul dintre provocatori. Toţi care au fost mai curajoşi şi mai cu vorbele la ei au fost puşi să facă asta. De-aia erau aşa şugubeţi, ştiau că n-or să păţească nimic. Primii care au strigat javrei să iasă, primii care au aruncat cu chi- piele erau acoperiţi de-ai serviciilor. Cu prilejul descoperirii, le-au dat câte un grad în plus. Acuma or să trimită alţi acoperiţi să-i pândească pe proaspeţii descoperiţi. E fără sfârşit.

— De ce te miri? O vreme am făcut şi noi parte din pelerinajul ăsta.

— E-adevărat ce spuneţi, dar credeam că s-a terminat. Că acuma fiecare îşi vede de treaba lui, ei de-a lor şi noi de-a noastră.

— Păi, aşa şi e. Numai că ei sunt mai harnici decât voi. Treaba lor e şi a voastră, dar treaba voastră nu e şi a lor.

Lucian vru să-şi mai scoată o ţigară, dar tuşi uscat, de două ori, şi se răzgândi.

— Acuma ce mai e de păzit? Înainte ne păzeam de capitaliştii de dincolo de graniţă.

— Acuma ne păzim de capitaliştii din noi. Nici nu ştii când ţâşneşte capitalistul din tine şi vrea să fie liber.

— Chiar aşa? îl luă Lucian în serios.

— Chiar aşa. Şi cum ziceai de Prodan...

— N-aţi fi zis, nu?

— Toată lumea să fie mulţumită, zâmbi Matei.

— Chiar aşa, repetă abătut Lucian. Ăla micu', Tofan, ce gură mare are acum! Au adus alţi doi puştani în echipă, să vedeţi cum spală cu ei pe jos! Nici nu vă închipuiţi ce zăcea în el, cât era de nevorbit. O s-ajungă departe.

— Şi Calimente?

— Calimente e tot cum îl ştiţi. De el nu s-a atins nimeni, nici nu l-a acoperit, nici nu l-a descoperit nimeni, că n-avea ce.

Mormăi ca pentru sine, dibuind cu vârful bocancului mucurile de ţigară din ţărână.

— Mă gândeam şi la preşedintele ăsta, spuse într-un târziu. Ce fel de comandant e ăla care îşi trimite oamenii la plimbare? Da' eu nu-l boscorodesc pe la colţuri ca alţii şi nu-l ocărăsc în mintea mea. Mie mi-e milă de el. Să porţi în tine atâta ură şi răutate, să te culci cu ele, să te scoli cu ele... Să nu poţi să te vindeci, să găseşti mereu altceva de duşmănit... Zău, mie mi se pare că e mai degrabă un suflet care se chinuieşte. Dar, cum se zice, mi-ar fi şi mai milă de el dacă nu mi-ar fi milă de mine.

— Tu ce-ai păţit?

— Eu n-am păţit încă nimic. Adică e cum nu se poate mai rău. Stau ca taurul pe coadă şi aştept. La căpitani încă n-au ajuns. Au început cu subofiţerii şi locotenenţii. Dar nu ştiu dacă or să se oprească aici. Asta ştiu şi băieţii din echipă. Îi văd cum îşi dau coate, cum îmi execută ordinele în dorul lelii şi se uită la ceas de-ai dracului, să bag eu de seamă cum se întreabă cât mai stau pe capul lor. Dar matale n-au ce să vă facă. Pensia e ca zidurile Constantinopolului, nimeni nu poate s-o împuţineze pe uscat. Şi nici de grade n-au cum să se atingă, ar trebui să recunoască prezenţa unui general la manifestaţie şi asta nu dă bine. Adică, deşi eraţi cu un cap peste ceilalţi, se fac că nu v-au văzut. Şi să nu vă mire dacă o să primiţi şi o carte poştală pe care aţi trimis-o din străinătate pentru doamna Maria, chiar în ziua manifestaţiei, ca să fie siguri că nu eraţi de faţă...

— Povestea cu pistoalele s-a terminat?

— Au închis-o. După ce i-au plimbat pe-ai noştri vreo săptămână pe la Parchet prin faţa camerelor de luat vederi, s-au lăsat dintr-odată păgubaşi. Când şi-au făcut treaba, adică. Toată ţara a auzit că poliţiştii s-au dus înarmaţi la miting. Nimeni n-a auzit că cercetarea s-a oprit din lipsă de dovezi. Şi, oricum, toţi care fuseseră suspecţi au fost capete de listă la datul afară.
Mă-ntreb ce o să scrie în istoria Poliţiei Române de toată povestea asta.

— Depinde cine o scrie. Dacă-i aşa cum spui, e ca şi scrisă.

— Nu prea seamănă cu bătălia din Dealul Spirii, bodogăni Lucian.

— Doar dacă voi eraţi turcii, zâmbi Matei.

— Turcul plăteşte, oftă Lucian. Şi nu mai zdrăngăniţi cătuşele alea-n palmă, că mă ia cu fiori.

Matei îl privi amuzat. Figura lui nu exprima nici urmă de dârzenie. Îşi scoase chipiul şi se scărpină ca de obicei în creştet, dar asta nu-l ajută cu nimic.

— Mă tâmpesc fără scăpare. Merg pe stradă şi parcă toţi se uită la mine, pieziş, ca preşedintele. Vă imaginaţi ce grozăvie, să vezi capul ăla al preşedintelui pe umerii tuturor...

Matei îl bătu pe umăr. Lucian îi luă gestul ca pe o dojană.

— Mai ziceţi ceva şi matale, şefu'. Mai schimbaţi vorba.

Matei se căută în buzunarul de la piept şi scoase
cartonul plastifiat.

 Poftim! spuse.

— Ce-i asta? privi Lucian cartonul pe ambele părți. Nu-l cunosc pe omul ăsta. Seamănă a călugăr.

— Uită-te la nume...

Lucian aplecă hârtia spre lumină, apoi îşi ridică privirile întrebător:

— Ăsta nu era profetul lui Iehova?

Matei încuviință.

— Nu erau doi ca el, îşi aminti Lucian. Zicea că Dumnezeu vede tot din turnul lui de veghe. Nu ştiu cine se speria auzind chestia asta, dar noi râdeam de ne prăpădeam când căsca ochii mari dacă pomeneam de turnul de zeghe unde se fac transfuzii de sânge. Asta îl speria cel mai tare.

— Nu trebuia să vă puneți mintea cu băiatul ăla. Voi căutați leac de plictiseală râzând de el, în timp ce omul se smintea.

— Cred că era smintit deja. Ce voia, de fapt, să ne facă să credem? Că Dumnezeu e numai al lor şi că numai ei or să fie martorii venirii lui pe pământ? Noi, ăştilalți, în frunte cu milițienii care aveau arme, eram nişte prostănaci care trebuia să ne uităm în gura lor.

— Şi tocmai de-aia l-ați pus să sugă țeava pistolului.

— Nu ştiu de ce se ferea de arme. I-am dat-o să guste, să vadă că n-o fi foc.

— Dacă trebuia să bage țeava în gură, de ce mai trebuia să țineți şi pistolul între picioare? Era mai sugestiv?

— Şefu', nu sunt eu de vină. Ştiu că v-ați supărat cel mai tare pe mine, dar eu eram un puşti. Ăilalți au fost cu ideea. E adevărat că m-am distrat şi eu un pic, dar zău că era haios. Să-l fi văzut cum se lipea de ziduri de frica seringii în care puseserăm cerneală roşie. Şi cum s-a pişat pe el când...

— V-ați bătut joc de el toată noaptea. L-ați pus să predice în genunchi sub drapel, când omul vă spusese că nu recunoaşte niciun legământ şi niciun drapel. Dimineața, când am venit, era mai mult mort decât viu. Îşi muşcase mâna până la os, acolo unde l-ați înțepat cu seringa.

— Eram şi noi tineri şi ne mai treceam timpul în planton. Dar şi matale, nu trebuia să-i dați drumul dimineața, trebuia să bănuiți după sminteala lui că n-o să se oprească decât sub roțile metroului.

— Ce era să fac când l-am văzut pişat tot şi dârdâind, decât să-l scap din mâinile voastre? Atâta ne trebuia, să ne mai trezim cu vreo sută din ăştia la poartă, cerându-şi profetul. Ar fi trebuit să vă pedepsesc de să nu vă vedeți, dar am zis s-o închidem, să nu mai afle nimeni. Ca să fiu

sincer, când am auzit ce s-a întâmplat la metrou, chiar m-am gândit că s-a terminat.

— Ăsta cine mai e şi ce vrea? Au trecut atâția ani, şi crimă să fi fost, s-a prescris.

— După nume, s-ar putea să fie fiu-său.

— Şi cum l-ați găsit?

— Cum l-am găsit? Mă faci să râd, căpitane. Îți închipui că m-am cocoțat în turnul de veghe? E invers. El m-a găsit pe mine. Am simțit mai demult, ți-am tot spus şi nu m-ai crezut. Smintitul pândea pe stradă, din spatele copacilor. Cine ştie de câtă vreme...

— Şi cum l-ați prins?

— Nimeni nu beleşte cu ceasurile ochii la o fereastră dacă nu vrea, de fapt, să fie văzut. Se făcea că se ascunde doar ca să fie prins. Cred că se şi mira de ce durează atât.

— Nu era mai simplu să bată la uşă?

— Cine zice că trebuia să fie simplu?

Lucian clătină din cap, neconvins.

— Bun, să zicem că se ascundea aşa, la mişto. Şi, când l-ați prins, ce-a zis?

— Nimic, ce să zică?

— Şi, dacă n-avea nimic să vă spună, de ce mai pierdea vremea?

Matei arătă spre bucata de carton rămasă în mâna lui Lucian.

— Ia mai uită-te o dată ce scrie acolo.

Lucian întoarse iarăşi cartonul spre lumină.

— Scrie că e surdomut. E adevărat, şefu'?

— Nebunul nu mi-a dovedit în niciun fel contrariul.

Lucian se scărpină în creştet cu degetele făcute greblă, semn de maximă concentrare.

— M-ați pierdut, şefu'. Adică se ascundea ca să fie prins şi voia să spună ceva ce nu putea să spună.

— Imaginează-ți. Eu îi trag o pereche de palme, la care el îmi răspunde cu borşul pe nas şi o buză spartă. Îl întreb cine e şi horcăie. Îi pun cătuşele, îi trag un picior în burtă şi îl întorc cu fața în sus. El se uită dintr-odată mulțumit la mine. Când la mine, când la stele.

— Poate îl vedea pe taică-su plimbându-se prin cer.

— Nu ştiu dacă îl vedea pe taică-su, sigur e că voia să-l văd eu. Înțelegi? Să-l bat pe el ca şi cum l-aş fi bătut pe taică-su. Ca şi cum i-ar fi fost frică să nu uit. Nici măcar nu s-a ferit. Când m-am luat după el, a

intrat într-o fundătură şi m-a aşteptat. S-a prefăcut că-i e frică, numai ca să nu-mi dau seama. Iar asta cu muțenia era arma lui. Ştia că, dacă tace, mă întărâtă.

— Se vede că v-a întărâtat...

— De unde să ştiu că e mut ca o noptieră? Strig la el: „Zi, mă!”. El, nimic. M-am simțit ca pe vremuri. Nu zici, te învăț eu minte. Şart! Iar nu zici? Iar şart, pe partea ailaltă. Când am văzut că-i balamut, mi s-a făcut silă. I-am mai tras una, aşa, de la mine, i-am dezlegat mâinile şi i-am făcut semn să se care.

— Şi a plecat?

— Vezi să nu. Stătea şi se uita la mine. Nenorocitul, îi plăcea. Se uita cu milă, de parcă eu eram ăla bătut, nu el. I-am ars un picior cum faci când goneşti un câine pripăşit. Abia când m-a văzut că turbez de furie, a şters-o. A zbughit-o cu atâta viteză doar ca să mă facă să înțeleg că, dacă ar fi vrut de la început, n-aş fi putut să-l prind niciodată.

— Zău, şefu'... Nu pricep...

— Ce-i de priceput? M-a lăsat să-l bat ca să mă pedepsească.

— Aşa o fi la martorii ăştia ai lui Iehova, admise Lucian, neconvins totuşi. Cu cât îi cafteşti mai tare, cu atât zic că te-au bătut măr. Te pomeneşti că, dacă îi buzunăreşti, se bucură că ți-au luat banii. Şi te mai miri că i-au dat profetului muie cu pistolul. Cine ştie cu ce ne-a întărâtat şi pe noi...

Începuse să se întunece de-a binelea. Vântul răscolea frunzele uscate de pe caldarâm. Cerul era încă alburiu, văzduhul întârziat de octombrie anunța zăpezile viitoare. Lucian se strânse în scurta bleumarin, sugerând că singurul fel de a se încălzi e să-şi aprindă o nouă țigară.

— Credeți că se mai întoarce?

— După cum s-a uitat la mine înainte s-o zbughească, nu cred.

— Adicătelea, cum s-a uitat? Aşa, cu iertare?

— Nu, deloc. S-a uitat ca şi cum ştia că nu mai am destul de trăit ca să apuc să uit.

— Ce vă veni, şefu'?

Avea dreptate Beniamin. Cel mai greu e să înțelegi lumea încercând să te situezi în afara ei.

— Am fost la doctor azi-dimineață. M-a căutat în piept, zicea că inima poate să-mi plesnească oricând. Inima sau arterele sau cam aşa ceva.

— Păi, asta e valabil pentru oricine...

Matei îşi înfundă mâinile în buzunare şi se legănă pe loc.

— Câţi ani aveai, căpitane, când am dat peste tine în orfelinat?

— Şaptesprezece, şefu'. N-am să uit niciodată ziua aia...

— Eu aveam aproape patruzeci şi cinci. Cât de bătrân îţi păream?

— Nu chiar aşa de bătrân. Adevărul e că nici n-am avut curajul să ridic ochii şi să mă uit bine la matale. Mai ales că eraţi aşa de înalt.

— Bătrân, dar nu chiar atât? râse Matei. Uite, în câţiva ani o să ai vârsta pe care o aveam eu atunci. Ai închis ochii o clipă şi, când i-ai redeschis, uite că eşti de vârsta mea de atunci. Mai închide-i o dată şi, când o să-i deschizi, o să ai vârsta mea de acum. A treia oară nu ştiu dacă o să mai meargă.

— Ce vreţi să spuneţi cu toate astea, şefu'?

— Că îţi explic ţie ca să mă obişnuiesc şi eu cu ideea.

— Şi la ce vă foloseşte?

— Uite, chiar la găsirea celui de-al zecelea răspuns al decalogului plutonierului Ghervasie.

Lucian nu se mai putu abţine şi-şi scoase ţigara.

— Mă gândesc, spuse, să iau şi eu ceva care să le dea degetelor de lucru. Cătuşe în niciun caz. Poate două bile, ca chinezii, o bucată de ceară, plastilină sau nişte mătănii, poate mă mai las de fumat. Cred că centrul fumatului e în mâini, nu în creier. Dacă le dai de lucru, poate că uită de ţigară...

După ce trase câteva fumuri, se mai înţelepţi.

— Ce treabă are inima matale, şefu', cu decalogul lui Ghervasie? Acolo e vorba de altcineva.

— Adu-ţi aminte ce spuneam... Greşim căutând pe altcineva. Dacă vrem să găsim pe cineva care-mi seamănă, trebuie să căutăm răspunsurile în mine.

— Dar nu mergeam chiar până acolo încât să vă smulg inima din piept...

Matei îl privi cu înduioşare. Lucian chicoti, i se păru că argumentul lui e întemeiat. Fiecare om cu inima lui...

— Ai auzit de sindromul Marfan?

Lucian negă fără să ezite. Dar nu-i plăcea cum sună cuvântul ăsta, „sindrom".

— E ceva la cap? întrebă, temător.

— Nu e o boală mintală, dacă asta întrebi. Dar e şi la cap, e peste tot. Venele se subţiază şi odată fac pac, ca o aţă întinsă prea tare.

 Şi de la ce se face boala asta? Nu putem să ne ferim de ea?

— Nu poţi să te fereşti de ea decât dacă refuzi să te naşti. E destul s-o aibă unul din părinţi. Se poate şi să te trezeşti cu ea ca primul bolnav din familie, dar sunt cazuri mai rare.

— Şi aveţi chestia asta... sindromul ăsta...?

— Aşa zice doctorul.

— Şi matale ce ziceţi?

— Ce să zic... N-am chiar tot ce are boala asta, dar tot ce am eu e de-acolo. Doctorul zice că am avut noroc, e o formă mai uşoară.

— Că, adică, dacă aţi rămas viu, Doamne fereşte?

— Dacă e mai uşoară, poţi s-o duci mult şi bine cu ea. Dar cu timpul umbli cocoşat, vezi ca prin ceaţă, te opreşti să-ţi tragi răsuflarea la fiecare pas şi nu mai poţi să urci scările decât în patru labe.

— Adică ăsta puteaţi să fiţi matale?

— Puteam, dar, din fericire, cu uniforma am luat poziţie de drepţi. Dacă eram contabil, luam forma scaunului.

— Nu trebuia să vă duceţi la doctor. Eu zic că-i o mare prostie. Atâta vreme n-aţi ştiut şi n-aţi avut nimic. Acuma, că ştiţi, o să vă ia de cap şi o să vedeţi numai belele în jur.

Matei îşi scoase mâna din buzunar şi o întinse, ară- tându-i vârfurile degetelor.

— Vezi cum tremură?

— Vi se pare, şefu'. E din cauză că e seară şi nu se mai vede bine.

— Tremură şi când nu e seară.

Tăcură o vreme.

— Şi de la cine... începu Lucian, dar se opri.

— Dacă merg prin eliminare, de la fantoma lui taică-meu.

— Dacă ştia că-i bolnav, trebuia să stea dracului acasă, nu să plece la război... bodogăni Lucian, apoi îşi dădu seama că spusese o prostie. Scuzaţi, şefu'...

— Pe vremea aia nimeni nu ştia de boala asta, nu luă în seamă Matei ipoteza căpitanului. Şi, oricum, amărâtul credea, probabil, că o să-şi lase oasele prin Rusia şi că orice păcat i se iartă.

Lucian îl privea nefericit şi ruşinat.

— E-o boală rară, adăugă Matei. Într-un orăşel de zece mii de locuitori, abia dacă sunt unu-doi. Iar într-un oraş de trei sute de mii de locuitori sunt câteva zeci, dintre care pe cei de vârsta mea abia dacă îi numeri pe degetele de la o mână. Înţelegi ce vreau să spun?

— Nu mai căutăm îngeri! îşi dădu seama Lucian. Nici pe cer, nici pe case, nici sub pământ, prin pivniţe.

— Nu, căpitane. Căutând îngeri, nu ajungem nicăieri.

— La urma urmei, nu e mare diferență. Mulți îngeri se trag din oameni care au fost bolnavi pe pământ.

— Caută pe la medicii de familie. Pune-i pe cei de la Direcția sanitară să cerceteze. Şi vezi dacă a cerut cineva medicamentele astea.

Îi întinse rețeta.

— Sunt foarte scumpe. Poate găseşti vreo cerere de compensare. Roagă pe careva care se pricepe să caute pe internet, cică sunt nişte forumuri de-astea unde bolnavii discută între ei. Poate există şi vreo asociație, ca Alcoolicii Anonimi.

— Sau vreun sindicat, ricană Lucian. Şi aşa ajungem de unde am plecat. O să trebuiască să mă grăbesc, până nu a aflat încă lumea că polițiştii valorează cât o sperietoare de păsări care se sperie de păsări. La urma urmei, ați putea să-l contactați pe vreunul dintre prietenii cu care ați lucrat înainte. Trebuie să mai fi rămas careva... Ei ar putea cât ai zice peşte să-l găsească.

— Acolo nu existau prietenii, spuse Matei. Nimeni nu risca să-şi facă prieteni. Cum ajungea unul mai sus, primul lucru pe care-l făcea era să-şi distrugă prietenii, pentru ceea ce ştiau despre el.

— Aşa o fi şi acuma?

— Acum e mai simplu. Nu trebuie să te mai pândească, te dai singur în vileag. Ai telefon mobil, ai computer, toate rețelele astea, cum le zice, de socializare... Nu există informatori mai buni. Nici nu trebuie să plăteşti pe cineva, e destul să ai o priză. Dar noi - nu-i aşa? - am rămas de modă veche.

— Decalogul lui Ghervasie! Cu condiția să ajungem, iată, până la zece...

A ŞASEA SCRISOARE CĂTRE TATAL MEU. Pentru fiecare dintre scrisorile tale, câte una de-a mea. Şase la şase, ca o pereche de zaruri norocoase. Şi totuşi, e un truc în toată chestia asta. Corespondența noastră nu are doi protagonişti, ci unul singur. Eu îți vorbesc despre mine, iar tu îmi vorbeşti tot despre mine. Eu nu ştiu cine eşti şi atunci n-am de ce să mă ruşinez. E ca şi cum aş vorbi în fața unui zid sau a unei ferestre deschise. Niciun ecou, niciun răspuns.

Ca să vezi cum e viața! Tocmai când te uram mai puțin, am aflat că ai pus în mine nu doar vinovățiile războiului tău, ci şi o boală care pe vremea aia n-avea nume. O boală a întregii mele alcătuiri, a oaselor, a sângelui, a simțurilor. Asta e, lumea are nevoie de ură, aşa cum are nevoie şi de lumină. Când să se domolească, născoceşte ea ceva ca ura să crească la loc.

Aş putea să mă consolez cu gândul că eşti şi tu bolnav. Mi te închipui îndoit de şale, fără îndreptare, mergând poticnit, în patru labe, orbecăind ca un gândac de bucătărie. Ori ghemuit, cu palmele tremurând, apă- sându-te pe piept, ca inima să nu țâşnească de-acolo. Dar la ce-mi foloseşte o astfel de bucurie, când mă gândesc că, poate peste câțiva ani, ăsta aş putea fi chiar eu? De ce nu ai putut să păstrezi toate bolile astea între marginile războiului tău?

Ai să-mi spui că n-ai ştiut. Poate că nu ştii nici acum şi porți boala ca pe o neputință a bătrâneților. N-ai ştiut, când o ademeneai pe mama cu o pungă de flacoane de penicilină pentru Beniamin, că o să se nască un băiat care nu va fi atât copilul tău, cât copilul războiului. N-ai ştiut, când ai plecat la război, blond şi ferchеş, împreună cu alți tineri fercheşi şi blonzi, răcnind cântece războinice, cât de lung va fi războiul acela, mai lung, de fapt, chiar decât veacul. Ar putea să-mi fie milă de tine pentru toate astea. Dar nu te bucura, asta n-ar face decât să preschimbe în silă ura față de tine. Iar sila e un sentiment de care nu mai există scăpare. Pe mine, în schimb, nu m-a obligat nimeni, am făcut după capul meu totul. Chiar şi atunci când am vrut să mă răzbun pe tine, lovind în tot ce întâlneam în cale. Chiar şi atunci când priveam prin lunetă la oamenii care în clipa următoare aveau să cadă fulgerați. Am făcut totul după capul meu, pot, de aceea, să fiu pedepsit fără milă.

Scrisoarea a şasea e răspunsul meu la plicul cu trei ştampile, cel care a ajuns la Craiova, de acolo la Braşov şi apoi la Bucureşti. Casa pe care am primit-o se află într-un cartier vechi, locuit pe vremuri de armeni şi evrei care s-au risipit în cele patru zări, populat, pe urmă, de o mulțime pestriță, mai ales după cutremurul din 1977, când mulți şi-au părăsit casele şubrezite şi s-au mutat în blocurile noi. Peste tot unde casele au rămas vraişte, pustii măcar pentru o zi, au fost invadate de țigani pe care n-a mai putut nimeni să-i scoată. Astfel că străzile pustii, care aveau un anumit farmec în timpul iernii, se înviorau gălăgios şi se colorau țipător în serile de vară, când triburi întregi năvăleau pe trotuare.

Casa noastră e cea de pe colț, acolo au locuit nişte armeni care,

potrivit obiceiului armenesc al nestatorniciei, au plecat în America. M-am trezit în curte, într-o zi, cu o bătrână doamnă, era fiica cea mare a fostului proprietar, negustor de coloniale pe Calea Moşilor. Fuseseră siliţi să dea casa cu acte în regulă, ca să poată pleca. Am întrebat-o dacă o să-şi ceară înapoi casa şi dacă vrea s-o vadă pe dinăuntru. N-o voia, n-avea copii, n-avea pentru cine să se ostenească prin tribunale. Nu venise să vadă casa, ci copacii. Mai trăia caisul bătrân, am lăsat-o singură cu el. Caisul s-a uscat la puţin timp după aceea. Mi se păruse mereu că are un aer suferind, aşa contorsionat cum era, cu crengile gata să zgârie pe oricine intra pe poartă. Am simţit o uşurare când s-a uscat.

Nu prea stăteam pe-acasă, uneori plecam în toiul nopţii. Am constatat astfel cu surprindere că Monica se făcuse mare. Crescând ca un copil fără tată, n-am fost în stare să fiu un tată prea bun pentru copilul pe care l-am crescut. Cred că sunt lucruri care se deprind încă din copilărie, chiar dacă n-au neapărat legătură cu ea.

Munca mea de şef al unei echipe antifraudă n-a avut nimic spectaculos. Ştiam că totul se face în jurul meu cu trucuri mai mari sau mai mici, frauda devenise regula de funcţionare a unei societăţi obosite. Niciodată românii n-au fost mai puţin pregătiţi pentru revoluţie decât în preajma revoluţiei. Ea a venit tocmai când ei, care şmechereau, şi noi, care-i păzeam, ne obişnuiserăm cu comunismul. Cu cât mai mare a fost obişnuinţa, cu atât mai greu ne este să ne dezobişnuim.

Încât, de la început, nu i-a luat nimeni în serios pe primii morţi. Ca dovadă că nimeni nu le-a mai pomenit numele după aceea. Dacă umbli acum prin Bucureşti şi întrebi trecătorii de numele vreunui mort de la revoluţie, or să ridice din umeri şi or să treacă mai departe, ca şi cum îi deranjezi ori le ceri de pomană şi nu vor să-ţi dea.

N-a semănat deloc cu războiul tău, bătrâne. Aici, la revoluţie, se trăgea doar dintr-o singură parte - mai bine zis, de nicăieri.

Cunoşteam armele cu lunetă, ştiam şi cine ar fi putut să tragă, ochind prin ele. Ei ştiau că îi cunosc. Şi mai ştiau şi ce-o să urmeze. Aşa încât, în noaptea de 21 decembrie, m-au chemat să le sigilez rastelurile cu arme. Securitatea şi trupele ei antitero ar fi putut curăţa Bucureştiul într-un sfert de ceas şi l-ar fi putut ţine sub teroare cât pofteau. Numai că n-au vrut s-o facă şi au dorit să se ştie asta. Mi-au cerut să pun sigiliu pe fiecare magazie, pe fiecare rastel unde armele fuseseră rânduite cu grijă. Ei nu voiau să tragă în popor, voiau să-l conducă mai departe.

Am înţeles atunci că nu intenţionau să împiedice în vreun fel ca lucrurile să se întâmple aşa, pe latura lor gălăgioasă şi sângeroasă. Nici

nu voiau să le întreţină. Tot ce voiau ei era ca restauraţia s-o ia înaintea revoluţiei. Ceea ce s-a şi întâmplat. Cel mai corect ar fi să se spună „restauraţia din decembrie 1989", pentru că revoluţia a fost doar o enigmă, în timp ce restauraţia a fost o certitudine.

Am sigilat rastelurile peste tot, prin sediile Securităţii, împreună cu o echipă de la Armată, apoi mi-am adunat oamenii şi le-am spus să-şi ia liber o săptămână. Am plecat acasă pe 22 decembrie dimineaţa şi m-am culcat. Când m-am întors, după câteva zile, era deja linişte. Lumea se pregătea de sărbătorile de iarnă şi se uita la televizor. Arma restauraţiei a fost televizorul. Oamenii s-au predat de bunăvoie, au primit de bunăvoie restauraţia la ei acasă.

Cum nimeni nu plănuise vreo revoluţie, n-a avut cine să lupte împotriva restauraţiei. Nici conspiraţii, nici rezistenţă în munţi. Doar o mână de oameni adunaţi în câteva pieţe, care habar n-aveau că România e în altă parte şi că la noi nimeni nu face revoluţie de capul lui. Pe ei a fost mai uşor să-i facem să se simtă dezamăgiţi, mai ales de ei înşişi. Reţeta a fost aceeaşi de fiecare dată. Se înfrăţeau toţi copiii aceleiaşi mame care-i lăsase orfani de mici. Noi priveam cu răbdare şi îngăduinţă entuziasmul cu care îşi pierdeau speranţa. De fiecare dată ceva trebuia să fie prea mult şi, dacă manifestanţii n-aveau destul elan sau destulă imaginaţie, aveam noi grijă. Aşa s-a întâmplat cu sălbăticiile de la Târgu Mureş, cu autobuzele arse în Piaţa Universităţii, cu cei care au năvălit în sediul Guvernului în septembrie 1991. Şi, când cordoanele se subţiau, iar cele două lumi riscau să se amestece, erau aduşi minerii. Ei nu făceau parte nici dintr-o lume, nici din cealaltă, ei făceau parte din ambele lumi deodată, a nemulţumiţilor şi a celor care pedepseau. Erau rebeli, dar erau puşi să facă ordine. O duceau prost, dar erau dispuşi să distrugă orice şansă să le fie mai bine şi, în treaba asta, nici nu erau singurii. Veneau când erau chemaţi, plecau după ce li se mulţumea. Veneau, deşi nu le era clar de ce vin, plecau înapoi, deşi nu era clar ce-i aşteaptă. Veneau şi plecau în aceeaşi ordine în care coborau în mină şi ieşeau din şut. Când restauraţia a fost deplină, când nu s-a mai ştiut care-s unii şi care-s ceilalţi, n-a mai fost nevoie de ei. Au fost împrăştiaţi, după un ultim spectacol dat în 1999, au fost scoşi la pensie, mai tineri decât alţii, dar şi mai bolnavi, ori au rătăcit zadarnic în căutare de lucru. Noi nu mai aveam nevoie de ajutorul lor abia când ei aveau nevoie, mai mult ca oricând, de ajutorul nostru.

Te pomeneşti, tată, că în vremurile alea, prin anii '90, te aflai şi tu

printre voluntarii care strângeau haine vechi şi mâncare expirată pentru România şi le trimiteaţi cu camioane dijmuite de la frontieră până la destinaţie, dacă aveau vreuna. În povestea asta cu revoluţia, cei mai mulţi dintre noi nu erau pregătiţi pentru ce avea să urmeze. Iar voi cu atât mai puţin. Mă mir că, în loc de scrisoarea în care îmi dădeai sfaturi despre ce greu e să fii liber, nu mi-ai trimis un săpun, creme de bărbierit ori batoane de ciocolată. În privinţa asta, dacă totuşi ţi-a trecut măcar o dată prin minte aşa ceva, poţi fi liniştit. N-am dus niciodată lipsă de ceva, de-ale gurii ori îmbrăcăminte, nici înainte de 1989 şi nici după. Nu că ţi-aş fi cerut ţie, dacă mi-ar fi trebuit, dar uniforma a făcut toate astea în locul meu. Ea mi-a adus tot ce aveam nevoie, fără să trebuiască să-i cer. Odată cu mirosul corpului meu, ea se îmbiba de gândurile mele. Şi uneori chiar gândea în locul meu. De-ar fi să înşirui lucrurile pe care le-aş fi făcut dacă aş fi dezbrăcat uniforma, nu ştiu ce ar mai rămâne.

De ce n-a existat pe lumea asta o femeie care să mă înţeleagă la fel de bine ca uniforma? Să pot spune: ce-ar fi fost viaţa mea fără ea? Am iubit două femei, la aproape cincizeci de ani diferenţă una de alta. Semănau destul de bine, atât cât pot să-mi aduc aminte. S-ar putea spune că, după cincizeci de ani, am iubit aceeaşi femeie.

Aş putea să-ţi râd în nas, să-ţi spun cât te-a dispreţuit mama, ce silă îi era de tot ce ne-ai făcut. Că nu vorbea despre tine pentru că nu meritai nici măcar să ţi se rostească numele. De fapt, mi-am dat seama abia mai târziu, mama nu vorbea despre tine mai ales ca să te apere. Credea că, dacă n-o să ştiu nimic despre tine, n-o să te pot duşmăni. Un tată abstract e mai uşor de suportat, când te părăseşte, decât unul în carne şi oase. Nu spun asta ca să-ţi fac plăcere, ci ca să-ţi fie ruşine. Mama te jelea. Credea la început că nu te-ai întors la noi pentru că ai murit. Străbunicul meu din Romanaţi, din inima Olteniei, fusese dascăl la biserică. Tot neamul lor era cât se poate de ortodox. Nu-i adevărat că Beniamin a fost înmormântat în cimitirul catolic pentru că în cel ortodox nu mai era loc. Pe vremea aia, în timpul războiului, oamenii obişnuiau să moară departe de casă, aşa că în cimitire era loc pentru toată lumea. Mai ales că pentru sicriul mic al lui Beniamin ar fi fost de ajuns o brazdă de mormânt. Dar mama a ales să-l îngroape

acolo pentru că ştia, probabil, că eşti catolic. Se gândea că, dacă ne facem locuri de veci la cimitirul catolic, asta o să ne apropie, în lumea de dincolo, de catolicul de taică-meu care n-a mai dat niciun semn pentru că murise pe undeva prin stepele Rusiei. Cine ştie ce-i trecea maică-mii prin minte? Că, dacă o să ţi se găsească vreodată trupul şi o să fie recunoscut în vreo groapă comună, după vreun semn uitat în buzunar ori atârnat de gât, o să fii adus la Craiova şi înmormântat în cimitirul catolic. Unde te aştepta Beniamin.

Îţi imaginezi ce stele luminoase s-au arătat pe cer cu prilejul naşterii mele! Dacă nu ar fi fost războiul, n-ai fi ajuns niciodată la Craiova. Dacă n-ar fi fost boala lui Beniamin, mama n-ar fi întrebat, din soldat în soldat, dacă la comenduirea germană nu se găseşte cumva penicilină. Sunt aşadar copilul războiului şi al tuberculozei. Două boli dintre care prima s-a dovedit a fi mai grea şi, în ciuda tratatelor de pace, nevindecabilă. N-am cunoscut pe niciunul din voi doi. Dar pe Beniamin l-am iubit din toate puterile sufletului meu şi am vrut să-l regăsesc măcar într-o jucărie a lui sau într-o carte ferfeniţită. Pe tine te-am urât însă şi asta mai ales pentru că mama te iubea. E cumplit, bătrâne. Mama mă iubea pentru că te iubea pe tine. Spunea că sunt cel mai frumos pentru că semănam cu tine. Îi plăcea să danseze cu mine vals, imaginându-şi că dansează cu tine valsul pe care n-a apucat niciodată să-l danseze. Chiar şi atunci când şi-a pus capul pe pieptul meu şi mi-a strâns umerii şi s-a oprit pentru o clipă din vals, făcându-mă, într-un fel straniu, să mă simt bărbat, ea se gândea la tine.

Nu ştiu cum ai aflat de existenţa mea, dar cea mai cumplită a fost ziua în care am primit întâia scrisoare de la tine. Mama s-a întors dimineaţa, cu faţa vânătă şi buza spartă, se ţinea de pereţi să nu cadă. S-a culcat cu faţa la perete şi a plâns. Am plâns şi eu cu ea. Când s-a întors spre mine, să-mi ceară puţină apă, am rămas înmărmurit. Eram încă un copilandru, dar atâta lucru puteam înţelege şi eu. Avea ochii luminoşi şi lacrimile îi făceau să strălucească. Din toată durerea ei, mama se bucura că trăieşti. Conta mai puţin că fusese bruscată ca să spună tot felul de aiureli despre tine şi, după gemetele pe care le scotea noaptea, întorcându-se de pe o parte pe alta, era limpede că nu spusese nimic. Conta mai puţin că de atunci înainte orice brumă de linişte s-a spulberat pentru noi şi că aşteptarea ca în orice noapte să ne fie izbită uşa cu piciorul şi ea să fie dusă la anchetă avea să-i declanşeze diabetul. Conta numai că trăiai. Chiar dacă te durea în cot de noi şi habar n-aveai

ce-o să urmeze după scrisorile tale ipocrite. Cine ştie ce justificări îți găsea mama pentru asta? Cine ştie dacă n-ar fi fost în stare, în alte vremuri, să te caute, viu sau mort, de-a lungul şi de-a latul Europei? Iar ceea ce nu-mi dă pace e faptul că moartea ei nu se datorează atât plecării mele, cât sentimentului că prin mine te-a pierdut a doua oară. Ce-ai avut atât de aparte încât o femeie să te iubească aşa de mult în absență? Şi de ce nu există nicio femeie care să fi iubit absența mea?

Am iubit două femei. Prima femeie pe care am iubit-o iubea un alt bărbat şi m-ar fi lăsat să-i fac orice, doar ca să-l scape. A doua femeie pe care am iubit-o iubeşte şi ea un alt bărbat, iar bărbatul acela mi-a promis orice, numai să-l scap de ea. Asta e lecția pe care am primit-o, de parcă absența unui tată n-ar fi fost de ajuns. Un bărbat valorează atât cât valorează absența lui. În absența ta, maică-mea te-a iubit în mod absurd, aşa cum e orice iubire fără speranță. În absența mea, pe mine nu mă iubeşte nimeni, eu nu valorez nimic.

Poate că, în loc să cutreier munții, în căutarea unor rătăciți pe care nesăbuința îi făcea şi mai inocenți, ar fi trebuit să te caut şi să te aduc în genunchi în fața maică-mii. Absența e fără păcat şi tocmai de aceea, văzându-te, poate că s-ar fi lecuit. Numai că atunci când am înțeles asta era prea târziu, mama murise deja şi doar vederea celor două scrisori pe care le primiserăm şi pe care le ținea în sertarul ei cu amintiri, legate cu panglică roşie, m-a făcut să-mi amintesc plânsul ei cu ochi strălucitori. Aş fi putut să rup scrisorile, dar eu nu voiam s-o rup cu trecutul, voiam să mă răzbun. Mai potrivit ar fi fost să mă răzbun pe mine însumi, căci purtam chipul tău. Şi poate că, până la urmă, aşa am şi făcut.

Altminteri, anii ’90 au trecut ceva mai liniştiți. Lumea încerca din răsputeri să-şi imagineze că se înnoieşte. Cea mai importantă dintre diferențe nu era că aceia care conduceau erau alții. La drept vorbind, erau cam aceiaşi. Doar că, înainte, ceea ce conta era influența. Bani pentru carne ar fi avut mai toți, important era să te cunoşti cu măcelarul. După aceea, influența n-a mai fost de ajuns. Influența s-a convertit în bani. Nu mai era destul să-l cunoşti pe măcelar ca să-ți faci vacanțele pe Coasta de Azur. Între vremurile de dinainte şi cele de după, diferența n-au făcut-o vorbitorii, care erau cam aceiaşi, ci cuvintele lor, care sunau altfel.

Noi, cei care purtam uniforme, eram tăcuți, nu trebuia să spunem nimic şi nici n-am făcut-o. Cei care au răscolit în bezna anilor ’50, scoțând, ca iepurii din pălărie, tot felul de torționari, n-au găsit numele

meu nicăieri. Eu n-am chinuit pe nimeni, cei pe care i-am vânat au murit fără tortură. N-a rămas nimeni să povestească. Iar cei care, precum generalul Bengescu, îşi aminteau de mine n-aveau niciun interes să-şi împărtăşească amintirile. Cum despre anii aceia s-a povestit doar pe jumătate, lucrurile au rămas şi ele tot pe jumătate aflate.

Cel puțin în privința asta ai avut dreptate, e mai greu să fii liber. Înainte, pe vremea comunismului, puteai să gândeşti cât voiai, până ți se suceau mințile în cap. Puteai şi să scrii, să ții jurnale, cu condiția să le împingi adânc în fundul sertarelor. Libertatea de a gândi e, probabil, semnul celei mai mari singurătăți.

A venit, apoi, libertatea de a vorbi. Pe nerăsuflate, spunând tot ce-ți venea pe limbă. Oamenii vorbesc atât de mult, încât nici nu mai au timp să gândească. Chiar şi când scriu, nu mai gândesc, ci vorbesc. Textele astea pe computer sunt un fel de scris vorbit. E mult mai vesel şi nici nu se mai simt singuri.

La libertatea de a schimba nu s-a ajuns. Şi probabil că în timpul vieții mele nici n-o să se întâmple asta. M-am obişnuit cu împrospătările sleite prin care am trecut. Şi uite aşa ajung să vorbesc ca în scrisorile tale.

Sunt mai bine de cincisprezece ani de la ultima ta scrisoare, cu filosofiile de doi bani despre libertate. La urma urmei, nici nu ştiu de ce-mi scrii mie toate astea, poate iarăşi ai greşit destinatarul. Eu am fost toată viața vânător ori paznic. Poate că temnicer ar fi deja prea mult spus, pentru că eu n-am crezut în utilitatea temnițelor, de vreme ce uralele mulțimii au fost tot timpul de partea noastră. Pentru mine, libertatea, în orice formă, e o datorie neîmplinită. Şi nici n-am avut senzația că oamenii au mare nevoie de ea.

Credeam că ai murit. Încercam să-mi imaginez lumea fără tine şi n-ar fi fost cu nimic mai rea decât înainte. Eram atât de sigur că ai crăpat, încât mă pregătisem să merg la cimitir şi să le spun mamei şi lui Beniamin că am rămas, în sfârşit, doar noi trei. Când colo, a sosit iarăşi un plic de la tine şi a trebuit să-i duc mamei vestea cea bună. Mă simt stânjenit că la vârsta asta sunt încă fiul tatălui meu. Nu mai am destulă putere să te urăsc. S-au întâmplat în viața mea atâtea, încât aproape că nu mai e loc şi pentru tine.

S-a ivit o soluție neaşteptată. În primii ani în care am îmbrăcat uniforma aveam pe cine să mă răzbun. Nemțălăul îi ura pe alții, i-ar fi râs în nas oricui ar fi ținut partea jumătății de lume în care trăiai. Toți cei

care-i aşteptau pe americani şi voiau să treacă Dunărea erau de partea ta, purtau chipul tău şi rânjeau la mine sau mă sileau să-i hăituiesc prin păduri şi să-i scot din văgăuni. Încetul cu încetul, acest joc cu măşti a încetat. Am rămas singurul care purta chipul tău. Şi, ca să fiu cât mai convingător în acest rol, am aflat că avem aceeaşi boală.

M-am retras acum cinci ani din poliție. N-aş fi făcut-o nici atunci. Am mai lucrat o vreme consultant pentru departament, un fel de băgător de seamă care răspunde fără să fie întrebat. Când pensionarilor li s-a interzis să mai lucreze la stat, m-am retras de tot. Mi-au lipsit atunci birourile care puțeau a fum de țigară, rondurile de noapte, interogatoriile şi anchetele. Mi-a lipsit mai ales uniforma, care mă scutea de explicații în relația mea cu lumea. Dar între timp s-a îmbolnăvit Maria. La început am crezut că se răsfață, dar, când s-a oprit în fața uşii, neştiind cum s-o deschidă, mi-am dat seama că ceva în ea rămânea suspendat şi nu mai găsea drumul înapoi.

Suntem acum doi bătrâni, tată. Îmi văd degetele tremurând. Vocea care cere apă mă trezeşte mai des ca înainte. Morților pe care i-am întâlnit în viață le e sete. În pieptul meu e ceva care se pune din când în când ca un nod şi ştiu că e sângele ce-şi caută drumul şi îl găseşte tot mai greu. N-ai murit. Nu vrei să-mi satisfaci curiozitatea de a vedea cum e lumea fără tine. Mă aştepți, ca să murim împreună.

Dis-de-dimineață, Matei auzi zgomotele bine cunoscute ale bucătăriei. Doamna Matilda şi cratițele ei. Felul ei de a se bate cu lumea. Nu simțea însă izul de tutun prin uşa întredeschisă. Şi nici, din când în când, tusea ei groasă, care acoperea orice alt zgomot. Împinse uşa cu degetul. Femeia care se întoarse spre el era mărunțică, fără nimic din avântul bărbătos al doamnei Matilda. Avea părul strâns sub batic şi mănuşi menajere pe mâini, se vedea că nu era obişnuită cu munca asta.

— Unde e doamna Matilda?

Femeia se fâstâci. Îşi şterse mâinile de şorț, ca şi cum s-ar fi pregătit să întindă mâna, dacă ar fi nevoie.

— Nu v-a spus? întrebă, mirată.

— Trebuia să-mi spună?

— Nu poate să vină azi. Sau, în orice caz, o să întârzie câteva ceasuri. M-a rugat să vin în locul ei. Dar nu vă temeți, ştiu ce am de făcut, mi-a explicat la telefon.

O privi, nelămurit. Scrumiera uitată pe un colț al aragazului îi atrase fără să vrea atenția.

— Eu sunt Veronica, adăugă femeia. Sora lui Gicu, soțul Matildei. E, cum ar veni, cumnată-mea, dar suntem ca două surori. Matilda are mare încredere în mine.

— Sunt convins de asta, o linişti Matei. Dar ce s-a întâmplat, aşa, dintr-odată? I-a fost rău?

— Nu, deloc. Are ceva important de făcut, a auzit la ştiri de dimineață n-am înțeles prea bine ce şi a trebuit să meargă într-un loc să ia ceva. Zice că doar azi mai poate să se ducă. Pe urmă vine. O să mă ocup eu de doamna Maria, n-aveți grijă. Am fost asistentă medicală, mă pricep.

Matei încuviință, aproape fără s-o asculte.

— Vreți să vă gătesc ceva anume?

— Habar n-am. Vezi şi dumneata ce găseşti prin frigider. Întreab-o pe fiică-mea.

— Am întrebat-o. Mi-a spus că pentru ea e totuna.

Femeia zâmbi.

— E uşor cu dumneavoastră. Avea dreptate Matilda, sunteți o casă de oameni cumsecade.

— O să-ți spună fiică-mea, repetă Matei. Ea se ocupă de lucrurile astea.

— Se grăbeşte să plece, spuse Veronica. Am ajutat-o să-şi facă bagajele.

— Să plece...? Unde?

Femeia făcu semn cu capul spre hol. Monica se auzea coborând scara.

— Credeam că ştiți...

Matei aşteptă la piciorul scării, privind-o întrebător pe fiica lui, care se opri lângă el, cu geanta de voiaj în mână.

— Ce se întâmplă aici? o întrebă.

Ea îşi feri geanta de mâna lui care încerca s-o ajute.

— Ceea ce trebuia să se întâmple într-o zi, îi replică, cu o brutalitate pe care nu i-o ştia.

Matei o prinse de mână şi o conduse cu fermitate spre camera lui. Închise uşa şi se rezemă de canat, ca şi cum ar fi vrut să prevină orice tentativă de fugă. Ea îi înregistră cu indiferență gesturile îngrijorate.

— Spune-mi! ceru el, prinzând iar mânerele genții, cărora de data asta ea le dădu drumul.

— Spune-mi tu!

Matei încercă s-o îmbrățişeze, dar fata făcu un pas înapoi, cu o mină de dezgust.

— Ce se întâmplă, fetița mea? o întrebă Matei iarăşi, împreunându-şi mâinile, ca să le astâmpere tremurul.

— Nu sunt fetița ta! îi replică ea, tăios. Şi tu nu eşti tatăl meu!

Matei mai făcu un pas spre ea, dar Monica se dădu cât putu înapoi.

— Nu mă atinge! şuieră. Şi termină cu comedia asta în care te joci de-a tăticul!

Se vedea bine că se gândise deja la ce avea de spus. Era mai pregătită decât el, de aceea continuă, cu voce egală:

— Hai, spune-mi cât de mirat eşti când mama se uită la tine ca la un

necunoscut. Când zice că nu eşti bărbatul ei. Şi vede în jur sânge. Nu ştiam ce caută tot timpul în albume fără să găsească. Ai distrus toate pozele. Ai şters toate urmele. Ai crezut că n-o să afle nimeni.

Îl privi cum se lasă moale pe un scaun. Uşa era liberă, dar acum ea nu mai voia să iasă.

— Te-ai bucurat, probabil, când mama s-a îmbolnăvit şi a început să uite. Ți-a fost tot timpul frică să nu-mi spună. Ai făcut în aşa fel încât să-i fie frică de tine. Eşti un polițist bun, ai reuşit să bagi spaima-n ea.

— Am făcut-o pentru binele tău şi al ei... articulă Matei cu greutate.

Monica trase un scaun şi se aşeză în fața lui.

— De ce nu te uiți la mine când spui asta? Uită-te în ochii mei şi repetă că ai făcut-o pentru binele nostru! Dacă ne-ai fi vrut binele, ne-ai fi lăsat în pace şi am fi fost acum o familie ca oricare alta, cu doi părinți care şi-ar fi atârnat deasupra patului fotografia de la nuntă în care mireasa e îmbrăcată în alb. Ai făcut asta pentru liniştea ta, chiar dacă n-ai nimerit-o prea bine. Ai crezut că, dacă iei locul tatălui meu, pe care l-ai trimis la moarte, o să fii mai puțin vinovat. Hai să-ți spun ce-ai făcut pentru binele mamei. Ştii ce mi-a spus doctorul după ce am aflat toate astea? Că probabil boala s-a declanşat prematur tocmai din frica ei de a nu face vreo greşeală, din dorința de a nu spune ceva fără să-şi dea seama.

— Nu e adevărat, o contrazise Matei, vehement. Nu poate fi adevărat. N-am amenințat-o niciodată. Ştiam amândoi că aşa trebuie să facem şi gata. Aveam de crescut un copil care trebuia să fie într-o familie unită.

— Exact asta am fost, un copil de crescut. M-am făcut mare, ți-ai îndeplinit misiunea.

Tăcu o clipă, căutând pe fața lui Matei efectul vorbelor ei. El privea undeva pe fereastră.

— Uite ce e, continuă Monica, nu mai are niciun rost să ne prefacem. Am simțit mereu că ceva nu e în regulă. La început eram mândră printre copii că am un tată important, care e mai ocupat decât alți părinți. Pe urmă, când am mai crescut, am început să mă simt ciudat. De parcă fugeai de noi. Odată cu boala asta a mamei, a fost tot mai rău. Iar în ultima vreme parcă nu mai suntem doar noi în casă. Mai e cineva pe care mama îl caută. A cărui absență o simțeam şi eu. Şi, mai ales, nu înțelegeam de ce nu simți şi tu la fel. Dar tu te prefăceai. Tu voiai ca mama să se îmbolnăvească, să fii sigur că n-o să-şi amintească niciodată.

— Cum poți să spui aşa ceva? protestă el, uluit.

— Din păcate pentru tine, continuă Monica, fără să-l ia în seamă, s-a întâmplat exact pe dos. Până atunci ai silit-o să te accepte pe tine şi să uite de el. Boala a făcut-o să se reîntoarcă la tatăl meu şi să uite de tine. Am fost la parapsihologul de care ne-a vorbit doctorul. I-am povestit tot, despre noul personaj care apare în casa noastră, de senzația mea că de el sunt legate nişte lucruri dureroase.

— Mama ta îşi imaginează în ultima vreme tot felul de lucruri...

— Tocmai că nu! aproape că strigă Monica. Parapsihologul m-a ascultat cu atenție şi m-a luat foarte în serios. M-a speriat, de-a dreptul. La o boală ca asta, însuşirea care se pierde nu e memoria, ci imaginația. Un bolnav de Alzheimer nu minte niciodată.

— N-am spus că minte, ci pur şi simplu...

— Pur şi simplu spune adevărul! Şi, când nu spune întregul adevăr, poate fi ajutat s-o facă. Regresie prin hipnoză. Mi s-a părut o nebunie, dar parapsihologul m-a convins să încercăm. Nu vrei să ştii cum arăta mama în timp ce-şi aducea aminte. Mi-era milă de ea, l-am rugat la un moment dat să ne oprim, nu mai puteam îndura. Bănuiesc că te-ai întrebat unde mergeam noi două, poate că bănuiai, dar n-ai îndrăznit să întrebi.

— N-ar fi trebuit să-i faci una ca asta mamei tale, spuse Matei. Nu trebuia s-o foloseşti în felul ăsta, împotriva voinței ei...

— Ce ştii tu despre voința ei? Te-ai purtat cu ea cum te porți cu o slujnică.

— Nu-i adevărat!

Matei nu-şi mai ținea mâinile în poală, şi le strângea la subțiori, legănându-se încet, ca şi cum asta ar fi dat greutate vorbelor lui.

— Am respectat-o. N-am fost cu ea bărbat şi femeie decât după ce a trecut un an... Aşa se cuvenea şi aşa am făcut.

— Un an de când... hai, spune!

— Un an de când mama ta a rămas văduvă.

— Ne-a povestit, şopti Monica. Ai fi meritat să fii acolo, să auzi. N-a mai recunoscut decât verigheta de pe deget. Verigheta ta unde e? Unde e Dumnezeul tău?

— Îmi vorbeşti cu duşmănie...

— Pe urmă înmormântarea, continuă Monica. Cum ți-a plăcut înmormântarea aia?

— Ce întrebare e asta? Mi s-a părut un gest de onoare...

— Nu vreau să te urăsc, îl întrerupse Monica. Dacă te urăsc, n-o să te pot uita şi eu vreau să te uit. Suntem două femei care vrem să te uităm,

fiecare în felul ei. Asta nu mai schimbă nimic şi eu nu vreau să fiu ca

tine. Vreau să mă împac cu viața mea pentru că alta nu am şi nu vreau să am nimic de ascuns.

Îl privea pregătită să-l înfrunte. Doar că Matei nu avea nimic de spus. Continua să se legene cu mâinile la subțiori şi cu privirile pe fereastră, de parcă ce se petrecea în jur nu era pentru el.

— Un păcat de moarte nu se răscumpără în felul ăsta, continuă Monica, nemaiaşteptând ca el s-o întrerupă. Ca dovadă tot ce se întâmplă acum. În lumea în care trăieşte mama, el e viu şi-şi vrea locul înapoi. Iar tu ai să fii nevoit să i-l dai.

— Tot ce spui e o prostie.

— Eu o să plec acum, spuse Monica, cu o voce albă. O să trimit pe cineva să ia restul de bagaje. Veronica ştie ce trebuie să dea. Îmi pare rău că doamna Matilda nu-i aici, să-mi iau rămas-bun. O să-i trimit într-un fel vorbă. Dar aici nu mă mai întorc. N-o lua ca pe un rămas-bun, n-am de ce să-mi iau rămas-bun de la tine. N-am vrut decât să-ți spun ca să ştii.

— Să ştiu, păru Matei să se dumirească. Ce să ştiu? Unde pleci?

— Mai întâi în Făgăraş, să caut mormântul tatălui meu. Am avut o copilărie fără morminte. M-ați ferit de toți morții mei, de parcă vă era frică să nu-mi spună adevărul. De-acum înainte o să-mi caut singură morții. Iar pe urmă plecăm, eu şi cu Tinu, în Franța.

— Şi ce-o să faceți acolo? Din ce-o să trăiți? Nu vezi că omul ăsta nu e în stare de nimic altceva decât să-şi bea mințile?

— Bețivul ăsta o să fie bărbatul meu. Ne căsătorim înainte de a pleca. Nu te pregăti, n-ai să fii invitat la nuntă. De altfel, n-o să fie niciun fel de nuntă. Lipseşte tatăl care să mă conducă la intrarea în biserică.

— Nu te grăbi. Băutura e un nărav care nu trece. Nu l-ai văzut ce furios devine când îl contrazici... Şi ăsta nu e decât începutul, pe măsură ce o să treacă timpul, o să fie din ce în ce mai rău.

Monica pufni disprețuitor.

— Măcar, spuse, privindu-l drept în față, el e autentic. Chiar şi când se îmbată. Sau mai ales atunci. E autentic şi cu amăgirile, şi cu dezamăgirile lui. Nu ți-a plăcut că ți-a spus ce gândeşte pe şleau despre cei ca tine. Şi încă nu ştia tot. Fii liniştit, n-am să spun nimănui. Lui cu atât mai puțin. Nu cred că m-ar iubi mai tare dacă ar afla că am fost crescută de un om capabil să facă ce-ai făcut tu. Şi-aşa te-a înghițit greu. Nici acum nu e convins că n-ai fost printre cei care au arestat în dreapta şi-n stânga în Piața Universității, de ambele dăți. Şi, ca să fiu sinceră, nici

eu. Dar acum nu mai are nicio importanță, e destul şi fără asta.

Se întoarse din uşă, cu vocea schimbată:

— Să nu care cumva să mă cauți! Încetează măcar acum, la bătrânețe, să mai faci pe copoiul. O să fug de tine, dacă trebuie, până la capătul lumii.

— Stai! spuse Matei, prinzând-o de mână. Şi mama ta? Din când în când îşi revine, dimineața. O să întrebe unde eşti...

— O să dureze puțin până găsim unde să stăm, spuse ea, părând, spre îngrijorarea lui, să aibă răspuns la toate. Tinu are deja un angajament la un club de jazz. Doar nu-ți imaginezi că am s-o las cu tine aici. Să răscolească prin albumele de fotografii, căutându-şi bărbatul mort... Dacă întreabă de mine, spune-i că mă întorc imediat. Oricum n-are noțiunea timpului. Peste câteva săptămâni or s-o aducă prin Crucea Roşie la Paris.

— Asta nu se poate! strigă Matei, ridicându-se.

Monica îl măsură cu privirea.

— Dă-te la o parte din uşă, şuieră.

— Nu se poate să mă lăsați singur!

Îl privi zeflemitor:

— Singur, tu? N-ai fost niciodată singur.

Făcu doi paşi şi se opri în fața şifonierului, pe care-l deschise larg. Scoase umeraşul din margine şi i-l arătă. Uniforma atârna până la pământ.

— Ea a fost cu tine mereu, nu te-a părăsit niciodată. Ai iubit-o mai mult decât orice pe lume. Mi-e şi frică să mă gândesc ce-ar fi fost dacă te-ar fi pus cineva să alegi între ea şi noi. Ai să rămâi cu uniforma. O să-i povesteşti numai ce vrei şi n-o să te certe.

Îi puse umeraşul cu uniforma în brațe şi o clipă îl admiră.

— Poți să şi valsezi cu ea, mai spuse. Talentul tău de dansator a ajuns celebru. Şi-acum dă-te la o parte. Cred că taxiul a şi venit.

Matei căuta ceva de spus, dar, atunci când ea făcu un pas lateral, pentru a-l ocoli în drumul spre uşă, nu-i ieşi decât un icnet din gât. Cu mâna pe clanță, fata mai zăbovi o clipă. O privi cu speranță. Dar privirea pe care i-o întoarse ea îi risipi orice iluzie:

— Nu pot să cred că i-ai pus mamei cătuşe! Mi-a spus o vecină că a văzut-o prinsă de țeava caloriferului, la intrarea în supermarketul de pe Moşilor. Mama, legată cu cătuşe, în văzul lumii... Iar tu erai înăuntru şi nu ştiu ce flecăreai cu casiera...

— N-o puteam lăsa să plece aşa, am făcut-o spre binele ei, se apără Matei.

— Spre binele ei, pufni Monica. Să stea la intrare, în cătuşe, în văzul lumii, ca un infractor...

— Cătuşele erau doar ca s-o apere, nişte simple cătuşe...

— Eşti chiar nebun... mai spuse ea, din prag.

Ieşi fără să închidă uşa. Matei, golit de alte gânduri, aşeză cu băgare de seamă uniforma pe canapea, încru- cişându-i mânecile pe piept, să nu cadă în lături şi să se murdărească.

Privi la icoana tuturor sfinților. Nu ştia nimic despre ei. Şi ei, la rândul lor, îl priveau din fresce, fără să-l vadă. Se învârti în loc. Le simțea privirile de peste tot. Lemnul catapetesmei era aurit la chenare, dar în rest de un verde fumuriu adunat din pâlpâirea lumânărilor aprinse veacuri de-a rândul. Câte o candelă ardea de o parte şi de alta a catapetesmei. Atunci observă că siluetele pictate pe perete, în zdrențe, în togi sau în uniforme de pe vremea legiunilor romane, îi semănau întru câtva. Erau subțiate într-un fel anume, cu trupurile şi brațele alungite. Iar fețele, deşi supte şi cu pometi ascuțiți, erau netede. Poate că sindromul Marfan este o boală a sfințeniei.

Mirosul de tămâie îi aminti de cel de țigară al doamnei Matilda, care lipsise şi în dimineața asta. Veronica îl întâmpinase cu ochii plânşi, dar n-o întrebase nimic, de teamă să nu aducă vorba de Monica şi de discuția lor. Teama lui era însă de prisos, câtă vreme numai doamna Matilda avea darul de a auzi şoaptele casei, până în cele mai ascunse unghere.

Auzi zgomot de paşi, se întoarse şi văzu, în fața uşilor împărăteşti, silueta preotului. Nu părea făcut din aluatul sfințeniei, era bondoc şi neastâmpărat. Barba scurtă şi îngrijită îi acoperea obrajii rumeni. Iar mişcările rostogolite aveau o familiaritate care nu doar contrasta cu încremenirea sfinților, ci părea şi s-o compenseze.

— Sunt părintele Gheorghe, spuse, cu un uşor accent basarabean.

Matei se întoarse şi privi la icoana tuturor sfinților.

— Care dintre ei sunteți?

— Nu sunt niciunul, zâmbi preotul. Dar aş putea fi într-o zi, cine ştie? Dumnezeu e mare.

— Nu purtați numele niciunuia?

Preotul îi făcu semn şi merseră de-a lungul peretelui.

— Aici e Sfântul Gheorghe, i-l arătă. Cel de pe cal, fireşte.

— Nu vă seamănă, vru să glumească Matei.

— Nu toți cei pe care ne cheamă Gheorghe semănăm între noi. Doar balaurul e acelaşi. Şi trebuie, cu voia Domnului, să-l învingem. N-ați mai fost pe la biserica noastră. Locuiți în apropiere?

— Aproape, da. Strada Ardeleni colț cu Despot Vodă.

— Casa cu balcon în stil brâncovenesc?

— Da, chiar acolo.

Preotul clătină din cap a mustrare.

— Ar fi trebuit să veniți până acum. De câte ori am venit cu icoana sau cu Botezul, găseam poarta încuiată. Până la urmă n-am mai încercat, să nu vă tulbur.

— Încuiem poarta din cauza soției mele. Dacă apucă să iasă, nu mai ştie drumul înapoi. Dar, dacă ştim ziua în care veniți, o să lăsăm poarta descuiată.

— N-ar fi rău s-o văd şi eu, spuse preotul. Dacă are ceva pe suflet, din vorbă-n vorbă, poate să-mi spună.

Matei dădu din cap, neconvins. Privise neputincios cum, sub supravegherea Veronicăi, spre seară venise cineva şi luase bagajele pe care Monica le pregătise în timpul nopții. Urcase în camera ei, se aşezase la căpătâiul patului, privind sertarele trase şi golite, uşile şifonierului date în lături, reîncercând să înțeleagă ce se întâmplase. Cel mai tare îl îngrijora detaşarea cu care ea făcuse totul, fără lacrimi, fără să ridice vocea, cu o determinare dezarmantă pe care abia acum i-o descoperea. Observă surprins că toate fotografiile, imagini ale unei familii fericite, rămăseseră la locul lor. Toți trei fotografiați la studio când Monica împlinise optsprezece ani, Matei cu Monica în brațe pe malul lacului Herăstrău, apoi pe malul mării, în formatul convențional al fotografiilor de ocazie. S-ar fi aşteptat să găsească pozele aruncate pe jos sau făcute bucăți. Indiferența ei i se părea, de aceea, înspăimântătoare, de parcă lăsase în urmă lumea ei de până atunci şi nici măcar nu întorcea capul s-o mai privească. „N-aveți grijă, spusese Veronica, o să fac curat, pun totul în ordine.“ Matei se gândi că îşi bate joc de el - despre ce ordine mai putea fi vorba? -, dar apoi constată că mirosul de tutun lipseşte, iar Veronica nu era doamna Matilda, să le ştie pe toate, chiar şi pe cele neîntâmplate încă.

— Am aflat de curând că sunt catolic, spuse, fără nicio legătură, Matei.

— Cum s-a întâmplat? îl privi neîncrezător preotul.

— Mi-a spus-o cineva care mă ştie de când m-am născut.

— Dacă aţi aflat asta abia acum, nu-i daţi prea multă importanţă. Ăsta nu e un lucru pe care să-l afli de la alţii. Dumneavoastră cum simţiţi?

— Eu nu prea ştiu care e diferenţa.

— Diferenţa e că aţi simţit nevoia să veniţi aici, şi nu în altă parte.

Matei vru să spună că familiaritatea lui cu acel loc se datora mai degrabă statuii lui Tudor Vladimirescu. Îşi roti privirea prin naos.

— Eu unde sunt? întrebă. Dacă spuneţi că suntem cu toţii aici.

— Cum vă numiţi?

— Visarion Matei.

— Şi care e numele de botez? Matei, probabil?

El încuviinţă, lăsându-se luat de braţ şi dus în mijlocul bisericii.

— Nu vă uitaţi în jur, îi spuse preotul. Dumneavoastră nu sunteţi aici, printre sfinţii rânduiţi în sinaxar. Aţi primit la sfânta taină a botezului unul dintre numele dintâi, care stau în imediata apropiere a Pantocratorului.
Să porţi numele unuia dintre apostoli, mai ales autor de Evanghelie, e o mare responsabilitate. Aveţi o misiune.

— Adică ce-ar trebui să fac?

— Întâi de toate, să-i veneraţi pe părinţii care v-au dat acest nume. Aveţi nepoţi?

— Încă nu, şovăi Matei.

— Când o să aveţi şi dacă o să fie băiat, să-i puneţi numele ăsta. Şi să vă ocupaţi de creşterea lui, copiilor de azi le lipsesc bunicii de odinioară. Să-l învăţaţi ce trebuie să facă pe lume ca să îndrepte greşelile pe care, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, le-aţi săvârşit. Greşeala nu se îndreaptă de la o generaţie la alta, abia fiecare a doua generaţie poate să repare greşelile înaintaşilor. Copiii nu pot încă să înţeleagă greşelile părinţilor, trebuie să treacă mai mult timp. Pe vremuri, copiii erau crescuţi de bunici. Şi tot de aia pare că acum nu avem destin.

Matei privi în sus, la chipul luminat de ferestrele înguste de la baza turlei.

— Dintre cei patru evanghelişti, numele dumneavoastră este al celui

însoțit de înger, spuse părintele. Priviți acolo, pare că vă şi seamănă.

Râse:

— Încercați să vă lăsați barbă, lăsați-vă părul netuns şi nepieptănat o vreme.

— La ce mi-ar folosi?

— Aşa e, am glumit. Nu v-ar folosi la nimic. Ei făceau aşa ca să uite cum arată, să uite de trupul lor, să taie punțile cu lumea. Noi trăim în altă rânduială acum. Aveți telefon mobil?

— Cine nu are...? spuse Matei, ducându-şi mâna la piept. De ce?

— Vedeți? Cum să aspiri la sfințenie vorbind la telefonul mobil? Vi l-ați fi închipuit pe sfântul apostol Pavel vorbindu-le corintenilor pe Facebook?

— Credeți că se poate vorbi cu morții pe internet? întrebă Matei, neputându-şi lua ochii de la îngerul care se ivea de după umărul apostolului.

— Cred că pe internet poți vorbi cu oricine este capabil să-ți răspundă. În principiu, orice e posibil, mai puțin rugăciunea. Nu te poți ruga prin internet. Când te rogi, trebuie să fii singur cu sufletul tău şi cu Dumnezeu. Când ai în față computerul, deja nu mai eşti singur. Nici nu mai ştii cu cine eşti. Eu n-am nimic împotriva internetului, Biserica noastră chiar deține un site, ca să afle credincioşii cât mai multe lucruri despre noi. Dar slujba-i slujbă, împărtăşanie prin internet n-am să vă dau. Pe de altă parte, cred că într-un anumit fel vorbim cu morții sau ne închipuim cum ar fi dac-ar fi. Toată viața nu e de fapt decât o pregătire pentru moarte.

— Cum se poate face asta? întrebă Matei, privind la evanghelistul însoțit de înger, de parcă ar fi aşteptat răspunsul de la el. Cum trebuie să faci, adică, să te pregăteşti?

— Ştiți cum se spune, după rânduială. Cel care moare pregătit a ținut toate rânduielile şi tainele. A avut lumânare la cap, s-a spovedit, i s-a dat ultima împărtăşanie. Asta presupune, fără îndoială, prezența unui preot.

— E aşa de simplu? se miră Matei.

— Simplu? De ce credeți?

— Eu cred că e mai greu să-ți trăieşti ultimele zile în singurătate. Să nu aibă, cum ziceți, cine să-ți aprindă o lumânare.

— Dacă trăieşti în singurătate în preajma morții se cheamă că eşti nepregătit. A vorbi cu cei vii e ca un fel de pregătire pentru întâlnirea cu

moartea. Un om singur e un om nepregătit. Desigur, nu mă refer la sihaştrii noştri.

Arătă spre un colț de zid:

— Ei trăiau în pustietate, dar nu erau singuri. Un astfel de om e pregătit în orice clipă.

Îi făcu semn să se aşeze în strană. Matei găsi cu stânjeneală o poziție potrivită. Celălalt Matei îl privea îngăduitor, dar fără curiozitate. El, în schimb, nu era, pentru evanghelist, celălalt Matei.

— De la o vreme am început să vorbesc cu morții, spuse Matei. Chiar şi cu tatăl meu, care e viu, dar pe care nu l-am văzut niciodată. De aceea îi vorbesc ca unui mort.

— Ce le spuneți?

— Îmi povestesc viața.

— Vă surprinde?

— Ce anume? Că simt nevoia să le povestesc?

— Nu, nu asta am vrut să spun. Din cele pe care le povestiți, e ceva care vă surprinde? Ca şi cum ați auzi prima oară? Ca şi cum s-ar fi întâmplat altcuiva?

— Unele lucruri s-au întâmplat demult. Altele se repetă. Nu ştiu care e regula după care unele se repetă şi altele nu.

— Aveți datorii pe care nu le-ați plătit. Şi atunci lucrurile se întorc, ca să vă dea prilejul să le plătiți. Se spune că faptele se răzbună, dar nu e adevărat. Numai oamenii se răzbună. Faptele nu se răzbună, ci se repetă, ceea ce nu e o formă de răzbunare, dimpotrivă. Îți dau prilejul să înțelegi şi să-ți plăteşti datoriile. Adesea oamenii nu înțeleg informațiile pe care le primesc în felul ăsta şi atunci spun că faptele se răzbună.

— Dar, când spuneam că faptele se repetă, nu voiam să spun că oamenii care participă la ele sunt mereu aceiaşi.

— Nici nu trebuie. Când ai o datorie de plătit, n-o plăteşti întotdeauna celui căruia îi eşti dator. În privința datoriilor pe care le ai de plătit, contează în primul rând ce dai şi abia pe urmă cui dai. Trebuie să dai cuiva care chiar are nevoie, altfel nu contează. Şi, în orice caz, nu trebuie să dai punând pe un talger al balanței şi stând cu ochii la celălalt talger, ca să vezi ce primeşti în schimb. Când te gândeşti la ce primeşti în schimb, mai bine te laşi păgubaş, e ca şi cum n-ai fi dat nimic.

Matei mută cu piciorul marginea covorului, agitând franjurii. Mirosul de tămâie îl ameţise. Brusc i se făcu foarte sete. Privi către preot, însă acesta nu auzea vocea care cerea apă.

— Credeți că dacă am început să vorbesc cu morții înseamnă că o să mor?

— Dacă o să vă spun că o să muriți, o să fie o veste neplăcută pentru

dumneavoastră? O să vă surprindă?

— Ce ciudat! Asta m-a întrebat acum câteva zile şi doctorul. Doctorii şi preoţii pun aceleaşi întrebări?

Părintele Gheorghe zâmbi.

— De la un moment dat, cred că da. Şi ce i-aţi răspuns?

— Că nu m-am gândit niciodată c-o să mor. În munca pe care am avut-o, te preocupă mai mult moartea celorlalţi.

— Ce aţi lucrat?

Matei ezită.

— Am fost un fel de... poliţist.

— Înţeleg, spuse preotul şi chiar păru să înţeleagă, deoarece nu insistă să se lămurească asupra acelei meserii aproximative. Aţi auzit de păcatul de nemoarte?

Matei clătină din cap. Se simţea bine, aşezat în strană, se gândea să se mai întoarcă. Mirosul de tămâie era liniştitor, la fel şi glasul preotului.

— Orice păcat, continuă părintele, este încălcarea unei porunci sau ignorarea unei taine. Porunca asta sună aşa: să nu uiţi că eşti muritor. Nu se află printre cele zece porunci, dar e cea mai straşnică dintre toate. Nu uita că eşti la fel cu ceilalţi oameni. Că, oricât ai aduna, ai să pleci cu mâinile goale. Că, oricât ai fi de puternic, oricâte ziduri ai ridica în jurul tău şi oricâte armate te-ar păzi, nimic nu te apără de clipa din urmă. Aveţi copii?

Matei ezită din nou.

— Nu am, spuse încet.

— Poate că de asta. Dar, spuneţi-mi, în meseria pe care ziceţi c-aţi avut-o, v-au preocupat adesea morţile altora?

— Ce vreţi să ştiţi, de fapt?

— Nimic altceva decât ce vreţi să-mi spuneţi. Misiunea mea nu e să-i trag pe enoriaşi de limbă. Într-o confesiune nu are valoare decât ceea ce spui de bunăvoie.

— Cine ar spune de bunăvoie aşa ceva?

Dar continuă:

— Am omorât oameni, părinte...

— Mai mulţi?

— Are importanţă câţi?

— Pentru dumneavoastră are vreo importanţă?

Matei îşi adună mâinile în poală. Avea impresia că
în biserică se făcuse şi mai multă linişte, iar privirile chipurilor de pe

pereți se ațintiseră asupra lui.

— Aşa era pe atunci. Îmi făceam datoria. Eram foarte tânăr. După ce am văzut primul om murind, a fost mai uşor. Mai târziu, datoria mea a fost să-i împiedic pe alții să omoare oameni. De fiecare dată am făcut ce trebuia.

— Cine hotăra ce trebuie şi ce nu?

— Cei care dădeau ordine.

Preotul îşi scoase mătăniile, pe care şi le înfăşură în jurul încheieturii. Matei nu mai purta cătuşele la el, aşa că îşi frământă degetele.

— Le țineți minte numele? întrebă preotul. Vă amintiți fețele lor?

— N-am omorât pe nimeni de aproape. Nici numele întreg nu li-l ştiu, pot să greşesc. Mai degrabă poreclele. Da, ştiu pe unul dintre ei, l-am privit de aproape şi mi-am amintit zilele trecute numele lui.

— Probabil că şi el vă ştie numele. Ați simțit că vă caută?

— E mort, părinte, v-am spus. De fapt, pe ăsta nu l-am omorât eu. Dar fiul lui crede că a murit din cauza mea. Spuneți-mi, Lucian Blaga a fost un bun creştin?

— Dacă o să-l căutați în biserică, n-o să-l găsiți. Blaga a crezut în Dumnezeu, numai că, după părerea lui, Dumnezeu lasă la îndemâna omului mai mult decât spune religia. Dar ce v-a venit să puneți întrebarea asta?

— Ştiu pe cineva care a murit din cauza lui Lucian Blaga. Dar Blaga a fost norocos, n-a apucat să afle. Mă gândeam cum se potrivesc lucrurile astea. Sau rămân aşa, nepotrivite...

— Veniți, spuse parohul. Omului ăstuia, care spuneți că a murit din cauza dumneavoastră, spuneți-i în gând numele aici, în fața uşilor împărăteşti.

Matei îl urmă. Preotul îşi făcu cruce şi îl îndemnă să facă la fel. Apoi, aproape neauzit, începu să se roage.

— Ce faceți, părinte? întrebă Matei.

Preotul nu răspunse, mai murmură câteva clipe şi, abia după ce mai făcu trei cruci, una după alta, spuse:

— Mă rog...

— Dar era sectant, părinte. Am uitat să vă spun asta.

— Nu mă rugam pentru el. Dacă v-a găsit înseamnă că şi-a găsit liniştea. Mă rugam pentru dumneavoastră...

Matei privi stânjenit către catapeteasmă. Mâinile începură să-i tremure, nu-şi mai simțea vârful degetelor, bucăți de trup se depărtau

iar din el.

— Spuneți-mi, părinte, cum pot să fac să-mi ajung trupul din urmă?

Preotul ridică privirile spre cupolă. Apoi îl luă de braț, dintr-odată familiar:

— Ai să-ți ajungi trupul din urmă, atunci când îngerul te va ajunge pe tine...

Mirosea a iarnă. Un aer limpede, pregătit să se umple de prima zăpadă. Pe trotuare frunzele înghețaseră, tăind sunetul paşilor. Ciorile coborâseră pe crengile de jos ale copacilor, arătând că cerul începe să se îngreuneze. Hornurile adăugau acestor imagini ale toamnei pe cale să se încheie vălătuci albăstrui, dând apusului o consistență vineție. Matei îşi roti privirile. Maşinile treceau pe lângă el, câțiva trecători rebegiți se grăbeau, igno- rându-se unii pe alții. Îngerul era încă departe.

Crezu că i se pare şi totuşi, de când intrase pe strada Despot Vodă, o maşină îi făcea semn cu farurile. Privi îndărăt, dar nu era nimeni altcineva căruia să-i fie adresat acel semnal de recunoaştere. Îşi încordă privirea, până când înțelese că chipul acela era al lui Lucian. Care, în ciuda obiceiului, nu coborî din maşină, ci îi deschise portiera din dreapta, poftindu-l să urce.

— Ce-i cu tine, căpitane? întrebă Matei, împingând scaunul mai în spate, să poate încăpea. De unde ai maşina asta? De cine te ascunzi?

— Mai bine spuneți, şefu', ce-i cu matale?

Zâmbi.

— S-ar zice că-i ziua lucrurilor pe care nu le-am mai făcut. Eu mă ascund în maşini de împrumut şi matale mergeți la biserică.

— Am intrat să mă încălzesc puțin, spuse Matei, în loc de altă lămurire.

— Bine ați făcut, zâmbi Lucian. Doar erați departe de casă.

Matei îi ignoră ironia, iar Lucian pricepu că nu mai e cazul să vorbească despre asta. Dar aştepta, în continuare, întrebarea care-l privea.

— Şi de cine te ascunzi, căpitane?

— Habar n-am. În ultima vreme se întâmplă tot felul de lucruri ciudate. Când vorbesc la telefon, îmi aud vocea cu ecou, de parcă vorbim în trei. Cineva deschide înaintea mea pe e-mail mesajele pe care le primesc. Foile de pe birou nu mai sunt aşa cum le-am lăsat, ba chiar le găsesc aşezate mai ordonat. E clar că cineva îşi bate capul cu mine mai mult decât de obicei. Şi, ca să scape de bătaia de cap pe care le-o dau, s-au hotărât să mă mute la Vânju Mare. Ştiţi pe unde vine asta?

— Dacă ştiu? Aş putea să-ţi descriu locurile alea cu ochii închişi. Am stat acolo vreo doi ani, pe vremea când era mai uşor să treci graniţa înot decât cu piciorul. Ai ales cam prost momentul, iarna suflă nişte vânturi atât de rele, încât, dacă nu-ţi alegi bine direcţia, mergi pe loc sau chiar de-a-ndăratelea. Şi oraşul era cam pipernicit. Dar ce-ţi spun eu era acum aproape cincizeci de ani.

— Din câte mi s-a spus, bodogăni Lucian, nu s-a schimbat prea mult.

— Dar de ce Vânju Mare? Ce să cauţi acolo?

— Păi, cred că nimic. M-au trimis fără nicio misiune, să caut adică nimic şi să găsesc tot nimic. Cum s-ar zice, misiune îndeplinită, oricum ar fi. Toată problema e să plec cât mai repede. Azi am primit ordinul, mâine-dimineaţă mă prezint la post. Ar fi trebuit să fiu deja plecat. Dar n-aş fi făcut-o nici în ruptul capului fără să-mi iau rămas-bun de la matale.

Matei îşi puse mâna peste a căpitanului.

— Chiar că vă e frig, spuse Lucian, uite cum vă tremură degetele. Nu ştiam că sunteţi aşa friguros.

— Nici eu nu ştiam, spuse Matei, trăgându-şi mâna încet şi punându-şi-o peste cealaltă.

— Lasă că acuşi vine primăvara. Nu mai bat nici vânturile la Vânju Mare. Am auzit că pe acolo sunt şi castane comestibile. Să veniţi să mă vizitaţi, că eu am interdicţie să părăsesc garnizoana.

— Poate te întorci mai devreme.

— Rugaţi-vă să nu. Dacă tot m-am pornit, e bine să stau cât mai departe o vreme. Pentru că dacă trimit după mine e de belea.

— Cine să trimită?

— De-alde Prodan. Nu ştiţi cum e la noi acum. Mă rog, când spun „la noi", nu ştiu dacă folosesc cuvintele nimerite. E destul să se uite urât la tine unul anume. S-ar zice că am scăpat ieftin. Am scăpat e un fel de-a spune, de câte ori văd că sună pe mobil un număr necunoscut, îmi fac

cruce cu limba în cerul gurii înainte de a răspunde. Să vedem cum o să fie când o să-mi bată la uşă careva. Nu credeam s-ajung s-o învăț şi p-asta...

— Versul ăsta nu e din Blaga, observă Matei.

Lucian îl privi nedumerit, după care căută în lungul străzii, pe drumul spre biserică. Apoi îl privi la fel de mirat.

— De ce-ar trebui să fie din Blaga?

— Pentru că aşa mi se întâmplă mie în momentele importante, spuse Matei şi Lucian încuviință, ca să fie limpede că n-a înțeles nimic.

Matei continuă, fără să-l ajute cu ceva:

— Asta era dintr-o poezie pe care a recitat-o Monica la o serbare.

N-ar fi ținut minte toate poeziile pe care le spusese Monica la serbările ei de la şcoală, dar asta era una dintre puținele serbări la care fusese.

— Nici nu ştiu dacă e de bine, încercă Lucian s-o potrivească, dacă au început să se scrie poezii despre noi. Poeziile sunt mereu triste şi, pe deasupra, se termină prost.

Se căută în buzunarul de la piept şi scoase un petic de hârtie pe care îl despături. Nu aprinse plafoniera, nu avea de gând să citească.

— De asta voiam neapărat să vă văd înainte de a pleca. Şi nu puteam să v-o spun la telefon, să nu le ştie ei chiar pe toate.

Ridică fila ce părea ruptă în grabă dintr-un caiet.

— L-am găsit, şefu', pe omul nostru, cu sindromul lui cu tot. V-am spus eu că decalogul nu dă niciodată greş, dacă ai răspunsurile potrivite. E sfânt, precum cele zece porunci.

— Mai există o poruncă, spuse Matei. Sunt unsprezece.

— Bună şi aia, conveni Lucian. Îl cheamă Eugen Baltazar. Născut în ianuarie 1945. Tată necunoscut. Aveți aici adresa şi numărul de mobil. Nu e însurat, aşa că, dacă el nu e acasă, atunci nu e nimeni acasă. Dacă ajungeți la Iaşi spre prânz şi nu plouă, îl găsiți în parcul din fața Mitropoliei. Îşi face veacul acolo, dă de mâncare la porumbei.

— Eugen? pufni Matei. De ce nu mă mir?

— N-aveți de ce să vă mirați. E un nume ca oricare altul.

— Cineva m-a strigat odată cu numele ăsta.

— Nu trebuie să puneți la suflet chestia asta. Bătrânul ar fi putut să vă încurce de mai multe ori şi în mai multe feluri.

— Nu e vorba de taică-meu.

 În fine, ce să zic, pe ăsta chiar aşa îl cheamă. Dacă poartă unul

dintre numele matale, cu atât mai bine, o să vă obişnuiţi mai repede cu el. Şi ar fi bine ca totul să se petreacă repede, pentru că medicul care-l are în evidenţă a zis să ne grăbim.

— Ce vrei să spui?

— Nimic, şefu'. Să nu fie chiar porunca aia, a unşpea, de care ziceaţi...

Matei luă biletul şi îl împături cu oarecare dificultate.

— Ce face doamna Matilda? întrebă, dintr-odată, Lucian.

— O să poţi fuma de-acum liniştit, spuse Matei, în loc de răspuns.

— Pe jumate e adevărat. Adică o să fumez mai departe, n-am stare să mă las tocmai acum. Dar să-i spuneţi din partea mea că nu sunt supărat pe ea şi că-mi pare rău de halele alea de la „Republica".

— Ce-i cu halele?

— Nu v-aţi uitat la ştiri? Uitasem, nu vă uitaţi niciodată şi bine faceţi. Cred că aşa o să fac şi eu, ce nu ştii nu există. Uneori, şi ce ştii nu mai există. Ca, de pildă, halele alea. Cineva a concesionat terenul de sub ele, o să facă acolo un mare magazin, te şi întrebi de unde atâţia cumpărători. Dar ştiţi cum e, nicăieri nu găseşti mai mulţi bani de cheltuit decât într-o ţară săracă. Chestia e că au tot tras de halele alea şi zidurile n-au vrut să se dărâme. Cum s-a întâmplat la biserica Sfânta Vineri, pe vremea împuşcatului, v-aduceţi aminte? Atunci ziceam că e voia lui Dumnezeu, care propteşte zidurile pe dinăuntru. Nu ştiu ce-ar fi avut Dumnezeu de împărţit cu halele alea de la „Republica" şi a cui biserică puteau să fie ele. Aşa că au pus explozibil, cică e ceva special care face vid şi zidurile se prăbuşesc, ca şi cum le-ar trage ceva dinăuntru, ca apa din chiuvetă. Adică, în loc de explozie, au făcut implozie.

— Au făcut asta?

— Nu numai că au făcut-o, ci nu ştiu cine a apăsat din greşeală şi a detonat mai devreme. Praful şi pulberea s-au ales. A fost mare sperietură, se adunaseră tot felul de gură-cască. Din fericire, n-a păţit nimeni nimic, nu era nimeni înăuntru, nici n-avea ce să caute. Zidurile s-au prăbuşit ca Turnurile Gemene. Mă gândeam că s-o fi dus şi doamna Matilda să vadă. Deja au curăţat locul.

— Cred că s-a dus, spuse Matei, gânditor. Ieri a lipsit toată ziua. Bine că mi-ai spus, să fiu pregătit pentru poveştile ei.

Se întoarse spre el:

— O să-mi lipseşti, căpitane...

— E frumos ce spuneți, oftă Lucian. Măcar cu asta să ne alegem.

Matei privi maşina care se îndepărta fără să aprindă farurile. Nu se mai lipi de ziduri, era pregătit acum pentru orice întâlnire. Nu-l întâmpină însă decât pustietatea străzii. Şi nici în holul casei nu-l întâmpină mirosul de țigară al doamnei Matilda. Veronica şedea la masa din bucătărie cu capul în mâini. Întoarse către el o față plânsă, cu ochii umflați. Îşi şterse la repezeală lacrimile şi se ridică, lipindu-şi mâinile umede de şorț.

— Mă scuzați, bâigui.

— Unde e doamna Matilda?

Veronica vru să răspundă, dar lacrimile i-o luară înainte. Se aşeză iarăşi şi îşi ascunse fața în palme.

— Nu ştim nimic de ea, bolborosi printre degete. Nicio veste de ieri-dimineață. Unde a plecat şi de ce nu mai vine odată, numai Dumnezeu ştie.

Matei se aşeză în fața ei şi aşteptă până când femeia reuşi să-şi stăpânească lacrimile.

— Am sunat peste tot, suspină Veronica, şi la poliție, şi la Urgență. Nimeni nu ştie, parcă a înghițit-o pământul.

Matei se aplecă spre ea, făcând-o să-şi ridice privirile.

— Mai spune-mi o dată ce-a zis, îi ceru.

— Zău dacă mai ştiu, răspunse, printre suspine, Veronica. Avea ceva de luat, n-a zis ce, de nu ştiu unde.

— Nu cumva de la Uzinele „Republica"?

— Nu ştiu, că eram în metrou, nu se auzea prea bine. Dacă stau să mă gândesc, parcă aşa ceva a zis. Dar ce să caute acolo, ce să mai ia, după atâția ani?

Matei îşi puse mâinile peste ale ei.

— O să se întoarcă, nu-i aşa? şopti ea.

„La fiecare şapte ani", vru să-i răspundă, dar ar fi fost greu de înțeles.

— Nu ne rămâne decât să aşteptăm.

Veronica se simți încurajată, îşi aminti de ceva şi sări în picioare.

— Cineva a adus mai devreme pachetul ăsta. Zicea că ştiți dumneavoastră ce e.

— Nu umbla la el! Cum arăta omul?

— Un tinerel. Avea, în loc de păr, o creastă portocalie, în rest era ras

ca-n palmă. Şi nişte pantaloni rupţi parcă dinadins. Înăuntru sunt două pungi de cafea. Mai zicea că ştiţi de care.

— Dacă e cafea, ştiu despre ce e vorba. Nu trebuia să se deranjeze.

— Ba zicea că e important.

— Important pentru cine?

Veronica îi întinse un bilet.

— Scrie aici.

Matei citi în fugă. Ea îl privea, aşteptând. Doamna Matilda l-ar fi citit şi răscitit, până l-ar fi învăţat pe dinafară.

— Prostii, spuse Matei, făcând ghemotoc hârtia şi aruncând-o pe masă. Cică e pentru mitingul de Ziua naţională, să beau înainte din cafeaua asta, ca să arăt cât mai bine în tribună pentru cei care vin dinadins să mă vadă.

— Cred că oricum vă stă foarte bine în uniformă, îl complimentă stângaci Veronica. O să venim şi noi să vă vedem.

Apoi îşi aminti şi duse mâna la gură, suspinând.

Era o zi însorită. N-o căutase dinadins, aşa se nimerise. De la gară, Matei mersese pe jos până la Mitropolie, oprindu-se din când în când să-şi tragă sufletul. Nu mai fusese de mulţi ani la Iaşi, pe drumul pe care venise, clădirile păreau neschimbate, ici-colo răsărea câte un bloc mare, oarecum nepotrivit cu restul caselor, dar anunţând într-un fel sfârşitul a ceea ce fusese odată Târgul Ieşilor. Alesese o zi a săptămânii când, bănuia el, pe bulevardul din faţa Mitropoliei avea să fie mai puţină lume şi la fel pe aleile parcului. Nu ştia dacă respiraţia pe care şi-o înnoda cu oarecare dificultate e din cauza emoţiei sau a ostenelii. Sau dacă nu cumva boala, tot mai prezentă de când căpătase un nume, nu era tot un fel de emoţie permanentă. Tarabele înşirate pe trotuare vindeau tot felul de mărunţişuri trebuincioase pelerinilor la moaştele Sfintei Parascheva: flori, mănunchiuri de busuioc, lumânări şi icoane despre care etichetele cu preţul anunţau că fuseseră sfinţite de însuşi mitropolitul.

— Luaţi de la mine, îl îmbie un bătrân în straie negre, care nu era totuşi călugăr.

Era proaspăt bărbierit şi zâmbea cu amabilitate.

Matei examină şirul de icoane şi de cărţulii frumos aranjate.

— Nu vreau să cumpăr nimic, se feri.

De fapt, nu ştia ce să cumpere. Şi nu ştia nici cum să ceară, erau obiecte al căror nume nu-l cunoştea, ar fi trebuit să le arate cu degetul.

— Cum vă cheamă? întrebă omul, întrebare nepotrivită în astfel de ocazii, când numele clientului nu are nicio importanță, ci doar alegerea şi banii lui.

— Matei, răspunse, neînțelegând de ce asta i-ar uşura opțiunea.

Omul îşi ridică arătătorul, ca şi cum în vârful lui ar fi stat descâlcirea tuturor necunoscutelor, apoi îl coborî, întinzându-l spre colțul tejghelei.

— Aici sunteți, spuse. Aveți noroc, mai am o fotografie cu îngerul. Sunt aduse direct de la Muntele Athos. Pozele astea au avut mare căutare.

— Sunt aşa de mulți bărbați pe care îi cheamă Matei?

— Ei, bănuiesc că nu de asta. Cred că o cumpără mai ales pentru înger. Li se pare că îngerul e un fel de bibelou, ştiți, ca alea cu balerina sau cu pescarul chinez de pe vremuri, care se puneau în vitrina din sufragerie.

Râse:

— Ştiți cum e, clientul e client, dacă vrea să ia, n-o să-i zici nu. Îngerul nu e ca pantoful, nu te strânge dacă nu ți se potriveşte.

— Cât costă iconița asta? întrebă Matei.

O întoarse pe spate, dar alfabetul grecesc îi era necunoscut.

— Cu dumneata e altceva, te cheamă Matei. Dă un ban, cel mai mic pe care-l ai.

Matei îi întinse palma cu monedele pe care le găsise în fundul buzunarului. Omul alese una şi i-o arătă.

— O iau pe asta, că e de aramă. Şi la mulți ani! Tocmai ce-a fost Sfântul Matei...

Matei rămăsese cu palma deschisă.

— Aveți şi o iconiță cu Sfântul Eugen?

Vânzătorul îl privi nedumerit.

— Nu există şi Sfântul Eugen? se miră Matei, în fața ezitării celuilalt.

— Există, dar nu avem nicio icoană a lui. Nu mi-a cerut nimeni niciodată. Dar ştiți ce? Luați-o pe asta a tuturor sfinților. E chiar icoana pictată în Mitropolie. Aici îi găsiți pe toți. Trebuie să fie şi Sfântul Eugen printre ei. Dacă nu e mai la vedere, precis e printre capetele alea din spate, cât nişte gămălii. Pe asta v-o dau pe degeaba, dacă o dați în dar.

Matei întoarse palma ca să primească poza şi monedele se rostogoliră pe tejghea. Vânzătorul îl privi cum se îndepărtează, apoi le culese una câte una.

Stătu nemişcat în capătul aleii, privind băncile de pe o parte şi de alta. Vremea caldă şi soarele cu lumina groasă, mierie, de sfârşit de toamnă, le umpluseră cu oameni. Scoase telefonul mobil şi, urmărind scrisul mărunt al lui Lucian de pe bilețel, formă numărul. Puse telefonul la ureche şi, când auzi sunând, privi cu atenție de-a lungul aleii. Cineva de pe o bancă se aplecase, dibuind prin buzunare. Când îl văzu că pune telefonul la ureche, îl închise pe al lui şi porni într-acolo. Bărbatul stătea singur pe bancă. Îşi privea nedumerit telefonul, îl mai duse o dată la ureche, apoi căută să deslușească numărul de pe ecran, apropiindu-l de ochelarii groşi. Matei se opri şi se aşeză în apropiere, lângă doi bătrâni

care mărunțeau, pentru păsări, pâine pe o batistă.

Rămase cu ochii la cel care se căznea să-şi pună telefonul la loc în buzunar. Se mişca greu, abia dacă izbuti să ridice clapeta buzunarului de la palton. Îşi reluă chinuit poziția inițială şi rămase nemişcat, cu bărbia în piept. Alături, se sprijinea de bancă un baston cu mânerul curbat. Părea, după lungimea picioarelor pe care le ținea îndoite, foarte înalt, dar silueta lui ghemuită era împuținată. Căciula de blană şi-o îndesase până aproape de sprâncene, iar partea de jos a feței se ascundea sub fularul înnodat sub bărbie. Se uita mai degrabă în gol. Matei putea să-l fixeze nestingherit, fără grija că va fi observat. N-ar fi putut spune dacă se simțea surprins sau dezamăgit, nu se gândise nicio clipă la omul acesta ca la un interlocutor real. Tatălui său îi spusese tot ce avea de spus, fratelui nu ştia ce ar putea să-i spună. Lăsase în urmă o casă tristă, lipsită până şi de mirosul de tutun al țigărilor doamnei Matilda. Doar oglinda Mariei rămăsese tot mai înțesată de vedenii. Omul acesta părea să aibă însă propria oglindă, pe care n-o vedea decât el, deşi într-o astfel de oglindă tocmai pe sine nu se putea vedea.

Matei se ridică, cei de alături terminaseră de fărâmițat feliile de pâine, în jur se strânsese o roată de porumbei care țopăiau de pe un picior pe altul, neîndrăznind să se apropie. Când îl văzură ridicându-se, porumbeii se înălțară şi ei stol, fâlfâind, se risipiră pe crengile negre, apoi se reîntoarseră, ca şi cum el nici n-ar fi fost. Matei se apropie la doi paşi, aşteptând ca omul de pe bancă să-l observe. Ceea ce nu se întâmplă. Matei mai făcu un pas, tuşi, în cele din urmă întrebă:

— Domnul Eugen Baltazar?

Bărbatul întoarse capul spre el. Îl privi prin lentilele groase. Probabil că din cauza vederii slăbite nimic din ce se petrecea brusc în jurul lui nu-l mai surprindea. Deasupra lentilelor în care pupilele înotau ca într-o apă tulbure, fruntea îi era netedă ca la copii, iar obrajii îi erau uscați şi întinşi, ca o piele de căprior întoarsă. Zâmbi, gestul acela îi păru familiar lui Matei, zâmbi şi el şi asta ar fi fost de ajuns ca să se recunoască unul pe altul. Şi totuşi, Matei repetă:

— Sunteți cumva Eugen Baltazar?

Celălalt îl privi, mai degrabă îl localiză după direcția vocii. Şi, în loc de răspuns, întrebă încet, de parcă i-ar fi vorbit la ureche:

— Tu eşti?

Încuviință tot el, în tăcere, semn că nu aştepta răspuns la întrebare. Matei îşi deschise geanta de umăr şi scoase un plic.

— Cred că scrisoarea asta e pentru... tine.

Ar fi trebuit să spună „dumneavoastră“, dar nu mai avea rost. La urma urmei, el fusese primul care aflase. Cum Eugen, fratele lui, ridică mâna cu oarece greutate, se aplecă şi-i puse scrisoarea în palmă. Celălalt nu se uită la scrisoare, ci continuă să-l privească.

— Câți ani ai? întrebă din nou, la fel de încet.

— Sunt născut în patru'ş'doi, spuse Matei.

— Ia te uită, se minună Eugen. Eşti mai mare ca mine, aşa credeam şi eu. Dar pentru cine ne vede... Hai, aşază-te.

Bătu cu palma pe locul din dreapta. Matei îi ocoli vârful bastonului şi picioarele şi se aşeză. Rămaseră o vreme aşa, privind fiecare către ceea ce vedea celălalt. Eugen îşi luă bastonul şi-l puse între picioare, sprijinindu-şi bătrâneşte bărbia de mâinile împreunate pe mâner.

— Tu m-ai sunat adineaori? întrebă.

Matei încuviință, dar îşi dădu apoi seama că celălalt, privind în gol, nu îl putea vedea. Părea foarte bătrân, probabil că, dintre ei doi, Eugen semăna cel mai bine cu tatăl lor.

— Voiam să mă asigur, spuse.

— Cum de ştiai că sunt aici?

— Tot aşa cum ştiam cine eşti...

Eugen păru să se gândească o clipă. Se lăsă pe spate din nou, ținând bastonul şi prinzându-i vârful între călcâie.

— Pe ecran n-a apărut niciun număr. Scria „Apelant necunoscut“. Eşti securist?

— Sunt polițist, răspunse Matei, încercând ca glasul să nu-i trădeze vreo ezitare. Adică am fost.

— Grad mare?

— General.

— Fir-aş al naibii! exclamă Eugen. Atunci nu mă mir. Ba totuşi mă mir... De ce ți-a luat atât timp să mă găseşti?

— N-ai lăsat prea multe urme pe lumea asta.

— Afli ba una, ba alta, în meseria asta a voastră. Şi lumea asta, de care zici, nu e aşa de mare. Uite că până la urmă ne-am întâlnit.

— A fost o întâmplare. Când dai peste întâmplări din astea, lumea se mai micşorează.

— Afli ba una, ba alta, repetă Eugen, rotindu-şi bastonul între genunchi.

Gleznele păreau a fi partea cea mai viguroasă a trupului său.

— A trebuit să aflu mai întâi câte ceva despre mine, spuse Matei. Dacă bătrânul a făcut-o dinadins, atunci a reuşit.

— Nu cred că bătrânul a făcu ceva dinadins în viața lui, îl corectă Eugen. A luptat în războaie care nu erau ale lui. A făcut copii care nu aveau să fie ai lui. Şi când o să moară, o să moară fără el, o să-l bată careva pe umăr să-i atragă atenția că s-a întâmplat deja. Dacă nu cumva a murit deja şi a pus pe altul să trimită scrisorile astea, doar ca să-şi bată joc de noi.

— Ce importanță are dacă mai trăieşte sau nu?

Eugen lovi cu vârful bastonului în asfalt. Apoi aşteptă, ca şi cum ar fi bătut într-o uşă, vrând să vadă dacă e cineva înăuntru.

— Dacă socoteşti că ce avea de făcut a făcut şi ceea ce s-ar fi putut schimba n-o să se mai schimbe niciodată, atunci n-are importanță. Mi-ar fi plăcut însă să ştiu c-a crăpat. Ba nu, mi-ar fi plăcut să ştiu cu ceva timp înainte. Să gust din agonia lui, să adorm liniştit la gândul că nu mai are nicio scăpare. Vreau să simt cum e lumea fără el.

Matei îl privi. Printre firele blonde şi albe ale obrazului se vedea un firicel de salivă care îi curgea din colțul buzelor. Spusese cuvintele acelea pe un ton liniştit, ca şi cum ar fi vorbit despre vreme sau despre tabieturile lui.

— La ce-ți foloseşte moartea lui? îl întrebă, cu sentimentul ciudat că fiecare vorbea pentru sine.

Eugen ridică din umeri. Făcu gestul cu greutate, umărul stâng i se ridică mai mult decât dreptul.

— Moartea lui nu-mi foloseşte la nimic, spuse. Moartea mea da. Dar nu vezi că nu mai mor odată? Nu ştiu de ce, dar cred că blestemul merge mai departe. N-o să mor până nu crapă el mai întâi. Mă ține legat.

Matei îi privi mâna dreaptă, pe care o luase de pe mânerul bastonului şi o lăsase să se odihnească pe picior. Mâna îi tremura chiar şi aşa, lipită de pulpana paltonului vechi. Îşi privi propria mână, era la fel de mare, cu unghii pătrățoase. Ale lui Eugen erau neobişnuit de îngrijite, contrastând cu hainele largi şi învechite în care trupul, chiar aşezat, părea că se pierde. Eugen tuşi, proptindu-şi bărbia în piept. Matei îi văzu, la ceafă, părul blond-cenuşiu ieşind de sub căciulă. Îndărătul lentilelor, topiți în albul apos, nu putuse să-i distingă culoarea ochilor, dar erau, cu siguranță, albaştri-sidefii, ca ai lui.

— Bănuiesc că te cheamă Matei, spuse Eugen, amestecând cuvintele cu restul de tuse.

— De unde ştii? De la el?

— De la el nu ştiu nimic de la cap la coadă. Încetul cu încetul, am început să înțeleg lucrurile de la coadă la cap. Eu nu sunt polițist. Nici n-am încercat să te caut. Dar nătărăul ăsta bătrân pomenea ceva de ***Inspirația*** lui Caravaggio. O ține pe perete şi i se luminează ochii la vederea îngerului.

— Şi ascultă muzică de violoncel, adăugă Matei.

Eugen râse, dar se vedea că nu mai făcuse asta de mult, căci din gâtlej îi ieşi un fel de hârâit.

— Câte puțin fiecăruia despre fiecare, spuse. Bătrânul, privind ***Inspirația*** lui Caravaggio şi ascultând muzică de violoncel. Ce straşnică fotografie a războiului şi a copiilor lui!

Încuviință de parcă vorbea singur. Matei avu impresia că celălalt nu simțea nevoia să-i comunice ceva şi nu aştepta nicio replică. Privea înainte fără niciun interes pentru posibilele reacții ale fratelui mai mare.

— Vin aici să simt lumea, spuse din nou Eugen, tot aşa, pentru el. Vine o vreme când unicul mod în care poți lupta împotriva singurătății e să faci abstracție de tine. Şi atunci, gata, nu mai eşti singur. De fapt, nu mai eşti. În camera mea nu pot să fac asta. Acolo dau de mine peste tot. Îmi aud paşii, mă aud când tuşesc, când mă sucesc în fotoliu. Aici pot privi lumea ca şi cum n-aş mai face parte din ea. Cum ar arăta lumea când n-aş mai fi. Clopotele de la Mitropolie or să bată oricum, copacii tot or să-şi lepede frunzele, eu nu sunt decât un detaliu. Ştii ce e punctul de fugă?

— Nu ştiu, răspunse Matei, din teama de a nu greşi.

— Eu n-o să fiu niciodată punctul de fugă pentru imaginea lumii ăsteia. Cam asta ar fi concluzia.

Se întoarse în cele din urmă spre el. Nu-l privi decât câteva clipe, pentru ochelarii lui groşi asta nu făcea nici cât o bătaie de pleoape.

— Habar n-am ce se spune în astfel de ocazii, zise. Bănuiesc că n-am fost la înălțime.

— Eşti fratele meu mai mic.

— Deşteaptă chestie, hârâi Eugen. La ce te aşteptai?

— Tu n-ai nicio vină...

Râse:

— Uite unde era polițistul! Mereu trebuie să fie cineva vinovat, nu-i

aşa? Toată viața am căutat glanda asta care secretă vinovățiile şi n-am găsit-o.

Apoi, dintr-odată:

— Mai ai şi alți frați?

Luând tăcerea lui Matei drept răspuns, adăugă:

— Nici eu. Mamelor noastre nu le-au priit vremurile de pace. De ce zici că n-am nicio vină?

— Mi-am dorit un frate mai mic, spuse Matei.

— Ce-ți lipsea?

— Cineva cu care să vorbesc despre bătrân.

— Noroc că a îmbătrânit. Şi, când nu puteai să-i zici „bătrâne“, cum îi ziceai, „tăticule“? Tăticul nostru, să mori de râs. Mai degrabă ai vorbi cu monumentul tatălui necunoscut. Ce zici, cum sună?

— Ce ştii despre el? întrebă Matei.

— Spune tu mai întâi. Doar eşti fratele cel mare.

Matei nu răspunse, îşi dădu geanta jos de pe umăr şi şi-o puse în poală. Oamenii treceau pe alee fără să se privească unii pe alții.

— Nu prea eşti vorbăreț, observă Eugen.

— Aşa e, acceptă Matei. Nu sunt.

Deşi, vorbind câte puțin cu fiecare, în povestea asta a lui, el vorbise cel mai mult.

— Nu ştiu nimic despre tatăl nostru, spuse. Mama nu mi-a povestit niciodată.

— Tatăl nostru, pufni Eugen. Sună ca dracu'. Tatăl nostru... mai rămâne să ne rugăm lui. Afurisească-se numele tău. Ştii ce mă gândeam? Trebuie să fi avut şi un bunic, aşa se obişnuieşte. Nu ştiu de ce, dar ăsta mi se pare un tip simpatic. După socoteala mea, a luptat în Primul Război Mondial. Fiecare bărbat din familia noastră trebuie să fi avut războiul lui. Ia zi, generale, care a fost războiul tău? Care a fost pentru tine cel de-al Treilea Război Mondial?

— Dacă l-aş fi întâlnit, spuse Matei, în sfârşit, l-aş fi omorât cu mâna mea.

— Aşa-mi place, frate-meu! exclamă Eugen, lovind zgomotos cu vârful bastonului în asfalt. Doar că pentru asta nu trebuia să aştepți să te întâlneşti cu el. Ba, dacă mă-ntrebi, nici nu-ți era de mare folos. Dacă-l întâlneai, nu puteai să-l omori decât o singură dată. Dar aşa, ai putea să-l omori de câte ori ai poftă. Vezi, ăsta e cel de-al Treilea Război Mondial.

Cuvântul, omorul fără sfârşit. Eu, de pildă, l-am omorât în multe feluri. Nimeni nu ştie asta, numai tu, acuma. Împărţim paricidul, doar suntem în familie. Şi, dacă ţii seama că suntem în faţa Mitropoliei, e ca un fel de spovedanie.

Matei nu vru să-l întrerupă. Nu ţinea deloc să povestească în câte feluri a ucis.

— Am citit mult despre cel de-al Doilea Război Mondial, continuă Eugen, cu aceeaşi voce domoală, lipsită de patimă. Despre soldaţii germani, despre tot felul de împrejurări în care au murit în război. Nu despre gloanţe şi obuze şi grenade, astea sunt fleacuri. Astea sunt morţile norocoase, bune pentru filme. Cade unul dintr-o parte, altul din partea ailaltă. E ca scorul la un meci de fotbal. Pe mine nu mă interesa moartea, eu căutam aşteptarea morţii. Înţelegi? Să-i văd spaima întipărită pe faţă, sudoarea curgându-i pe tâmple, ochii beliţi de groază. În poveştile mele despre taică-meu, moartea e doar ultima propoziţie, restul îl constituie poveştile despre aşteptarea morţii. Nu sunt un om rău, vreau doar să fiu liber. Nu ştiu dacă poţi să fii liber fără să fii rău. Lumea asta nu poate să ne încapă pe amândoi, e nedrept. Şi acuma, colac peste pupăză, suntem trei. Altă belea. Dar fii liniştit, pe tine nu vreau să te omor. Nici măcar nu te cunosc. Dar te cred că eşti fratele meu, se vede de la o poştă. Mă rog, e un fel de a spune, eu abia dacă mai văd la doi paşi.

Într-adevăr. Matei privi iarăşi mâna celuilalt, desfăcută pe stofa veche. O simţea atât de familiară, încât avea senzaţia că, dacă s-ar fi concentrat, ar fi putut să-i mişte degetele ca şi cum ar fi fost ale lui. Şi picioarele lungi, întinse pe alee. Numai că Matei purta bocanci militari, frumos lustruiţi, în timp ce ghetele lui Eugen, scorojite, erau îmbrăcate în galoşi.

— M-am tot gândit, să ştii. Acum vorbesc despre el ca să aud cum sună.

— Imaginezi poveşti despre bătrân? se miră Matei. La ce-ţi foloseşte?

— Nu imaginez nimic. Nici nu cred că mai există imaginaţie. Ficţiunea a murit odată cu secolul douăzeci. A fost atâta suferinţă pe lume, încât e absurd să mai adaugi. O cruzime absolut inutilă, care nu mai sporeşte nimic, e ca şi cum ai turna cu găleata apă în fântână. Eu scriu poveşti adevărate despre soldaţi care îşi aşteaptă moartea, fără scăpare. Şi mă gândesc de fiecare dată că soldatul ăla e taică-meu. Vrei

să-ți spun una dintre poveştile astea?

— Nu, nu vreau, spuse Matei.

Şi repetă:

— La ce-ar folosi?

— Pe dracu’, la ce-ar folosi. Dar de ce trebuie să folosească mereu la ceva? Viețile noastre la ce-au folosit? Şi uite că le-am trăit. Şi să nu-mi spui mie că, în vremurile astea, există inocenți printre noi.

Lovi iar cu bastonul în asfalt şi din nou nu-i răspunse nimeni.

— Matei, spuse, ca pentru sine. Fratele meu, Matei. Cine ți-a dat numele ăsta bine a făcut. Pe de altă parte, mă gândesc că nu e uşor să te cheme Matei. Să-ți cari îngerul în spinare fără să-l vezi.

— Era numele bunicului meu.

— Iar Eugen era numele lui bunicu-meu. Era doctor, pe vremea aia să fii doctor era lucru mare. A făcut şi războiul, tot ca doctor. A fost rănit la Oituz. Te pomeneşti că bunicul neamț o fi luptat şi el, de partea ailaltă. Mişto, nu? Bunicul meu contra bunicului nostru. Hai, bunicule, bagă mare, fă-l praf pe bunicul!

Râse fără veselie.

— Tâmpit secol. Dar nici cu ăsta de-acuma nu mi-e ruşine. Secolul douăzeci nu se mai termină odată şi secolul două’ş’unu s-a terminat înainte de a începe.

Ascultându-l, Matei îşi dădu seama că, de fapt, nici nu se gândise la ce i-ar putea spune.

— Probabil că m-ai căutat doar pentru că eşti polițist, medită Eugen. Polițiştii, ca şi câinii cu acelaşi nume, cred că e de datoria lor să caute până găsesc. Iar acum, că m-ai găsit, nu ştii ce să faci cu mine. Adevărul e că e cam aiurea întâlnirea asta a noastră. Fiecare din noi credea că bătrânul soldat e o nălucă. Acum, când ne uităm unul la altul, ne dăm seama că bătrânul e o certitudine. Cam târziu, eu nu mai am niciun chef să mă răzbun. Copii ai războiului or să se nască mereu. N-au decât să se răzbune ei mai departe. Vremurile sunt aşa de împuțite, încât aproape că îmi pare bine că am îmbătrânit.

— Cred că l-am urât mai ales pentru ce i-a făcut mamei, spuse Matei. Cred că l-a iubit şi asta m-a împins să-l urăsc şi mai tare.

— Am optat să fim mai degrabă fiii mamelor noastre, spuse Eugen. Oricum, n-aveam de ales, soarta a ales pentru noi. Eu nu ştiu dacă mama l-a iubit sau nu pe babacul. Cred mai degrabă că nu sau, dacă a avut vreo tresărire, i-a trecut repede. Ştii, nu prea am avut timp s-o înțeleg, a

murit când aveam cinci ani. M-a crescut bunicul meu Eugen, văduv şi el. Îți imaginezi. Pune-mă să-ți gătesc, fac nişte ciorbe a-ntâia. Şi alivenci. Şi salată de boeuf, cu Moş Crăciun desenat din măsline, felii de gogoşar, albuş şi boabe de piper pe maioneză. Singurul Moş Crăciun, de altfel, care venea pe la noi. Cred că pe vremea aia îi spunea Moş Gerilă. Nu mai zic că, de când îmi tremură mâinile în halul ăsta, aş bate maioneza cât ai zice peşte. Nici n-ar trebui să mişc brațul din cot. Ştii ce?

Matei nu ştia. El nu făcuse niciodată maioneză.

— Am vorbit destul despre tatăl nostru. Hai mai bine să vorbim despre mamele noastre. Poate că aşa, chit că fiecare a avut mama lui, o să ne simțim mai frați decât dacă am pălăvrăgi despre un tată inexistent.

— N-am povestit nimănui despre mama.

— Vine o vreme, ca să nu zic o vârstă, când faci întruna lucruri pe care nu le-ai mai făcut. Inclusiv să mori.

— Pe mama o chema Margareta, spuse Matei. Când i-am citit numele pe cruce, am fost surprins, nici nu ştiu dacă până atunci auzisem pe cineva zicându-i pe nume. În familie i se spunea Puica, aşa îi spuneau şi prietenii când era mică. Dar la Craiova nu aveam prieteni. Cine să caute prietenia unei femei singure, care avea un copil cu un soldat german? Mai ales de când vecinii fuseseră luați la întrebări despre noi. Din când în când o duceau la interogatoriu, se întorcea noaptea târziu cu fața roşie şi părul răvăşit, se culca cu fața la perete şi se prefăcea că doarme. Lucra la ateliere, la calea ferată, în cealaltă margine a oraşului, pleca dimineața şi venea seara. Nu prea vorbeam, aşa m-am învățat să mănânc fără să vorbesc. Şi pâinea n-o tai nici acuma felii, era pe cartelă şi, dacă muşcai din ea, părea mai multă.

— Mi-aduc aminte, spuse Eugen. Tăiam cu foarfeca bonul fiecărei zile. O jumate de pâine neagră pentru mine şi bunicul. Se cântărea, dacă era mai puțină, brutarul mai punea o feliuță deasupra, aia era a mea, ce zici...

— Acum, dacă povesteşti cuiva despre cartele, zice că ți-ai pierdut mințile. Dar pe vremea aia, după foamete, cartelele alea erau o minune.

— Eu nu-mi aduc aminte de foametea aia. Nu că n-ar fi fost. Mai ales la noi, în Moldova, povesteau că pământul era ca piatra de uscat, când îl fărâmițai, era ca sarea grunjoasă.

Doi bătrâni discutând, privind amândoi înainte, ca şi cum nu s-ar fi auzit unul pe altul. Ca într-o piesă de Bertold Brecht. Dar, la un moment dat, Eugen tăcu, lăsându-l pe celălalt să se bucure de amintirea mamei

lui.

— La un moment dat n-au mai chemat-o. Se lămuriseră că nu e nimic de capul nostru. Dar era deja prea târziu. Mama se îmbolnăvise de diabet. În ultimii ani sărea dintr-una în alta. Când era din cale-afară de palidă, cu ochii adânciţi în orbite, când cu obrajii roşii şi ochii bulbucaţi. Se trezea pe ascuns şi hăpăia dulceaţă. Eu nu ştiam să fac salată de boeuf, dar am învăţat să fac injecţii cu insulină. Când tremura prea tare, nu mai nimerea singură unde să înfigă acul. Te gândeşti, era maică-mea şi eu eram aproape un copil.

— N-ai început cu „A fost odată ca niciodată", observă Eugen.

— Dacă e să povestesc de la început, cred că la început a fost Beniamin, fratele ei mai mic, bolnav de tuberculoză. Avea nevoie de penicilină. Eu cred că, de fapt, avea nevoie doar să fie lăsat să moară în pace. Dar mama credea că poate fi salvat. Iar nemţii aveau penicilină. Dacă-mi zici că soldatul i-a făcut rost de penicilină din bunătate, nu te cred. I-ar fi dat penicilina şi ar fi lăsat-o în pace. Poate că nu i-a cerut nimic, dar mama s-a gândit că trebuia să-i mulţumească în vreun fel, habar n-am. Aşa s-a întâmplat că Beniamin a murit şi eu m-am născut.

— Acoperi o groapă cu pământul pe care-l scoţi săpând altă groapă, hârâi Eugen. Numărul gropilor rămâne constant.

— Tanda pe Manda, cum se zice la noi, la olteni.

Tăcură câteva clipe.

— Când am împlinit opşpe ani şi bănuiesc că ajunsesem să semăn leit cu neamţul, am plecat de-acasă. Tocmai când maică-mea avea prin mine din nou neamţul sub ochi, l-a pierdut iar. Într-o noapte s-a îndopat cu dulceaţă până a murit. În urma ei au rămas dulceţuri întinse peste tot, când le-am găsit, zumzăiau pline de muşte şi colcăiau de viermi. Îţi închipui că nu m-am mai întors niciodată acolo.

— De ce-ai plecat de lângă ea?

— Nu s-a putut altfel. Dacă aş fi rămas, m-ar fi împiedicat să-l urăsc. S-a omorât ca să mă ajute să-l urăsc şi mai tare.

— Spuneai că l-a iubit.

— Aşa s-a întâmplat. Şi eu, şi ea am învăţat să iubim cu un fel de cruzime.

Eugen îşi privi ceasul, aplecându-şi mult capul.

— O să trebuiască să ne ridicăm, spuse, să mă duc la veceu, nu pot să mă ţin mai mult de două ore. Asta, ziua, noaptea e mai rău. O să trebuiască să mă conduci până acasă, am şi eu ceva pentru tine. Ştii, la

început nu mi-am dat seama. A trebuit să citesc de două ori ca să înțeleg. Că adică scrisoarea nu era pentru mine.

— Cum de nu ți-ai dat seama din prima? se miră Matei. Din câte văd, viețile noastre nu prea seamănă.

— Mi-am dat seama după tonul scrisorii, nu după detalii. Ştii ce cred eu?

Întreba fără să aştepte vreodată răspuns. Voia să lase impresia că înăuntrul trupului chinuit şi al privirilor înecate sub lentilele groase se adăposteşte o minte încă proaspătă.

— Cred că pe tine te iubeşte mai mult, continuă. Am simțit asta de la prima propoziție, ceva ciudat, cum ziceam. Eu nu am avut niciodată de ales între înger şi uniformă. N-am avut parte nici de una, nici de cealaltă. Şi, în orice caz, nu m-am gândit să îmbrac îngerii în uniformă. Dacă mă întrebi pe mine, uniformele ar fi bune doar să îmbrace sperietorile de ciori. Şi asta cât mai departe de drum, în mijlocul lanului, să nu sperie copiii.

— De ce crezi asta? întrebă Matei, oarecum temător. Că pe mine m-ar fi iubit mai mult?

— Habar n-am, aşa simt. Între noi doi, tu eşti fiul risipitor.

Râse, lovindu-se cu palma peste picior. Dar, cum nu putea ridica brațul, fu mai degrabă o scuturătură.

— Nu-ți convine, chicoti, să te iubească nemernicul tocmai pe tine. Să-şi râdă în felul ăsta de toate răzbunările tale. Ți-ar fi convenit să-i spui mai degrabă să se ducă la dracu', cu iubirea lui cu tot.

— Prostii, replică Matei. N-ai niciun argument pentru asta. Dacă ne-ar fi iubit, ar fi făcut în aşa fel încât să ne fie de folos cumva.

— Sunt oameni care iubesc pentru ca iubirea să le folosească doar lor. Hai, dacă mai stăm mult, o să fac pe mine. Deşi, cu polițistul alături, pot să mă piş oriunde, nu mă amendează.

Se căzni, proptindu-se în picioare şi în baston. Se ridică puțin, dar se lăsă înapoi pe bancă, gâfâind. Zâmbea stânjenit.

— Ajută-mă, spuse.

Matei îl apucă de subțiori.

— Nu aşa, îl dădu la o parte Eugen. Pe o parte am bastonul, mi-ajunge. Dă-mi brațul.

Îşi trecu bastonul în stânga.

— Trebuia să-mi închipui, zâmbi Matei. Şi eu aş fi făcut la fel.

Eugen arătă spre cei ce treceau pe alee.

— Ăştia habar n-au care e diferența dintre a trăi în sensul acelor de

ceasornic şi a trăi în sens trigonometric. Uite, de pildă, întâlnirea asta a noastră...

Se sprijini în baston, iar cu mâna cealaltă se prinse de braţul lui Matei.

— Fir-aş al naibii! spuse în cele din urmă. Cât pe ce să ne luăm în braţe.

Matei îi făcu semn cu capul.

— Hai să mai încercăm o dată.

Eugen se opinti. Când îl simţi că se lasă iar moale, Matei îl trase în sus până când celălalt reuşi să stea în picioare. Îl ţinu, până să se îndrepte din şale.

— E tot ce pot, spuse. Aşezat, sunt mai înalt decât atunci când stau în picioare. Asta e, nu te mai uita aşa la mine. Nici nu m-aş fi ridicat, să ştii, dacă nu era afurisita asta de prostată.

Râse:

— Jertfa adusă virilităţii. Dar mai bine să mă fac de râs doar o dată decât de două ori.

Aşa încovoiat, fratele lui îi venea mai jos de umăr. Matei continuă să-l ţină de braţ, mergând cu paşi mărunţi lângă el.

— Gata, spuse Eugen, dă-mi drumul. Pot să merg şi singur. Îţi închipui că altfel n-aş fi putut ajunge până aici. Şi nu te mai holba aşa, de parcă aş fi un păianjen.

— N-am vrut, se apără Matei. Şi pe mine mă apucă uneori, când se schimbă vremea.

— Ştiu eu o reţetă, spuse Eugen, încercând să-şi ridice creştetul astfel încât să nu fie chiar o prelungire a şirei spinării. Bunicu-meu a murit în iarna lui ’85, îngrozitoare iarnă, ţurţurii creşteau enormi, de ziceai că mergi prin peşteră. Ţi-aduci aminte?

— Au fost multe ierni din astea, spuse Matei. Pe vremea aia eram încă la Braşov, acolo iernile sunt mereu grele. Pe urmă m-am mutat la Bucureşti.

— Bine ai făcut. Când îmbătrâneşti, cel mai bine e să te muţi la Bucureşti. Au cele mai bune spitale.

Eugen se opri să-şi tragă sufletul. Bătu cu bastonul în asfalt, porumbeii îşi luară zborul, îi privi amuzat cum se răsfiră pe crengi.

— Noroc cu Mitropolia, zise, altfel între ciori şi porumbei n-ar fi mare deosebire. Mergem pe jos, nu-i departe. Stau lângă gară, pe strada Florilor. Dar bănuiesc că ştii asta. Mai poţi?

— Sigur că pot. Dar mai bine îmi dai brațul, am văzut că mergi şi singur, e-n regulă.

— Eşti mândru de mine, aşa-i? spuse Eugen, strecu- rându-şi mâna dreaptă pe sub cotul îndoit al lui Matei. Dar ce nu ştii tu e că în iarna aia, cu cât era mai frig, cu atât gazele erau mai slabe. Noaptea se făcea în casă aşa de frig, că aerul devenea albastru. Şi într-o dimineață l-am găsit pe bunicul cu ochii sticloşi şi încovrigat.
Primul gând idiot care mi-a venit în minte a fost unde o să găsesc aşa un sicriu pentru el. Ştii cum e, în situații de-astea apar vecine descurcărețe care se pricep la morți. Au pus cârpe în apă fierbinte, i le-au aşezat la încheieturi şi i le-au muiat până au putut să-i întindă picioarele şi să-i încrucişeze mâinile pe piept. Numai că la mine nu mai merge cu nimic. Bunicu-meu, chiar şi mort, era mai sănătos decât mine. Singurul mod în care ar putea să mă pună într-un coşciug ar fi să mă îngroape stând în cur.

Râse şi asta păru să-l obosească. În fața Hotelului Traian se opri din nou, se dădu un pas înapoi şi îşi plecă tâmpla pe umărul lui Matei.

— Ce ciudat, nu-i aşa?

Matei nu se mişcă, lăsându-l să-şi odihnească astfel capul pe umărul lui. Îl simți că se moaie iarăşi şi îi strânse brațul.

— Cred că-i mai bine să nu vorbeşti, spuse. Te oboseşte.

Porniră din nou. Porumbeii veneau în urma lor, țăcănind cu ghearele pe asfalt.

— Abia ne cunoaştem, spuse Eugen, şi uite câte lucruri am apucat să vorbim. Asta cu glasul sângelui n-o fi chiar o poveste. Mă întreb cum ar fi fost dacă ne-am fi cunoscut mai tineri. Dacă bătrânul s-ar fi sclerozat mai demult şi-ar fi încurcat scrisorile. Cum s-ar fi schimbat viețile noastre...

— Poate ne-am întâlnit, cine ştie, spuse Matei. Şi nu ne-am dat seama.

— Fugi de-aci, respinse Eugen ipoteza. Adică să fi văzut eu un lungan ca tine şi să nu-mi dau seama? Treacă de la mine că şi eu eram ditamai lunganul. Mare rahat! Lungan cu oasele moi.

Se opri iarăşi, făcându-i semn că trebuie să traverseze strada.

— Ar fi trebuit să mergem pe trecerea de pietoni, observă Matei.

— Trecerea de pietoni e hăt după colț. Spune-le să pună ceva şi aici, pe unde obişnuiesc eu să trec. Ştii ceva? M-am săturat de regulile astea ale voastre, băgați-vi-le undeva. De ce v-o fi aşa frică să gândiți cu capul

vostru, nu înțeleg. Porți pistol?

— Sunt în retragere.

— Păcat, mi-ar fi plăcut să trag câteva gloanțe.

Apoi, odată ajuns pe trotuar:

— Uită-te la noi. Tu, fiu al armatei germane biruitoare, gata să năvălească în Rusia. Eu, fiu al armatei germane alungate din Rusia, şonticăind cu coada între picioare. Chiar aşa şi arătăm. Şi între noi, unde te duci şi de unde vii, tot Uniunea Sovietică. De-aia ar fi fost bun pistolul ăla. Şi tot de-aia zic că bătrânul te-a iubit mai mult. Pentru mine a păstrat mai ales schilodelile. Mi-ar plăcea să-i citesc testamentul. Şi pe urmă să-i dau cu el în cap.

— Hei, îi atrase atenția Matei, bagă de seamă la pietre. Şi vorbeşte mai puțin.

— Te grăbeşti?

— Nu, dar mă gândeam să luăm un taxi.

— Un taxi? Cum să merg eu în drăcia aia? Poate doar pe bicicletă, râse. Îți imaginezi cum ar face ghidonul. Dacă nu te grăbeşti, poate rămâi la noapte. Mai povestim. Am o sticlă de vin vechi...

— Nu pot, spuse Matei. Trebuie să fiu la noapte acasă, nevastă-mea nu poate să rămână singură. Are nervii slăbiți, uneori se trezeşte şi i se face frică, alteori strigă în somn. Trebuie să-i vorbesc până adoarme la loc.

Chiar dacă nu ascultă ce-i spun. Chiar dacă numele pe care a început să-l strige nu e al meu.

— N-aveți copii?

— Avem o fată, spuse Matei, ca şi cum el ar fi fost cel pe care Marie îl chema în somn. Dar a plecat în străinătate.

— Fată deşteaptă, conchise Eugen. Păcat, spuse, te-aş fi culcat în camera cea bună. Ți se întâmplă să te trezeşti noaptea?

— Mi se face sete... neapărat trebuie să am o cană cu apă pe noptieră.

— Atunci ți-ar fi plăcut. Ai fi fost într-o companie de care te-ai fi simțit mândru.

— Camera cea bună e camera de oaspeți?

— E camera cea bună, repetă Eugen. Când intri în casă, din hol se face camera cea rea. Apoi camera cea bună şi, în sfârşit, odaia în care stau eu. Ăsta e drumul spre lumea mea. La ieşire e invers, întâi camera cea bună, apoi camera cea rea şi pe urmă lumea celorlalți. Chestie de

acomodare.

— Nu pot să rămân, repetă Matei. Şi, pe urmă, mâine e demonstrația de Ziua națională. Trebuie să merg, am invitație în tribuna oficială, am primit-o încă de-astă-vară.

— Cu atâta timp înainte? pufni Eugen. Parcă ați fi la Scala din Milano!

— În iulie am primit gradul de general. Şi uniforma de paradă.

— Ți-au dat şi invitație, ca să nu te întrebi la ce-ți foloseşte smochingul ăla cu bumbi şi epoleți.

— Se poate, admise Matei.

— Cântați şi imnul? Cum s-ar zice, ***Deşteaptă-te, române!***

— La deschidere. Îl cântă fanfara militară.

— Să le zici să-l cânte mai tare. Poate se mai deşteaptă poporul ăsta adormit.

Se opriră din nou. Matei aşteptă cu răbdare să-şi recapete suflul. Eugen privea lung spre un grup de copii care se fugăreau țipând pe aleile dintre blocuri.

— Ți-aduci aminte, întrebă, arătând într-acolo, când ai alergat ultima oară?

— Nu demult, spuse, fără să stea pe gânduri, Matei. Acum vreo două săptămâni.

— Alergi prin parc dimineața? întrebă iarăşi Eugen, cu nedisimulată admirație.

— Nu, râse Matei. Ca să fiu sincer, am alergat după cineva.

— Distanță mare?

— Vreo sută de metri.

— Şi l-ai prins?

— L-am prins.

— Era tânăr sau bătrân?

— În jur de treizeci.

— Eşti tare!

— Mai degrabă cred că s-a lăsat prins. A intrat într-o fundătură, ca să aibă timp să mă vadă cum mă apropii. Cred că a fost ultima mea alergare...

— Eu, spuse Eugen, ignorându-i explicația oarecum ciudată, nu-mi mai aduc aminte când am alergat ultima oară. Aş putea calcula c-a fost acum douăzeci de ani, la mineriadă, când am ieşit de la Arhitectură. Dar aia nu prea a fost alergare, n-am reuşit să fac nici cincizeci de metri că m-am proptit într-o cascadă de ciomege şi bastoane de cauciuc. Şi asta a

fost tot. M-au aruncat în fântâna de la Universitate, printre cei pe care îi credeau morți. Era dimineață, abia începuseră, erau odihniți, dădeau tare. Dar, dacă asta n-o punem, cred că n-am mai alergat de dinainte de revoluție. Nicio alergare adevărată în tranziție. Oamenii aleargă de frică, nu de silă.

Intraseră într-un anumit ritm. Întâi bastonul lui Eugen, piciorul stâng al lui Matei, apoi piciorul drept al lui Eugen şi dreptul lui Matei. Un mecanism alcătuit la întâmplare, dar care funcționa. Niciunul din ei nu se grăbea, doi bătrâni opintindu-se să înainteze. Iar cel care vorbea era mai ales Eugen.

— Filosofie de doi bani, spuse, chestia asta cu frica şi cu sila. A fost şi înainte, e şi acum, adevărat, în alte proporţii. Chestia e că pe mine m-au lăsat genunchii. Ştii cum e la bărbaţi, chicoti, mai întâi te lasă genunchii şi apoi alte alea.

Râse:

— Nu că alelalte ar sta mai grozav... Ţie ţi se mai scoală?

— Poftim? crezu Matei că n-a înţeles.

— Adică, îi explică Eugen, meticulos, dacă ţi se întâmplă să ai aşa, netam-nesam, câte o erecţie.

— Mi se mai întâmplă, uneori, dimineaţa devreme.

Eugen clătină din cap către un al treilea interlocutor, imaginar.

— Dacă e dimineaţa devreme nu se pune. E inofensivă, te pişi şi-ţi trece. Chestia e că erecţia îţi dă o stare de nelinişte, simţi nevoia să se mai întâmple ceva. Ca să poţi înţelege, trebuie să fii împăcat cu lumea, să iei lucrurile aşa cum sunt.

Strada Florilor urca, marcând una dintre cele şapte coline ale Iaşiului. Împrejurul gării erau numai blocuri, aici casele rămăseseră neatinse, unele păreau să fi apucat ambele războaie mondiale. Amiaza trecuse, o pânză alburie pregătea văzduhul pentru înserarea care avea să se lase peste nici două ceasuri. Asfaltul uscat de sub paşi cerea zăpadă, dar cerul era încă neputincios, cu burta suptă.

— Acolo e, spuse Eugen, pe dreapta, nu e cine ştie ce când o vezi pe dinafară, dar în spate are o curte frumoasă. Şi camerele sunt mari şi înalte. Uite, aia cu acoperiş de ţiglă.

— Ştiu, spuse Matei. M-am dus mai întâi acolo.

— Şi, cum bănuiesc că nu eram acasă, te-ai gândit că aş putea fi în parcul din faţa Mitropoliei. Deducţie logică.

Râse:

— Ieşenii, când nu sunt acasă, se bulucesc în parc. Judecând după câţi erau azi pe alei înseamnă că ieşenii nu prea ies din casă...

— Nu toţi au tabieturi, spuse Matei, sprijinindu-se într-o ulucă să ţină poarta.

— Ştiam că aveţi secţie de moravuri, nu şi secţie de tabieturi.

— Când ne interesează cineva, avem orice secţie trebuie.

— Ha-ha! se bucură Eugen, ca şi cum ar fi făcut o mare descoperire. Secţie peste secţie, până la disecţie. Vezi, de-aia îmi place mie ţara asta. Are copoi buni. Şi securişti pe măsură şi cu asupra de măsură. Dacă ar fi avut oameni politici la fel de buni ca securiştii, ajungeam departe. Dar

probabil că între ei e o chestie de pro- porţionalitate inversă. Nu pot fi buni şi unii, şi alţii în acelaşi timp. Acum e rândul securiştilor. Cum s-ar zice, acum şi mâine şi-n vecii vecilor. De-aia vorbesc eu mai mult. Întâi, pentru că sunt nevorbit. În al doilea rând, ca să mai reduc din handicap. Tu eşti în avantaj, ştii o grămadă de lucruri despre mine, eu doar că te cheamă Matei şi că habar n-ai ce să faci cu îngerul tău. Ba ai şi pus să fiu urmărit.

— N-o lua chiar aşa. Băieţii au vrut să fie siguri că eşti tu. Trebuiau să arunce şi ei o privire.

— Băieţii! pufni Eugen. Te pomeneşti că au cotrobăit şi prin casă...

— Nu ştiu, spuse sincer. N-am fost informat despre aşa ceva.

— Ce mişto sună! se bucură Eugen. Băieţii care informează. Ca într-un film cu comisarul Moldovan ori ca în romanele lui Haralamb Zincă. Ori ***Brigada Diverse în alertă.*** Ar trebui să fiu mândru că se mai aruncă o privire spre mine. Când n-o să mai arunce nimeni vreo privire înseamnă c-am murit. Sau te pomeneşti că şi după aia...

Se opri în faţa casei, ca pentru a se convinge că e totul în regulă.

— Lasă, adăugă, trăgându-şi braţul, nu te necăji. Ştiu că m-ai căutat pentru că ţi s-a făcut dor de mine. Doar nu ne-am mai văzut din timpul războiului, când ne-am ales amândoi cu acelaşi tată. Ca proştii...

Matei îl ajută să deschidă. Nu mai inspectă peretele dinspre stradă, nu găsise urma niciunui basorelief, nici cu îngeri, nici cu altceva. Singurele forme de relief vizibile erau ale tencuielilor căzute. Eugen nu se sinchisea de înfăţişarea decrepită a casei. Alese poteca ce ocolea intrarea principală. Pe partea laterală, deasupra unei scări în două trepte, era o altă uşă. Îi arătă, deasupra ei, o cunună ţinută, într-adevăr, de un înger ca un prunc dolofan cu aripioare.

— Uite-ţi îngerul, spuse. Tu ce-mi dai în schimb?

Matei se gândi, privind la crăpăturile care coborau
de sub streşinile mâncate de rugină, că nu va trece mult până când îngerul o să cadă, cu bucata lui de tencuială cu tot. Chiar era o minune că încă se mai ţinea, de parcă îl aşteptase, ca pe o dezlegare.

— Fratele mai mic al mamei mele, Beniamin, spuse, cânta la violoncel.

Eugen se gândi câteva clipe.

— Ar putea să aibă sens. Şi totuşi, asta nu e de la tine. Nu se pune.

Matei se căută în buzunar şi scoase iconiţa.

— Uite o poză în care suntem amândoi.

Eugen şi-o apropie la o palmă de ochiul drept, cu care vedea ceva

mai bine.

— Şi noi care suntem?

— Nu ştiu, oricare. E o icoană a tuturor sfinţilor.

— Bine, se învoi Eugen. Văd că eşti cam sărac la daruri, însă te primesc şi cu atât. Uite ghiveciul de colo. Nu ştiu ce plantă e în el, când se usucă, toate seamănă între ele. Dar sub ghiveci e cheia. Nu-i nicio problemă dacă ai aflat ascunzătoarea, eşti de-al casei.

Dar cheia nu-şi făcu loc să se poată răsuci.

— Trage puţin spre tine şi salt-o, îi sugeră Eugen.

Matei nu-l întrebă cum reuşeşte să facă asta de fiecare dată. Uşa se deschise cu greutate, frecându-se de podele, unde lăsase urme ca nişte arcuri de cerc concentrice. Dinăuntru venea un miros umed, îmbătrânit, ca de cotloane neumblate.

— Mergi pe lângă perete, sugeră Eugen. Vezi cum scârţâie podeaua, să nu faci vreun pocinog cu călcătura ta de miliţian.

— Pivniţa, îşi aminti Matei.

De ce era aşa de importantă pivniţa?

— Pe vremea aia, spuse Eugen, oamenii n-aveau frigidere, păstrau acolo ce nu trebuia să se strice. Şi ce voiau să ascundă. Dar, mai bine, vino să-ţi arăt camera cea rea.

Holul era în întuneric.

— Aici nu arde nicio lumină, îi spuse. A rămas aşa din vremea războiului.

Dibui după întrerupător, în camera cealaltă se aprinse un bec chior, dar pereţii rămaseră aici neluminaţi. Nu erau decât o masă cu câteva cărţi şi un fotoliu într-un colţ al camerei. În rest, pe toţi pereţii, fotografii lipite unele lângă altele.

— Uită-te! îl îndemnă Eugen. Ce zici?

Matei îşi roti, descumpănit, privirile.

— Ce-s astea?

— Poze cu tăticul nostru. Nu-ţi era dor de el?

Matei se apropie. Eugen veni şonticăind după el.

— Ăsta e un evreu care, în clipa următoare, o să moară împuşcat în cap. Impactul glonţului o să-l arunce peste ceilalţi, în groapă. Se uită amândoi spre aparat, şi victima, şi călăul. Uită-te la privirile lor şi ai să înţelegi cât de departe suntem noi, oamenii, unii de alţii...

Îşi făcu mâna roată, atât cât putea ridica braţul.

— Peste tot execuții. Trupuri aruncate unele peste altele, ca sacii la moară. Capete strâmbate, cu gâturile rupte în ştreang. Oameni cu spatele la zid, strângându-se unii în alții, n-au unde să se ferească din fața puştilor. Şi soldatul care se uită în aparat, mândru, ca după o treabă bine făcută. De ce dracu′ or fi simțit nevoia să se fotografieze? Se gândeau că n-o să-i credem altfel? Dacă nici moartea n-o crezi pe cuvânt, atunci pe cine să mai crezi?

Îl împinse mai aproape.

— Uită-te bine, spuse încet. Oricare dintre ei putea fi tatăl tău. Te priveşte cu aerul că trebuie să fii mândru de el. Eu stau uneori în fotoliul ăsta din colț şi mă uit la pereți. Mă uit, vorba vine, că nu mai văd până acolo, dar n-are a face, oricum ştiu pe dinafară fotografiile. Îi zic: bine te-am găsit, tăticule. Dragul meu tătic bun şi blând.

— Ăştia de aici nu poartă uniforme germane, observă Matei.

Eugen se apropie şi pipăi fotografiile cu vârfurile degetelor.

— Nici n-am zis că deține cineva monopolul cruzimii. În privința asta, lumea e competitivă, ba aş zice că dă dovadă de o concurență acerbă. Astea de aici sunt uniforme ale Securității Române. Iar ăia de jos, împuşcați ca nişte mistreți, sunt din grupul căpitanului Timaru, din Munții Vrancei. Cel spre care arată securistul e Cristea Paragină.

— N-am ştiut că şi securiştilor li s-au făcut poze, spuse Matei, privind, pe gânduri, fotografia.

— Nu înțelegi, spuse Eugen, lovind cu degetul fotografia în dreptul siluetei în uniformă. Astea nu sunt instantanee surprinse pe ascuns de paparazzi. Sunt poze în toată regula, ca la studio. Bag mâna-n foc că fotograful le-a dat şi indicații: stai mai într-o parte, ține pistolul mai aşa, să bată lumina pe fața împuşcatului, şi acum zâmbiți. Ce ştim noi ne-a rămas mai ales din lăudăroşeniile călăilor decât din mărturiile nenorociților. Suferința are o anumită pudoare. Ții minte, când eram puşti şi sărutam o fată, simțeam nevoia să povestim la toată lumea. Aşa şi cu pozele astea. Se credeau veşnici, simțeau nevoia să se laude. Ba le mai țineau şi contabilitatea, la câte gloanțe au băgat în ei, cât gaz i-au silit să inspire, cât aur au extras din măselele lor. Le-au pus şi numere pe braț, ca să nu greşească, mă mir că nu le-au făcut şi fişe de pontaj. Uite, în colțul ăsta, sunt poze din munții noştri. Ca la o agenție de turism. Şi securiştii noştri dragi.

Locurile, în unele fotografii, îi păreau vag cunoscute. Corpuri căzute, cel mai adesea răsucite, întoarse cu fața în sus, pentru a putea fi

identificate, alteori îngenuncheate, cu mâinile la ceafă. Figurile se distingeau cu dificultate, pozele nu erau prea clare, conta mai ales că biruitorii erau în picioare, privind spre aparat ori spre victime, în timp ce acestea priveau în jos ori cu ochii deschişi, încremeniţi, către cer.

— Şi, dacă vrei să vezi într-adevăr icoane ale tuturor sfinţilor, adăugă Eugen, luându-l de braţ şi îndreptându-l spre celălalt colţ, uite-le aici. Gropile comune. Într-o groapă comună ai toate argumentele sfinţeniei, ba chiar şi ceva în plus.

Îi arătă fotoliul.

— Vrei să te aşezi ca să vezi mai bine? Chiar şi eu, după atâta vreme, chior cum sunt, mai descopăr câte un detaliu.

Matei clătină din cap. Eugen îi zâmbi, înţelegător.

— Hai să mergem atunci în camera bună.

Era mai luminoasă. O masă în mijloc, acoperită cu o faţă de masă din dantelă. Iarăşi cărţi, unele deschise, foi risipite. În mijlocul mesei, într-o vază se ofileau câteva flori galbene. Deasupra, agăţat de tavan, un candelabru de cristal îşi întindea braţele arcuite, cu becuri la capete. Lângă un perete era o canapea care putea folosi şi pentru somn, cel puţin aşa sugerau cele două perne şi cuvertura împăturită deasupra. Pe alt perete era o policioară pe care ardea o candelă. Iar deasupra, iarăşi fotografii. Eugen nu-i lăsase braţul şi îl îndemnă să se oprească.

— Uite-i pe cei buni. Uită-te la ochii lor. Când te gândeşti la victime şi la călăi, te întrebi cine a învins cu adevărat. Asta e Elisabeta Rizea din Nucşoara, a făcut mulţi ani în puşcăriile comuniste. Când încă trăia, după ′90, regele a vizitat-o la ea acasă. O ştii?

Matei nu răspunse.

— Ăsta e Liviu Babeş, care şi-a dat foc pe pârtia de la Poiana Braşov. Păcat, dacă mai avea puţină răbdare... Şi Călin Nemeş de la Cluj, care a murit de două ori, o dată la revoluţie, când l-au crezut mort, şi a doua oară trei ani mai târziu, când s-a spânzurat. Călugărul ăsta e Daniel Tudor, unul dintre aprinzătorii Rugului. Împrejur, sfinţii închisorilor. Iar aici, în mijloc, tânărul ăsta e Gavrilă Ogoranu. Când era în şcoală, a intrat în Frăţiile de Cruce legionare. Păcatele tinereţii, câte-or fi fost, şi le-a răscumpărat cu vârf şi îndesat. Lui i-am pus o fotografie mai mare, o merită.

— Moşu′... gândi Matei, cu voce tare.

— L-ai întâlnit? se bucură Eugen.

— Nu, spuse Matei, socotind că cel pe care îl văzuse în puşcărie nu

mai era, într-un fel, Gavrilă Ogoranu. Dar ştiu poza asta...

— Când l-am cunoscut, îşi aminti Eugen, nu mai arăta deloc aşa. Era doar un bătrân cu înfăţişare oarecare.
Dar, când începea să vorbească, era o adevărată vrajă să-l asculţi. Socoteşte că a trăit ascuns treizeci de ani. A murit acum câţiva ani, avea deja peste optzeci. Când a făcut poza, era un flăcău în primul an de facultate. Mi-ar fi plăcut să fie el tatăl meu. Tatăl nostru, gân- deşte-te numai... Mi-ar fi plăcut să am poza tatălui nostru în camera cea bună.

Se întoarse cu greutate.

— Dacă te-ai fi hotărât să rămâi, puteai să dormi aici, pe canapeaua asta. Îţi aprindeai candelele şi, când te trezeai peste noapte, vedeai cum li se mişcă ochii în pâlpâirea candelelor. Eu mai fac aşa câteodată.

Ultima cameră avea ferestre largi, dând spre curte, încă venea destulă lumină de-afară. Era plină cu totul felul de obiecte, veselă nespălată pe un colţ de masă, pe rafturi oale potrivite pentru orice bucătărie, cufere puse unele peste altele, teancuri de cărţi, abia aveai unde pune piciorul.

— Asta, a treia, e camera mea, se scuză Eugen. E tot ce vrei, după cât e ceasul sau ce ai chef să faci: dormitor, bucătărie, sufragerie. Aşază-te acolo, fotoliul ăla e întreg, şi scuză-mă, chiar trebuie să mă duc la toaletă. Nu te deranja, acolo pot să merg singur.

Matei rămase în picioare, încercând să nu răstoarne ceva din dezordinea care domnea în jur. Pe pereţi nu erau fotografii, doar o acuarelă, profilul unei femei privind o floare ţinută în mână. Trăsăturile îi erau desenate cu peniţă subţire, gestul femeii care admira şi, în acelaşi timp, apăra floarea avea o sfială plină de graţie.

— E mama, spuse Eugen, din spate. Cea mai frumoasă femeie din lume.

— Frumoasă, într-adevăr, repetă Matei, privind acuarela.

Trăsăturile ei îi dădeau impresia de familiaritate, ca
şi, în mod inexplicabil, pereţii acelei case.

— Stai jos, spuse Eugen, să-ţi povestesc despre ea.

Înclină mulţumit din cap, când văzu că fotoliul rezistase.

— Încheie-te mai întâi la pantaloni, spuse Matei, arătând spre prohab.

— Scuzaţi, zâmbi Eugen şi se întoarse pe jumătate, meşterind la fermoarul pe care nu reuşea să-l apuce.

În cele din urmă se acoperi cu poalele paltonului.

— Vino încoace, îl îndemnă Matei.

Celălalt se apropie, încurcat, bâjbâind cu galoşii printre cărţi.

— Mai aproape, ceru Matei.

Apucă de fermoar şi trase, apoi îl bătu peste şold.

— Gata, spuse.

— Tu nu te duci? se interesă Eugen, arătând spre uşa întredeschisă a băii. Hai, du-te, altfel mă faci de râs, mă simt prost. Nu-i destul că nu te strâmbi din şale ca mine, te mai şi ţii. Nu eşti un frate bun.

— Bine, se învoi Matei, dacă asta te face să te simţi mai bine...

— Să ai presiune! strigă Eugen, în urma lui.

Privind baia, Matei înţelese că frate-său încercase,
cât stătuse acolo, să ascundă cât de cât urmele unei intimităţi dezagreabile. Dădu drumul la robinet, îşi spălă faţa, îşi trecu mâna prin păr. Vru să iasă, dar îşi aduse aminte şi, ca să fie un frate bun, trase apa la closet. Când ieşi, Eugen era aşezat la locul lui, fără accesoriile de iarnă, paltonul, fularul şi căciula, care zăceau pe jos. Matei înţelese că fusese trimis la baie doar ca să nu-i vadă sforţările de a-şi scoate braţele din mânecile paltonului. Aceeaşi frunte netedă, acelaşi păr des, crescut în răspăr, fără cărare pe-o parte, dar mai lung şi încâlcit, cum Matei nu-l avusese niciodată. Şi tot aşa, sub pomeţii palizi, obrajii neraşi, buzele subţiri şi bărbia puternică sugerau o dârzenie pe care trupul nu mai putea s-o susţină. Dar, aşezat astfel, căpătase un fel de firesc, era pregătit chiar să-i zâmbească.

— Ar trebui să chemi, din când în când, o femeie să-ţi facă ordine, sugeră Matei, străduindu-se să nu se împiedice în cotoarele cărţilor ori în cutiile suprapuse.

— De ce? se miră Eugen. O femeie la curăţenie n-ar face decât să încurce lucrurile. Întreabă-mă ceva şi o să-ţi spun exact locul în care se găseşte. Hai, să te văd.

— Habar n-am ce să te întreb, nu ştiu ce-i pe-aici.

— Ba ştii. Întreabă-mă.

— Unde e violoncelul?

Eugen răspunse repede:

— Acolo, în colţ, lângă paravan. Dar asta e prea uşor, nu se pune. Uite, întreabă-mă, de pildă, unde sunt plicurile de la tăticu'.

Matei zâmbi la auzul apelativului.

— Unde sunt plicurile de la tăticu'? întrebă, continuând să zâmbească.

— Unde crezi?

— Nu ştiu. Pe masă.

— Pe masă, toate hârtiile alea pe care le vezi, lăsate vraişte ori puse teanc, sunt poveştile despre cum vede tăticu' moartea apropiindu-se. Sunt adevărate şi se petrec peste tot, în Rusia celor cinci anotimpuri, în Munții Tatra, în Italia primprejurul mănăstirii Montecassino, în timpul debarcărilor sau chiar în lagărele eliberate. Şi toate se termină în acelaşi fel, aşteptarea morții e atât de fioroasă, încât cel mai bun lucru care se poate întâmpla e moartea.

— Te-ai gândit să le publici?

— E numai între mine şi el. Un al treilea n-ar înțelege. Sau, mă rog, un al patrulea, dacă socotim că al treilea eşti tu, care poți înțelege fără să citeşti. În mod normal, un autor n-ar trebui să-şi urască personajele şi nici să le condamne. Orice concluzie omoară arta. Asta însă e valabil când autorul îşi creează povestea şi personajele. De data asta e invers, povestea şi personajele

l-au născut pe autor. De aceea el are voie să se revolte. Nu, frate dragă, nu încurcăm poveştile cu scrisorile. Poveştile astea sunt ipocrite, autorul se ascunde în spatele poveştii. Scrisorile sunt tot ipocrite, pentru că vor să ne fie adresate nouă, dar, de fapt, tăticu' le scrie pentru el. Caută acolo, în sertarul ăla.

Matei îl deschise, gândindu-se de ce sertarul se dovedise pentru amândoi locul cel mai potrivit. Erau toate şase acolo şi aveau o singură ştampilă de destinaţie, nu trebuiseră să-şi caute prea mult destinatarul.

— Alege-l pe al tău, îi spuse Eugen, sprijinindu-se de spătarul fotoliului.

Matei, continuând să le ţină în mâna stângă, ridică unul cu mâna dreaptă.

— Nu-l deschizi, ca să te convingi? întrebă Eugen.

— Se vede după ştampilă, răspunse Matei.

— Eu nu m-aş lua după asta. Aş fi putut să schimb dinadins scrisorile în plicuri sau, pur şi simplu, să le zăpăcesc, ca tăticu'...

— El poate chiar a făcut-o dinadins, spuse Matei. Ca să ştim unul de altul...

— Nu te-aş fi găsit niciodată după ce scrie în scrisoare. Oricum, nu m-aş fi ostenit să te caut. Abia traversez strada, cum bine vezi.

— Eu te-aş fi găsit oricum, spuse Matei.

— Deşi s-ar fi putut să fie cam târziu. E bine că te-ai grăbit puţin, nu ştiu câtă răbdare aş mai fi putut avea.

— Nu înţeleg cum a aflat de noi la început, medită Matei, poate din întâmplare, după aia, când graniţele s-au mai deschis, i-a fost mai uşor. Poate că a şi plătit pe careva să ne iscodească. Nu cred totuşi că a încurcat scrisorile dinadins. Gândeşte-te numai, bătrânul era la cârma jocului, eu de o parte, tu de cealaltă. Dacă ne-ar fi ajutat să ne găsim, am fi fost deja doi contra unu. N-aveam niciun motiv, vreunul din noi, să ţinem cu el.

— Pe de altă parte, sugeră Eugen, e mai uşor să ierţi în doi decât de unul singur.

— Ba, dacă-mi permiţi, cu cât sunt mai mulţi, cu atât mai tare se alimentează ura, nu îngăduinţa.

Matei ridică din umeri şi băgă plicul în buzunar.

— Nu-l citeşti? întrebă Eugen.

— Am venit pentru tine, spuse Matei. Am venit să-mi spui tu, nu el.

— Ce-aş putea să-ţi spun eu?

Matei arătă spre acuarela de pe perete. Linia arcuită a gâtului părea că se prelungeşte dincolo de rama tabloului. O femeie cu un trup părelnic şi totuşi viu, prins în capcana celor două dimensiuni ale peretelui, dar purtând, în coada ochiului, nostalgia celei de-a treia dimensiuni.

— Povestea mamelor noastre, spuse încet Eugen. ***Stabat filius*** în loc de ***Stabat mater.*** Fii care îşi plâng mamele. Un creştinism anapoda, psalmi citiți şi răscitiți pe dos. Cât timp ai stat în baie, am citit scrisoarea bătrânului. E chiar mai ticălos decât am crezut. A ştiut tot timpul şi cu toate astea s-a purtat cu maică-mea de parcă n-ar fi ştiut. S-a prefăcut că se lasă păcălit, ca să se bucure de ea, ca un nenorocit ce era.

— Ce anume a ştiut şi n-ar fi trebuit să ştie? întrebă polițistul din Matei.

— Pivnița, spuse Eugen. Între timp, scândurile au putrezit, te-am rugat să mergi pe lângă perete. Acum şaizeci şi cinci de ani, n-ai fi putut şti că dedesubt e o pivniță. Dar el, ticălosul, a simțit-o şi s-a prefăcut că nu ştie.

— Şi ce dacă?

— În privința aia ai mei l-au ținut pe Şlomo Haimovici. Locuia în capul străzii. Prima oară, l-au ascuns, cu nevastă-sa şi cu fata lor, în timpul pogromului din ’41. A doua oară, când au început să se întoarcă trupele nemțeşti de la Stalingrad. Intrarea în pivniță se face printr-un chepeng care e chiar aici, sub fotoliul pe care stau eu. Pivnița e lungă, cu ziduri boltite, din cărămidă, zici că-i cramă. Îți imaginezi ce înseamnă să ții o familie întreagă acolo, să-i dai mâncare, să-i verşi hârdăul, să-i aduci din când în când haine de schimb şi aşternuturi curate? Mai ales când, o vreme, ții în casă un neamț, care doarme în camera de oaspeți?

— În camera rea...? completă Matei.

— Pe vremea aia, era camera care dădea spre intrarea din față. Ai mei veneau tot pe aici, unde e îngerul. Încă nu devenise camera cea rea, dar era singura fără pivniță dedesubt şi oarecum izolată de restul casei.

— N-o să ştim niciodată, spuse Matei. Poate că nici ele nu ştiau.

— Cred că a fost singurul bărbat din viața ei, medită Eugen.

— De asta poți să fii sigur, spuse Matei, cu gândurile lui.

— De-aia zic, ar fi fost păcat să nu-i fi plăcut măcar puțin de el.

Şi apoi:

Ce o fi avut atât de extraordinar soldatul ăla? întrebă, privindu-şi

fratele, ca şi cum din înfăţişarea lui ar fi desluşit câte ceva. Adică altceva decât faptul că era înalt, blond şi cu ochii albaştri.

Matei îi zâmbi. Înţelese că îl privea, prin ochelarii lui groşi, fără să-l vadă.

— Presentimentul morţii, spuse Matei.

— Ce presentiment? Care moarte? Mai are puţin şi bate suta. Nouăzeci are ca popa.

— Faptul că era în pericol de moarte. Femeile sunt atrase de bărbaţii care trăiesc în preajma morţii.

Eugen se gândi câteva clipe. Colţul în care stătea era mai întunecat. Alături, pe o măsuţă plină cu mărunţişuri,

Matei văzu scrisoarea desfăcută. În spate, pe un cuier fixat în perete, atârnau hainele unor anotimpuri amestecate. La picioarele fotoliului, alte cărți, deschise şi aruncate, de parcă s-ar fi citit unele pe altele.

— Vorbeşti ciudat pentru un polițist, spuse Eugen, adunându-şi sprâncenele deasupra ochelarilor. Eşti sigur că ai fost tot timpul polițist? Pesemne că înainte de a fi polițist ai fost milițian, dar nu la asta mă refer. Ai făcut tot timpul acelaşi lucru?

Matei încuviință, dar din lipsa de reacție a celuilalt îşi dădu seama că nu era de ajuns. Încercă să-şi aleagă cuvintele.

— Am îmbrăcat uniforma când abia împlinisem optsprezece ani.

— De ce ai făcut asta?

— De atunci n-a mai strigat nimeni după mine „Nemțălăule".

— Şi mama ta ce-a zis?

— Ea n-a ştiut, nu m-a văzut niciodată în uniformă. Când m-am întors să-i spun, murise deja.

— Mi-ai spus că s-a sinucis.

— N-am folosit chiar cuvântul ăsta.

— Asta înseamnă că uniforma a omorât-o. Înseamnă că era ceva neobişnuit cu uniforma asta a ta.

Matei tăcu. Privirea îi rămase fixată pe rafturile dulapului de bucătărie, unde se aflau nişte borcane dintre care vreo două erau precis pline cu dulceață. Ar fi vrut să-i spună fratelui său că, din ziua când văzuse dulce- țurile prelinse pe duşumea, nu se mai atinsese de dulceață. Dar asta nu putea uşura cu nimic înțelegerea lucrurilor.

— Totuşi, e ciudat, reluă Eugen. Ar fi trebuit să fie mai simplu cu tine. Citeşti?

— Citeam, când eram puşti.

— Zi-mi şi mie o carte pe care ai citit-o...

— ***Faust***, răspunse repede Matei.

Eugen pufni, lovindu-şi palmele.

— Un milițian care citeşte ***Faust***! Şi te mai miri că a căzut comunismul.

Matei răspunse, stăpânit:

— Pe vremea când citeam ***Faust,*** încă nu eram milițian.

— Sigur că nu, atunci ai început să-l trăieşti. Ce traducere ai folosit?

— Poftim? întrebă Matei, neatent.

— Cine l-a tradus? Doar nu l-ai citit în germană...

— Câte ceva, da, chiar în germană. Traducerea era a profesorului

Bengescu, un bibliotecar din Craiova.

— N-am auzit de traducerea asta.

— Nici n-aveai cum. N-a fost publicată niciodată. Era profesorul meu de germană. Mai ştiu şi acum câteva versuri în original.

— Traducerea lui Ion Iordan e cea mai bună, spuse Eugen. Cea mai exactă. A tradus şi Blaga, dar el era un poet prea mare ca să poată fi traducător fidel.

— Ştiu, spuse încet Matei. El şi profesorul Bengescu au tradus în acelaşi timp.

— Spune-mi şi mie câteva versuri în germană, se rugă Eugen. Şi, dacă mă nimeresc, ţi le spun eu mai departe. Când eram şcolar, îmi plăcea să-mi bat joc de profesori. Ei mă învăţau limba rusă, iar eu acasă îmi făceam temele în germană.

Matei îşi lăsă bărbia în piept.

— Nu vreau să fac asta acum.

— Adevărul e că ai dreptate, conchise Eugen. Ne-am cam pierdut cumpătul. Pe de o parte, ne holbăm la pozele cu trupe SS, iar pe de alta, recităm din Goethe în germană. Te şi miri cum stau împreună. Suntem doi nemţălăi simpatici.

Oftă:

— Crezi că bătrânul a fost SS-ist?

— Ce importanţă ar avea?

— Ar da culoare poveştii. Pentru că, vezi tu, scrisoarea asta dovedeşte că toate tertipurile maică-mii au fost inutile. Parşivul de neamţ ştia că dedesubt e o pivniţă şi mai mult ca sigur că acolo se ascundea cineva. Dar şi-a făcut socoteala că, dacă sparge lacătul de la chepeng şi năvăleşte peste ei, o să piardă ritualul ceaiului de seară sau ce fel de ritual o fi fost ăla. Aşa încât la noi acasă s-a desfăşurat o adevărată idilă, în care bărbatul şi femeia nu ştiau cum să ascundă fiecare mai bine creştetul roşcovan al lui Şlomo Haimovici, deasupra căruia, ca o aură, am fost plăsmuit eu. Fiică-sa e acum în Israel. Înainte de a pleca, a venit să-mi ceară iertare în numele lui taică-su. I-am spus să-şi vadă de treabă. Că, dacă o să ajungem ca de fiecare dată copiii să ia asupra lor păcatele părinţilor, lumea o să înnebunească de tot. Şi, oricum, eu nu sunt Dumnezeu, ca să iert.

— Ce vină avea bietul om?

— Bietul? Ştii cine a fost după război Şlomo Haimovici? De Pantiuşa Bodnarenko ai auzit?

— De Pantiuşa am auzit.

— E ca şi cum ai fi auzit de Şlomo Haimovici. Nimic nu mişca în Iaşi fără voia lui. Şi nu era el omul care să rămână dator cuiva. Ar fi putut să ne lase în pace, oricum, mama n-avea de gând să-i ceară niciodată ceva. Dar el nu putea să-i ierte faptul că fusese bună cu el. Ţi-l imaginezi pe Şlomo Haimovici îmbrăcat în tunică de piele, cu mănuşi de piele, cu bocanci şi centură ţintuită, ca dintr-un adevărat Matrix al anilor ’50... Cum să se afle despre el că zăcuse tremurând într-un cotlon al unei pivniţe de pe strada Florilor, ciulind urechea la orice scârţâit de podele şi tremurând ca un şoarece? El nu putea permite aşa ceva. Mai ales din partea unei colaboraţioniste.

Tăcu, privind acuarela agăţată pe perete. Părea că o vede limpede, căci faţa şi sprâncenele nu-i trădau nicio sforţare.

— Să aprindem lumina, sugeră Matei. Se întunecă.

— Da? se miră Eugen. Nici n-am observat.

Se înălţă din şale şi căută cu mâna printre hainele agăţate în cuier. Pesemne întrerupătorul era acolo, ascuns sub veşminte.

— Eu folosesc mai ales veioza, îi explică Eugen gestul. Oricum, nu văd mai departe de cercul de lumină al abajurului. De asta am spus ***Stabat filius***, continuă, fără să pară că trebuie să-şi obişnuiască ochii cu noua sursă de lumină. Noi, copiii războiului, am fost o generaţie ciudată. Ne plângeam mamele răstignite. Să fim serioşi, ceea ce ni s-a întâmplat nouă a fost un fleac pe lângă ceea ce li s-a întâmplat lor. Sau poate că aşa pare, tot ce faci împotriva unei mame care-şi creşte copilul singură e de două ori mai nedrept. Ce i-au făcut mamei tale?

— La început, nimic, venise de la ţară, lumea nu prea o cunoştea prin cartier. Moştenise casa de la un unchi. Strada noastră avea tot un nume de floare. Pe vremea aia nu era nimic neobişnuit să vezi femei singure crescându-şi copilul. Abia după ce a sosit prima scrisoare...

Se trezi, surprins că vorbeşte aşa despre Securitate, de parcă ar fi fost două Securităţi diferite, cea care îi torturase mama şi cea care îl recrutase. Celor dintâi nu le văzuse niciodată feţele. Acolo nu fuseseră oameni, ci doar un loc din care ea se întorsese, lipindu-se de ziduri, frântă şi cu ochii speriaţi. Nu pe ei îi ura, ci pe cel care avusese nesăbuinţa să trimită, în astfel de vremuri, scrisoarea aia blestemată.

— O mai ridicau, din când în când, la ieşirea din tură. N-o mai băteau, o luau doar ca să nu-şi uite frica.

Lucra la atelierele CFR, cei de acolo au fost cumsecade, n-au dat-o afară.

Făcea curat printre bancuri, la strun- gărie. Se tot împuţina, te şi mirai la cât era de firavă de unde mai putea să se subţieze.

— Mama n-a apucat să primească nicio scrisoare, îşi începu Eugen povestea. A murit în puşcărie, la Râmnicu Sărat. Ai cunoscut închisorile alea? Cea de la Râmnicu Sărat era una dintre cele mai cumplite. Nu ştiu dacă au ţinut-o mult sau puţin, pentru că n-a fost niciun proces, n-au condamnat-o. Pur şi simplu, trebuia să dispară. Eu aveam patru ani când am văzut-o ultima dată. Tot ce-mi amintesc despre ea sunt părul tăiat, capul mic cât un pumn. Vezi, în acuarela asta, ce păr frumos avea, lung până la brâu. N-a mai avut dreptul să fie femeie, au batjocorit femeia din ea, n-a mai rămas nimic. A dispărut de tot, cineva mi-a arătat odată pe un câmp locul unde se spunea că sunt gropile comune ale deţinuţilor, oamenii se fereau să-şi ducă animalele acolo la păscut. Ziceau că laptele capătă un gust amar, ca de cocleală. Am săpat în câteva locuri, n-am găsit nimic.

— Mama e îngropată la Craiova, spuse Matei. La catolici.

— Să te duci mereu s-o vezi, îl sfătui Eugen.

Îşi scoase ochelarii şi privi prin lentile, în lumină. Ce văzu îl nemulţumi. Scoase din buzunar o batistă mototolită şi le şterse îndelung. Îşi puse ochelarii pe nas şi nu mai catadicsi să-şi bage batista la loc, o lăsă să cadă la picioarele fotoliului.

— Nu că era evreu, Şlomo ăsta, adăugă, cu aerul că răspunde unei întrebări. Am avut mai mulţi prieteni evrei, oameni de treabă, cu un straniu simţ al umorului. Îi înveseleau lucruri care pe alţii îi făceau să plângă. E drept că o mare parte dintre comunişti, înainte de război, au fost evrei. Dar, dacă socoteşti că toţi comuniştii nu fuseseră nici o mie, iar evreii erau vreo şapte-opt sute de mii, concluzia ar arăta cam aşa: e drept că mulţi comunişti au fost evrei, dar foarte puţini evrei au fost comunişti. Na, c-am început şi eu să fac glume evreieşti.

Râse de unul singur şi, pentru o clipă, Matei avu impresia că începuse să se legene pe scaun. Abia pe urmă îşi dădu seama că Eugen tuşea înăbuşit şi asta îi scutura pieptul. Când se mai linişti, fratele mai mic îşi căută batista în buzunar, dar, negăsind-o, îşi şterse cu mâneca buzele umede.

— Bătrânul spunea în scrisoare că ai făcut puşcărie şi înainte, şi după revoluţie, ţinti Matei.

— Şi trebuie să-l credem? Despre tine spunea că trebuie să te întorci cu faţa la îngerul tău.

— Până acum a fost destul de exact în scrisori. Cea mai bună dovadă e că te-am găsit.

— Da, e adevărat, m-ai găsit. Deşi nu cred că sunt chiar ce căutai...

— De la un anumit moment, când nu ştiam ce să mai fac, mi-am dat seama că trebuie să-mi semeni. Aşa am ajuns aici.

Eugen zâmbi, privindu-şi mâinile care tremurau:

— Trebuie să sapi destul de adânc ca să găseşti asemănările astea. De pildă, eu am trecut prin puşcărie, iar tu ai purtat uniformă.

— Am trecut şi eu prin puşcărie, observă Matei.

— Ai fost temnicer?

— Am fost şi temnicer. Dar mai întâi am fost puşcăriaş. E drept, numai câteva zile.

— Nu eşti bărbat adevărat, dacă nu faci măcar câteva zile de puşcărie. Nu contează cât stai, contează doar ca, atunci când stai, să nu ştii dacă o să mai ieşi.

— Cam aşa, conveni Matei.

— Vorbeşti ciudat. Vorbeşti puţin. Iartă-mă, pot să te întreb ceva? Cum se întâmplă că ai fost întâi puşcăriaş

şi pe urmă temnicer? E drept că uniformele au toate ceva în comun, dar între astea două, de puşcăriaş şi de temnicer, sunt oarecari deosebiri.

— N-am îmbrăcat decât o singură uniformă, replică Matei.

— Numai epoleții s-au schimbat din când în când, nu-i aşa? insinuă Eugen.

— Odată cu gradele, încuviință Matei, ignorând tonul celuilalt.

— Odată cu gradele, repetă Eugen. Eu n-am fost decât puşcăriaş. Nu ştiu cum arată gratiile şi din partea ailaltă. De fapt, mi-am asumat destinul de puşcăriaş chiar şi atunci când nu eram la închisoare.

— Cum poți să fii puşcăriaş fără să fii în puşcărie?

— Uite-aşa! Pentru că am simțit o libertate pe care nimeni nu mi-o putea lua. Deşi, privind îndărăt, parcă n-a fost chiar aşa. Nu poți fi cu adevărat liber şi în acelaşi timp să urăşti. Ura presupune un anumit fel de captivitate, chiar dacă nimeni nu-ți pune lacăt la uşă. Ar fi trebuit să sufăr ca Iov, ca să mă pot vindeca. Asta nu e o durere omenească.

Găsi, în cele din urmă, batista şi-şi şterse colțurile gurii. Acum, semănau cel mai tare, la fel de înalți, cu mâinile mari, desfăcute pe genunchi, cu picioarele lungi, proptite pe podea.

— Nu semănăm până la capăt, continuă Eugen. Tu l-ai urât cel mai mult pe soldatul care ți-a fost tată. L-ai urât mai mult decât ai fi putut urî comunismul, aşa că ai folosit comunismul ca să te răzbuni. Eu, în schimb, n-am urât nimic mai mult decât comunismul. Asta a făcut comunismul din noi, cu egalitatea lui cu tot, un popor de slugi, cu sufletul slutit şi cu creierul strâns în chingi. Chiar şi atunci când se revoltă, o face doar ca să schimbe un stăpân cu altul. Câte o uniformă pentru fiecare, dar fără epoleți, ca la prizonierii de război. Nu eşti de acord, fireşte...

— Eu n-am slugărit la nimeni, spuse Matei. Pentru mine să ascult ordinele însemna disciplină, nu slugăreală.

— Când nu păzeşti pe cine trebuie şi, mai ales, de cine trebuie, uniforma nu e o scuză. Uite, vezi, păcatele vârstei. Ne-am întâlnit prea târziu şi acum începem să ne judecăm unul pe altul. Avea dreptate bătrânul să nu se teamă de întâlnirea dintre noi. Eu am fost un rebel toată viața şi aşa o să rămân. Înainte mă revoltam împotriva rânduielilor, acum nu mi-a mai rămas decât să mă revolt împotriva trupului ăstuia care tremură din toate încheieturile. Disciplina, în sine, poate fi un mod de a trăi, dar nu poate să dea sens unei vieți. Te-ai întrebat: „De ce?". Când primeai câte un ordin sau trebuia să te închei într-un anumit fel la veston. De ce? De ce? Nu răspunsul mă interesează,

ci întrebarea. Întrebarea asta - „de ce?“ - îl deosebeşte pe om de animale. Răspunsurile sunt ale altora, numai întrebările sunt cu adevărat ale mele. Voiai să nu mai fii nemțălăul. Uniforma te ajuta să fii altfel în ochii oamenilor. De ce? Doar erai un nemțălău. Ca să fii autentic, trebuia să rămâi nemțălău.

— Nu-mi plăcea să mi se spună aşa, în bătaie de joc, ca şi cum aş fi fost o zdreanță uitată, în grabă, de nemți la plecare.

— Păi, vezi? Ai ales soluția cea mai simplă. Te-a amăgit uniforma. În loc să încerci să schimbi lumea din jur, ai lăsat-o aşa cum era, ba ai mai şi ajutat-o, apărând-o de orice schimbare. Cel care s-a schimbat ai fost tu. Măcar înainte erai nemțălăul, erai autentic, tu erai cel bun, iar lumea era rea. Eu n-am putut să fiu aşa. Am rămas copilul orfan al unei mame tunse. Slutite şi batjocorite. Batjocura se moşteneşte. Măcar dacă ar fi ras-o de-a binelea, dar o tunseseră smucit, la întâmplare, parcă îi tăiaseră părul cu foarfeca de viță ori de tuns iarba.

— Şi ce ai reuşit să schimbi? întrebă Matei, lăsându-i iar timp să tuşească. În scrisoare zice că era mai bine să te laşi păgubaş.

— Ce-are a face bătrânul cu chestia asta? Lumea în care trăieşte el n-a înțeles nimic. Îi tot dă înainte cu pivnița, poate că i s-ar fi părut normal să mă oploşesc în pivniță, în ungherul lui Şlomo Haimovici, şi să ascult cu inima-n gât cum dănțuie istoria deasupra. Ce nu înțelegeți voi e că un rebel nu e victorios când reuşeşte să schimbe lumea, pentru că asta nu se poate, cel puțin nu pe durata unei vieți. Un rebel învinge dacă reuşeşte să nu se schimbe el însuşi. Ăsta e cel mai important act de rebeliune imaginabil. Un rebel nu are nimic de ascuns din viața lui. Oricât ai pune între paranteze o perioadă a vieții lui, e coerentă cu restul. Eu, de pildă, am fost copilul unei mame tunse. Destinul meu arată de parcă ar fi fost modelat cu foarfeca de tuns iarba.

— Dacă ai vrut asta cu tot dinadinsul şi ai făcut-o e tot un fel de disciplină.

— Pe dracu', îi sări țandăra lui Eugen. I-aş spune mai degrabă indisciplina de a fi erou. Că tot veni vorba, caută printre hârtii, e un pachet de țigări. Fumezi?

— Am fumat mult în tinerețe. De la o vreme, începusem să mă sufoc noaptea. Am crezut că de la asta. M-am lăsat de fumat, dar senzația de sufocare n-a trecut.

— Senzația de sufocare vine de la boala asta a noastră. Boala

oamenilor înalţi. Durează mult până să ajungă aerul de la nări în plămâni, mai ales noaptea.

— La mine e o amintire din tinereţe, spuse Matei, răsucind pachetul în mână.

— La mine, râse uscat Eugen, e o amintire din copilărie. Vezi că bricheta e înăuntru, pachetul e pe jumătate gol.

— Ştii ceva? O să fumez şi eu o ţigară cu tine.

— Ce altceva am putea face noi doi, spuse Eugen cu amărăciune, decât să trăncănim şi să fumăm câte o ţigară? Deşi, dacă ai reuşit să te laşi, eu zic să nu mai încerci...

— Oricum, nu mai am timp să mă apuc iar.

Privi mâinile lui Eugen, care tremurau, chiar sprijinite pe genunchi.

— Pot să mi le stăpânesc, să ştii, îi ghici Eugen gândul. De vreo doi ani nu mai nimeresc să-mi aprind ţigara cu chibritul. Dar asta e o brichetă anume făcută, pentru birou. Când vrei să iasă flacăra, nu trebuie să ţii degetul apăsat. Aşezi bricheta pe masă şi te apropii cu ţigara între buze. Cum vezi, capul îmi tremură mai puţin decât mâinile.

Matei luă ţigara între buze şi o aprinse. Trase un fum şi îi dădu drumul încet.

— Nu e chiar aşa rău.

Se gândi o clipă, se ridică şi-i întinse ţigara. Eugen se căzni s-o apuce, în cele din urmă Matei îi prinse încheietura şi îi aşeză ţigara între degete. Eugen trase un fum, apoi încă unul şi începu să tuşească.

— Uşurel, băiete, îl linişti Matei.

— Nu e o tuse obişnuită, explică Eugen, apăsându-şi palma pe piept. Se poate întâmpla oricând. Orice acces de tuse poate să-ţi despice aorta. Nu e mare scofală, simţi un fel de gheară în piept şi pe urmă, din cauza sângelui care îţi năvăleşte în torace, un fel de fierbinţeală. Îi spune ruptură de anevrism. Arterele noastre sunt subţiate ca maţul în care se îndeasă cârnaţii de Crăciun. De câte ori tuşesc, moartea vine şi mi se aşază pe umăr. Când mă aude tuşind, vine din nou. Până s-o sătura de atâta du-te-vino.

— Erai mai simpatic când făceai pe eroul.

— Cu asta ai nimerit-o. Doar am făcut pe eroul. Ca orice actor care joacă în piesele scrise de alţii. Am vrut să dau la facultate în 1963. Nu m-au primit. Cinci ani de zile am făcut tot felul de munci pe care nu le găseşti în niciun nomenclator de meserii. Am cărat lăzi la aprozar. Am smuls buruienile de pe terasamentele de cale ferată. Am dat cu var

castanii din Copou. Dintre toate, asta cu bidineaua şi găleata de var a fost cel mai aproape de pasiunile mele. Mi-ar fi plăcut să fiu pictor şi am ajuns zugrav de copaci. Cred că atunci am trăit perioada cea mai liniştită din viața mea. Eram printre oameni simpli, vorbeam fără ocolişuri. În toamna lui ’68 am dat din nou la Arhitectură. Era imediat după invazia în Cehoslovacia, m-au acceptat, le-am părut dintr-odată simpatic. A fost singura oară când le-am părut aşa.

— Nu înțeleg, spuse Matei, privindu-l cum se căzneşte să strivească mucul în scrumieră. Nu văd nimic neobişnuit în toate astea.

— Ai umblat vreodată desculț? îl întrebă brusc Eugen.

— Nu cred. Poate când eram copil, dar nu-mi aduc aminte. Erau vremuri grele, dar eram băiat de oraş.

— Chiar aşa, de ce te-oi mai fi întrebat? Nu există nicio uniformă care să nu te şi încalțe. Poți să-mi dai nişte apă?

Matei privi în jur fără să găsească.

— Dă-mi de la robinet. Se zice că apa e plină de plumb şi de alte alea, dar nu-mi pasă. Pe vremuri toată lumea bea de la cişmea şi nu se plângea. Las-o un minut să curgă, e mai limpede după aia.

Primi paharul, îl ținu cu amândouă mâinile şi bău încet, până la fund.

— Păcat, reveni Eugen, e o adevărată plăcere să stai desculț. Dacă îți vâri întruna picioarele în bocanci, nu poți să ai mintea liberă. Pe deasupra, îți aranjezi în jur şi nişte ghirlande de flori, închizi ochii şi repeți o man- tră, până uiți de tine. Te goleşti de gânduri, de teamă, de resentimente, eşti pregătit să primeşti, să înțelegi lumea de la început, ca şi cum atunci ai percepe-o pentru prima oară.

— Ce fel de revoltă e asta?

— Pe vremea aia era o revoltă. Sau, mai bine zis, le-a părut unora. Se chema meditație transcendentală. Un fel de rețetă a bucuriei interioare. Veniseră unii din Vest cu ideea asta, culmea e că i-au încurajat. La început. Pe urmă, au văzut că ne plăcea prea tare. Şi, pe deasupra, cei care ne adunam să bolborosim mantre, desculți şi amețiți de bețigaşele parfumate, eram intelectuali. Unii, ca mine, de pildă, veneau special la Bucureşti pentru asta. Dar, în comunism, plăcerile pe care ți le puteai procura singur erau periculoase. Ei trebuiau să dețină şi monopolul bucuriei. Şi, în plus, bucuria interioară trebuia împiedicată. În societatea celor egali, sentimentele trebuie să se vadă şi să se audă. Recitări, lozinci, aplauze ritmate. N-ai auzit de povestea asta cu meditația transcendentală?

— Am auzit, dar n-am avut de-a face cu...

— Cu aiuriții de transcendentali?

— Sincer, mi s-a părut o aiureală.

— O fi fost, dar era altfel decât marea aiureală din jur. Pentru scurtă vreme m-am simțit împăcat, puteam să fac abstracție de lume. Şi sentimentul că aveai cu cine vorbi despre asta era reconfortant. Pe urmă s-a dus totul pe apa sâmbetei. Ne-au interogat, iar cei ca mine, care le dădeau cu tifla, au şi petrecut scurtă vreme în închisoare. Ne-am pierdut slujbele, am început să ne ferim unii de alții.

— Atunci eram la Braşov, spuse Matei. N-am avut de-a face cu chestia asta.

— Atâta mai lipsea, pufni Eugen, să ne trezim față în față. Fratele încălțat cu bocanci şi fratele desculț. Ce-ar mai fi râs tătâne-tău de noi! I-ar fi fost mai simplu, ar fi scris după aia o singură scrisoare pentru amândoi. Braşov, zici? Ai prins acolo manifestațiile din '87?

— După aia m-am mutat la Bucureşti.

— Te-au promovat, ricană Eugen. De ce? I-ai cotonogit bine?

— Eu n-am fost dintre cei care au cotonogit.

— Cum, n-ai împărțit pumni, n-ai tras măcar o scatoalcă? O buză spartă, acolo, o ureche zdrențuită, o coastă ruptă...

— N-am lovit pe nimeni în timpul serviciului, continuă Matei.

— Începe să-mi fie frică de tine, zâmbi Eugen. Şi cum ziceai că a fost cu manifestațiile alea?

— Amatori. Şi de o parte, şi de alta.

— Cum e să fii profesionist în chestii de-astea?

— Dă-mi câteva zile şi-ți fac o manifestație la care toată țara să se uite cu răsuflarea tăiată. Dă-mi cinci minute şi ți-o risipesc.

— E mai greu să-i aduni decât să-i risipeşti? Eu credeam că invers.

— Gloatele se adună singure, nu-i nevoie să te osteneşti. Vorbeam de mitingurile din care mai rămâne şi altceva decât pancartele abandonate.

— Adică?

— O manifestație serioasă nu rupe cordoanele şi nu sparge geamuri. Negociază.

— Ce negocieri? Dacă tabără cu bastoanele pe tine, îți dărâmă baricadele şi te îmbrâncesc în dubă...

— La o manifestație serioasă, cei care trebuie să negocieze nu se află în stradă. Ei apar atunci când trebuie. Aşa că, oricât ai aresta şi ai ciomăgi, nu arestezi şi nu ciomăgeşti pe cine trebuie.

— Păi, dacă erați aşa de deştepți, de ce n-ați putut, în decembrie '89,

să risipiți în cinci minute Piața Universității? Eram o mână de oameni.

— Fii serios. Dacă vă risipeam în cinci minute, n-avea timp nimeni să moară. Ai văzut scutierii în după-amiaza lui două'ş'unu decembrie?

— Eram chiar în fața lor.

— Ți-aduci aminte cum arătau?

— Oribil, ca nişte coleoptere din filmele de groază. Şi scuturile alea de falangă macedoneană...

— Le-ar fi luat exact cinci minute să treacă în marş forțat prin Piața Universității. Şi, crede-mă, nu i-ar fi oprit nimeni.

— Şi de ce trebuiau să moară oameni?

— Uneori trebuie să trânteşti uşa, ca să fii sigur că s-a închis.

— Şi a doua oară? În '90?

— Ai fost şi acolo?

— N-aveam linişte. Cum se întâmpla ceva la Bucureşti, hop şi eu! Atunci am fost arestat a doua oară. De ce n-a durat cinci minute?

— De ce să dureze doar cinci minute? Cei mai mulți români vă considerau nişte zănateci care țin centrul Bucureştiului ocupat şi fac mizerie. Ați fost cei mai buni agenți electorali ai guvernului. Ca dovadă că, în timp ce voi protestați, Feseneul şi ai lui câştigau alegerile cu peste optzeci la sută. Ați făcut treabă bună, deşi nu chiar în sensul pe care l-ați vrut.

— Eşti nebun, şopti Eugen.

— Eşti nebun, răspunse Matei.

— Şi totuşi, scorul nu e egal, continuă Eugen. Cu cât credeam mai mult în ce făceam, cu atât se pare că intram mai tare în jocurile făcute de alții. Ce mai rămâne atunci din viața mea?

Începu din nou să tuşească. Nu se putea opri. Matei îi mai întinse un pahar de apă. Eugen îşi apăsă palma pe piept, zâmbind stânjenit.

— Nu te speria, şopti, nu încă. Vezi, de asta am lăsat o cameră pentru cei buni. Ei au refuzat ce le puteau da alții, au vrut numai ce puteau face singuri. Acum vreo cinşpe ani am fost la Sâmbăta, când au pus crucea cu morții din Făgăraş.

— Există aşa ceva?

— Acolo l-am întâlnit pe Gavrilă Ogoranu, continuă Eugen, răspunsul fiind de la sine înțeles. Ar fi meritat să-l cunoşti.

Ascultă câteva clipe, de parcă aştepta un răspuns din camera cealaltă. Luă apoi scrisoarea de pe masă şi se mai uită o dată peste ea, apropiindu-şi ochii atât de tare, încât parcă şi-ar fi îngropat fața în palme.

— Am vorbit mai ales eu, spuse. Crezi că aşa e firesc, de vreme ce de data asta povestea se spune după tine. Patimile după Matei. Când o să se scrie povestea mea, o să vorbeşti tu mai mult. Deşi nu ştiu dacă poveştile noastre pot fi scrise una fără alta.

Tuşi, dar moartea se răzgândi iar.

— Mă întrebam dacă o să mă cauţi, spuse, privind scrisoarea care îi tremura în mână. Şi dacă în scrisoare ai să găseşti destule indicii. Habar n-aveam că eşti poliţist. Ştiam doar că trăieşti o viaţă care nu e a ta. Dar nu intuiam că din cauza uniformei. Eu, de pildă, chiar dacă m-aş fi hotărât să te caut, după ce scrie acolo, n-aş fi putut să te găsesc niciodată. Vezi cum le rânduieşte Dumnezeu pe toate, în scrisoarea pe care ai primit-o tu, poliţistul, s-au strecurat şi indiciile.

— Scrisoarea singură n-ar fi fost de ajuns. Din ea am aflat, până la urmă, că locuieşti în Iaşi. Dar probabil că aici trăiesc peste o mie de bărbaţi născuţi la sfârşitul războiului. S-a întâmplat să mai fie ceva ce bătrânul n-a scris în nicio scrisoare, ci direct în sângele nostru. Vrei să-l căutăm acum pe bătrân?

— Poţi să-l găseşti?

— S-ar putea. Câţi veterani din armata germană care a invadat Rusia crezi că mai trăiesc? Şi, mai ales, câţi au peste un metru nouăzeci înălţime, cu sindroamele aferente?

— Nu vreau să-l cauţi. Ce rost ar avea? Faptul că el, şi nu altul e tatăl nostru e o pură întâmplare. I-ai văzut în camera cea rea. Le-ai văzut privirile, dispreţul pentru orice suferinţă. Oricare dintre ei putea fi tatăl nostru. De fapt, noi suntem copiii glorioasei armate germane. Ştii câţi fraţi avem?

— Mai sunt şi alţii?

— Avem sute şi sute de mii de fraţi. Peste tot, în Franţa, în Belgia, în Danemarca, în Italia, până şi în Finlanda. Numai în Franţa sunt peste o sută de mii, de fapt nimeni nu ştie exact câţi. Ca să nu mai vorbim de verişori, copiii americanilor, ai englezilor şi ai ruşilor. Şi mai sunt şi alţii, ai altor războaie, pentru că nu doar războiul nostru a dat copii, ci şi altele, înainte şi după. Războiul Rece, cât îl ştii de rece, a avut şi el fierbinţelile lui. Nu, băiete, n-are rost să-l cauţi. Noi suntem copiii mamelor noastre. Tatăl nostru este războiul. Câtă vreme o să trăim, se cheamă că războiul acela nu s-a încheiat. Ca să nu-ţi mai zic că mereu s-au născut şi se nasc alte războaie şi alţi copii ai războiului, prin Coreea,

prin Indochina, prin Africa, prin Orient. Fiecare cu mama lui. Pentru noi toți tatăl e însă unul singur. Şi pe el n-ai să-l găseşti.

Lăsă pe pipăite scrisoarea pe masă.

— N-aş fi vrut să te dezamăgesc, adăugă. Ce altceva aş putea să fac pentru tine?

— Mi-ar fi plăcut să-mi cânți ***Moartea lebedei.***

Eugen îşi ridică mâinile, arătându-i-le cum tremură.

— Dacă ai fi vrut s-auzi ***Zborul cărăbuşului,*** mai că m-aş fi încumetat. Nici măcar n-ar fi trebuit să mişc arcuşul, totul se rezolva din tremurat. Dar ***Moartea lebedei.*** Gândeşte-te că pe apă nu trebuie să tresalte nicio undă. Dar uite că am acolo, în colț, câteva discuri din alea vechi, de ebonită. Acolo găseşti şi ***Moartea lebedei.*** Pick-upul e alături, dacă mai ştii să umbli cu el.

Matei căută în raftul cu discuri şi deschise capacul.

— Care e pentru tine cântecul de moarte al lebedei? întrebă Eugen după ce Matei aşezase discul pe platan.

— Valsul lui Şostakovici, răspunse, fără să clipească.

— Sigur, încuviință Eugen. Când a fost compus, mama murise.

— Nu e doar pentru mama, spuse Matei încet.

— Am uitat, râse Eugen. Mai e şi dansul lebedelor mici. Am iubit şi eu odată o fată cuminte. După ce au început să mă hărțuiască, m-am hotărât să mă despart de ea, ca s-o feresc de răul care mă urmărea pe mine. Cel mai greu lucru din lume e să te desparți din iubire. Îmi trimitea uneori mesaje în care-mi spunea cât de tare o doare absența mea. Dar asta a fost demult, pe vremea când încă mai cântam la violoncel.

Matei nu voia să vorbească despre femeile absențelor lui, aşa cum şi le-ar fi dorit. Aşeză acul pe marginea discului. Camera se umplu de un fâşâit ca adierea vântului printre frunzişuri uscate.

— Nu mi-ai spus tot adevărul despre tine, spuse Eugen încet. Nici nu ştiu de ce ai mai venit, dacă ştiai că nu poți fi sincer până la capăt.

Matei nu răspunse. Asculta sunetele pe care le căutase toată copilăria şi pe care oglinda nu le putuse ține minte. Deschise ochii cu gândul să-i mulțumească lui Eugen pentru această întâlnire cu Beniamin şi să-i spună că e gata să ia povestea de la început. Dar Eugen îşi lăsase capul în piept, iar mâinile desfăcute pe genunchi nu-i mai tremurau. Aşteptă, țintuit locului, cu o senzație cumplită de sete, până când melodia se

termină. Auzi, abia atunci, respirația căznită a fratelui său. Se apropie încet de el. Eugen nu se trezi. Îi privi degetele lungi, rămase nemişcate într-un vis în care pesemne că erau tefere. Se aplecă şi-i scoase ochelarii, pe care îi aşeză

deasupra scrisorii deschise. Îşi luă geanta, căută în ea, încercând să nu facă zgomot. Scoase punga cu medicamente, puse deasupra, la vedere, rețeta şi lăsă totul pe fotoliul de pe care se ridicase. Apoi ieşi, ocolind teancurile de cărți, şi închise încet uşa.

Camera bună era vag luminată de felinarul din stradă. Se apropie de peretele cu fotografii. Ochii lui Moşu', întunecați, păreau să-i urmărească toate mişcările. Se priviră cât timp Matei putu să nu clipească. Apoi îşi plecă fruntea, căută pe policioară cutia de chibrituri şi aprinse candela. În lumina nouă, pâlpâind, fețele fre- mătară şi ochii întunecați înviară, dar Matei nu mai zăbovi să-i privească. Închise şi uşa a doua, trecând fără să se uite în jur prin camera rea, care îl pregătea pentru reintrarea în lume.

Natură moartă cu ceaşcă de cafea. Pe masă, risipite, cele şase plicuri. Într-un colț, tableta şi, deasupra, cartea lui Lucian Blaga, editată de Fundațiile Regale. Creionul căruia degetele nu mai puteau să-i oprească, din oricâte încercări, căderea. Pe colțul mesei, cana cu apă pe care simțea nevoia, tot mai des şi nu numai noaptea, s-o aibă la îndemână. Chipul însângerat începea să iasă din vis, iar vocea care cerea apă o auzea atât de clar, încât uneori întorcea capul să vadă de unde vine. Îşi simțea sângele cum bâjbâie prin arterele subțiate ca prapurii de miel. Se surprindea tot mai des ascultându-şi corpul, iar faptul că îl simțea îi dădea o stare de nelinişte.

Cafeaua, în mijlocul atâtor lucruri nefolositoare în parte, era singura care trăia, cu aburii plutind pe suprafața fierbinte. Veronica, bănuindu-i însuşirile speciale, o preparase la foc mocnit. Matei se abținu să bea. Crezuse o clipă că aburii cafelei ar putea să-i pătrundă în sânge, stârnindu-l. De partea cealaltă era scrisoarea despăturită. O aduse mai aproape.

Ciudat că nu simțise curiozitatea s-o citească. O învățase pe de rost pe cea adresată celuilalt, încât avea sentimentul că, de fapt, el fusese adevăratul destinatar al scrisorii aceleia. Totul se afla acolo, violoncelul, îngerul, imaginea mamei, chiar şi temnița, sugerând că ea poate fi şi de o parte, şi de cealaltă a gratiilor, fără să ştii din care parte te poți elibera.

Poate că bătrânul o făcuse totuşi dinadins. Nimic nu putea fi mai lămuritor pentru fiecare din cei doi frați decât imaginea celuilalt.

Simțea că aceea va rămâne singura lor întâlnire. N-ar mai fi fost nimic de spus, chiar dacă nu-i spusese totul, nici nu ştia cum ar fi putut s-o facă. Şi poate fratele lui suferind l-ar fi înduplecat să doarmă în camera bună şi atunci vocile nopții, care cereau apă, l-ar fi asurzit de-a binelea.

Ar fi putut să facă scrisoarea ghemotoc şi s-o arunce pe fereastra vagonului. Dar nu putea să-l lase pe taică-său să devină stăpânul gândurilor lui. Bătrânul trebuia readus între marginile foii de hârtie, ca un djinn captiv în sticla cu dopul bine înşurubat.

Nu i se întâmplase niciodată ca, citind scrisorile, să audă în urechi vocea tatălui său. Nici măcar nu-şi imaginase cum ar putea ea să sune. Poate pentru că tatăl lui i-ar fi vorbit în germană. Ceea ce nu părea un argument hotărâtor. Morții şi memoria nu au limbă maternă. Iar acum, deschizând scrisoarea, auzea în urechi o voce, citindu-i-o rar şi apăsat. Crezu că era vocea bătrânului şi i se făcu dintr-odată sete, dar îşi dădu seama, până la urmă, că era vocea fratelui său. Eugen îl dojenea. Citise scrisoarea, ştia despre Matei suficient ca să-şi dea seama că nu era sincer.

„Dragul meu", rostea Eugen, cu o intonație blândă. Aşa îşi dădu Matei seama că tatăl lor nu-i spusese pe nume în niciuna dintre scrisori. Şi, cum se dovedea în scrisoarea primită invers, nici fratelui său. Probabil că i se păruse corect să nu ceară mai mult decât oferea, de vreme ce numele lui le rămânea necunoscut fiilor. Pe de altă parte, se poate ca Eugen să fi avut dreptate. Şi anume ca tatăl lor să-l fi iubit mai mult pe Matei, dacă dragoste se poate numi aceea. Din acest motiv, spunând „dragul meu", vocea lui Eugen îi suna insinuant în ureche. Şi-l imagina cu scrisoarea ținută în dreptul ochilor la atât de mică distanță, încât puteai crede că urmează să-şi şteargă lentilele ochelarilor cu ea. Şi, după aceea: „M-aş bucura ca scrisoarea asta să fie un nou prilej să te duci la mormântul mamei tale. Pentru tine amintirile n-au avut prea mare preț; ai privit mai degrabă înainte. Asta a făcut ca viața ta să fie o permanentă despărțire, ca şi cum te-ai urca într-un tren fără să te mai uiți pe geam înspre tine, cel rămas pe peron, fluturând o batistă. Faptul că n-ai privit înapoi nu înseamnă că trecutul n-a existat. Ba chiar vine o vreme când, privind înainte, vezi doar trecutul. Dar nu te teme, n-ai să găseşti numai tigve sparte şi trupuri însângerate. Precum în tabloul lui Caravaggio, acolo o să te aştepte îngerul, cu aripile întinse. Nu există

vreo haină, oricum ar fi ea croită, sub care să poţi ascunde la nesfârşit aripile întinse ale îngerului tău".

Şi cu asta Eugen uită să mai tuşească, iar vocea i se stinse. Matei împinse scrisoarea spre mijlocul mesei, acolo unde o aşteptau celelalte. Avusese dreptate Eugen, nu l-ar fi putut găsi niciodată urmând indiciile din ultima scrisoare. Nu era un mesaj care să folosească la găsirea cuiva, ci, mai degrabă, îndemna la regăsirea de sine.

Fără existenţa lui Eugen, fără trecerea prin cele trei camere, cu podelele scârţâind deasupra pivniţei, fără îngerul de deasupra intrării, care abia se mai ţinea înainte de căderea în lume, fără privirea fratelui său, aruncată din cealaltă parte a gratiilor, şi fără a şti cine, din ce parte a uşii zăvorâte, eliberează pe cine, scrisoarea adresată lui Matei ar fi rămas de neînţeles. Există uşi încuiate care te împiedică să intri. Există şi alte uşi care te împiedică să ieşi. Depinde de care parte a sufletului te afli.

Se apropie de fereastră şi dădu perdeaua deoparte. Nu mai privi în lungul străzii, ci spre cer. Dimineaţa se anunţa senină, răsăritul, aşa cum se întâmplă întotdeauna în oraş, nu se văzuse, dar prezenţa lui suise deasupra caselor şi crengilor desfrunzite o lumină care sclipea pe orice petic de acoperiş ori de geam unde chiciura nu se topise. Matei deschise fereastra, trăgând cu putere aer în piept. Îşi aminti de dimineţile tăioase din Munţii Făgăraşului, de răsăritul care se ivea mai târziu de după creste şi de trupul lui tânăr care se ignora pe sine.

În dimineaţa asta, degetele nu-i mai tremurau. Bun prilej să-şi regăsească vechile gesturi. Cum ar fi acela de a se bărbieri cu mâna stângă, deşi privindu-se cu oarece nedumerire în oglindă. Bună dimineaţa, tată, necunoscut rămână numele tău!

Privindu-se în oglindă, Matei se întrebă dacă nu era şi asta un fel de răzbunare, refuzul de a purta chipul propriei bătrâneţi, mutându-l pe faţa tatălui său. Iar răzbunarea supremă ar fi fost să se transforme în întregime, astfel încât tot al tatălui să fie şi chipul morţii. Numai că întâlnirea cu Eugen stricase totul.

Îşi trecu degetele peste faţă. Lipsite de riduri, fruntea şi pielea netedă a obrajilor dădeau chipului său un aer ciudat. Fără irişii sidefii, l-ai fi putut crede doar o mască. Linia părului perfect conturată, uşor retrasă bărbăteşte deasupra lobilor frontali. Nu se pieptăna decât arareori, părul era prea scurt tuns pentru ca pieptenul să croiască vreo cărare pe dreapta, aşa cum poartă stângacii. Avea o perie scurtă şi aspră, din cele folosite la scamele de pe haine. O umezi şi şi-o trecu prin păr, gest inutil,

căci apoi se zburli la loc. Se bătu peste obraji cu degetele stropite cu apă de colonie, un dar de la Monica. Se privi din nou în oglindă, luându-şi de fapt rămas-bun de la tatăl lui, deşi ştia că nu e aşa de simplu.

În cameră se făcuse răcoare. Mirosea a zăpadă, aşa cum miroase în toiul nopţii un ochi de apă uitat într-un chiup de piatră. Odată cu această prospeţime care vestea ninsorile viitoare, intră în cameră şi sunetul fanfarei. Probabil că vecinul de vizavi scosese radioul pe fereastră, proclamându-şi mândria de fi român prin sonorul dat la maximum. Matei recunoscu unul dintre marşurile intonate de fanfara regimentului lor, pe vremea când, luni dimineaţa, avea loc defilarea, el fiind, într-o lume simplă, altimetrică, cel aşezat în colţul din stânga al primului rând de cadeţi.

Se întoarse şi-şi privi uniforma, de parcă ar fi văzut-o prima oară. Simţea că şi uniforma îl priveşte, dar nu înţelegea cum se poate aşa ceva. Rămaseră astfel, faţă în faţă, o bucată de vreme. Veronica o scosese de dimineaţă din dulap, se vedea că o călcase atent, şi agăţase umeraşul de muchia de sus a dulapului. Fireturile îşi şerpuiau arabescurile pe mâneci şi-şi atârnau ciucurii acolo unde pieptul ar fi trebuit să bombeze vestonul. Bumbii fuseseră lustruiţi cu grijă, luceau de-a dreptul agresiv pe stofa neagră. Vipuşca lată cădea neînduplecat, dungile călcate ascuţit ale pantalonilor anunţau demnitatea oricărui pas pe care l-ar fi făcut uniforma.

Asta era viaţa lui. Acum în ţinută de gală, aşa cum nu fusese altădată. Se întâlnise de mii de ori cu uniforma fără să simtă nevoia s-o privească. Ştia că cineva o peria, o călca, îi întărea butonii şi îi verifica cusăturile. Uniforma era partea din el lipsită de fisură. Neschimbătoare, nesurprinzându-l vreodată, ajutând zilele să semene unele cu altele.

Nu avea obiceiul să întârzie. Se grăbea, ca nu cumva uniforma să i-o ia înainte. Ea ar fi făcut acelaşi lucru şi fără el. Ar fi plecat la birou, ar fi dat ordine, şi-ar fi trecut din când în când mâneca peste tocul pistolului ca să se convingă că mai avea un argument numai al ei. Uniforma şi-ar fi îndeplinit misiunea fără să se observe că sub vestonul ei nu răsufla pieptul nimănui. S-ar fi întâlnit cu alte uniforme frumos încheiate, cu copca închisă la gât, cu pieptul la fel de scobit, de concav şi de nemişcat şi lucrurile s-ar fi desfăşurat exact la fel. Cu o rânduială neîntreruptă, căci nu uniformele sângerează, ci doar corpurile închise în ele.

Se priveau nemişcaţi. În picioare, având cam aceeaşi înălţime, dacă ţinem seama de nivelul umerilor. El, privind-o ca şi cum ar fi vrut să

caute ceva ce nu descoperise încă. Ea, privindu-l ca şi cum n-ar mai fi fost nimic de descoperit.

De fapt, ceea ce dorea să descopere în primul rând nu era ceva ce s-ar fi putut găsi în unghiul drept al umerilor, pe care îl desăvârşeau epoleții, în împletiturile fine ale fireturilor sau în mătasea vipuştii, ci mai degrabă ceva ce ar fi putut descoperi fără toate acestea. Căută să-şi imagineze un moment din viața lui matură care să nu fi avut legătură cu uniforma, care să nu se explice prin ea. De exemplu, ura față de cealaltă uniformă, a tatălui, cu care se simțea neputincios să lupte doar cu pieptul gol. Ura față de cei pe care nu putea să-i domine altminteri, căci veneau de peste tot şi pe neaşteptate. Înțelegerea lumii, altfel decât de pe poziția celui ce are puterea, a celui care a stat mereu de aceeaşi parte a frontierei, de aceeaşi parte a cătării armei, de aceeaşi parte a gratiilor, a celui care nu are rost să întrebe, pentru că e convins că toate răspunsurile sunt la el. Şi care priveşte cu dispreț la cei ce pun întrebările, soco- tindu-le o expresie a neputinței.

Şi, mai ales, iubirile sale. De fiecare dată când în viața lui intrase o femeie, mesagerul iubirii fusese uniforma. Care însă niciodată nu dusese mesajul aşa cum îl primise. Femeile din viața lui nu au văzut, privindu-l, decât uniforma. Fie pentru a-l disprețui, fie pentru a-l admira, fie pentru a se teme de el. Femeile absențelor lui nu au existat tocmai pentru că uniforma nu a fost niciodată absentă.

Uniforma gândea, poate, la rândul ei. Oare ce-şi spunea, privindu-l? Avea şi ea dezamăgirile ei, şansele ei ratate? Greu de spus, câtă vreme vipuşca lată, fireturile şi epoleții arătau contrariul. Sau poate că şi ea îl privea acum ca pe o haină de împrumut. Cine pe cine îmbrăca de fapt? Cine de cine se folosise?

De afară continuau să se audă marşurile prin care radioul anunța începerea iminentă a paradei militare. Îşi aminti de clipa când îmbrăcase uniforma prima oară, de privirile încurcate şi vag amuzate ale plutonierului de la magazie, nevoit să-i găsească una pe măsură. Umblase câtăva vreme cu o încropeală care îi lăsa la vedere încheieturile mâinilor şi fluierele picioarelor. Cât despre tălpi, ce să mai vorbim, bocancii fuseseră trimişi direct de la Bucureşti. „Dumneata, elev", meditase plutonierul, privindu-i labele impresionante, „ar trebui să cauți încălțări la raionul de geamantane, nu la ăsta de pantofi". Dar după o bucată de vreme lucrurile se normalizaseră. Atelierul de croitorie îi luase măsurile şi îi croise veston şi nădragi pe potrivă, iar

sosirea bocancilor a fost un adevărat eveniment, încălțările fiind trecute din mână în mână, cu admirație, de tot corpul ofițeresc. Dar asta s-a întâmplat doar prima dată. Odată măsurile înregistrate, atelierele îi furnizau la intervale regulate uniforme şi încălțări noi. Nu exista niciun om, oricât de neobişnuit ar fi fost, pe care uniforma să nu-l încapă. Şi tot plutonierul de la magazie: „Vezi cum te porți, elev, să nu te faci de râs. Când ai uniforma pe tine, păcatele sunt de două ori mai păcătoase". Asta în ce priveşte păcatele omeneşti. De păcatele neomeneşti nu-i vorbise nimeni. Ele erau permise.

Totul fusese făcut în numele uniformei. Totul putea fi scuzat prin asta. Câtă vreme nu putea păcătui, nu exista niciun ungher unde să se poată simți liber.

În orice cotlon al sufletului său ar fi încercat să se ascundă, era ceva care îi amintea de existența ei. Tatăl lui şi uniformele care acopereau mai toți pereții camerei rele. Prima moarte din timpul vieții lui al cărei nume îl ştia, dar al cărei chip nu-l văzuse, moartea mamei lui. Apoi, cea de-a doua moarte din timpul vieții lui, al cărei nume nu-l ştia, dar al cărei chip îl văzuse. Şi, mai ales, a cărei voce o auzise. Pe atunci nu ştia că setea e un presentiment al morții, nu înțelegea de ce morții îi e, la rândul ei, sete şi de ce tocmai setea ne aminteşte că suntem muritori. Dar pe măsura trecerii timpului, când vocea devenise tot mai persistentă, golindu-i aerul din plămâni, strâmtându-i gâtlejul şi apăsându-i pieptul, fragmentându-i nopțile cu atacuri de panică, înțelesese că, oricât de multă apă ar bea, setea nu poate fi astâmpărată, iar apa, oricât de vie ar fi, este de fapt o pregătire pentru moarte. Aşa simțise şi când fratele lui, Eugen, îi ceruse apă din partea lui de sete, din jumătatea lui de viață şi moarte pe care o revendicau brațele subțiate şi tusea uscată. Când îl văzuse bând, cu înghițituri mici, altfel decât în hăpăielile lui nocturne, cu nesațul cuiva care a urcat din adânc până la luciul apei, Matei înțelesese că n-o să-l mai vadă vreodată. Şi că ceea ce îi despărțea nu era felul în care gândeau la ce trăiseră, ci felul în care gândeau despre moarte. Felul diferit în care beau apa. În privința asta, Eugen avea un avantaj pe care simțea că el nu-l va mai putea recupera, fratele lui era cu un pas înaintea lui şi aşa avea să rămână.

Îşi aminti, apoi, de căutările prin Munții Făgăraşului, de urmele pe care le cerceta, contururi de tălpi imprimate în noroi, crengi rupte, ierburi culcate, cenuşi calde încă şi pe jumătate acoperite, urme ce-i duceau către ființele vlăguite, care parcă îi aşteptau, ca o izbăvire pe care

nu erau în stare să şi-o dea singure. Altădată, urmele nu duceau nicăieri. Matei se întreba ce se întâmplase cu tânărul acela cu priviri umbroase, pe unde ar fi putut dispărea sau dacă a existat cu adevărat şi abia acum, la bătrânețe, îl găsise, în camera cea bună, aştep- tându-l. Ajunsese la Iaşi, în căutarea fratelui său, dar poate că adevărata întâlnire pe care o căuta era cu Moşu′. Acesta era cel de-al doilea avantaj pe care Eugen îl avea față de el. Felul în care fiecare din ei se întâlnise cu Gavrilă Ogoranu.

Dacă judecăm după timpul şi intensitatea trăirii, există un punct în care viața povestită de la naştere către moarte se întretaie cu viața povestită de la sfârşit către început. Nu este neapărat jumătatea vieții, calendaristic vorbind, este însă locul în care întâmplările neprevăzute se împart în mod egal. Omul şi uniforma privindu-se, Matei nu mai ştia cine aşteptase pe cine, cine se pregătise pentru cine. Întinse brațul, nu s-ar fi mirat dacă uniforma ar fi întins şi ea mâneca, pentru a-şi da mâna, ca doi vechi şi nedespărțiți camarazi. Dar mâneca rămase nemişcată, ea, uniforma, nu era obişnuită să vină în întâmpinarea lui, nu-l slujise niciodată, ci se simțise slujită.

Câtă dreptate avusese Eugen! Viața lui nu putea fi povestită de el însuşi. Nu putea fi sincer până la capăt, căci pentru a fi sincer trebuie să fii autentic. Oare Eugen simțise cât era de surprins când văzuse uniforme ca a lui în camera pentru străini, alături de cele ale soldaților germani? Şi totuşi, uniforma nu avea trecut. În spatele ei nu stătea niciun înger. Niciun înger nu avea s-o ajungă din urmă.

Apoi, dintr-odată, se auzi ***Deşteaptă-te, române!*** Imnul național, cântat de fanfară, îşi pierduse tonul eroic-melan- colic, căpătase alura pompoasă a celor care sunt dispuşi, chiar şi în numele înfrângerilor, la orice lăudăroşenie. Aşa cum se auzea, era mai degrabă imnul uniformelor decât al victimelor. Matei tresări, uniforma rămăsese impasibilă. Ar fi trebuit să fie deja acolo, în tribună, în picioare, cu palma întinsă dând onorul. Era prea târziu. Ea era prezentă acolo, fără el.

Ştiau amândoi ce urma să se întâmple. Cei din tribună vor rămâne în picioare în tot cursul defilării. Ei, generalii, vor saluta ostăşeşte apariția fiecărei subunități, în timp ce mulțimea adunată pe trotuarul celălalt va aplauda. Era o zi însorită, armele vor luci în soare, copiii vor agita steaguri tricolore, mulțimile se vor amăgi cu această atmosferă de sărbătoare.

Când imnul național va înceta, toată lumea îşi va întoarce, cu

siguranță, privirile în direcția din care veneau batalioanele. Pasul avea să fie sacadat, capetele întoarse vor ținti undeva deasupra tribunei. Lui Matei îi plăcea această zvâcnire, ruperea de ritm care dădea solemnitate şi însuflețea privitorii. Acum însă întoarse privirile către şifonierul de care stătea agățată uniforma şi, în timp ce fanfara îşi începuse şirul de marşuri care vor însoți întreaga paradă, se apropie la un pas. Zâmbi, gândindu-se că e prima oară când se dovedea neascultător. Nu ştia că e atât de simplu să ignori regulile. Uniforma se uita la el cu asprime, dar iată că nu putea să-i facă nimic. Îşi privi mâinile, brațele goale, gambele încă puternice. Era liber, dar nu ştia ce să facă cu libertatea lui.

Ce ar fi putut spune povestea bătrânului profesor Grămescu din toate acestea? Când e vremea cea mai

potrivită pentru a-ți vinde sufletul? Diavolul l-a ispitit pe bătrânul înțelept. Uniforma l-a ispitit pe tânărul smintit. Care târg e mai odios? De fiecare dată, ceea ce se dă în schimb este sufletul. Probabil însă că al doilea târg este mai crud, căci, spre deosebire de bătrânul care ştia prea bine ce să ceară în schimb, tânărul cere ceva ce n-a trăit, de aceea e mai uşor să fie amăgit. Faust a învins blestemul după ce şi-a dobândit vigoarea tinereții. Matei nu se putea reîntoarce. El putea doar să privească, salutând mândru regimentele care treceau prin fața tribunei. Marşul fanfarei fărâmița aerul în cioburi după sunetul talgerelor, tamburul-major îşi agita bagheta, acela era ritmul în care băteau metronomul, pendulul, limba clopotului, pistoanele motoarelor, rotunjimile lumii, anotimpurile, tot ce poate, sacadat sau fremătător, să măsoare trecerea timpului. Memoria era singura putere pe care o avea asupra uniformei sale. Uniforma se bucura, privind la căputele bine lustruite, la bumbii sclipitori, la armele unse, cu baionete tăioase. În schimb, Matei rămase cu privirile pierdute pe malul celălalt, unde, printre cei care îşi fluturau mâinile şi se strângeau unii în alții, însuflețiți, se vedeau cei pe care nu-i chemase, dar care tocmai de aceea veniseră.

Întâlni privirile mamei lui. Ea se bucura, în sfârşit, că-l vede. Acum înțelegea ce i s-a întâmplat fiului ei. Matei nu ştia, privind-o, dacă se bucură la vederea lui sau la vederea soldatului pe care-l iubise. De la un mal la altul, poate că nu desluşea dacă e vorba de el sau de tatăl lui ori dacă nu cumva pentru ea era acelaşi lucru. Purta acelaşi pardesiu ponosit, care probabil că în anii războiului era nou şi pe care îl purtase, tremurând, în toate iernile ce urmaseră. Pardesiul era descheiat, aşa cum fusese când se întorsese, buimacă, după noaptea primului interogatoriu. Matei ar fi putut crede că e un reproş mut adresat uniformei de care, acolo, la tribună, era atât de mândru, dacă prin deschizătura pardesiului nu s-ar fi văzut culorile vii ale rochiei ei de duminică. Buzele îi erau rujate apăsat, atât de gros şi cumva deformat, încât Matei nu ştiu dacă nu cumva era urma dulcețurilor pe care le mâncase, vârându-şi degetele direct în borcan. Îi făcu semn cu mâna, dar ea nu răspunse. I se părea prea puțin, o fluturare de mână, pentru toată spaima prin care trecuse. Îl aştepta să traverseze şi să ajungă pe malul ei, ca să-i povestească pe îndelete. Dar în locul ei îi făcu semn făptura firavă de lângă ea. Cea care trăise prea puțin ca să ştie ce e păcatul. Şi, neştiind ce înseamnă păcatul, nu ştia nici ce înseamnă iertarea. O făptură care se subțiase ca să-i facă lui loc să treacă în lumea asta. Beniamin. L-ar fi strigat, dacă ar fi existat

cea mai mică şansă ca strigătul lui să acopere alămurile fanfarei. Dar ceremonia, cu ritmurile ei, cu strălucirea faldurilor şi uniformelor, împiedica orice nume să se audă. Participarea la defilare făcea numele inutile, într-o astfel de ceremonie cuvintele care desemnează fiinţele omeneşti se scriu cu literă mică.

Băiatul stătea cu capul aplecat pe umărul surorii mai mari, iar mâna îi apăsa pieptul, ca şi cum ar fi avut inima aşezată de-a-ndoaselea, în partea dreaptă. Matei înţelese că Beniamin chiar asta voia să spună: acolo era inima lui, care, de fapt, nu era decât imaginea în oglindă pe care o căutase Matei. Miji ochii, dar nu putu să-i desluşească trăsăturile. Simţea că şi Beniamin îl priveşte, dar nu-i vedea ochii. Îi făcu şi el semn cu mâna, băiatul se învioră, dar nu trădă asta prin expresia feţei, ci prin mâna pe care continua s-o agite, fără să fie limpede dacă acea fluturare era pentru ceva care se apropia sau se depărta. Şi era firesc să fie aşa, căci relaţia lui Matei cu Beniamin rămăsese neînţeleasă şi paradoxală. Naşterea lui fusese o despărţire de Beniamin, dar fiecare ceas al vieţii lui însemnase o apropiere de
Beniamin şi firavul băieţandru îşi flutura mâna şi pentru una, şi pentru alta, astfel încât, vătămându-se şi lecu- indu-se în acelaşi timp, depărtarea dintre cele două tărâmuri rămânea aceeaşi.

De partea cealaltă a lui Beniamin, rebegit, cu gulerul ridicat şi fularul legat ştrengăreşte peste el, cu clapele căciulii ruseşti lăsate, profesorul Grămescu îşi strângea cartea la piept. Nu avea coperţi, aşadar, era cartea neterminată. Nu apucase să-l izbăvească pe Faust. Cartea neterminată era semnul de pe celălalt tărâm că povestea se scrie mai departe. De aceea, spunea profesorul, cu bărbia în piept, ca să atingă marginile cărţii, până la urmă traducerea lui din ***Faust*** e mai bună decât a lui Lucian Blaga şi decât a oricărui altuia, chiar şi decât poemul lui Goethe, căci e neterminată. Numai aşa, în cartea poemelor nescrise, izbăvirea poate fi mai trainică decât ispăşirea.

Într-adevăr, mulţi dintre cei care priveau de pe malul celălalt erau dintre cei izbăviţi. Nu ştim cum li se părea lor, privind tribuna înţesată de uniforme şi de atitudini rigide, de căutături aruncate dispreţuitor şi vag plictisite peste capetele mulţimii. Din locul său însă, de la tribună, Matei îi vedea strânşi unii în alţii, cu chipurile limpezi şi parcă uşor alungite. Aşa cum şedeau, ca o mulţime tăcută, dar care se ruga fără să ceară nimic pentru sine, semănau cu icoana tuturor sfinţilor. Între ei, Matei recunoscu trăsăturile celor ale căror fotografii le văzuse în tinereţe

înfipte duşmănos pe perete. Iar în mijlocul lor, cel care rămăsese acolo, îndărătnic, aşteptând ca doar o nouă zugrăveală, nu o nouă vânătoare de oameni să-l dea jos de pe perete: Ion Gavrilă Ogoranu. Probabil că de aceea îl porecliseră Moşu'. Nu pentru că ar fi fost mai în vârstă, căci asta nu era adevărat şi, oricum, la vârsta lor nu existau astfel de comparații, bătrânețea era egal depărtată de toți, erau atât de tineri şi moartea era atât de departe, încât puteau s-o îndrăgească. Îi spuseseră Moşu' intuind că între ei toți o să fie singurul care o să ajungă bătrân. Şi, într-adevăr, Ogoranu avea privirea neguroasă şi vag întrebătoare, fără să aştepte totuşi vreun răspuns, dar părul îi era complet albit, ca o aură. Era ciudat felul în care, stând cu mâinile împreunate în dreptul pieptului şi cu un zâmbet îngăduitor pe figură, privea tribuna, pe toți şi pe fiecare în acelaşi timp, adresându-le parcă, în tăcerea lui, cuvinte care se pot spune şi cu buzele strânse, precum predica de pe munte.

Fiecare om are dreptul, măcar o dată în viață, la predica lui de pe munte. Numai că ceilalți nu sunt siliți să asculte şi muntele acela poate să nu fie muntele fericirilor. Ogoranu le spunea că fericiți vor fi cei pentru care aducerea aminte şi luarea aminte sunt una. Dar el rămăsese mai departe, chiar şi pe malul celălalt, un om neobişnuit. El nu predica de pe munte, vorbea cu buzele strânse şi privea ca un nebun cu ochii închişi, el predica înspre munte, iar cei care ar fi trebuit să-l asculte stăteau rigizi la tribună, ca pe un munte al nefericirilor.

Matei fu surprins s-o vadă, la mică distanță de el, pe doamna Matilda. O recunoscu după ghiveciul pe care îl ținea în mână. În el era o floare de un roşu aprins, culoarea florilor deşertului. Avea petale scurte, spinoase, arăta mai degrabă ca un ciucure. Se vedea că nu e o floare care se deschide peste noapte, miezul ei se căznise să se coacă, de aceea culoarea nici nu era a sângelui viu, ci a sângelui închegat. Matei se întrebă cum de Gavrilă Ogoranu stă fără să se simtă stânjenit lângă doamna Matilda, când în timpul vieții lor iubiseră lucruri atât de diferite. Dar înțelese, din privirile pe care le schimbau, că Moşu' o primise în ceata tuturor sfinților, îngăduind-o ca pe un suflet ce găsea mereu un lucru care merită să fie iubit, chiar şi un sistem atât de odios cum fusese comunismul. Cei care iubesc au ceva în comun, chiar dacă se adresează unor lucruri atât de diferite, potrivnice, uneori.

O, dar iată-l, printre purtătorii de flamuri, pe martorul lui Iehova, cu tunica lui coborând până aproape de glezne şi strânsă la brâu cu o funie

împletită. Nu poartă pe deasupra decât un cojoc ferfenițit, fără mâneci, şi nu pare să-i fie frig, semn că acolo, pe trotuarul celălalt, nu mai există decât un singur anotimp. Fiul lui ar fi fost nedumerit să-l vadă astfel, cu pletele în vânt şi cu ochii spre cer, agitând tricolorul românesc şi rotindu-şi din când în când privirile în jur pentru a-i îndemna şi pe alții să privească minunăția aceea de drapel fluturând înalt, aproape cât cele trei sulițe până la soare. Bătrânul voia să dovedească faptul că se eliberase de orice frică şi că acolo, pe malul celălalt, moartea te face cu adevărat liber. S-ar fi putut obiecta că el nu se jertfise, ci se sinucisese, şi că acest simplu fapt îl excludea din icoana tuturor sfinților. Nu există sinucigaşi printre sfinți. El nu părea supărat din cauza asta, îşi agita steagul, mulțumindu-se să fie doar vestitorul sfinților, aşa cum fusese şi pe pământ.

Altminteri, părea singurul cu adevărat vesel. De pe malul celălalt nu răzbăteau nici tristețe, nici veselie, ci mai degrabă curiozitate şi îngăduință. Nimic de acolo nu semăna cu ținutele ceremonioase, cu saluturile bățoase şi cu fireturile de pe partea tribunei. Veşmintele lor erau mai degrabă largi, mâinile, atunci când nu erau împreunate, cădeau de-a lungul corpului, capetele nu se îndreptau spre stânga, aşteptând să apară trupele în pas de defilare, privirile lăsau lumea să curgă prin dreptul lor, astfel spațiul reducându-se la un singur punct şi timpul la o singură clipă prin care treceau, pe rând, toate şi deveneau fără sfârşit.

Şi, în plus, oricât ar fi scrutat cu privirea, Matei nu vedea, printre privitorii de pe malul celălalt, nicio uniformă. Pentru cei morți, uniformele, oricât ar fi fost de strânse pe talie şi cu copcile încheiate la gât, ar fi fost prea largi, iar trupurile ar fi curs din ele, despovărându-se. În lumea aceea, dacă ar fi existat înmormântări, uniformele ar fi fost un fel de sicrie în care morții şi-ar fi înmormântat morții lor.

Între cele două tărâmuri curgea strada, cu pietrele ei, încă brumate, sclipind ca nişte lespezi de râu în bătaia soarelui. Strada pe care urmele se amestecau, iar umbrele, ca un altfel de lan de floarea-soarelui, erau îndreptate în aceeaşi direcție.

Matei îl văzu venind, cu un pas înaintea celorlalți, pe groparul cimitirului catolic din Craiova. Mergea şon- ticăind, dar în încercarea de a ține ritmul tobei mersul lui părea ca săltat peste pârloage. Era ciudat că tocmai el deschidea cortegiul, el care stăpânea peste ținutul sfârşiturilor. Voia groparul să spună că nimic nu este mai înțesat de lucruri definitive

ca începutul. Privea prietenos în dreapta şi-n stânga, cunoştea pe toată lumea şi nu părea supărat pe careva. Nici nu avea de ce, pentru el nu existau fii risipitori, chiar şi atunci când unul dintre ei întârzia, pământul era vițelul cel gras pe care i-l oferea şi pământul avea tot atâtea capete câte perechi de ochi priviseră vreodată spre cer. Groparul mergea acum în întâmpinarea lor şi, cu toate că şchiopăta prin muşuroaie, nu părea grăbit.

În spatele lui venea, cu paşi măsurați, părintele Gheorghe de la Biserica Tuturor Sfinților, pomenind despre păcatul de nemoarte. Să fie şi asta tot o uniformă? se întrebă Matei, privind anteriul popii. Preotul ținea cu mâna dreaptă Biblia lipită de piept. Mersul lui era însă moale, de om care-şi caută paşii, hainele lui nu erau o limită pentru ceilalți şi de aceea nu puteau fi o uniformă.

Cealaltă siluetă, da, era o uniformă. Şi acesteia Matei îi căută chipul, dar ea nu-l învrednici cu nicio privire. Mai mult de atât, deşi trecu, aşa cum o făcuseră şi ceilalți, prin fața lui, părea că se tot îndepărtează. Stătea întors cu spatele, dar Matei îl recunoscu după uniforma care, deşi zdrențuită, parcă îndreptându-se către al cincilea anotimp, semăna cu cele din camera pentru străini. Vru să-l strige, alămurile țipau asurzitor, omul mergea îngândurat, cu capul între umeri, însă chiar şi aşa se vedea cât de înalt este. Înainta cu mantaua pusă ca o pelerină pe umeri, cu căputele bocancilor scorojite de ger ori de arşiță şi clapetele bonetei coborâte peste urechi. Matei se gândi că tatăl lui vrusese astfel să i se arate ca în clipele cele mai grele, din timpul blocadei de la Cotul Donului. Poate că, dacă ar fi ştiut că are un fiu undeva, acest soldat german ar fi fost mai puțin înverşunat să supraviețuiască, de vreme ce moartea nu-l putea avea cu totul. Şi, cu siguranță, n-a ştiut asta nici când s-a întors prin România, s-a oprit la Iaşi şi a auzit, sub paşi, ecourile pivniței din strada Florilor. Matei şi Eugen, cele două fațete ale aceleiaşi spaime de moarte, care poate fi încercată la fel şi de asediator, şi de asediat. Îl privi cum se îndepărtează, pentru prima oară cu înduioşare. Se simți uşurat când îl pierdu din vedere fără ca el să se întoarcă. Ținta ideală a urii este omul fără chip, nu există nici cea mai mică şansă ca vreo trăsătură să-l umanizeze, nu există niciun risc să-l vezi zâmbind sau, Doamne fereşte, lăcrimând. Ura îndreptată împotriva cuiva fără nume şi fără chip e fără leac. Matei îi fu recunoscător tatălui său pentru grija cu care îşi ascundea chipul, chiar dacă acum era prea târziu. Privindu-se în oglindă, Matei avusese sentimentul că priveşte chipul

tatălui său. Nu făcuse decât să culeagă fructul urii sale. Căci, mai devreme sau mai târziu, oricine ajunge să semene cu cel pe care-l urăşte.

Privi chipul obosit al fratelui său. Nu şi-l imaginase niciodată înainte de întâlnirea lor şi nu-l văzuse altfel decât îndoit de şale, rezemat cu mâna stângă în măciulia bastonului şi căznindu-se, ca o broască-țestoasă, să-şi țină capul sus, pentru a privi înainte. Aceasta era povestea lui Matei şi el participa din toate puterile lui, depănându-şi povestea fără să ceară nimic în schimb, aducându-şi toate darurile lămuritoare. Eugen mergea bâjbâind, însă nu părea neajutorat, căci tot ce avusese de îndurat îndurase.

Apoi o văzu pe Sânziana. Mersul ei săltăreț nu se potrivea cu aerul acelei sărbători cadențate. Dar ei nu-i păsa, dimpotrivă, gusta voluptatea nepotrivirii. Se priviră, el îi zâmbi, dar ea nu păru să observe asta. Curiozitatea ei se îndrepta spre mantaua lui impunătoare. Îşi scoase chipiul pentru a-i da de înțeles că o zărise. Ei păru să-i placă mai puțin fruntea lipsită de chipiu, aşa că şi-l îndesă la loc, potrivindu-şi cozorocul cu vârful degetelor. Ea fu mulțumită, privindu-l, şi abia atunci văzu Matei că paltonul pe care îl purta era al celeilalte, cea de demult. Putea fi, de fapt, oricare din cele două pe care le cunoscuse la o distanță de aproape jumătate de veac. Era aceeaşi femeie cea pe care o iubise. Se schimbase doar el. Ea nu făcuse parte din lumea lui niciodată, în niciuna din cele două înfățişări. Iubirea aceea nu avea cum să se împlinească. Dar asta tocmai pentru că el, în lumea în care trăia, era neîmplinit. Faptul că iubise ceea ce nu aparținea lumii lui era dovada că alesese greşit. Acum el era în tribuna oficială, îmbrăcat în uniforma de gală, iar ele îl priveau în ceea ce nu era viața lui, ci spectacolul vieții lui.

Marie mergea fără grabă, de parcă ar fi vrut să fie sigură că o vede, dar se uita spre malul opus, acolo undea ea îl zărea, printre alte făpturi nemişcate, pe întâiul ei soț, despre care ultima amintire era mâna cu

verigheta singurei ei nunți. Matei privi şi el într-acolo, dar nu văzu nimic, pentru că nu avea dreptul la morții ei. La fel păşea întoarsă şi Monica, doar ca să-i refuze lui Matei şansa unei întâlniri, fie şi din priviri. Arăta însă ca o fetiță. Matei îi fu recunoscător că alesese să treacă prin fața lui ca Mona cea mică, pe care o ținea în brațe până adormea, care alerga spre el chiuind, când se jucau, duminicile, prin parc, cea pentru care el era tatăl cel mare şi puternic. Dar poate că era mai bine aşa. Ar fi fost cumplit ca Monica să-şi treacă privirile peste el fără să dea vreun semn că-l recunoaşte. Doi tați, două uniforme, una care sângerase şi alta care însângerase. Aşa cum se întâmplă cel mai adesea în lumea asta a noastră, ea alesese s-o iubească pe cea care sângerase.

Cei care veneau din urmă îl priveau însă zâmbind şi el le zâmbi, la rândul lui. Lucian, Zgabercea, Haralambie, Calimente şi Tofan, puştiul. Mergeau umăr la umăr, ca la miting, fără să le pese prea mult că nu calcă mereu cu stângul pe tobă şi că nu sunt aliniați de la dreapta spre stânga, ca să se vadă frumos din tribună. Aveau mantalele descheiate şi-şi țineau mâinile în buzunare. Doar Prodan nu era cu ei, probabil că fusese răsplătit îndeajuns şi se afla undeva în tribună. Zgabercea scoase o vuvuzea, îşi umflă fălcile şi slobozi câteva şuierături ascuțite, precum chemarea păunilor. Calimente îşi făcu palmele pâlnie şi strigă ceva spre tribună, dar îndemnul era nelalocul lui, căci aceia, javre ordinare sau nu, fiind la tribună, erau deja cu toții afară, sub cerul liber. Matei se aplecă şi-l căută din priviri pe preşedinte, să vadă ce mutră făcea la auzul acelui îndemn. Nu reuşi însă să-l zărească. Era şi el o uniformă printre celelalte. Băieții trecură, fără să se simtă vreo clipă stânjeniți. Dar bucuria lor nu era proastă, la sfârşit aveau să se despartă şi numai această poveste, spusă din când în când, urma să-i mai adune laolaltă.

În spatele lor veneau mulțimile nenumăratelor manifestații pe care Matei le văzuse. Revoltații de la Braşov dănțuind în ritmul alămurilor peste portocale strivite, tineri cu flori în mână pregătiți să le înfigă în țevile puştilor îndreptate spre ei, alții cu fețele şiroind de sânge. Nu e bine, gândea Matei, văzând uneori că şirul celor care-i supravegheau se răreşte sau simțind alteori că mulțimile se îmbulzesc şi se înfierbântă. Atâta doar că ei, mergând unii lângă alții, protestatari, scutieri, mineri ori jandarmi, nu se opreau, căci nu credeau că mai rămăsese ceva de făcut.

În urma lor se lăsă un spațiu gol. Matei simți dureros că aici se perindau absențele lui. Nimeni nu le luă în seamă. Spațiul acela gol nu

atrase nicio privire, nimeni nu părea interesat, nimănui nu părea să-i fie dor de absențele lui. Nimănui nu-i era milă de el, amintirea lui nu va înduioşa pe nimeni.

Iar la urmă, încheind şirul lung al celor care trecuseră prin viața lui şi pe acela de nimeni ştiut al absențelor lui, pe care nu-l umple nimeni şi nimic, venea iarăşi groparul. Nu se poate, gândi Matei, el a fost la început. Dar groparul râse, cu râsul lui hârâit, ca de vreascuri strivite sub tălpi. Aici, unde sunt eu, este începutul şi sfârşitul. La fiecare şapte ani, mormântul se răscoleşte şi se împrospătează. Socoteşte cât mai e până ce mormântul va învia iarăşi pentru tine, mai zise groparul, încheind, cu paşi târşâiți, parada.

Fanfara dădu onorul. Matei o auzi prin fereastra deschisă intonând marşul de încheiere. Când se lăsă liniştea, se simți deodată vlăguit şi bătrân. Uniforma rămăsese în fața lui nemişcată, cu pieptul scobit, de parcă el se scursese din ea şi îi căzuse, moale, la picioare. Matei vru să se ridice, dar o simți că se apropie, privindu-l din găvanul care îi ținea loc de cap. O durere ascuțită îi țâşni din piept şi nişte degete încheiate cu gheare tăioase i se strânseră în jurul gâtului. Căzu în genunchi şi privirile i se încețoşară. Auzi în ureche vocea şi simți că îi e foarte sete. Cu cât căuta să tragă mai puternic aer în piept, cu atât spațiul din jur se golea. Cu o ultimă sforțare, îşi duse mâinile la beregată, încercând să desfacă ghearele care îl sugrumau. Degetele care îl torturau erau reci, solzoase, cu ghinturi la încheieturi, ca nişte cătuşe.

Dintr-odată aerul se umplu. La început răcoros, ca o adiere intrând pe fereastră, apoi ca o tresărire a văzduhului şi în cele din urmă ca nişte fulgi care i se aşază pe mâini. De sus coborî o lumină care îl acoperi, ca un clopot. Alte degete, de astă dată mângâietoare, dar puternice, îi atinseră obrajii, ca nişte vârfuri de aripă. Se încordară pe dedesubt, crescându-i parcă din grumaz, şi desfăcură strânsoarea. Apoi alunecară spre umeri şi aripile, țâşnind din încheieturile lor, îl ajutară să se ridice. Matei se clătină şi trase puternic aer în piept, apăsându-şi palma pe inimă. Privi în jur buimăcit. Toate erau la locul lor, uniforma şedea agățată, cu mânecile lăsate în jos, golită de orice prezență omenească. La fel şi obiectele de pe masă. Şi în colț ceaşca de cafea, neatinsă. Ieşeau aburi din ea, ca şi cum tocmai atunci fusese adusă. Matei îşi făcu palma căuş şi apucă farfuria. Tremurul degetelor lui stârni cercuri în ceaşcă, iar aburii se rotunjiră.

Privi îndărăt, dar îngerul nu se zărea. Probabil că undeva, într-o casă

veche din Iaşi, colțul de tencuială se desprinsese, iar îngerul se eliberase. Îl ajunsese din urmă aici, dar pericolul se îndepărtase.

Deschise clanța cu cotul şi lărgi cu piciorul deschizătura uşii. Pe hol persista încă mirosul vag de țigară lăsat în urmă de doamna Matilda. Dar nu şi ecoul vocii ei.

Uşa de la dormitorul Mariei era deschisă. Matei intră şi puse cafeaua pe etajera oglinzii. Apoi merse la fereastră şi dădu perdelele la o parte. Marie se pieptăna în oglindă şi faptul că în odaie se făcuse lumină nu păru s-o surprindă. Oricum, îl ignoră complet pe Matei, care rămase stânjenit în mijlocul camerei. Bărbatul se privi în oglindă, aşa cum rămăsese, cu cămaşa descheiată, cu privirile răvăşite şi cu pieptul tresăltând încă. Din oglindă îi răspunseră pe rând tatăl şi fratele lui. Când redeveni el însuşi, îşi mută privirile spre chipul răsfrânt al Mariei. Din oglindă ea îl privea, zâmbind. Îi zâmbi şi el, încurcat.

— Bine ai venit, zâmbi ea, moale, continuând să privească spre imaginea lui, astfel încât el putea să-i întâlnească, la rândul lui, ochii în oglindă.

— Bine te-am găsit, Maria.

Îşi trase un scaun şi se aşeză alături, continuând să privească fiecare imaginea celuilalt, într-o lume a axelor încrucişate. Rămaseră astfel multă vreme, zâmbindu-şi.

— Cine eşti? întrebă, într-un târziu, ea, acceptând dinainte orice răspuns.

Matei privi peste umăr, acolo unde îngerul putea umple lumea absențelor lui, apoi se întoarse spre oglinda lipsită de memorie şi deci eliberată de orice trecut.

— Nu ştiu, mărturisi. Spune-mi tu...

au apărut:

Mircea Nedelciu, Adriana Babeți, Mircea Mihăieş, *Femeia în roşu* Alexandru George, *Oameni şi umbre, glasuri, tăceri* Mihai Zamfir, *Fetiţa* Ştefan Agopian, *Fric*
Ion Vianu, Arhiva trădării şi a mâniei: Caietele lui Ozias
Gabriela Adameşteanu, *Dimineaţă pierdută*
Matei Călinescu, Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter
Dumitru Radu Popa, Sabrina şi alte suspiciuni
Ştefan Agopian, Tache de catifea
Nicolae Breban, *Animale bolnave*
Mihai Zamfir, Poveste de iarnă • Acasă
Nora Iuga, Sexagenara şi tânărul
Gabriela Melinescu, Acasă printre străini
Toma Pavel, A şasea lumină
Simona Popescu, *Exuvii*
Daniel Vighi, Misterele Castelului Solitude sau despre singurătate la vreme de iarnă
Gabriel Chifu, Visul copilului care păşeşte pe zăpadă fără să lase urme sau Invizibilul, descriere amănunţită *Sonia Larian,* Bietele corpuri *Paul Goma,* Din calidor *Augustin Buzura,* Feţele tăcerii *Stelian Tănase,* Corpuri de iluminat *Dora Pavel,* Agata murind
Alexandru Ecovoiu, *Saludos*
Nichita Danilov, *Tălpi. Şotronul*
George Bălăiță, Lumea în două zile
Marin Mincu, Jurnalul lui Dracula
Carmen Firan, Caloriferistul şi nevasta hermeneutului
Cătălin Dorian Florescu, *Vremea minunilor*
Ruxandra Cesereanu, *Nebulon*
Alexandru Ecovoiu, *Ordinea*
Norman Manea, Fericirea obligatorie
Ştefan Agopian, *Tobit*

Gheorghe Schwartz, Cei O Sută. Axa lumii

Marin Mincu, Moartea la Tomis. Jurnalul lui Ovidiu

Alexandru Ecovoiu, *Sigma*

Nichita Danilov, Maşa şi Extraterestrul

Ştefan Agopian, *Sara*

Dora Pavel, *Captivul*

Gabriela Melinescu, Ghetele fericirii. Nuvele *Herta Müller,* Animalul inimii *Richard Wagner,* Catrafuse

Ion Vianu, Arhiva trădării şi a mâniei: Vasiliu, foi volante *Norman Manea,* Întoarcerea huliganului *(ediția a II-a) Mihai Zamfir,* Se înnoptează. Se lasă ceaţă *Cătălin Dorian Florescu,* Drumul scurt spre casă *Ioan T. Morar,* Lindenfeld*(ediția a II-a)*

Ion Manolescu, *Derapaj*

Marin Mincu, *Intermezzo*

Norman Manea, *Plicul negru*

Petru Cimpoeşu, Povestea Marelui Brigand

Stelian Țurlea, *Darul Ioanei*

Alexandru Ecovoiu, *Staţiunea*

Nora Iuga, Săpunul lui Leopold Bloom

Ioan Lăcustă, *Luminare*

Caius Dobrescu, Teză de doctorat

Gabriela Adameşteanu, *Întâlnirea* (ediția a II-a)

Ioan Groşan, O sută de ani de zile la Porţile Orientului *Cătălin Dorian Florescu,* Maseurul orb

Petru Cimpoeşu, Simion liftnicul. Roman cu îngeri şi moldoveni *Gabriel Chifu,* Relatare despre moartea mea sau Eseu despre singurătate *Alexandru Vlad,* Curcubeul dublu *Nichita Danilov,* Locomotiva Noimann *Alexandru Ecovoiu,* Cei trei copii-Mozart *Ioan Groşan,* Planeta Mediocrilor *Petru Cimpoeşu,* Nouă proze vechi • Ficţiuni ilicite *Gabriela Adameşteanu,* Drumul egal al fiecărei zile ***, Rubik *(roman colectiv)*

Nicolae Breban, *Îngerul de gips*

Stelian Tănase, *Maestro*

Virgil Duda, Ultimele iubiri

Marin Mincu, Intermezzo II: Graziella

Nicolae Breban, *Orfeu în infern*

Augustin Buzura, Raport asupra singurătăţii

Nora Iuga, Hai să furăm pepeni

Ioan Lăcustă, Replace all (Colcăiala)
Varujan Vosganian, *Cartea şoaptelor* Dora Pavel, *Pudră*
Adrian Oțoiu, Coaja lucrurilor sau Dansând cu Jupuita
Cătălin Dorian Florescu, *Zaira*
Dan Lungu, *Cum să uiţi o femeie* (ediția a II-a)
Bogdan Suceavă, *Venea din timpul diez* (ediția a II-a)
Nichita Danilov, Ambasadorul invizibil
Ion Vianu, Amor intellectualis. Romanul unei educaţii
Dan Lungu, *Raiul găinilor* (ediția a III-a)
Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă!* (ediția a II-a)
Petru Cimpoeşu, *Firesc*
Dumitru Țepeneag, *Camionul bulgar*
Bogdan Suceavă, Noaptea când cineva a murit pentru tine
Caius Dobrescu, *Minoic*
Dan Lungu, În iad toate becurile sunt arse
Gabriela Adameşteanu, *Provizorat* (ediția a II-a)
Lucian Dan Teodorovici, *Matei Brunul* Virgil Duda, *Un cetăţean al lumii* Radu Mareş, *Deplasarea spre roşu* Alexandru Ecovoiu, *După Sodoma* Filip Florian, *Zilele regelui* (ediția a II-a)
Vasile Baghiu, Planuri de viaţă *Corin Braga,* Luiza Textoris
Cătălin Dorian Florescu, Jacob se hotărăşte să iubească
Ruxandra Cesereanu, Un singur cer deasupra lor
Gheorghe Crăciun, *Femei albastre*
Florin Lăzărescu, *Amorţire*
Dora Pavel, Do Not Cross
Ioan T. Morar, *Negru şi Roşu*
Varujan Vosganian, Jocul celor o sută de frunze şi alte povestiri
Mircea Diaconu, La noi, când vine iarna
Gabriel Chifu, Punct şi de la capăt
Mircea Diaconu, *Şugubina*
Radu Mareş, Sindromul Robinson
Ştefan Agopian, Manualul întâmplărilor
Nora Iuga, Harald şi luna verde
Marius Chivu, Sfârşit de sezon
Liviu Ioan Stoiciu, *Vrăjmaş*

Filip Florian, *Toate bufniţele* (ediția a II-a)

Doina Ruşti, *Manuscrisul fanariot* Ion Iovan, *M J C* Petru Cimpoeşu, *Celălalt Simion* Filip Florian, *Degete mici* (ediția a V-a)

Vartan Arachelian, La capătul nopţii *Doina Jela,* Villa Margareta

Nora Iuga, lebăda cu două intrări

Nicolae Strâmbeanu, Vineri seara într-o vale cu lupi

Radu Cosaşu, Viaţa ficţiunii după o revoluţie

Dan Lungu, Fetiţa care se juca de-a Dumnezeu

George Bălăiță, *Învoiala*

Ioan T. Morar, Sărbătoarea Corturilor

Ion Vianu, Arhiva trădării şi a mâniei

Petru Cimpoeşu, Christina Domestica şi Vânătorii de suflete *Ovidiu Verdeş,* Muzici şi faze

Gheorghe Săsărman, Adevărata cronică a morţii lui Yeşua Ha-Nozri

Bogdan Suceavă, *Republica* Varujan Vosganian, *Copiii războiului*

în pregătire:

Marius Oprea, Turma păstorului mut

Redactor: Giuliano Sfichi
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Gabriela Ghețău

Bun de tipar: octombrie 2016. Apărut: 2016
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

www.polirom.ro

www.polirom.ro